VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS

SERPENTVM, ET DRACONV̄ HISTORIÆ
LIBRI DVO

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
In Patrio Bonon Gymnasio simplicium med.
Professor ordinarius,
Horti publici, nec non Musei Illmi Senatus Bonon.
Prefectus
Summo labore opus
concinnauit

AD ILLVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM,
ET EXCELLENTISSIMV̄ VIRVM
D. FRANCISCV̄ PERETTVM
ABBATEM
VENAFRI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONĒ,
ET CELANI COMITEM MERITISSIMVM
Cum Indice memorabilium, nec non uariarū linguarū locupletissimo.

DOMINIVM

VIGILANTIA

Sumptibus M. Antonij Bernię Bibliopolę Bononiensis.

SALVS

IMMORTALITAS

BONONIÆ, *apud Clementem Ferronium* MDCXXXX *Superiorū permissu.*

VLYSSIS

ALDROVANDI

PATRITII BONONIEN.

HISTORIÆ

SERPENTVM ET DRACONVM

LIBRI DVO.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

Simpl. Med. in Patrio Bononiensi Gymnasio
Professor Ordinarius,

Necnon Musæi Illustriss. Senatus Bonon. & Horti publici
præfectus summo labore opus concinnauit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA BIBLIOPOLA BONON.
proprijs sumptibus in lucem edidit.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO
PERETTO
ABBATI PRINCIPI EXCELLENTISSIMO.

HIERONYMVS BERNIA F.

PRODVCIT suas hic tibi Serpentes VLYSSES ALDROVANDVS, hoc æuo Physiologorum omnium longè optimus vnus. Sunt quidem Serpentes, non tamen ictu veneficæ, non morsu lethales, non sputo, vel halitu tabificæ, non aspectu exitiales, quales Afris arenosa gignit Libya; sed innocuæ, cicures, fructuosæ: quia illas Sapientia in Musarum viridario, Apollineo gramine enutriuit. Et licet omnes, vt Scytale multiformibus circumuestitę coloribus, singulari rerum, & eruditionum varietate ad miraculum præfulgeant; nihilominus in obscuro humi reperent, liuoris infectæ cœno; ni te (Præsul Amplissime) Musageten respicerent, qui circummulcentium anguium familiam suo fouere patrocinio non aspernetur. Eruditissimus auctor iampridem magnanimum PERETTÆ gentis Leonem suis litterarijs obsequijs ad

officia non vulgaris erga se amoris, & beneficentiæ demulserat, Cardinali ALEXANDRO Patruo tuo Purpuratorum Phœnici dicatis, & ab eo liberalissima manu exceptis Ornithologiæ libris. Mox ab Aldrouandi fatis, Marcus Antonius parens meus, per illustrem I. C. Franciscum Angelellum inclyti tui nominis religiosissimum cultorem obtinuit; vt alterum de Quadrupedibus digitatis eiusdem Auctoris opus, sub auspicatissimo nomine tuo euulgaret. à prolixiore tui in patrem amoris argumento, animasti filium (humanissime patrone) ad renouandas hoc pignore vtriusque seruitutis vindicias, quibus agnoscent exteri, posteriq; te nobis esse optimum Mecœnatem, qui sęculi ingenijs, vt salutare sidus affulgeas. Fatemur equidem (Princeps beneficentissime) palamq; profitemur, è profluentibus liberalitatis tuæ nimbis, quos in egenorum, merentiumq; sinus effundis; nos illud in te verum comprobasse, quod fictum veteres de Luerio Celtarum duce prædicarunt, tui scilicet currus vestigia aurũ, & beneficia mortalibus procreare. Hæc dum attentiore meditaremur animo, neminem cogitauimus inter præstantissimos huius æui Heroas, cui deberemus æquiùs, quàm tibi istos Aldrouandi singularis doctrinę viri de Serpentibus commentarios, quos tibi iam dudum suos fecerat veteris clientelæ ratio, publicis auctoris nostri monumentis attestata. equidem arctissimo tibi seruitutis nexu obstricti haud valemus verbis; nedum reapsè explicare quo cultu, & ardore veneremur diuinæ tuæ virtutis genium; in hono-

ris

ris ſacrario iam tibi inſulas, tibi faſces, & purpuras pleno ſinu deferentem. Sunt (fateor) in tua familia proceres, qui Cæleſti tiara in Terris induti ſceptra in gentes, in animos imperia tenuere; quorum vt nomina celebramus, ſic numina veneramur. Sed eorum vetus gloria, quam Orbis Chriſtianus grata recolit memoria, ab hodierno heroicarum tuarum virtutum iubare ſplendorem recipit, nullà fortunæ nouercantis caligine obtenebrandum. glorioſum Nepotibus à maiorum ſanguine ampliſsimis honorum titulis cunas illuſtrari; at longè glorioſius proprios alienis inſerere, ſuiſque meritis ad exempla poſterorum in æui luce reſplendere. Fortuna tua (ſapientiſsime Princeps) in eminenti eſt; quia in conſpicuo virtus, quia vtraq; ſine ambitione micat, magniq; animi ſemina ſpargit, in æternitatis ſolo ſolidæ gloriæ trunco inhæſura. Dum verò hoc typorum volumen, quod nobis Aldrouandi exoticarum rerum diues Muſæum ſuggeſsit, dignitatis tuæ aris appendere decreuimus; quid aliud agere tecum viſi ſumus, quàm æs diſſoluere, ex obligatione pręcedenti contractum? fallor (humaniſsime Patrone) nominis nouationem fecimus à nomine tuo famam operi nundinati. Excipe igitur illud ſolito ſerenitatis vultu; protege ſolido auctoritatis ſcuto; foue aperto humanitatis ſinu. Sic tuæ ſuccreſcenti ad maximos gloriæ apices virtuti propenſiùs applaudemus. Vale.

Bononiæ iij. Non. IXBR. CIↃIↃCXXXIX.

Summa Priuilegij Sacræ Cæſareæ Maieſtatis.

PRiuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautum eſt, ne quis aliquam Hiſtoriarum Vlyſsis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de Animalibus, & per conſequens etiam de Serpentibus, & Draconibus, vel in parte abſque voluntate, & proprio Authoris, aut eius Hæredum conſenſu, intra decennium, à die, quo abſolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recuſam vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyplomate Cæſareo dato in Arce Regia Pragæ, die prima Aprilis, Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium Io. Barnitius.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

BENEVOLO LECTORI SALVTEM.

HOMINEM alienis natum esse commodis, in confesso omnibus esse arbitror: ideo facere non possum, quin grauiter peccare asseuerem eos, qui scientiam summo conquisitam studio, seduloque labore partam condere nituntur; cum hoc præclaro animi munere, manifestò abutantur. Quemadmodum vicissim innumeros laudum buccinatores merentur, qui admirabili rationis vi, & intelligentia referti, hoc prædiuinum naturæ munus agnoscentes, nihil intactum relinquunt, vt iuri litterarum in dies faueant. Inter hos autem præclarissimus, & immortalis famæ Vlysses Aldrouandus iure merito recensendus esse videtur; qui tanto, & præpotenti Dei dono insignitus, docendo, atq; scribendo (ita enim ciuilis vitæ societas inter homines conciliatur) non mediocri ætatis suæ studiosis, posterisq; adiumento fuit; cum non solum opera ab ipso viuente conscripta vitalibus auris commiserit; verum quoq; icones conscribendorum incisas Illustrissimo Bononiæ Senatui legauerit; vt tantorum virorum tutela, atq; nutu, omnes tandem rerum naturalium icones suis adornatæ historijs in manus hominum venirent. Itaq; librorum numerum ab ipso promulgatorum, titulis breuiter explicatis, Lector curiosus intelliget. Docuit primò Insectorum, Crustaceorum, & mollium animantium naturam; deinde Ornithologiam tribus distinctam tomis publicauit (cum libri Piscium, necnon Quadrupedum solipedum, & Bisulcorum posthumi fuerint.) At deinceps cura reliquorum componendorum operum ab Illustrissimis, & Prudentissimis Bononiæ Senatoribus mihi demandata, duobus ab hinc annis, historiam Quadrupedum digitatorum peruigili concinnatam labore, ope tamen Hyacinthi fratris mei, iconibus in Musæo inuentis addidi. Pariterq; in præsentia icones Serpentum, & Draconum descriptionibus graphicè exornatas promo in publicum, vt, Deo dante, ad alia opera non pauca euulganda accedere valeam. Vale candide Lector, erratisq; facile condona, cum non ex mente, sed ex properante calamo, vel ex incuria Typographi dimanasse deprehendas.

AB informi Chao Vlyssis Aldrouandi ingenium, studiumuè Excellentissimi D. Bartholomæi Ambrosini in hanc formam, speciemuè tractatum de Serpentibus, & Draconibus eduxit, opus sanè incredibili eruditione refertum, & improbo labore probè elaboratum mihi visum est, numerisq; absolutissimum. In quo nihil mutandum, nihil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non censura, sed laude dignum omni dubio, omni assentatione procul iudicatur. Celsa illius, & plausibilis doctrina non modo ad vsum cum magno Studiosorum fructu, & emolumento sufficiet, sed in stuporem, in miraculum vsq; procedet. Hoc tanti Doctoris iudicium feci, cuius (faxit optimus Deus) vlterius in dies progrediatur calamus; verum interim præsens opus mandandum prælo iure optimo fore censeo, & subscribo.

Ego D. Octauianus Finatius Cler. Reg. S. Pauli, & Sacræ Bonon. Pœnitent. Rector pro Eminentiss. ac Reuerendiss. D. D. Card. Archiepisc. Bonon.

OPus hoc de Serpentibus, & Draconibus Illustriss. D. Vlyssis Aldrouandi omni eruditione refertũ, ac singulari labore Excellentiss. Bartholomæi Ambrosini elaboratum, atq; omnibus vtilissimum vidi ego Infrascriptus, vel libentissimè, & quia in ipso nihil reperi, quod fidei, ac bonis moribus repugnet, ideo typis dari posse in commune bonum censeo.

Ergo Imprimatur

Fr. Hieron. Onuph. Sac. Theologiæ Doctor Collegiatus, ac Sanctiss. Inquisitionis Consultor pro Reuerendiss. P. Mag. Paulo de Garrexio Inquisitore Bononiæ.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIAE.

Liber Primus.

ORDINIS RATIO.

PHILOSOPHORVM princeps, & communis preceptor Aristoteles cum in historia animalium non immeritò scriptum reliquerit Serpentes ad animantia sanguine prædita referendos esse: non à ratione alienum esse arbitrati sumus, post exaratam cunctorũ quadrupedum historiam, Serpentium, & Draconum naturam, & mores, omni solertia, monimentis mandare: non solum vt huius immodici laboris coronide, animalium irrationaliũ opus adornemus, sed etiam quia, si quadrupedum nonnullorum natura homini adeò improba, & exitiosa est, vt armati homines ad eorum venationem accedere cogantur (quemadmodum nuper in postremo digitatorum quadrupedum tomo euulgatum fuit) Serpentium etiam mores ità sunt noxij, & humanæ naturæ adeò refragantur (dentibus enim, & veneno obsunt) vt ad eos superandos, & interimendos non venatio, sed interdum pugna formidabilis sit ineunda. Legimus enim in historijs Indorum, quòd Venatores, ad expugnandos colubros immensæ magnitudinis, exeuntes, prima facie Ducem constituunt, cuius nutibus cæteri obtemperare possint, exploratores in speculis disponunt, hostem prouocant, insidias abdunt, per saltus pedites præmittunt, campos apertos, & loca plana equitum alis muniunt, signa tandem prædæ, & victoriæ, tùm clangore tubarum, tùm strepitu cornuum manifestant. Hanc itaq; Draconum, & Serpentum Historiam in duas distribuere classes decreuimus, in quarum altera de Serpentibus vulgò dictis pedibus carentibus tanquam notioribus primò differemus, in altera verò de Serpentibus magnis, & interdũ etiam pedatis, Draconibus nuncupatis verba fient. Quamuis Authores non proletarij hæc nomina Draconum, & Serpentum sæpè sæpius confundere videantur; veluti in progressu huius operis manifestarium euadet.

DE SERPENTE IN GENERE.

Cap. Primum.

ÆQVIVOCA.

CVM hoc nomen (Serpens) apud Latinos non situm sit extra omnem ambiguitatis notam; prima fronte nostra intererit id ab omni æquiuocatione eruere. Nam aliquando Serpens est participium deductum à verbo Serpo, indicatq; illud omne, quod longiùs, & latiùs serpit, atq; diuagatur. Alioquin est nomen substantiuum promiscui generis, comprehenditque omnia animantia terrestria, quæ gradiendo se non attollunt, sed humi repunt; etiamsi quatuor sint insignita pedibus, vt Seps, & Salamandra, atq; etiam multis pedibus prædita, vt Scorpio, & Scolopendra. Quare perperàm reprehenditur à nonnullis Cornelius Celsus, qui semel inter Serpentes, Scorpios, & araneos cõnumerauit. Plinius etiam Salamandras Serpentes nuncupauit. Immò apud aliquos Pediculi cognominati fuerunt Serpentes; cum scripserint nonnulli Pherecydem Syrum Pythagoræ præceptorem Serpentibus perijsse, & tamen morbo pediculari confectum fuisse liquido constat. Græci quoq; ἑρπυστικὰ, καὶ ἑρπετὰ non solum appellarunt ea animalcula, quæ Serpentium more, repunt, vt vermes, sed etiam paruas quadrupedes, quæ breuioribus innixæ pedibus serpere quodammodo videntur. Etenim ἕρπειν in Græcorum scholis; quamuis propriè gressui Serpentum, & vermium competat; attamen Pedestribus etiam lentè incedentibus conuenire videtur. Hinc ἑρπετὸς reptilis dimanat: quod vocabulum propriè Serpentes, sed impropriè Lacertos, Scorpiones, & cætera huius generis parua animalia comprehendit. Aliter nomine Serpentis intelligendum est animal sanguineum, & ouiparum, quod citra vsum pedum, & tantùm vi costarum repit; in quo sensu acceptum fuit ab Aristotele in libris de Generatione animalium, & à Galeno in libro de Theriaca ad Pisonem. Hic autem intellectus nostræ historiæ magis est consonus. Nisi testãte Plinio Serpens pro vna tantum specie, vt ὄφις apud Græcos, nempè pro vipera sumitur, quod præstitit Oppianus, quando de congressu murenæ, & Serpentis verba fecit. Cæterùm est aduertendũ, quod Serpens in hoc significatu sydus etiam cęleste denotat, quod ab Ausonio inter septentrionalia sydera collocatur. dum canit.

Seps, & Salamandra Serpentes dicuntur.

Quibus nominibus Græci angues vocent.

Lib. 29.

Idyll. 13.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, & anguis.

Interdum Serpens à Poetis pro quocumq; animali venenato vsurpari solet, quod præstitit Virgilius, quando scripsit.

Ecloga 4.

Occidet, & Serpens, & fallax herba veneni
Occidet, Assyrium vulgò nascetur Amomum.

Per metaphoram postea Serpens nuncupatur homo malignus, & qui insidiosis illecebris, vanissimisq; commentis cæterorum mentes decipere conatur: propterea Christus apud Mattheum, Pharisæos Serpentes appellauit his verbis. *Veh vobis scribæ, & Pharisæi hypocritæ*, & paulò inferius. *Serpentes genimina viperarum.* Pariter hoc vocabulum ὄφις, quod apud Gręcos Serpentem indicat, ambiguitate nõ caret. Primitus viri cuiusdam proprium nomen est, cuius meminit Eustathius; deinde nomen fluminis in Ponto regionem Colchorum alluentis, vt Arrianus in Periplo Ponti Euximi attestatur. Amplius

Cap. 23.

Serpens nomen Viri, & fluminis.

A pius ab Hesychio pro pisce sumitur, & apud Aratum pro sydere ophis legitur, apud quem griphus est huius generis: Quænam eadem sint in Cœlo, in terra, & in mari, ibiq; respondetur, Serpens, Vrsus, Aquila, Canis, & Lepus, ad id autem alludens Reusnerus in Paradiso poetico loquitur hunc in modum.

Serpens est piscis, & sydus.

Serpentes, Lepores, Vrsos, Aquilasq;, Canesque,
Terra simul, simul, & Pontus, & Aether habet.

Insuper ὄφις quamdam capitis affectionem significat, quæ aliter ὀφίασις in Medicorum scholis exponitur: fitq; quando capilli primùm extenuantur, postmodum certis spatijs ad similitudinem Serpentis decidunt, qui affectus ad alopeciam est referendus. Apud Cælium Rhodiginum ὄφις legitur Pericarpium, Armilla, seu brachiale ornamentum, nec præter rationem, quoniam in modum circuli, vel Serpentis brachium stringit. Demùm ὄφις muliebre capitis ornamentum designat, quoniam crines lubrico implexu in modum serpentum fastigientur, quod ornamentum Statius Papinius suggestum comæ indigitauit.

B

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

HOC animal Serpentis nomen mutuauit ab occultis accessibus, quibus serpit, cum non apertis passibus progrediatur. Festus tamen deriuat hoc vocabulum à verbo græco ἑρπετά, ita ut in latina versione littera S. pro aspiratione addatur; quemadmodum ἕξ, quod verbum latinè sex exponitur. Nomen hoc (Serpens) tam masculini, quàm fœminini generis animantia omnia, quæ repunt citra vsum pedum complectitur, vel quæ tam exiguos habent, vt repere potius quam pedibus incedere videantur: quamuis lacertæ, & cæteræ huius generis bestiæ ventre, & pectore reptantes non

Serpens nomen promiscui generis.

C Serpentes, sed potius repentes dicendæ sint. Olim Serpens à Priscis vocabatur Serpula, si Festus veritatem assecutus est. Alioquin vocatur etiam Coluber, quia in lubricos tractus flexibus sinuosis labatur: nam lubricum nuncupatur, quicquid dum tenetur, facilè labitur. Alij deducunt etymum à verbo græco κολόβουρος. Verùm hoc nomen apud Authores classicos non legitur: significat enim id, quod cauda est mutilum, & si aliquid de huius vocabuli origine dicendum est: aliquem à chelydro, vel chersydro Serpente, nō magna litterarum mutatione, Colubrum deducere potuisse pronunciandum est. Alij à colendis vmbris Colubrum cognominarunt, quod etymum respiciens Virgilius sic canit.

Colubri etymum.

Aut tecto assuetus Coluber succedere, & vmbræ. *L.3. Georg.*

Idem Baptista Mantuanus repetit hoc carmine.

Sæpè latet molli Coluber sub graminis vmbra. *In Bucol.*

Quamuis Priscorum multi Colubrum pro Serpente, & vicissim Serpentem pro Colubro acceperint: Alij tamen pro specie peculiari, nempè pro Serpente domestico; Alij D pro Serpente potissimum aquæ Colubrum intellexerunt. Ideoq; Theophrastus scripsit hydrum stagnis exiccatis marcescere, & Theodorus Gaza pro hydro colubrum transtulit. Ponzettus quoque de hoc verba faciens, tradidit Colubrum esse callidiorem multis alijs; nam accedit ad aquas, vt se refrigeret, & venenum deponat. Præter hoc nomen (Coluber) apud probatos authores legitur, & Colubra, quæ pro Serpente fęmina vsurpatur. Victorius tamen per cæcas ventris Colubras non Serpentes, sed alui lumbricos intellexit. Prædictis synonimis additur anguis, quoniam Serpens ita cognominatur, cum sit quasi angulosus, ferè semper plicatus, & nunquàm rectus conspiciatur. Estq; promiscui generis veluti Serpens, verùm sæpiùs in masculino genere interdum in fęminino à Varrone vsurpatur. Immò in casu auferendi, angue, vel angui inflectitur. Est quoq; nomen generale non minus quàm Serpens; & licet Seruius hoc vocabulum ad Serpentes in aquis tantummodo degentes traxerit: tamen de terrestribus etiam dicitur. Præterea Celsus Serpentem, & anguem idem esse animal attestatur his verbis, *Serpentium quoq; morsus non nimium distantem curationem desiderant, quamuis*

Lib 2. hist. plant. cap. 6.

Anguis etymum.

Lib. 5.

uis in illa multum Antiqui variarunt, vt in singula genera anguium, singula medendi genera præciperent. His addamus Vuottoni viri doctissimi sententiam, qui Serpentem, anguem, & ὄφιν pro synonimis accepit, nec præter rationem, nam alij multi anguem Serpentem, & Colubrum synonima esse constituerunt nixi clarissimorum virorum authoritatibus. Etenim Virgilius libro secundo Aeneidos, cum ibi angues nominasset, paulò post Serpentes appellauit. Idem libro septimo Aeneidos memorans Alecto furiam, quæ Serpentem in sinum Amatæ iniecerat, primò anguem, deinde Colubrum vocitauit. Aristoteles quoq; in libris de historia Animalium, vbi nominat ὄφεις Theodorus Gaza vertit angues, & vetus quidam interpres Serpentes exponit.

E

Thyrus quid denotet.

Amplius Serpens vocatur etiã Thyrus, & quamuis Thyrus præcipuè significet viperam, vt multi autumant, nihilominus Thyrus pro Serpente simpliciter apud Albertum passim legitur, & ratio est (vt opinamur) quoniam θηρία, ex Dioscoride, dicuntur bestiæ venenatæ, quæ morsu, vel ictu venenum relinquunt: hinc θηριακὰ φάρμακα medicamenta, quæ venenatorum animalium morsibus, virus profligando, medentur; vnde θηριακή; nempè ἀντίδοτος antidotus aduersus omnia venena efficax, quæ ex multis simplicibus, & viperarum carnibus concinnatur. Appellatur etiam echydna, quod vocabulum viperam fęminam propriè indicat. Verùm Ouidius id pro hydra ab Hercule occisa vsurpauit his versibus.

F

Lib. 3. fast.

Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echydnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Idem Ouidius pro quocumq; Serpente hoc vocabulum posuit, quando scripsit.

L. 9. metamor.

Pars quoq; Lernææ Serpens eris vnus Echydnæ.

Tandem Draco pro quouis etiam Serpente apud Authores non spernendos legitur. Græcè ὄφις, & hodie apud græcum vulgus, vero nomine corrupto, ὀφίδι pronuntiatur. Hoc nomen deprómitur παρὰ τὸ ὄπτω, vel ὄπτομαι, nempè video, vel quia Serpens inter cæteras animantes acutissimè cernat, vel quia oculis apertis somnum capiat. Cretenses (referente Hesychio) ὄφιν διφατον nuncuparunt. Aliter Hesychio ἀργᾶς, vel ἄργας dicitur, nec pręter rationem, nam Dores, maximè verò Argiui ἀργᾶν τὸν ὄφιν indigitarunt. Nonnulli voluerunt hoc esse Serpentis epitheton: cum ἀργὸς albus, interdum piger, & otiosus, & quandoq; celer per antiphrasim exponatur. Timarchus autem Rhodius non κατὰ γλῶσσαν, ita Serpentem vocari, sed quoddam serpentis genus esse autumat. Verùm quidem est, quòd aliquibus authoribus ἀργᾶς, vel ἄργης serpentis quædam species esse fertur, sed postea quænam sit, & quibus cõditionibus gaudeat, non exponitur. Hippocrates etiam meminit Serpentis, qui Arges dicitur his verbis. *Adolescens quidam multo meraco poto, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic Serpens Arges appellatus in os ingressus est, & cum sensisset, & loqui non posset, dentibus stridit, & Serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus prætensas adhibebat, veluti qui strangularetur, & conuulsus mortuus est.* Verumtamen ex hoc sermone Hippocratis nõ potest elici, quęnam Serpentis species per Argen intelligenda sit. Satius igitur erit, ex Pausania, attestari nomen hoc esse generale, & quemcumq; Serpentem comprehendere: etenim ipse Mercurium argiphõtem appellauit, quia ὀφιοκτόνος, nempè Serpenticida fuerit. Prædictis addamus, quòd Demosthenes ἀργᾶς fuit cognominatus, quoniam longè omnium mores Serpentinos habuerit. Pręterquamquòd multi Authores græci ἄργην pro ὄφιν scribunt; Serpentes tandem apud Nicandrum κνώδαλα vocitantur: Scholiastes tamen ibi abusiuè dici tradit, siquidem κνώδαλα in proprio intellectu nuncupantur τὰ θαλάσσια, nempè maritima animantia, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἐν τῇ ἁλί; idest quoniam in mari moueantur. Cæteri autem poetæ græci hoc vocabulum etiam pro bestia terrestri vsurparunt.

Arges quid sit.

G

Lib. 5. de morb. popul.

Mercurius cur Argiphontes dictus.

In Theriacis.

H

Nomina hebraica.

Hebraicæ voces Nachasch, & Schephiphon Serpentem designant: quamuis nõnulli scribant schephiphon esse speciem Serpentis à sibilando ita nuncupati. Leuiathan verò ab aliquibus Serpens aquatilis exponitur. Alioquin Thaninim hebraicè, & Thaninaiah Chaldaicè Dracones, & Serpentes indicat, quam vocem Moses adhibuisse dicitur, quando coram Pharaone virgam in Serpentem transmutauit. Arabicè, & potissimum apud Auicennam Haie pro Serpente legitur. Id confirmat Andreas Bellunensis; quando Haie, seu Hadare nomina Serpentibus communia constituit. Hispanicè Sierpe. Gallicè vn Serpent. Germanicè Ein schlang, nomine forsan ab angue detorto.

C. 7. Exod.

A to. Italicè Serpe, & Serpente: licet aliqui scribant *Scorzone* esse nomen genericum, omnesq; comprehendere Serpentes. Bononiensibus Biscia. At Testuh, Tenstu, Agestim, Apartias, Atussi nomina sũt barbara, quibus Syluaticus ad Serpẽtes significãdos vtitur.

DIFFERENTIÆ.

SI discrimina Serpentum prosequamur, aduertendum est, hæc animantia inter se paruitate, & magnitudine, colore, loco, odore, noxa, & tandem aspectu, alijsq; accidentibus dissidere. Ratione primi (postposita magnitudine, & paruitate, sexum respiciente; siquidem Serpens mas fæmina semper minor esse dicitur, vt etiam in cæteris ouiparis cõtingit) pronunciamus primò serpentes admodum paruos inueniri. Scribit enim Gaudentius Merula, quòd in plaga septentrionali, ineunte æstate, multi B Serpentes parui secus radices quercum, & aliarum arborum inueniuntur, qui suum regem crista insignitũ, more apum, cognoscunt, & venerantur: quo occiso, totus grex Serpentum fugit. Paruum etiam Serpentem stabulari circa Thessaliam notat Vincentius in Speculo naturali, qui sola voce animalia interimere dicitur; immò ipso conspecto, viperæ, & cęteri Serpentes illicò fugæ se committunt: ibiq; versari etiam paruum, & hirsutũ Serpentem, quem Incolæ sacrum vocãt. Vicissim in regionibus calidioribus, angues admirãdæ magnitudinis visuntur: huius autem miræ auctionis causa, est humiditas calida, si verum scriptis mandauit Aristoteles. Propterea alibi idem Philosophus se intellexisse narrat in Africa vastos versari angues, qui ad homines deuorandos triremem aggredi non reformidant: immò ibi visa à nauigantibus ossa boum, quos à prædictis Serpentibus absumptos fuisse multi opinantur. Quamobrem Suessanus in Commentarijs ad Aristotelem, inter prædictos Serpentes connumerandum esse illum existimat, qui occisus fuit ab Attilio Regulo Romanorum Consule in primo bello punico, quod bellum non multò post Aristotelis ætatem confectus fuit. Ille autem Ser- C pens apud Bragadam fluuium propè Africanum littus cum magna totius exercitus conflictatione fuit interemptus; cuius postea corium longum pedes viginti supra centum Romam aduectum fuisse recitat Gellius. Neq; id magnopere demirari debemus, cum scribat Possidonius (referente Aeliano) in loco *Macra* nuncupato, Serpentem mortuum iugeri longitudine spectatum fuisse, & tanta crassitudine, vt equites ex vtraq; parte animali adstantes se inuicem intueri non possent. Immò, teste eodem Aeliano, Alexander in nauigatione maris rubri Serpentem longitudine quadraginta cubitorum conspicatus est. Item Serpentum triginta cubitorum meminit Pausanias. In sylua etiam proxima *Sabo* permagnos Serpentes, nempè sexdecim, octodecim, & viginti pedum longitudinem superantes versari asseuerat Clusius, quos Incolæ coercere non reformidant. Nonne Porus Indorum Rex (authore Strabone) vt Augustum, & honoribus, & muneribus prosequeretur, Serpentem decem cubitorũ, testudinem trium, & perdicem Vulture maiorem ad eum deferri curauit? In Malabar Serpentes aspectu horribiles octonum pedum esse multi historiographi referunt, qui diuturno puerorum aspectu, sine maleficio, delectati, eorum tandem amore capiuntur; quocirca D Scaliger huiusmodi angues pæderotas nuncupauit. Hi iacentes anguilina esse facie dicuntur, surgentes verò illam adeò dilatant, vt ad humanam effigiem proprius accedere videatur. Insuper Carolus Clusius in Exoticis, pellem Serpentis peregrini longam nouem pedem (pedes romanos delineat) & capite subsequenti Serpentem octo pedes romanos longum describit; quos cuiusnam sint generis pronunciare difficile esse arbitratur; quandoquidem, ex Aeliano, multa, & varia sunt Serpentum genera, quorum species omnes persequi infinitum foret. Nihilominus hunc postremum in illorum genere esse collocandum Clusius putat, quos idem Aelianus pigmentis distinctos, & versicolores indigitauit, magnitudine tamen inferiores ijs, qui in India sexdecim cubitorum esse ferũtur. Vidimus & nos corium Serpentis Indici, apud magnum Hetruriæ Ducem, duodecim dodrantum, nempè pedum nouem, latitudine præsertim in medio vnius dodrantis. Vnde nulla admiratione teneri debemus, si Gillius scripserit in Calecutho Serpentes magnitudinẽ suum adæquare: quamuis hanc immodicam auctionem

Lib. 20. c. 11.

In lib. de long. & breu. vitæ. Lib. 8. de hist. An. c. 28.

Corium Serpentis longum pedes 120.

Lib. 9. cap. 9.

In Curis post. Lib. 15.

Lib. 5. cap. 18. cap. 19.

Lib. 17. c. 11.

assequi dicantur, quia nemo illis insidias tendere audeat: cum edicto regio cautum sit, ne quis has bestias offendat. Etenim qui Serpentem confecerit, non minus acerba morte punitur, quam si hominem necasset. Nemo igitur imposterum deridebit Aelianũ scribentem in nouo orbe Senegæ Serpẽtes tã vastos pandere hiatus, vt capras integras deglutire possint, immò tauros, vt retulit Textor. De magnis Serpẽtibus, qui plura intelligere cupit, petat Diodorũ, Lucanũ, & Straboné, qui incredibilia ferè de his referunt. Huius generis fortè illi erant Serpentes, qui Laocoonta vnà cum Antiphante, & Tymbræo filijs interemerũt: ideoq; Virgilius nõ iniuria hos immensis orbibus angues nuncupabat. In tertia parte historiæ Indię Lusitanicæ legitur, quòd ibi non longè à mari, vasti reperiuntur Serpentes, ferè semper in fluminibus degentes, quorum magnitudo à cibo arguenda est; quandoquidem ceruos integros deuorare dicuntur.

Lib. 9. cap. 30. *L. 2. Aenei.*

Ratione coloris, quem in serpentina cute licet obseruare: primitus notandũ est corium anguium aliud esse lene, aliud asperum. Siquidem iuxta caput S. Augustini, Serpens obseruatur, quem Hispani à sono Cascauellam, quasi tintinnabulum vocitant; huncq; sonum inde oriri opinatur Cardanus, quia corium squamis duris, & mobilibus sit armatum: cum verisimile sit permagnos Serpẽtes duris squamis tamquam tot clypeis munitas in motu corium concutiendo non leuem strepitum edere. Præterquamquod intuentibus ob colorum diuersitatem, magnam admirationem incutiunt, cum nigro, candido, cinereo, rubro, & guttis distincto colore pellem refertam habeant. In regione aquilonari nõnulli huius generis Serpentes varijs coloribus insigniti vagantur; Sed horum maior copia, ex Aeliano, in India generatur. Vittis enim à capite ad caudam pertingentibus alijs aereis, alijs aureis, alijs argenteis conspicui pestifero morsu celerrimè interimunt. Item Andreas Teuethus in Insula murium nuncupata, angues pulcherrimè coloratos recenset: alios enim rubescentes, cum squamis versicoloribus; alios tantùm virides ad instar foliorum lauri enumerat. Virides Serpentes apud Hesychium Sauritæ nominantur, fortè quia viridi lacerto assimilentur, qui Græcis σαυρὸς appellatur. Huius etiam generis angues apud Vallesianos versantur, quos à colore *Grunling* cognominant, sed Gesnerus illos perquam venenatos esse intellexit. Tandem scribit Nicander colores Serpentum pro diuersitate locorum variare: Propterea ex Plinio vulgatum est plerosq; Serpentes illius Soli colore esse decoratos; sub quo singulis annis occultantur.

Lib. 7. de rer. var. c. 29. *Lib. 17. c. 2.* *Lib. 2. hist. Amer.*

De differentijs à loco petitis, consulendus est Aristoteles, qui in historia Animalium, post examinatam piscium naturam, Serpentes ad animantia sanguinea reducit, illosq; in terrestes, & aquaticos distribuit, deinde horum maximam partem terrestem, exiguam verò aquatilem, nimirum amnis incolam esse docet. Item maris etiam indigenas Serpentes esse statuit, qui non in altissimis gurgitibus, sed in locis parum profundis versantur: quorum de natura, & speciebus in historia piscium vbertim actum fuit. Demum terrestrium variæ assignantur species: siquidem alij locis planis, alij montosis delectantur, alij in latibulis, & secus radices fagorum, & quercuum libenter degunt, vt Drynus. Alij solum salsuginosum amant, vt Dipsas. Alij tandem ancipitis sunt naturæ, vt Chersydrus, qui partim loca aquosa, partim loca arida colit: ideoq; huius generis Serpentes amphibij sunt appellandi. Ad rem narrat Bellonius se in Abydeno portu obseruasse quoddam Serpentis genus interdiù in mari viuens, noctuq; ad Continentẽ, quietis causa, progrediens; cuius pellis ruber color in leucophæo refulgebat.

Lib. 2. cap. 14. *Differentiæ Serpentũ ratione loci.* *Lib. 3. cap. 24.* *Lib. 2. obser. cap. 4.*

Odor inter hæc Serpentum discrimina non est spernendus; cum sint inter Serpentes, qui moscati ab odore cognominentur, quemadmodum Serpens Aesculapij, qui Bononiensibus *bissa angela* dicitur, estq; duorum generum, vt suo loco exponetur. Versatur etiam in Cypro Serpens, quem incolæ *Cuffo* suo idiomate indigitant (sunt qui aspidem surdam dicunt, quia vno mense surdus, & altero cæcus obseruetur) hoc animal est venenosum capite magno, & corpore exosse, & vbi agnum cepit, integrum vorat, deinde arborem petit, cui tandiu corpus affricat, donec ossa deuorata detrudat; hoc igitur quando moritur gratum mosci odorem spirat.

Differentiæ ratione odoris.

Si contemplemur nocumentum, quod ab huiusmodi bestijs dimanare solet, Serpentes, in nocuos, & innocuos distribuemus. De innoxijs legimus apud Aelianum in Insula Hispaniola magnos versari Serpentes, sed tam mites, vt nullam hominibus noxam afferant. Alij generantur in India, quibus natura nullam mordendi potestatem cõcessit,

Lib. 9. cap. 10.

A sit, dentibus enim carent. Item habetur in prima parte Chronicorum Peru, quod in montibus vrbis *Cuzco* Serpentes immanes, & innocui diuagantur; cuius rei hanc Indi rationem reddunt; nimirum cum olim iussu Yngæ Regis multi Duces cum exercitu ad montes exierint, vt illos subiugarent, Serpentes montium incolæ maiorem exercitus partem interfecerunt. Vnde quædam anus Regi pollicita est se velle cantionibus huiusmodi Serpentes soporare, itaut Duces vnà cum militibus illàc innocuè transire valerent. quo peracto, illi Serpentes imposterum innocui redditi sunt. Quod figmentum, vel fabulam esse opinamur. Nicander quoq; in Theriacis inter Serpentes innoxios moluros reponit his versibus.

Serpentes aliqui innocui. cap. 96.

Plures reptilium, quæ non ita noxia forma
Per densas habitant syluas, per opacaq; lustra,
Quos Elopes, Libyasq; coronatosq; Myagros
Dicunt, sunt iaculis insignes, suntq; moluri.
Sunt caciq; alij sed nescia lædere turba.

B Lonicerus hos Serpentes quasi cauda gradientes interpretatur, & plura de his apud Authores nõ leguntur. Μολυρὶς enim vox est æquiuoca: nam scholiastes Nicandri moluridas locustis similes esse scribit; idem notat Hermolaus in Corollario de locustis. Aristophanes tamen hoc vocabulo bestiolam inter molas nascentem appellat. Alioquin apud Hesychium μολυρις est μόλις ὑρῶν, scilicet ægrè vrinam reddens. Reliqui verò Serpentes ob venenum pestiferi esse creduntur, in sexu masculi plus veneni habent, licèt quidam viri docti fęminas maribus deteriores esse censeant. Senes iunioribus maiori veneni copia redundant. Deinde magni paruis (dummodo sermo fiat de eadem specie) venenosiores dicuntur. Amplius famelici saturis. Item irati, & audaciores, & venenosiores euadunt. Sunt & qui solo halitu inficiant: tradit enim Pomponius Mela, circa Rhymdacum amnem Bithyniæ conterminum, angues generari immanes, qui sæpius apricantes hiant, & superuolantes aues halitu inficiunt, quas postea cadentes absorbent.

Moluri qui Serpẽtes.

Halitus anguium necans aues.

Ad finem si meditemur aspectum, & reliqua ipsum concomitantia. Primò maxi-C mam in oculis anguium differentiam inueniemus: quoniam alij habent oculos prægrãdes, vt Serpentes Libyæ, alij paruos, locustisq; similes, alij referti sunt oculis sanguineo, vel luteo colore suffusis, alij tandem acutissimè cernunt, alij obtusæ sunt visionis. os etiam angues inter se discriminat: quandoquidem seps, & marinus Serpens acuto ore donati sunt, lato ore est Parus, vastum verò Serpens libycus ostentat. quidam cono in vertice tanquam cristula decorantur: vnde scribebat Aelianus, sicuti Ceruus cornibus fæminæ præstat, & Leo iuba Leænæ antecellit, & mas cicadarum voce, ita Serpens masculus crista exornatus à fæminis distinguitur: quamus postea id in omnibus speciebus veritatem non attingere constet. Hoc quidem verum est aliquos Serpentes à natura cornibus fuisse donatos: quoniam in aspide duo supra oculos callosa tubercula visuntur, quæ maiorem in oculis cauitatem efficiunt. Alij vnum tantùm cornu habent, vt vipera monoceros, quæ in Histria generatur, Cerastes bina cornua, alij quadrigemina gerunt: hac de causa non est doctrina Alberti explodenda, vbi Serpentes vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes, enumerat. Cæterum aduertendum D est, quòd Serpentum cornua non dura, & cornea, sed potius carnea, vel callosæ quædam eminentiæ apparent. Propterea Vitriacus, in historia Orientis, Serpentum cornibus instar arietis munitorum meminit, quibus instar flabelli motis, homines verberãt. Neq; pretermittendi sunt angues alati, qui aluntur in monte Regnũ Senege à Malabaris diuidente. Hi solo afflatu, vel etiã intuitu homines proprius accedentes interimunt. Postremò si species vltimas inuestigemus. Nicander, referente Lonicero, duas anguiũ species supra viginti enumerat. Hæ autem sunt Vipera, Aspis, Cerastes, Hæmorrhous, Sepedon, Dipsas, Chersydrus, Amphisbena, Scytale, Basiliscus, Drynus, seu Chelydrus, vel Hydrus, Draco, Cenchrynes, Ascalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Acontiæ, Typhlopes, & Moluri.

Lib. 16. c. 62.

Serpentum aliqui cornua habẽt.

FOR-

E

FORMA ET DESCRIPTIO.

OMNIA ferè corporis membra lacertis valdè similia Serpentes habent: etenim lacerta demptis pedibus perbellè Serpentem æmulatur. Verùm si prima facie contemplemur caput; illud non eiusdem figuræ, & qualitatis omnibus inest: nam quibusdam caput est leue, alijs graue, alijs latum, alijs angustum, alijs album, alijs nigrum, alijs flauum, alijs coloribus varijs insignitum. Tandem alij illud adeò velociter in vtramq; partem vertunt, vt intuenti bicipites, vel anphicephali videantur. Præterea Serpentes habent omnia sensoria cæteris animalibus similia, nimirum nares ad olfaciendum; oculos ad videndum, aures ad audiendum, sed hæ non eminent, quemadmodum neq; in auibus, sed foramina tantùm apparent: vnde scribebat Plinius pennatorum animalium Buboni solùm, & Oto plumæ veluti aures sunt, cæteris sunt cauernæ ad audiendum, quas intuemur in Serpentibus. Meatus etiam narium ante os habent, sed non ita explanatos, vt nares appellari possint; sufficit enim vt spirandi munere tantummodo fungantur. Palpebram superiorem non mouent sicut neq; aues, sed inferiore tantùm conniuent, & oculis sunt durioribus quàm aues. Cæterùm quamuis inter Serpentes cæcula Serpens luminibus priuus recenseatur: hoc inter tot anguium species admirationem afferre non debet, quandoquidem inter tot animalia quadrupeda talpa etiam oculis caret, licet in illa, ad mentem Philosophi, ablata pelle, locus oculorum appareat. Amplius serrati dentes his animalibus assignantur: siquidem Plinius tradit illos dentes vocari serratos, qui pectinatim coeunt, ne contrario occursu atterrantur, veluti in Serpentibus, piscibus, & canibus obseruatur. Item collo caret. Hinc Porta non immeritò eliciebat angues aduersus colli ægritudines, & signaturam, & prærogatiuam habere. Quamuis postea ceruicem non eadem in omnibus, sed latam in Chersydro, & angustam in Sepe intueamur. Deinde cortice tanquam pelle Serpentes teguntur, quoniam Aristotelis sententia fuit animalia nō pennata ouipara cortice muniti; cum viuipara pilis exornentur. Itaq; animalia ouum enitentia etiam ad mentem Plinij, aut pennas, aut squamis, aut testam, aut corticem, aut puram cutem induunt. Meatus excrementorum, seu podex propè extremitatem caudæ in quibusdam Serpentibus; velut in vipera, & hæmorrhoo fæminis conspicitur: in maribus verò in loco altiori, & ventri proximiori obseruatur. Tandem cauda omnium Serpentum eandem non sortitur formam; quandoquidem vipera fæmina caudam ex carnem, & squamis duriusculis asperam gerit. Dipsas gracilem, & nigram habet, reliquo corpore albicante. Immò in alijs Serpentibus breuior, in alijs longior, in alijs hirta squamis est, quemadmodum in descriptione peculiari cuiuscumq; Serpentis docebimus.

Sensoria Serpentum qualia.

F

Ouipara animalia quo tegantur.

G

ANATOMICA.

AB extimarum partium descriptione, pedetentim ad penitiores partes anguium explorandas accedemus. Primitus caput Serpentis osse vnico tegitur coni retusi figura, sicuti astruit Cardanus. Immò in hoc osse oculorum foramina natura non insculpsit, quod ideo factum est, ne facile læderentur, dum humi serpunt. Dentes habent serratos, & acutos, quemadmodum paulò ante in descriptione huius animalis fuit exaratum: sed, vt notat Edoardus Vuot, duo sunt in suprema parte dextra, leuaq; longissimi, tenui fistula, instar aculei Scorpionum perforati, per quàm postea venenum, data occasione, eiaculantur. Lingua Serpentum tenuis longa, atroq; colore referta est; ideoq; longius protrahitur: in summitate verò est bifida, & secundùm nonnullos pilosa, seu potiùs exilis instar pili, vt in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam Serpentum trisulcam vocauit, quia tanta celeritate illam vibrant, vt triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibusdam cuticula inuenitur, quę tanquam vesicula dentes operit, in qua venenum occultatur, quod postmodum

H

Lib. 2. de rerũ var. c. 29.

Lib. 6. de differ. Anim.

Lingua serpentũ qualis.

A modum mordendo per cauitatem dentis communicant. Cor exiguum longum, & figuram tenum repræsentans postremæ adhæret arteriæ, & natura valdè calidum est: ob hanc causam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia esse refertos. Arteria est admodũ longa, & iuxta os, suam trahit originem, ita ut sub lingua esse videatur: immò linguæ quodammodo videtur præminere, quia ipsa contrahitur, neq; eodem loco, vt in cæteris animalibus, permanet: Hæc postea defertur in pulmonem, quo angues, ad differentiam pisciũ, vtuntur: quocirca notabat Plinius Serpentũ, & piscium omnia esse similia, præter pulmonem, quem natura Serpentibus, & non piscibus largita est: cum pisces loco pulmonis, branchias adhibeant. Hic pulmo simplex est fibrosus fistulis diuisus, prælongus, fungosus, & cordi non multùm proximus. Lingulam verò, quam Græci ἐπιγλωττίδα vocant, arteriæ superpositam angues non habent, sed ipsum meatum ad libitum, modò contrahunt, modò laxant, idq; præstant, ne aliquid in pulmonem dilabatur. Ventriculum habent Serpentes veluti amplum intestinum canino similem, nempè angustum, & figuræ longæ. Intestinum verò spiris B carens tenue, & longum ad meatum vsq; excremẽtorum protrahitur. Nam interanea Serpentum partibus internis lacertorum similia sunt, sed viscera propter longitudinem, & angustiam corporis ita longa, & arcta sunt, vt vix à se inuicem dignosci possint. Iecur igitur longum est, & simplex, lien exiguus, & rotundus, qualia viscera etiam in lacertis obseruauimus. Fel, præter natricem, in omnibus Serpentibus, intestinis adhæret, & nigro quodam, liquidoq; excremento refertum est, sicuti in vipera fæmina nuper conspicati sumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam animalis, est valdè copiosum: quare meritò tradebat Plinius Serpentes, nec non pisces copioso felis excremento redundare. Vesica, & renibus Serpentes carere notat Aristoteles, veluti, & alia, quæ pennis, squamis, & cortice teguntur, præter testudinem. Hoc autem inde nascitur, authore Vincentio in speculo naturali, quia humiditas anguium, sicut & auium pauca est; ideoq; in squamas, quoad Serpentes, & in pennas, quoad aues degenerat. Amplius vim fætificam natura his animalibus velut, & piscibus impertita est, cum pene, & testibus careant. Scripsit enim Aristoteles eos pene C carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. Testes verò propter corporis longitudinem non sunt sortiti, sed meatum, more piscium, obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facilè refrigeraretur, & infæcunda euaderet. Hoc sæpè ijs contingere solet, qui longo pene à natura sunt donati, quamobrem infæcundi redduntur; cum semen ob mentulæ longitudinem refrigeratum infæcunditatem pariat. Verùm loco prædictarum partium genitalium, natura his animantibus binos cõmunicauit meatus, qui à septo orientes latus spinæ ab vtraq; parte perreptant, & vtrumque supernè iuxta spinam iunguntur, atq; ita ad os excrementi finiunt. Hi meatus, tempore congressus, humoris fætifici pleni conspiciuntur, attrituq; mutuo candidum semen effluit, quemadmodum in historijs piscium fuit memoratum. Mammæ in anguibus non obseruantur, quia lac non habent, cum in ouo lacteus ille cibus ingenitus contineatur. Vulua, seu vterus, ex sententia Aristotelis, in omnibus Serpentibus bifidus videtur prolixior ab vno inferiori meatu ad vtrumque spinæ latus deductus, in quo oua generantur; indeque continua quadam serie D exire solent. Circa ossa anguium docet Aristoteles hæc esse naturæ spinarum: quare spina dorsi illis, ritu piscium, inest. Vertebræ cartilaginosæ, & flexiles sunt, sicuti natura horum animalium expostulabat; nimirum vt quoscumq; motus, & corporis flexiones facilius exercere possent. Tot costæ insunt anguibus, quot dies mensem complere solent: vnde Plinius in singulis anguibus costas tricenas enumerabat.

In Lib. de Anat. viuorum.

Pulmo Serpentũ qualis.

Ventriculus qualis.

Hepar.

Lien.

Fellis situs

Li. 20. c. 3.

Lib. 1. de gen. Anim. cap. 5.

Partes genitales.

Semen Serpentum quale.

Lib. 2. de part. An. ca. 9.

Cæterum in confirmationem eorum, quæ hactenus de anatome Serpentum explicata sunt, addemus illa, quæ de inspectione anatomica huius animalis obseruauit Io. Gregorius Macer, qui scribens ad Gesnerum retulit se in Serpente interfecto primò inter cutem, & carnem, subtilem quamdam, & pinguiusculam membranam inuenisse, quæ tamen cum ipsa cute descendebat. Secundò, dum scindens animal, ad meatum excrementorum peruenisset, fæces grauissimo odore excrementa humana superantes inuitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim auibus, partim piscibus cõmunia esse vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorũ paruis, & gracilibus circulis insignita ad pulmonem vsq; descendebat, cui cor, & cistis felis adhærebat.

Inspectio anatomica Serpentis.

Postea

Postea iecur ad instar hepatis lucij piscis, in longitudinem extendebatur. Deinde pinguedine candida intestina erant referta, quæ à faucibus vsque ad podicem more intestinorum piscium progrediebantur. infra hepar vtrinq; iuxta intestina vena neruosa longo ductu descendebat, cui oua pelliculis albis recta inhærebant, vt in gallinis videre licet, sed situ distincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, & duorum ouorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & asperæ arteriæ Serpens auibus valdè assimilatur. Ratione hepatis, intestinorum, & abdominis Serpens cum piscibus conuenit. Verùm postea ratione cystis fellis, & dispositionis ouorum, Serpens ab vtrisq; nempè tam ab auibus, quàm à piscibus dissidet. E

NATVRA, ET MORES.

Ad natura Serpentibus congenuit, vt inter cæteras animantes alacritatem quamdam sensuum præ se ferant, propterea legitur in Genesi. *Serpens autem Sapientior omnibus pecoribus terræ.* Hinc fortè implacabilis eorum furor dimanat; nam statim atq; aliquam etiam leuem læsionẽ sentiunt, minimè quiescunt, donec vel venenum in lędentem proiecerint, aut præ rabie exanimati fuerint, quamobrem diuinæ litteræ implacabilem furorem, per Serpentẽ multis implicatũ spiris, & linguis trisulcis micantem ostendũt. Legitur in Psalmo octauo supra quinquagesimum. *Furor eorum Serpentini furoris instar.* quoniam venenũ semper in promptu habent; cum secus dentes delitescat. Quamuis nonnulli scribant venenum in cauda Serpentis latere, idq; postea in quãdam vesicam ori adhærentem deduci, qua disrupta angues veneno carere dicuntur, sed breui diei naturalis spatio, venenum denuò ad replendam vesicam progreditur; vt cætera animalia, & præcipuè hominem inficiant, quo percusso, ad mentem Plinij, Serpens imposterum proprias odit cauernas, sicque errabundus pœnas luit. Ad rem Indi, referente Aeliano, asserunt Serpentem latebras non posse ingredi, quia terra illum à proprio sinu, quasi in exilium reijcit: vnde æstiuo, & hyberno tempore sub dio ætatem ærumnosam degit. Cum tamen in principio orbis conditi nihil nocui in Serpente reperiretur, sed mitis, mansuetus, & altus gradiebatur homini obtemperaturus, antequam in crimen laberetur, vt animaduertit Basilius: nec præter rationem, cum omnia, quæ creauerat Deus essent valdè bona, vt sacra docet Pagina. F G

Venenum vbi delitescat.

In serm. de Parad.

Lib. 1. Genes.

Præterea angues hoc insitum habent à natura, vt appropinquante hyeme, sicuti & cætera animalia frigidæ temperaturæ, ad cauernas se conferant: donec Sol aerem rursus calefaciens nouam quasi vitam illis restituat. Aristoteles igitur non iniuria scribebat quatuor mensibus frigidissimis Serpentes latere nihilq; comedere, quo tempore ob aeris algorem minus veneni participant, atq; impunè tractantur, non quia veneno prorsus careant, sed torpent; cum immanitas frigoris eorum vires, & spiritus hebetet. Quòd autem frigoris sint impatientes, probatur pulcherrima historia Lucij Mainei Siculi, vbi hæc verba leguntur. *Hyems enim horrida sæuiebat magnis, & assiduis imbribus; tanta enim illius hyemis magnitudo fuit, vt ingens Serpentũ numerus frigoribus actus, è proximis syluis, & montibus egressus, ad stationes, & castra repserit.* Vicissim æstate, & maximè vrgente canicula Serpentes vehementer æstuant, & quodam furore adeo agitari videntur, vt, teste Galeno, exiguo quidem à temporis momento quiescere possint. H

Li. 16. rer. Hisp.

Lib. 2. de loc. affec.

Lib. 8. cap. 17.

Fœniculum Serpenti gratum.

At, ineunte Vere, anguis prodiens à latebris veteres deponit exuuias, quas nõnulli syphar, alij senium, vel senectutem, alij ad mentem Plinij vernationem appellant. Id totum docuit Aristoteles in historia Animalium, nimirum Serpentes, quando exuunt senectutẽ, primò inchoare à capite, ita vt cadentes exuuiæ eos quodammodo obcæcare videantur, sed tandem spatio diei naturalis à capite ad caudam, totum aufertur spoliũ, eo modo, quo fætus membranarum inuolucris liberatur. Deinde degustato, vt voluit Nicander, fæniculo, Serpens iuuenis in humanum conspectum apparet. Hoc innuit Reusnerus in Paradiso poetico, quando canit.

Ipse vetustatem cum pellibus exuit anguis,
Inficit; & vultus flore vigente suos.

Denuò idem decantat his versibus.

En

A *En nouus exuuijs Serpens reuirescit ademptis,*
Atq; graui reficit senia membra situ.

Tibulus verò hanc Serpentum proprietatem contemplans humanam deplorabat conditionem hunc in modum.

Crudeles Diui Serpens nouus exuit annos,
Formæ non vllam fata dedere moram.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus?

Huius Serpentum proprietatis argumento Ioannes Spondanus in Commentarijs ad Odysseam Homeri, conatur Paracelsicam lapidis philosophici doctrinam confirmare. Hæc autem ratio nunquam nobis potuit arridere. Galenus quoq; hac anguina proprietate ductus, Serpentes pilos non posse indui demonstrabat: quoniam hæc animalia in subterraneo specu hyeme delitescentia cutem siccam, ritu animalium testaceorum nanciscuntur: proptetea pili ab ea prodire non possunt: ideoq; illam verno tempore exuunt. Quamquam multi fuerint huius opinionis angues candidos in exortu Canis senectutem deponere; quod à veritate alienum esse arbitramur: hoc enim in Italia non obseruatur, neq; adduci possumus, vt credamus in calidiori etiam Orbis plaga ab anguibus tam serò spolium relinqui. De causa autem, propter quam Serpentes quot annis exuuias veteres amittant, Authores inter se sententijs variant. Poetæ, qui perpetuas fabellas agitant, huius rei causam summo assignant Ioui, qui olim hominibus de se ob sacrifitia optimè meritis iuuentutem per dossuarium asellum misit, sed bestia tantum thesaurum, ob simplicem aquam, anguibus vendidit. Hanc autem fabulam Georgius Sabinus elegantissimis versibus explicat hunc in modum.

Lib. 16.
Lib. 1. de temp. c. 5.
B
Cur Serpentes spolium deponant.
Li. 4. Eleg. Elegia 3.

Iupiter imperium quo tempore cepit Olympi,
Et Superis pulso iura parente dedit.
Sanguine taurorum faciebat sacra Tonanti
Vulgus, agebatur festus in orbe dies.
Iupiter his motus sacris, quodcumq; rogarent,
C *Id fore iurabat per sua sceptra, ratum.*
Conueniunt hominum cœtus, omnesq; iuuentam
Lædere quam posset nulla senecta petunt.
Annuit Omnipotens, tardumq; vocabat asellum,
Quo senior Bacchi vectus alumnus erat.
Hæc age, dona pijs, dixit, mortalibus affer:
A Ioue mandatum munus asellus obit.
Quid tibi cum tali, pecudum turpissima dono?
Te graue lignorum diguius esset onus.
Ecce sitim fessus dum colligit inter eumdum
Flectit ad irrigui flumina fontis iter.
Quadrupedem vidit, qui talia dona ferentem
Seruator liquidi gurgitis hydrus ait,
Fluminis huius erit tibi copia nulla bibendi,
D *Ni mihi, quæ portas tergore, dona dabis.*
Heu pecus ignauum, cœlesti nectare munus
Nobilius vili vendit asellus aqua.
Anguibus exuitur mutata pelle vetustas,
Tristia nos senio fata premente manent.
At rudibus caueat ne quid committat asellis,
Qui benè curatas res volet esse suas.

Verùm omissis Poetarum nugamentis, & ad seria accedentes de hoc legendum esse virum doctissimum Quercetanum asseueramus, qui id attribuit cuidam balsamo, quod in terræ sinu tanquam in proprio loco, matrice, & seminario continetur: ideoq; Serpentes vt pelle veteri deposita nouam induant, hoc balsamum à visceribus terræ exugunt, & potissimum dum mensibus frigidissimis sine cibo latibulantur: necessariò enim tunc hoc pretioso naturæ balsamo aluntur, quo omnia animantur, & vegetant; cuius postmodum ope, verno tempore, omnia reuiuiscunt, & florulenta euadunt. Et

Li. 1. Phar. cap. 23.
Opin. Quercetani.

vicissim appropinquante Autumno, omnes huius balsami vegetales spiritus in subterraneos meatus, tanquam ad suam matricem reuertuntur: quo rursum Serpentes iter suum dirigentes, suas cryptas repetunt, vt hoc spirituali alimento denuò fruantur. Faturq; Quercetanus hoc non à Serpentibus, sed ab effectibus didicisse: siquidem angues sub terra brumali tempore degentes, prædicto radicali balsamo imbuti non solum, vere accedente, vetus spolium exuentes, tanquam iuuenes, diuagantur, sed etiam facultatem auferendæ lepræ adipiscuntur, quam virtutem natura alijs medicamentis non est impertita. Et quoniam ambigere posset aliquis multa alia animalia, præter Serpentes, hyeme in terræ cauernis habitantia hoc radicale balsamum posse participare; Respondet Quercetanus hanc proprietatem solis Serpentibus à natura fuisse assignatam; quemadmodum antithoræ facultatem extinguendi venenum thoræ, natura largita est. Denuò quia aliquis ingenio acri præditus dubitare poterat, cur huius balsami efficacia venenum à Serpentibus non auferat, atq; expugnet; iterum respondet in apibus etiam mellificis aculeum obseruari. E

Cardanus in historia subtilitatis, à Serpentibus Vere spolium deponi asserit ob siccitatem, quam hyberna fame contrahunt, illisq; contingere, quod hominibus accidit elephantiasi laborantibus fatetur; quorũ cutis ex vapore humoris corrupti siccata eleuatur. Scaliger verò in exercitationibus contra Cardanũ, id à siccitate animalis minimè prodire posse scribit: siquidem stellio exuit senectutem, cũ nullam siccitatem participet. Præterea arbores longè sunt sicciores, & tamen nullum corticem mutant. Item Cantharides inter animalia insecta siccissimæ iudicantur, neq; tamen, vertente anno, primas exuuias relinquunt. In hac dissoluenda difficultate, nobis magis arridet Greuini sententia, qui vernationem anguium genuinam pellem esse minimè putat, sed potius spolium ex muco, & sorde, instar musci, in latebris circa corpus animalis collecta, & siccata genitum, quod postea Vere è cauernis exeuntes, & circa loca angusta se affricantes deponunt. F

Exercit. 189.

Lib. 1. de Venen.

Vera opinio de spolio anguiũ.

Præter hæc, Serpentes à natura longam sibi vitam comparasse dicuntur; idq; ab exuuijs depositis dimanare multi existimant. Attamen hoc optimæ iocinoris constitutioni attribuendum est, quoniam ab excremento felleo diligenter expurgatur: cum in cysti fellis magna huius excrementi copia contineatur. Verùm hæsitabit aliquis, si causa longeuæ vitæ priuationi fellis attribuitur, vt Ceruis, attestante Mercuriali, contingit, Serpentes igitur ob fellis redundantiam diuturnioris esse vitæ non erit asserendum. Hanc dubitationem vnà cum Philosopho discutimus, dum huius animalis viuacitatem probæ, & opportunæ hepatis cõstitutioni assignamus; quoniam etiam à minima humoris fellei portione hepar diligenter expurgatur: dum fel Serpentum per venas non effluens, eorum viscera, & corpus non vexat. Tale enim virus ad membranam illam dentes operientem continuò dilabitur, vt ad quemcumq; ictum illis in promptu, & præsto sit. Immò cum id per venas non permeet, non solum hæ animantes sunt diuturnioris æui, sed etiam à multis affectionibus sunt immunes, quibus cæteræ animantes, ob nimiam huius excreti venas intrantis abundantiam, sunt obnoxiæ. Præterea, iuxta nonnullorum sententiam, Serpentes diuturnioris vitæ esse feruntur, quoniam in victu admodum parci sunt: nam si more aliorum animalium comederent, eorum imbecillus calor extingueretur, & illicò perirent. Cæterùm adhuc historia hæc alia premitur difficultate: quandoquidem si angues tam debili calore referti sunt, non poterunt annos ducere diuturnos. Notandum est Serpentes, in comparatione ad alias bestias, hunc calorem innatum suæ naturæ habere proportionatum, atq; humido radicali viscoso tenaciter copulatum, in quo adeò probè conseruatur, vt ob viscididitatem non ità celeriter euanescere valeat: Idcircò hæc animalia diuturna lucis vsura fruuntur. Id etiam in plantis perpetua coma virentibus meridiano iubare lucidius esse videtur: etenim hæ tempore brumali folia non deponunt ob viscosam humiditatem, in qua earum residet calor, qui ad radices tunc temporis recurrere nequit, quemadmodum alijs plantarum generibus acccidere solet. G H

Lib. 1. var. lect. cap. 23.

Serpentes sunt æui diuturnioris.

Cur aliquæ plantæ hyeme folia nõ deponant.

Accedit vigilantia, quam multi Serpentũ propriam esse autumant, qua de causa Poetæ hortum Hesperidum à Serpentibus custodiri fabulati sunt. Ad id alludens Martialis de quodam pomorum munusculo sermonem habens sic canebat.

Non

A *Non mea Massylus seruat pomaria Serpens,*
Regius Alcinoi nec mihi seruit ager.

Lib. 20. Epigr. 94.

Alij tradunt, quòd Serpentes diei noctem coniungunt peruigilem, dum oculis apertis somnum capiunt. Id Phyles versibus iambicis sic eleganter expressit.

Ὡ πῶς καθεύδει, καὶ δοκεῖ παλιν βλέπειν,
Οφις τε καὶ πτὼξ, καὶ θυμȣ̃ πλήρης λέων.

Idest.

Quomodo dormit, & simul cernere videtur
Serpens, & Lepus, & animosus Leo.

Aut quia, vt adnotauit Aristoteles, iuxta nonnullorum opinionem, & Serpentibus, & pullis hirundinum idem contingat: propterea quod horum animalium oculi lacerati paulò post pristinam videndi facultatem acquirunt; quemadmodum etiam caudæ tum lacertorum, tum Serpentum amputatæ renascuntur. Quamuis scripserit Isidorus oculos anguium esse paruos, & hebetes, raroq; in aduersum intueri, cum oculi non frontem, sed tempora occupent; ita ut citius audire, quam videre credantur.

B Superest prudentia, quam multi in Serpentibus refulgere referunt: cum sacræ litteræ, & potissimum in Genesi, prudentiæ Serpentinæ meminerint. Multi authores hoc animal ob prudentiam præstantissimum prædicant; quia totum corpus periculis exponere soleat, dummodò caput illæsum seruet: cum aliæ partes vulneratæ facilè pristinam sanitatem adipiscantur: quocirca quidam hebræorum iustis de causis asserebant, Serpētem astu cuncta alia animantia superasse. Augustinus Stheucus Serpentes in sacris Biblijs prudentes nuncupari voluit, quia longissimè cernant. At Clemens Alexandrinus aliam assignat rationem, scilicet quia in maleficijs, quorum Serpens est artifex, aliqua discretio, & futurorum coniectura inueniri possit. Nisi velimus illos prudentes vocare, ex Aeliano, quia impendentem pestem, terræmotum, cœli salubritatem, & frugum fertilitatem præsagiant: nam quinq; diebus, antequam Helice funditus euerteretur, Serpentes omnes, & aliæ bestiæ huius generis ab eo loco exierunt. Basilius verò duplicem prudentiam constituit; vnam proprij commodi custodem, & alieni doli

Opin. Stheuci circa prudētiam anguium.

Homil. 13.

C obseruatricem, quam Serpens sibi vendicasse videtur, alteram statuit esse virtutem agenda, & non agenda definientem. Primam igitur non propriè prudentiam, sed potius calliditatem, & astutiam nuncupare poterimus. Ideò nonnulli Serpentem pro astu depingunt, & hanc etiam ob causam in caduceo Mercurij cōplicari putant; quia Antiquitas calliditatem, & prudentiam eloquentiæ per virgam designatæ esse necessariam ostendere nitebatur. Alij demū Serpentes cognominarunt prudentes, quoniam absq; pedum, manuum, alteriusuè exterioris organi adminiculo celeres sint, figurasq; varias assequantur, nec non inuoluto, & reuoluto motu in quamlibet partem progrediantur.

Prudentia duplex.

Reliquum est, vt de Serpentum læsione aliquid in medium afferamus. Nam hoc animal naturali instinctu, si semel tantùm arundine percutiatur, tanquam iners, & mortuum iacere solet; Verùm si frequenti petatur ictu, tunc ingentes colligens iras totis viribus percutientem mordere conatur. De hac proprietate Phyles sic cecinit.

Τῷ δόνακι τυφτεὶς ὁ θρασυς ἅπαξ ὄφις,
Κεῖθ' οἷα θανατῶν αὖ δὲ τύψης πολλακις,
Οργᾷ τε κατά σοῦ, καὶ προβάλλει τὸ ςόμα.

D Idest. *Serpens arundinis iacet percussu iners,*
Ceù mortuus, quod si frequens plagam inferas
Attollit iras, ore cæruleo emicans.

Accedit deniq; proprietas, quam recitauit Aristoteles in historia de partibus Animalium. Videlicet caput à Serpentibus, reliquo quiescente corpore in oppositam partem verti. Huius rei causam in Anatomicis assignauimus, dum Serpentem volubili structura constare, & eorum spinam vertebris cartilaginosis, & flexilibus integrari pronuntiauimus. Id totum natura necessariò illis impertita est, vt partem oppositam lædentia vitare possent. Aliter pedibus carentes semetipsos conseruare, & tueri nequirent. Ad finem aliqui proprium esse stercoris Serpentini benè olere, idq; ob siccitatem illis competere asseuerantius dicunt. Legimus quidem apud Cardanum in plaga Indica orientali sita inter Calecuthum, & Cananor, Serpentes multos diuagari, qui ab ore suauissimum, &, mosci instar, iucundissimum odorem spirant.

Lib. 4. cap. 10.

In lib. de subtil.

E

TEMPERAMENTVM.

CIRCA Serpentum temperaturam in ſcholis Philoſophorum, & Medicorũ non leuis agitatur controuerſia, num angues in calida, vel frigida temperie ſint conſtituti, quoniam de hoc, authores grauiſſimi ſibi inuicem ſententijs aduerſantur. Nos in præſentia, vt noſtra fert opinio, ſtatuimus adhærendum eſſe eorum authoritatibus, qui anguinam naturam ad frigidum temperamentum referunt. In primis Galenus noſtræ fauet ſententiæ multis in locis; dum alicubi omnes Serpentes eſſe naturæ frigidæ credidit: idemq; Rhaſis ſentire videtur. Alibi etiam agens de locis affectis promulgabat cuncta animantia frigidæ temperiei, bruma vrgente, tanquam mortua ob violentiam frigoris in latebris quieſcere, deinde inter hæc Serpentes recenſebat. Quæ opinio non recedit ab Ariſtotelis doctrina, qui in hiſtorijs animalium pronuntiauit Serpentes ideò eſſe frigoris impatientes; quoniam frigidi ſunt: qua de re hyeme ad cryptas, in quibus eſt calor, libentiſſimè ſemet recipere aſtruit. Præterquamquod idem Ariſtoteles hos animantes voraces, & minimè bibaces eſſe conſtituit: ſed appetentia frigiditate ſtimulatur, ſunt ergo Serpentes ad frigidum reducendi temperamentum. Plinius quoq; noſtræ accedit ſententiæ, dum modicum ſanguinem, conſequenterq; exiguum, & imbecillum calorem, & nullum ſudorem anguibus ineſſe ſcribebat. Item Greuinus inter nuperos authores non ſpernendus, dum ſermonem habet de venenis, multis, & validis rationibus frigidam Serpentum naturam ſtabilire conatur aduerſus illos, qui oppoſitam opinionem tutari nituntur. Vt omittamus authoritatem clariſs. Mercurialis dicentis Serpentes eſſe frigidos, propterea quod à Serpentibus venenati mirifico quodam frigore ſtatim tentantur. Nam hoc à frigiditate Serpentis, aut veneni prodire non poteſt; imò quia calor natiuus ab extimis partibus ad penitiores, & præcipuè ad cor ſe conferat, præterquamquod calor innatus patiẽtis à veneno ſuperatur, & extinguitur. Non deſunt inſuper innumeræ ferè rationes, quibus eamdem poſſumus ſtabilire ſententiam. Primùm Serpentes ſi manibus, ſolſtitio etiam æſtiuo pertractentur, inſignem manibus frigiditatem communicant: itaut nonnulli hac cauſa moti febrientibus Serpentes tractandos præbuerint, vt æſtuans febris calor retunderetur: quo peracto poſtmodum ijdem Serpentes, inſtar glaciei, frigidi in lecto remanſerunt. Deinde habemus hanc vniuerſalẽ propoſitionem à Philoſopho aſſignatã, ſcilicet proprium eſſe caloris dilatare, & aperire, & viciſſim propriũ eſſe frigoris cõſtringere, & indurare: ideò iuxta hanc doctrinã animal habens laxiorem pellem, conſequenterq; poros apertos in temperamento calido, habens verò poros clauſos in temperamento frigido erit collocandum. Pellis igitur Serpentum meatus adeò clauſos habet, & caro eorum adeò dura, & denſa eſt, vt hæc perpetuam frigiditatem adiunctam habere demonſtrent. Amplius ſciendum eſt, teſtificante Galeno, aliquid frigidum, calidum, ſiccum, & humidum in relatione ad id, quod temperatum eſt nũcupari; ſed inter animalia homo toto genere temperatum eſt animal hinc aduertendum eſt, num Serpentes homine, vel calidiores, vel frigidiores eſſe dicantur. Itaq; in cognitione temperamẽtorum, vniuerſalis propoſitio legitur apud Galenum, nempè quo animal maiori, vel minori copia ſanguinis redundabit eo maiorem, vel minorem caloris abundantiam habebit: propterea anguibus, cum in ſua ſpecie minus quàm homini inſit ſanguis; proculdubio concludendum eſt ipſos eſſe frigidiores. In dictorum confirmationem alias duas non ſpernendas rationes addere poſſumus. Prima eſt, quòd Serpentes quacumq; tranſeunt, ſemper quamdam viam humido, & viſcoſo humore deſignant; cum autem excellens humiditas comitem ſemper habeat frigiditatem; hinc colligendum eſt angues in frigida temperatura eſſe reponendos. Secunda ratio eſt, quia Serpentes oua admodum tenui cortice munita enituntur: quare ſi calore inſigni eſſent referti, proculdubio putamen ouorum durum eſſet, quale in ouis gallinarum conſpicimus; cum in gallinis egregius, & validus calor obſeruetur. Ex altera parte Petrus Andreas Matthiolus, in commentarijs ad Dioſcoridem, prædictæ ſententiæ videtur refragari, dum Serpentes temperamento calidos eſſe arbitratur; fortaſſis nixus Auicennæ verbis, qui mirabatur inuentos eſſe homi-

In Lib. de Ther. ad Pis. cap. 8.

L. 12. c. vlt.

F

Li. 10. cap. 72.

L. de Venẽ. cap. 1.

G

H

Sãguis auget calorem.

L. 24. c. 20.

A homines, qui Serpentes frigidæ temperiei esse crediderint. Quamobrem Matthiolus argumentatur hunc in modum. Serpentes, bruma premente, ad latibula confugiunt, quia frigidiorem aerem suæ temperaturæ calidæ aduersum vitant; quemadmodum pisces natura frigidi, cum primum aeris caliditatem sentiunt, illicò moriuntur. Prædictam Matthioli rationem dissoluere debemus dicendo, Serpentes ob frigidam temperaturam hyeme latibulari, & pisces extra aquam interire, non ob aeris calorem, sed quia amplius in proprio elemento non versantur: sicuti vice versa multa alia animalia in aquis vitam traducere nequeunt, pariter veluti homines temperaturæ biliosæ hyeme optimam transigunt vitam, æstate verò ob calidum temperamentum ægerrime se se habent. Serpentes ergo natura frigidi hyeme latitant, ne ingens anni temporis frigus eorum calorem natiuum veluti sopitum prorsus extinguat. Idq; tali tempore liquidò constat, si quis è cauernis Serpentes eruerit, illi enim ob magnam caloris imbecillitatem vix semetipsos mouere, & proficisci possunt. Demum si Serpentes essent natura calidiores, diuturnam vitam sine alimẽtis, ob maximam natiui caloris actionem, B degere non possent: At eorum calor cum sit valdè languidus, per diuturnum temporis brumalis spatium in loco subterraneo sine cibis morantur: hac de causa natura illis carnem, & pellem solidiorem, & crassiorem communicauit, ne infirmus eorum calor citò euanescere posset.

Fen.6.lib. 4.Tract.3. cap.21.

COITVS, PARTVS.

ANTEQVAM verùm congressum, & partum Serpentinum ponderemus: necessarium esse arbitramur Serpentum generationem ad mentem Antiquorum examinare. Poetæ in primis commenti sunt cuncta animantia venenata ex sanguine Titanum concepta fuisse, qui cum aduersus Saturnum, & Opim belligerare ausi essent, tandem à Ioue superati interfecti fuerunt, quorum de cruore Nicander in Theria- C cis ortos esse Serpentes decantat.

Fama est multiplici variata phalangia forma,
Omneq; serpentum genus, & quæ cætera turba est,
Lethale omne fouent, fundunt, spirantq; venenum
Anguipedum fuso prodisse cruore gigantum.

Alij Serpentum originem ex guttis sanguineis amputati capitis Medusę dimanasse promulgarunt. Id celebrat Ouidius hunc in modum.

Lib.4.Metam.

Cumq; super libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus excipiens varios animauit in angues.

Alij ex terra, seu potius ex putredine terræ Serpentes prodijsse, hacque ratione Pythonem magnum illum Serpentem olim progenitum fuisse litteris demandarunt; quem postea Apollo interficiẽs Pythius fuit cognominatus, indeq; ludi pythij ad perpetuum huius facti monumentum instituti fuerunt, in quibus victor esculeis frondibus corona- D batur. Ouidius hunc Serpentis ortum eleganter diuulgat his versibus.

Lib.1.Metam.

Ergo vbi diluuio tellus, lutulenta recenti
Solibus ætheréis, altoq; recanduit æstu;
Edidit innumeras species; partimq; figuras
Reddidit antiquas: partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet, sed te quoq; maxime Python
Tum genuit, populisq; nouis incognite Serpens
Terror eras.

Quamquam alij scripserint non ex terra, sed ex sanguine Pythonis omnia animalia venenata in cunctas regiones propagata fuisse. Verùm postquam verba fiunt de ortu Serpentum ex putridis prodeunte, non erit ab re prædictis addere eorum opinionem, qui ex putrescentibus humanis carnibus, vel potius ex corrupta spinæ medulla Serpentes generari asseuerant. Id Pythagoreorum secta, nec non Plinius litterarum monimentis consecrarunt: quod postea Ouidius confirmat his carminibus.

Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulcro
Mutari credant humanas angue medullas.

E

Propterea Virgilius huic adhærens opinioni de sepulcro Anchise Serpentem prodijsse finxit, dum inquit.

Lib. 5. Æneid.

——— cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum, lapsusq; per aras.

Pariter Silius Italicus verba faciens de tumulo Zazynthi ad imitationem Virgilij sic canit.

——— & grato cineres decorarat honore,
Et visus sede (horrendum) prorupit ab ima
Cæruleus maculis auro squalentibus anguis.

Itaq; Prisci hac fortassis ratione ducti, vt narrat Plutarchus in Cleone, Serpentes Heroibus consecrarunt. Aelianus igitur contemplans hanc Serpentis generationem, tandem in hæc prorupit verba; nempe, vel id esse fabulosum, vel ad mysterium trahendum esse: nam si aliquis homo irrationalem ducit vitam, is in terra tantummodo Serpens venenatis afflatibus humanam societatem corrumpens, tortuosis cogitationibus quotidie dolos machinans, in latebris turpia exercens: æquum erat, vt huius defuncta caro tale animal generaret, sicq; præmium Serpentinis moribus dignum referret improbus, dum mortuus pater Serpentis efficitur. His igitur, moralibus omissis, nonnulli manifestant naturaliter ex eorũ cadaueribus Serpentem oriri, qui ante obitum, cadauer Serpentinum olfecerint. quamobrem circumfertur Archelai epigramma (referente Antigono) quod sic se habet.

F

In Narrat. mirab.

Cuncta in se alternis æuis longa reuoluit,
Et vicibus certis omnia mundus alit.
E curuæ spinæ Serpens (res mira) medulla
Nascitur, hoc monstrum putre cadauer habet.
Traxerat exanimi viuus Serpentis odorem,
Post sua, quem rursus funera gignit homo.
Credamus nasci Cecropem potuisse bimembrem.
Exemplis res est nunc ea mira minus.

G

Non esse igitur prodigiosum ex humano cadauere Serpentis ortum credendum est; & eò magis, cum Ambrosius Pareus vir procul dubio fide dignus scribat Aueniomensem quemdam opificem, quo tempore ipse in ea vrbe versabatur, feretrum plumbeum, in quo cadauer erat, fideliter vndiq; ferruminatum, ne tantillum aeris ingredi posset, reserasse: interim à Serpente incluso adeò lethali ictu percussum fuisse, vt parum abfuerit, quin periret. Itaq; multò magis ex terra, & imbre putrescentibus Serpentes progigni poterunt. Id Macrobius innuit dicens. In Aegypto ex terra, & imbre mures nasci, alijs verò in locis ranas, & Serpentes produci. Hanc ob causam Nerui Scythiæ populi, teste Herodoto, quadam æstate, ante Darij expeditionem, solum mutare coacti fuerunt: nam tanta Serpentum multitudo ex illo solo procreata est, vt tali relicta regione, cum Budinis imposterum habitauerint. Item Amyclarum ciuitatem Italiæ, inter Caietam, & Terracinam sitam, à Serpentibus deletam tradunt, quia innumerabilis increuit Serpentum copia, qui ex vicinis paludibus nascebantur. Quamuis alij referant prædictam vrbem à Serpentibus fuisse destructam, quia nulli angues ibi occidebantur: siquidem ea vrbs Colonia laconica fuisse dicitur, & Seruius Lacones pythtagoricæ sectæ constituit asseclas, qui σαρκοφάγιαν interdicebant, ea potissimum ducti ratione, quia humanas animas in brutorum animalium corpora, magno probro, transmigrare credebant. Quid plura? in corporibus humanis etiam viuentibus Serpentes genitos legimus. Nam olim in Hungaria iuxta flumen Theisan accidit, vt in multorum hominum aluo Serpentes naturalibus similes gignerentur, & ob id circiter tria hominũ millia perijsse feruntur. Plinius etiam retulit inter initia belli Marsici ab ancilla Serpentem editum fuisse. Nos hoc in loco figuras nonnullorum animalium Serpentibus similium exhibemus, quę similiter ex putredine in corporibus humanis genita sunt. Immò ex capillis mulierum productioribus, & humidioribus Serpentes produci narrat Rhodiginus. Sed Porta capillos mulieris mensibus laborantis fimo obrutos,

L. 24. cap. 30.

Lib. 4.

H

1 Effigies monstri Serpentini ab humano vtero exclusi.
2 Vermis Serpentiformis vomitu exclusus.
3 Monstrum anguineum ab aluo virginali exclusum.
4 Illuuies per vrinam excreta.
5 Rudimentum millepedis per lotium excretum.

eos, modico temporis spatio, in Serpentes degenerare affirmat id accidere setis iubarum equi multi autumant; quæ fluentibus aquis expositæ, paucos post dies, Serpentes procreant. lætaminibus quoq; idem accidere scribunt, quando hæc sub dio in loco concauo humorem colligente sita sunt, & stramento intecta, ne sole arescant. Verùm aliqui, ex Plinio, palum è robore in illo defigunt, ne ibi Serpentes innascantur. E

Vt prohibeatur quando in fimo Serpens generetur.

Amplius nō possumus nō mirari, quòd ab auibus etiam Serpentes prodeant: quandoquidem Democritus (referente Plinio) nonnullas nominat aues, quarum de sanguine confuso Serpens generatur. Immò maior nostro animo incessit admiratio, dum è singulis ferè plantarum speciebus sub fimo equino locatis, vermium, & Serpentum proprias gigni species, ex Cardano, intelleximus. Alij potissimum ex Saluia in sterquilinio putrefacta Serpentes oriri asserunt. quamuis Magi Persarum, authore Langio, ex folijs saluiæ in fimeto corruptis, Sole & Luna secundam faciem Leonis occupantibus, auem merulæ similem procreant, cuius concrematæ cinere lampadibus insperso, domum totam Serpentibus plenam repræsentant. Tandem ex lapidibus etiam generari Serpentes apud multos Authores legimus. Cardanus prodit non esse mirum ex substantia humidiori saxorum putrescente vermes, & Serpentes gigni: nam contactu suo lapidem atterunt, atq; ex illo attrito, & corrupto aluntur, & augentur. Totum id roborat authoritas Baptistæ Leonis, qui (referente Parço) publicauit tẽporibus Martini V. Summi Pontificis, in vasto, & solido marmore inuentum fuisse viuũ Serpentem inclusum, nulla in tam densa soliditate apparente rimula, per quam aer ad illud animal subire posset. Hactenus de generatione Serpentum citra congressum satis, superq; dictum sit. F

Lib. 7. de rer. var. cap. 29.

Lib. 20. cap. 24.

Ideò tamen non fit, quin angues (more aliorum animantium, vt explicatum etiam fuit de muribus) simul, venere stimulante, coniungantur. Siquidem Aristoteles, cum modum congressus ouiparorum exposuisset, de coitu etiam animalium longorum, & expedum verba fecit, asseruitq; ijs coitum exerceri complexu mutuo partium supinarum; & per partes supinas, anteriores, nempè partes ventris à collo vsq; ad caudã intellexit. Voluit igitur Aristoteles docere Serpentes, cum exigua quadam sui parte copulentur, non posse præ nimia corporis prolixitate, facilè adaptari. Ideòq; cum careant membris, quibus amplexus fieri solet, flexili corporis agilitate vtuntur, & complexu mutuo se se obuoluentes venerem absoluunt. Immò in huiusmodi actione adeò sunt inter se conuoluti, vt intuentibus vnus Serpens biceps esse videatur. & quamuis dixerit aliquis Serpentes, testibus carere, & propterea congressum ritu aliorum animantium non posse exercere: attamen sciendum est ex superius narratis de natura, & moribus eorundem ad aures Aristotelis, loco testium duos habere meatus, qui venereo tempore, semine fætifico implentur: quo tempore postmodũ, ex Aeliano, grauissimum odorem spirare solẽt. Cæterùm Serpentes non solũ cũ animantibus propriæ speciei, sed cũ alijs etiã specie diuersis cõgrediuntur. Quandoquidem multi promulgarunt murenas ad siccũ litus elapsas cõgressu Serpentum impleri, cui sententiæ Oppianus adstipulatus est: quamobrem Plinius scriptũ reliquit, iuxta aliquorũ mentem, murenas esse tãtum fæminini sexus, & ex Serpentibus concipere: ideoq; Piscatores huius non ignari sibilum Serpentũ ore æmulantur, quo murenæ euocatæ facilius ab ipsis capiuntur. Verùm huic opinioni Atheneus, & multi alij reluctantur. Circa partum, esse in Asia Serpentum genera narrat Alciatus, quos ore eniti hominum opinione compertum est; qui author de Amphisbena fortassis verba facit. Alioquin, iuxta Aristotelis sententiam, animalium expedum, alia pariunt animal, vt vipera, alia ouum, vt genus piscium, & cæteri Serpentes. Oua autem continuata quadam serie contexta sunt ad instar monilis, quod gutturis muliebris ornamentum esse solet. Hæc oua ex Plinio, in terra conduntur & sequenti anno angues excluduntur. Occasione quantitatis ouorum Serpentini generis, quæri solet, an Serpentes vltra quemdam numerum determinatum multiplicentur. Cardanus vltra metam quamdam Serpentes non multiplicari arbitratur, hac potissimum ductus ratione, quia humano generi admodum infesti, & pestiferi sint. Ex altera parte Scaliger in exercitationibus aduersus Cardanum, prædictam explodit sententiam: quoniam si illa vera esset, nulla planta venenata v. g. aconitum, & napellus plusquam vnicum semel proferret, quod veritati repugnat; cum prædictæ plantæ, vt experientia docet, copiosissima producant semina. Non possumus igitur præscriptum venenorum numerũ assignare. Præterea addit Scaliger non impendere G H

Lib. 5. de hist. An. cap. 3.

Serpentes quomodo venerem absoluant.

Lib. 1. de Pisc.

Exercit. 83.

A dere periculum, vt vniuersum humanum genus à Serpentibus deleatur. cum maxima pars terrarum orbis huiusmodi animalibus careat.

VOX.

QVALIS sit vox huius animalis, ex doctrina Aristotelica percipiendum est. nam in historijs animalium, inter animantes lingua, & pulmonibus præditos nonnulla collocabat animalia, vt Serpentes, qui longum sibilum edere solent. At quia hæc vox anguibus, & testudinibus quodammodo videbatur cõmunis, propterea Plinius animaduertebat ab anguibus longum sibilum, & à testudinibus obtusum reddi. Aliter cæteri authores vno ore Aristotelis, & Plinij sententiam confirmant. Author Philomelæ sic canit.

B *Ecce venenosus serpendo sibilat anguis.*

Lucanus pariter huic asserto subscribit, dum ait.

Quod strident, vlulantq; feræ, quod sibilat anguis. — *L. 6 Pharſ.*

Baptista etiam Mantuanus idem sentit, quod cæteri, dum inquit.

——— coluber quando ore trilingui
Sibilat, & caput attollens in prælia surgit.

Ab assertis colligendum est sibilare nil aliud esse quam sibilum edere, quod de Serpentibus dicitur. Imò quandoque competit etiam hominibus, quando, ad aliquem deludendum, sibilum emittunt. Sibilus enim est sonus, qui compressis dentibus, & parùm diductis labijs ab hominibus formari solet. Verùm quia huiusmodi sonum Serpentes sæpius emittunt; ideò sibilus tanquam vox Serpentis propria celebratur. Hæc autem vox (sibilus) in singulari numero masculini generis, in numero autem multitudinis, masculini, & neutri apud authores legitur. Deinde est vox æquiuoca cum sibilus apud Poetas flatum venti designet. Scripsit enim Virgilius hunc in modum.

——— venientis sibilus austri. — *Eclog. 5.*

C Insuper pro nomine etiam adiectiuo vsurpatur: etenim Virgilius interdum ora sibila, nempè sibilantia nominauit. Item apud Græcos συριγμὸς, vel συρισμὸς sibilus exponitur: deinde hunc sonum propriè homini, & postea Serpenti attribuunt. Verùm Apollonius sermonem habens de Serpente custode velleris aurei, sic scribebat. ῥοίζει πελώριον, idest immensum sibilabat: quamuis ῥοίζέω in Grecorum scholis propriè stridorem edere significet: attamen ab Homero interdum pro sibilare vsurpatur.

Lib. 1. Æneid.

L. 10. Ilyad.

GRESSVS.

SERPENTES conuoluendo semetipsos, & flexuosis impulsibus incedere publicauit Galenus: cum nunquam, nisi morientes extendantur iuxta illud Virglij. — *L. 6. Anat. admin.*

——— Serpens conuoluit lubrica terga. — *Lib. 1. Æneid.*

D Immò ex Aristotele, eodem modo, quo in terra reptant, in aquis etiam natare dicuntur. Non defuerũt, qui in hanc venerunt sententiam, Serpentem antequam decepisset Euam, pedibus vsum fuisse: ideò in sacris litteris legitur. quòd Deus post hominis lapsum, dixit Serpenti, maledictus eris præ omni animali, & super ventrem, seu pectus tuum gradieris quasi prius vsum pedũ habuisset. Chrysostomus tamen animaduertit Serpentem etiam ante crimen Euæ pedibus caruisse, Deumq; post primorum parentum peccatum, iussisse Serpenti, vt imposterum super humum reperet; quia prius erecto corpore facultatem conueniendi Euam habuisset; quare meritò damnatus fuit, vt super solum serperet. Hoc autem est conforme doctrinæ Aristotelis, qui scriptis mandauit naturam noluisse temerè Serpentẽ pedibus carere, quoniam id quod optimum est semper respicit, & pro subiecta sibi materia operatur, saluti semper consulens, & speciebus conseruandis prospiciens. Præterea alia assignatur causa, propter quam anguibus pedes desint nimirum, quia nullum est sanguineum animal,

Lib. 3. Genes.

In Lib. de incessu Anim.

animal, quod pluribus quàm quatuor modis se moueat: vnde manifestum est ob longitudinem Serpentes esse enormes, atq; asymetros: hac de re pedibus carere necesse fuit. Pluribus enim, quam quatuor pedibus incedere non potuissent; quoniam inter animalia exanguia recensenda fuissent. Deinde si duos, aut quatuor habuissent pedes, quibus animalia sanguinea gradiuntur, ob incommodam corporis longitudinem, aut omninò se mouere non potuissent, aut tardò admodum motu incessissent: quare satiùs fuit ad eorum cõseruationem, vt quibusdam corporis flexibus, veluti superius fuit declaratum, mouerentur. Hinc clarum est angues per gyros, & flexiones melius gradi. Siquidem dum se volutant, vnam partem corporis flexionibus à terra eleuant, & aliam super terram ponunt. Amplius contra naturam aliorum animalium, caput reliquo corpore quiescente ad partem posteriorem, ob vertebras cartilaginosas, vertere possunt. Neq; hoc temerè fabricatũ est à natura: sic enim suum corpus longum, & angustum in partem aduersam respicientes melius tueri possunt. Itaq; angues costis, & squamarum nixibus reptant, quas à summo gutture ad imam aluum æquali ratione dispositas habent. Squamis enim quasi vnguibus, & costis quasi cruribus innituntur. Hæ autem sunt asperæ, vt in vipera, cæcula, & Serpente Aesculapij sæpè obseruauimus. Quocirca si accidat, vt in aliqua corporis parte costa collidatur, illicò Serpens admodum languidus, & debilis in motũ redditur; cum ictus ille spinam soluat, per quam corporis motus agebatur. Tandem D. Augustinus in Genesim scribebat, Serpentes ideò carere pedibus, quia, cum sint animalia maximo astu ad nocendum prædita, necesse fuit ipsos repere, ne eorum vestigia audirentur. Apud Græcos etiam εἰλυσπᾶσθαι verbum est, quod de motu Serpentum, & vermium circũfertur, qui se se in arctum colligentes, & posteriora attollentes progrediuntur. iuxta illud.

Quare Serpentes asymetri dicantur.

Quibus adminiculis gradiantur.

Cap. 3.

——— *tractu se colligit anguis.*

Nam in Græcorum scholis εἰλυσπάομαι exponitur voluendo trahor; qualis motus Serpentibus competere videtur. Veluti etiam ἕρπειν serpere, & κυλίειν volutare ad Serpentes attinere asserunt. Item σιγέρπης tacitus repens vertitur, & ad Serpentum genus spectare fatetur Hæsychius. Alioquin περισπειράω, quod verbum significat in orbem circumdo, Serpentibus tantummodo competit, quando suis spiris aliquid circumdant.

L O C V S.

CIRCA loca à Serpentibus frequentata, primò illa enumerabimus, in quibus minimè viuunt, deinde cuncta alia, tum calidiora, tum frigidiora ab illis habitata recensebimus. Plinius in primis animaduertit Ebusum omnium animalium nocentium esse expertem, neq; aliundè inuecta sustinere. Angli etiam referunt in Hybernia nullum venenosum animal inueniri, & Serpentes nauibus illuc allatos statim interire. Immò terra ex Hybernia allata conspersos continuò exanimari. Fluuius quoq; non longè à Lituania est, qui nocuos animantes non nutrit; immo si nauibus *Bugo* delatis angues adhęserint, cum primum huius fluminis aquam attigerint, edito sibilo aliò confugiunt, vt habetur in historia rerum Polonicarũ. Idem Sardiniæ accidere Solinus prodidit. Idem Gauleoni Lybiæ regioni Textor attribuit. Legimus etiam in historia Laponiæ, Serpentes ibi nõ gigni, neq; aliunde inuectos ibi viuere posse. In Creta nullos esse Serpẽtes, neq; alios nocuos animãtes Aristoteles, Plinius, & Solinus attestati sunt. Bellonius tamen nonnullas Serpentũ species solum cretense colẽtes obseruauit; neq; veneno turgẽtes esse arbitratus est, sicuti postmodum experientia docuit: nam ab vno, quem persequebatur demorsus in manu, nullum aliud incommodum nisi solam cicatricem sensit: hac de re Antiquorũ opinionem possumus tutari, qui nullũ noxium animal in prædicta insula morari asseuerarunt. Britanniam quoq; anguibus carere tribus de causis astruit Cardanus. Primò, quia ob immensum frigus ibi pauci generari possũt; secundò, quia illa regio optimè colitur; tertiò tandem, quoniam, qui geniti sunt, exterminantur. Scaliger verò non iniuria prædictas rationes refutat; cum multa loca prædictis frigidiora, & cultiora Serpentum magnam copiam producant: id igitur naturæ

Tom. 1.

In Cornucop.

In lib. de subtil.

A turæ loci potius tribuendum esse existimauit. Sicut de multis alijs locis superius est exaratum. Quid dicendum est de Paradiso terrestri, in quo Serpentem non versari multi autumant? Abdias agens de topographia Paradisi delitiarũ, scripsit Serpentem huiusmodi sedem non colere, quoniam per ipsum Angelus inuidiam suam exercuit: propterea à Deo diris affectus pœnis in loco benedicto habitare nõ potest. Angelum enim liuor occupauit, cum Dei imaginem in homine perpendisset: quamobrem inuidiam concipiens vi angelica Serpentem ingressus suasit vxori Adæ, vt vetitũ à Deo pomum tutò comederet. Hactenus de locis à Serpentibus non frequentatis.

Lib. 7. hist. Apost.

Modò ad enumerandas regiones à Serpentibus quotidie vexatas accedendum est. Primùm loca meridici obuersa recensebimus cum multi authores in locis calidioribus pestiferos produci Serpentes asseuerent. Omissa igitur insula Colubraria, seu ophiusa, quam, ob Serpentum copiam Plinius inhabitabilem redditam fuisse astruit: nec non Melitæa Italiæ insula Serpentum feracissima, vbi lapis, vel terra Gratia S. Pauli nuncupata, aduersus venenum probatissima nascitur; immò & Pharo olim Ægypti insula, B quæ ex Aeliano, multis, & varijs Serpentum speciebus scatebat. Reducere oportet ad mentem Thessaliam tanto anguium numero redundantum, vt, nisi à Ciconijs vorarentur, proculdubio incolas à suis sedibus expellerent: quemadmodum accidit incolis oppidi S. Viti in Gargano Apuliæ monte, quos, vt notat Leander in historijs, anguium multitudo adegit aliò migrare. Addamus Arabiam, in qua Herodotus scribit innumeros ferè Serpentes circa thuriferas arbores tanquam illarum custodes versari, qui postmodum in Aepyptum volare dicuntur, vbi, nisi ab auibus Ibidibus extinguerentur, totam Aepyptum dissiparent: qua de causa à gente Aegyptia prædictis auibus summus habetur honos. Neq; prætermittenda est Numidia ob Serpentum copiam memoranda, quorum morsibus venenosis, attestante Ioanne Leone, multi quot annis mortui inueniuntur. In Æthiopia postea Serpentes numerari non possunt, nam ibi, vt narrat Pierius, inuicem in gyrum voluuntur, vt montis speciem intuentibus repræsentent. Insuper totam Africam Serpentum adeò feracem Strabo, & Solinus prædicant, vt agricolæ araturi necessariò præaltas induant ocreas, alioquin lethales Serpentum ictus effugere non possent: ideòq; ibi nascitur planta Scorzonera vocata, authore Porta, cuius vsus aduersus Serpentes tantoperè commendatur. Deniq; Petrus Martyr, & Paulus Venetus tot, & tam grandes in Indijs versari Serpentes scribunt, vt aduenis maximum timorem afferant. Cæterum aliqui arbitrantur in solis regionibus calidis Serpentes diuagari ob cõnatam ijsdem animalibus frigiditatem, tum etiam, quia calore magis multiplicari, & citius augeri credant. Verùm illa pars Europæ iuxta Septentrionem sita, vt memorat Olaus magnus, pessimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni languidiores, quàm Africani esse ferantur. Propterea in huiusmodi regione aquilonari, ex eodem Olao magno, pastores ab anguibus per campos, & syluas vagantibus maximam noxam quotidie reciperent, nisi opportunis remedijs muniti semper incederent. Immò in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vastum esse desertum dicitur, in quo infiniti ferè Serpentes stabulantur. Bohemia sita cis mare Liuonicum, multitudinem, & magnitudinem anguium producit, vt pastores, ex Scaligero, cum illis perpetua bella gerant. Gesnerus etiam recitat in montibus Heluetiæ maximos Serpentes à viatoribus quotidie conspici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Serpentes, sed minus venenatos esse Cornelius Cælsus tradit: idcircò addit Scaliger in Lombardia, & agro Ferrariensi varias Serpentum species inueniri.

Colubraria & ophiusa.

Lib. 3.

Li. 1. de Africa.

C *Li. 6. Phyt cap. 23.*

D

Nunc loca peculiaria, quibus vt plurimùm Serpentes delectantur, recensere debemus, Greuinus anguium habitationes statuit esse caulas, casas rusticas, cauernas, montes, & prata secus syluas cæduas collocata. Cælius Rhodiginus syluas odoriferas ab anguibus frequentari diuulgat. Quamuis plerumq; in montibus, & locis aridis libentissimè versentur. Vnde Nicander in Theriacis pronunciat in monte Othry varia Serpentum genera vagari: Sed aduertendum est, quòd author per hunc Græciæ montem, reliquos omnes Serpentibus redundantes intelligere voluit; dum cecinit.

In L. de Venen.

Loca peculiaria anguium.

Præterea candens niue, & asper vepribus Othrys,
Rufis reptilibus scatet, & caua vallis, & alta,
Ac rigida salebris rupes, nemorosaq; saxa,
Qua sitibundus, & haud vno apparere colore

Visus

Visus seps habitat.

Cauernæ quoq; sunt plerumq; particulares anguium sedes: quamobrem Ælianus circa paludem sitam iuxta Ephesiam metropolim cauernam Serpentibus plenam inueniri narrat. Hic aliqui clementiam naturæ contemplantur, quæ loca deserta Serpentibus habitanda assignauit, vt huiusmodi bestias venenatas ab humano genere, cuius est valdè studiosa, segregaret. At Scaliger hoc non argumentum, sed nugamentum esse existimat: quandoquidem natura illas terrarum partes consultò animalibus assignauit, quæ ad eorum conseruationem conferre possent. Hac de causa terram tophaceam à Serpentibus maximè appeti multi asseuerant, quia & illam exedere, & in illa facilius latibula parare possunt, quare ad rem Virgilius sic canebat.

Terra Serpentibus grata.

L.3. Georg.

> *Et tophus scaber, & nigris exesa chelydris*
> *Creta, negant alios æquè Serpentibus agros*
> *Dulcem ferre cibum, & curuas præbere latebras.*

Quamuis nō semper in subterraneis locis suam construāt habitationem, sed interdum in cauatis arboribus stabulantur. Vnde Olaus Magnus mirum recitat spectaculum quod (licèt raro) in aquilone videtur: nam Serpentes in cauatis betulinæ arboris radicibus, hyeme cōmorantes suo afflatu talem secus radices excitant calorem, vt huius arboris folia aliàs decidua, durante bruma, proprio referta virore arborem exornent. Quapropter incolæ regionis arcanorum naturæ ignari, hanc arborem folia non deponentem sacram putant. Huic nō multum dissimile videtur scribere Solinus, quādo narrauit in quadam Africæ gleba non sine miraculo campis vndiq; aridis lucum quemdam virere. Inter sedes Serpentum peculiares recensenda est aqua: nam Cadamustus pronunciauit multos Serpentes regni Senegę vnà cum piscibus in aquis natare: Et Plinius retulit ora Eymiadis Serpentibus infestari, quos flumina illac deportant. Immò, Solino teste, ad Caspias portas, ęquinoctio verno accedēte, Serpentes vndiq; per aquas confluunt.

L.21.c.29.

Betula vbi folia non deponat.

In Polyhist. cap.40.

Angues vbi aquis delectētur.

V I C T V S.

De cibis Serpentum authores longè diuersa sentire videntur. Primùm nonnulli verbis sacræ paginæ nixi, terram, & puluerem cibaria Serpentum esse statuunt. Siquidem in Genesi, cum Serpens ad seducendos primos nostros parentes, Diabolo organum se præbuisset; tunc Deus illi dixit: super ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterquamquod apud Esaiam habemus hæc verba. *Serpenti panis erit puluis.* Amplius apud Micheam hæc scripta leguntur. *Lingent puluerem, sicut Serpens.* Propterea Serpentes terra, & præcipuè dulci gleba vesci non est negandum: dulcibus enim summopere delectantur. Ideo Plinius Boam Serpentem lactis auidissimam esse prædicat. Nihilominus nostri etiam agricolæ lactis amantissimos omnes Serpentes esse fatentur. Bellonius omni insectorum genere Serpentes ali testificatur. Vnde Theophrastus scripsit angues partem Africæ incolentes, in qua rarissimè pluit, Onum in illis regionibus copiosè nascētem comedere. Est enim ὄνος, siue ὀνίσκος bestiola quædam multipes coloris fusci, & subcinericij, quæ contacta illicò in orbem se conuoluit, latinis multipeda, & porcellio nominatur. Vitriacus in historia Orientis à Serpentibus illarum regionum piper album vorari tradit: ideoq; singulis annis inter se præliantes se se mutuò perimunt. Aliquando Serpentes exiguo contenti cibo vitam degunt, quod optimè norunt circulatores, qui angues in capsulis ligneis modico furfure apposito circumferunt. Etenim tempore hyemali penes ignem, vel sub ceruicali, vel in æstuario positi in pyxide perforata, vt facilè respirare possint, absq; esca ad tempus vsq; vernum vitam protrahunt. Nos in vasculis Serpentes inclusos, spatio semestri, sine cibo conseruauimus. Immò Tarantulam viuam Roma in intermedio arundinis ad nos missam in ampulla vitrea, dies quinquaginta, sine alimento retinuimus. Nec mirandum est hæc animalia tamdiu sine cibarijs viuere: quandoquidem Serpentes, & lacerti sunt animantes multo phlegmate scatentes; & phlegma facilè in nutrimentum vertitur: est enim alimentum semicoctum, quod paulatim, iuxtà tempus opportunum, in sanguinem transmutatur. Monstat id in anguibus quotidiana experiētia, etenim dum horum

cap.3.

cap.65.

cap.8.

Angues lactis amantes.

Onisci sunt Serpentum cibus.

Inedia anguibus cōuenit.

Tarantula viua Roma Bononiam delata.

horum pituita in alimentum vertitur, animal fit rugosum, & extenuatur: sicuti in scilla herba licet cōspicari, quæ extra terram in aliquo suspensa cubiculo germinat, velu ti reliqua cæparum genera, aduentante Vere, in hortis germinascunt. Id autem accidit, quoniam plurimum humoris viscosi possident, quo & radicem nutrire, nec non folia, & flores emittere possunt. Præsertim hoc præstat pancratium, quod tribus annis continuis suspensum in Musæo floruit: cum calor innatus in lentore suo facilè conseruetur: quod nisi conspicati fuissemus proculdubio nemini id narranti fidem adhibuissemus. Bellonius quoq; decem menses absq; cibis Serpentes viuere posse affirmat, dummodo paulum aquæ illis identidem præbeatur. Ideò Plinius non sine ratione referebat nullū Serpentem fame, aut siti interire. Nam Greuinus illis cōtingere asseuerat, quod in aliquibus mulieribus vsu venit, quæ, vt paulò ante dictū fuit, cū humore pituitoso, & crasso refertæ sint, calorem naturalem imbecillū, proportione tamen prædicto humori lento respondentem habent; hac de re sine nutrimēto diuturnam vitam ducūt.

Scilla, cur extra terrā folia, & flores edat.

Lib. 1. de Venen.

Alioquin Aristoteles docuit Serpentes esse animalia, quæ, data occasione, voracitati suæ libenter indulgent: carnes enim, & herbas edunt, & deuorato aliquo animalculo, ab illoq; tota nutriente substantia extracta, reliquum per secessum detrudunt. Sed totum oppositum præstant aranei, qui capti alicuius animalis succum totum foris hauriunt. Idem Aristoteles Serpentinum deuorandi modum assignat, dum inquit Serpentem ex longo breuissimum, & ex tereti latissimum fieri, vt quod deglutitum est, extento corpore melius in ventrem dilabatur: nam gulam habent tenuem, & longam, ideoq; in degluciendo valdè laborarent, nisi semetipsos multifariam contorquerent. Ephesius opinatus est philosophum, per hæc verba, modum, quo oua degluciuntur à Serpentibus declarasse; quam sententiam explodit Suessanus; cum oua à Serpentibus, fractis corticibus, sorberi compertum sit. Attamen alij certo certius esse tradunt oua cum putamine à Serpentibus deglutiri, si tamen fauces sint capaces; deinde ab ipsis in semet cōuolutis intra corpus frāgi, & cortices per partes infernas expelli; quando verò Serpentis ætas est tenella, & fauces adhuc sunt angustæ, tunc oua apprehensa orbe spiræ ita vehementer illa perstringunt, vt fracto putamine, liquorem oui hauri re possint. Non igitur à veritate recedit Olaus Magnus, qui Serpentes omniuoros esse constituebat: cum æstate herbas, carnes, animalia, aliaq; huius generis edant, nec non lac, vinum, & aquam bibant; deinde hyeme pro cibis somno vtantur. Immò ex Plinio, auibus deuoratis plumas, & ossa euomunt. Etenim aues, & potissimum auium pullos in nidis adhuc degentes libenter furantur. Ad rem Aloysius Cadamustus verba faciens de quantitate Psitacorum regni Senegæ, narrabat illas aues tali solertia, & ingenio in nidificando esse refertas, vt excelsissimam quærant arborem surculos tenues habentem, quorum extremitati nidum instar pilæ rotundum, relicto tamen angusto foramine, mira industria fabricatum suspendunt; idq; præstant, vt Serpentum fallant dolos, qui nidum pensilem tenuissimo ramusculo adhærentem mole corporea grauati petere non audent.

Lib. 10. de hist. Anim. cap. 4.

Opinio Aristotelis circa cibum Serpentū.

Oua quomodo ab anguibus vorentur.

Lib. 21. cap. 29.

Serpentes omniuori ad mentem Olai Magni.

Quoad potum horum animalium, notandum est ipsa exiguo bibendi desiderio teneri, quemadmodum, & reliqua animantia, quibus natura fungosum pulmonem largita est. Serpentes tamen, ex Aristotele, vini sunt incontinentes: quare multi vino in fictilibus circa sepes apposito, viperas venati sunt, nam ebriæ nullo negocio capiuntur, vt inferius suo loco exponetur. Mercurialis addit non solum viperas, sed etiam omnes Serpentes vino delectari: quamobrem monet cauendum esse, ne huiusmodi animantes ingrediantur vasa, in quibus vinum seruatur, quia & illud bibūt, & reliquum venenāt.

In lib. Nauig. cap. 30

Potus Serpentum.

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMANTIVM alias esse perfidas, & insidiosas, vt Serpentes vehementer verum, & indubitatum esse existimamus. Quare Adamantius ad aures Aristotelis scribebat, quòd homines paruis genis à natura donati, vti sunt angues, semper fucum faciunt, aliosq; à veritate depellere conantur. His addebat Gulielmus Gratarola naturam oris, & menti animalium contemplans, homines paruū mentum habentes vitan-

Lib. 8. de hist. Anim. cap. 4.

In opusc. Phys. cap. 14.

tandos esse; quoniam hi præter cętera immites sunt, & apud amicos semper aliquid fingentes, hypocrisim libenter amplectuntur: propterea ad Serpentes mento prorsus carentes referendi sunt. Amplius idem author de oculorum indicijs verba faciens scriptum reliquit, quòd oculi referti guttulis rubicundis, non tamen rotundis, sed quadratis, & instar ignis micantibus intrinsecus, nec non inferiùs; deinde si aliæ post ipsas sint pallidæ, & aliæ glaucescentes, cũ circulis forinsecus pupillas claudentibus sanguinolentis, & palpebræ, & pupillę moueantur, denotant animũ atrocem vltra mentis cogitationem, nec non sanguinem domesticorum libenter effundentem, omnia nefanda perpetrantem, & dolis, vanissimisq; commentis omnia peruertentem. Tales autem fuisse oculos Ezelini tyranni authores pronuntiant. Sed aduertendum est, quòd huiusmodi guttulæ, in oculis obseruatæ, & obseruandæ, quantò fuerint rubicundiores, eò maiorem iram, & magis facinorosum scelus attestantur: nam minores, & obscuriores, prædicta nefanda minuunt quidem, sed non tollunt. Id totum in oculis Serpentum manifestum esse arbitramur.

Animi atrocis signa.

ANTIPATHIA.

CVM hominibus, multis brutis, varijs plantis, & etiam cum rebus inanimatis Serpentes inimicitias gerere non est dubitandum. In primis homini pertinacem Serpens se se exhibet inimicum, & vicissim homo tali conspecto animali statim perhorrescit, & mulier vtero gerens facilè abortit. Hoc inde natum esse multi authores existimãt, quoniam, in mundi primordio, Deus alloquens Serpentem dixit. *Ponam inimicitiam inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen eius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Hinc colligendum est inter homines, & Serpentes hostile semper odium esse futurum. Et quamuis aliqui scripserint Serpentem interdum in hominum delicijs fuisse; hoc inter prodigia alij recensendum esse autumant. Plinius narrat Serpentes non ab homine, sed ab hominis, & præcipuè ieiuni saliua, tanquam ab aqua feruenti, abhorrere; quoniam hæc si fauces anguium intrauerit, illicò perire dicuntur. Vnde Lucretius ad rem canebat.

Lib. Genes. cap. 3.

Saliua hominis anguibus inimica.

Est vtiq; vt Serpens hominis contacta saliuis
Disperit, ac se se mandendo conficit ipsa.

Philosophi perscrutantur, cur Serpens ieiuni hominis sputo necari possit; & tandem in hanc veniunt sententiam id fieri, ob singularem inter vtrumq; antipathiam, siquidem Serpens frigidæ, & siccæ est tẽperaturæ, homo autem calido, & humido temperamento est prẹditus. Isidorus promulgat hominem tantũmodo nudum à Serpente timeri (quod Olaus magnus in pueritia sibi accidisse scribit) idq; inde oriri refert, quia Serpens hominis imperium supra cuncta animantia testatur, dum eum veluti Dominum veneratur; quoniam in Paradiso terrestri, ante lapsum primorum parentum illum nudum nouit. Hactenus de homine in genere. Modò ad particulares homines, & populos descendere oportet, qui à Serpentibus priuatis odijs dissident. Ælianus narrat angues à Troglódytis abhorrere, quoniam horũ natio eos comedat, & consumat. In Syria, ex Plinio, circa Euphratis ripas, Syri dormientes à Serpentibus non vexantur: qua de re à Syris non enecantur: cæteris verò cuiuscumq; generis infestissimi sunt. Pariter in Tiryntho angues parui ex humo nascuntur, qui indigenis innoxij, aduenas autem interimere dicuntur. Item Crates Pergamenus in Hellesponto circa Parium, genus hominum fuisse scribit, quos ophiogenes nempè anguigenas vocat: hi ob cognationem quamdam cum Serpentibus, vel potius ob peculiarem antipathiam, Serpentum ictus solo tactu sanare, & manu super patientem imposita, venena à corporibus extrahere dicebantur. Varro aliquos etiam ibi versari scribit, quorum saliua ictibus Serpentum medetur. Huius gentis authorem, vt notat Æneas Sylulus, heroem quemdam fuisse ex Serpente immutatum fabulosa tradidit Antiquitas, addiditq; hanc vim apud illam nationem aliquandiu mansisse: quemadmodum in Calabria, fama est, de illis, qui ex progenie D. Pauli cognominantur: nam & hos Serpentum morsibus mederi affirmant. Similis gens in Africa Psyllorum fuit, à Psyllo Rege nuncupata, cui teter quidam odor ingeni-

Lib. 12. Orig. cap. 4

Homo nudus Serpẽti inuisus.

Syri populi à Serpentibus nõ læduntur.

Saliua humana ictibus Serpentum medetur.

A ingenitus est, teste Plinio, quo quasi pestifero nidore Serpentes obstupefacti fugantur: hac de causa illis gentibus nocere non possunt. Propterea apud ipsos peruulgati moris est infantes nuperrimè natos sæuissimis obijcere Serpentibus, sicq; coniugum pudicitiam experiri: nam anguibus non refugientibus vxores tanquam adulteras damnabant. Item simile genus hominum, nempè Marsorum hodie viuit in Italia, vt refert Plinius, quos à filio Circes ortos esse; ideoq; ijs ob singularem antipathiã vim naturalem aduersus Serpentes inesse tradunt. Strabo id confirmare videtur, dum inquit. Quemadmodũ Tintyritę contra Crocodilos naturalem quãdam facultatem possident, ita populi Psylli, & Marsi innatam quamdam virtutem aduersus Serpentes participãt.

Angues cur Psillis populis non noceant.

Lib. 8. cap. 25.

Præterea Serpentes multis auibus se exhibent inimicos: Primitusq; cum Aquila grauem offensionum acerbitatem habent. Quamobrem Aquilæ œtitem lapidem in nidum deferre solent, ne illis Serpentes appropinquare possint. Præterquam quod ex Paulo Veneto, quoddam Aquilarum genus in montibus regni Morfili versantium anguibus vescitur. Sed quandoq; Serpentes ab Aquilis apprehensi in aere multiplici caudæ nexu alas auis ligant, & adeò eas implicant, vt, testibus Plinio, & Alberto, ambo in terram necessariò cadant. De hoc locutus est Virgilius cum cecinit.

Marsi, & Psilli populi cur à Serpẽtibus non attingantur.

B

Atq; volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæsit.
Saucius at Serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq; horret squamis, & sibilat ore.

Lib. 11. Aeneid.

Cæterùm animaduertendum est, quod non omnis aquila id præstat, sed tantum genus quoddam paruum, quòd venatur quemdam Serpentem, qui draco generali vocabulo nominatur. Aelianus de horum animalium pugna curiosam recitat historiam. Inquit enim, quod rustici quidam frumentum in area perticis excutientes, & ardenti oppressi siti, vnum ex suis, vt de proximo fonte hauriret aquam, miserunt. Is altera manu falcem messoriam, altera situlam gestans, & ad fontem perueniens, Aquilam à Serpentis spiris arctissimè complicatam offendit, obseruãsq; periculum impendens strangulationis Aquilæ, Serpentem falce dissecuit, & Aquilam à vinculis anguineis, à quibus se extricare non poterat, liberauit. Quomodo autem Aquila liberatori suo gratiã retulerit in primo Ornithologiæ libro explicatum fuisse opinamur. Deinde angues odio Pauonis exardescunt, cum, ex Authore de natura rerum, pauo clamore suo Serpentes perterrefaciat, & cuncta animalia venenata depellat: non enim facilè propè habitare audent, vbi vox pauonis frequẽtissimè auditur. Immò à Cycnis etiam dissentire multi volunt; cum hæc verba proferat Auicennas: Qui noctu præsertim dormiens à venenatis animalibus sibi metuit, domi cycnos, pauones, & grues nutriat. Bellunensis tamen pro cycnis ciconias reponit. Vtcumq; sit, hoc omnibus est manifestum, vtriq; aui Serpentem esse inimicũ: propterea Solinus Ciconias in Thessalia maximè immunes prædicat, quia Serpentes interimant. De his Iuuenalis cecinit hunc in modum.

Lib. 7. cap. 37.

Aquila Serpenti inimica.

C

Pauo, Cycnus, & ciconia aues anguibus ẽnuisæ.

——— *Serpente ciconia pullos*
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Vicissim Serpentes ciconiarum collum sæpè implicant, atq; illas suffocant. Idcircò narrat Oppianus Serpentes pullis ciconiarum sæpius insidiari, & olim in Italia accidisse, vt fætura ciconiæ tribus annis continuis à Serpentibus deuorata fuerit. Prædictis addamus accipitres; qui venenatis bestijs summoperè aduersantur. Vultures etiam contra Serpentes acerrimè preliantur, sed vultures nigri minus roboris habere dicuntur. Serpentes quoq; Ibidem auem oderunt, quoniam ab ipsa deuorentur: Hinc Ægyptij auem hanc sacram esse statuerunt. Ad rem Iuuenalis sic canit.

D

Auipitres, & vultures anguium hostes.

——————— *qualia demens*
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet saturam Serpentibus Ibim.

Satyr. 15.

Gallus, & gallinæ à Serpentibus odio habẽtur, quia gallus cum illis dimicat, & gallinæ eos vorant. Quare non est mirum si Rondeletius vir fide dignus tradiderit se aliquando edisse gallinas, in quarum ingluuie Serpentes reperti fuerunt. Tandem hirundines, & angues priuatis diffident odijs, quoniam, ex Oppiano, Serpens hirundinum nidis insidias tendit, & earum pullos sæpè deglutit.

Lib. 5. de Pisc.

Si descendamus ad quadrupedes animantes se se offerant Elephanti, quorum spiritus,

Elephanti cum anguibus bellum. ritus, Ceruorum ritu, Serpentes a cauernis euocat. Vnde suffitus ex aliqua parte elephanti paratus Serpentes fugare perhibetur. Quamuis Diodorus Siculus scribat, quòd Serpentes, viso Elephanto, oculis instar fulgoris micantibus, visionem eius adeò obumbrant, vt ad terram necessariò cadat. Sed hæc ad historiam Draconum spectare videntur, de quibus suo loco verba fient. Referunt etiam Serpentes odorem leopardi vitare, quare si hoc à veritate non est alienum, pellis leopardi aduersus Serpentes deferri posset. Quid plura? Cerui Dorcades, & Serpentes odio graui se inuicem prosequuntur; quoniam, teste Nicandro, tam Cerui, quã Dorcades anguibus vescantur: ideòq; Serpentes, conspectis Ceruis, statim ad cauernas se conferunt. At Cerui narium halitu, quasi sympathica quadam virtute illos foras extrahũt. Licèt alij scribant ob antipathiã id accidere; nam angues, Ceruorum flatu percepto, foras exeuntes alio iter vertere conantur; qui interim à Ceruis intercepti non in gratiam alimenti, sed potius medicamenti comeduntur. Quandoquidem Etymologus, & Varinus tradunt Ceruos sæpè numerò verminatione laborare; ideòq; sæpè sæpius torminibus ventris vexati Serpentes quærunt, cornu ad lapides affricato, & nidore excitato, vt à latibulis exeant; quibus voratis à vermibus liberentur. Plinius prodit, quod Ceruus senectute grauatus, proprio spiritu angues è latibulis euocatos comedit, & hac ratione senectutem leuare conatur. Id autem veritati non esse consonum arbitratur Albertus: quamuis nullibi (quod sciamus) hoc apud Plinium legatur. Ideò Simeon Sethi admonet interesse eorum, qui ceruos venantur, vt tempore æstiuo ab eorum esu caueant, quia tunc temporis anguibus vescuntur. Tradit quidem Isidorus, quod Cerui statim atq; ægritudine aliqua premuntur, latebras anguium inquirunt, illisq; spiritu narium attractis, & superata vi eorum venenata, pro pabulo vtuntur, vt pristinæ sanitati quamprimum restituantur. In glossa ad psalmum quadragesimum primum, qui incipit. *Quemadmodum desiderat Ceruus fontes aquarum.* Legitur, quòd Ceruus senio grauatus, Serpentes naribus haurit: vnde veneno æstuans fontem ad bibendum ardentissimè desiderat, & post potionem pilos, & cornua deponit. Vincentius Belluacensis Serpentes tantum pro pabulo Ceruis concedit, vt caligini oculorum medeantur. Alij Ceruorum duplex assignant genus, alterum, quod euocatos à cryptis Serpentes vorat, deinde veneno turgidum pilos mutat, & cornua abijcit, & postmodum aquam hauriens, & euomens liberatur: alterum inuentos Serpentes enecat, postea ad montes, pabuli gratia, se recipit. Gillius ex Oppiano in Libycis finibus magnam Serpentum quantitatem versari promulgat, qui Ceruum humi iacentem inuadere non pertimescunt, & interdum alij caput, alij collum, alij ventrem, & deinceps reliquas corporis partes mordicus apprehendunt: tunc Ceruus à terra surgens alios dentibus dissecat, alios pedibus conterit, & tandem fluuium inquirit, vt reliqui Serpentes ab eius pelle dependentes excidant, & cicatrices quamprimum obducantur. An verò narium spiritu Ceruus Serpentes à cauernis attrahat, quemadmodum magnes ferrum, & succinum paleas, hoc non esse credendum multi autumant. Immò potius debemus adstipulari sententiæ Oribasij, qui scriptum reliquit Serpentes à Ceruo attrahi non flatu latibulum implente, sed potius aerem cauernæ, quoad fieri potest exhauriente, itaut Serpens egredientem sequatur aerem, non secus ac vinum, vel aqua, attracto aere, per fistulam ascendit. Sed de hoc plura in historia Cerui videnda sunt. Præter hæc, ex verbis Aristotelis, sues Serpentibus maximè inuisi esse tradũtur, dum angues inuentos edunt: qua de re Blondus historicus narrat in syluis Plumbinensibus anguem immensæ magnitudinis olim apparuisse, qui non modò homines, sed cæteras quoq; bestias interimens absumebat: quapropter incolæ non mediocri formidine capti, tandem mille scrofas congregarunt, quas Serpens cõspicatus inuadens, ab illis deniq; extinctus est cum aliter superari non potuerit, sicq; suum ope, ager Plumbinensis à periculo formidolosi Serpentis euasit. Insuper echinus terrestris Serpenti admodum est inuisus, vt meminit Oppianus, quoniam illum latibulantem, & in orbem conuolutum frustra mordet, & quò magis eum spiris circũdando premit, eò magis vulneratur. Ichneumon etiam & Serpens inter se præliantur; idcircò, ex Oro Apolline, Aegyptij hominem debilem significaturi Ichneumonẽ pingebant; quandoquidem hoc animal non prius Serpentum pugnam aggreditur, quàm cæteros suæ speciei ad certamen conuocauerit. Brumali etiam tempore, authore Cælio Rhodigino, Serpens languidior redditus à soricibus in latebra

Cerui, & Serpentis odium.

Quomodo Serpentes à Ceruo de cauerna extrahatur.

Ceruorum duplex genus.

Serpentes audent Cerũ aggredi

Quomodo Serpentes flatu Cerui de cauerna educantur.

Suũ & Serpentis pugna.

In Lib. de Pisc.

Echini terrestris, & anguis bellum.

In Li. Hierogl.

A latebra infestatur, cum alio tempore sorices à Serpentibus maxima afficiantur noxa. Testudo etiam cum Serpente depugnat: ideò, iuxta Plinij sententiam, nunquam Serpentem inuadit, priusquam herbam cunilam degustauerit: quemadmodum mustela rutam comedit, antequam pugnam Serpentum adoriatur: inuicem enim hæ duæ bestiæ sibimet aduersantur, vt voluit Aristoteles, quoniam iisdem cibis vescantur: ambæ enim in latebris, & circa habitationes mures venantur, hac de causa mustelarum cinere aduersus venenum Serpentis multi adhibent. Idem odium contra Serpentes exercet cattus, qui, ex Alberto, eos, & bufones interficit, sed eos non comedit; immo ab illorum veneno læderetur, nisi felis statim aquam superbiberet. Lacerta quoq; naturali instinctu, maximo amore hominem, & vicissim odio plusquam Vatiniano Serpentem insectatur: ideò Erasmus pulcherrimam historiam de pugna lacertæ, & Serpentis recitat. Item Chamæleonti inimicum se præstat Serpens: etenim, ad mentem Æliani, Chamæleon viso angue latam arripit festucam, qua tanquam clypeo ab hoste Serpentino sese tuetur. Tandem cæteri Serpentes à basilisco summopere abhorrent; cum eius tantùm B sibilo audito exanimentur.

Testudinũ, muriũ, & Serpentum inimicitia.

Remedium contra Serpentes.

Felis & anguis odiũ.

In Dialog. de Amicit.

Chamæleõtis, & Serpẽtis inimicitia

Si conuertamus sermonem ad animalia exanguia; in horũ multis hostilem animum contra Serpentes inueniemus. Aristoteles docet locustam cum Serpente præliari; quædam enim locustæ species ab impugnandis Serpẽtibus ophiomachus nuncupatur. Vnde quidam agricolæ memorandam locustæ de Serpente victoriam obseruarũt: illa enim Serpentis guttur apprehendens, absq; vllo certamine, bestiam venenatam extinxit. Hoc admiratione dignum est, quòd bestia fortissima, & astuta ab imbecilla, & fatua superari potuerit. Ex his fortè intelligendus est Albertus, qui scripsit inueniri vermem *Opimatum* dictum cum Serpente non viribus, sed audacia dimicantem, illius enim adhæret gutturi, ita ut inde minimè auelli possit, donec Serpens pororsus extinctus fuerit. Ibidem etiam memorat alium vermem, quem spoliatorem colubri appellauit. Aelianus idem accidere cancris Serpentum inimicis tradit: nam Serpentes à vasta cauerna iuxta Ephesiam metropolim egredientes ad proximam vsq; paludem serpunt, deinde tranando ad oppositam ripam peruenire conantur: interim in aqua à cancrorum forcipibus comprehensi interimuntur. Tandem, ex Plinio, aranei acerbissimum in se Serpentum odium concitant, dum librantes se filo in caput eorum ad opacam arboris vmbram iacentium, eos tali noxa afficiunt, vt vertiginoso affectu correpti diù rotentur, & tandem pereant. Ad finem Vespæ Serpentum inimicæ pronunciandæ sunt: nam auctore Vincentio, in speculo naturali, Serpentibus sæpè vescuntur, quo alimento imbutæ mortiferos ictus imprimere solent.

Locustæ species cũ Serpente pugnat.

Lib. 26. de Anim.

Vbi Serpentes à cancris interimantur.

Aranei & anguis antipathia.

His adnotatis de animalibus, ad arbores, & plantas Serpentibus inuisas sermo est conuertendus. Albertus memorat arborem quamdam in partibus Asiæ crescentem Hyperdoxin vocatam, cuius suaui fructu columbæ regionis delectantur: versantur autem ibi Serpentes columbis valdè molesti, sed prædictæ arboris odorem, & vmbram non sustinent: quamobrem columbæ in hac arbore, & refugium, & pabulum tutum inueniunt. Eadem antipathia inter Serpentes, & fraxinum celebratur: itaut ne matutinas quidem, vespertinasvè vmbras etiam longissimas huius arboris Serpens attingat. Ideò ob naturæ benignitatem fraxinus, priusquam angues à latebris D prodeant, florere incipit, & folia non deponit, nisi postquam Serpentes ad hybernas habitationes reuersi fuerint. Callimachus etiam, refente Aeliano, arborẽ in solo Trachinio nascentem Smilum nominat, cui appropinquãtes angues pereũt, quę arbor nisi sit fraxinus, ab ea saltem valdè non discrepare videtur. Eamdem antipathiam inter anguem, & quercum collocant: nam Constantinus in Greoponicis, quernis iniectis folijs Serpentem interire autumat. Scribit etiam Aristoteles odorem florescentis vuæ Serpentes auersari, propterea eo tempore nullus Serpens in viribus inuenitur. Amplius herbæ innumeræ recenseri possunt, quas Serpentes, ob antiphatiam, detestantur. Cardanus meminit trifolij, sub quo Serpentem, vel aliud venenatum animal latere, vel habitare non est compertum; quia hæc herba illis exitio sit. Draconteam, & Anchusam, assentientibus Dioscoride, & Arnoldo, angues abominantur, quia huiusmodi herbis necantur. A betonica faciem auertunt, quoniam in huius herbæ circulo inclusi exire non audent, sed potius, ad mentem Plinij, semetipsos flagellando perimunt. Capparim inuisam anguibus prædicat Auicennas, cũ Serpentes, & vermes in intestinis

Lib. 20. cap. 14.

Fraxini, & Serpentis antipathia

Arbor fraxino congener.

Quercus, & vitis.

Aliæ plantæ Serpentibus inimicæ.

Betonica.

Capparis.

Allium.

stabulantes interficiat. Odor allij Serpentes deterret: ideò rustici vasa lactis, succo alliorum circumlinunt, ne Serpentes lactis auidissimi irrepant. Ruta, & præsertim libyca, quoniam siccissima est, Serpentibus aduersatur: nam eius odor efficit, vt statim animo deficiant. Omittimus consultò absynthium, artemisiam, abrotonum, libanotidem, & herbas huius generis, quas ob antipathiam Florentinus circa habitationes plantãdas esse iubet, ne ad eas Serpentes accedere audeant. His addamus nepetam, & viticem, quarum folijs, ex Aeliano, mulieres Atticæ in Atheniensium Thesmophorijs cubilia substernebant, ne Serpentes illuc intrare possent. Addit etiam Aelianus Enulam, helenium nuncupatam: siquidem tradunt Ægyptij Polydamnam vxorem Thoridis Ægypti Regis misericordia motam, in Pharum Helenam exposuisse, eiq; donauisse herbam, cuius odorem tantùm, dum Serpentes passim vagantes percipiunt, illicò ad cauernas se se conferunt. Helena igitur herbam terræ commissam Serpentibus contrariam celebrauit: vnde postea rerũ naturalium periti enulam helenium nuncuparunt. Plutarchus selenen herbam in monte Apræsaneo nascentem diuulgat, cuius spuma pastores liniũtur, vt nullam Serpentum illic errantium iniuriam patiantur. Deniq; Plinius therionarcam aliam, quàm magicam in nostro orbe nascentem, fruticosam, folijs subuiridibus, & flore roseo extollit; quoniam ob antipathiam anguibus inuisa celebretur. Inter res inanimatas Serpentes oderunt ignem, non solum quia eorum visionem hebetet, vt voluit Cardanus, sed etiam quia veneno aduersatur, illud enim absumit: cum omnia elementa, præter ignem, veneno infici posse compertum sit.

Ruta libyca.
Planta serẽdæ circa domum ad arcẽdos angues.
In Geoponicis.
Lib. 9. c. 7.
Enula cur Heleniam dicta.
Lib. 7. de variet. rer. cap. 29.

SYMPATHIA.

QVEMADMODVM paulò ante antipathia Serpentum cum animalibus, & plantis exposita fuit: similiter hoc in loco sympathia est explicanda: quandoquidem multi authores tantam sympathiam, & similitudinem inter angues, & Marsos pupulos collocarunt, vt eis Serpentes nocere non posse asseuerauerint. Ideò Baptista Mantuanus sic canebat.

Sympathia Marsorum, & Serpentum.

——— maior tua gloria Marsis,
Quos impunè ferunt nigros tractare Colubros.

Id autem falsum esse proculdubiò credendum est, siquidem Marsi cæteris hominibus nocerent. Hodie etiam multi impostores, & cicumforanei in varijs Vrbium plateis plebeculam decipiunt dicentes, Marsorum ritu, vim contra Serpentes possidere, & vinum, in quod ipsi inspuerint, plebi propinant, atq; hoc potu virtutem aduersus Serpentes illis cõmunicari prædicant, quæ nullo adueniente tempore deleatur. Plinius maiorem concordiam, & amicitiam inter Serpentes, quam inter homines reponit, quia Serpẽtes à Serpentibus non mordeantur, & innumeri in latibulis simul conglobati, & amicè viuentes aliquando à rusticis inueniantur. Amplius illis inest perpetua cũ anguillis necessitudo: propterea quod ad rem, Gesnerus consideratione dignam narrat historiam. Quidam enim cum esset puer anguillam magnam fiscella inclusam in quemdam locum deferens per syluam transire cogebatur, in qua anguillam sibilasse retulit, & illicò aliquot Serpentes sibilo excitatos accurrisse: quare puer, horrido perterrefactus spectaculo, cistula deposita, aufugit: Cum verò paulò post reuerteretur, vt fiscellam recuperaret, anguillam non inuenit. An verò sibilent anguillæ dubitandũ est; quoniam pisces muti sunt. Fortassis qui deferebat anguillã sibilantes Serpentes audiuit, ideòq; fiscellam deponens terga dedit. Insuper Aristoteles vulpes, & Serpentes amicos minimè fucatos esse decreuit: cum ambo in cryptis communem vitam degant. Ponzettus etiam mures, & Serpentes magna necessitudine coniunctos facit, dum simul interdùm colludere statuit, sed proculdubiò hic author de Serpentibus mures non venantibus verba facit. Aliquando etiam Serpentibus fuit cum cattis amicitia non vulgaris, vt relatum fuit in historia felis, de monachis quibusdam ægrotantibus, nec infirmæ valetudinis causa intelligi poterat; cum tandem rusticus operarius felem monasterij in dies cum Serpente colludentem obseruauit. Non erat autem læthale huiusmodi venenum, quoniam lætitia Serpentis cum catto, ludi gratia dimicantis, venenatam vim reprimebat.

Sympathia Serpentum inter se.
Anguillæ, & Serpentum historia.
Felis, & Serpentis amicitia.

Si de

A Si de sympathia anguium, & herbarum sermo habeatur. Plinius in primis miratur honorem, qui hederæ ab Antiquis haberi solebat; cum Serpentes illa tantoperè delectentur. Amplius cum fœniculo Serpentes maximum habent consensum: nam ipso degustato, ad mentem Plinij, senectutem faciliùs exuunt. Immò eius succo oculorum aciem, ex Textore, pristinam acquirunt visionem, quam in latibulis tota hyeme degentes ferè amiserant. Ideòq; Porta astruit homines didicisse à Serpentibus, succo fœniculi oculorum caliginem depellere. Vtrum modo hoc fœniculum sit illud, quod ab hominibus editur, Authores sibi inuicem repugnant: etenim Mercurialis fuit huius opinionis illud fœniculum, cui Serpentes oculos affricant, esse illud genus, quod Florentini baccatum cognominant, idque pro veneno reputant. Hinc tamen non fit, vt hoc fœniculum vermiculans sit ab alio diuersa species, nam, ablato verme venenoso, est edule: ideòq; Florentini baccatum vocant ob vermem in illo genitum, quem ipsi lingua vernacula baccum dicunt, & ablato verme, nempè bacco, omni carere veneno existimant. Tandem scribunt nonnulli tantam sympathiam inter Serpentes, & sabinam esse, vt ferè semper circa hanc plantam obuersantes inueniantur.

B

Lib. 1. Mag. nat.

Herbæ anguibus amica.

Lib. 1. de morb. Venen.

CAPIENDI, FVGANDI, ET NECANDI RATIO.

TECHNÆ variæ in præsentia examinandæ sunt, quas pro captura, & destructione Serpentum homines excogitarunt. Plinius anguem subintrantem cauernam sinistra manu apprehendendum esse docet, quia facilimè per caudam extrahetur: alioquin dextra non poterit auferri; non enim cedit trahenti, sed fugiens elabitur, aut abrumpitur. Hodie Agyrtæ innumeros angues quodam baculo fisso, vel pyragra apprehendunt, & in vas aliquod deferunt, deinde vesiculas circa dentes veneno refertas forcipibus disrumpunt, sicque illos impunè tractant: vel statim captos saliua perfundunt, cuius contactu non parum vilescunt, & veneni feritatem deponunt. Aut ad illos impunè tractandos quodam vnguento manus perlinunt, quod constat ex oleo expresso à semine syluestris raphani, succo radicis dracunculi, & asphodelli cerebro leporis, saluiæ folijs, & lauri baccis. Florentinus in Geoponicis alio vtitur artificio. Vasa fictilia salsuginosa circa habitationes intra terram condit, & in ea omnes bestias reptiles insilire fatetur, deinde vasis diligenter obstructis, eas concremat.

C

Quomodo Circulatores facilè pertractẽt angues.

Vnguentũ contra vermes.

Alioquin Serpentes immensæ magnitudinis in regione calidiori stabulantes, retibus, & alijs artibus dolosis capiuntur. Diodorus Siculus, & Gillius narrant artem, qua captus fuit immanis Serpens olim ad Ptolemeum Ægypti Regem delatus. Venatores enim illarum regionum, regia munerum magnificentia incitati magnum Serpentem viuum Alexandriam ducere decreuerunt. Serpentem igitur longitudinis triginta cubitorum secus aquas in orbem complicatũ, & humi stratum conspicati, laqueis, & catenis coerceri posse arbitrabantur; sed appropinquantes igneo oculorũ fulgore, squamarum asperitate, & dentium eminentia perterrefacti fuga salutem sibimetipsis consuluerunt. Postmodum, excogitata alia capiendi animalis arte, robustis funibus rete belluæ capax fabricarunt, deinde, obstructo cauernæ aditu, belluam à faciendis rapinis reuertentem magno clamore, & strepitu ad cryptam confugere coegerunt, qua lapidibus clausa inuenta, in rete tandem incidit. Item Paulus Venetus in regione, quam *Caraiam* vocant, immensos Serpentes diuagari scribit; qui infrascripto artificio coercentur. Interdiù huiusmodi angues in subterraneis quiescunt locis, noctu verò vagantes, & cibum inquirentes nulli animalium parcunt; postea alimentis repleti ad domesticam latebram redeunt, & gradientes mole corporea in terra illa sabulosa foueam faciunt. Vnde venatores bestijs insidias tendentes multos, & robustos palos in suprema parte ferro acuto munitos in sabulo habitationi animalis proximo defigunt, puluereque obruunt, ne quidquam conscipi possit. Cum autem noctu, vt fieri solet, Serpentes ad cibi inquisitionem prodeunt, corporis pondere latenti ferro transfiguntur; tuncq; venatores in insidijs morantes, magno facto impetu, Serpentem perimunt.

D

Retibus angues coercentur.

Palis acutis angues capiuntur.

Alij absq; technis, & insidijs, solis cantionibus Serpentes cõprehendi, & necari posse affirmant, nixi potissimùm varijs poetarum authoritatibus, qui id asseuerantius dicere videntur. Primùm Virgilius sic canit. E

Eclog. 8.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Manilius idem confirmat dicens.

Consultare fibras, & rumpere vocibus angues.

Prædictæ sententiæ Ouidius non refragatur dum canit.

Vipereas rumpo, & verbis, & carmine fauces.

L. 2. Amor.

Idem Poeta alibi canit hunc in modum.

Carmine dissiliunt abruptis faucibus angues.

Prudentius Poeta idem stabilire videtur, dum in libris contra Symachum sic inquit.

——— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides discindunt ore Chelydros,
Qui Bromium placare volunt.

Lib. 1.

Silius etiam Italicus meminit cuiusdam, nomine Atyr, qui excantando Serpentes, eos coercebat, dum sic scribit. F

Nec non Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues sopire Chelydros.

Nonnulli volunt hunc virum ex familijs Psyllorum, vel Mersorum dimanasse, qui proprio corpore, vt recitat Plinius, Serpentibus aduersabantur: propterea olim Romani Consules, vt periculum facerent, num legatus nomine Hexagon, à prædictis nationibus missus fuisset, eum in dolium anguibus plenum coniecerunt: vbi à Serpentibus minimè vexatus omnibus miraculo fuisse dicitur. Marmaridæ quoq; populi Africæ Psyllis finitimi angues solebant excantare: horũ autem meminit Silius Italicus his versibus.

Lib. 3.

Marmaride medicum vulgus stupuere cateruis,
Ad quorum cantus Serpens oblita veneni,
Ad quorum cantus mites iacuere Cerastæ.

In Phylops.

Lucianus etiam memorat cantiones, quibus Serpentes coerceri feruntur. Introducit enim Babylonium quemdam virum ex Chaldæis, qui profectus in agrum omnes expulit Serpentes. Verba autem Luciani sunt hæc. *Babylonius in agrum profectus manè, cum pronunciasset sacra quadam ex vetusto codice septem nomina, sulphure, & face lustrato loco, in orbem ter obambulans Serpentes omnes inuitos exciuit, quicumq; intra illam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti Serpentes multi.* Si autem verum esset, quod narrat author, id non cantionibus, & verbis Babyloni viri, sed potius grauissimo sulphuris odori attribueremus, quo ille accensa face regionem lustrauerat: his enim tetris, & exiccantibus odoribus Serpentes excitantur, & fugantur. Aloysius etiam Cadamustus similis excantationis meminit apud Nigritas. Siquidem illarum regionum Princeps, quando præsentaneum desiderat venenum, designato in terra circulo, & nonnullis prolatis verbis, Serpentes eò accedere cogit: tunc inter illos magis venenatum eligens interficiendum, alios missos facit. Itaq; occiso Serpente, eius sanguinem cum succo cuiusdam arboris miscet, qua compositione postmodum arma linit, vt leuiter etiam sauciando hostes, necessariam necis causam illis afferre possint. Immò Nigritæ, quando noctu frequentia Serpentum sibila audiunt, timentesq; ne aliquem animalium gregem adoriantur, statim accurrentes carminibus illos dissipant, atq; fugant. Quo autem modo carmina veneficorum fugent, atq; dissipent Serpentes, non credit Turnebus quærendum esse; immò potius anilem quamdam, & puerilem Priscorum opinionem in memoriam reuocandam esse arbitratur. Antiquitas enim opinata est cantionibus, & verbis excantatricum angues ita inflari, vt tandem disrumperentur, & dissilirent. Verùm hæc Turnebi sententia difficultatem prorsus soluere non videtur: quandoquidem multi sacræ Scripturæ verbis freti carmina ad coercendos Serpentes adhibenda esse autumant. Leguntur enim in sacris Biblijs hæc verba. *Furor illis secundum similitudinem Serpentis sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.* At animaduertendum est non omnia, quæ in sacris litteris ad aliquam similitudinem commemorata sunt, semper probari, sed ita accipienda esse, vt ab earum similitudinibus erudiamur: propterea Diuus Augustinus in G H

In Li. Nauig. c. 28.

Cantionibus angues coercẽtur.

In Psal. 57.

præ-

A prædicti psalmi expositione pronunciabat hunc locum ita esse intelligendum, vt excantationes damnentur;& similitudines nos erudiant. Idem author in Genesim de populis Marsis angues impunè contrectantibus verba faciens, scribebat ab illis populis cantionibus, & vi diabolica Serpentes reddi tractabiles: cum hæ bestiæ magisquàm aliud animal carminibus moueantur: gaudent enim Dæmones hanc sibi dari facultatem, vt ad hominem excantantem angues accedant, ad memoriam primi facti commendandam, vt Dæmonum cum humano genere familiaritas omnibus manifestetur. Constantinus quoq; in Geoponicis Serpentem columbario non accedere notat, si in quatuor illius angulis hæc vox ἀδὰμ inscribatur. Magi etiam vtuntur fistulis ex felium cruribus fabrefactis ad conuocandos Serpentes: quod si sit verum nec ne, nobis non constat; scimus quidem nos legisse sono fistulæ ex vertebris murium præparatæ, mures congregari. Verumtamen huiusmodi cantionibus verbis, & sonis nulla fides est adhibenda: cum verba nihil aliud sint, quàm voces lingua, palato, dentibus labijs ad proportionem reuerberatæ: quò fit, vt nullam in corporibus impressionem facere possint.

Fistulis cōuocantur Serpentes, & mures.

B Quamobrem huiusmodi cantiones superstitione non carere existimamus. Etenim si essent actiones naturæ manifestè vel à primis, vel à secūdis qualitatibus dependerent. His enim Philosophi vt plurimum vtuntur, & in ijsdem omnis magia naturalis consistere videtur. Altera verò supernaturalis magiæ species Dæmonum fallacijs subiecta est, qui sæpè sæpius talia operantur, vt suam tyrannidem in dies magis, atq; magis stabiliant: hac de causa hæc magia iure meritò damnata esse perhibetur.

Magiæ quot sint species.

His animaduersis vera remedia ab animalibus plantis,& rebus inanimatis decerpta recitanda sunt, vt Serpentes prorsus fugentur,& dissipentur. Inter animalia primò se se offert Elephas, cuius pellis suffitus Serpentes fugat, vel eius adipe, ex Porta, perunctus ab eis timetur. Albertus pinguedine leonina perlinitum non solum à cæteris animalibus, sed etiam à Serpentibus defendit. Ceruus multas habet partes, quæ prærogatiuam fugandi Serpentes possident: nam Plinius à deferentibus dentem Cerui, angues fugari tradit. Alij os cordis cerui commendant, alij coagulum probant, & Dioscorides medula vtitur. Demum Sextius pelle ceruina hominem induit, ne ad eum Serpentes accedere possint. Taurus ab his præsidijs nō est excludendus; quoniam Sextius illius cornu in locis ab anguibus frequentatis comburit,& Crescentiensis illud ob eamdem causam, circa caueas gallinarum cremat. Iterum Plinius suffitu ex pulmone asini parato, omnia animalia venenata fugat; hominesq; coagulo leporis ad eumdem effectum perungit. Alij vtuntur pinguedine catti, quæ, si experientia commendetur nec ne, non liquidò constat. Scimus quidem nostra ætate Presbyteros in villarum Templis morantes ob sepulcra, & cæmeteria anguibus redundantibus, multos feles domi nutrire, qui quotidie Serpentes fugant, atq; dissipant. Aetius Crocodili terrestris stercus adurit, fumumq; per infundibulum ad Serpentum latebras impellit. Fel Chamæleontis ignibus instillatum idem præstare, ex Plinio, dicitur. Tandem Dioscorides erucas in oleribus genitas cum oleo miscet, & hanc compositionem ad arcendos Serpentes commendat. Inter aues Ibis potissimùm probatur: siquidem illius tantùm pennas Serpens formidat. Oua etiam ex Kiranide Serpentes depellunt. Vultur quoq; inter hæc remedia locum habet: nam eius cor, vt voluit Plinius delatum, & iram Regum, & Serpentum impetum compescere potest. Quintus Serenus in fugandis huiusmodi bestijs non cor, sed iecur Vulturis commendabat sic canens.

L. 7. Phyt. cap. 14.

Animalia anguib. cōtraria.

Feles alūtur ad angues fugandos.

Serpentes auibus quibusdam fugantur.

C, D (margin letters)

Si iecur exectum tardo de vulture portes.

Aelianus suffumigio pennarum vulturis è cauernis suis has bestias elicere audet, vt illas tanquam stupidas facilè cōprehendat. Id innuit etiā Quintus Serenus his versibus,

Vis & mirificos cautus perdiscere odores,
Accensis quibus arcetur teterrima Serpens,
Aut styracis vras, aut atri vulturis alam.

Deniq; maxima admiratione dignum esse existimamus, quòd Serpentes Serpentibus destruantur. Etenim qui vnum tantùm Serpentem habuerit, illum in fouea penès syluam parata superiniectis prunis collocet; nam vehementia ignis cruciatus, exitumq; nō inueniens adeò vehementem emittet sibilum, vt cæteri syluæ Serpentes ad vocem accurrentes in eumdem illapsi locum peribunt. Immò etiam oua Serpentum in ignem proiecta, matres ad se etiam eminùs reuocare audiuimus: quamobrem Gesnerus scribit se

Serpentes Serpētibus & ouis Serpētinis capiuntur.

bit se à viro fide digno id intellexisse, qui ouum Serpentinum in fornacem proiecit, & mox matrem festinanter accedentem, sibilantem, & in fornacem ingressuram vidit, nisi ab assistentibus partim baculis, partim lapidibus interfecta fuisset. Dubitandum est an hoc per στοργὴν, nempè ob parentum erga filios amorem, an verò propter odorem acciderit.

Præter animalia, plantæ etiam innumeræ ad arcendos Serpentes validissimæ ab authoribus celebrantur. Dioscorides grauem abrotoni odorem Serpentes fugaturū promittit. Galenus suffimentum ex radice peucedani, vel lilij, nec non ex folijs origani parat, & Serpentes abigit. Interdum vsus est tetro dictamni odore, acrimonia foliorum conizæ, & amaritudine radicis gentianæ. Auicennas infinita etiam præscribit simplicia eumdem effectum præstantia, quæ apud ipsum legi possunt. Plinius arundinem crematum adhibet, balsamum sincerum vrit, nepetam, iuniperum, radicem ebuli, & cedrum accendit. Vnde Virgilius ad rem canebat hunc in modum.

In lib. de simp. med. fac.

Lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 6.

Disce, & odoratam stabulis accendere cedrum.

Lib 3. Geor.

Immò Plinius tradit, quòd Sabæi ad Serpentes dissipandos in syluis odoriferis frequentissimos, styracem sæpissimè comburunt. Insuper probat folia ibisci, radicem pastinacæ syluestris, baccas lauri, vitem nigram, & folia cunilaginis, ex quibus omnibus succus est exprimendus, quo homines aduersus Serpentes liniendi sunt. Cardanus, ex aliorum relatione, scribit, roboream materiam in fimetis collocatam, Serpentum generationem impedire, & succum raphani, in quo manus madefiunt, Serpentum morsus prohibere, vel quia ab odore acri plantæ abhorreant, vel quia eodem exanimentur. Constantinus Cæsar tribulum herbam summoperè commendat, quam cum aqua tritam in latibula anguium infundens, eos in fugam vertit. Mizaldus in simili casu odorem filicis combustæ non esse contemnendum asseuerat: immò filicem in locis à Serpente frequentatis plantādam esse probat. Amplius addit aristolochiam rotundā non esse ab his remedijs arcendam, quia nonnulli eam cum rana campestri, & modico atramenti diligenter triturant, sicq; Serpentes tanquam mortuos subsistere confirmant. Textor odorem lisymachiæ à Serpentibus vitari fatetur. Demum labulam, seu anabulam genus quoddam tithimali maioris Barbari vocant, cuius lac Serpentes expellere dicitur. Prædicta simplicia videtur commendasse Lucanus verba faciens de militibus Catonis in Africa à Serpentibus admodum vexatis; prædictis enim plantis, & alijs etiam adustis illos abegerunt. Sic igitur inquit.

Lib. 7. de rer. var. cap. 30.

Lib. 13. Agric. cap. 8.

Centur. 9.

Lib. 9. de bello ciuili.

Hic ebulum stridet, peregrinaq; galbana sudant,
Et tamarix non læta comis eoaq; costus
Et panacea potens, & thessala centaurea,
Peucedanumq; sonat flammis, erycinaq; tapsos,
Et larices, fumoq; grauem Serpentibus vrunt
Abrotonum.

Deniq; Porta omnes illas laudat plantas, quæ ob antipathiam Serpentibus aduersari dicuntur.

Li. 6. Phyt. cap. 24.

Si nosmet conuertamus ad res inanimatas, Aristoteles primum docet amnem esse nomine Pontum per mediam regionem fluentem, in quo lapis inuenitur, cuius suffitu Serpentes pelluntur. Huius fortè remedij meminit Nicander, quando dixit.

Vel tu Threÿcium flamma succende lapillum.

Gagates, si credimus Oribasio, præter alias manifestas qualitates, hanc peculiarem possidet, vt deferens à Serpentibus non mordeatur. Galbanum etiam multi commendant. Quare Virgilius non immeritò sic ait.

Galbaneoq; agitare graues nidore chelydros.

Lib. 3. Geor.

Calphurnio quoq; suffimen ex galbano, & pelle ceruina paratum non displicet, dum canit hunc in modum.

—— —— succendere Galbana sæpè,
Et tua ceruino lustrare mapalia fumo.
Obfuit iste malis odor anguibus ipse videbis.
Serpentum cecidisse minus; non stringere dentes
Vlla potest vncos, sed inani debilis ore
Marcet, & obtuso iacet exarmata veneno.

Alij

A Alij venerunt in hanc sententiam, ex Aeliano, quòd terra illarum regionum, in quibus Serpentes non generantur super illos proiecta in fugam vertat: ideoq; circumforanei venantes in Africa angues, ad mouendam hominum admirationem, talia machinantur: siquidem Serpentes mansuefactos per Vrbes circumferunt, & terram Africæ monstrant, quam aduersus Serpentum impetum valere prædicant, sicq; plebem imperitam decipiunt. Aetius vtitur aqua feruenti, vel muria acida, quam per siphonem in latebras Serpentum infundit. Hodie aliqui calce viua in aqua dissoluta cauernas anguium irrigant. Quidam in prato foueam parant, in qua argento viuo reposito Serpentes congregare profitentur. Rhasis sal ammoniacum in ore prius humefactum in fauces anguium expuit. At Auicennas aqua, in qua sal ammoniacum prius fuerit solutum, loca inspergit, vt illa à Serpentibus secura reddat. Tandem experimento certissimo comprobatum est, combustis veteramentorum corijs, Serpentes illicò fugari; quod Gatinara medicus celeberrimus, sua ætate, accidisse narrat: nam, cum innumera præsidia, & frustra adhibita fuissent ad abigendum Serpentem, qui in ventrem B cuiusdam hominis per os intrauerat, tandem ad fumum veteramentorum tanquàm ad præsidiũ singulare confugerunt; qui ore patientis per infundibulum exceptus fuit; statimq; bestia huius nidoris impatientissima per anum, magna omnium spectantium admiratione, egressa est. Ad finem multi, ex Ptolemeo, duorum Serpentum imaginem in lamina ærea, ascendente secunda facie arietis, sculpunt, promittuntq; huiusmodi imagine ligari Serpentes, vt nemini noceant, vbi sepulta fuerit, nos autem hæc tanquam nugamenta explodimus.

Veteramẽtorum fumus valet contra angues.

Nicander inter cæteros authores, in fugandis Serpentibus diligentissimus, tria remediorum genera proponit; primùm est suffitus ex varijs rebus, secundum est substratus variorum simplicium, tertium est linimentum ex varijs succis paratum. Primitùs commendantur suffimenta Serpentibus contraria, quoniam natura frigidi esse perhibentur: ideòq; ab odoribus grauibus facilè feriuntur, vt Aristoteles docuit. Nam sicuti homini odores suaues ob frigiditatem cerebri delectabiles sunt: idem in Serpentibus natura frigidis euenire solet. At homo si in prunas ardentes incumbat, illicò C capitis grauitatem percipit, & si diutiùs perseueret, suffocationis periculum incurrit: eadem de causa Serpentes ab odoribus valdè acribus pungentibus, & igneis abhorrent, quoniam illis suffocationis periculum immineat. Quamobrem Nicander simplicia valdè acria superiùs proposita, & ab ipso etiam confirmata pro arcendis Serpentibus ad suffitiones eligit, dum his versibus in latinum translatis sic canit.

In Li. de sensu, & sensili.

In Theriac.

Noxia Serpentum redolenti spicula tymbra,
Ceruiniq; graui cornu nidore fugabis.
Et siccum accendens gagate quandoq; lapillum,
Quem consumentis non exedit impetus ignis.
Multifidam filicem crepitantibus injce flammis;
Aut imas viridis libanotidos accipe fibras;
Tantumdemq; acris nasturtij his iunge duobus
Æquali capreæ iam iactum pondere cornu,
Aut exiccantem nares, cerebrumq; nigellam;
D *Interdum sulphur, fœdum quandoq; bitumen,*
Vt sumpta æquali pendantur singula parte.
Vel tu Threicium flamma succende lapillum,
Qui licet irriguis mersus tamen ardet in vndis,
Expressaq; statim restinguitur vnctus oliua,
Hunc quem fluctisoni mittunt de littore Ponti
Qui, rude vulgus, ibi vescentes carne magistri
Pascendi pecoris sua post armenta sequuntur.
Præterea graueolens candentibus indita prunis
Galbana, & ignitum faciens vrtica dolorem,
Dentatisq; cedrum maxillis sectile lignum,
Omnibus inuisum Serpentibus afflat odorem.
Istis auxilijs caua lustra nigrosq; recessus,
Ac omnes tali purgabis peste latebras.

Et placido prostratus humi satiabere somno.

Tymbra igitur,& cornu ceruinum si vrantur vaporem quemdam acrem edunt. Lapis gagates ex quodam oppido Liciæ, Gagate dicto, cognominatus bitumen redolet, & cum sit succus cõcretus facilè accenditur,& pessimum, more sulphuris, reddit odorem ad pellendos Serpentes valdè idoneum. A filice quoq; adusta odor grauis, veluti, & ex radice rosmarini emittitur. Nasturtium eadem vi pollet, quia temperamento calidum,& acre est: propterea Latini illud à torquendo naso cognominarunt;nam authore Plinio, tanto calore refertum est, vt in nares inditum sternutamentum excitare valeat: pariter dum accenditur, vaporem admodum acrem effundit. Cornu capreæ, vel Damæ eumdem præstare effectum dicitur, quoniam cum viribus cornu ceruini communicat. Similiter eadem ratio de sulphure, nigella, & bitumine afferri potest, quam paulò ante de lapide gagate assignauimus. Bitumen ergo corpus est limosũ,atq;terrestre,idq;pro loci natura,ex quo desumitur: nã quod è mare mortuo colligitur limosius est,in Syria autem magis terrestre esse perhibetur. In prædicto mari ex limo pingui, & viscido generatur, & aquæ innatans à ventis ad litus truditur, vbi indurescit: hoc genere bituminis Babylonij ad construenda ædificia vti solebant; quemadmodum nos gypsum,& calcem ad lapides in parietibus ligandos adhibemus; hac igitur materia Semiramis Assyriorum Regina Babylonis muros erigi curauit:ideoq;non est admiratione dignum, si coniecta face cõflagrauerint. Thracius lapis naturæ est bituminosæ,& nil aliud est quàm species gagatis, de quo Georgius Agricola consulendus est. Vrtica etiam combusta acrem reddit odorem ad angues fugandos perutilem;idem præstare galbanum dicitur. Cedrus arbor eadem vi potitur; vsta enim grauiter olet. Et hæc de suffimentis Serpentes fugantibus dicta sufficiant.

Suffimenta ad arcẽdos Serpentes idonea.

Nicander postea memorat substratus nonnullarum plantarum, in quibus noctu iacentes à Serpentibus tuti esse feruntur his versibus.

In Theriacis.

Sin hæc difficili constent non prompta labore,
Atraq; nox subitis tellurem contegat alis,
Finitisq; operis dulcem tibi fortè quietem,
Vt sua defessis redeat vis artibus, optes,
Tunc iuxta virides sinuosi verticis alueos,
Amnicolam nepetam per obesas collige ripas,
His ea quando locis nascatur plurima, namq;
Vdis læta labris, & amœno flumine gaudet.
Aut tibi casta salix pulchroq; flore renidet,
Præbeat instrata securum fronde grabatum.
Sic quoq; montanum polium, cuius graue spirans
Horret odor; nomenq; suum quæ debet echidnæ
Herba, & ab Euxina quæ fertur origanus vrbe,
Quæcumq; illarum decerpitur obuia, prodest.
Quin etiam multò per aprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecoriq; ingrata petitum
Pabula serpillum, molli quod nascitur horto,
Atq; suas circum radices figit, & hirtis
Expassum folijs pendentia brachia fulcit.
Præstat item exiguam circumlustrare conizam,
Viticeasq; comas, & spinosas anagyros:
Sic & punicea sectis ex arbore ramis,
Regalisq; amplis licet hastæ frondibus vti.
Accipe item innocuo medicantem frigore stramum
Atq; inuisa pigris syrra prima æstate bubulcis;
Hac ratione etiam densi coma pinastelli,
Cuius amarus odor longas effertur in auras,
Quæq; venenato fugat occurrentia morsu:
Atq; hæc sola sibi sunt substernenda decenti,
Quod struis in vacuo pernoctans rure cubili.

Sed

A Sed aduertendum est, quæ substernantur, talem debeant participare virtutem, vt Serpentibus aduersentur. Primò igitur Nicander probat calamentham, quam humidam appellat, nō quia tali temperie referta sit: etenim, teste Galeno, calida, & sicca est. Talis autem ab ipso vocatur, quoniam secus aquarum decursus libenter crescat Dioscorides huius plantæ tria genera proponit, vnum simile ocymo ratione foliorum, surculos, & caulès angulosos proferens, secundum pulegio simile, sed maius, ideòq; pulegium syluestre nuncupatum, hoc nepetam Botanici appellare solent, tertium mentastro non absimile, folijs tamen oblongioribus præditum. Nicander tamen primas duas species potissimum intelligit. Per castam salicem, author viticem, nempè agnum castum insinuat. Frutex est in arborem assurgens, & folia ad similitudinem salicis proferens: huius Dioscorides duo genera tantùm constituit, vnum, quod tempore æstiuo floribus in albo purpurascentibus, alterum floribus cæruleis comatur. Quamuis hodie hæc planta floribus etiam candidis alatur in hortis. Hæ autem variæ species viticis cum calamentho, in abigendis Serpentibus, vires communes habere traduntur. Po-

Lib. 7. de simp. med. fac.

Lib. 3. de mat. med.

Substratus herbarum pro fugandis anguibus.

B lium montanum eamdem habere prærogatiuam dicitur, est planta incano colore referta, & grauiter olens. Herba verò, quæ ab echidna nomen sortitur, echium ab Herbarijs, & aliter buglossum syluestre vocitatur: magna enim virtute contra Serpentes potitur: Propterea à Græcis duplici de causa ita appellatur, vel quia semen capitibus viperinis simile proferat, vel quia morsibus viperarum medeatur. Sequitur Origanum, quod aliqui maioranam syluestrem indigitant, & apud Dioscoridem trium generum esse perhibetur, nempè heracleoticum, onitide, & syluestre. Abrotonum ijsdem pollet viribus, duplicisq; speciei, nimirum mas, & fæmina assignatur: mas ramis gracilibus vt absynthium crescit; fæmina quodammodo fruticat, ideòq; Botanici hanc speciem chamæ cyparissum, nempè humilem cupressum cognominant. Serpillum aduersus anguinos ictus valet: calidū enim, ex Galeno, & acre est, herba nota, quia per loca inculta, & etiam hortos latè serpat, atq; se se extendat. Coniza triplicis est generis, maior, minor, & media folia hirsuta, & parùm pinguia profert, floribus luteis in papos abeuntibus, viresq; aduersus angues, ob grauitatem odoris, sibi vindicat. Anagyrus postea

Echij etymum.

Maiorana syluestris quæ.

Anagyris Nicandri non conuenit cum Anagyri Dioscoridis.

C Nicandri, hodie sub hoc nomine planta est ignota. Meminit quidē Hesychius plantę nō dissimilis sub prædicto nomine, sed aliam non assignauit descriptionem. Nostræ ætatis Botanici hanc plantam anagyrim Dioscoridis esse opinantur; quia Nicander scribat grauiter olere: sed adduci non possumus, vt id credamus; quoniam anagyris Dioscoridis non est planta spinosa, neque dentata, quas conditiones Nicander suæ plantæ attribuebat. Rami mali punici potius ob vim quamdam abditam, quam manifestam Serpentibus reluctari apud Nicandrum feruntur. Per regalem hastam intelligit author asphodellum folijs porri maioribus, & caule leui in nostris viridarijs florentem. Per strumum, vel potius strycnum, solanum apprehendere debemus, quod nulla ratione naturali Serpentibus resistere potest: est enim omnis solani species ad mentem Dioscoridis frigida. Dicendum igitur est, pro tutela Nicandri, solani genera ob quamdam abditam contra Serpentes antipathiam, id operari. Per subsequentem plantam author fortè erythrodanum, vel rubiam tinctorum sumit, quæ manifestis qualitatibus contra Serpentes pugnat: nam, ex Galeno, radicem gustu habet acrem: ideòq; Dio-

Lib. 4. de mat. med.

Lib. 6. de simp. med. fac.

D scorides illam aduersus Serpentes in vino fæliciter præscribit. Tandem ponit pinastellum, peucedanum Herbarij dicunt, planta est fæniculo similis, flore luteo, radice nigra, & odore graui: propterea non est mirum, si Nicander eam contra angues substernat.

Postremò Nicander ad linimenta ex varijs simplicibus composita confugit, dum canit hunc in modum.

Porrò suspectas potes obturare cauernas,
Vt prodire foras timeant, nec sibila tollant
Colla tibi, si cedrinas in fictile baccas
Triueris, huicq; tuos tibi cautus inuaseris artus,
Vel graue spirantis si germina pinastelli,
Siccaq; quæ incultis campestribus intyba surgunt,
Palladio intuderis, facturus vt ante, liquore.
Hoc quoq; cana modo tibi saluia proderit, & quæ
Multa ferè solas radix pretiosa Cyrenas
Incolit.

Prima

Prima fronte fructum cedri introducit, ex qua effluit resina, sed medicamen efficacius redditur cerui medulla addita, quod etiam à Dioscoride fuit commendatum. Deinde author meritò addit herbas multas superius etiam descriptas cum oleo, & cum portione pulueris lasaris: hanc radicem cyrenaicam nuncupat. Laser autem est herba, testibus Dioscoride, & Theophrasto, caule ferulaceo, folijs apio similibus, qua Europei carent: in Syria autem, Armenia, Libya, & Media nascitur. Græci silphion, Latini laserpitium cognominant. Præterea Nicander pro hominum cautella componit pastillos, dum recipit duos abrotoni ramulos, nasturtium ad pondus vnius obuli, seminis nasturtij quantitatem, quæ manu comprehendi possit; & ex omnibus in mortario contusis, & cum oleo, & Cerui medulla confusis prædictos fingit pastillos, quos, vrgente necessitate, rursus territ cum oleo, & hominem inungit. Ad eundem effectum præstantissimum parat vnguentum, quod recipit duos Serpentes libidini indulgentes, nimirum in fine Veris captos (aliqui viperas intelligunt) medullæ Cerui drachmas triginta, vnguenti rosacei vncias sex supra triginta, & olei oliuarum crudi tantumdem, omnia cum vncijs nouem ceræ permiscet, Serpentibus prius in olla diligenter coctis, donec caro ab ossibus separata fuit. Audiamus igitur Nicandrum versibus in latinum translatis loquentem hunc in modum.

Linimenta aduersus Serpentes.

Pastilli Nicandri contra Serpentes.

Vnguētum Nicandri contra angues.

Nulliusq; feræ metues lacrymabile vulnus,
Iniectosq; in parua duos mortaria ramos
Nobilis abrotoni non fessa contere dextra;
Aequaliq; oboli nasturtia pondere misce:
Sic quoq; ducentis lapidem noua semina dauci.
Hincq;, breues faciens rotulas pallente sub vmbra,
Quæ tamen admisso sit libera flamine sicca.
Quas, postquam aruerint rursum tere, deinde perunge.
Quandoq; in triuijs generandæ dedita proli
Reptilia aspicere est, secum coeuntia: quæ si
Figlinæ cautè tollens immiseris ollæ,
Egregium antidotum contra illa venena repones.
Sed super adde bonæ ceruino ex osse medullæ,
Vel pinguis, caleat quod adhuc à cæde, cerebri
Triginta quantum possunt sustollere drachmæ,
Quattuor heminas præstantis odore rosacei;
Cuius facta semel, bis, terue expressio præstat.
Splendentisq; olei, crudis quod fluxit oliuis,
Tantumdem, & puræ dodrantem his adijce ceræ.
Hæc benè feruenti celer omni concoque vase,
Squamea dum liquidi mollescant membra draconis.
Dehinc fabrefacta fiet mola, qua tibi cuncta terantur;
Turbenturq; simul, sed acutas exime spinas,
Quandoquidem his atrum soleat pendere venenum:
Hoc ex vnguento tua colline membra, deinde
In quodcumq; voles iter, & quodcumq; grabatum
Te poteris tuta semper conferre salute.

A SERPENTIBVS OCCISI, ET SAVCII.

LAOCOON ille Troianus, percussa equi fatali machina, pænas luisse perhibetur; dum eius duo filij à Serpentibus necati fuerunt, quibus ipse mox auxiliaturus venenatis vulneribus obrutus interijt, de hoc Virgilius legendus est. Item Opheltes, qui alio nomine Achemorus vocabatur filius Lycurgi Nemeæ Regis, dum negligenter ab Hypsiphile nutrice custodiretur, in cunabulis dormiens Serpentis ictu saucius

Lib. 2. Aeneid.

A cius animam effudit. Amborum nempè tam huius pueri, quàm Laocoontis meminit Ouidius in Ibin, dum cecinit.

Quàm puer Hypsiphiles, quàm qui caua primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit equi.

Orpheus Apollinis, & Calliopes musæ filius, seu iuxta aliorum mentem, Oeagri, musicus celeberrimus vxorem nomine Euridicem duxit: hanc ad ripas Hebri fluminis in Thracia cum Dryadibus spatiantem Arysteus pastor violare voluit, quæ libidinosum iuuenis impetum festinanter vitans, Serpentem incautè calcauit, qui in pedem reuolutus venenato morsu illam interemit. Vnde Orpheus ad Inferos pergens vxorem recuperaturus apud Ouidium introducitur loquens hunc in modum.

Causa viæ est coniux, in quam calcata venenum — Lib.10.Metam.
Serpens diffudit, crescentesq; abstulit annos.

Hanc etiam mortem memorat idem Ouidius in Ibin, quando sic canit.

Neue venenato leuius feriaris ab angue,
B *Quàm senis Oeagri Calliopesq; nurus.*

Casum non dissimilem narrant accidisse Hesperiæ puellæ, quam Aesachus Priami filius deperibat: hãc igitur ab insequente fugientem anguis in herba latens momordit: vnde veneno toti corpori communicato obijt. Mox Aesachus vulnus ab angue inflictum sui ipsius causa perpendens, dolore afflictatus, è scopulo in mare se pręcipitauit. Ouidius hunc casum eleganter decantat his versibus.

Ecce latens herba coluber fugientis aduco — Lib.11.Metam.
Dente pedem strinxit, vulnusq; in corpore liquit.
Perdidimus miseram nos te duo, vulnus ab angue,
A me causa data est, ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam;
Dixit, & è scopulo, quem rauca subsederat vnda
Decidit in Pontum.

Orestes furore liberatus, cum Tisamonem filium in Mycenarum imperium suffecisset, C Serpentis ictu perijsse fertur. Propterea Ouidius in Ibin hæc habet.

Vtq; Agamemnonio vulnus dedit anguis Oresti,
Tu quoq; demorsa virus habente cadas.

Orion quoq;, qui iactans se profitebatur nullum à terra monstrum produci posse, quod ipse non conficeret, tandem Scorpionis ictu, vel vt alij scribũt, Serpentis morsu interfectus est. Demetrius Phaleræus auditor Theophrasti, & præfectus bibliothecæ Ptolemei Soteris, læthali Serpentis, seu aspidis vulnere affectus est. Hunc etiam interitum Ouidius in Ibin memorat. Politianus etiam scribit. Ampycidem in Libya versantem à Serpente saucium interijsse, dum inquit.

Ampycidemq; pium Libycis quem strauit arenis — In Nutric.
Serpens fatifero fauces accensa veneno.

Immò Mopsus Ampyci filius, ex Lycophrone, eadem nece extinctus est. Seneca, & ipse eiusdem meminit in Libya à Serpente cęsi, ibiq; sepulti, his carminibus. — In Medea.

Idmonem quamuis bene fata nosset,
Condidit Serpens Libycis arenis.
D *Omnibus verax, sibi falsus vni*
Concidit Mopsus &c.

Apesantus Acrisij filius, ex Plutarcho, iuxta Inachum amnem ad latus Peloponesi fluentem, lethali Serpentis morsu interiens nomen monti dedit. Sulpitius in commentarijs ad Lucanum scripsit Canopum gubernatorem nauis Menelai, apud Canopum vrbem Ægypti, à Serpente occisum fuisse. Pausanias etiam narrat non longè à Trifontio montem fuisse, cui aliàs Sepia nomen fuit, & ibi Ægyptum Elati filium læthaliter ab angue percussum interijsse, ibidemq; humatum fuisse tradunt, quoniam cadauer, ob odoris grauitatem, longius efferri non potuit. Habemus à Parthenio, Benantem Laodices, & Acamontis filium, iuxta Olynthum Thraciæ vrbem, vulnere Serpentis occidisse. Quid plura? Cleopatra Aegypti Regina ab Augusto Cæsare superata brachium Serpenti mordendum porrexit, ne ab Imperatore duceretur in triumphum. Propertius eleganter id innuit hunc in modum.

De fluu.

In Arcad.

Lib. 3.

Brachia spectaui sacris admorsa colubris,
Et trahere occultum membra soporis iter. E

Lib. 25. *Lib. 2. epigr.*

Xanthus historiarum author scriptum reliquit apud Plinium, Tillonem ab angue quidem interfectum, sed herba, quam vocant balin, denuò vitæ restitutum fuisse. Legendus est etiam Cynthius poeta, qui elegans conscribit epigramma de Dedalo penes lacum morsu anguis extincto. Demum innumeros Serpentum morsibus obijsse credendum est, quorum nomina nobis sunt ignota: quandoquidem Heliogabalus, ex Lampridio, infinitos Serpentes, per sacerdotes nationis Marsicæ collegisse fertur, illosq; antequam diluculareт, in populum ad ludos celebres conuenientem effudisse: ideòq; multos horum ictibus in arena concidisse coniectandum est. De saucijs à Serpentibus multæ essent recitandæ historiæ, sed vnam, aut alteram, breuitati indulgentes afferremus. Aleon sagittarius Cretensis, vt animaduertit Textor, Serpentem confecit, filio suo leuiter læso, quem anguis iam iam in faucibus habebat. Georgius Cappadox, sub Diocletiano, tribunus militum maximum Serpentem in Africa trucidauit, liberata puella, quam sauciam erat deuoraturus.

Tom. 2. Cofic.

F

VENENI ANGVIVM DIFFERENTIÆ, ET SIGNA.

ANTEQVAM ad explicandas veneni differentias accedamus: nostra prius interest veneni æquiuocationem meditari. Siquidem venenum aliquando pro cantione, & veneficio vsurpatur. Id præstitit Cicero in suo Oratore, quando scripsit memoriam sibi veneno (nimirum cantionibus, & veneficijs) ereptam fuisse. Interdum venenum pro tinctura, seu imbutione coloris sumitur, in quo sensu hoc vocabulum fuit vsurpatum à Virgilio sic canente.

Lib. 2. Geor.

Alba nec Assyrio fucatur lana veneno. G

Infectionem, seu tincturam à Priscis venenum appellatam fuisse arbitramur; quoniam herbas venenatas ad inficiendum, seu colorem inducendum valdè idoneas esse crediderunt. In præsenti autem historia, venenum pro eo, quod inficit animalia, intelligendum est. Prisci autem ad distinguendum à veneno medicamentum, has particulas (bonum, vel malum) addebant: ideòq; per bonum pharmacum, medicamentum, per malum verò, venenũ intelligebant. In hoc intellectu canit Homerus hunc in modum.

Lib. 4. Odyss.

Αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φαρμάκα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Spondanus ad verbum hæc carmina ita vertit.

Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima salubria mixta, multa lethalia.

Sed erit satius latinis versibus ita canere.

Fertilis Aegyptus rerum medicamina mixta
Optima multa simul, deterrima plurima profert. H

Latini quandoq; venenum, vocabulo à Græcis mutuato, deleterium appellant. Hoc igitur in genere, quatenus per se consideratur, est res non naturalis, quæ corpus humanum penetrans maximi nocumenti, vel etiam perfectæ corruptionis causa esse perhibetur. Hoc deinde in duas partes præcipuas distribuitur: nam venenum est corpus, & omne corpus, vel est simplex, & naturale, vel compositum, & artificiale. Ideò venena simplicia, & naturalia primum membrum huius diuisionis occupant: composita verò, & artificio aliquo parata secundam partem diuisionis constituunt. Venenum igitur naturale vocatur illud, quod est pars quatuor elementorum, aut ex illis absque vlla arte integratum. Alterum verò est, quod ad arbitrium hominis venefici, componitur. At in præsentia de naturalibus sermo habetur, inter quæ venenata animalia, & potissimum Serpentes connumerantur, quorum historia in his libris exaratur.

Venenũ duplex. *Venenũ naturale quale.* *Venenũ artificiale.*

Venenũ ergo, quoad Serpentes, in cysti fellis residere Plinius astruit. Greuinus autem, & alij statuunt virus Serpentum in vesica quadam sub lingua inueniri: qua dirupta,

Venenum anguium vbi lateat.

A rupta, liquor quidam biliosus emanans inficit corpus, cui communicatur: etenim Reusnerus in Paradiso poetico sic canebat.

Sæpè latet viridi sub gramine concolor anguis,
Et collecta graui fauce venena iacit.

Omnes enim Serpentes non sine aliquo veneno esse perhibentur: quandoquidem natura singulis, & quibuscumq; proprium virus impertita est. Quidquid de Serpentibus innoxijs dictum sit: innocui enim in comparatione ad valdè nocuos vocati fuerunt. Quare non sine ratione Virgilius olim introducebat Iouem cunctis anguibus virus communicantem, dum inquit.

Li. I. Geor.

Ille malum virus Serpentibus addidit atris.

Propterea iusta de causa possumus, cum Isidoro attestari Serpentum esse tot venena, quot genera, tot pernicies, quot species, & demum tot dolores, quot colores in ipsis obseruantur. Quoniam hæ bestiæ non modò homines, sed etiam cæteras animantes mordendo venenare solent. Iuxta illud Baptistæ Mantuani.

B *More Colubrorum quibus est innata libido*
Dente venenato, pecudesq; hominesq; necandi.

Verùm à Serpentibus percussi non omnes eodem tempore, vel pereunt, vel liberantur; hocq; non semper à veneni qualitate, sed à diuersa patientis temperatura dimanare solet: Siquidem iuxta calorem naturalem debilem, vel validum maior, vel minor resistentia nascitur: quemadmodum etiam in medicamentis catharticis obseruare licet: nam drachma rhabarbari in altero patiente celeriorem, in altero verò tardiorem mouetur operationem. Quod non ab alia causa, quàm à diuerso temperamento prouenit. Quemadmodum etiam venenum sumptum citiùs, & seriùs operari solet, iuxta varietatem quatuor primarum qualitatum frigidi, calidi, humidi, & sicci, nec non aliarum, quas Philosophi secundas qualitates appellant; nimirum iuxta mollitiem, duritiem, grauitatem, lenitatem, & viscitatem. Obseruamus enim res calidas leues, & tenues celeriorem, quàm frigidas, duras, graues, & viscidas exercere operationem. Hoc docuit Galenus, quando scripsit esse quædam venena multò post assumptionem interimentia, & potissimum, quæ viscidam, & terrestrem naturam participãt: ideòq; statuendum est, venena statim necantia esse calida tenuia, & leuia: propterea faciliùs per venas, & arterias ad cor penetrant. Huius conditionis fortasse fuerunt venena in scrinio Calligulæ Imperatoris reperta, quæ in mare proiecta, statim illud adeò infecerunt, vt pisces paulò post perierint. Id totum Suetonius in vita Calligulæ tradidit.

Operatio veneni diuersa quæ.

C *Lib. 3. de simp. med. fac.*

Veneni Calligulæ qualitas.

Modò ad differentias veneni anguium properandum est, quæ à multis accipienda sunt. Primitus, iuxta sexum, mares fæminis sunt nocentiores. Iuxta ætatem, senes iunioribus deteriores; licèt aliqui totum oppositum sentiant. Iuxta molem corpoream, magni (loquendo tamen de eadem specie) paruis vi venenata antecellunt. Iuxta inanitionem, & repletionem, ictus Serpentis ieiuni magis quàm saturi est pernitiosus. Iuxta anni tempus, æstate magis, quam hyeme angues sunt timendi, quam sententiam secutus est Matthiolus, ad quem lectores possumus relegare. Cæterum verno tempore, quando senium exuunt magis formidolosi esse feruntur. Id docuit Virgilius, quando scripsit infrascriptos versus.

Differentiæ veneni anguium.

Lib. 6. in Comm. ad Diosc.

D *Non mihi tum molles sub dio carpere somnos,*
Nec dorso nemoris libeat iacuisse per herbam,
Cum positis nouus exuuijs, nitidusq; per herbam
Voluitur hic Serpens.

Li. 3. Geor.

Hic inquiri solet, an aliquod assignetur tempus, quo Serpentes veneno prorsus careant: propterea quod Vincentius, in speculo naturali, pronunciat Serpentes in aqua versantes virus deponere, & exeuntes illud resumere, & si fortè accidat, vt anguis ab aqua egrediens depositum non reperiat venenum, caput ad saxum allidere, & præ dolore interire. Ad dissoluendam hanc difficultatem, sciendum est ad mentem Plinij, nil aliud esse venenum Serpentis, quàm fel, quod pedetentim per venas ad vesicas oris peruenit, vbi secus dentes continetur: natura enim in huiusmodi animalibus, nonnullas partes destinauit, ad quas excrementa demandarentur; quia si hæc per totum corpus diffunderentur, proculdubiò totum animal esset venenatum. Id autem non est asserendum cum Serpentes, abscissis capite, & cauda, &

Lib. 20. cap. 8.

Cur totum corpus Serpentis non sit venenatum.

cauda, & ablatis felle, & interaneis, in quibus venenata, & excrementitia materia conseruatur, ab hominibus etiam edantur. Ideò non videtur veritati consonum, quod à Serpentibus denuò venenum resumatur: quoniam venenum in illis collectum vesiculis non potest, nisi per ictum, illis disruptis, exire: nisi quis velit asserere venenum iterum in ventriculum animalis detrudi, indeq; ad cystim fellis, & deinceps ad destinata loca deferri. Hinc ratio Vincentij nullius valoris est reputanda. Præterea cum nil aliud sit venenum, quàm fel Serpentinum, id potest deperditum denuò generari; cum assiduè biliosus liquor in huiusmodi bestijs procreetur: quemadmodum in fele zibethi illud odoratum excrementum in dies producitur, & veluti in mulieribus quotidie menstrua excrementa resultant. Quare non erit necessarium, ad mentem Vincentij, fateri Serpentes, ob amissum venenum præ dolore disrumpi: propterea quod vidimus à Circulatoribus Serpentes iratos ad pannum rubrum mordendum impelli, vt disruptis vesiculis venenum perdant, consequenterque melius pertractari possint; quod venenum tamen, temporis tractu, in ijsdem locis denuò congregatur. Insuper si vera esset opinio Vincentij, nimirum à Serpentibus aliquando venenum in aqua deponi, petendum esset ab ipso, an illa aqua sit fluens, vel stagnans: nam si fluit, proculdubiò in illa venenum dissipabitur, sicq; ab angue resumi non poterit. Sin fuerit stagnans, nulli dubium est, quòd venenum illud in aqua putrida alterabitur, & cum venenum sit excrementum biliosum, & tenue in huiusmodi aqua facillimè euanescet.

Venenum ab angue depositum resumi non posse.

Iuxta potentiam veneni, alij Serpentes vulnerando breui temporis spatio, alij diuturniori perimunt. Ideò legitur in historia Indiæ Lusitanicæ, quòd in campis, & nemoribus illarum regionum diuagantur Serpentes, à quibus canes, & sues demorsi, sex tantùm horas viuunt: homines verò icti diem solum naturalem superuiuunt: & si accidat, vt remedijs opportunè adhibitis liberentur, & denuò mordeantur, vitæ discrimen amplius non incurrunt. In confirmationem potentiæ veneficæ Mapheus narrat in nonnullis Indiarum locis, Serpentes inueniri, quorum halitus adeò pestilens est, vt prætereuntes interimat. Ad rem Ponzetus prodit ob potentiam veneni, quemdam interijsse, cum se lauasset in aqua calefacta lignis secus Serpentum cauernas excisis. Immò Scaliger Parauicinum quemdam non procul Dertona, in venatione, Serpente lancea occiso, vnà cum equo mortuum esse attestatur: nec sine ratione, quandoquidem Auicennas publicauit quemdam militem, angue hasta cæso, parijsse, quia venenum per hastam manui vulnerantis communicatum deinceps totum corpus occupauit. In huius asserti confirmationem Matthiolus tradit in agro Tridentino iuxta quemdam collem à custode vaccarum longa hasta, magni, & horrendi Serpentis caput transfixum fuisse, dumq; pro viribus fixa teneretur hasta, ne Serpens elaberetur, magno statim tremore correptus est. Vnde magno edito clamore transeuntes ad se conuocauit, qui acccedentes agricolam ferè exanimem inuenerunt. Quare cognita infortunij causa, ob Serpentem, qui sine dubio per hastam virus percutienti communicauerat, ad theriacam, & ad alia præsidia confugientes, rusticum tandem ad vitam reuocarunt.

Vis veneni Serpentini qualis. Parte 3.

L.4.fen.6.

Lib.5.in comm. ad Diosc.

Præterea, ratione loci, & alimenti vis venefica in anguibus consideranda est. Siquidem montani cæteris magis mordaces, & venenati esse feruntur. Immò iuxta pabulum magis, & minus venenosos esse Edoardus Vuot arbitratur, exemplo viperarum Arabicarum inter frutices balsami viuentium: nam incolæ balsamum colligentes earum morsum minimè formidant. Hinc colligendum est quædam animalia in vna regione esse venenosa, in alia verò omni veneno carere. Id exemplo plantarum comprobari potest: siquidem napellus in iugis alpium nutritus vires admodum deleterias exercet, delatus autem in hortos, in venenando parùm operatur.

Lib.6.de Diff.Anim.

Vis veneni ratione loci.

Quoad signa Olaus magnus scripsit percussum à Serpente primùm obstupescere, deinde postquam calefactum fuerit virus, patientem interire, nisi remedijs efficacibus occurratur. Tagautius stuporem quemdam induci in patientem asseuerat, vt ferè non sentiat: Præterquamquòd vulnus dolore non vulgari affligitur, color mutatur; fit enim ruber, & inflammatur, aut liuet, aut nigricat, & deniq; patiens magis angitur molestijs, & totus ardet.

Signa veneni anguium.

L.2.Instit. Chyrurg.

A

VENENI SERPENTVM MEDELA.

ANTIQVI Ethnici suos habebant sacerdotes, & alios, quos diuinitus missos putabant, ad quos vulnerati à Serpentibus tanquam ad sacram anchoram confugiebant. Quare Vulcani antistes in Lemno Insula (vt voluerunt Græcorum nonnulli) hac prærogatiua sanandi demorsos ab anguibus potiebatur: propterea Cælius Rhodiginus Philoctetem penès aram Apollinis Smynthei à Serpente punctum, illuc medicinæ gratia missum fuisse attestatur. Item Vmbro sacerdos de gente Marubiorum apud Virgilium, & Atyr apud Silium Italicum, virtutem sanandi Serpentum morsus possidere dicebantur. Alij medicam opem à Psyllis populis petebant. Hoc præstitit Cato, quando cum exercitu Iulij Cæsaris per Deserta Libyæ iter faciens à Serpentibus adeò B vexabatur, vt, singulis ferè horis, milites à Serpentibus percussi caderent. Ideò Psylli accedentes vulnera ab anguibus inflicta sugebant, & cantionibus Serpentes fascinabant, ne imposterum prætereuntes milites ictibus agitarent. Huius meminit Lucanus, quando cecinit.

Li. 9. Pharsal.

——— gens vnica terras
Incolit à sæuo Serpentum innoxia morsu,
Marmaridæ Psylli, par lingua potentibus herbis,
Ipse cruor tutus, nullumq; admittere cuius
Vel cantu cessante potest; natura locorum
Iussit, vt immunes mixti Serpentibus essent.

Idem referri à Nicandro in libris de natura animalium testificatur Aelianus, nonnullosq; Nicandri recitat versus desumptos fortè ex libro, quo hodie nos caremus. Existimabat enim Antiquitas Psyllorum, & Marsorum corporibus innatam esse virtutem quodcumq; venenum profligandi. Tradit autem Callias in historia, quam de Syracu- C sano Agathocle conscripsit; demorsum à Serpente, si vir Libycus natione Psyllus fortuitò inuenerit, vel aduocatus accesserit, dolore non valdè oppressum, sola saliua dolorem sedabat, & plagam curabat: sin magno dolore afflictum viderit, tunc Psyllus hauriens aquam, os suum diligenter colluebat, deinde illam in poculum proiectam vulnerato bibendam tradebat; & si prædictis remedijs venenum non cedebat, tunc cum ægrotante nudo nudus accumbebat, & proprio corpore veneficam vim frangebat, hacq; ratione ab impendente necis periculo patientem prorsus liberabat. Idcircò hi versus ad rem leguntur apud Aelianum.

Psylli, & Marsi populi medebãtur ictibus anguiũ

Audiui Libycos Psyllos, quos aspera syrtis,
Serpentumq; ferax patria alit populos.
Non ictu implicitum diro, morsuuè venenum
Lædere, quin læsis ferre & opem reliquis:
Non vi radicum, proprio sed corpore iuncto.

Quibus Præsidijs nullam fidem adhibendam esse pronuntiamus: propterea quòd Gale- D nus, & ipse attestatur Marsos populos, qui sua ætate adhuc extabant, contra Serpentum virus nullam propriam facultatem possedisse, sed quibusdam dolis, & vanis commentis vniuersam plebeculam decepisse: quemadmodum hodierni Circulatores, qui Serpentes, & viperas non debito tempore venantur, captisq; carnes mordendas obijciunt, vt, omni veneno ab illius ore euacuato, fælicius coram populo contrectari possint: Immò de D. Pauli stirpe (quod certè mentiuntur) se propagatos esse promulgant.

In Lib. de Ther. ad Pis.

Omissis Priscorum nugamentis, ad seria, & rationalia remedia properandum est, quę venenum digerant, & veneni transitum ad partes principales impediant; illis enim occupatis, præsidia licèt optima incassum adhibentur. Itaq; duo scopi præcipui in hoc casu ab authoribus medicis proponuntur; nempè virulenti humoris euacuatio, & affecti corporis immutatio, seu alteratio. Cùm igitur apud Medicos duplex euacuatio recenseatur; nimirum vniuersalis, quæ medicamentis potissimum catharticis procuratur, & particularis, quam Medici per partem affectam moliuntur, illi applicando pharmaca ad virus eliciendum idonea. Est igitur aduertendum, quòd in punctionibus Serpen-

Remedia veneni rationalia.

tum non semper (vt aliqui arbitrantur) ab vniuersali euacuatione inchoandum est, nam solum ad eam medicus confugere debet, quando virus penetrasse genus venosum suspicatur. Præsidia igitur à tribus medicinæ fontibus, nempè à chirurgia, pharmacia, & diæta haurienda sunt.

Remedia chirurgica

In Lib. de sect. ad Tyron. cap. 7.

Ratione chirurgiæ, prima fronte se se offert venæ sectio, quam admittit Paulus Aegineta, quotiescumq; venenum per totum corpus fuerit disseminatum, & præsertim si patiens plethora laboret. Galenus docet punctos à Serpentibus eodem modo esse curandos, quo demorsi à cane rabido sanantur. Venenum enim ad partes extimas extrahendum est; ideòq; cucurbitulæ scarificatæ commendantur, & potissimum illæ paruæ, quæ in æstuarijs *cornetti* vocitantur: hæ loco vulnerato applicandæ sunt; dummodo partes circumiacentes vinculis prius constringantur, ne mala veneni qualitas illis communicari possit. Alij absq; cucurbitulis, locum affectum spongia prius fouent, deinde scarificant, altius scalpello vlcuscula imprimendo, vt virosa materia è profundis partibus euocetur. Alij vulneratam partem accensis ouorum gallinæ testis prius in aceto infusis addito cornu Cerui, & galbano suffumigant, postmodum illam diligenter scarificant. Alij probant hirudines, quæ sanguinem virulentum sorbeant. Quamuis, ex Auicenna, sint qui, lucri gratia, ore proprio huiusmodi vulnera sugant: sed nunquam ieiuni ad hoc ministerium accedunt: immò sepè os vino odorifero colluunt, & in ore oleum rosaceum, aut violaceum continent, deinde quod sugunt sæpè expuunt. Verùm ex chirurgico fonte nullum elicitur prestantius remedium, quàm partis affectæ incisio, ne venenum vlterius progredi possit. Hoc remedium, ex Dioscoride, in Aegypto, tempore spicilegij erat in vsu: tunc enim rustici formidantes copiam anguium in campis versantium, ollam pice plenam in agros deportabant. vbi ergo pars aliqua à Serpente puncta fuerit, illicò fasciam in ollam conijciebant, qua locum stringentes secabant, deinde picem instillabant, & liberabantur. Clarissimus Mercurialis, & alij authores, post inflictum vulnus, continuò partem inurunt: hoc enim præsentaneum auxilium reputant; cum ignea vis omne veneni genus castigare, & domare possit. Sed animaduertendum est, ne, ablata eschara, cicatrix citò inducatur; quoniam vlcus tandiù seruandum est apertũ, donec omnis venefica materia euacuata fuerit. Cæterùm modus vtendi igne in hoc casu, multiplex esse solet. Alij caustica adhibent medicamenta, alij fune accenso, & alij oleo feruenti vtuntur. Nos autem satiùs esse opinamur ad ferrum candens tanquam ad remedium expeditissimum recurrere.

L. 4. fen. 6. trac. 3. c. 1.

Partis læsæ inustio.

Remedia pharmaceutica.

Pharmacia reliqua nobis suppeditat medicamenta cùm aluum, tùm vomitum stimulantia: propterea legitur in epistola ad Gesnerum, quòd quidam agricola à Serpente in pede demorsus, consilio cuiusdam anus, pedem terra obruit, & gallina dissecta vsus est, quibus nihil conferentibus, tandem consilio cuiusdam matronæ, theriacam ex cereuisia sumpsit, indeq; aliquot horis euomens liberatus est. Modò à simplicibus inchoando medicamentis per elementa, animalia, & plantas ad compositas medicinas paulatim accedendum est. Inter elementa Io: Tezetzes commendat aquam his versibus politicis in latinum sermonem à Paulo Iacisio translatis.

In Li. var. hist.

Aliquis à Serpente morsus, aquam tacens si biberit,
Capulum ensis nigrum aqua intingens,
Antequam Serpens aquam gustet, qui momordit,
Seruatur maximè illæsus à veneni nocumento,
Et si alius nunciauerit alicui, dicens hæc,
Ille à Serpente ictus longe iacet,
Atq; illuc non valeat ille venire,
Bibat nuncius dictam aquam,
Et qui ægrotat, sanitatem accipit etiam à longe.

Remedium cuiusdam Eremitæ.

Non dissimile remedium à terra sumptum memorat Matthiolus adhibitum ab Eremita olim circa Romam morante, ad quem multi nomine vulneratorum ab anguibus confugiebant. Hic solitus erat interrogare nuncium, num vellet pro patiente remedium sumere, & annuenti iubebat, vt pedem denudatũ in solo collocaret, quem gladij acie circumscribebat, indeq; amoto pede, hæc verba in vestigio inscribebat. CARO CARVZE SANVM REDVCE, REPVTA SANVM EMANVEL PARACLETVS. Deinde eodem gladio characteres delens, terramq; colligens in cyathum

A cyathum aqua plenum infundebat, donec subsideret, quam postmodum indusio nudo colatam ei propinabat,& confestim ægrotus absens sanabatur. Verū hoc præsidium, cuius ratio reddi non potest, omittendum esse existimamus.

Ad animalia autem transeuntibus prima fronte se se offert columba, quæ viua incisa, & morsui Serpentum imposita, iuxta mentem Sextij, venena omnia ad se trahere creditur. Item gallus, & gallina, ex Aetio, dissecta loco affecto apponitur, vel ad aliorum mentem, sedes horum animalium deplumata ictibus anguium alligatur, donec vis vniuersa veneni extracta fuerit; cuius rei indicium est, quãdo pullus postremò appositus non moritur. Huius autẽ rationem esse credimus, quia gallinę calido tẽperamento præditæ totam virulentam materiam imbibũt: Siquidem propriũ esse caloris attrahere docuit Aristoteles, idq; mulorum experientia cõprobatur, in quorum aluo venenati conduntur, sicq; liberantur, dum illud virus totum à calore muli attrahitur. Eodem exemplo docemur in ijs, qui puncti sunt à phalangio, tarantola vulgò dicto, à Taranto Apuliæ oppido: quandoquidem incolæ sæpè numero horum ictibus afficiuntur, nullumq; præstantius remedium inueniunt, quàm choreas ducere, tamdiùq; saltant, donec tota vis veneni per sudorem educta sit. Capra ab his præsidijs non est arcenda: nam Aetius, & Actuarius hædum dissectum loco gallinæ probant, Dioscorides iecur caprillum commendat, Plinius ventriculum capræ recenter necatæ apertum parti affectæ alligat, Auicennas harum belluarum carnem combustam puncturis Serpentum inspergit. Alij deniq; lacte caprillo partem vulneratam fælici cum successu fouent. Quapropter in epistola ad Gesnerum legitur, quòd rusticus à Serpente ictus pedem læsum in quantitate sufficienti lactis capræ nigræ imposuit, & statim dolore,& tumore solutus est. Ideò non præter rationem quædam puella à Serpente demorsa, caseo recenti capræ vlceri imposito, sanitati restituta est. Ceruus ab his præsidijs non est excludendus: nam Dioscorides medula cerui perlinitum à Serpentibus optimè defendit. Item Galenus cornu ceruinum comburit,& trituratum cum aceto subigit. Vegetius in iumentis à Serpentibus vulneratis vtitur stercore suillo recenti; illo enim, & melle Attico cum vino, & vrina humana plagam inungit. At Dioscorides fimum bubulum summopere commendat. Deniq; Serpens,& ipse suosmet ictus sanare perhibetur. Vnde de hoc animali poterimus pronunciare, quod Antiquitas de hasta Achillis prædicabat. Sic enim canebat Ouidius.

Remedia ex animalibus pro morsu anguium.

Indicium veneni superat.

Capræ, & partes earũ remedio sunt venenatis.

Lib. 2. de mat. med.

Lib. 3. de med. facil. par.

Lib. 3. Med.

Vulnus Achilleo, quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Audiamus igitur Quintum Serenum de Serpente canentem hunc in modum,

Quæ nocuit Serpens fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, sanat quæ sauciat ipsa.

Hinc nonnulli fuerunt huius opinionis venenum pro antidoto, ad castigandum aliud venenum fęliciter adhibendum esse, exemplo theriacæ, quæ ex viperis integratur, & tamen cætera venena corrigit, atq; profligat. Præterea in regionibus Allobrogum, multæ aconitorum species spontè crescunt, circa quas muscæ quædam paruæ semper volitant, & hæ illius venenatæ plantæ vera theriaca esse perhibentur. Item Nerium, seu Rhododendrum virulenta qualitate non caret, & tamen contra Serpentum ictus commendatur. Habemus in hoc genere apud Ausonium lepidum epigramma de quadam muliere toxicum marito propinante, cui, vt citiùs operaretur, portionem argenti viui addidit: sed tantum abfuit vt obesset, vt potiùs hydrargirum illi opem tulerit. carmina igitur epigrammatis sic se habent.

Fimus suillos, & bubulus venenis resistit.

Lib. 1. de Rem. Am.

Num venenum veneni sit remedium.

Toxia Zelotypo dedit vxor mecha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum:
Miscuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo inter se se dum pocula noxia certant,
Cessit lethalis noxa salutifera;
Protinus, & vacuos alui petiere recessus
Lubrica deiectis, qua via nota cibis.

Quàm pia iura Deum? prodest crudelior vxor:
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.

E

Cur autem id sine patientis noxa peractum fuerit Authores sententijs inter se variant. Alij scribunt id accidisse, quoniam toxica sibi inuicem aduersabantur. Alij, quia vnum alterius fuerit antidotum. Alij alias assignant causas. Verùm nos à graui pondere hydrargiri id dimanasse arbitamur, quod in ventriculo nullam contrahens moram, aliud venenum confestim secum ducens imos petijt recessus, itaut venenum noxiam operationem exercere non potuerit. Id stabilire possumus exemplo casus, qui Bononiæ contigit; dum quidam ingrediens officinam, pharmacopæo absente, pro acetoso simplici, argentum viuum hausit, quod paulò post absq; vlla læsione euacuauit. Auicennas etiam in simili casu, lapidem in Serpentibus repertum de collo patientis suspensum multùm conducere affirmat. Aliqui murænam non vulgariter prodesse attestantur, exemplo cuiusdam viri nomine Cissi, qui, referente Aeliano, cultui Serapidis deditus, deuoratis incautè Serpentũ ouis, valdè angebatur: rogatus itaq; ab eo Deus murænam viuam præcepit emendam, & manum in vas, in quo seruabatur, immittendam: paruit ille, cui muræna mordicus inhæsit, quæ postea dum auellebatur, simul etiam morbus ablatus est. Hactenus de Animalibus.

Lapis Serpentis ad quid.
Murænæ veneno medetur.

F

Plantæ succedunt considerandæ, quæ pro Serpentum morsibus adhibendæ essent. Aelianus scriptum reliquit in regionibus Indicis plurimos Serpentes generari cæteris animantibus nocuos; ibiq; etiam multas herbas salutiferas oriri aduersus ictus Serpentum perutiles, quarum herbarum virtutem, & vsum Indigenæ optimè norunt. Item Maphæus narrat in oris Indiæ quasdam procreari plantas, quas *Copaibas* vocant; ex quibus tanquam è scatebris, per æstatem, cæso cortice, liquor, balsami instar, dimanat, ad quem læsi à Serpentibus confugientes sanantur. Propterea Euonimus, & ipse quoddam balsamum artificiale præscribit, cuius duæ, vel tres guttæ in morsus Serpentum instillatæ totum virus delent. Plinius etiam tradidit peculiares arbores ex nucum genere in Syria nasci, quæ aduersus anguium punctiones mira operantur. In Græcia quoq; frutex crescit folijs paruis, Epipactis nominatus; alij Embolinen vocitant. Hanc plantam quidam lunariam minorem Nuperorum esse existimant, quæ iugis altissimorum montium delectatur. Superest vt herbas omnes nostrarum regionum enumeremus, quæ medicamenta intrinseca, pro expugnando Serpentum veneno, ingrediuntur. In primis Abrotonum, Acorum, Adiantum, Agnum castum, Altheam, Anethum, Aparinem, Ampeloprassum, Arum, Artemisiam, Asparagum, Asphodellum, & Asterem Atticum, probant Authores, quæ omnia in aqua fontis decocta, vel in puluerem redacta, non modicam possunt læsis ab anguibus afferre vtilitatem. At potissimum Anagallis ex vino contra Serpentes iuuat, vt voluit Dioscorides. Agaricum non minùs commendant Authores: ideò Rex Ponti Mithridates gentes Agariæ, in propria aula omni tempore alebat, quoniam modum vtendi agarico contra Serpentes optimè callebant. Item Aristolochia longa ex Dioscoride Serpentum venenis resistit, si drachma illius in potione vini exhibeatur. Allium in hoc casu non infrugiferum esse affirmat Auicennas, cuius periculum se fecisse testificatur. Quare Volaterranus author est (referente Mizaldo) sua ætate vixisse rusticum, per cuius fauces in campo dormientis Serpens ingressus est, expergefactus vsu Alliorum tanquam præsentanea antidoto se curauit: At mirandum est, quòd is vxori, in congressu, & mortem communicauerit. Præterea Baccharis, Beta, Blattaria, Brassica, & Bryonia sunt simplicia ad prædictum effectum colligenda. Item Calamenthum, Carduus, Centaurea, Cæpa, Chamædrys, Chamæpitis, Chelidonium, Clinopodium, Coniza, Corruda, Cupressus, Cyclaminus, Cynoglossa, Cyperus herbæ sunt non contemnendæ, quia ex earum vsu medicus non modicam frugem pro læsione à Serpentibus facta demetere poterit, & præcipuè ex cumino syluestri, cuius puluis in vino datus morsus Serpentum mirificè sanat. Verùm quid dicemus de Dauco, Dracunculo, & Dictamno, quorum succum in vino exhibitum Dioscorides ad sydera vsq; extollit. Sequitur Echium, Elephaboscum, Enula, Endiuia, Erica, Eryngium, Ferula, Fæniculum, Fraxinus, Gentiana maior, Gladiolus, & Glans, ex quibus per os datis amplissimum fructum sumus consecuturi. Prædictis addamus Heliotropium, Iridem, Liquiritiam, Lilium, Ligusticum, Laurum, Limonium, & Leontopetali radicem, quam Dioscorides libentissimè contra angues

L.9.cap.4.
Plantæ venenum castigantes.
Lib.2.hist. Ind.
In thesau. remed.
Li.13.hist. nat.

G

Herbæ vulgares veneno resistentes.
L.3.de mat. med.
Loco cit.
Centur. 8.

H

Lib.3.de mat.med.

in vino

A in vino propinat. Neq; omittere oportet, folia maluæ, & mali aurantij, nec Marubium nigrum, quod Galenus in puncturis ab anguibus tantoperè commendauit. Accedunt Origanum, Pæonia, Panaces omnes, Paliurus, Perfoliata, Peucedanum, Phalangites, Polemonium, Pulegium, sed inter has Dioscorides Pistacia edenda, & pilulas Platani in vino fæliciter exhibuisse profitetur. Deinde Authores probant rapum, Rhododendrum, Rosmarinum, Rubiam, Rutam, & Rhabarbarum: quoniam Auicennas de hac postrema planta sermonem habens præter facultatem catharticam, ei vim profligandi virus anguium assignabat, & Dioscorides succum raphani bibendum præscribebat. Succedunt saluia, sambucus, scordium, serpentina, serpillum, seseli, sonchus, & staphisagria. At Marcus Cato smyrnium conterit, & vino veteri iumentis ab angue demorsis præbet, & idem in hominibus præstari posse asseuerat. Deniq; Trifolium, Thlaspi, Tormentillam, Verbenam, Vitem satiuam, & Vrticam possumus colligere, quarum omnium caulis, radix, & semina in puluerem redacta non parum commoditatis læsis ab anguibus sunt allatura.

In lib. de simpl. med.

Lib. 1. de mat. med.

Lib. 2. de mat. med.

B Insuper præter nominata simplicia, natura alia producit, quæ in medicamentis topicis locum habent, vt bitumen, bdelium, Castoreum, Cedrus, Chamælon, Cicer, Carthamus, Ceruicornu, Helleborus, fel Elephanti, Eruca, Euphorbium, Galbanum, Halicacabum, Hemerocallis, Hordei farina, Iberis, Milium, Myrica, Nasturtium, Nitrum, Ocymum, Phu, Pityusa, Plantago, Rosa, sal, saphirus, scilla, sinapi, sulphur, sparganiũ, fel taurinum, & Vrina; quæ omnia, ex sententia clarissimorum virorum, aut contusa, aut in pollinem redacta venenatis morsibus vtiliter applicantur. Inter hæc ficus, vel Caprificus primas tenet: nã Mizaldus tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei in vulnera huius generis instillat, & mirum inuenit præsidium. Alij cinerem ex lignis ficulneis laurinis, & vitis cum aceto subigunt, & instar cataplasmatis ictibus anguium superponunt. Timotheus sumit apes, & ex illis contusis emplastrum fingit, quo puncturis Serpentum se felici cum successu mederi fatetur.

Simplicia medicamẽta topica.

Centur. 2.

Par. 2. Arcan.

Cæterùm medici nostræ ætatis non solum in Serpentum ictibus, sed etiam in alijs affectionibus rarò simplicibus, sed plerumq; compositis medicamentis tum internis, tum C externis vtuntur. Quare si libeat horum virtutem in nostro casu experiri, Galenus passim in libris de Antidotis illa describit. Et antidotum Heraclitis, antidotum ex terra lemnia, illud Eupatoris ex scinco cognominatum, antidotum Aelij Galli, Ambrosiam, nempè antidotum Philippi Macedonis, illud Democratis, aliud Diæmaton, nimirum ex sanguinibus nuncupatum, & mithridaticam confectionem summoperè probat. His ab eodem additur Zopyria, de qua antidoto zopyrum monuisse Mithridatem Regem ferunt, vt capitali supplicio damnatis, quibus dedisset prius venenum, exhiberet, & eodem modo ictos à Serpentibus, & à sagitta toxico infecta vulneratos sanaret. Amplius theriaca Zenonis Laodicei tanquam celebratissima proponitur à Galeno. At idem Author, in libro de theriaca ad Pisonem, theriacam magnam Andromachi cæteris antidotis tam simplicibus, quam compositis contra venenatos morsus semper prætulit; nec præter rationem, cum vniuersæ gentes eam magnificis afficiant laudibus, tum propter eius efficaciam actionis, tum etiam, quia neminem vnquam percussum à feris, quæ hominem solent interimere, hac statim pota, perijsse memoriæ est proditum. D Ideò in poemate de Theriaca sic canitur.

Medicamẽta composita aduersus venena.

Theriaca Andromachi viris.

> *At qui calcati morsu Serpentis anhelat,*
> *Ignarusue doli toxica nigra bibit;*
> *Et cum manè nouum, & cum se sol abdidit vndis,*
> *Sumat, ab æquali pondere tutus erit.*

Quamobrem Olaus Magnus tradit, quòd gentes etiam Aquilonares pro remedio veneni in hominibus, & brutis, theriaca veneta à mercatoribus in illas regiones, questus gratia, delata vtuntur. Qui plura de hac celeberrima antidoto scire cupit, legat Galenum in libro de vsu theriacæ ad Pamphilianum, vbi laudibus innumeris hoc medicamentum super astra ferebat. Apud nuperos authores, & præcipuè penès Nicolaum Myrepsum, describitur antidotus Adriani contra desperatos venenatorum animalium morsus valdè efficax, & apud Matthiolum fit mentio antidoti sibi familiaris. Est autem aqua quintæ essentiæ ex multis simplicibus parata, quæ pondere quatuor drachmarum præscribitur, & cum pari portione vini odoriferi, vel tantundem aquæ cor-

L. 21. cap. 30.

In Præfat. ad Lib. 6. Diosc.

dialis chimicis organis sublimatæ propinatur: cuius descriptionem lector apud ipsum Authorem videre poterit. E

Modò composita medicamenta, quæ extrinsecus apponuntur recitanda sunt. Hæc emplastra esse debent vehementissima, quæ venenum ab intimis partibus elicere, & expugnare possint: qualia sunt, quæ ex sale, sinapi, nitro, & cachry Dioscoridis componuntur. Immò theriaca etiam Andromachi instar emplastri loco læso apposita inter hæc externa medicamenta infimum locum non occupat. Auicennas laudat confectionem Hermetis, quæ supra partem demorsam extendenda est. Multa alia emplastra huius generis ad morsus venenatos perutilia describuntur ab Aetio, quæ vnusquisq; legere poterit. Nicolaus Myrepsus emplastrum cognominatum Epigoni gloriam apud posteros sibi comparasse fatetur: nam quidam in carcere ad vltimum damnatus supplicium ope huius medicamenti dimissus fuit: siquidem filia Martij Imperatoris à Serpente demorsa in mamma, & omnibus medicis de illius salute desperantibus, hoc emplastro sanata est. Recipit autẽ squamæ aeris, ammoniaci, aloes hepaticæ, æruginis, rasilis, aeris vsti, thuris maris, salis ammoniaci, aristolochiæ rotundæ singulorum vnciam semissem, seminis rapi scrupulos tres, radicis dracunculi vnciam dimidiam, seminis artemisiæ drachmas tres, colophoniæ libram vnam, sinapi scrupulos tres, spodij drachmas tres, aluminis scissilis, & opopanacis singulorum vnciam dimidiam, deinde cum cera, & oleo veteri, secundùm artem, emplastrum paratur. Fumanellus sumit calcem viuam recentem cum molli sapone, & aqua capiteli commixtam, & hoc medicamento vtitur. Idem author oleum parat, quod vocat diuinum, extrinsecus enim linitur, atq; etiam potari potest, & conficitur hunc in modum. Sumuntur flores, & folia hypericonis coquuntur in libra olei oliuarum, trium horarum spatio, percolatur, & denuò flores, & folia eiusdem plantæ in eo efferuescunt, & tertio idem repetitur, addendo gentianæ, tormentillæ, vtriusq; vnciam vnam: post perfectam coctionem colatur, & ad vsum seruatur. Tandem Matthiolus, inter medicamenta extrinseca, laudes olei de Scorpionibus dignas encomijs celebrat; quod venenatis tum ob ictus Serpentum, tum ob sumptum venenum singulari auxilio esse solet. Huius olei descriptio legenda est apud eumdem authorem in præfatione ad librum sextum Dioscoridis. F G

Medicamẽta composita extrinseca. *Confectio Hermetis.* *Emplastri Epigoni virtus.* *Olei diuini compositio.* *Oleum de Scorpionibus.*

Hæc de naturalibus præsidijs dicta sint, quibus nõ conferentibus, ad diuinam opem proculdubiò confugiendum est. Nam interdum verbis, & orationibus piorum virorum, noxæ omnium venenatorum animalium superantur. Christus enim apud Marcum, signum credentium omnium esse dixit, quòd Serpentes tollant, & si quid mortiferum biberint, eis non esse nociturum. Immò apud Lucam idem Christus alloquens discipulos inquit. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes, & Scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Hoc autem esse exploratissimum intuemur in miraculis, quæ Sancti patrarunt, & adhuc patrant: etenim habetur ex Sancto Gregorio Turonensi, quòd Sanctus Phocas martyr apud Syriam requiescit, ad cuius tumulum demorsi à Serpentibus assiduè confugiunt, & quando ianuam atrij, in quo martyris cadauer est collocatum, attingunt, illicò pars læsa detumescit, & euacuata veneni virtute, patiens sanatur.

Remedia diuina. *Cap. 4.* *Cap. 10.* *De Glor. Martyr. c. 99.*

Vtrum modò aliquis prouidentia, ad euitandos Serpentum morsus, & cætera venena, vti possit, perpendendum est. nam multi in hanc venerunt sententiam, quòd homo edere venena assuescere possit, ne imposterum, illis assumptis, vel etiam demorsus à Serpentibus lædatur. Id innuit Auicennas, & multi alij authores pro comperto habent. Hæc propositio de venenis in genere nullo modo intelligenda est. Vita enim humana in caliditate consistit; ideoq; venena extremè calida, & sicca in alimentum humanum transmutari nequeunt: neq; opus est in medium afferre vulgatam illam historiam puellæ napello nutritæ; quoniam hæc à veritate longè recedit: cum napellus herba sit calida, & sicca, & tota substantia humanæ naturæ reluctetur. Quapropter si homo nutriretur veneno tota substantia sibimet opposito, esset necessarium, vt humana in aliam naturam degeneraret: siquidem omne animal suo simili semper alitur, vt optimè docuit Aristoteles. Homo igitur si venenis nutriretur, similis esset veneno; hoc autem esse absurdum omnes attestantur. Quoad venena frigida, & humida veluti est cicuta, possumus cum Galeno asseuerare aliquam horum portionem in nutrimentum verti posse. Quando verò dicebant nunnullos homines esui venenorum assuescere; H

Prouidẽtia ad venenũ cauendum. *Li. 4. tract. 1. fen. 6.*

suescere;

A suescere, id intelligendum est non de nutritione, sed de venenorum expulsione, quam valida hominis natura statim moliri solet: siquidem post veneni assumptionem, se se paulatim ad illud pellendum assuefacit: cum longa experientia vsu venerit, vt natura modicam portionem veneni trudens, tandem maiorem etiam quantitatem oblatam confestim propellat. Huius rei manifestum habemus exemplum in Mithridate Rege Ponti, qui semetipsum veneno assumpto, perimere volens, non potuit: quandoquidem eius natura quodcumq; oblatum venenum extra corpus illicò detrudere assueuit, quare de illo canebat Martialis hunc in modum.

Profecit porto Mithridates sæpè veneno,
Toxica ne possent sæua nocere sibi.

Reliquum est igitur, vt dicamus veram prouidentiam esse, vt homo antidotis, & medicaminibus suprascriptis munitus semper incedat.

B

EPITHETA.

SERPENS ob corporis prolixitatem à Latinis longus, & à Græcis δολιχὸς nuncupatur; ideoq; ὁλκήρης à Nicandro dicitur, quoniam longo volumine caudam trahat: nam ἕλκω traho exponitur. Alioquin latini, quia non recto tramite serpat, flexilem, reflexum, tortum, intortum, retortum, tortilem, sinuosum, sinuatum, implicitum, & voluminosum Serpentem indigitarunt. Huc de re Græcis λέχριος, σκολιὸς, καὶ λοξὸς in Epigrammatibus græcis, nempè non rectus cognominatur, & alibi τετραέλικτος ὄφις, nimirum quater circumuolutus vocatur. colorem anguium Latini perpendentes, atrum, nigrum, cæruleum, viridem, maculosum, & textilem nominarunt. quare Græcis ob eamdem causam ποικίλος, nempè varius, & versicolor dicitur. Hoc nomen quandoq; ad animum transfertur, diciturq; de vafro, & astuto: quapropter duplici de causa hoc epitheton Serpentibus conuenire poterit. In hoc sensu ὄφις vocatus fuit ab Homero αἰόλος, quia callidus, & vafer sit. Aliter, γλαυκῶψ, vel γλαυκώπης; item γλαυκοπὴς, glaucos, seu cæsios habens oculos exponitur: ideò Pindarus hoc epitheto Serpentem donauit. Ratione astus, Latini Serpentem calidum, & tristem nuncuparunt; quoniam olim in Paradiso terrestri hominem rationis participem deceperit. Quamobrem Nazianzenus ὄφιν ἀρχέκακον, scilicet malorum authorem nominauit. Ita etiam Homero ἀρχέκακοι νῆες dicebantur, quæ malorum causæ fuerunt. Item Apollonio χθόνιος ὄφις nuncupatur; quoniam Prisci omnia infesta, & infausta (teste Scholiaste Aristophanis) χθόνια vocabant. Immò apud Eustathium χθόνιος ἄνθρωπος dicebatur homo subdolus, & fraudulentus; quia χθόνιος simpliciter terrestris, & subterraneus vertitur. Ob Serpentis aspectum, qui intuentibus metum incutere videtur, Latini eum squallidũ, atrocem, minacem, minantem, martiũ, terrificũ, horrendũ, horridũ, horrificũ, horribilẽ, formidabilem, dirũ, & sæuũ cognominarunt. Item Græcis αἰνὸς, nempè grauis, & horrendus, γοργωπὸς aspectum horridum habens vt Gorgo, δεινὸς terribilis, ὠμηστὴς sæuus, πελωρὸς immanis, & πικρὸς amarus dicitur, quia intuentibus, & percussis insignem amarorem afferat. Deinde Latini contemplantes grauem noxam, quam Serpentes hominibus, & brutis in dies afferunt, anguem noxium, nocuum, mordentem, impium, exitiosum, ferum, trucem, venenatum, virulentum, venenosum, venenigerum, pestiferum, lethalem, lethiferum, & veneno plenum indigitarunt. Pariter Græcis δηλήμων nociuus, & pernitiosus à verbo δηλέω lædo, κακῦργος cõtractè pro κακοεργὸς maleficus: cum κακοεργία maleficium significet, ὀλόμενος, vel οὐλοὸς, & ὀλοὸς exitialis, κηροτρόφος mortem in sinu fouens, & læthifer. At ἰοβόλος, quamuis dicatur de ijs, qui sagittas conijciunt, tamen exponitur etiam de eo, qui venenum eiaculatur: propterea ἰοβόλα θηρία leguntur apud Herodianum. ψυχρὸς exponitur frigidus, immo lethale frigus inducens: quare in hoc postremo intellectu Theocritus ὄφιν ψυχρὸν appellauit. Demùm Latini Serpentem, à voce, sibilantem, ab origine terrigenam, à fluxibilitate lubricum, à loco Maurum, Afrum, Niliacum, Areniuagum, Libycum, & Cinyphium à Cinyphio Libycæ regionis fluuio vocitarunt. Cæcus à Columella dictus fuit. At nonnulli non perperam opinati sunt, per cæcum colubrum

Lib. 4.

Epitheta colorem respicientia.

C

Epitheta astutiam respiciẽtia.

Lib. 5. Illiad.

Epitheta attinentia ad aspectum.

D

Epitheta ad noxam spectantia.

Lib. 3.

Idyll. 15.

lubrum Columellæ, vermem intestinorum intelligendum esse. Alij etiam fuerunt, qui Serpentes nominarunt elephantias, ex Solino, quoniam demorsus ab angue affectu simili elephantiasi corripiatur, ægrotus enim intumescit, & cutis rigiditatem quamdam adipiscitur. Demùm si apud Latinos Serpens aliquando cristatus nominatus est, ille, quem cæteri fugiunt, intelligebatur quemadmodum etiam Serpens sacer; nam veluti auis sacra in genere falconum nuncupatur, quam reliquæ aues formidant, idem de Serpente dicendum esse putabant. Apud Græcos, ratione vigilantiæ dictus fuit φρουγὸς, nimirum custos; nam φρουγὰ custodiam denotat. Ideò Apollonius agens de custodia velleris aurei φρουγὸν ὄφιν vocitauit Ερπυστὴρ etiam dicitur, quia reptat. Itaq; non sine ratione, Oppianus ὄφεις ἑρπυστῆρας appellabat. Quoniam autem angues inter animantes ouiparas collocantur, à Nicandro ὠοτόκοι ὄφεις dicuntur. At ὄφις μυόθηρ exponitur Serpens, qui venaturmures; veluti πυῤῥίας Serpens quidam rufus, & πύθων Serpens, quem Apollo confecit, natus ex putredine terræ; cum πύθω putrefactio vertatur. Ad finem πολυκάρηνος ὄφις Serpens multa habens capita exponitur.

Epitheta ratione loci

Lib. 3. Cyneget.

E

F

DENOMINATA.

CVM à Serpentibus non solum homines, & bruta, sed etiam herbæ, & multa inanimara denominentur; in præsentia ab hominibus inchoando, omnia sigillatim demonstrabimus. Prima fronte se se offert ὀφιοβόλος Serpentis percussor, fuitq; epitheton Apollinis in Ouo Simmiæ Rhodij. Pausanias Mercurium appellauit Argiphontem, cum fuerit ὀφιοκτόνος, nempè quoniam sustulerit Serpentem, quem nonnulli ἄργην vocabant. Alioquin ὀφιόδηκτος demorsus à Serpentibus exponitur. At ὀφίον, scilicet ophion fuit nomen filij Oceani, qui cum Eurynome vxore, ante Saturnum, rerum omnium potitus est: huius meminit Claudianus. Item ophion socius fuit Cadmi, & in Thebis ædificandis adiutor, ita cognominatus, quoniam ex Serpentum dentibus prognatus esse diceretur. Multi volunt hunc esse eumdem cum illo, qui ab Ouidio Echion nominatur. Ophion etiam fuit Gigantis nomen apud Homerum. At Ophioneũ Meseniorũ fuisse vatem scribit Pausanias (referente Rhodigino) qui proprio natali die luminibus captus, & priuata, & publica vaticinia peragebat. Sed ophioneus, nempè Serpentinus princeps Dæmonum fuisse perhibetur: siquidem tradunt Pherecidem Syrum olim scripsisse Dæmones è Cælo deturbatos à Ioue, & principem ophioneum nuncupatum habuisse. Hoc eodem nomine tres furiæ infernales, nimirum Alecto, Tysiphone, & Megera Acherontis, & Noctis filiæ ab Antiquis fuerunt insignitæ; cum loco capillorum angues gestarent. Harum meminit Ouidius in Ibin.

Nomina virorũ a Serpente denominata.

Lib. 3. de rapt. Proserp.

Lib. 3. Metam.

G

Quasq; ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obscuras ante sedere fores.

Et alibi de ijsdem verba faciens sic cecinit.

Verbera sæua dabant sonitum, nexaq; colubris
Conscia fumabant semper ad ora faces.

Immò easdem furias in nostri asserti confirmationem, paulò inferius colubras appellauit, quando dixit.

H

Pectora vinxerunt Erebeæ felle colubræ,
Terq; cruentatas increpuere manus.

Præterea Serpentiger nomen est adiectiuum, quod de illis dicitur, qui aliqua corporis parte Serpentibus simili integrantur: propterea ab Antiquis, & potissimum à Poetis Gigantes Serpentigeri, anguipedes, Serpentipedes, & loripedes denominati fuerunt: cum pedes intortos, more Serpentum habuisse dicerentur. De his sermonem habens Ouidius sic canebat.

Sphyngaq; & Arpyias, Serpentigerosq; Gigantes.

L. 4. Trist.

Serpentigena autem, siue ὀφιογενὴς, apud Strabonem, genitus à Serpentibus exponitur: vnde ὀφιογενεῖς quidam populi apud Plinium fuerunt nuncupati, qui ob quemdam cum Serpentibus familiaritatem eorum ictibus solo tactu medebantur. Ophicos etiam vocarunt nonnulli populos Oscos, nimirum Capuenses, vt Seruius in commen-

Lib. 7. cap. 2.

A commentarijs ad Virgilium interpretatur; quoniam apud illos multi Serpentes olim stabularentur. Ophiophagos etiam populos memorat Plinius, qui Serpentibus olim vescebantur. Ideo Plutarchus Spartanos ὀφιοβόρους cognominatos fuisse testatur: propterea quod in quadam annonæ caritate, Serpentes in humanam escam vertere coacti fuerint. D. Augustinus ophitas, opheos, & ophiomorphos hæreticos quosdam interpretatur, qui Serpentem primos parentes decipientem Christum reputantes, ipsum virtutis cognitionem in Paradisum induxisse arbitrati sunt: immò Serpentem nutriunt, & venerantur, qui, excantante Sacerdote, de specu egrediens, & super aram ascendens eorum oblationes lambit, & circa illas se se inuoluens ad speluncam reuertitur. Deniq; à Serpentibus hodie multæ familiæ cognominatæ sunt. Nuper hic Bononiæ quædam familia nobilis *dalla Serpa* cognominabatur.

Lib. 3. Aeneid.
Lib. 6. cap. 29.
In Lib. de Hæres.

His notatis, bruta animalia à Serpente denominata ponderabimus. Primò anguiculus nomen est diminutiuũ ab angue à Cicerone vsurpatum, Græcis ὀφείδιον, vel ὀφίδιον, nempè paruus Serpens dicitur: quo nomine Rondeletius pisciculum instar Serpentis longum indigitat, quem Bellonius non rectè inter asellos connumerauit. Alioquin Serpentini catuli, fętus anguium nominantur: iuxta illud Virgilij de Serpente loquentis.

Lib. 5. de fin.

B

— aut catulos tectis, aut oua relinquit.

Nam fœtus anguium adhuc in vtero viuentes ἔμβρυα dicuntur, cum hæc verba legantur apud Aelianum. ἔμβρυα καλοῦσι δὲ τὰ τῶν ὀρνίθων, καὶ τὰ τῶν ὄφεων, καὶ τῶν κροκοδείλων. Præterea hæc nomina ὀφιόνεος, idest anguineus, secundùm Oppianum, & ὀφιώδης Serpentem referens, varijs animalibus assignari possunt, & præcipuè testudini; cum anguinea ceruice prædita sit. Immò conueniunt, & Cerbero Inferorum cani colubrifero monstro nuncupato. Virgilius enim, & Ouidius cerberi colla anguibus horrentia repræsentarunt. Item Elephanti anguimani dicti fuisse feruntur, quia proboscidem tanquam anguem ad varia munia intorqueant. Anguilla etiam quasi anguis illa, ab angue denominata est: Quamobrem non iniuria Iuuenalis sic canebat.

Vos anguilla manet longa cognata colubræ.

Satyr. 5.

C

Immò hæc Serpentis ritu incedens ὀφιόπους vocari posset: cum hoc nomen apud Suidam, Serpentis modo incedens vertatur; Serpentes enim ἄποδες sunt. Plinius memorat animal ceruo minus, & pilis simile, Sardiniæ peculiare, Græcis ophion vocatum, sed interijsse arbitratur. Item Græci ἔλαφον, nempè ceruum à Serpentibus denominatum fuisse autumant, nimirum ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, nempè à Serpentibus abigendis: cum Etymologus, & Varinus scribant (vt superius notatum fuit) ceruum, cornu ad saxa affricato, & odore excitato, Serpentes à cauernis fugare.

Li. 28. cap. 9.

Sequitur ophiomachus duorum animalium nomen: Primò denotat lacertum viridem cum Serpente acriter dimicantem; secundò significat illud locustæ genus, quod apprehenso Serpentis collo, bestiam suffocat. Textor ophiomachum auem cum anguibus prælìantem constituit: quamuis apud probatos authores, huiusmodi nomen pro aue non reperiatur. Legitur quidem apud Hæsychium ὀφίουρος auis quædam, cauda Serpentis prædita, quæ per regiones Aethiopicas diuagatur. Item ὀφιοφάγος Ibis, quia Serpentes comedat. Alioquin in scriptis Hesychij leguntur solum hæc verba ὀφιομάχος ἰχνεύμων, καὶ ἀκρίδων γένος μὴ ἔχον πτερά. Vbi manifestè videmus authorem, per ophiomachum intellexisse Ichneumonem, & genus locustæ alas non habens: quamuis ὀφιομάχης genus cicadæ alis carens apud Suidam legatur. Demùm Marcellus Virgilius ophioctenem scolopendræ genus ab anguibus enecandis nuncupatum esse statuit.

D

Planta à Serpẽtibus denominata.

Post animalia, succedũt plantæ ab anguibus denominatæ, veluti Serpentaria, Luph Serpentis ab Arabibus vocata, quæ extima corticis superficie varijs distincta maculis, Serpentum exuuias æmulatur: hac de causa Porta aduersus Serpentes valere scripsit. Arum quoque, Serpentaria minor Herbariorum dicitur, quia folia aliquando maculosa proferat. Bistorta à Lonicero colubrina, & ab alijs Serpentaria vocatur, vel quia ad instar Serpentis, retortam radicem generet, vel quia eius facultas colubri vires extinguat. Lonchitis aspera, in antiquis Dioscoridis nomenclaturis, colubrina cognominatur, & meritò: nam interdum folia instar Serpentis retorquet. Plinius ophiusæ herbæ meminit, quæ in Elephantine Aethiopiæ nascitur, hæc pota terrorem Serpentum

Li. 1. Mag. nat.
Arum.
Bistorta.
Lonchitis aspera.
L. 24. c. 17.
Ophiusa herba.

tum obuersari facit, itaut patientes necessariò mortem sibi consciscant: hac de causa sacrilegi eam bibere cogebantur. Alioquin, ad mentem eiusdem Plinij, Ophiusa est Insula, cuius terra Serpentes fugare tradebatur. Præterea Coronopus spontè nascens, à Matthiolo Serpentina appellatur, quia radix in vino data venenatorum morsibus occurrat. Item Serpentina est quædam species Anchusæ, & τὸ ἔχιον, nec non ἀλκιβιάδιος ab Alcibiade quodam (vt notat Scholiastes Nicandri) qui ob Serpentis morsum ægrotans, hac planta deuorata conualuit. Pariter Enula, siue Helenium, à quibusdam Serpentina vocata est, quia Helena eius valoris contra angues periculum fecerit. Item Cantabrica in Gallijs Serpentina appellatur, vt Author est Ruellius. Nummularia etiam, seu centimorbia à Brumfelsio, nomine Serpentariæ tertiæ descripta, alijs colubrina, & herba Natricum dicitur, nec immeritò, propterea quòd Ruellius tradit se de hoc nomine rusticos interrogasse, qui referebāt ita cognominari, quia Serpentes in partes dissecti huius herbæ contactu sanitati restituantur. In antiquis Dioscoridis nomenclaturis, Elephaboscum pastinacæ species ophiogenium, & ophioctonon nominatur, cum Serpentes necare crederetur. Bryonia, seu vitis alba, & apud Gallos colubrina dicta, secundum Ruellium, in antiquis nominibus Dioscoridis, ophiostaphylon, quasi vua Serpentum vocitatur: quamuis nonnulli φιλοςάφυλον legant. Alioquin ὀφεωςαφύλη capparis dicitur, vt animaduertit Plinius: quamuis etiam scribat cynosbaton opheostaphylen ab aliquibus appellari: Gallis quædam Tithimali species myrtifolia secus vias, & sepes nascens lac colubri nuncupatur. Sequitur ophioglossum, quod Latini linguam Serpentinam vertunt, cum floris argutula cuspis linguam ab ore Serpentis exertam æmuletur. Illa autem planta, ex cuius fructu pharmacopæi elaterium exugunt, cucumis anguinus à Cordo nominatur; fortè quia libenter crescat in ruderibus, in quibus Serpentes vt plurimum diuagantur. Nam cucumis ille flexuosus, & longus à Matthiolo nuncupatus, apud Tabernemontanum anguinus, & apud Lobellium cucumis flexuosus anguinus vocitatur. Item quamdam cucurbitæ speciem oblongo, & curuo fructu Dodoneus, & Lobellius cucurbitam anguinam indigitant; quoniam interdum suo concuruatu Serpentum gyros æmuletur. Similiter, ex Clusio, Asphodellum cæpam colubrinam Granatenses appellitant. Quidam alij, ex eodemmet Clusio chrysanthemum Valentinum herbam Serpentis nominant. Immò inter alliorum species vna est, ophioscorodon nempè allium Serpentinum dicta, cum exteriorem bulbi membranam instar corij Serpentini maculosam habeat. Christophorus etiam Acosta duas plantas sub nomine herbarum Serpentum depingit, quoniam ad profligandum virus anguium summoperè commendentur. Tandem sunt quamplurimi herbarum flores, quorum stamina in summitate adeò diuisa sunt, vt bifidas Serpentum linguas præseferant; ideòq; Serpentini flores essent appellandi: quandoquidem Porta ab hac signatura contra Serpentum ictus mirabilia operari arbitratur.

Lib. 3. c. 5. Coronopus repens. Enula. Cātabrica. Numularia. L. 2. de nat. stirp. Elephaboscum. Ophiostaphilon. Li. 13. cap. 23. Lac colubri quid sit. Cucumis anguinus plures denotat plātas. Cucurbita anguina. Lib. 2. de plant. rar. cap. 39. Cæpa colubrina. Lib. 3. de plant. rar. In Lib. de plant. Ind.

Ab his ad gemmas, & lapides faciendus est transitus. A Plinio pro specie ophitis gemma illa memoratur, quæ aliter Echites dicitur: cum maculis viperinis sit insignita. Alibi ab eodem authore gemma nigri coloris binis lineis albis colorem nigrum includentibus describitur, quam Barbari ophiocardelum vocant. Item ophites, seu, vt alij volunt, Draconites appellatur gemma illa coloris cærulei, & formæ pyramidalis, quam in hydris, vel chelydris inueniūt. Apud Plinium in cerebro magni Draconis reperiri traditur. Albertus fatetur se vidisse hanc gemmam nigram non pellucidam in circuitu coloris pallidi erutam à capite magni Serpentis in Sueuia: in cuius superficie imago Serpentis conspiciebatur. Cesalpinus hunc vidit lapidem figura corniculi, abscissa cuspide, colore partim nigro, partim flauescente, splendido non pellucido, cuius basim linea nigra, specie Serpentis circumdabat; additq; à donante intellexisse esse linguam cuiusdam magni Serpentis in Germania versantis. Rursus ophites alia est gemma lineis cinereis, & nigricantibus repræsentans colorem Serpentis, & inuenitur ad ostium Tangræ. Alium lapidem pellucidum figura verticilli, nempè spumam Serpentis, instar chrystalli, congelatam vidimus apud Dominum Ladislaūm Hungarum. Amplius quoddam marmor ex albo, & nigro maculis frequentibus cōstans, ritu maculosi Serpentis, ophites dicitur, cuius multa esse genera refert Dioscorides, quæ tamen ad tres tantùm differentias reducit, vnum ponderosum, & nigrum, alterum cinereo colore punctis distinctum, tertium lineis quibusdam candidis refertum. Plinius duas

Li. 4. Phyt. cap. 16. Li. 27. cap. 21. Li. 37. cap. 10. Ophites gēma. Draconites gemma. Ophites marmor.

A duas tantùm species describit, candidum, quod molle est, & nigricans durum. Meminit postea etiam cinerei marmoris, quod à colore cineris tephriam vocat. Dioscorides aût omnes huius marmoris species alligatas, aduersus Serpentes valere testificatur. Ophitem nigrũ constantem punctis nigris in liuido corpore, lapicidæ Viperam Aepypti vocant; ophitem verò cinerei coloris Granitũ Syriæ nominant: insunt enim puncta nigra in corpore cãdicãte. Insuper marmor viride Lacedęmoniũ pretiosi generis Lithotom Serpentinũ cognominant, ex Alberto, qui secundã speciem ophitis viridis maculis candidis esse tradit: insunt enim in viriditate marmoris maculæ quædam frequentiores, & clariores. Aliud est vnica maculatum compositione, & huius generis est Thyites, cuius mentionem fecit Dioscorides; sed non spirat illũ odorem, quem in suo ophite Dioscorides cõmendabat. Amatus Lusitanus fatetur se vidisse vasculũ quoddam ex huiusmodi marmore fabrefactum non insuauem, dum fricabatur, emittens odorem; ideòq; nonnulli arbitrati sunt huiusmodi vas esse ex illis, in quibus Romani Imperatores theriacam seruabant: cum etiam huiusmodi lapis contra venenatorum morsus à Dioscoride B summoperè probetur. Galenus autem vitrum cum ophite coniungere videtur, dum inquit ophitem possidere vim abstergendi, confringendiq; vt vitrum, quoniam illi in vino dato facultatem comminuendi lapidis in vesica assignat. Quocirca non est dicendum, per ophitem, intellexisse genus marmoris, quod habetur apud Dioscoridem (non enim facultates vtriusq; cõueniunt) sed fortè denotasse murrhinum à Plinio vocatum: coloris enim varietate maculas Serpentum æmulatur. Neq; obstat murrhinum effodi, & vitrum arte parari: quandoquidem incendijs subterraneis eadem fieri possunt, quæ in fornacibus fabricantur: nam murrhinũ esse humorem sub terra densatum Plinius affirmat. Præterea lapis quidam est ophites, vel Serpentinus dictus, quia squamis, more Serpentum tegatur, vt lapis Islebanus erosus, fissilis, niger, durus, ex quo æs conflatur. Aliqui spinam Theophrasti esse putant. In hoc quandoq; imago piscis conspicua cernitur, & pisciformis nuncupari potest nigri coloris, in quo squamæ aureæ, vel argenteæ piscium licet conspicari. Quandoq; in hoc animalia alterius generis à natura insculpta obseruantur. Tres huius generis lapides in publico Illustrissimi Senatus Bononiensis C Musæo seruantur, quorum vnus geminis piscibus est insignitus. Alij duo singulos habent pisces referentes imaginem Percæ auratæ, & Alburni. Huiusmodi lapides fissiles sunt, bituminisq; materiam in se continere, odor indicat. Hi autem lapides non procul à monte Mæliboco reperti fuerunt.

Tephria marmor. *Vipera Ægypti quid sit.* *Serpentinũ marmor.* *Cuius materiæ essent vasa, in quib. olim Theriaca seruabatur* *Lapis Islebanus.* *Lapides pisciformes.*

Præter enumeratos lapides alium inueniri multi autumant, quem Plinius pro Serpentum ouo descripsit, non intelligendo tamen ouum, ex quo catuli Serpentini excluduntur: cum de hoc in præsentia non fiat sermo. Plinius igitur hæc habet. *Præterea est ouorum genus in magna Galliarum fama omissum Græcis. Angues innumeri æstate conuoluti saliuis faucium, corporumq́; spumis artificioso complexu glomerãtur ouum anguinum appellatur. Druidæ sibilis id dicunt in sublime iactari, sagoq́; oportere intercipi, ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo, Serpentes enim insequi, donec arceantur alicuius amnis interuentu, experimentum eius esse, si contra aquas fluitet, vel auro vinctum. Atq; vt est Magorum solertia occultandis fraudibus sagax, certa luna capiendum censent, tanquam congruere operationem eam Serpentium, humani sit arbitrij. Vidi equidem id ouum* D *magnitudine modici mali orbiculati, crusta cartilaginis, veluti acetabulis brachiorum polypi crebris insigne Druidis. Ad victorias Litium, ac Regum aditus mirè laudatur, tanta vanitatis, vt habentem id in lite in sinu equitem Romanum è Vocuntijs à D. Claudio Principe interremptum non ob aliud sciam. Hic tamen complexus anguium, & efferatorum concordia causa videtur, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum, circumdata effigie anguium fecerint.* Nostra ætate huius oui tantopere in Gallijs commendati, & obseruati, nullum extat monimentum. Immò tradit Gesnerus neque vllam huius oui superesse famam apud Heluetios quondam Gallis adnumeratos, & Druidarum superstitionum participes. Præterquamquod non est veritati consonum, quòd huiusmodi ouum, aut quoduis aliud inanimatum, accedente etiam auri pondere, aduerso flumine feratur, vt recitat Plinius. Fatetur quidem Gesnerus in suo lapidum thesauro habere duos globos duros, solidos, graues, crusta albiore, & duriore, quàm sit interior substantia, intectos. Alter est magnitudinis pugni humani, forma denticulari; alter longè minor globosæ pariter figuræ. In eo per interualla æquidistantia conspi-

Lib. 29. c. 3. *Ouum anguinum quid.*

ciuntur caudæ quædam tanquam Serpentum, orbem complectentes quinæ maiores, & totidem minores, & breuiores insunt. Immò acetabula, ceù pustulæ quædam, vel papillæ rotundæ ita digestæ, vt singulis versibus, qui in toto circuitu deni sunt pustulæ senæ habeantur. Gesnerus ab huiusmodi globis ouum anguinum à Plinio descriptum repræsentari opinatur. At Bellonius huiusmodi lapides globosos echinis marinis (dempta crusta aculeata) assimilat. Lapis ouo anguino Plinij valdè similis fuit inuentus in monte Coruariæ propè Bononiam. Seruatur etiam in publico Musæo lapis figuram Serpentis prorsus æmulans: est enim in spiram reuolutus, cuius caput in periferia prominet, & cauda extrema centrum indicat: in alia parte lapidis, est figura parui Serpentis; pars inferior planè informis est. Hic lapis meritò vocari potest ὀφιώδης, seu ὀφιοειδὴς nempè species Serpentina. Nascitur in monte Plumbici propè Vrbinum. Quapropter iure optimo possumus probare eorum opinionem, qui in Islandia Serpentes esse saxeos attestantur; quorum vnum spiris in se conuolutum Ioannes Goropius in Anglia conspicatus est. Hos autem hominum cantionibus in lapides versos fuisse multi persuadere nituntur: cum tamen hęc sint opera naturæ, quæ à suis causis pendent. Nec mirandum est, siquidem in agro Senensi locis sterilibus, & cretosis terrei Serpentes conuoluti, in tenuem caudam sensim desinentes repeRiuntur colore candido, substantia gypsea, qui si frangantur, globuli inanes intus veluti ampullæ spectantur, assiduè propè caudam tenuiores. Feruente enim materia, vt sępè obseruamus in balneis sulphureis, bullæ attolluntur; dum verò spiritus vario modo conuoluitur, materiam viscidam, & sequacem eodem modo ducit, quæ postea concrescens eamdem retinet figuram, vt in combustione aluminis manifestatur. Denuò inuenitur alia species lapidis, quæ non Serpentem integrum, sed linguam, & præcipuè Natricis repræsentare perhibetur. Propterea lingua, glottis, & glossopetra, à quibusdam saxū ophioglossum, ad differentiam ophioglossi herbæ, nuncupatur; & potissimum, quia aduersus Serpentes valere dicatur. Aliqui hūc lapidem ceraunium, nempè fulmineum, alij, ob figuram, dentem canis carchariæ esse existimant. Tales lapides in Melite insula inter saxa, & rupes reperiuntur; ambitu denticulato, superficie adeò tersa, & polita, vt ingeniosus etiam artifex vix illam posset imitari. Itaq; non est censendum esse dentem canis carchariæ, vt in historia illius animalis fuit declaratum, neq; fulmen è cælo delapsum: cum à terra effodiatur, non autem in aere generatur; Præterquamquòd in Melitem insulam tantummodo caderent, in qua innumeri ferè lapides huius generis spectantur. Immò, ex Aristotelis doctrina, fulmen nil aliud est, quàm spiritus, & materia tenuissima, seu flatus accensus, & à nubibus pulsus: propterea quod cum ex materia subtili constet, corpora mollia non corrumpit. Verùm notandum est ob diuersam materiam, diuersa etiam generari fulmina; & nos non debet latere reperiri aliud genus fulminis lapideum, quod in nubibus ex materia valdè viscosa procreatur. Hoc autem Aristoteli ignotum fuisse opinamur, de quo commodiori loco disputabimus. Insuper apud aliquos, sed perperàm, ophites vocatur senecta anguium: cum rectiùs γῆρας ὄφεος δέρμα, καὶ σύφαρ, καὶ λεβηρὶς, & aliquibus etiam γραῶτις dicatur. Latini anguinum spolium, anguinam pellem, seniū Serpentis, membranam Serpentinam, & vernationem appellant, quoniam aduentante Vere hanc pellem exuant, quæ postmodū inter saxa, & stirpes inuenitur, vt docuit Aristoteles. Hispanicè Pelle de la Culebre, Germanicè Ein schlangenhaut. Arabicè Geluc, vel Genlut. Italicè spoglia della Serpe nominatur. Syluaticus, vt solet, multa nomina barbara proponit, quibus exuuias Serpentis indicare conatur. Tandem hoc nomen adiectiuum (anguineus, vel anguinus) omnia ad angues spectantia significare videtur: vnde anguinea pellis, paulò ante nominata, & coma anguinea Medusæ, & capilli anguinei Eumenidum à Catullo indigitantur. Angueus postea idem significat; nam lapsus angueos legit Solinus. At in soluta oratione (anguinus) vt plurimum vsurpatur.

Lapis ouo anguino similis, vbi fuerit inuentus.

Glossopetra quid sit.

Lapis ceraunias.

In Meteor.

Ophites senecta anguium.

Lib. 8. de hist. An. c. 17.

Cap. 37.

Præter hæc, loca, & regiones multas à Serpentibus denominatas apud Authores legimus. Eustathius ophitem locum esse scripsit. Item ophiadem regionem olim desertam ob Serpentum copiam fuisse Diodorus Siculus autumat, quæ postmodum opera Regum Aegypti purgata est. Rhodus quoq; à Serpentum multitudine, nomine ophiusæ apud Strabonem donatur. Immò ob eamdem causam, nonnulli Cyprum ὀφιώδια vocarunt. Tenon Insula ob aquarum abundantiam Hydrusa, aliquibus ad mentem

Regiones, & loca à Serpētibus denominata.

Hydrusa.

A mentem Aristotelis, propter Serpentes ophiusa dicitur. At secundùm Pomponium Melam Colubraria est insula Maris Mediterranei Iberici malefico Serpentum genere scatens: quamobrem (vt notat Oliuarius) hodie dicitur *la Dragonera*. Rursus apud Pausaniam ὀφέος κεφαλὴ nomen est loci: nam qua Thebis rectà Glisantum itur, regiuncula selectis lapidibus circumsepta spectatur, Serpentis caput Thebanis nucupata; quoniam Serpentem ab ostio cauernæ caput exerentem à Tarsia illàc prætereunte percussum, & nomen loco datum fuisse tradunt. Christophorus Columbus narrat, quòd circa Pariam, magnum scopulum inuenit, à quo tanquam ab orificio magni fluminis, tanta tantoq; impetu Aquilonem versus aqua scaturiebat, vt magnum terrorem transeuntibus, non secus ac esset immanis Serpens, incuteret: propterea illum locum os Serpentis nominare decreuit. Balbus quoq; in itinere de ciuitate Martabar in Cocchi, meminit cuiusdam maris, quod, lingua Persica mare Serpentum cognominatur. Pariter in descriptione suburbanorum antiquorum Hierosolymæ, quæ habetur in theatro Terræ Sanctæ, memoratur stagnum Serpentum, quod olim Bethara vocabatur. B Demùm fluuius est ophites dictus, qui aliter orontes apud Suetonium legitur.

In Bœot. *In hist. Ind. occid. c. 70.* *In Itiner. Ind. or. c. 4.* *Ophites flumen.*

Quid plura? cęlestia quoq; à Serpentibus non abhorrent. Luna enim Proserpina dicta est, quoniam ritu Serpentis ab ecliptica modò ad meridiem, modò ad aquilonem deflectens, nodum australem, & borealem designet, quem Astrologi caput, & caudam Draconis appellant. Huic accedit Ophiuchus vigesima constellatio inter Septentrionales, de cuius ortu chronico Ouidius in fastis locutus est. ὀφιοῦχος Latinis dicitur Serpentarius, Anguitenens, seu Anguifer (Seneca etiam Cerberi caudam anguiferam appellauit) quia manibus teneat anguem eius corpus implicantem. De hoc Cicero in Phænomenis hæc habet.

Lib. 6. *In Herc. furent.*

——— propter caput Anguitenentis,
Quem claro perhibent ὀφιοῦχον nomine Graij
Hic pressu duplici palmarum continet anguem,
Eius, & ipse manet religatus corpore toto,
Namq; virum medium Serpens sub pectore cingit.

C Hunc nonnulli voluerunt fuisse Herculem, qui adhuc in cunabulis vagiens Serpentes à Iunone immissos, manibus præfocauit. Alij dixerunt esse Canobanta Regem Getharum, Alij Phorbantem filium Tiropæ Regis Thessalorum, de quibus Hyginus legendus est. Alij tandem tradiderunt hunc fuisse Aesculapium medicum celeberrimum tenentem anguem, à quo edoctus fuit herbam, qua Glaucum mortuum ad vitam denuò reuocauit. Ideò sic canit Ouidius in Fastis.

Surgit humo iuuenis stellis afflatus auitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Et paulò inferius.

Gramina continuò loculis depromit eburnis,
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum obseruatas augur descendit in herbas,
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit
Depositum terra substulit ille caput.

D Ad cætera inanimata ab anguibus denominata properãtes incidemus in machinas bellicas, inter quas quædam bombardæ maioris species est, Serpentina, & colubrina nominata: nam ità oblonga cõflatur, vt effigiem Colubri, idest Serpentis æmuletur. Item Serpentina vocatur illud instrumentũ ferreum tormenti manualis retortũ instar Serpentis, quod funem accensum ad explosionem selopi, stringit. Immò quędam alembici species dicitur Serpentina à Chymistis, quia rostrum flexuosum, ritu Serpentis, habeat. Rursus apud eosdem Chymistas argentum viuum Serpentinum, & Serpens luxurians cognominatur. Item humiditas radicalis metallorum, ante decoctionem, admodum venenata, nomine Serpentis, Draconis, & Basilisci ab ijsdem Chymistis donatur: nam huiusmodi vapor per sublimationem in vas ascendens, vt animaduertit Braceschus, inueniẽsq; duo sulphura cum argento viuo, tanquam Serpens illa dissoluendo, vorare perhibetur. Aliter Serperastra apud Varronem sunt instrumenta, seu potius vincula, quæ geniculis infantium ambulare discentium alligantur, ne prostrati, more anguium serpant,

Machinæ bellicæ à Serpẽtibus denominatæ. *Argentum viuum cur Serpens luxuriãs dicatur.* *In lib. de ligno vitæ.*

Serperastra quæ instrumenta.

Ophiasis.

serpant, vel ne vaccij fiant. Amplius volumina illa, in quibus Nicander de Serpentibus verba fecit, ὀφιακὰ inscribuntur: cum hæc vox ὀφιακὸς omne ad angues spectans indicet. Nam ophiasis apud Medicos affectus est capitis, quando capilli certis spatijs in anguis similitudinem decidunt. His addantur spectacula pythia nempè anguina denominata à Pythone Serpente manu Apollinis interfecto; horum meminit Ouidius hunc in modum.

Lib. 1. Metamor.

> *Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
> *Antè, nisi in damis, capreisq; fugacibus vsus,*
> *Mille grauem telis, exhausta penè pharetra*
> *Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.*
> *Neuè operis famam posset delere vetustas,*
> *Instituit sacros celebri certamine ludos,*
> *Pythia, perdomitæ Serpentis nomine dictos.*

Ad finem, nodus ille Herculeus, siue Gordianus Serpentinus etiam vocatus fuit: cum duos Serpentes in congressu arctè implicatos æmuletur. De cuius nodi explicatione, Erasmus ad nodum Gordium confugit. Plinius docuit hunc nodum sacrum habitum fuisse, & creditum ad sanitatem conducere. Plutarchus tradit cingulum sponsæ hoc nodo necti solere, quem postea sponsus in thalamo dissoluebat. Athenæus huiusmodi nodum Heracleotarum Insigne fuisse statuit. Goropius postpositis cæteris expositionibus, hunc nodum nominatum fuisse herculeum scribit, quia Hercules fuit Mundi vis mascula, & Verbi incarnati figura. Vnde hic diuinus Hercules statim ab incunabulis duos Serpentes acerrimos humani generis hostes strangulauit, nimirum Diabolum, & carnem aduersus spiritum assiduè concupiscentem. Immò nullus vnquam Serpens masculus fæmellam, aut fæmella masculum (vt idem notat author) tam arctè complectitur, quam Diabolus carnem, & caro Diabolum: ideòq; nodus Serpentinus, & herculeus fuit nuncupatus, qui à nemine, nisi à diuino Hercule dissolui potuit. Quamobrem huc fortè allusit Horatius, quando dixit.

Nodus Serpentinus qualis.

Li. 14. Hierogl.

In Arte poet.

> *Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus*
> *Inciderit.*

Ideò Goropius, preter alias explicationes, tradit, quòd Horatius in hoc versu precipit, ne Deus in partes vocetur, nisi difficultas se se offerat, quam nemo nisi solus Deus expedire possit. Etenim, vocabulo vindicis, Hercules hic denotatur, qui, cum sit alexicacos, iure merito latina voce vindex appellabitur: cum ab omnibus malis totum terrarum orbem vindicauerit, occisis tyrannis, & cæteris monstris, remotisque omnibus difficultatibus, quibus commoditas humanæ vitæ impediebatur. Denominatis tanquam coronidem libuit addere radicem Serpentiformem, quæ adhuc integra in publico seruatur Musæo. Hæc enim Serpentem perbellè æmulatur; quemadmodum in præsenti icone licet conspicari.

Radix

Radix Serpentiformis ῥίζα ὀφιώδης, **vel** ὀφιοειδής.

PRO-

E

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CVM Serpens nullo alio membro, nisi ore polleat; Antiquitas ab angue occurrente inimicum denotari augurata est. Propterea Plutarchus in Amphitrione dicebat. Angues duos iubatos in impluuium deuolasse, & Cicero anguem ab infima ara emanasse. Immò magnum prodigium esse existimauit, vt retulit Cicero, si circa cardinem ianuæ Serpentem circumplicatū obseruauerit. Quamuis aliqui dixerint maiori admiratione dignum fore, si cardines circa Serpentem inuoluerentur. Alij ex antiquis, Serpentes in sinu gestantes hominem benigno, vel maligno sydere natum, nec non futuras fælicitates, & infælicitates prædicere profitebantur. Sed mirum est, quod Indi populi huiusmodi etiam præsagijs vtantur: quandoquidem legimus in Historia Indiæ Lusitaniæ, iuuenem Indum ad templum Idolorum, cum diluculares, proficiscentem in cristatum anguem venenoq; turgentem incidisse: ideòq; hoc pessimi augurij indicium reputans, reuersus, ad sacrum Baptismatis fontem confugit, quem antea odio semper habuerat. Romani quoq; pro augurio pessimo, visionem Serpentis existimarunt, quamobrem, ex Valerio Maximo, anguis inusitatæ magnitudinis infælicem pugnam aduersus Numantinos C. Hostilio Mancino Consuli Romanorum præsignificauit. Ex Iulio Obsequente habemus duos Serpentes, Sempronio Consule sacrificante, ter victimas depastos esse: indeq; nonnulli internecionem Sempronij à Flauio Lucano hospite paratam præsagierunt. Amplius, sacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara in proximam planitiem, in qua decem passeris pulli vagabantur, anguis prorepsit: hinc Calchas bellum contra Troianos totidem annos duraturum pronunciauit. In Punico bello, ex Petrarcha, Caio Gracchorum omnium nobilissimo in Laconia exercitum habenti, inter sacrificandum, accidit, vt ex proximo specu gemini Serpentes elapsi exta corrumperent, quo ostento moti Haruspices, vitæ discrimen Duci impendere monuerunt. Tiberius etiam Gracchorum pater (referente Egnatio) duobus, anguibus intra cubiculum captis, prodigiorum Interpretes consuluit, qui responderunt, fore vt ipse superstes esset Corneliæ vxori, si Serpens alterius sexus interficeretur: ipse autem meum interficite, dixit. Cornelia iuuenis est, potestq; per ætatem adhuc parere, nec defuit rei euentus. At coniux, quæ superuixit, mutua caritate cum eo certauit, nam tantū abfuit, vt post Gracchi obitum, connubium desideraret, vt Regias etiam nuptias aspernata fuerit. Quodam tempore tāta Serpentū multitudo apud Lacones excreuit, vt inde Arioli futuram annonæ penuriam prædicerent, quæ postmodum talis subsecuta est, authore Textore, vt Populi carnibus anguiū vesci coacti fuerint. Apud Pausaniam legimus Legatos ab Epidaurijs in Coon Insulā ad Aesculapium missos, præter somnia, quibus erant moniti, cum ad agri Laconici oram appulissent, vt ibi sedem collocarent, vidisse etiam Serpentem, quem secum Epidauro adduxerant, non procul è mari in quamdam cauernam ingressum. Hoc igitur moti prodigio, oppidum illo in loco sibi fabricarunt. Item Tarquinius Superbus, domitis hostibus, ad vrbana negocia animum appellens, portentum ingens conspicatus est; Serpens enim ex columna lignea elapsus fugam in Regiam arripuit. Vnde Rex perterritus Titum, & Aruntem filios, Bruto comite, qui stultitiam simulabat, ad Apollinem Delphicum misit. Iuuenibus oraculum de regno consulentibus, responsum fuit eum regnaturum, qui primus reuersus matrem oscularetur. Brutus igitur de naui egressus terram osculatus est. Quare sic loquitur Ouidius.

Ecce (nefas visu) medijs altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit:
Consulitur Phœbus, sors est ita reddita, matri
Qui dederit primus oscula victor erit.
Oscula quisq; suæ matri propecata tulerunt,
Non intellecto, credula turba, Deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, vt esset.
Tutus ab insidijs dire superbe tuis;

Lib. 1. de Diuin. — *Loco cit.* — *Part. 3.* — *Lib. 1. c. 6.* — *Lib. 4. de Vir. Illust.* — *In Laconicis.* — *Lib. 2. fast.*

F G H

A *Ille iacens pronus matri dedit oscula terræ.*

Ex Riccardo Dinotho habemus, quòd imperante Constantino, tantus fuit defectus Solis, vt etiam meridie Cæli stellæ conspicerentur, & in Melitea Serpentes omnis generis visi sunt, qui pugna commissa, se se inuicem peremerunt, & paulò post ortus est Iudæorum tumultus, & trexdecim Vrbes in Campania, terrę motu corruerunt; deinde post Constantini obitum, filij inter se belligerarunt, & Persæ graui bello Romanos oppresserunt. Cum bellum Macedonicum in expectatione esset, C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, bouem in Campania locutum fuisse, & tres Soles super ædem Saturni effulsisse narrat Liuius, eodemq; tempore Cerites Serpentem in Oppido suo iubatum, aureisq; maculis distinctum conspicatos fuisse. Ex libro etiam de Prodigijs, & Ostentis, colligere licet, quòd munitis Alexandri Magni castris, & militibus quieti nocturnę deditis, cum primum Luna ab Orizonte emersit, Scorpiones, arectis caudarum aculeis, innumeri ferè ad castra fluxerunt, quæ prodigia vis immensa Serpentum vario colore refulgentium insecuta est.

In lib de Prodig.

Decad. 5. lib. 2.

B L. Silla Consul cùm in campo Nolano Samnitum exercitum haberet, & Dijs immolaret, repente ab infimo aræ loco, Serpens exilijt, quo viso, Posthumius haruspex iussit Romano Duci, vt in hostem legiones duceret, cui cum paruisset (teste Suessano) castra hostium opulentissima expugnans occupauit. Serpentes quoq;, vt scribit Herodotus, Crœso Lydorum Regi excidium Imperij portenderunt: nam quando Crœsus, & Cyrus ad Pteram, æquo marte depugnarunt, illicò in suburbanis Sardium locis ingens Serpentum copia orta est, quos equi ad pabulum dimissi passim deuorabant: quare Vates, re intellecta, responderunt, per Serpentem, terræ filium, indigenam, & per equum aduenam, & bellicosum hostem denotari, hocq; portento Sardenses breui subactos iri prædixerunt. Idq; verum fuisse euentus patefecit: nam paulò post, Crœso Rege deuicto, omnes in Persarum potestatem venerunt. Tiberius Cæsar cum intellexisset Serpentem, quem in delicijs habebat (illi enim propria manu cibū ministrabat) à formicis fuisse corrosum, sibi à multitudine cauendū esse percepit, quoniam formicę, monentibus Vatibus, populum significare solent. Annibal cum suis copijs itinerans, C à tergo immanem bestiam Serpentibus circumplicatam insequentem respexisse fertur, quæ omnia arbusta, & virgulta frangebat, & tecta peruertebat. Hinc vastationem Italiæ multi portenderunt. Ex altera parte Iouius in vita Actij narrat, Serpenrem in eius galeam irrepsisse, & Actio vicecomiti, victoriam aduersus Bononienses præmonstrasse. At T. Gracchus, antequam multitudine Quiritum oppressus interficeretur, in spaciosa galea, qua in bello vti consueuerat, anguem oua peperisse, fætusq; iam formatos inuenit. Auis etiam placida in gremium Philippi Regis Macedonum aduolans ouum peperit, de quo confracto exijsse Serpens dicitur, qui, cum ouum circumdedisset, vt denuò in foramen illud ingrederetur illicò perijt: hinc Vates filium nempè Alexandrum ex Philippo dimanaturum esse ariolati sunt, qui, toto terrarum orbe subacto, paulò post erat periturus.

Lib. 1. de Augur.

Lib. 3.

Annibalis aduētus in Italiam.

Ope etiam Serpentis ferunt Neronem à percussoribus fuisse liberatum, quos Messalina in eum immiserat: nam Serpens è puluino, vbi quiescebat, prodiens sicarios perterrefecit. Quamuis aliqui scripserint non fuisse Serpentem, sed eius exuuias, quas, ex D volūtate matris, dextro brachio alligatas aliquando gestabat, & tædio abiectas denuò requisiuit: quoniam sperabat huiusmodi Serpentis spolium aduersus infortunia, quæ pertimescebat, sibi profuturum. Quare nō est mirandum, si apud Cælium Rhodiginum legatur, quòd vates circa brachium, vel collum Neronis adhuc pueri alligatam liberidem conspicati, dixerint, ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος λήψεται. Nimirum, quia ex sene potentiam foret assecuturus: cum anguis, deposita senectute, talis obseruetur.

Nero quomodo liberatus fuerit à percussoribus Messalinæ.

Lib. 10. cap. 3.

Serpens quoq; gloriam Roscij histrionis præmonstrauit, vt docet Cicero. nam pusionem adhuc in Selenio campo Lanuini agri educatum, & in cunabilis dormientem nutrix lumine apposito, Serpente circumdatum conspicata est. Patri autem ad haruspices confugienti responsum fuit nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Simili præsagio imperium Seuero præmonstratū est: siquidem in stabulo Serpens dormientis caput cinxit, & absq; noxa, vociferantibus ob terrorem familiaribus, abijt. Maximino iuniori idem accidisse tradunt. Aureliano quoq; ex Fulgosio, humilibus parentibus nato anguis summum imperium portendisse fertur: etenim peluim, in quo sæpius puer lauabatur

Lib. 1. Diuin.

Lib. 1. c. 4.

tur Serpens est circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis sacerdos erat, re intellecta, Serpentem quasi familiarem seruari iussit. Item Cassandrā scientiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cū Heleno fratre relictam, cum Serpentibus cubantem repererunt, qui, infantibus nihil læsis, eorum sensoria circumlambebant: quamobrem tàm Cassandram, quàm Helenum vates futuros à vatibus responsum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens circa aram visus est, vbi Aeneas anniuersarium sacrum manibus Anchisæ patris faciebat, vt recitat Virgilius his versibus. E

Lib. 5. Aeneid.

> *Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis*
> *Septem ingens gyros, septena volumina traxit,*
> *Amplexus placidè tumulum lapsusq; per aras*
> *Cæruleæ cui terga notæ, maculosus & auro*
> *Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus,*
> *Mille trahit varios aduerso Sole colores.*
> *Obstupuit visu Aeneas: ille agmine longo*
> *Tandem inter pateras, & læuia pocula Serpens*
> *Libauitq; dapes, rursusq;, innoxius imo*
> *Successit tumulo, & depasta altaria liquit.*

F

In lib. de Mirab.

Mulieres pariūt Serpentes.

Lib. 2. cap. 31.

Cæterùm animum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes enixæ sunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes instar globi conuolutos peperisse Romæ, Domitiano Cæsare IX. & Perilio Rufo II. Coss. Item L. Scipione, & C. Norbano Consulibus, ex Iulio Obsequente, mulier in Hetruria viuum Serpentem partu edidit, qui iussu Haruspicum in profluentem deiectus aduersa aqua natauit. At Serpens à muliere editus, temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro, denotauit. Verùm Appianus Alexandrinus tradit, quòd mula peperit, & mulier Serpētem enixa est, quæ prodigia stragem, & expugnationem Italiæ, nec non Romanæ Reipublicæ mutationem significarunt. Amplius inter initia belli Marsici, vt scripsit Plinius, mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem.

Lib. 1. de Bell. ciuil.

Prodig. 85.

Tom. 1.

Prodig. 109.

Tom. 1.

Tom. 7. Annal. Eccles.

In supput.

Deniq; si per quamdam annorum seriem percurramus, prodigia semper maiora inueniemus. Legimus enim apud Iulium Obsequentem, duos Serpentes nigros, anno vigesimo octauo supra centesimum, ante Christum natum, in sacrarium Mineruæ ingressos fuisse eo tēpore, quo M. Fuluius Flaccus quasdam leges promulgare tentabat: vnde nonnulli ciuilem Romanorū occisionem coniectarunt. In volumine stemmatum Lotharingiæ legitur, quòd anno vigesimo septimo ante Christum natum, Regulus in Africa Serpentem immensæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Dominicam Incarnationem septuagesimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij Lelij legati Pompeij fuerunt inuenti: hinc, vt scribit Iulius Obsequens, Didij interitum augurati sunt. Anno verò tertio supra centesimum, ex eodemmet Obsequente, Serpentes nigri altare circumiuerunt, deinde fugerunt, & postero die redierunt, qui tandem à populo Mutusæ lapidibus fuerunt obruti, & ostio templi Martis reserato, caput statuæ ad pedes compertum est: hinc Romanorum exercitum à Lusitanis cōficiendum fore præsagierunt. Anno trigesimo primo supra centesimum ante Christum, Romæ bos hæc verba protulit, *caue tibi Roma*, & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine stemmatum Lotharingiæ habetur. Cæterùm anno Christi octuagesimo nono supra quingentesimum, cum Diaconus Turronensis Ecclesiæ ab eius Episcopo in Vrbem esset missus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorū reliquias acciperet; tanta inundatione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapsæ sint, & multitudo Serpentum cum magno Dracone ad salsos maris fluctus descenderit, quibus mortuis, & ad littus eiectis (teste Baronio) tetro excitato odore, ingens pestilentia, & clades subsecuta est. Anno post Christum natum quinquagesimo sexto supra septingentesimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir semper victor post obitum in templo S. Dionysij sepelitur, & paulò post in eius tumulo nihil nisi maximus Serpens inuentus est. Anno vigesimo secundo supra millesimum à partu Virginis, in Insula Moos dicta Diœcesis Hamerensis, Serpens admirandæ magnitudinis conspectus est, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is subuersionem regni Noruegiæ portendit: nam super aquas altè, & sæpius se extollebat: sicq; ex-

G

H

pulsio

A pulsio Christiani Regis, & totius patriæ excidium subsecutum est. Ad rem Olaus Magnus tradit eos, qui mercaturæ, & piscationi in littoribus Noruegiæ operam nauant, vnanimes attestari Serpentem vastæ molis penes oras Maris Bergensium versari, qui æstiuo tempore, nocturno, & lucido cœlo ab antro vitulos sues, & homines voraturus egreditur, neq; hoc animal sine portentoso spectaculo nauigia infestat, & homines rapit: nam non multò post & bellici tumultus, & mutationes regni subsequi solent. Anno quinquagesimo nono supra millesimum, Segeberto teste, in Pago Vraccarensi apud Tornacum, duo veluti exercitus Serpentũ, instructa acie, præliari visi sunt. Christianus Vrstius in Chronicis Germaniæ refert, quòd anno tertio supra millesimum, & trecentesimum, accidit, vt nocte Ascensionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis Serpentes pluerent. Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, vt constat per historiam Viennæ impressam circa diem D. Margaritæ, in Hungaria contigit, vt in multorum hominũ aluo Serpentes naturalibus similes generarentur; quemadmodum etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus.
B Demum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, mense quinctili, gemini in aere Serpentes, caudis implicatis, se se mutuò rodentes conspecti sunt, in quorum medio crux ignea refulsit: vt in libro de Prodigijs, & Ostentis legere licet.

Lib. 21. cap. 27.

Par. 2.

Serpentes geniti in humano ventre.

MONSTRA.

DION in historia Libyca narrat, ibi ex promiscuo bestiarum plurium diuersi generis congressu, olim progenitum fuisse monstrum, cuius facies erat muliebris, color cutis nitidissimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes in sui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem desinebant, circa Syrtes versabatur, feras Libyæ venans: neq; animans tam alacer inueniebatur, qui monstri insultum effugere posset. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuorabat.
C Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc mõstrum incidisse traditur, quod eminùs conspicatus cursum arripuit pernicissimum: ideò cum bestia monstrifera prædam assequi minimè potuisset, indignatione succensa omnem in se conuertens crudelitatem, proprium discindens pectus interijt. Cercops, & ipse secundùm aliquorum mentem partes inferiores Serpentinas habuisse dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cauda anguina præditus fuit, si veritatem fatetur Pausanias. Typhoeus ex Tartaro, & terra genitus planè monstrosus fuit: nam, ad mentem Hesiodi, centum Serpentis capita habuisse perhibetur. Intelleximus etiam apud Heluetios populos anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, iuxta quoddam flumen cõspectum fuisse Serpentem auribus latis, & longitudine sex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò monstrum fuisse arbitramur. Heniochus Erichthonius primus omnium equos quadrigis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teste) nunquam pedester, sed quadrigis semper vehi curauit. Scripsit Licosthenes, referente Pareo, mulierem Cracouiæ, anno Domini nonagesimo quarto supra millesimum, & quadringentesimum in
D platea, cui à Sancto Spiritu nomen est, enixam esse mortuum fætum, qui dorso affixum Serpentem cadauer arrodentem gestabat. Apollonius in historijs Mirabilium recitat Serpentem duobus pedibus præditum conspectum fuisse, qui non secus ac tetrestris Crocodilus gradiebatur. Item Plinius scriptum reliquit Serpentes pedibus anserinis visos fuisse. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, pusilum Serpentem pilosum, & pluribus pedibus statim proficiscentem, cum semine copioso fuisse eiectum.

In Eliacis.

Lib. 19.

Fætus serpentinus.

Lib. 2. de loc. affect.

Quamuis Aristoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, consequenterq; in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit: quoniam angues matricem, seu vteri formam valdè longam habent, & oua subinde, nempè vnum post alterum descendunt, & non aceruatim, sicuti in gallinis euenit. Quamobrem geminum fetum in ouis anguium rarum, at in ouis gallinarum frequentem licet intueri. Hinc tamen non fit, quin etiam in genere Serpentũ id accidat: quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Cresias promulgat (referente Aeliano) iuxta fluuium nomine Arcadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine quatuor

Lib. 4. de Gen. Anim.

Lib. 9. c. 8.

Serpens biceps ab Illustriss. Co. Philippo Aldrouando Bononiæ Senatore donatus.

tuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro, læthali turgentes veneno, & accedentibus ad amnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuisse Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monstrum illud hydræ Lerneæ septicipitis in rerum natura aliquando extitisse; id tamen fabulosum esse suo loco demonstrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptista Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrumq; caput mouebat, & trisulcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, siquidem hodiè Serpens etiam biceps diligentissimè exiccatus ad Illustrissimum Com. Philippum Aldrouandum Bononiæ Senatorem, tanquam munus singulare delatus fuit. Hic autem vir nobilissimus hunc monstriferum Serpentem in publico seruandum Musæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immò exhibemus etiam iconem Serpentis latissimi corporis in Musæo inuentam, qui non sequitur naturam aliorum Serpentum, quoniam habet post collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam cæteris Serpentum caudis consimilem, sed compressam; demum caput, & collum squamuis refertum esse non videtur.

Serpẽs triceps. *Li. 2. Mag. nat.* *Serpens biceps ab Illustriss. Co. Philippo Aldrouando donatus.*

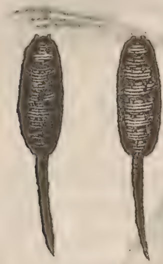
Cæterùm in omni animalium genere, vt nostra fert opinio, aliqua monstra obseruantur. Etenim anno trigesimo sexto supra millesimum, & sexcentesimum, octauo Idus Iulij Excellentissimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononiensi Gymnasio ordinarius Professor, & diligentissimus rerum naturalium inuestigator, dum ruri versaretur, admirabilem, & monstrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obseruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an speciei lumbricorum, an verò Erucarum esset adscribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos esse reducendum demonstrabat; at vicissim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, bestiolam inter erucas collocãdam esse cogebat. Verùm cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ simillima mentem doctissimi viri vexabat: ideòq; elegantissimam de hoc animali epistolam ad nos mittens rogabat, vt de hoc nostrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monstrosum fuisse animalculum testificati sumus: quandoquidem clarissimo etiam viro Vlyssi Aldrouando adhuc viuẽti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amicissimus attulit, cuius delineationem in medium afferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante post caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat, in alia parte post caput ad tertium vsq; pedem duæ lineæ albæ conspiciebantur, quæ vna cum basi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam vsq; sequebantur figura ouali eorum dorsum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam instar duorũ corniculorum

Eruca anguina cauda ab Excellentiss. Ouidio Mõtalbano donata.

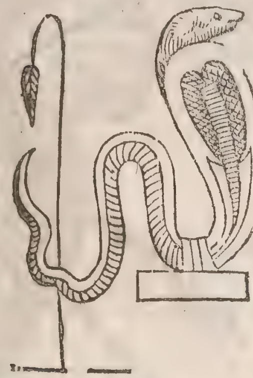
nicu-

A

Eruca cauda anguina pronè, & ſupinè picta ab Excellentiſs. D. Ouidio Montalbano inuenta, & nobis dono data.

Serpens latiſſimi corporis cauda compreſſa.

B

niculorum bifurcam geſtabat. Cæterùm ſi aliquod animal aliqua parte anguina integratum ad monſtra referendum eſt; proculdubiò inter hæc connumerandus eſt Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conſpicitur, & propè vropigium, vbi cauda corpori adheret, quoddam tuberoſum rotũdum

Bufo monſtrificus cauda anguina.

C

D

F obſer-

Gallus monstrosus cauda anguina.

A obseruatur colore albido, crista, palearibusq; plumosis. Quamobrem si Seneca in Herculé furente, caudam Canis Cerberi anguiferam appellauit, remota omni dubitatione, si gallum hunc monstrificum conspicatus esset, eius caudam anguiferam seriò nuncupasset. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterùm posteaquam monstra cauda anguina prædita, monstrandi se se obtulit occasio, noluimus silentio inuoluere bufonem monstrosum simili cauda insignitum, qui in Villa quadam Thyringica ad Vnstrum, anno Domini quinquagesimo tertio supra millesimum, & quingentesimum, è muliere natus, est ea forma, veluti in præsenti pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

B MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notissimas, primùm Pithonis Serpentis post diluuium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemisse fertur; deinde furiarum, quas tumidis cristatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

—— rubent oculi, spirant incendia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.

Huic non dissimilis fabula recitatur de Medusa, cuius capilli representabant angues. Nam Forcum Corsicę, & Sardiniæ Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritaniæ superatū, in mari submersum à Neptuno in Deum marinum transmutatum fuisse fabulantur. Itaq; inter tres Forci filias Medusam ob pulchros, aureosq; capillos spectabilem Neptunus in templo Mineruæ compressit: quare Dea indignata elegantissimos Medusæ crines in Serpentes transfigurauit. De hac metamorphosi Ouidius eleganter fabulatur hunc in modum.

Capilli Medusæ cur anguinei.

Lib. 4. Metamor.

Ex numero Procerum quærens cur vna sororum
Gesserit alternis innixos crinibus angues
Hospes ait; quoniam scitaris digna relatu:
C *Accipe quæsiti causam, clarissima forma,*
Multorumq; fuit spes inuidiosa procorum.
Illa, nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitiasse Mineruæ
Dicitur. Auersa est, & castos agide vultus
Nata Iouis texit, neuè hoc impunè fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

Huic affinis est Canis Cerberi fabula, qui in spelūca quadam ante fores Plutonis stabulari fingebatur. Hic omnibus ingressuris humanissimè blandiebatur, sed neminem patiebatur egredi. Ab huius autem canis capite, & collo angues densissimi pro villis pendere dicebantur, ideò Virgilius sic canebat.

Pili Cerber angues esse ferebātur.

Lib. 6. Aeneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
D *Personat, aduerso recubans immanis in antro;*
Cui vates horrere videns iam colla colubris,
Melle soporatam, &c.

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuisse vinctum finxerint. Hoc videtur significare Tibullus, dum ait.

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres sunt linguæ, tergiminumq; caput.

Amplius Mythologi commenti sunt Aesculapium aluisse Serpentem, cuius spuma patientes à quocumq; morbo oppressos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmet pusione necatos fuisse. Quare ad rem canebat Baptista Mantuanus.

Dum pubescit adhuc, sic & cunabula circum
Repentes puer elisit Tirynthius angues.

Nugati sunt etiam poetæ Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

Faunus in Serpentem cur transmutatus.

nequitiæ, etiam bacilo myrteo verberatam, & vino oppressam repugnasse, donec ille in Serpentem transfiguratus filiam spiris vndiq; colligatam improbitati suæ obtemperare compulerit. Huius fabulæ, apud Priscos, indicia fuerunt Myrtus à templo Hecates semota, vinum, quod tantùm lactis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi passim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recensuimus Serpentem, qui, Græcis spectantibus mox Ioui sacrificaturis, ascendit platanum aræ imminentem, & primùm pullos, qui in nido erant, deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Thestorides nempè Calchas filius Thestoris bellum Troianum decimo terminaturum anno ariolatus est. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs in saxum fuisse transformatum narrat Ouidius his versibus.

Serpens in saxum mutatus.

Li 12. metam.

Hic patrio de more Ioui cum sacra parassent:
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre colubrum
In platanum, captis, quæ stabat proxima castris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa,
Quas simul, & matrem circum sua damna volantem
Corripuit Serpens, auidaq; recondidit aluo.
Obstupuere omnes: at veri prouidus augur
Thestorides, vincemus, ait, gaudete Pelasgi.
Troia cadet, sed erit nostri mora longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & seruat Serpentis imagine saxum.

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem transmutatus fuisse perhibetur. Etenim Orpheus mulieres Thracias aspernatus, acerbissimum earum odium in se concitauit: Quamobrem illæ dum Bacchi sacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum cætu canentem conspicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiusq; caput, & lyram in flumen Hebrum proiecerunt. Verùm Orphei caput in Lesbon insulam delatum anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc metamorphosim eleganter decantat Ouidius hunc in modum.

Serpens dilaniaturus caput Orphei in lapidẽ transfiguratus.

Li. 11. metam.

Membra iacent diuersa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, respondent flebile syluæ,
Iamq; mare inuectæ flumen populare relinquunt;
Et Methymneæ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus exposito peregrinis anguis arenis
Obstitit, & sparsos stillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus
Tandem Phœbus adest, morsusq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem rictus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, tradunt ipsum, vt Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & postremò in figuram tauri se transformasse. Huius meminit Ouidius dum cecinit.

Lib. 9. metam.

Congrediturq; ferox, puduit modò magna locutum
Cedere, reieci viridem de corpore vestem,
Brachiaq; apposui, tenuiq; à pectore varas
In statione manus, & pugnæ membra paraui.

Et paulò inferius.

Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui postquam flexos sinuaui corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam stridore bisulcam,
Risit, & illudens nostras Tirynthius artes.

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen suscepisse dicebatur, inter alias fabulas, quas, inter texendum, telæ inseruit, Iouem effigiauit transmutatum in Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Meonis elusam designat imagine tauri.
Europam &c.

Deinde pergens author in describendis alijs Iouis adulterijs sic decantat.

Mnemosynem pastor, variusq; Deolida Serpens.

Cadmus Agenoris filius à patre missus ad inquirendam sororem Europam à Ioue raptam, cum illam non inueniret, & spem reuisendi patris amisisset (prohibuerat enim pater, ne ad ipsum, nisi illa reperta, reuerteretur) in Bæotiam oraculo monitus profectus est. Hic missos ad fontem socios paulò post à Serpente peremptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes seminauit, ex quibus postea homines armati nati sunt; quibuscum, teste Apollonio, Iasoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium sic loquentem.

Socij Cadmi à Serpẽte necati.

In Argónaut.

Lib. 3. Metam.

Sacra Ioui facturus erat, iubet ire ministros,
B *Et petere è viuis libandas fontibus vndas.*
Sylua vetus stabat, nulla violata securi,
Et specus in medio, virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Vberibus fecundus aquis, vbi conditus antro
Martius anguis erat, cristis insignis, & auro
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Tresq; micant linguæ, triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lacum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissaq; in vndas
Vrna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus Serpens, horrendaq; sibila misit.
Effluxere vndæ manibus, sanguisq; reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
C *Torquet, & immenso saltu sinuatur in arcus,*
Ac media plus parte leues erectus in auras
Despicit omne nemus, tantoq; est corpore, quanto,
Si totum spectes geminas qui serparat arctos.
Nec mora Phenicas, siue illi tela parabant,
Siue fugam, siue ipse timor prohibebat vtrumq;
Occupat hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam sol altissimus vmbras;
Quæ mora sit socijs miratur Agenore natus,
Vestigatq; viros.
Vt nemus intrauit lethataq; corpora vidit,
Victoremq; supra spatiosi corporis hostem,
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua;
D *Aut vltor vestræ fidissima corpora mortis*
Aut comes, inquit, ero: dixit, dextraq; molarem
Sustulit, & magnum magno conamine misit.

Et paulò inferius.

Cedit Agenorides paulum, spolioq; Leonis
Sustinet incursus, instantiaq; ora retardat
Cuspide prætenta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero sanguis manare palato
Cæperat, & virides aspergine tinxerat herbas.

Et paulò inferius.

Vox subitò audita est, neq; erat cognoscere promptum
Vnde, sed audita est: quid Agenore nate peremptum

Serpentem spectas, & tu spectabere Serpens.
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoq́; comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, motaq́; iubet supponere terræ
Anguineos dentes populi incrementa futuri.

Cadmus cũ Hermione in Serpẽtes mutati.

Idem Cadmus permultas calamitates passus, tandem cum Hermione coniuge in Illyriam profugit. Vbi Deos precibus diligentissimis obsecrauit, vt ambo in speciem Serpentis verterentur, qui Serpens olim sui infortuuij causa fuit. Vota tandem fuisse expleta perhibentur: etenim ambo in Serpentes fuerunt transformati, vt recitat Ouidius his carminibus.

Lib. 4. metam.

Nescit Agenorides natam, paruumq́; nepotem
Aequoris esse Deos luctu, serieq́; malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe sua, tanquam fortuna locorum
Non sua se premeret, longisq́; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.

Et paulò inferius.

Ipse precor Serpens in longam porrigar aluum.
Dixit, & vt Serpens in longam tenditur aluum,
Durataq; cuti squamas increscere sentit,
Nigraq; cæruleis variari corpora guttis.

Deinde.

Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ô coniux, accede miserrima dixit.
Dumq; aliquid superest de me, me tange, manumq́;
Accipe, dum manus est, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui, sed lingua repentè
In partes est fissa duas, nec verba loquenti
Sufficiunt, quotiesq́; aliquot parat edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, teq́; infœlix his exue monstris.
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi sunt, humeriq́; manusq́;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; Cælestes in eumdem vertitis anguem?
Dixerat, ille suæ lambebat coniugis ora,
Inq́; sinus caros, veluti cognosceret, ibat,
Et dabat amplexus, assuetaq́; colla petebat;
Quisquis adest (aderant comites) terretur, at illa
Lubrica permulcet cristati colla Draconis.
Et subitò duo sunt, iunctoq́; volumine serpunt,
Donec in oppositi nemoris subiere latebras.

In Hymn. in Apoll.

Insuper Typhonem alij fuisse Serpentem, alij gigantem anguineis pedibus retulerunt. Nam Homerus scriptis mandauit, quòd Iuno, quia ægrè tulerat Iouem absq; eius congressu, ex capite Mineruæ peperisse, Deos omnes tam superos, quam tartareos obsecrauit, vt & ipsa sine maris permixtione parere posset. Hæc igitur voti compos facta, cum manu humum percussisset, ortus est Typhon, qui postmodum educandus Dracenæ traditus est, vt patet his versibus Homeri, qui sic latinè exponuntur.

Illimis propè fons, illic maculosa dracena
Interijt iaculo Regis magno è Ioue nati,
Pestis, & atra lues mortalibus illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq́;, grauemq́; luem mortalibus ægris.
Hanc irata Ioui patri Iuno edidit olim,

Quod

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerua.*

Hesiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, siue Typhoeum Terræ, & Erebi fuisse filium, ne igitur hoc in loco omnia Hesiodi carmina recitemus; illius tantùm breuem sententiam ex Natali Comite exarabimus hunc in modum.

Verùm vbi Titanas Cœlo turbasset ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhœa tellus
Postremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palmæ ad quæuis miranda negocia duro
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris sæui surgebant torua Draconis.
Ora sub hinc linguis lambentia cæca trisulcis.
Igne coruscabant cilijs sub lumina tetris.
Deniq; quodq; caput flammam spirabat & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq; sonabant,
B *Horrendumq; dabant gemitum, sepè ore tonabant,*
Numinibus magnis vt sint concurrere visa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum sæui dare visa leonis,
Interdumq; canum latrantum emittere voces.
Rursus & horrendum sonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbrosi luce sub illa,
Deniq; visa potens nimium foret ista propago:
Atq; viros, Superosq; Deos vicisset, ab alto
Ni pater omnipotens hominum sator, atq; Deorum
Aethere det tonitrus, & fulmina crebra repentè.

Quamobrem ex dictis descriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immensæ magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite astra tangebat, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centum capita C anguium pendebant; in cruribus maximas Serpentum spiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore scintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmū montem fulminè percussit: ideòq; mons ille à copia sanguinis vulnerati monstri effluentis Hæmus denominatus est: nam τό αἵμα Græcis sanguis dicitur. Huius autem monstri clariorem descriptionem Natalis Comitum his versibus assignauit.

Lib. 6. myth. cap. 22.

Anguineis pedibus sublimi vertice Cœlum
Tangebat: corpus plumisq́ anguesq́ tegebant
Innumeri, plagas Orientis dextera Solis
Cun staret, plagas tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Ausa Iouem contra, Cœlumq́ insurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deijcit in terras.

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percussore, agitari solet controuersia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monstrum educatum fuisse tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa spelunca Typhonis nuncupata, vt recitat Homerus.

Ειν Αρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι ἐυνάς.

Idest.

Hic vbi sunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percussorem Typhonis, multi non à Ioue, sed ab Apolline Sagittis confossum fuisse arbitrantur; nam scriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non hominem fuisse, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluuium in Antiochia iaculis ictus fuit: licèt Homerus aliter senserit.

Lib. 16.

QVIBVS DIIS SACRI.

Caduceus Mercurij cur duobus Serpẽtibus insignitus.

MYTHOGRAPHI scriptis mandarunt Mercurium in Arcadiam itinerantem duos Serpentes acriter inter se præliantes offendisse, & illicò, interposita virga, illos conciliasse. quamobrem, ne posteri tanti miraculi monumentum obliuiscerentur, Antiquitas virgam duobus Serpentibus coronatam pinxit, & Mercurio cõsecrauit. Herodotus tamen in Euterpe recitat, quòd circa Thebas, Serpentes quidam pusillo corpore, cornibus è summo vertice natis coronati, & hominibus prorsus innoxij nascuntur, quos defunctos in Iouis ædibus sepelire solent, quoniam huic Numini sacratos esse arbitrantur. Alij non leuibus ducti rationibus Serpentes Aesculapio dicatos esse existimarunt: quandoquidem, ob arctam Serpentum cum Aesculapio familiaritatem, non solum gentes Epidauri sedis principalis Aesculapij, angues ei sacratos esse voluerunt; sed etiam multis alijs in locis, & potissimùm Corinthi, angues in templo Aesculapij nutriebantur, ad quos nemo audebat accedere, sed cibaria illis destinata quotidie in ostio templi locabantur. Immò in templo Aesculapij sumptuosè ædificato in ciuitate non procul à Corintho, inter alias statuas, quædam supra Serpentem sedens obseruabatur, quæ apud Pausaniam mater Arati filij Aesculapij esse ferebatur. Alij Priscorum, Serpentes Trophonio sacratos esse statuerunt; quoniam, in antro Trophonij tantoperè celebrato, Serpentes Oraculi relatores esse crediderunt. Trophonius enim olim insignis Architectus fuit, qui subterraneum Fanum in Lebaida Beotiæ regione fabrefecit, quod postmodum ab opifice, Trophonij antrum cognominatum est; vbi cum aliquandiù oracula reddidisset, atq; tandem fame interijsset, ferunt genium quemdam antrum hoc subijsse, atq; ex eo futura prædixisse. Qui verò hinc oracula sciscitabantur, nudi in aditu specus sedere soliti erant, atq; inde flatu quodam sub terram abripiebantur: gestabant autem secum placentas, quas Serpentibus occurrentibus obijcerent: deinde, accepto oraculo, per alium hiatum in terram restituebantur.

Serpentes Aesculapio dicati.

Trophonij antrũ vbi olim fuerit

APOLOGI.

Serpẽs cur adueniente Vere iuuenescat.

APVD græcos Authores, veluti apud Nicandrum, & Sophoclem legimus hanc fabulam variè tamen recitatam. Ferunt enim, cum Prometheus cælestem ignem furatus esset, illumq; mortalibus communicasset, nullam accepti muneris gratiam ei relatam fuisse: propterea Iuppiter id libenter approbans, medicamen ad arcendam senectutem hominibus elargiens, asino vectandum commendauit. Hic in itinere siti oppressus ad quemdam fontem ab angue custoditum peruenit: neq; alia conditione, ei bibendi facultas ab angue facta fuit, quàm quod vehebat onus Serpenti, mercedis nomine, concederet. Hac de causa singulis annis angues exuuias deponunt: quemadmodum etiam prolixiori sermone superius fuit expositum. Rursus Serpens à cunctis hominibus pessumdatus Iouem adijsse traditur, qui respondit, si primum te conculcantem pupugisses, proculdubiò hoc incommodum euitasses. Apologus indicat eos, qui primis adorientibus reluctantur, alijs formidolosos fieri. Huic documento non valdè dissimilis est sensus alterius apologi, in quo introducitur anguilla Serpentem interrogans, cur homines potius anguillam, quàm anguem (cum tamen ambo sint similes) persequantur. Respondisse fertur Serpens, quoniam mihi insidiantes lethali noxa afficere conor. Quare docet Apologus vltores iniuriarum à cæteris minus lædi. Faernus igitur canit hunc in modum.

Anguillæ, & Serpẽtis apologus.

Vnanimem quondam Serpentem anguilla rogauit,
Cur anguillarum generi omnia plena periclis,
Plena dolis hominum, atq, inimicis fraudibus essent:
At tu, inquit, mihi consimilis, cum penè gemellus

Cætera

A

Cætera sis, nullis obnoxius insidijs es,
Securosq; dies pacati transigis æui.
Cui Serpens nimirum, inquit, quia qui mea turbat
Otia, & infestam mihi vim temerarius affert,
Non impunè refert, nec inulta iniuria restat.

Huius veritatis periculum olim fecisse Coruus dicitur, qui fame stimulatus, Serpentem in aprico dormientem loco rapuit; à quo statim lethali percussus ictu interiturus hæc postrema verba protulit. Vtinam simile lucrum non inuenissem. Hic apologus proferri solet de illis, qui, ob thesauri inuentionem, salute periclitantur. Amplius Serpens in vestibulo cuiusdam agricolæ, tanquam in loco dudum sibi familiari delitescens, incautè filium agricolæ ictu peremit. Quamobrem rusticus ira incensus, accepta securi, animo anguis interficiendi, illius fugientis caudam truncauit. At multos post menses, agricola ratus Serpentem illatæ iniuriæ non amplius meminisse, vt antiqua erat consuetudo, cibum denuò in latibuli orificio angui apposuit. Tunc Serpens hæc verba protulisse fertur. nunquam posthàc tecum mihi noua intercedet necessitudo: siquidem meus conspectus mortem filij, in memoriam reuocabit tuam; & ego caudam mutilatam intuens nonnisi fucatam tecum inire potero amicitiam. Apologus monet graui lacessitum iniuria, extante contumeliarum monumento, obliuionis locum non inuenire. Vel denotare potest vehementes inimicitias nonnisi summa cum difficultate conciliari posse. Iuxta illud.

Corui, & Serpentis apologus.

Serpentis, & agricolæ apologus.

B

Qui primò nocuit, vult posse nocere secundò;
Quæ dedit insidus mella, venena puto.

Insuper quidam anguis secùs angulum rusticanæ domus stabulans, sæuiente bruma, lethali oppressus frigore rusticum casæ dominum deprecatus est, vt sibi, in impendente mortis periculo præsto esset. Rusticus Serpentinis motus precibus, illum ad ignem introduxit. Anguis igneo refocillatus calore, viribusq; recuperatis, totam perlustrans domum, omnes habitantes venenauit. Hoc apologo docemur homines barbaros, & inhumanos beneficia in se collata non remetiri. id autem explicatur his versibus.

Anguis, & rustici apologus.

C

Dum niue canet humus, glacies dum sopit aquarum
Cursus, in colubrum turbida sæuit hyems.
Hunc videt, hunc hominis refouet clementia ventum
Temperat huic tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, sic toxicat ædem;
Hospes ait Colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, sed hæret,
Amplectensq; virum sibila dira mouet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu pœnam, pro pietate dolum.

Apologus autem de cancro, & Serpente, in quo homines, dolis, amicos adeuntes lædi traduntur, in historia Crustaceorum recitatus fuit.

Lib. 2. cap. de Cancris.

D

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

AENEVS Serpens à Moyse in Deserto exaltatus, vt habetur in sacris litteris, qui non erat verus Serpens, sed ad similitudinem Serpentis fabrefactus, quem intuentes ab ictibus Serpentum sanabantur, mysticè significauit Christum verum animarum nostrarum Aesculapium, & humanæ salutis vindicem. Hic sub figura Serpentis cunctas hominum affectiones, & vulnera sanauit, & tandem in cruce pendens, omnes noxas, & crimina expiauit. Etenim ænea illius Serpentis materia propter duritiem (vt contemplatur D. Hieronymus) crucis Christi monumentum nunquam antiquandum esse indicabat: deinde ob æris sonum, doctrinam Christi non solum in Iudeos, sed etiam in Ethnicos fore propagandam. Præterea in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ legitur, quod Virgo mysticè designabatur per arcam, in qua virga, manna, & tabulæ legis serua-

In Num. c. 20

In Ezechiel.

Li. 1. c. 52.

seruabantur: nam virga primò mutata est in Serpentem, secundò per eam diuisum est mare, tertiò ex lapide educta est aqua. Christus mystica fuit virga iacens in vtero Virginis, & ex illa humanitatem accipiens: deinde tanquam Serpens Moysi, ita Christus inimicis suis horribilis est, cum ab eius aspectu, tanquam à facie Serpentis abhorreant: cum tamen Christus omni malitiæ veneno careat, & omnibus criminosis eius misericordiam implorantibus, diuinam præstet opem. Mysticus etiam Serpens Christus in sepulcro fuisse perhibetur: quandoquidem Deus pater, in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, proponit quinq; loca, ad quæ accedentes, semota omni superbia, & caritate feruentes, quintuplicem fructum adipisci possunt; quinto loco collocabatur Serpens, qui iacuit, & non iacuit; Hic autem locus, Christi sepulcrum exponitur, in quo quasi Serpens abiectus, nimirum eius humanitas iacuit: quamuis secundùm diuinitatem vbiq; fuerit. Item Serpens admirandam Christi resurrectionem mysticè demonstrat, vt innuit Lauretus, siquidem illam Serpentis in virgã transmutationem, rursusq; virgæ in Serpentem, Remigius mysticam, post obitum Christi, resurrectionem, & ascẽsionem interpretatur. Immò ille Serpẽs, qui in sacris paginis, calcaneo mulieris insidiaturus, & à semine eiusdem mulieris conculcandus tradebatur, Diaboli imperium à Christo Serpente mystico superandum fore significabat. Tandem Coluber in via, qui legitur in Genesi, Christus in die nouissimo exponitur, qui improbos in nequitia sua comprehendet. Quid plura? Christus ipse apud Ioannem se mysticum esse Serpentem fatetur his verbis. *Sicut Moyses exaltauit Serpentem in Deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Hoc in loco multi ambigunt, an virtus sanandi, quæ ab æneo Serpente in Deserto erecto à Moyse dimanabat, procederet à fortitudine æris, an à specie Serpentis, an à probitate Moysis. Hanc difficultatem dissoluit Dæmon, iubente Christo, vt legitur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ. Hæc autem sunt verba. *Hæc virtus sanatiua à nullo erat, nisi à propria, & sola virtute Dei, & fide populi credentis, & obedientis, qui sic firmiter credidit Deo, quòd Deus, qui de nihilo fecit omnia, posset facere, quæ non erant prius. Iterùm dixit Deus. Dicito Dæmon, quando virga facta est Serpens, vtrum id factum sit præcipiente Moyse, an iubente Deo? an quia Moyses Sanctus fuerit, an quia verbum Dei sic dixit. Cui Dæmon, quid, inquit, erat Moyses, nisi homo infirmus, sed iustus, & Deo obediens, ad cuius verbum, quod protulit Deus, virga facta est Serpens, Deo iubente, & Moyse tanquam ministro obsequente: nam ante præceptum, & verbum Dei, virga erat virga; præcipiente autem Deo, virga facta est Serpens; itaut Moyses formidaret.*

Li.5.c.13. — *In syl. Allegor.* — *In psal.73.* — *Cap.29.* — *Cap.3.* — *Li.4.c.61.* — *Cuius vi Serpens æneus sanaret saucios à Serpentibus.*

Præter hæc, caput Serpentis mysticè fidem nostram significare solet. Nam, quando legitur apud Mattheum. *Estote prudentes sicuti Serpentes.* D. Io. Chrysostomus monet, quòd hoc in loco Christus, ad imitationem prudentię Serpentinæ, nos cohortatur: namq; Serpens, qui in manus venatorum inciderit, ad cruorem saucius, capite tamen seruato, vulnera nihili pendet: ita etiam Christicolæ, omnibus pereuntibus, præter caput, nempè fidem, lætari debent. Hoc tot Sancti Martyres præstiterunt, dum varijs consauciati modis caput, nempè Christum Dominum, & fidem ad interitum vsq; confessi sunt. Idq; meritò; nam hæc leguntur in Actis Apostolorum. *Mori paratus sum pro Christo, nec facio animam pretiosorem, quàm me.* Quamobrem à capite nimirum à fide, impendentibus etiam mille periculis, plagis tyrannorum, & cruciatibus impiorum, non est recedendum. Quamuis hoc assertum alio etiam modo esset illustrandum, si dixerimus seruanda esse capita, nimirùm authores: non enim Dominos, & Principes, illecebris, & vanis commentis fallere debemus. At De coniungenda prudentia Serpentis cum simplicitate columbina, videndus est Nazianzenus in Oratione, quam in funere patris sui, præsente Basilio, habuit; Vbi leguntur hæc verba. *Nam cum Serpentis ad malum prudentiam cum simplicitate Columbæ ad bonum coniunxisset ita se comparauit, vt nec prudentiam in versutam improbitatem, nec simplicitatem in stoliditatem degenerare sineret, verùm ex ambabus, quoad fieri poterat, vnam virtutis speciem effecit.*

Cap.10. — *Homil.34. in Matth.* — *Cap.20.& 21.* — *Serpentis prudentia, & simplicitas Colũbina.*

Ex altera parte Diabolus Serpens mysticus fuisse demonstratur, quippequi genus humanum veneno idolatriæ labefactauerit, dum primis parentibus persuasit, vt vetitum comederent pomum, his verbis. *Eritis sicut Dij scientes bonum, & malum.* D. Ambrosius hæc verba meditans, Serpentem idolatriæ fuisse authorem protulit, dum is

Diabolus dicitur Serpens. — *In lib. de Parad. cap. 13.*

A audaci illecebra plures Deos introducere conatus est. Serpentes etiam, quos deuorauit Serpens Moysis mysticè exponuntur Dæmones, qui à Christo fuerunt superati. Præterquamquòd habemus in Apocalypsi hæc verba. *Veh terræ, & mari, quia descendit Diabolus ad vos, & sciens, quòd modicum tempus habet, & postquam vidit Serpens, vel Draco, quòd proiectus esset in terram, persecutus est mulierem.* Quamuis autem in sacris Biblijs Diabolus Serpens dicatur, tamen hac figura insignitum esse non est credendum, sed tali decoratur nomine, ob verborum imposturam, qua humanum genus decipere nititur. Propterea inimicitia inter semen mulieris, & semen Serpentis mysticè significat Dæmones hominum castitati semper insidiantes. In maiorem huius asserti confirmationem: quando legitur in Deuteronomio. *Et ductor tuus fuit in solitudine magna, atq; terribili, in qua erat Serpens.* Lauretus hunc Serpentem, in sylua allegoriarum, Diabolum interpretatur. Immò in Reuelationibus S. Brigidæ, Diabolus per Serpentem, & Leonem designatur: nam Christus sponsam formidantem alloquens dicebat. *Sed quis est Leo, vel Serpens, nisi Diabolus; Leo propter malitiam, Serpens ptopter astutiam.* Tandem omnes Dæmones Serpentes tortuosi meritò appellantur, cum semper à recto veritatis B tramite deflectant.

Cap. 12.

Cap. 8.

Li. 4. c. 14.

Amplius hominum crimina mystici Serpentes nuncupantur, tum quia humanum genus assiduè depascuntur, tum quia mortales multifariam venenant. Quapropter in Reuelationibus S. Brigidæ ad rem, visio quædã horrifica hominis, & mulieris narratur: mulier enim nõ solũ vepribus pro crinibus exornata erat, auribus mutilatis, & naribus saniem stillantibus, sed etiam labia tãquam dentes Serpentis, & lingua tanquam venenatus aculeus illi inerant. Hæc fuit Sanctæ visio, quæ ab Angelo explicata fuit hunc in modum. *Labia verò illius sicut dentes Serpentis videbantur, & in lingua venenosus aculeus; nam dum Serpens dentes magna vi stringit, nè ab aliquo aculeus frangatur; tunc squallor de ore eius effluit in dẽtes. Similiter, & mulier claudit labia in confessione, ne frangatur delectatio peccati, quæ est animæ aculeus venenatus; squallor tamen peccati euidens est coram Deo, & Sanctis eius.* Pariter paulò inferius, homo criminosus per allegoriam vocatur vas fictile, quod, fracta testa, nihil nisi lutum, in cuius medio iaceat Serpens, effundit: cum tamen melle suauissimo refertũ esse deberet. Hæc igitur testa assimilanda est cordi peccantis, quod in obitu disruptum plenum mundanis delicijs lutum repræsentantibus in-C uenitur. Serpens autem est anima criminosa, quæ meridiano iubare lucidior esse deberet, & tamen atro suffusa criminum veneno horrificus Serpens euasit, qui postmodum nemini, nisi sibimetipsi ad perditionem nocet. Quamobrem nõ debemus admirari doctrinam Philonis, si dixerit in libro de Opificio Mũdi, Serpentem primos parentes decipientem per allegoriam, voluptatem à multis dilectam exponi posse, ad quam homines tanquam sibimet ipsis familiarem properare solent. Idem Philo, in hoc intellectu, alibi scriptum reliquit Serpentem super ventrem gradientem denotare voluptatem ventri dominari: etenim à ventre voluptates omnes sensibiles, & affectiones libidinosæ dimanant. Nostram stabilire videtur sententiam Gregorius Nissenus scribens, Serpentes mordentes populum in Deserto, quorum morsibus Iudæi interibant, corporeas cupiditates indicare: ideoq; si pro eorum salute Serpens æneus in ligno erectus inspiciendus erat, simili ratione homines terrenis inuoluti cupiditatibus, ad euitandam animæ perditionem, passionem Domini nostri contemplari debent. Tandem D hanc voluptatis, & Serpentis allegoriam Lauretus magis illustrat, dum inquit. Si Serpens pedibus carens pronus ventri nititur, terra vescitur, & venenum circa dentes gestat: homo quoq; omne voluptatum genus amplectens, criminibus grauatus ęgrè caput attollit, terrenis, & non cælestibus vescitur cibis, nec non circa dentes virus gestare dicitur, quoniam horum alimentorum congestio lethifera est.

Peccata Serpentes vocantur.

Li. 4. c. 52.

Lib. cit. cap 107.

Lib. 2. Allegor.

In vita Moysis.

In syl. Allegor.

Insuper hypocritæ, & homines fallaces Serpentum quoq; allegoria demonstrantur: nam, quando Psalmographus inquit. *Furor illis secundum similitudinem Serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas.* Multi expositores per Serpentes hypocritas, & fraudulentos homines intelligunt, qui cæteros à fide, & à via veritatis deflectere cogunt. Quamuis alij, per Serpentes, hoc in loco intellexerint Iudæos Christum interimentes, qui reuera tot angues venenum malitiæ effundentes visi sunt. Hoc autem à veritate alienum non esse statuimus: cum legantur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ hæc verba Christi ad Sponsam Dei: nimirum hypocritam, & hominem fallacem brachia

Psal. 57.

Li. 1. c. 23.

chia in modum Serpentis habere: ideoq; tanquam Serpens ea retorquet in circulum, vt malitiam, iniquitatem, & astutiam occultet, ne quis huiusmodi vitia deprehendere possit. Præterea Lauretus Serpentem, typum etiam mortis esse constituit: propterea quòd per Serpentem mors hominibus illata sit. Vnde D. Augustinus verba faciens de plagis Aepypti, à Serpente tempus huius mortalitatis denotari docuit: cum mors olim à Serpente originem duxerit. Alioquin Serpentes dicuntur designare res imperscrutabiles: cum in sacris litteris hæc legantur. *Tria hac excellentia sunt, & supra captum meum, & quartum penitus ignoro. Via aquilæ in aere, via Serpentis supra petram, iter nauis in pelago, & via viri cum adolescentula.* Deniq;, vt annotauit Paulus Scaliger, Serpentes scientiarum authores per allegoriam, genium hominis indicant: nam scientiæ non affatim, sed potiùs serpendo, nimirum tractu temporis hauriuntur, & perficiuntur.

In syl. Allegor. *Serm. 2.* *Prouerb. 30.* *L. 2. de rer. caus. cap. 7.*

MORALIA.

CVNCTIS rerum naturalium inuestigatoribus exploratum est pinguedinem Serpentis aquatici aduersus morsum crocodilorum valere. Quare debemus contemplari aquaticum Serpentem Christum, qui in vnda pietatis, & calamitatum nutritus fuit; propterea eius pinguedo, nempè eius passionis meditatio morsus crocodili, nimirum tentamenta Diaboli profligat, atq; expugnat. Id autem à viris iustis præstari manifestum est, qui Herculem adhuc infantem, Serpentesq; strangulantem imitati, à teneris vnguiculis, omne voluptatum genus aspernari assuescunt. Item cum cauda Serpentis perseuerantiam significans abscissa denuò crescat: similiter perseuerantia, si ob commissum crimen scindatur, per virtutem rursus crescere dicitur, dum homo pœnitentia ductus ad Deum reuertitur.

Voluptatũ cõtemptus.

Iterum viri iusti Serpentes appellandi sunt, quoniam, more Serpentum, antiquas, & pernitiosas omittendo consuetudines, veterem pellem deponunt. Vel etiam, ritu anguium, renouari dicuntur, dum motalitatis spolium exuentes, ad vitam fine carentem perueniunt. Amplius Serpentes antiqua grauati cute, & frigore oppressi ad cauernam se conferunt, vbi diù ieiunare dicuntur, & tandem per angustum petræ foramen transeuntes vetustam exuunt tunicam, & pristinæ iuuentuti restituuntur. Pari ratione viri iusti, & prudentes frigore diuini timoris algentes, ad cauernam diuinarum meditationum confugiunt, vbi abstinentia affliguntur; quos tamen extrema inopia nunquam interimit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Non affliget Dominus fame animam iusti.* Vnde tandem diuturno macerati ieiunio, per angustam viam ad regnum cæleste transeunt. Idcircò ad rem, Sanctus Petrus Damianus nos ad ieiunium quadragenarium hortans, argumento à Serpentibus deducto nos iuuenescere posse attestatur his verbis. *Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis animæ senectutem in pubescentis adolescentiæ reflorere decorem? ieiuna cum Serpente per circulum quadragenarij temporis; idest à carnalibus desiderijs tempera per omnem huius vitæ decursum, etenim ipse Serpens, quanta sit ieiunij virtus, ostendit, qui mox vt sputum ieiuni hominis gustat, protinus interemptus expirat. Non ergo serue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui te cibo turgidum nititur deglutire, & absorbere.*

Viri iusti vt Serpentes renouantur. *Cap. 10.* *Opusc. 52. cap. 22.*

Si Serpentem hactenus ad viros iustos comparauimus: liceat vicissim, per Serpentem, Diabolum intelligere; quod præstat Sanazarius, dum infantem Iesum, sub persona pastorum, veneratur. Etenim quæ de Serpente recitauit Virgilius in Eclogis, detulit ad antiquum Serpentem, nempè Diabolum, qui nos in hoc ærumnarum pelagus, primis parentibus in Paradiso delusis, præcipitauit. Canit igitur hunc in modum.

Ecloga 4.

Occidet, & Serpens miseros quæ prima parentes
Elusit, portentificis imbuta venenis.

Deinde si omnes Serpentum proprietates ponderemus, has in Diabolo omnes elucescere comperiemus. Primitùs si loca deserta anguis colit, Diabolus Desertum criminum frequentat, si percussus ab angue, ob qualitatem veneni fit penè insensibilis, ita diabolicis tentamentis oppressus, & veneno cupiditatum afflictatus adeò sensibus priuatur,

A uatur, vt quanta sit peccati ægritudo, minimè noscat. Si anguis inuenitur adeò venenosus, vt mordens equi vngulam, & equum, & equitantem interimat: Diabolus morsu peccati quandoq; solum pedem, nempè solam affectionem cõprehendit, & paulò post equum, & equitantem, scilicet corpus, & animam interficit. Si tempore hyemali anguis ob sopitam virtutem minus nocet: Diabolus etiam hyeme calamitatum minus homines affligit; cum frigus timoris Dei diabolicas vires eneruet. Si os Serpentis acutissimis dentibus est armatum, Diabolus quoq;, pro dentibus, tot peccantibus vtitur, quibus interdum innocentes lædit, atq; lacerat. Item Diabolus gressum Serpentis imitatur: nam Serpens absq; vllo strepitu incedit: idem præstare Diabolus dicitur apud D. Ambrosium; dum occulta Dæmonum infestatio veluti latronum multitudo nos identidem opprimat. Deinde occultis accessibus, sub specie pacis nos fallit; etenim transfigurans se in Angelum lucis, noctem pro die, venenum pro antidoto, & antichristum sub vocabulo Christi ostentat. Immò quemadmodum sunt nonnulli Serpentes in motu segnes, similis conditionis sunt Dæmones, qui ad negligentiã, & pigritiam homines hortantur: & si alij Serpentes tanta velocitate mouentur, vt volare B videantur; tales dicuntur esse Dæmones, qui ad iracundiam, & rixas homines stimulant. Tandem si dantur angues armentorum gregem persequentes, quoniam lacte delectentur: tales sunt Dæmones, qui clanculum ad crapulam mortales ducunt. Rursus Serpens odit rutam, & à mustela pabulo rutæ munita abhorret: Diabolus rutam amaræ penitentiæ, nec non viros iustos in vnda huius amaroris versantes abominatur. Iuxta illud Iob. *Resistite Diabolo, & fugiet a vobis.* Aut iuxta illud Lucæ. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Iterum Serpens Ceruum fugit, & Leonem interimit: Diabolus Ceruos, idest homines simplices, & perfectos odio habet, Leones verò, nempè superbia tumidos interficit. Amplius Serpens hominem nudum non adoriri traditur: Diabolus vestibus affectuum denudatum, & diuitijs priuatum non aggreditur. Tandem si in India, ex Plinio, tam grandes Serpentes diuagantur, vt Ceruos, & tauros degulutire possint: tales dicuntur esse maximi Dæmones, & præcipuè Lucifer (cum non sit potestas supra terram, quæ comparetur ei) qui ceruos nempè veloces ad Dei obsequium, & tauros, nimirum fortes, & perseuerantes in pœnitentia, tentamentis in- C uadunt, delectationibus lædunt, consensu, & operationibus occidunt, & deuorant, quos postmodum in cloacam inferiorem egerunt. Demùm Serpens si necetur, non continuò reliquæ partes vnà cum capite mori videntur; sed truncato capite, aliæ partes per aliquot temporis spatium motu vitali fruuntur. Idem accidisse Diabolo considerandum est: etenim, qui illius multiplex caput sustulit, cæteras partes neglexit, vt interfecti Serpentis motum posteris, ad occasionem exercitationis, relinqueret. Nam memoria Serpentis semper debet in mentem reuocare, in quam foueam vetus Serpens humanum genus duxerit: quamquam nõ ipse Serpens animal irrationale homines læserit, sed in illo locutus est Diabolus, veluti in asino Balaam Angelus; vt D. Augustinus in Genesi ad litteram exposuit. Diabolus enim fuit, qui suasione sua, hominem ad casum incitauit: vnde illi Serpentis, & Draconis nomen inditum est; vt in psalmo nonagesimo legitur. *Conculcabis Leonem, & Draconem.* Hic autem perpendendum est, æquè graue esse quempiam ad crimina impellere, non secus ac si ipse deliquisset: D propterea grauior fuit pœna Serpentis, quàm Euæ. Rursusq; grauior pœna Euæ, quàm Adami: quoniam Eua Adamum, & Euam Serpens deceperit. Hinc Manichæi hac ratione moti bruta quoq; ratione, & intellectu prædita esse existimarunt, cum Deus Serpentem etiam supplicio affecerit. Hoc autem ex sacris litteris alienum esse à veritate colligimus: siquidem Psalmographus inquit. *Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Et quamuis Serpens supplicio affectus fuerit, nihil est, quod impediat, quin eadem ratio in plantis etiam valeat: quandoquidem dixit Dominus in Euangelio. Arbor fructus non producens excidatur, & in ignem proijciatur. Cæterùm Serpentem pœnis affecit Deus, quemadmodum pater vnicum diligens filium, qui non solum homicidæ supplicium infligi curat, sed etiam cædis instrumentũ confringit.

Diabolus ad Serpentem comparatur.

Cap. 4.
Cap. 13.

Maximi dæmones.

Lib. 11. cap. 19.

Manichæorum error.

Psalm. 31.

Si animum ad peccatum, & peccantes conuertamus; proculdubiò anguis, & peccato, & peccanti assimilatur: nam primò, ex doctrina Ecclesiastici habemus peccatum tanquam colubrum fugiendum esse; quoniam semper ad læsionem paratum est. Præterea proprietates huius animalis, peccantium, & Serpentium similitudinem docent:

Serpentum, & peccãtiũ similitudo. etenim si angues, ratione habitationis, inter se discrepant, dum alij in cauernis, alij in aquis, & alij in syluis versantur: pariter peccantium alij loca subterranea colunt, vt Auari, alij in aquis deliciarum natant, vt libidinosi, alij tandem per syluas honorum, & dignitatum diuagantur, vt superbi: nam omne quod est in Mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Deinde Serpens naturaliter est frigidus: item criminosus ob impietatem alget. Tempore congressus, ex Plinio, angues ita copulantur, vt vnum corpus duo capita repræsentare videatur: ita viri improbi tunc arctè iunguntur, quando aliquem lædere cupiunt. Serpentes gradiendo vestigium viscido humore in via imprimunt: criminosi quoq; quacumq; proficiscuntur, vestigium mali exempli semper relinquunt. Iuxta illud Iob. *Post eum lucebit semita.* (*Cap. 41.*) Item Serpens percussus, & potissimum circa caput adeò debilitatur, vt vix aliquem motum peragere queat: pari ratione homo lethali crimine affectus, in peragendo motu bonorum operum admodum infirmus redditur, & potissimum si circa caput, nimirum si circa iuuentutem læsus fuerit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea:* (*Prouerb. 22.*) Serpens etiam hominis ventrem ingrediens, inde non, nisi oblato lacte egreditur: homo quoq; criminibus obrutus, corpusq; Diaboli ingressus, inde non nisi lacte diuinæ misericordiæ extrahi potest. Tandem si angues vocantur, quia angulosi, Serpentes, quia serpant, colubri, quia colant vmbras; criminosi homines angulosi nuncupari possunt propter fallacias, quibus in peragendis negocijs vtuntur: nam in angulis minus est lucis, & maior copia sordium; sic prædicti homines luce veritatis carent, quia veritas angulos non colit. Serpunt quoque, quoniam terrenas voluptates diligunt. Iuxta illud Genesis. Terram comedes, nempè mundanis, & terrenis rebus tantùm delectaberis. (*Cap. 3.*) Colubri quoq; à colendis vmbris, & locis tenebrosis cognominantur: quãdoquidem illicita negocia in locis abditis peragũt. Iuxta illud. *Qui malè operatur, odit lucem.* Ad finem peccantes debent etiam aliquas Serpentum proprietates imitari, & præcipuè quando, aduentante Vere, vsu fæniculi pristinam videndi facultatem in cauernis ferè amissam adipiscuntur: peccantes capitali crimine grauati, cauernam mundanæ prosperitatis incolentes, visionem Dei amittunt: ideòq; tempore Veris, nimirum tempore gratiæ, inde egredi debent, & ad illustrandam visus obscuritatem, nempè ignorantiam intellectus, fæniculo, scilicet lectione sacrarum litterarum, & pœnitentia vti debent. Rursus interest criminosi hominis imitari naturam illius Serpentis, qui accedens ad fontem, antequam degustet aquam, venenum euomit: homo quoq; amarum iracundiæ virus euomere debet, & remittere conseruo suo centum denarios, vt sibi decem millia remittantur. Quamobrem D. Augustinus ad Iulianum Comitem de perfecta iustitia scribens, pronunciabat hæc verba: quemadmodum quoddam Serpentis genus, priusquam ad fontem accedat, virus deponit: ita christicola, quando ad fundendas Deo preces accedit, omnem iracundiam, & odium deponere debet: nam prauæ cogitationes tot Serpentes esse feruntur. Siquidem veluti exiguus Serpentis ictus non est contemnendus, ne occultum virus per totum corpus disseminetur: assimiliter peccantes prauis cogitationibus diù hærere non debent, ne earum venenum clanculum cordibus nostris communicetur.

Hucusq; de criminosis in genere. Modò ad particulares peccantes properandum est, inter quos primum locum sibi vendicare videntur, qui fulgore suæ fortunæ insolenter gloriantur. Vnde si in rerum natura talis reperitur Serpens, cuius venenum per ictum pedi communicatum, semper sursum tendit, donec totum occupauerit corpus; huiusq; proprium esse remedium perhibetur, patientem per pedem suspendere, ne virus ascendere possit. (*Superbi anguibus similis.*) Hic Serpens dicitur esse homo laudato pauone superbior, cuius venenum ascendit, dum ita superbit, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum sibi arroget. Id autem stultitiæ genus esse perhibetur; iuxta illud.

Efficit & fatuos pomposa superbia plures.

Huius autem ægritudinis nullum aliud præsidium inuenitur, nisi pes, nempè finis humanæ vitæ in mente suspendatur, itaut mortis contemplatio prædictum virus opprimat. Nec immeritò, quoniam in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, Christus homines fastuosos, & arrogantes ad angues filios suos nutrientes comparat. (*Lib. 6. cap. 32.*) Siquidem Serpentini parentes filios nonnisi venenatos procreare possunt; mater autem, quia caret vberibus, filium fouet, adeout terram sugere cogatur, cum ad motum ictibus stimulat;

A mulat, ad radios solares ducit, & mollia mordere docet, vt dura tandem mordicus apprehendere assuescat his verbis. *Est enim sicut natus Serpentinus, quia de patre Serpentino, & faemella Serpentina ortus est. Nam isti ambo conuenerunt cum pessimo veneno, idest superbia, quae magis nocet animae, quàm corpori venenum materiale. Ideò cum omni superbia, contempto timore meo, conuenerunt isti parentes, & de venenato genere venenatum generarunt Serpentem, in quorum semen, quia misericors sum, & iustitia sic exigit, dedi animã de diuinitate mea creatam. Verùm quia mater nõ habet vbera diuinae dilectionis, quibus natum suum alat: ideò calefacit eum sub se, idest nutrit eum ad amorem mundi, & cum excellentioribus educat eum, desiderans toto affectu, quomodo reptare possit cum Magnatibus, & incitans eum sic loquitur. Si haberes illud dominium, & principatum, posses esse consimilis parenti, & talis honor decet te, & pro tali honore laborare teneris. Talibus igitur verbis natus Serpentinus instructus à matre incipit terrena desiderando comedere, & comedendo magis aestuare.* Deinde se se offerunt illi peccantes Serpentibus etiam similes, quos dira diuitiarũ fames occupauit: nam Clemens Alexandrinus Auarum cognominauit asinum insolentem, lupum efferatum, & Serpentem, qui verborum impostura omnes venenare conatur. Immò si caro Serpentis, ob frigiditatem, leprosis exhibita, morbum statim occultat: Auari pietate carentes frigidi sunt, & lepram, nempè propria crimina, & vitia abscondunt, dum in locis abditis nefarios celebrant contractus; rectiùs imitantur naturam illius Serpentis, qui primò animalia spiris complectitur, antequam ictibus illa sauciet, atq; enecet: quandoquidem faeneratores primùm spiris obligationum ligant homines, deinde eos mordendo interimunt, dum totam eorum substantiam absorbent: iuxta vulgata carmina.

Lib.4. stromat.

Auari Serpētibus assimilātur.

B

> *Hi sunt, qui spoliant inopes: hi faenora iactant.*
> *Vendunt, rursus emunt, rapiunt sed merce dolosa.*

Praeterquamquòd ipsum faenus, ritu Serpentis mordet, atq; inficit. Id totum praeclarè describit D. Ioannes Chrysostomus exemplo Serpentis, qui ictu patientem soporat: nam idem vsuram praestare asseuerat. At Rabi Salomon ex Haebreis ita vertit. *Vsura se habet instar morsus Serpentis, qui mordet, & vulnus paruum facit in pede alicuius, itaut non sentiat, mox autem serpit, & diffundit se venenum, donec perueniat ad verticem eius. Sic quoq; incrementum vsurae se habet, non enim sentitur, neq; cognoscitur, donec ita augeatur, vt totam substantiam alicuius exhauriat.* Amplius Serpentis quaedam natura est, cuius venenum homines sitibundos efficit, & ad extinguendum hoc virus nullum praesidium praestantius, quàm fimum bubulum inueniri potest: huiusmodi Serpens est auaritia, quae inexplebilem auri auiditatem, & sitim inducit. Iuxta illud.

Homil.12. in Matth.

C

> *Feruet auaritia miseraq; cupidine pectus,*
> *Et cum possideant plurima, plura petunt.*

Quoniam aliquando ita excreuit auri habendi cupiditas, vt suis non contenta finibus, aliena moliatur inuadere. Fimus autem bouis nimirum meditatio conditionis humanae, & frequens mortis contemplatio, huius veneni remedium singulare esse traditur. Scribebat enim D. Hieronymus. Facilè contemnit omnia, qui semper cogitat se moriturum; cum tamen diuitijs irriti se victuros semper esse putent, iuxta illud vulgatum distichon.

D

> *Victuros semper, dum viuimus, esse putamus.*
> *Victurum stadio semper athleta putat.*

Quare Clemens Alexandrinus non iniuria scriptum reliquit diuitias illi Serpenti esse similes, qui manu perita apprehẽsus illam sine noxa circumplicat: sic diuitiae ab imperito pertractatae adhaerent manibus, atq; mordent, sin cautè pertractentur, manus illaesae remanebunt.

Li.3. Pedagog.

Praedictis proximi sunt luxuriosi, quos horaria, breuisq; voluptas aeternis damnat cruciatibus; hi nãq; Serpentibus in aqua natantibus assimilãtur: etenim, sicut illi aquas inficere solent; ita seruientes libidini in aquis societatis hominũ versantes (nam aquae multae, populi multi, vt legitur in sacris Biblijs) omnes inquinant, atq; corrumpunt. Quocirca, per Serpentes, Ambrosius, Athanasius, & alij mũdanas delectationes intellexerunt. Ideò Prisci, qui Herculem virtutũ omnium tam animi, quàm corporis coryphẽũ constituerunt, illũ angues in cunabulis elisisse scripserunt, vt homines ad praeclara negocia natos monerent, ab ineunte etiam aetate voluptatem extinguendam fore.

Libidinosi sunt similes Serpentibus.

In Apoc. 6, 17.

Sed vtinam hæc homines etiam senescentes in exitium non traheret: nam quamuis ob frigidam, & imbecillam ætatem, illis instrumenta explicandæ nequitiæ desint; animus tamen turpiter, & infæliciter voluptatem consectatur: ideòq; hos Serpentibus, vrgente bruma, torpidis apprimè poterimus assimilare; vt doctissimus animaduertit Seneca: tunc enim Serpentes etiam pestiferi tutò contrectantur, non quia desint illis venena, sed quia torpeant.

C.5. Epist.

Item sunt Serpentes, ob varietatem colorum, pulchritudine ita conspicui, vt in sui admirationem prætereuntes alliciant, allectosq; intuitu venenent. tales sunt mæretrices, quæ in propatulo, decora, & spectabili facie, homines libidini deditos prauis desiderijs coercent, & tandem consensu, & operationibus perimunt. Hinc quidam Poeta de fœmina corpori nimis studenti sic canebat.

Mæretricis, & Serpentum comparatio.

Dum nimis indulges formæ, qui te videt, audi
Quid dicat, scortum hoc vendere membra cupit.

Legitur enim in sacris litteris. *Insidiatur in vijs quasi latro, & quos incautos viderit interficiet*. Immò publicum scortum faciem virgineam, more Serpentis Euam decipientis, habere dicitur: cum reliquum corpus in lubricum Serpentem degeneret. Sed hoc mirum non videatur, iuxta illud Prouerbiorum. *Ingreditur blandè, nouissimè autem mordebit vt Coluber.* Praua enim mulier, benigna facie, ab initio hominibus blanditur. Iuxta illud. *Fauus destillat labia mæretricis*. Tractu verò temporis, homines, eorumq; substantiam deuorat. Iuxta vulgatum carmen.

Prouerb. 23. *Loco cit.* *Prouerb. 5.*

Et mæretrix fallax, ingluuiosa, procax.

Neq; de hoc grauis admiratio animum nostrum inuadere debet: cum Ouidius in libris Amorum sic canat.

Diuitijs alitur luxuriosus amor.

Subsequuntur homicidæ, Serpentes meritò appellandi, quia loco veneni gladio vtantur. Verùm hi à Serpentibus documentum haurire debent: quandoquidem talis in India stabulatur Serpens, ex Aeliano, qui si hominem pupugerit, subterraneum specum amplius ingredi minimè potest, quasi terra eum hospitari nolit, sed à suis sedibus in perpetuum mittat exilium. Quamobrem talis Serpens brumali, & æstiuo tempore errabundus reliquum ætatis tempus transigere cogitur: quocirca si animalia rationis expertia, ob cædes hominum, diuina prouidentia pœnas luunt; hinc viri prudentes ex Serpentis supplitio percipere debent, ab humana occisione abstinendum esse.

Homicidæ dicuntur Serpentes. *L.9. cap. 4.*

Succedunt Inuidi, quorum multitudo est innumerabilis; cum decantet Poeta.

Inuidiæ telum lato torquetur in orbe.

Hi nonnullorum Serpentum naturam imitantur. In India enim quidam Serpentes diuagantur, qui, arboribus aromaticis florentibus, inde discedunt; cum suauissimũ odorem sustinere nequeant: mordaces inuidi huius naturæ esse perhibentur, quoniam iucundum odorem eufortunij amicorum perferre non possunt; cum alieno infortunio semper lætentur. Cum tamen, velint nolint, proximus felicem ducat vitam. Vnde meritò quidam Poeta in Inuidum sic canebat.

Inuidi ad Serpentes comparantur.

Nostra probant docti, quid carmina liuidè temnis?
Viuent, seu nolit, seu velit inuidia.

De his scribitur in sacris litteris. *Peribunt laqueo, qui delectantur in casu iustorum.*

Ecclesiast. cap. 27.

Non inferioris cõditionis sunt illi, qui improbos linguæ sauciantis susurros quotidie edunt. Ideò Psalmographus de his loquitur, quando inquit. *Exacuerunt linguas suas vt magis sint nocuæ, quàm Serpentum.* Itaq; non iniuria Serpentes appellandi erunt: etenim hi non solùm linguam longam, sed illam quoq; motu ità veloci vibrant, vt triplicem habere videantur: pariter maleuoli triplici lingua insigniti videntur: dum modò cauillantur, modò adulantur, modò gloriantur. Iuxta illud sacræ paginæ. *Multiplicant linguam suam, quia in ore fatui verba inenarrabilia.* Id autem sine Dei læsione præstare non possunt: cum in sacris Biblijs legatur. *In multiloquio non deerit peccatum.* Immò sunt tanquam illi Serpentes, qui circa orificium latebræ occultati auiculas præteruolitantes coercent, & deuorant: hi quoq; clanculum auiculas, nimirùm homines in contemplationem cælestium incumbentes obtrectationibus inuadunt. Verùm ijs interdum accidit, quod euenire solet homini Serpentem præ manibus habenti, vt in alium eiaculetur, nam sæpè sæpius ipse primus mordetur. Hoc Diuus Athanasius confirma-

Psalm. 40. *Ecclesiast. cap. 21.* *Prou. 10.* *Detractores sunt instar anguium.*

A firmabat his verbis. *Malitia militat aduersus eos, qui ipsa vtuntur: sicuti si quis habeat Serpentem in manu, vt in alterum proijciat, & ipse mordeatur.*

Prædictis associandi sunt hypocritæ, qui multiplici de causa Serpentes cognominandi sunt: primùm, quia si Serpentes dolosè aliquem intuentur, vt illum mordeant, deinde quærant locum, in quo occultentur: simulatores idem præstant: nam mordaciores rictibus caninis, alicui læsionem semper machinantur; postmodum abditos inquirunt recessus, ne alicui nocuisse videantur. Immò sunt veluti parui illi Serpentes, qui, ob exilem corporis molem, visionem effugiunt: at si calcantur, læsionem lethiferam afferunt. Sic hypocritæ parui, nempè humiles, & pietate pleni apparent: at si calcantur, nimirum si aliqui cum illis versentur, & commorentur, aliquo lethali vitio inficiuntur: nam dum credunt optimum esse documentum, quod suggeritur, non percipitur nocumentum, quod ingeritur. Legitur enim in sacris Biblijs. *Vulnerauerunt me, & non dolui, verberauerunt me, & non sensi.* Cæterùm satius erit hypocritas assimilare Serpentibus duo capita habentibus, qui vtroq; modo incedere videntur: nam, & ipsi B in suis actionibus duplicem intentionem semper habent. Hoc vitium sacra pagina detestatur, dum inquit. *Veh ingredienti terram duabus vijs.* Alioquin magni Serpentes nuncupantur tyranni, qui tauros, idest agricolas, & ceruos, nempè mercatores quotidiè occidunt.

Hypocritæ varijs rationibus vocantur angues.

Prouerb. 24.

Ecclesiast. cap. 2.

Item Hæretici Serpentes appellantur: nam scribebat D. Ioannes Chrysostomus. Sicut Serpentes in colore varij conspiciuntur, ita hæretici in erroribus varij apparent: immò veluti angues humi reptant, sic hæretici proni gradientes, nihil quod excelsum, & sublime est, peruoscere possunt. Tandem mors, & ipsa Serpens nominanda est: nam veluti hæc bestia occisa, nihil mali, nisi horribilem speciem præsefert: ita mors Christi fidelibus mortua esse dicitur; nihil enim terribile, præter speciem, repræsentat.

Homil. 46. in Matth.

HIEROGLYPHICA.

C AEGYPTII varias Serpentum proprietates, & conditiones contemplati, diuersa etiam Hieroglyphica imaginati sunt. Primitùs, ex Oro Apolline, perpendentes anguem, non alio membro, quàm ore pollere, os significaturi, anguem aperto ore pingebant. Diodorus, per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretabatur, & præsertim gigantum genus, qui olim terrarum orbem oppresserunt: propterea omnes gigantum statuæ, obtortis cruribus in modum Serpentis, sculpebantur: vnde Poetæ meritò hos anguipedes nominabant, vt superius enucleauimus. Valentiniani quoq; occultam rerum originem demonstraturi, Serpentem spiris implicatum effigiabant, quoniam intestina in aluo abdita varijs spiris inuoluta obseruarunt. Immò Prisci, figura Serpentis, calliditatem indicabant: propterea quod Serpens hostem vlcisci probè norit, atq; possit. Hinc Moses inter bruta, prudentissimũ animal anguem nuncupauit. Poterit etiam quis ad furorem implacabilem demonstrandum, Serpentem voluminibus implicatum, & linguis micantem trisulcis pingere: hoc enim animal D statim atq; læsionem sentit, ita vesanè furit, vt nunquam quiescat, donec virus alicui infuderit, aut præ rabie exanimatus fuerit.

Oris Hieroglyphicũ.

Cur gigantes obtortis crurib. pingerentur.

Serpẽs cur prudẽs dicatur.

Præcipuum autem, & ingeniosum hieroglyphicum illud esse opinamur, quando Aegyptij, ad designandum tempus, vel annuum circuitum, vel ætatem, figuram Serpentis caudam sub guttur ocultantis ostendebant. Ideò Virgilius de anno sic canebant.

Atq; in se sua per vestigia voluitur annus.

Lucretius etiam ad construendum annum, Solem serpere pronunciauit sic.

Annua Sol, in quo contundit tempora Serpens.

Præterea Serpens in longitudinem porrigitur, & multis spiris complicatur, quæ multas dierum series indicare solent: immò hoc animal sine strepitu mouetur, atq; serpit; quod de ætate decantabat Poeta hunc in modum.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas.

Cauda verò Serpentis sub gutture abdita, Ægyptij fortè innuere voluerunt tempus, ratione præteriti, futuri, & præsentis, nobis prorsus ignotum esse: quandoquidem præte-

Anni, Tẽporis, & Aetatis hieroglyphicum.

 ritum

ritum minimè possumus intueri, futurum nondum venit, præsens autem consistit in instanti, vt docebat Philosophus, quod velocissimè fugit: iuxta illud. E

——— citò pede labitur ætas,
Et currunt freno non remorante dies.

Li. 14. hierogl. Immò scribit Valerianus, quemadmodum Serpens apud Ægyptios hieroglyphicè tempus demonstrabat, consequenter etiam ab eodem calamitatem indicari posse: cum hoc vocabulum (tempus) Syri, & Hæbrei pro calamitoso rerum statu ponere consueuerint. *Psal. 80.* Habemus enim apud Psalmographum. *Et erit tempus eorum in sæculum.* Interpretes id pronuntiatum esse volunt de calamitatibus, quibus, post neglectum Christum, Iudæi perpetuò erant affligendi. Pariter Aegyptij Sacerdotes mundum vniuersum designaturi, figura Serpentis vtebantur, dum anguem varijs insignitum maculis pingebant, qui propriam caudam depasci videbatur. Hoc autem hieroplyphicum à Phænicijs fuisse desumptum multi autumant. *Mūdi hieroglyphicū quomodo pingeretur.* Serpens igitur caudam suam depascens generum immortalitatem ostendere traditur, qua Deus rerum naturam ditauit, vt principium ad finem dirigeretur, finisq; ad principium reflecteretur: iuxta illud. F

——— finisq; ab origine pendet.

Hoc explorata fatetur veritas in plantis, ex quibus tanquam ex principio finis nempè fructus dimanat, semen producens, in quo postmodum noua planta delitescit. Alioquin circulum effigiabant, pro cuius diametro anguem reponebant: Circulus enim formam terrarum orbis designabat, Serpens verò bonum Dæmonem, cuius benefitio omnia vigere, ali, & perennare credebant: sicque anguis fuit hieroglyphicum illius spiritus, qui per vniuersam mundi molem diflatur: vnde M. T. Cicero secutus sententiam Platonis in libro de anima scribebat, terram esse sitam in media mundi parte, & circumfusam animabili, & spirabili materia, cui nomen est aer. Namq; Ægyptij, & Phænices *Priscorum opinio de Serpētibus.* arbitrabantur Serpentes natura diuina potiri, dum illos, sine vllo artuum adminiculo, more aliorum animalium, huc, atq; illuc proficiscentes perpendebant. Immò apud easdem gentes, colorati angues, pro vario picturæ genere, non solum terrarum orbem, sed etiam Prouincias, & Regiones hieroglyphicè significabant. Tandem eadem Serpentum figura quatuor etiam elementa indicabat; nam Serpentes ex humo nati, Terram, quia lubrici, & sinuosi sunt, motum vndarum fluminis imitantes, Aquam, quia sibila ad horrorem audientium excitant, Aerem; & demùm ratione splendoris squamarum, Ignem repræsentant. G

Figura Serpentis dominium ostendebatur. Deniq; ab angue potestatem, & dominium ostendi posse Prisci opinabantur: propterea in dextra Iunonis caput Serpentis, & in læua sceptrum pingebant: cum Iuno Præses Dominij apud Ethnicos haberetur. Item, duobus Serpentibus ad semicirculi curuaturam delineatis, se inuicem spectantibus, caudisq; introrsum reflexis, imperium duorum simul regnantium denotabant. Sacerdotes etiam Aegyptij, ex Pierio, oblongum pileum Serpente obuolutum gestabant, in Dominij monumentum: cum olim *L. 14. hierogl.* apud Sacerdotes Aegyptios imperium esset. Amplius quando volebant Imperatorem, aut potentissimum quempiam Regem demonstrare, Serpentem in spiram collectum delineabant, figura palatij in medio voluminum expressa: quandoquidem domus regia in centro totius Imperij sita esse deberet, vt omnium commodis æquè prospici posset. *Lib. 5. de leg.* Nam Plato, & ipse Vrbem suæ Reipublicæ in medio regionis, quoad fieri potest, iubet esse collocandam. Insuper vt ab aliquo Rege honoratam sui populi curam gestam fuisse attestarentur, in monumentis, Serpentem vigilem, nimirum surrecto capite, & elato pectore, sculpebant, cum hac inscriptione. CVSTOS. Nam vigilantia assidua decet Regem, cui Dominij tutela commissa est. *Serpens dimidiatus quid significaret.* Rursus, ex Oro Apolline, Regem parti tantùm orbis dominanti significare si voluissent, dimidiatum Serpentem figurabant: etenim per Serpentem, Regem, & per segmentum, partem Orbis intelligebant. At optimum Regem designaturi, anguem in orbem collectum, cauda mordicus apprehensa, pingebant, Regisq; nomen in medio spiræ describebant: Serpens enim caudam mordens, teste Pierio Valeriano, ostendebat cuncta tam maxima, quàm minima curæ esse Regi, qui bonitatis famam sibi vindicauit: cum, apud Priscos, infamiæ notam illi Reges sibi comparauerint, qui, postposita rerum publicarum cura, in res priuatas tantummodo incumbebant. *Hieroglyphicum hominis iuuenescētis.* Insuper, ex Pierio, sunt, qui per anguem, & eius spolium hieroglyphicè monstrent hominem iuuenescentem, vel ex aliqua ægritudine pristinæ sanitati H

nitati

A nitati restitutum. Ad finem, Serpens effigiatus in parte posteriori chimeræ, authore eodem Valeriano, lasciuum amorem exprimere traditur.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

QVIDAM vir summa eruditione præstans, in æternum Deiparæ semper Virginis præconium, concinnauit emblema sumptò à sacris paginis argumento, vbi legitur. *Dixitq; Dominus ad Moysem, extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaq; est in virgam*. Cum igitur hic de Serpente in virgam transfigurato sermo habeatur. Delineauit Moysem tenentem caudam Serpentis, qui paulatim in virgam vertebatur. Cum titulo. AVE. deinde subscripsit tetrastichon huius generis. *4. Exod.*

B

Serpens EVA fuit culpæ suffecta veneno
Si verso capias ordine dicit. AVE.
Et cum dicit AVE, virga est, nam dicitur illi,
Quæ virga innato flore MARIA fuit.

Verùm Claudius Paradinus contemplans Serpentem æneum in solitudine erectum, qui suspensionem Christi in ligno significabat, pinxit lignum in modum crucis à Serpente circūdatum, & huic symbolo hunc addidit titulum. SECVM FERT OMNIA MORTIS. Nam veluti Iudæi in Serpentem supra lignum collocatum aspicientes à morsibus anguium sanabantur: ita Christicolæ Christum intuentes crucifixum, non solum à criminibus, & tentamentis Diaboli liberantur, sed etiam in dies magis, atq; magis ad patientiam, & ad cæteras virtutes excitantur. Ethnici quoq;, & præcipuè Romani valetudinem quondam Serpenti acceptam retulerunt, dum, Serpente Epidauro Peloponesi ciuitate aduecto, à peste crassante liberati fuerunt. Vnde Alciatus ad hoc alludens, magnum Serpentem iuxta aram depinxit, cum inscriptione. SALVS PVBLICA. Deinde subscripsit hæc carmina. *In symb. Heroic.* *Embl. 149.*

C

Phœbigena erectis Epidaurius insidet aris
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatq; salutifer, orant.
Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

Iterum Alciatus delineauit Mercurij caduceum duobus Serpentibus coronatum, & cornu Amaltheæ coniunctum, cum tali inscriptione. VIRTVTI FORTVNA COMES. Et subscripsit hoc tetrastichon. *Embl. 118.*

Anguibus implicitis geminis caducæus alis
Inter Amaltheæ cornua rectus adest.
Pollentes sic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Paulus Iouius refert hoc fuisse clarissimi viri Alciati symbolum. Verumtamen satius esset hoc ad quoscumq; viros Musarum, Charitumq; munificentia ornatissimos transferre. Nam virga Mercurij cùm Serpentibus, & cornucopiæ annexa denotat viros omni doctrinæ genere cumulatos, rerum omnium copiam facilè consequi posse: cum caducęus disciplinæ, eloquentiæ, sapientiæ, & fælicitatis notam præ se ferat, & cornu Amaltheæ rerum omnium abundantiam designet. Cæterùm, in hoc genere, placuit Claudio Paradino figurare Serpentem, cauda in os porrecta, circulum formantem, & omni fructuum genere exornatum, cum titulo. IN SE CONTEXTA RECVRRIT. Volebat enim nobis significare immensam diuinæ gratiæ, pietatis, clementiæ, & prouidentiæ beneficentiam: sicuti legitur apud Psalmographum. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ*. Pariter hoc symbolo author innuit Deum optimum maximum, in suppeditanda cunctarum rerum annua renouatione, largo suæ munificentiæ imbre omnes aspergere. At Reusnerus effigiauit templum Aesculapij cum icone Serpentis, addita hac inscriptione. VIGILANDVM MEDICO. Postea octastichon huius generis promulgauit. *Symbolū Alciati quale fuerit.* D *Psal. 64.* *Li. 3. Embl.*

Cur

Cur tibi trux anguis sacer est, Asclepie magne?
An quod fert medicam sæpius anguis opem?
An quod & insomnis velut est, & peruigil anguis,
Peruigiles medicos sic decet esse bonos?
Sic puto: sic te Roma colit sub imagine tali:
A sæua per te libera facta lue.
Insula templa videt cricumflua tibridis alti;
Iuppiter hic magnus proxima fama tenet.

Cur anguis virgam Æsculapij circumdaret.

Neq; hoc à veritate alienum esse videtur: quandoquidem multi non mediocris eruditionis viri, anguem virgam Aesculapij amplexantem figurarunt, vt diligentiam à Medicis, in sanandis ægrotantibus, adhibendam patefacerent: vel vt significarent infirmos valetudini restitutos morbum deponere, veluti angues, ineunte Vere, spolium vetus exuunt: vel vt insinuarent, ritu Serpentum, Medicos debere esse oculatos in morborum causis inuestigandis, antequam remedia præscribantur: cum veritatem fateatur hic versus.

Non intellecti nulla est curatio morbi.

Embl. 132.

Quamquam alij, per hanc Aesculapij virgam angue vinctam, Imperatorem, orbis Seruatorum manifestent. Verùm Alciatus Serpentem mordicus caudam tenentem pinxit, in cuius circuli Serpentini medio Tritonis marini Dei Neptuni filij, & tubicinis imaginem collocauit: cum titulo. EX LITTERARVM STVDIIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. Alludit author ad perpetuam virorum sapientum memoriam: tuba enim nota est famæ, & commendationis: cum à cunctis exaudiatur. Serpens autem in se reuolutus æternitatem ostendit, vt in hieroglyphicis assignauimus. Itaq; hoc emblemate nobis insinuare videtur historiam rerum gestarum ab ætate Saturni ad nostra vsq; tempora, ope doctorum virorum, manifestam esse, quæ alioquin obliterata esset. Versus autem Alciati sunt tales.

Neptuni tubicen (cuius pars vltima cetum
Æquoreum facies indicat esse Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe,
Qui caudam inserto mordicus ore tenet.
Fama viros animo insignes; præclaraq; gesta
Prosequitur, toto mandat & orbe legi.

Embl. 5.

Cecrops primus rex Atheniensium quid egerit.

Pariter Alciatus aliam hominis imaginem figurat, cuius pars inferior desinit in anguem, hoc titulo coronatam. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA APVD DEVM. Multi iustis de causis opinantur Alciatum hoc in loco Cecropem primum Atheniensium Regem effigiasse: cum ille totam Græciam Idolorum cultu imbuerit, primus Iouem inuocauerit, aras erexerit, & sacra Dijs fecerit, vt Eusebius, Herodotus, & alij authores testificantur; quæ omnia, ante illam ætatem, prorsus fuerunt incognita. Immò inter marem, & fæminam quædam conubia instituisse dicitur, quæ antea erant incerta, & propterea διφυὴς scilicet biformis fuit cognominatus. Hinc colligendum est Sapientiam, quam primi illi Principes præstigijs, & dolis diabolicis introduxerunt, stultitiam fuisse: cum liquidò constet eam valdè recedere ab institutis Antiquorum Patrum, qui leges diuinas à Noe acceperunt, carmina sunt hæc.

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monstrum
Biforme, quod non est homo, nec est Draco?
Sed sine vir pedibus; summis sine partibus anguis:
Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest;
Anguem prodit homo, ast hominem eructauit & anguis;
Nec finis hominis est; initium nec est feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum species sed religione carentem,
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Embl. 38.

Camerarius quoq; picturam pinus insertæ in oleam exhibet, circa quam duo angues circumuoluuntur, non aliter, atq; in caduceo Mercurij pingi solent. Etenim olea Mineruæ Iouis filiæ est consecrata (quemadmodum Poetæ fabulati sunt) tanquam sapientiæ

A pientiæ præsidi: Mercurius verò, & ipse Iouis filius ingeniosis, & præstantibus operationibus præesse perhibetur. Quapropter Author symboli, per Iouem, voluit Deum Optimum Maximum intelligere, à cuius diuina ope cuncta depedent: quoniam autem author *Pigna* cognominabatur, vt se pertinaci diligentia scientias prosequi demonstraret, insertum pinum in oleam figurauit, cum titulo. MODO IVPPITER ADSIT. Camerarius autem subscripsit hoc distichon.

Et sapias rectè, & facias, Deus efficit: eius
Auxilio, plena lance, beatus eris.

Meminit etiam huius symboli Russellius scriptor Italicus, ad quem, Lectorem relegamus. At Claudius Paradinus duos Serpentes circa oliuæ ramum inuolutos effigiauit cum inscriptione. RERVM SAPIENTIÆ CVSTOS. Quo significare conatur, cunctorum gubernationem, sapientiæ, & prudentiæ clauo firmari. Ex altera parte ponderantes læthalem noxam Serpentum, alia emblematum, & symbolorum genera inueniemus. Quandoquidem Florentius in lib. Emblematum effigiat hominem, qui B brumali tempore anguem calcat, cum inscriptione. IMPOTENS MALITIA. Et subscribit tetrastichon huius generis.

In symb. Heroic.

Tempore brumali si calcibus vrseris anguem,
Non nocet, at mens est prona nocere tamen:
Sic multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, sed vi deficiente boni.

Neq; hoc videtur præter rationem, siquidem hyeme Serpentes veluti mortui in latibulis stabulantur, non tamen desunt illis venena, sed torpent: narrant etiam Porphyriũ anguem venenum quidem habere, sed quia edentulus est, alijs animantibus minimè nocere. Pari ratione sunt quidam homines mala meditantes, sed quia viribus carent, ideò innocui esse videntur: at vires adepti, omne virus suum euomunt. Itaq; sapienter vnusquiq; ab ijs sibi cauere debet, vt eorum insidias vitans, gaudij materiam eis eripiat. Nicolaus Reusnerus exhibet picturam agricolæ baculo Serpentem mactantis, quem, ob frigus, ferè exanimem sinu fouit, sed ille refocillatus calore, benefa- C ctorem lethaliter sauciauit. Inscriptio autem figuræ est hæc. MERCES ANGVINA. cum infrascriptis carminibus.

Li. 2. Embl.

Frigore confectum, quem rusticus inuenit anguem,
Imprudens fotum recreat ecce sinu.
Immemor hic miserum lethali sauciat ictu.
Reddidit hic vitam, reddidit ille necem.
Si benè facta locas malè, simplex mente, bonusq;,
Non benè facta quidem, sed malè facta puta.
Ingratis seruire nefas, gratisq; nocere:
Quod benè fit gratis, hoc solet esse lucro.

Item Paulus Maccius immodico studio maceratus figurauit duos Laocoontis filios anguibus circumdatos, & implicatos, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Huius emblematis argumentum desumpsit ex Virgilio tradente prædictos insontes filios à Serpentibus fuisse laceratos; cum solus pater peccasset, dum hasta D Equum Troianum à Græcis fabrefactum violauit sic.

In l. Embl. 64.
L. 2. Æneid.

———— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vtrumq;
Implicat, & miseros morsu depascitur artus.

Neq; hoc videtur præter rationem: quandoquidem habemus in sacris litteris. *In diebus illis non dicent vltra; patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.* Huc fortè respexit Poeta, quando cecinit.

Ieremiæ c. 31.

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achili.

Quamobrem subscripsit Maccius hexastichon huius tenoris.

Vltores sceleris gemini tranquilla per alta
En angues miserum Laocoonta petunt;
Paruaq; natorum complexus vterq; duorum
Corpora, mox artus pascitur innocuos;

Et patris in pœnas vos natos crimina poſcunt?
Impia vos luitis ſanguine facta pio?

E

L.Embl.78 Iterum Maccius effigiat piſcatorem cancros inquirentem, qui à Serpente in latibulis cancrorum ſtabulante demorſus fuit, cum titulo. SPES PRETIO NON EMENDA. Hoc proculdubiò conſonum videtur eſſe veritati, quæ in hoc diſticho eleganter decantatur.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fænore reddat ager.

Verumtamen magno interdum agricolarũ damno ſpe fraudamur: cũ alibi canat Poeta.

Expectata ſeges vanis eluſit auenis.

Itaq; Maccius ſubſcripſit diſtichon huius generis.

Cancrum piſcator quæris, deprehendis, & anguem?
Sic ſpes incautos fallere vana ſolet.

Idcircò non iniuria vocantur incautæ illæ animantes, quæ decipulis, retibus, & alijs artificijs coercentur. Iuxta vulgatum carmen.

F

Spes laqueo volucres, ſpes captat arundine piſces.

In lib. de ſymb. heroic. Cæterùm Paradinus delineauit Serpentem ab humo ſe ſe attollentem, vt fraga comederet, cum inſcriptione. LATET ANGVIS IN HERBA. Quo ſymbolo admonetur Lector, vt in libris legendis ſit cautus, ne in abſurdas, & impias ſententias incidat. Iterum Paradinus figurauit Serpentem à veſpis depaſtum, & hoc titulo decoratum. TRANSFVNDIT PASTA VENENVM. Vt innueret, eos, qui calumnijs alienis delectantur, alijs ſæpè ſæpius eſſe ludibrio. Rurſus idem author anguem circa clauem reuolutum pinxit his litteris circumſcriptum. IS SVPERIS LABOR EST. Hoc ſymbolum deductum eſſe volunt ab hiſtoria Leontychidis Senatoris, qui prudenter eluſit portentum, quod vulgò timebatur: etenim ſic docemur, quæ naturalia ſunt, vel caſu fiunt, à multitudine in ſuperſtitionem ducta, eludenda eſſe. Tandem ſymbolum animi diuinis intenti, erat pictura ciconiæ Serpentem dilaniantis hac inſcriptione exornata. VOLVPTATVM, ET MAIORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. Siquidem hoc notius eſt, quam vt debeat exponi, ciconias aſſiduè cum Serpentibus dimicare; & Serpentes, inter alios ſignificatus, voluptatum, & mollium illecebrarum ſymbolum eſſe ex ſuperius enarratis manifeſtarium euaſit. Eiuſdem conditionis videtur eſſe illud ſymbolum pictæ ciconiæ roſtro Serpentem ſtringentis, quod quidam authores in prima fronte librorum, quos euulgant, imprimere ſolent, cum his litteris circumſcriptis. DISCITE IVSTITIAM MONITI. Fortè alludendo ad Zoilos, qui inſtar Serpentum, alios ſauciare nituntur, & interdum ab alijs ſauciantur. Hoc etiam argumento vſus eſt Florentius in libro Emblematum, dum pinxit Serpentem cum ciconia belligerantem hoc titulo coronatum. RATIONIS CVM AFFECTIBVS BELLVM: deinde ſubſcripſit hæc carmina.

G

Embl.25.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens
Ciconiæ perenne concitat bellum;
Sic vilis illa turba mentis Affectus,
Rationis altæ regium impetunt callem.

H

Quæ ſententia ſummoperè commendanda eſt; quoniam viciſſe voluptatem, maxima voluptas eſſe dicitur; neq; vlla maior creditur victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus noſtris refertur. Etenim cunctis exploratum eſſe putamus, hominem eſſe quoddam animal prodigioſum duabus conſtans partibus, nempè anima, & corpore, illa veluti quodam numine, hoc tanquam vili pecude: quoniam reliquo corpore, brutorum generi vſq; adeò præſtamus, vt omnibus dotibus inueniamur inferiores; Verùm anima, ita diuinitatis ſumus capaces, vt ipſas etiam angelicas mentes liceat præteruolare. Hæ partes inter ſe iunctæ ſunt, ſed quadam cõcordia diſcordi, quia dum agitur de imperio, aut ſeruiture, vtraq; vult regere, & magis illa, quæ non debet. Hoc autẽ, pugna Serpentis, & ciconiæ, in hoc emblemate demonſtratur. Deniq; Serpens pro ſymbolo litteræ hæbraicæ Samech depingitur, vt animaduertit Goropius, non ſolum quia hæc littera, & Serpens, ratione tortuoſæ figuræ, quamdam inter ſe conuenientiam habeant; ſed etiam quia huius litteræ effigies, nil aliud, quàm anguem repræſentat. Præterea ſonus huius litteræ rationem Serpentis videtur præ ſe ferre: quandoquidem littera S. Latinorum,

Li.14. hierogl.

rum,

A rum,& sibilum vocem Serpentis denotat, nec non duorum Serpentum caudis iunctorum figuram exprimit. Item sigma maiusculum Græcorum, imaginem Serpentis refert: immò cæteræ eiusdem litteræ figuræ, tametsi variæ sint, omnes tortuosi Serpentis iconem exhibent. Id totum stabiliunt authores memoriæ artificiosæ, qui non solum Serpentem sibilantem pro littera S. intelligunt, sed etiam pro numero quinario, qui eodem carac̄there exprimitur. Ad finem Ricciardus in commentarijs symbolicis tradit Serpentes tres aduersus totidem præliantes, indicare vigesimum tertium gradum Arietis, & hominem, qui plures habebit inimicos; denuò tres Serpentes in terra prostratos denotare vigesimum gradum Geminorum, & hominem, qui erit Sapiens, rursus Serpentem tortuosè humi iacentem designare quintum gradum Leonis, & hominem inuidum, iterum Serpentem magno capite præditum significare trigesimum gradum Scorpij, & hominem prudentem; Amplius Serpentem magnum à muscis vndiq; punctum referre duodecimum gradum Scorpij: demùm per Serpentem magnum, monstrari tertium gradum Capricorni, & hominem sapientem. Quæ omnia Ricciardus ex B Astrolabio plano Ioannis Angeli desumpsit.

Serpens est symbolum litera S.

ADAGIA.

SI prouerbia examinemus, quæ malam Serpentum qualitatem respiciunt: prima fronte accurret illud. *Quilibet Serpens suo non caret veneno.* Quod alio adagio exprimi solet. *Etiam formicæ sua inest bilis.* Aliud profertur. *Caue peius, & angue.* de illis, qui odio capitali aliquem prosequuntur. Plutarchus in symbolis Pythagoricis meminit huius adagij. *Colubrum intra ædes collapsum non esse perimendum.* Quo nititur significare hospitem etiam nocuū perhumaniter tractādum esse. Succedit aliud. *ὄφιν θάλπεις.* nimirum. *Serpentem foues.* Pronunciatur, hoc, quotiescumq; quis negocium amplectitur, quòd euidens exitium illi est allaturum, vel quotiescumq; aliquis C homini ingrato famulatur. Multi arbitrantur prouerbium hoc originem duxisse ab historia Menippi Lycij, qui peregrinæ mulieris amore flagrabat: ea autem erat ex genere Lamiarum; quæ non modò in amorem valdè procliues sunt, sed etiam carnes humanas vehementer expetunt: propterea quidam Philosophus hoc animaduertens in hæc verba prorupit. *ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις.* Alij promulgant hoc adagium dimanasse ab Apologo superius recitato, in quo introducebatur rusticus Serpentem frigore penè extinctum in sinu fouisse, à quo postmodum lethalem ictum accepit. Alij deriuant hoc prouerbium ab apologo gallinæ ouis anguium incubantis, quæ ab hirundine monita fuit, ne in sui perniciem huiusmodi oua foueret. Huic non dissimile est aliud *κόραξ τὸν ὄφιν* .s. *Coruus Serpentem.* Erasmus effert hoc adagium in illos, qui sua ipsorum intentione pereunt. Prouerbium est deductum ab apologo superius recitato, in quo coruus esuriens Serpentem dormientem rapuit, à quo deinde lethali ictu affectus fuit. Estq; conforme illi *κορώνη τὸν σκόρπιον*, nimirum *cornix Scorpium.* Hoc iactari solet in hominem, qui ob edacitatem periclitatur. Sequitur aliud. *Latet anguis in herba.* D Solet hoc de periculo graui, & inopinato proferri; estq; simile alteri. *Vipera est in veprecula.* Idcircò huc respexisse videtur Virgilius, quando meminit fragorum, quæ interdum in vepretis leguntur. Sic enim canit.

Prouerbia à mala Serpentū qualitate desūpta.

> *Qui legitis flores, & humi nascentia fraga.*
> *Frigidus, ô pueri, fugite hinc latet anguis in herba.*

Eclog. 3.

Vulgare quoq; est aliud adagium. *Serpentis oculus.* Prolatum in eos, qui suo aspectu venenant, & obtrectationis virus in quoscumq; infundunt. Vel enunciatur in illos, qui acutissimè vident: nam Serpentes sunt animantes huius naturæ, vt oculos duriores, sed perspicaciores habeant. Vnde Flaccus canebat.

> *Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,*
> *Quàm aut aquila, aut Serpens Epidaurius?*

Prædictis additur. *ὄφις εἰμὶ φάγη ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται.* Idest. *nisi Serpens Serpentem comederit non fiet Draco.* Siquidem inter Serpentum genera, qui maiori corporis mole sunt insigniti, Dracones appellantur. Erasmus opinatur id à vulgo dimanasse,

qui

qui credit quempiam non poſſe conſtitui Imperatorem, niſi prius multos Principes ſuperauerit, & deglutiuerit, vt Rex Regum, & Dominus Dominantium euadat. Præterea omiſſa Serpentum mala qualitate, ab eorum natura, alia etiam deſumuntur adagia, & potiſſimum ratione ſpolij, quod Vere exuunt. Itaq; ſolet dici. *Magis hilaris, quàm qui exuit leberidem*. De illo, qui præ gaudio deſipere videtur. Deinde dicitur etiã κενώτερος λεβηρίδος. ideſt. *Inanior leberide.* Vel ſecundũ alios. γυμνότερος λεβηρίδος. nimirum. *Nudior leberide*. Hoc potiſſimum promulgatur de ſciolo indocto, qui cum parum, aut nihil ſapiat, Græciæ ſapientes æmulari arbitratur. Leberide enim, ſeu ſpolio anguis nihil poteſt inueniri inanius. Dicitur etiam in eodem ſenſu. τυφλότερος λεβηρίδος. *Cæcior leberide*. De homine in negocijs cæcuciente. Prouerbium hoc citatur ex Ariſtophane: cum Leberis, nimirum pellis illa ſicca Serpentis, nihil in ſe niſi effigiem oculorum habeat. Quamuis Suidas ſcripſerit Leberidem fuiſſe hominem extremæ inopiæ, itaut vulgari adagio locum fecerit: huius meminit Athenæus in Dipnoſophiſtis. Nihilominus prædictum Serpentis corium Lycophron in carmine Iambicò ſyphran appellauit. Immò Syphar aliquando ſenex ab Ariſtophane cognominatur; vel quia ſenilis ætas cæcutiat, vel quia ſicca, arida, viribuſq; deſtituta ſit. Hinc naſcitur aliud prouerbium κεντρότερος λεβηρίδος. nimirũ. *Aſperior laberide.* hoc recitatur à Suida de vehementer aſperis: nam ſpolium illud Serpentis, ob nimiam ſiccitatem, aſperimum euadit. Rurſus licet legere apud Græcos aliud adagium, quod præcipuè de piſcantibus pronunciari ſolet. ἔχεις τί; ἢ τὸν ὄφιν, ἢ ἰχθύν. ſcilicet. *Habes ne aliquid? aut Serpentem, aut piſcem?* His addamus illud adagium vetus. *Serpentes in vrbe captos non eſſe occidendos*. Memorat hoc Georgius Codinus in Origine Conſtantinopolis; dum ſcripſit Cryſen Scytharum Imperatorem, traiecto Danubio, ciuitatis muros obſidione cinxiſſe: tunc autem Bizantis vxor numerum hoſtium nihili pendens, cum mulierum multitudine decertabat: nam Serpentes in ciuitate captos, quos certo in loco cuſtodiebat, illicò aduerſarijs oſtendens, ſagittarum, vel ſpiculorum inſtar, in eos proiecit, plurimiſq; perniciem attulit; eoq; ſtratagemate Vrbem ab hoſtium impetu defendit. Hinc ortum eſt antiquum aſſertum, ſcilicet Serpentes in Vrbe captos non eſſe necandos, quippequi olim vrbi periclitanti opem tulerint. Demum tanquam coronidem hoc addemus. *Anguium plexu Andromachen exornare.* Hoc ſolet proferri de illis, qui ad ſuam ſtabiliendam ſententiam, & ad ſuas fulciendas rationes, vndequaq; multa congerunt. Ideò Nicephorus Caliſtus ſolebat dicere. Id conſilij nobis eſſe, vt ex omnibus, quæ ad rem faciunt, aliquid colligamus, & interdum etiam ſpiris anguium implexis Andromachen adornemus. Andromaches autem fuit virago quædam, & vxor Hectoris, quæ muliebre quoddam ornamentum in modum Serpentis plicatum geſtabat.

Alio adagia à cõditionibus anguium deſumpto.

NVMISMATA.

IN quibuſdam monetis iconem Serpentis in ſpiram collecti conſpicamur, cuius inſcriptio eſt. SALVS ANTONINI AVG. In alio eiuſdem nummo licet intueri Serpentem tractu ſinuoſo virgæ obrepentem; atq; in alio, Dea virgam gerit, dextra poculum angui porrigit, cum inſcriptione. SALVS AVG. COS. III. In alijs ipſe ſedens in ſella pateram Serpenti caput admouenti porrigit. Inſcriptio eſt. SALVS AVG. In moneta Mar. Antonij, figura Orphei habitu philoſophico, & lyra ornati conſpicitur coram Serpentibus, & alijs feris canens: nam Orpheus eloquentiæ ſymbolum eſſe perhibebatur. In numiſmate Aurelij Cæſaris Auguſti Pij filij, icon Serpentis caput admouentis dextræ cibũ exhibenti obſeruatur: etenim Priſci hoc ſymbolo hominem regno potitum hieroglyphicè deſcribebant. In moneta verò M. Aurelij Seueri Alex. viſitur anguis aſſurgens porrigenti pateram, cum inſcriptione. SALVS PVBLICA. Siquidem numiſma æneum græcum Seueri cum litteris CEYH. POC. habet in parte oppoſita Serpentem, cuius corpus varijs gyris eſt complicatum: litteræ autem ob antiquitatem ſunt corroſæ. hoc numiſma cuſum fuit in aliqua Græciæ prouincia, cuius ſignum eſt figura Serpentis: proptereaquòd hoc animal, vt animaduerſum fuit in hieroglyphicis, mundum Regiones, & Prouincias denotare ſolebat. Hinc colligit Erizus, per iconem

A nem Serpentis in numismate sculpti, intelligendam esse Prouinciam, in qua moneta in gloriam, & monumentum prædicti Principis fabrefacta fuit. Item numisma magnum æneum græcum Adriani cum litteris corrosis. AYT. KAI. idest Imperator Cæsar: habet in altera parte imaginem Deæ faces accensas gestantis, & in curru vectæ à duobus Serpentibus; cum his litteris. LI. Hæc moneta proculdubiò cusa fuit in monumentum tanti Principis, in aliqua Græciæ vrbe, cuius nomen expressum in moneta non cernitur. Dea illa fuit Ceres, quam Erizus illi ciuitati præfuisse opinatur. Hanc eamdem Deæ iconem in curru ab anguibus tractò, Erizus in magno numismate æneo Antonij Pij obseruauit. Et quoniam Ceres Dea segetum ab antiquitate celebrabatur, & prima arandi modum homines docuisse ferebatur: ideò à Serpentibus trahi fingebatur, quoniam obliquitatem sulcorum ab aratro terræ impressorum, effigie Serpentum designabant. Numisma argenteum paruum Octauij cum litteris circumscriptis. CÆSAR IMP. VII. habet in latere opposito imaginem Victoriæ alatæ, cuius latera duo Serpentes stipant, in parte inferiori alius iacens obseruatur, qui circa alios laterales

Qui primus arandi artẽ docuerit.

B se inuoluit. Inscriptio est. ASIA RECEPTA. hæc moneta, remota omni dubitatione, fuit cusa tempore victoriæ Asiaticæ, aut Ægyptiæ: nimirum quando Octauius debellato Antonio, & superata Cleopatra triumphauit: quandoquidem ab illis Serpentibus Asiam designari multi perhibent. Erizus tamen ex triplici Serpentum imagine, tunc Imperium Romanorum tres orbis partes occupasse coniectat: Europam enim diù possederant, Africam paulò ante subiugarant, nunc Asia recepta. At in nummo Antiochi. SALVS Dea Romanis habita credebatur formæ muliebris, habitu regio sedens, & pateram iuxta aram tenens, circa quam Serpens voluebatur. Nonnulli referunt in nummo æreo Neronis conspici Serpentem pluribus spiris plicatum attollentem caput ad ignem supra aram accensum, & denotare Æsculapium affirmant. In C. Cæsaris nummo intueri licet Elephantum surrecta promuscide, aduersus quam Serpens quasi dimicaturus insurgit: in altera parte Serpens pedibus Elephanti veluti obtritus conspicitur; & legitur inscriptio. CÆSAR. Ex prima icone (teste Pierio) lacessitum bello, ex secunda bello confectum intelligere possumus. Tarentini, quòd à Tarante Neptu-

C ni filio originem vrbis suæ habuisse crederent, eius iconem in omnibus suis numismatibus impresserunt, deinde equitem currentem, qui Phalantus esse creditur, nec non delphinum, cum fama esset eum naufragum in litus à delphino euectum fuisse. In altera igitur nummi parte Serpens conspicitur cum titulo. ΤΑΡΑΣ. cum pars opposita iconem Phalanti equitis cum scuto procurrentis, nec non delphini exhibeat. Pierius etiam refert se cõtrectasse nummũ, cuius altera facies inscriptionem habebat. ΚΡΟΘΟΝΙ. cum reliquæ litteræ temporis vetustate essent detritæ. Huius autem altera facies iconem Herculis in cunabulis Serpẽtes strangulantis repræsentabat: fortasse vt hoc insigne facinus cunctis vtilitatis exemplo futurum esset, vel potius ad fortitudinem, & incolumitatem ostendendam, qua Crotoniatæ vulgò prædici esse ferebantur. In quibusdam Gręcorum monetis duo Serpentes ad semicirculi curuaturam se inuicem spectantes obseruantur cum inscriptione. ΔΥΝΑΡΧΕΞ ΥΠΑΤ. Β. hæc autem inscriptio dominium penès duos indicabat. In alijs etiam antiquis numismatibus licet intueri effigiem pusionis cincinnati, platanoque coronati, & Serpentem manu tenentis, quæ fi-

D gura apud Ethnicos bonum genium denotabat. Monetæ autem referentes imaginem virgæ Serpentibus exornatæ, quam caduceum appellant, sunt innumeræ. Quandoquidem numisma æneum græcum mediocris magnitudinis Adriani cum his litteris. ΑΥΤ.ΚΑΙ ΤΙ ΑΙ.ΑΔΡΙΑ.CEB. idest Imperator Cæsar Titus Ælius Adrianus Augustus; habet in parte opposita magnum Serpentem gyris multis plicatum, in quorum medio caduceus, & secus caudam Animalis spica triticea conspicitur. Hoc in monumentum Adriani cusum fuit in aliqua vrbe Græciæ, cuius nomen non legitur. Nam, per Serpentem, iuxta sententiam Ægyptiorum, dominium, & imperium intelligendum est: quapropter caput Serpentis in dextra Iunonis figurabant, sicuti aliàs à nobis expositum fuit, & Serpentes Leonibus in templo Deæ Opis copulabant, vt dominium totius terrarum orbis designarent. Pariter in nummo Iuliæ Mameæ conspicitur imago Deæ dextra caduceum tenentis, cum titulo. FÆLICITAS PVBLICA S. C. Alij referunt, quòd in prædicto nummo videtur simulacrum læua hastæ nixum, sinistra tortuosum Serpentem porrigens, cum inscriptione. IVNO CONSERVATRIX: cum Ser-

Numismata habẽtia caduceum Mercurij.

pens imperium,& hasta tutellam indicet. In nummis etiam Vespasiani, & aliorum, caduceū cornucopiæ iunctū tāquam fælicitatis inditiū licet intueri; adiecta tali inscriptione. PAX AVGVSTI: ob eamdem rationem in moneta Adriani legitur. FÆLICTAS AVGVSTI. licet quoq; conspicari caduceum in numismate Antonini Pij, nec non ramum oliuæ folijs, & fructibus onustum, cum eadem inscriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. Valerianus narrat se vidisse Bononiæ, apud Achillinos viros multiuigæ eruditionis cognitione spectatissimos (à quibus hodiernus Claudius Achillinus minimè degenerans non solū humani, diuiniq; iuris sciens, sed in nullo doctrinæ genere non perfectus commendatur, qui in patrio Gymnasio Iuris nodos, & Legū ænigmata tam eleganter soluit, vt inter viros eruditos nostræ ętatis locum obtineat eminentissimum) nummū aureum, in quo simulacrum alatum cum caduceo, & Serpente à pedibus proficiscente conspiciebatur; cum titulo. PACI AVGVSTÆ. Alius huius generis nummus interdum ostenditur cum litteris. TI.CLAVD.CÆS.AVG.P.M.TR.P. Siquidem in alio nummo æneo eiusdem T. Claudij Victoria est alata, dextra vestimentum à pectore ad faciem tollit, læua caduceum porrigit, & pedibus calcat anguem: quare profligato bello, pacem insinuare videtur. Hæc moneta, Erizo teste, cusa fuit Romæ, vt honoris immodici titulo tantum Principem prosequerentur, qui ex Britania sine sanguinis effusione victoriam reportauit: de quo Suetonius hæc habet. *Quare à Massilia Gessoriacum vsq; pedestri itinere confecto, inde transmisit, ac sine vllo prælio, aut sanguine, intra paucissimos dies, parte insulæ in deditionem recepta, sexto, quo profectus erat, mense, Romam redijt, triumphauitq; maximo apparatu.* Deniq; numisma argenteum Augusti in iuuenili ætate constituti; cum his litteris. IMP.CÆS. DIVI F.COS.VI. LIBERTATIS P.R.VINDEX. habet in parte opposita figuram humanam stantem, & caduceum manibus tenentem, cum litteris subscriptis. PAX. Post figuram, ara cum Serpente conspicitur. Hoc numisma proculdubiò, eo tempore cusum fuit, quo Octauianus, Bruto, & Cassio superatis, omnibusq; bellis ciuilibus fine imposito, populo Romano vniuersalem pacem, & libertatem restituit: quandoquidem caduceus in manu simulacri pacem, & ara cum Serpente libertatem, salutemq; demonstrant; quas ab Octauiano fuisse Populo Romano redditas ostendunt litteræ circumscriptæ. LIBERTATIS P.R.VINDEX.

L.15.Hierogl.

Achillinorum honorata mētio.

In lib. Numis.

E F G

MIRACVLA.

IN inquirendis rebus admirabilibus patratis, nō recedemus à sacris Biblijs, in quibus Deum Opt. Max. verū miraculorum patratorem multa supra vim naturæ operatū fuisse legimus. Primitus in populum Israeliticum ad profligandam eius temeritatem, & audaciam, ignitos Serpentes immisit. Verba autem sunt hæc. *Profecti sunt autem, & de monte Hor per viam, quæ ducit ad mare rubrum, vt circumirent terram Edom, & tædere cœpit populum itineris, ac laboris: locutusq; contra Deū, & Moysen ait. Cur eduxisti nos de Aegypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ; anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populū ignitos Serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, atq; dixerunt Peccauimus, quia locuti sumus contra Dominum, & te, ora vt tollat à nobis Serpentes.* Hoc in loco inuestigant nonnulli, quinam, & cuius cōditionis fuerint huiusmodi Serpentes igniti: quamobrem multi cum Caetano, referunt angues ignitos fuisse nuncupatos ratione rubicundi coloris, qui ad instar ignis rutilabat; vel ob exquisitum doloris sensum: nam corpora ad eorum ictus, contracta ardenti febre, maxima inflammatione corripiebantur. Lyranus, & alij adducunt nonnullorum opinionem, qui scripserunt hos Serpentes igneos fuisse dictos, quia minimi essent, & veloces in motu, instar scintillarum ignis, vel quia volantes per aerem scintillas igneas spirarent. Deinde habemus in sacris paginis illustriss. miraculum trāsmutationis virgæ Moysis in Serpentem, vbi leguntur hæc verba. *Respondens Moyses ait. Non credent mihi, neq; audient vocem meam; sed dicent, non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum; quid est, quod tenes in manu tua? Respondit; virga. Dixitq; Dominus; proijce eam in terram. Proiecit, & versa est in colubrum; itaut fugeret Moyses. Dixitq; Dominus; extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & ten-*

Numer. c. 21.

Cur Serpētes ignei nuncupati.

Exod. cap. 4.

H

A *& tenuit, versaque est in virgam. Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.* Rursus paulò inferius eadem leguntur. *Dixitq; Dominus ad Moysen, & Aaron cum dixerit vobis Pharao ostendite signa; dices ad Aaron; tolle virgam tuam, & proijce eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.* Hoc in loco maxima agitatur quæstio, an Serpentes illi, in quos virgæ Magorum cancionibus Aegyptiorum fuerunt transmutatæ, veri, & naturales Serpentes fuerint, non minus quàm ille, in quem virga Aaron fuit trasfigurata; an potius fuerint quædam Serpentum phantasmata, quæ à Dæmonibus, more anguium, mouerentur. Multi authores tam nuperi, quàm veteres insigni doctrina præstantes, illos magorum effectus non veros, & naturales, sed tantùm simulatos, & apparentes fuisse existimarunt. In hanc venerunt sententiam Philo, Iustinus Martyr, Tertullianus, Catena in Exodum, Hugo de Sancto Victore, & plures alij viri clarissimi, qui scripserunt miracula Moysis, virtute diuina patrata fuisse, mutatione rei propositæ in naturam eius, quod efficiebatur: quæ verò à Magis, Dæmonis ope, & præstigijs ita fuisse edita, vt qui Serpens non esset, spectantes eũ, quasi Serpentem intuerẽtur. Ex altera parte Authores non contemnendi, Magorũ angues veros, & naturales fuisse arbitrati sunt: cui sententiæ Theodoretus, Augustinus, D. Thomas, Abulensis, & omnes ferè Theologi scholastici adstipulãtur: his potissimum ducti rationibus: primò, quia sacra pagina narrat ijsdem verbis, eodemq; modo virgam Aaron, & virgas Magorũ in Serpẽtes trãsmutatas fuisse: quapropter, si ille Aaron fuit verus Serpens; assimiliter illi Magorũ veri Serpentes fuisse videntur. Deinde virga Aaron virgas Magorum deuorasse, nimirum Serpens eductus ex virga Aaron, Serpentes productos è virgis Magorũ vorasse dicitur: quare nõ diceret Scriptura illos deuorasse, nisi veri, & genuini Serpentes fuissent. Tertiò in capite subsequenti, nempè capite octauo Exodi habemus, quòd Magi in tertio signo defecerunt; neq; ciniphes producere potuerunt: hinc prima duo signa vera, & non simulata fuisse cõiectant. Præterquamquod possumus addere, quòd Moyses fallaciam patefecisset, nisi veri, & naturales fuissent Serpentes. Itaq; nonnulli doctissimi viri excogitarunt quinq; modos, quibus Magi virgas in Serpentes transfigurare potuerint.

C Primò Dęmones commouendo, & turbando spiritus, in quibus erant species, & phantasmata virgarum, & Serpentum potuerunt operari, vt reflecterent ad sensum communem, vel etiam ad sensum visus; nempè primò species virgæ, mox Serpentis, itaut virga in Serpentem, & vicissim Serpens in virgam mutatus videretur: hæc à Diuo Thoma tractantur. Secundò potuit fieri, vt Dæmon, virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita turbaret, vel ludificaret, vt esse viderentur quæ nõ erant, & non esse quæ aderant. Tertiò potuerunt Dæmones virgas illas Magorum illicò conuertere in Serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, & ad producendos Serpentes valdè idonea, & efficacia. Quartò fieri potuit, vt Dæmones, non aduertentibus spectantibus, virgas à Magis proiectas statim à conspectu eorum clanculum auferrent, & pro illis angues antea præparatos, vel aliunde delatos ante oculos circumstantium repræsentarent, itaut virgæ in Serpẽtes transmutatæ viderentur. Quintò potuit fieri, vt Dæmones virgas illas in modum, & formam anguium concinnarent, illisq; Serpentinum motum communicarent. Quapropter, qui negant

D illos magorum Serpentes fuisse veros, & naturales, necesse est, vt duos primos modos, vel quintum sequantur. Superest igitur quartus modus, qui Lyrano, Abulensi, & pluribus etiam viris doctis verisimilior videntur: nam iuxta illum modum, veros fuisse Serpentes tueri possumus. Sed ambiget aliquis, si hoc assertum veritati consonum est, quomodo possumus attestari virgas in Serpentes fuisse conuersas? Respondendum est in scripturis ita legi, quoniam id spectantium oculis ita apparebat.

Postmodum si examinemus miracula Serpentum, quæ Apostoli Dei patrarunt, innumerabilia ferè se se offerent. In primis Apostoli Simon, & Iuda coram Persarum Rege Magos confuderunt: propterea Magi iracundia accensi multitudinem Serpentum in exitium Apostolorum conuocarunt. At Apostoli virtute Dei muniti, his Serpentibus pallia sua implentes, Christi nomine inuocato, eos in Magos incitarunt. Ideò Serpentes assiduis ictibus Magos vexare cæperunt, qui præ dolore, ritu luporum vlulabant. Vnde Rex, & reliqui spectatores dixerunt Apostolis: permittite, vt Magi his morsibus pereant; qui responderunt: nos missi sumus à Domino, vt cunctos ad vitam

Cap. 7.

An Serpentes Magorũ fuerint veri.

In lib. de vita Mos.

Quæst. 18.

Lib. 3. de Trinit. ca. 6. & 8.

In com. ad 24. caput Euang. sec. Matth.

Par. 1. qu. 114. Art. 3.

SS. Simonis & Iudæ miracula de Serpẽtibus.

reuocemus, non autem, vt quempiam à vita in necem præcipitemus. Fusis igitur ad Deum precibus, iusserunt Apostoli Serpentibus, vt in nomine Omnipotentis Dei, resumpto, quod in Magos infuderant veneno, illicò ad suas latebras reuerterentur. Hoc Abdias in historia Apostolorum recitauit: quod postmodum Baptista Mantuanus his versibus confirmauit. *Lib.6.*

Impia successu hoc mens indignata Magorum
Sic se posse putans Sanctis imponere, coram
Rege ipso, tulit in medium genus omne veneni
Dipsadas, & Iaculos celeres, hydrosq; nepasq;
Natrices, Colubros, & cætera, quæ per Eremum
Solibus arentem virosa animalia serpunt.
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertere.

Lib.3.hist. Apost. Pariter Andreas Apostolus, ex eodem Abdia, ductus ad agrum, in quo Serpens admirandæ magnitudinis (erat enim eius longitudo quinquaginta cubitorum) stabulabatur, & totam illam regionem, magno habitantium damno, deuastabat; belluam erecto capite sibilantem intuens, hæc verba protulit: abdas caput, quod ab initio in perniciem humani generis erexisti, & famulis Dei obtempera, vt pereas. Tunc Serpēs magnum edens rugitum, euomensq; veneni copiam extinctus est. Postmodum Sanctus perueniens ad prædium, in quo pusio à Serpente punctus, iacebat mortuus, parentesq; obseruans plorantes, puerum illis viuum restituit, qui coram Apostolo genuflexi gratias omnipotenti Deo egerunt immortales. Ex eodem authore, Mattheus Apostolus, & Euangelista per Aethiopiam trasiens, peruenit ad ciuitatem nomine Naddauer, vbi duo Magi Zaraes, & Arphaxat Aeglippum Regem tunc sedētem ludificabant: ipse verò eorum verba tanquam diuina magni faciebat; insuper cuncti non solum ciues, sed etiam gentes finitimæ ad hanc vrbem confluentes, prædictos Magos venerabantur: siquidem quamdiu voluissent, omnes sensitiuarū virtutū actiones coercebant, & Serpentes hincinde ad homines pungendos congregabant, & postmodum cancionibus vulneratos sanabant. Vnde Sanctus, his omnibus animaduersis, eorum præstigia manifestans, quos immobiles reddebant, ipse soluebat, quos excæcabant, ipse videndi facultatem illis restituebat, & tandem Serpentum punctiones, solo Christi nomine inuocato, curabat. Similiter, ex prædicto authore, temporibus Ioannis Apostoli, & Euangelistæ, in Epheso euangelicam doctrinam prædicantis, accidit, vt iuuenis nomine Callimachus, quotidianis Sancti sermonibus interesset, & mulierem nomine Drusianam deperiret: neq; ex verbis euangelici præconis præsidium hauriebat; quoniam immane scelus in dies augere machinabatur. Itaq; mortua Drusiana, & pretio, quodam procuratore corrupto, libidinosa furens insania, tumulum defunctæ ingressus, pannis inuolutum cadauer exuere cæpit; & cum, iam sublatis penè omnibus exuuijs, solum genitalis partis superesset velamen, quod nefariam permixtionem impediebat: illicò immanis Serpens apparuit, cuius morsu iuuenis saucius corruit exanimis: quare sequenti die, cum D. Ioannes, & alij ad tumulum venissent vt sacra celebrarent, cadauer Callimachi substratum Serpenti, maximo omnium spectantium terrore, inuenerunt. Diuum Marcum, vt recitat Gregorius, penès montem Marsicum in consueto orantē specu immensæ magnitudinis anguis adortus est, quem, oratione non intermissa, adeò cicurauit, vt cum Sancto etiam cubaret: immò cum hospite triennium conuixit, donec Serpens spontè abierit. Tandem Paulus Apostolus, & ipse christiana munitus fiducia, cum apud Melitem insulam à Serpente ictu lethali percussus fuisset, ita vt omnes eum paulò post periturum crederent, Serpentem excutiens nihil prorsus mali passus est.

S. Andreæ Apost. miraculum. *Lib.7.hist. Apost.* *Matthæi Apost. miraculum.* *Lib.5.hist. Apost.* *Ioan. Apost. & Euang. in Epheso cōcionantis miraculū.* *Lib.3.Dialog.c.16.* *Serpens cicur. supra vim naturæ.*

Cæterùm non solum Apostoli, sed etiam alij Sancti, cunctiq; recta in Deum fide muniti expugnabunt Serpentes, & quodcumq; veneni genus extinguent: cum id Christus in Euangelio apud Marcum attestetur his verbis. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, Serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Quocirca Sanctus Pachomius, cui multa erga Deum inerat fiducia, sæpè, ex Metaphrasto, Serpentes, & scorpiones illæsus calcauit. *Cap.16.*

A cauit. Item, ex Textore, Didomus Abbas, & Anachoreta innoxius pedibus nudis angues compressit. Iulianus Saba, vt refert Theodoretus, per solitudinem iter faciens, maximum Serpentem offendit, & instans mortis periculum animaduertens, Dei ope implorata, & signo crucis munitus, bestiam interfecit. Idem præstitit Martianus Cyrrus: immò, & Donatus Eureæ in Cypro Episcopus (teste Nicephoro) anguem non minorem illis, quos India gignit, solo crucis signo peremit. Amantias etiam vir iustus, ex Gregorio, obuios quosdam angues, sanctissimo crucis signo, necauit: immò latebrarum orificia crucis imagine obsignauit, indeq; angues nonnisi mortui egrediebantur. Diuus Hilarius, vt habetur apud Surium, in Insula Gallinaria multitudine Serpentum redundante, defixa in solo cruce, metam anguibus constituit, quam excedere non debebant: paruerunt Serpentes, neq; deinceps assignatos limites præterire ausi sunt. Pariter Sanctus Ioannicius Abbas, referente Surio, reuertens à veneratione tabernaculi Sancti Theophanis, quod erat in Sigriana, præter nauiganséq; lacum, qui est ad partem borealem Apolloniadis, appulit Taso; vbi Monastæ, & reliqui Accolæ à copia Serpen-

Miracula aliorũ Sanctorum.

Li. 12. cap. 45.

Lib. 3. Dialog. c. 35.

Tom. 1.

In vita eiusdẽ Sancti.

B tum grauiter vexabantur. Quare Diuum illic versantem omnes habitantes maiorem in modum rogarunt, vt tantæ calamitati finem imponeret: is ad pietatem procliuis, precibus tanquam sagittis vsus est, quibus Serpentes perculsi, Insula relicta, in profundum pelagus se præcipites dederunt. Ex eodem Surio, Volusianus quidam, rebus intellectis admirabilibus, quas Sanctus Vigo Episcopus Baiocensis patrabat, eum summis precibus adiuit, vt ad syluam suo prædio adhærentem accederet, in qua immanis Serpens diuagans solo halitu homines, pecoraque interimebat. Tunc Sanctus bidui spatio in preces incumbens, inediaq; se macerans, implorata Dei misericordia, compertaque Serpentis trita semita, per quam à specu ad fontem, & vicissim à fonte ad latibulum reuertebatur, intrepidus orificio cauernæ appropinquans hæc verba protulit. Præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei viui, qui famulis suis virtutem ambulandi super Aspidem, & Basiliscum, & conculcandi Leonem, & Draconem communicauit, vt ab hoc antro exeas: his prolatis verbis, Serpens, erecto capite, & exertis dentibus, quasi hominem voraturus prosilijt: at seruum Dei conspicatus statim con-

In vita S. Vigonis.

Serpens deuastãs syluam à S. Vigone expellitur.

C tracto ore, & demisso capite, ad eum accessit: ideò Sanctus, elata manu, signum crucis exprimens, loro bestiam vinciuit, ligatamq; tanquam mansuetam ouem, ad litus maris ducendam discipulo tradidit; ne imposterũ ei liceret in illa regione diuagari: sicq; locus à pestifero veneno liberatus est. Prædicto simile miraculum patrauit Sanctus Victo Episcopus Virdonensis, vt recitat Surius, tempore Clodouei Francorum Regis: etenim in vasto specu (vbi magna crux lapidea in tanti miraculi monumentum conspicitur) iuxta monasterium Sancti, immensus Serpens latitabat, cuius halitu tam homines, quàm bruta prætereuntia interibant: vnde Regionis Incolæ ad opem Sancti Vitonis cõfugerunt, vt illos hac ærumna liberaret. Sanctus igitur ieiunio tridui munitus, & vniuerso associatus populo, ad speluncæ ostium peruenit, & stola, horrificam ligans bestiã, omnibus spectantibus, extinxit. Non dissimilẽ casum Diuo Marcello Episcopo Parisiensi accidisse narrat Surius. Nam sua ætate, mulier, coniugij integritatem viuens non seruauit; ideoque integra post obitum in sepulcro iacere non meruit; quoniam Serpens, qui eam viuentem in crimen traxerat, adhuc in eius cadauer desæuiebat. Qua-

Tom. 7.

In vita S. Marcelli.

D re consanguinei ingentem anguem conspicati, & strepitu vexati, de proprijs sedibus migrare coacti fuerant. Quocirca Beatus Marcellus, hoc intellecto, Christo Duce, & multitudine hominum associatus, ad locum cum bellua pugnaturus accessit. At Serpens de sylua ad tumulum reuertens Sanctum conspicatus, demisso capite, & cauda blandiente, quasi veniam precabatur: tunc Sanctus Marcellus baculo caput anguis ter percutiens, loro ceruicem ligauit: deinde coram populo, ei iussit ne imposterũ huiusmodi calles repeteret; quamobrem bestia in huiusmodi locis nusquã amplius diuagari visa est. Similiter angui imperauit Magnus Daniel Scylita, & sanctissimus anachoreta, vt refert Baronius, qui pedes Sancti spiris arctè inuoluit: at ipse, formidãtibus spectatoribus, audacter increpauit Serpentem, qui illinc statim discedens, & ad parietem repens in omnium conspectu disruptus est. Ex Gregorio habemus, quòd fur hortulum quemdam conculcauerat, vt inde prædam auferret: ideò monachus olitor Serpentem duxit ad locum, per quem fur ingredi solebat, eique nomine Christi iussit, ne quempiam posthac ingredientem admitteret. Itaque sequenti nocte, fur ingressurus, & be-

Serpẽs à S. Marcel. pulsus.

Tom. 6. Annal. Eccles.

Lib. 1. Dialog.

Serpēs hortuli custos. stia totum aditum occupante perterrefactus, resilijt in vepres, à quibus nonnisi illucescente die, & accedente monacho olitore, se extricare nequaquam potuit. Item Sanctus Ammon Abbas vir iustus suę cellæ custodes duos Serpentes constituit aduersus latrones, qui deinceps accedentes, & bestias conspicati, pœnitentia ducti sanctissimi euaserunt: sicuti in Vitis sanctorum Patrum legitur. Sancta etiam Verdiana virgo, vt retulit Baronius, ordinem vallis Ombrosianæ professa, cum ad imitationem S. Antonij vexari cuperet, duos habuit Serpentes, qui maximum horrorem illi incutiebant, caudisq; illam flagellabant, maximè quando eis cibum non porrigebat, aut quando eos in eodem vase comedere nō permittebat. Vnde Ardingus Episcopus Florentinus ad Sanctam Virginem inuisendam accedens bestias expellere voluit: at virgo orans renuit, ne tali patientiæ exercitio priuaretur, immò eis abscissas caudas precibus, & signo crucis restituit. Mannus meminit viri cuiusdam, qui in regione quadam Poloniæ, postposita recta in Deum fide, ad Hæreticos transijt. Hic vineam possidebat, in qua nescio quid coli volebat, sed cum appropinquaret celebritas, in qua sanctissimi Corporis Christi memoria recolitur, in contemptum solemnium feriarum, operarios ad fodiendam vineam conducere decreuit. At vxor, in qua nondum Christi fides extincta erat, virum obsecrauit, ne diem maximè festum aliquo exercitio labefactaret: ille autem verba vxoris nihili pendens, statim atq; diluculauit, operarios in vineam ducens hortabatur, vt alacri animo terram ligonibus proscinderent. Vix ipsi opus aggressi fuerant, cum repentè immanis Serpens sublato pectore sibilans vineæ Dominum in gramine sedentem adortus, spirisq; collum complexus, operarijs fugientibus, strangulauit. Quare si prædictus peccans, solemnibus ferijs contemptis, à Serpente necatus fuit, audiamus alium casum iuuenis, qui contempta matre, ab angue pariter punitus fuit. Legitur hoc miraculum apud Cæsarium Hersterbacensem. Iuuenis vocabatur Henricus, qui propriam matrem festiuis verbis, sed venenato animo decepit: nam illam rogauerat, vt omnia sua bona sibimet concederet, vt vxorem honestiorem, & ditiorem in sui thori sociam recipere posset. Mater annuit, vt filium omni beneficij genere prosequeretur. Hic, hamo coniugali vorato, matrem domo expulit, quæ ob mendicitatem cibum ostiatim petere coacta fuit. Itaq; filius cum vxore in mensa sedens, pulsata ianua, iussit aperiri: sed interim audita matris voce, statim pullum cum patina iam in mensa collocatum à famulis abscondi imperauit, ne à matre videretur: interea post longum colloquium, matre expulsa, denuò pullum in mensam deferri iubet: sed famulus in patina Serpentem implicatum inuenit, quo perterritus reuertens, Domino spectaculum nunciauit, at ille subridens ancillam, ad deferendam cum pullo patinam misit, quæ mox idem se vidisse retulit. Verùm Dominus indignatus se à famulis illudi putans, & de mensa surgens, veniam, inquit, & etiamsi Diabolus ibi fuerit, in mensam deferam. Tunc in herum ad patinam accedētem insilijt Serpens, & collum eius adeò arctè complicauit, vt oculi, & facies intumescerent. Iam intelleximus pullum coctum, supra ordinem naturæ, in anguem conuersum, nunc, narrante Surio, aliam materiam in Serpentem transmutatam admirabimur. Olim quidam agricola, vrgente penuria annonæ, ab hero diuite, & auaro nihil frumenti pro satione, & pro victu extrahere potuit: vnde mendicitate oppressus, ad Sanctum Spiridonem Archiepiscopum Trimmythuntem confugit. Sanctus materiam quamdam auream inopi agricolæ dedit, quam pro tritico ad herum, loco pignoris, deferri iussit. Itaque hac ratione pauper rusticus copiam frumenti accipiens terræ commisit, quæ copiosissimum fructum opportuno tempore reddidit, quo auream redemptam materiam Sancto Spiridoni, grato animo, retulit. Itaq; Sanctus aurea recepta materia, vna cū agricola ad quamdam horti sepem se conferens, oculis in cęlū eleuatis, hæc verba protulit: Domine mi Iesu Christe, qui sola voluntate omnia creas, & transmutas, qui aliquando virgam Moysis coram Ægypti Rege in Serpentem conuertisti, hoc quoq; aurum, quod ex animante in hanc formam transfigurasti, in pristinam quoq; formam redige, vt hic pauper discat, quòd quæcumq; voluit Deus, operatur. Tunc illud aurum euasit Serpens, qui circa sepem, vt prius, voluebatur. Quid plura? Diabolus etiam sæpè figuram Serpentis induit. Ideò Cæsarius Hersterbacensis verba faciens de monachis in Odeo dormitantibus, scripsit illum soporem à Diabolo dimanare: quādoquidem monachus quidam vir iustus supra dorsum Fratris Vuilhelmi somniculosi anguem sæpè repere obseruauit, statimq; intellexit Diabolum esse, qui homi-

Marginal notes:
Tō. 13. Annal. Eccles.
Caudæ abscissæ Serpētibus restituatur ī integrum.
In Hist. select. cap. 40.
Serpens virum quemdam Dies festos contemnētem strāgulat.
Li. 6. illust. mir. c. 22.
Iuuenis paruipendēs matrē Serpēte punitur.
Tom. 6.
Materia aurea in Serpentem mutata.
Lib. 4. Illustr. mir. cap. 32.

A hominibus somnolentis summopere delectatur. Demùm per historiam Vienn ę impressam anno Domini quinquagesimo primo supra millesimum, & quingentesimum intelleximus, quòd in quibusdam locis Hungariæ innumeri Serpentes in strue manipulorũ frumenti inuenti fuerunt, quos cum rustici comburere vellent, manipuli ignem respuisse dicuntur: nam Serpens cæterorum maximus, erecto capite, humana voce monuit exuri non posse: quandoquidem non spontè, sed supra vim naturæ nati, & propter hominum crimina immissi fuerant.

PROBLEMATA.

CIRCA structuram, & naturam Serpentum, ab Authoribus problemata proponi solent, quæ hoc in loco recensere nõ infrugiferum esse opinamur. Primò circa structurã animalis doctissimus Zimara quærit, cur B Serpentes, reliquo quiescente corpore, caput in partem posteriorem vertere possint. Scribit igitur respõdendum esse (veluti etiam superius de natura huius animalis verba fecimus) quoniam Insectorum modo, structura volubili constant, & vertebris cartilaginosis, & flexilibus integrantur, quas natura his animalibus impartita est, vt noxia melius vitare possent; nam aliter propter oblongum corpus, & defectum pedum angues ad conuersionem inepti erant: quandoquidem nihil vtilitati illis esset erectio capitis, nisi illud etiam conuertere possent.

Secundò inuestigant aliqui, cur linguæ Serpentum venenosæ sint, & respondent illas esse poris refertas, per quos malitia humoris in animali prædominantis inde facilè egredi, & etiam communicari possit.

Tertiò clarissimus Zimara quærit cur Serpentes pene, & testibus careant. Responsum autem huius problematis superius assignauimus, quando naturam, & mores horum animalium ponderabamus: nam ob corporis prolixitatem testibus carent, & quoniam cruribus non vtuntur, penem etiam nõ habent. Quamuis inferius ostensuri simus C penem, & testes viperis inesse, vt Lector in capite subsequenti legere poterit.

Problem. 47.

Circa naturam, & qualitatem Serpentis, Primitus quæri solet, cur morsus maximè anguium sit venenosus. Respondent aliqui animal mordens ingentes irarum motus in se concepisse, & propterea mordendo venenare: nam in illa actione, bilis subtilissima per totum corpus desseminatur, consequenterq; portio biliosa circa dentes in morsu relinquitur; hæc autem quo potentior est, eò velocius partem demorsam corrũpit, illamq; in sui naturam vertit; atq; ita venenum augetur; quemadmodum ignis materiam comburendo crescit. Serpentum autem bilis in comparatione ad cætera animalia, acutissima est: quapropter eorum morsus maximè venenosus esse perhibetur; & præcipuè cum fel horum animalium maximè lethale ab authotibus celebretur.

Deinde indagari solet cur partes ab anguibus demorsæ intumescant: hãc esse causam multi confirmant, quia bilis anguium calidissima, consequenterq; subtilissima est; ideoque celeriter corporis meatus penetrat, & quascunq; inuenit humiditates, omnes in crassos, & venenatos vapores conuertit: hinc membrum ictu Serpentis percussum facilè redditur tumidum. Hac igitur ratione ducti, Authores Medici partem supra Ser- D pentis morsum vinculis constringunt, ne virus vlterius penetrare possit. Vel etiam dicere possumus partem læsam reddi tumidam, quoniam sanguis, & spiritus, ad ferendas parti sauciæ suppetias, confluentes, illam iustò crassiorem reddunt.

Præterea peti solet causa, propter quam frigida aqua super Serpentes aspersa, eos illicò in fugam vertat. Responsio est, hæc animalia frigida temperie esse prædita, vt superius, in examinanda eorum temperatura, enucleauimus. Quapropter frigidam vitant, hyeme latibulantur oriente Sole à cauis exeunt, & eodem occidente occultãtur.

Demùm quærunt Theologi, cur Diabolus Euam ad peccãdum incitans, potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit. Respondent, quia Spiritus Sanctus specie columbæ appariturus erat: propterea Deus hanc formam homini suspectam, & odiosam reddere noluit. Id optimè manifestat Magister Sententiarum, dum ait. *Venit ad hominem in Serpentis specie, qui fortè si permitteretur, in columbæ specie venire maluisset, sed non erat dignum, vt spiritus malignus illam formam homini odiosam faceret, in qua Spiritus Sanctus apparitarus erat.*

Lib. 2. Distinct. 21.

ÆNIG-

E

ÆNIGMATA.

NON desunt etiam huic historiæ obscuræ quæstiones, difficilesq; intellectu, nisi aperiantur, quas Græci ænigmata nuncupant. Primum griphum de Serpente, Italici Scriptores concinnant, dum aliquem interrogant: quodnam sit illud animal, quod sine pedibus gradiatur. Hoc autem ænigma saphico carmine sic redditur.

Belluam vidi pedibus carentem,
Quæ suos gressu celeri ad recessus
Pasta se confert, modò qualis hæc sit
Dic mihi quæso?

Hanc postea belluam Serpentem esse exponunt, qui citra vllum pedum vsum, velociter quocumq; mouetur. Iterũ interrogare solent, quodnam sit illud animal, quod deglubitum non pereat, sed potius diuturniorem vitam agat. Griphus autem versibus saphicis sic exponitur.

F

Dic quibus terris animans alatur,
Cui aura vitalis faueat per annos,
Et nihil passus, iuuenescat immò
Pelle leuata.

Hunc animantem anguem esse interpretantur, qui singulis annis, nimirum verno appropinquante tempore, pellem veterem deponens iuuenescere videtur. Ideò ne longa verborum ambage lectores moremur, eos ad scriptores Italicos relegabimus, qui infinita huius generis ænigmata narrare solent.

PHRENOSCHEMATA.

G

ASSIDVI litterarum cultores, ex nocumento, alijsq; anguium proprietatibus argumẽta phrenoschematum desumpserunt. Quidam igitur iuuenis acri ingenio præditus, cognomẽto Lancea, figurauit Serpentem lancea transfixum, seq; circa eamdem voluentem, & illam mordentem cum hoc titulo. FRVSTRA. Forsitan vt omnibus manifestaret incassùm operari, qui aliquid aduersus eius familiam machinabantur. Meminimus vidisse in prima facie nonnullorũ librorum Serpentem pictum in medio flammarum, digito manus mordicus apprehenso, cum inscriptione italica. COSI A CIASCVN NOCENTE, SI COME QVI AL SERPENTE. Authores fortè alludebant ad Zoilos, qui assiduis calumnijs quemcumq; authorem mordere solent.

Panormitanorũ Insigne quale.

Panormitani, pro Insigni gentilitio ciuitatis, aquilam expansis alis effigiant: sed ad denotandam vrbem, vel potius ad describendam Vrbis proprietatem, tale concinnant phrenoschema. Pingunt hominem amplexantem anguem, qui tandem dentibus eius pectus sauciat, cum inscriptione. SE IPSVM DEVORAT, ET ALIENOS NVTRIT. Sic enim exprimunt naturam populi Panormitani, qui indigenas odio habet, aduenas verò amore prosequitur.

H

In 2. par. Insign.

Camillus de Camillis scriptor Italicus exhibet phrenoschema cuiusdam nobilissimi iuuenis, qui figurabat Serpentem inter herbas hoc titulo coronatum. LATET. quasi vellet innuere inter herbas virides iuuentutis, prosperitatum, & diuitiarum, venenum latere; nisi quis cautus prædicta optimè regere norit. Alius ad imitationem prædicti authoris exhibuit iconem anguis in prato florulento iacentis cum hac italica inscriptione. IL SERPENTE TRA FIORI E L'HERBA IACE. Quod Insigne re vera caret illis conditionibus, quibus vera phrenoschemata gaudere debent.

In lib. Insign.

Ex altera parte ab exuuijs anguium alia dimanarunt phrenoschemata: nam Bargalius delineat Serpentem inter saxorum angustias, vetus spolium exuentem, cum titulo italico. CANGIO LA VECCHIA, E NOVA SPOGLIA PRENDO. Hocq; phrenoschema attribuit cuidam mulieri, quæ cognomenro Cangenoua vocabatur. Alio-

quin

A quin hoc posset assignari mulieri annosæ, quæ mangonijs simulatam iuuentutem ante oculos intuentium repræsentare nititur.

Russellius eamdem picturam exhibet cum tali inscriptione. ALTERA MELIOR. Hoc phrenoschema assignat cuidam viro nobili, qui, iustis de causis, à seruitute veteri cuiusdam Principis recedens ad aulicam vitam alterius se contulit. Baptista Pittonus idem phrenoschema cum prædicta inscriptione in suo Insignium volumine collocat, quo conatur significare nouam virtutum tunicam vitiorum senecta meliorem esse.

Tandem quidam eruditus, vt ostenderet se alacri animo infortunia passum, & demum huiusmodi animi curis liberatum esse. Delineauit Serpentem, qui iam iam senectam exuerat, cum inscriptione. NITIDVS. Hoc phrenoschema videtur à Virgilio desumptum, qui de Pirrho verba faciens hanc promit comparationem.

Qualis vbi in lucem Coluber mala gramina pastus,
Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc positis nouus exuuijs, nitidusq; iuuenta
B *Lubrica conuolit.*

A reliquis anguiũ proprietatibus decerpta phrenoschemata non desunt. Etenim angues, sole supra orizontem emergente, à cauis exeuntes ad radios solares se conferunt: propterea in volumine Insignium nobiliũ pingitur Serpens radios solares intuens cum inscriptione. HIS DELECTOR. Hoc phrenoschema Comiti Odorico Bissiano attributum fuit, qui alludens ad familiæ cognomentum, & fortè ad rem amatam, prædictum Insigne concinnauit. Pariter Bargalius scriptor Italicus tres Serpentes eleuatis capitibus in radios solares figurauit, cum titulo. QVOS BRVMA TEGEBAT. Author refert hoc fuisse phrenoschema nonnullorum Academicorum, qui Romæ RENOVATI nuncupabantur: quare phrenoschema eleganter respicit Academicorum cognomen: cum Serpentes, ineunte Vere, à latibulis ad radios solis egredientes, & vetus spolium deponentes se renouent.

In lib. Insign.

Item vir quidam latinis litteris apprimè excultus calliditatem Serpentis meditans pro phrenoschemate, duas columbas à duobus anguibus circumdatas, absque inscri-C ptione, depinxit: quoniam demõstrare conabatur scientiam, & prudentiam nullo modo à fraudulenta astutia seduci posse.

Alibi delineatur Serpens circa Marathrũ versans, cum titulo. SOLO MARATHRO VTOR. Volebat fortè author insinuare, quòd sicuti Serpens non rectè cernit, nisi oculis ad fæniculum affricatis, ita homo quidquam, absq; diuina ope, moliri non potest.

In lib. Insign. nobil.

Baptista Pittonus, vt omnibus patefaceret, non cuicũq; sermoni, & præcipuè scelestorum hominum verbis aures semper non esse præbendas; depinxit Serpentem cauda alteram aurium obturantem, alteram verò humi apponentem, cum inscriptione. VT PRVDENTER AGAM. Siquidem anguis, ad cantiones venantium euitandas, id præstare perhibetur.

Si contemplemur figuram Serpentis tempus denotantis, in alia incidemus Insignia: Nam Iouius delineauit Sphingem cum Serpente, cauda mordicus apprehensa, circulum formante, cum titulo. INCERTA ANIMI DECRETA REVOLVET. Hoc phrenoschema cuidam Iuris consulto assignauit, qui, in ferenda quadam sententia, valdè D anceps fuit: etenim sphinx apud Ægyptios pro expositione ænigmatum pingebatur, & Serpens in modum circuli reuolutus tempus designabat. Similiter Bargalius proponit iconem Serpentis in modum circuli, cum inscriptione. AD ME REDEO. Hoc attribuit viro, qui iniuriarum citò non obliuiscitur. Alius eamdem Serpentis circularem figuram exhibuit, cum inscriptione. PRÆTERQVAM MEOS IGNES. Serpens enim hoc modo pictus tempus indicat; quapropter hoc phrenoschemate significabat æternitatem illius incendij, quo assiduè affligebatur.

In lib. Insign. milit.

Loco cit.

Quidam contemplans Herculem in cunabulis cum anguibus, pinxit hunc infantem duos angues prementem, cum inscriptione. FORTES CREANTVR FORTIBVS. Deniq; Lucas Contilis effigiauit caduceum Mercurij hoc titulo inscriptum. CVPIDITATVM QVIES. Hoc autem phrenoschema Academico TRANQVILLO nuncupato assignauit: quandoquidem sicuti caduceus Mercurij nil aliud est nisi virga Lauri duobus circũdata Serpentibus, ob virtutẽ virgæ, amicè se intuentibus: ita hic academicus animi sui tranquillitatem monstrat, dũ prædictum cognomen sibi comparauit.

In lib. Insign.

INSI-

INSIGNIA GENTILITIA, ET MILITARIA.

PRISCORVM Græcorũ olim Insigne fuisse Serpentis effigiem, quæ propriũ dominium demonstraret: quemadmodum apud Romanos aquila denotabat, multi authores confirmant. Quapropter aliqui figurantes Serpentem à duobus Coruis vexatum indicabant Græciam, quam exteræ nationes, post Leonem Philosophum Imperatorem Constantinopolitanum, exercuerunt. Angues quoq; Insigne Triptolemei exornasse multi attestantur: Quandoquidem Historiographi memorãt picturam anguium in longa naui fuisse, qua Triptolemeus Orbem lustrauit. Vnde Claudianus huius nauis mentionem faciens dixit. *Anguesq; Triptolemei strident.*

Insigne gẽtilitiũ Græciæ.

Lib. 1. de Rapt. Proserp.

Mantheon Aegyptius author tradit (referente Pierio) Oscum, qui Tyrrhenis imperauit, Insigne Serpentis habuisse: nam vocabulum (Oscus) Etrusca lingua Serpentem denotasse perhibetur. Alioquin Seruius scribit Oscos nuncupari populos copia Serpentum redundantes. Spinula in suo opere poetico meminit Insignis Caroli Vicecomitis, in quo Serpens pingebatur: ideòq; poeta alludens ad hoc Insigne gentilitium, & ad proprium cognomen, sic cecinit.

Li. 1. Epig.

Quod tibi nonnulli de me dixere, caueto
Anguiger imprudens, Spinula te feriet.

Cæterùm inter alia emicat Insigne gentilitium Mediolani, nimirum Serpens cæruleus in campo aureo infantem rubore tinctum euomens. in quod Alciatus ad Ducem Mediolani scribens hæc carmina concinnauit.

Insigne gẽtilitiũ Mediolani.

Exiliens infans sinuosi è faucibus anguis,
Est gentilitijs nobile stemma tuis.
Talia Pellæum gessisse numismata Regem
Vidimus, hisq; suum concelebrasse genus:
Dum se Ammone satum, matrem anguis imagine lusam,
Diuini & sobolem seminis esse docet:
Ore exit: tradunt sic quosdam eniti er angues;
An quia sic Pallas de capite orta Iouis?

Cur autem Serpens prædicto figuratus modo Insigne hoc gentilitium exornet; Authores inter se sententijs variant. Franciscus Petrarcha prodit, quòd Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit, Patris iussu, cum copijs venit Apenninum, & in ea expeditione, cum fortè equo descendens requiesceret, Serpens, vel (vt alij volunt) vipera, nemine comitum aduertente, in galeam Principis irrepsit, quam cum capiti reponeret, bestia decidens per iuuenis faciem, nihil læsit. Ille animosus hoc ad omen victoriæ traxit. Ideòq; hinc factum est, vt pro militari symbolo deinceps Serpente vteretur. Alterius opinionis fuit Paulus Iouius historiarum scriptor, qui retulit Othonem in sacro, & ab omnibus commendato bello contra Turcas, & Sarracenos, Buliono Godofredo duce, insigni pietate, & animi magnitudine virum nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui ad singulare certamen fortissimum quemq; ex acie christiana prouocabat, cum eo fuisse congressum, & tandem non minori fortitudine, quàm fælicitate superasse, & de galea interrempti hostis opimum spolium retulisse, nempè Serpentem, vel viperam inexplicatis spiris à cono cassidis erectam, & puerum passis manibus deuorantem. Hoc postmodum ad Insigne gentilitium Mediolani tractum fuit. Etenim prisca consuetudine receptum fuit, in galea, vel in parma Insigne gentilitium, vel militare gestare.

Lib. 4.

Cur Serpẽs in Insigni gentilitio Mediolani figuretur.

Hinc Sagunenses, qui erant sub magistro peditum, pro Insigni duos angues in modum decussis pictos gerebant. Militum Brannensium Insigne, Serpentis icon humano capite exornabat. Curatij seniores sub magistro equitum militantes in parma nigra luteos angues ferebant. Menapij seniores nuncupati gestabant parmam, in qua Serpens flauus in campo viridi refulgebat, cuius marginem limbus ruber coronabat.

Inter

A Inter gestamina Præfectorum fabricæ, quæ sex erant, horum vnum erat dimidiatus Serpēs in parma coloris cerulei, quam aureus vmbilicus, & margo rubicundus exornabat. At Honoriani iuniores sub illustri viro magistro equitū militantes, in parma, duorum Serpentū mutilatorum effigiem habebant, cum vmbilico argenteo in area rubra. Maurialites duorū Serpētum mutilatorū figuram albi coloris gerebant in parma viridi. Marcomani iuniores caducei formam nimirū albos angues in clypeo rubro præferebant. Marcomani verò seniores eumdem præfectum sectantes, prassinos habebant caducei Serpentes, in alba parma; quam luteus circulus ambibat.

Horum comilitones erant Bataui, qui angues in morem caducei flexos in campo parmæ rubro gestabant. Vindices nuncupati ferebant angues in modum caducei flexos cerulei coloris in parma tota lutea. Atecotti iuniores habebāt angues ex caduceo rubros in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat, & intra Serpentum ambitum figura cordis conspiciebatur. Illa legio, quæ sexta Parthica vocabatur integrum caduceum, nempè totos angues expressos vnà cum baculo luteos ferebat in parma cærulea, cuius marginem circulus purpureus decorabat. Angleuarij erant, quorum Insigne fuit ruber caduceus, in cuius virgæ summitate erat pila, ex qua Serpentes ad osculum erumpentes, iuxta medium parmæ, flectebantur. Cornuti sub magistro militum solebant in parma tota lutea sub nigro circulo exornata duos Serpentes rubeos non è virga, sed veluti è cippo quodam emissos ad osculum incuruatos deferre. Falconarij milites, in parma tota purpurea, gestabant duos cæruleos angues, qui à quadam veluti columella sustentabantur, & mox in superiorem caducei partem curuabantur. Tandem Brachiani sub magistro equitum caducei gestamen vsurpabant: albos enim præferebant Serpentes cum pedamento identidem albo in parma prassina. Reliqua Insigna, quæ ferè sunt innumera, per historias aliorum animalium legere licet, vt suo loco fuit expositum, & deinceps exponetur.

B

HISTORICA.

C

QVAMVIS ex superius enarratis, angues humano generi se pertinaces exhibeant inimicos: attamen ex nonnullis historijs collegimus repertos esse quandoq; Serpentes, qui singulari fauore homines complexi sunt. Primùm legimus apud Plutarchum, quòd Serpentes puellas immoderatis affectibus interdum prosecuti sunt. Nam Ætoliæ, anguis cuiusdam puellæ amore captus, noctu eam adire suetus, corporiq; puellæ circumfusus, hac atq; illac illabens, eam nunquam lædebat, & opportunè sub diluculum recedebat. Custodes mulieris id animaduertentes, vt puella aliò migraret, iusserunt. At Serpens eam sedulò quæritans, tandem fortuito illam inuenit, sed non vt solitus erat gratus, & benignus, immò asper, & horridus in eam insiliens, spira manibus ad corpus constrictis, caudæ residuo fæmora flagellabat.

Pariter Egemon (referente Æliano) versibus dardanicis, magnum expressit Serpentis amorem erga Aleuam pastorem Thessalum, qui iuxta fontem Thessalicum nomine Hamonium, boues pascebat, quò anguis accedens, repensq;, comam pastoris auream, & faciem grato affectu lingebat. Hoc autem nobis mirum non debet videri: quandoquidem, ex Plutarcho habemus, Serpentem fæminā ab Ægyptiaco quodam viro tam familiariter altam fuisse, vt ad mensam quotidie veniret; quæ, cum catulos enixa esset, quorum vnus hospitis filium ictu peremit, hoc facinore cognito, egressa & ipsa filium suum morte puniuit, deinde voluntarium exilium sibi imposterum delegit. *Lib. 9. c. 5.*

D

Ad rem narrat Cæsarius Heisterbacensis, quòd quidam homo, accepto in latere sinistro vulnere, quòd iam in vlcus putridum, & insanabile degenerauerat, quadam die, nudato latere, super truncū succisæ arboris se inclinauit, vt irrumpenti saniei commodiorem locum præstaret: ibi interim soporatus est; sed ab angue adueniente, & vlcus sugente expergefactus, veneni metu, eum excussit: interea tantum leuamen percepit, vt sequenti die, in prædicto loco, sugendi vlceris facultatem Serpenti dederit, indeq; perfectam valetudinem recuperauit. Exin à Serpente adeo cæpit diligi, vt aliquo in loco cubare non posset, quin ad eum Serpens accederet: vnde homo ab huiusmodi cón- *L. 10. hist. memor. ca. 70.* *Serpens vlceri medetur.*

consortio abhorrens regionem mutauit. Itaq; per anni dimidij spatium anguem non vidit. Denuò reuersum in patriam Serpens ita sectabatur, vt, cum non posset ad viri cubile ingredi, iuxta ianuam moraretur: multi ei persuaserunt, vt Serpentem occideret. Homo autem solebat dicere, nunquam medicum meum interficere auderem.

L.cit.c.71.

Serpens à muliere deglutitus.

Ex eodem authore habemus, quòd in villa *Dulre* nuncupata Diœcesis Traiacensis, os apertum mulieris prægnantis iuxta alueola apum, somno correptæ, Serpens intrauit: at perueniens maritus ad excitandam dormientem, caudam solùm Serpentis iuxta palatum vxoris vidit. Nihilominus expergefactæ, & partui proximæ quidquam indicare noluit, ne timore ducta vna cum fætu periret. Adueniente autem hora partus, mulier simul cum infante anguem absq; nocumento enixa est, quorum in vtero aliquandiù amicè vixit.

Lib.21.c.30.

Recitat etiam Olaus Magnus, quòd in extrema Aquilonis plaga Serpentes versantur, qui sub tectis non solùm colludunt, sed etiam plerumq; in cunabulis infantium tanquam fidi custodes dormiunt, quos offendere, magnum esse crimen incolæ arbitrantur. Verùm si, vel fortuito incendio, vel pestilentia crassante, habitatores domus deleantur, in antris prædictæ habitationis remanent, & tanto agmine crescunt, vt nouis habitantibus difficultatem pariant: quò minus tutò cum ipsis cohabitare possint.

Magnus etiam Serpens secus Olympiadem matrem Alexandri Magni dormientem visus est, vt promulgauit Plutarchus. Ideò Alexander à Ioue in Serpentem conuerso genitus fuisse dicebatur. Quod de Olympiade Philippi Regis vxore, & Matre Alexandri Magni Historiographi retulerunt; de Matre etiam Pub. Scipionis, qui prior Africanus nuncupatus est monimentis mandarunt. Nam Higinus, & alij de vita, & moribus Africani, verba facientes, scriptum reliquerunt in lecto eius matris sterilis vulgò creditæ anguem ingentem visum fuisse cubantem: vnde vociferantibus, qui viderunt, inde elapsum coerceri non potuisse. Iraq; hoc ab Ariolis intellecto, ipsi, celebratis de more sacrificijs, responderunt fore, vt Liberi ex ipsa prodirent.

In Eliacis.

Aliud admirandum de Serpente pronunciat Pausanias. Etenim, cum inter Arcadas, & Eleos magnum exerceretur bellum, & Eleos Arcades valdè vrgerent; accidit fortè, vt ingruentibus Arcadibus, mulier infantem sinu gestans Eleis se se obtulerit, à qua, graui impendente periculo, opem implorarūt: interim illa infantem in prima agri parte collocauit. Irruentibus autem Arcadibus infans ille, Serpens immanis visus est, quo perterrefacti regressi sunt. Elei verò, hoc omine hilares, hostes insecuti Arcadas fuderunt, & victoriam reportarunt. Postmodum ab Eleis templum erectum fuit, vbi Serpens inimicos in fugam vertit, in quo Genius, seu Dæmon nomine, σωσίπολις, ab euentu liberatæ vrbis nuncupatus est.

Sosipolis Genius qualis.

Demùm Historiographi publicāt, quòd Protho Danicus pugil, & Rex Herculem pusionem imitatus, vix sex pubertatis annos mensus, Serpentem miræ magnitudinis, & ferocitate insignem aggressus est, sed spiculis, ob pellis asperitatem, nihil ferientibus, immisso in ventrem ferro, extinxit. Non minoris fortitudinis iudicandum esse Fridleuum multi existimant, qui non solum fortitudinis probandæ gratia, sed voluntate quoq; acquirendi thesauri ductus, Serpentem corporis robore, & venenatis morsibus admodum formidabilem adortus est, & telis non conferentibus ob cutis duritiem, tandem perfossa alui molliori parte, eum exanimauit: cum tamen prædictus Serpens spiris caudæ arbores complectens euelleret.

In hist. Peru cap.10.

Prædictis tanquam coronidem addemus assertum Augustini Zaratæ, qui agens de varijs Indorum opinionibus, tradebat ipsos fateri diluuium vniuersale, ex quo ob immodicam humiditatem innumeri Serpentes procreati fuerunt, qui grauibus molestijs humanum genus vexantes, tandem ab hominibus omnes interfecti fuerunt. Ad finem legitur in historia Indiæ Lusitanicæ, quòd, quando Sol, ob interpositionem terræ, ita opponitur Lunæ, vt illam illuminare non possit, Incolæ deficientem Lunam à Serpente deuorari arbitrantur: quocirca multas bombardas aduersus Cælum displodunt, magnisq; clamoribus totum aerem replent, vt Serpens Lunam demittat. Transacta augem eclipsi, ipsi Lunam pristinum acquirentem lumen à Serpente euomi fatentur.

SOM-

A

SOMNIA, EORVMQVE PRÆSAGIA.

QVAMVIS superius relatum fuerit secus Olympiadem Alexandri Magni Matrem in lecto iacentem ab ancillis Serpentem immensum cubantem conspectum fuisse: attamen Iustinus tradit, qua nocte Olympias Magnum Alexandrum concepit, sibi per quietem visam fuisse cum ingenti Serpente volutari. Nec somnio decepta est, namq; maius opus humana mortalitate vtero gessit; dum Alexandrum virum supra humanam potentiam, magnitudine animi insignitum peperit.

Lib.12.

Pariter Faustina sibi visa est in somnis duos Serpentes, sed ex his vnum ferociorem B eniti: dum Antonium, & Commodũ vtero ferret: id autem vita Commodi voluptuosa, & perniciosa comprobauit: non enim homo fuit, sed immanis Serpens, ad humani generis internecionem immissus.

Faustinæ somnium.

Item in historia Indica legitur, quòd in quadam Regione supra Cinam, Occidentem versus *Cegnico* nuncupata Rex olim sedebat, qui per quietem ter vidit infantem ipsum monentem, se velle in vterum eius vxoris ingredi: Rex, somnio vxori narrato, deinceps cum ea cubare noluit. Ideòq; Regina, præter omnium opinionem, grauida, transacto nouem mensium spatio, filium peperit. At mater in lucem effundens hunc filium ab Indis XAQVA appellatum interijt. Referuntq; Indi in ipso Infantis ortu, duos Serpentes alatos supra vim naturæ in aere stantes, aquam supra infantem proiecisse.

Par.3.

De vano autem somniorũ præsagio, Onerocriti scribunt, ab anguibus per quietem ab aliquo interremptis, victoriã significari: quapropter legitur apud Suidam ὄφεις πατεῖν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει. Nimirũ, Serpentes calcare, stimulos hostium soluit. Verùm Artemidorus scriptum reliquit aliud nugamentũ, nempè, per Serpentem erectum, C quoddam bonum præsagium denotari, qui, si moueatur, & accedat, morbũ, & pestem portendit, ægrotantibus verò salutem prænunciat. Cardanus autem, qui in huiusmodi materia assiduum congerronem agit, visum in somnis Serpentem malum esse prædicat: quandoquidem à Serpentibus occulti, & insidiosi inimici denotantur. Alibi quoq; promulgauit, quòd Serpens in quiete conspectus, propter linguæ volubilitatem, Rhetorem designat; deinde Sacerdotem, quia sacer Æsculapio perhibeatur; immò vatem, quia sacer sit Apollini. Amplius ex eodem authore, anguis in somnio visus capite puniendũ significat: cum Serpens ad internicionem in capite cædi soleat, item fugitiuum, quoniam latebras semper quæritet, & denique hominem resolutum: cum pedibus ingressu non vtatur; & qui resoluti sunt, proficisci non possunt. Hæc, & alias huius generis fabulas exarat Cardanus de anguibus in somnio visis, quas, nec non alias similes vnusquisq; pertractans anguium proprietates, imaginari, & componere potest.

Li.1.de Insom.c.35.

D

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

OMISSO Serpentis ænei simulacro, quod iussu Moysis olim in Deserto erectum fuit indicans Constantiam, & Continentiam, quod aspicientes Hebrei à morsibus anguium sanabantur: cum tamen in eo nulla vis sanandi esset, sed solus Deus sub conditione inspecti Serpentis ægros curaret. Attamen Populus hæbraicus existimans se à Serpente sanatũ, ratusq; aliquid in eo latere diuinitatis, illud simulacrum venerabatur: quapropter sacra pagina in historia Regum hæc habet. *Ipse dissipauit excelsa, contriuit statuas, confregitq; Serpentem æneum, quem fecerat Moyses: siquidem vsq; ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum.* Hic sacra pagina meminit Ezechiæ Regis: nam huiusmodi tempus ab anno quadragesimo exitus de Ægypto fuit annorum septingentorum viginti septem: neq; tamen existimandum est eo tempore simulacrum Serpentis ænei pro Idolo semper fuisse cultum, sed ætate tantũmodo impiorum Regum; nam

Lib.4.Reg. cap.48.

pij Reges, illud, Moysis reuerentia, tanquam nobile antiquitatis, & munificentiæ diuinæ monumentum, iussuq; Dei conflatum, prodigioq; nobilitatum intactum reliquerunt: donec Ezechias Rex Sanctissimus, & æquissimus in Hierusalem regnans hunc scandali lapidem sustulit. Nam postmodum Ethnici non solùm ob rationes allatas, sed quia hoc animal longeuæ sit vitæ, sine pedibus gradiatur, & deponens senectam iuuenescat, eum fęlicem Dæmonem appellarunt, eiq; Ophioni cognominato, veluti cæteris Dijs immolarunt. Vnde Doctor Ecclesiæ Ambrosius (attestante Blondo Flauio) vt rectam in Deum fidem christicolis redderet gratiorem, huius Ophionis simulacrum ab Ethnicis cultum in Mediolanensi Ecclesia conseruari voluit. Quamobrem non iniuria scribebat Bugatus, quòd in templo D. Ambrosij supra columnam marmoream iuxta aram Christi crucifixi locatum fuit simulacrum illius Serpentis ænei à filijs Israel olim in Deserto cultum; additq; meritò iuxta prædictum altare fuisse positum; cum altissimi crucis mysterij symbolum fuerit.

L. 1. Romæ triumph.

Lib. 3. hist. Mediol.

Nonnulli volunt, Alciatum ad hoc simulacrum allusisse emblemate quadragesimo nono supra centesimum, vbi magnum anguem iuxta aram depingit, cum inscriptione. SALVS PVBLICA. Hinc cultus Serpentum in omnes ferè Ethnicos desseminatus est. Clearchus quidem, referente Æliano, scripsit solos Argiuos Serpentem non perimere, quoniam eum venerarentur. Nihilominus, ex Herodoto, Athenienses aiebant ingentem anguem arcis custodem in templo fuisse obseruatum. Amplius Iuppiter in multis Græciæ locis sub anguis simulacro colebatur. Olim quoq; Lituani Serpentes, & eorum simulacra venerabantur: propterea Æneas Syluius agens de Europa hæc habet: *Primi, quos adij ex Lituanis, Serpentes colebant. Pater familias suum quisq; in angulo domus Serpentem habuit, cui cibum dedit, ac sacrificium fecit. Hos Hieronymus iussit omnes interfici, & in foro adductos publicè concremari.*

Serpentes vbi culti.

Alij demùm ex Antiquis humana cum brutis copulantes, quasdam icones figurabant, & pro Dijs colebant: vnde D. Athanasius rectè pronunciabat simulacra pro Dijs constituta fuisse, quæ in natura dissimilia erãt: nimirùm ophiocephalos, cynopephalos, & onocephalos scilicet picturas habentes caput Serpentis, canis, & asini exhibebant adorandas. Quid plura? non solum Serpentes passim ab Ethnicis erant culti, sed etiam pro Genijs locorum habiti, quia omnibus mysterijs ipsos interesse opinabantur. Immò ad conciliandam alicui loco reuerentiam, simulacra anguium pingebant: quemadmodum hodie crucis simulacro Christicolæ vtuntur. Itaq; huc proculdubiò respexit Poeta satyricus, quando sic cecinit.

Angues picti ad conciliandam loco reuerentiam.

> ——— *hic veto quisquam faxit oletum,*
> *Pinge duos angues, pueri, sacer est locus, extra*
> *Meite.*

Præterea iconibus etiam aliorum Deorum, simulacra anguiũ addere solebant: quapropter Rauisius Textor Saturni currum ab anguibus tractum pingebat: Deæ Opis imagini non modo Leonum, sed Serpentum quoq; simulacra adiungebant. In Iunonis dextra caput Serpentis pingebant, vt superius etiam innuimus. Pausanias in Regione Attica describebat Mineruam in curru à noctuis tracto armatam, cum icone capitis Medusæ in pectore, galea cum sphinge tectam, hastam manu stringentem, cuius pars postrema ab angue circumdabatur; fortè ad significandam vigilantiam; quam Disciplinæ expostulare solent.

Tom. 1. Offic.

Simulacra anguiũ addita Dearũ simulacris.

Item Iulius Camillus in Idæa theatri ad designandam Discordiam, & rerũ vicissitudines, duos Serpẽtes inter se dimicantes in porta Martis effigiatos fuisse fatetur. Pariter Plutarchus obseruauit apud Oraculum Delphicum Serpentis simulacrum solere cõspici, qui ad singulare certamen Apollinem prouocare videbatur. Alij pedibus simulacri Apollinis tricipitem magnitudinis immensæ Serpentem subijciebant, alludentes ad prudentiam Serpenti attributam, quæ non solum præsentia examinat, sed etiam futura meditatur. Iuxta illud.

Serpẽs triceps penès simulacrũ Apollinis.

> *Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahuntur.*

Circa Mercurij virgam, quam caduceum appellant, duorum anguium inuolutorum simulacrum pingebant, quorum primę partes, pressis osculis, ambitum circuli iungebant; multiq; affirmant simulacrum hoc minas, & pacem ostentasse: cum plerisq; in locis Serpentis effigies pro bello, & funesta clade vsurpetur; deinde osculum pacis, & con-

A concordiæ indicium esse videtur. Hanc autem Mercurij virgam anguium simulacro exornarunt, vel quia Mercurius obiter inuentos duos angues inter se pugnantes, virga apposita, conciliauerit, vt etiam superius fuit exaratum, aut quia, referente Plinio, multi angues, aliquando in globum amicè adstricti, & complicati de iugorum verticibus ad ima peruoluantur: quemadmodum contingit in Æthiopia, vbi tanta anguium vis, conuenit, & conuoluitur in girum, vt intuentibus montis speciem reddat. Hinc gentes caduceum anguium circumdata effigie in pacis argumentum fabricarunt.

Virga Mercurij cur Serpētibus ornata.

Amplius salubritatis Deum Æsculapium Veteres omnes tàm græci, quàm latini pingebant, vel sculpebant cū simulacro Serpentis crura Æsculapij cauda implicantis; præterquam in templo Epidauri, vbi solum anguis simulacrum sub nomine Æsculapij colebatur. Etenim Æsculapius olim egregius medicus Dianę precibus Hyppolitum ab equis discerptum varijs præsidijs in vitam reuocans, bilem in Iouis pectore concitauit, à quo postea fulmine percussus, post obitum, Deus sub effigie Serpentis habitus, & diuinis honoribus cumulatus est. Immò sub eadem Serpentis specie, Consulibus Quinto Fabio, & Iunio Bruto, Romam fuit aduectus, vt, pestilentia crassante, Romani liberarentur. De quo loquitur Ouidius hunc in modum.

Li. 15. Metamor.

Cum Deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum Romane torum, sed qualis in æde
Esse solet, baculumq; tenens agreste sinistra,
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus, veniam, simulacraq; nostra relinquam,
Hunc modo Serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice, & vsq; nota, visum vt cognoscere possis:
Vertar in hunc, sed maior ero, tantusq; videbor,
In quantum verti cælestia corpore possunt.
Extemplò cum voce Deus, cum voce Deoq;
Somnus abit, somniq; fugam lux alma secuta est.
Postera sydereos aurora fugauerat ignes,
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conueniunt operosa Dei, quaq; ipse morari
Sede velit, signis cælestibus indicet, orant.
Vix benè desierant cum iustis aureus altis
In Serpente Deus prænuncia sibila mouit,
Aduentuq; suo, signumq;, arasq;, foresq;
Marmoreumq; solum, fastigiaq; aurea mouit,
Pectoribusq; tenus media sublimis in æde
Constitit, atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet, cognouit numina castus
Euinctus vitta crines albente Sacerdos
En Deus est, Deus est, animis linguisq; fauete,
Quisquis adest, dixit.

D Idcircò Romani, recuperata sanitate, hunc Serpentem iudicarunt dignum, cui æterni decernerentur honores; & propterea in Insula Tiberis amplissimum, & sumptuosum illi erexerunt templū; quam historiam elegantissimè prosequitur Ouidius, dum canit.

Iamq; caput rerum, Romanam intrauerat orbem,
Erigitur Serpens summoq; accliuia malo
Colla mouet sedesq; sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Insula nomen habet, laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, specie cæleste resumpta,
Luctibus imposuit, venitq; salutifer vrbi.

Hunc Serpentem postmodum nonnulli à D. Syluestro extinctum, & dissipatum fuisse arbitrantur. Verùm Romani tali numine carere nolentes, simulacrum Serpentis aspe-

ctu terribile ex ligno, aliauè materia fabrefactum in remoto specu colendum posuerunt; vbi ad tempora vsq; Honorij Imperatoris mansit. Tunc enim rursus per sanctum Monachum impostura detecta, & destructa Romani auito Deo prorsus caruerunt. E

In lib. illustrat. antiq. epitaph. Gabriel etiam Simeon meminit cuiusdam marmoris, quod Lugduni conspicatus est, in cuius superiori parte humani capitis erat effigies in reliquo marmore simulacrum Serpentis, cum litteris insculptis. DEO INVICTO MITHIR SECVNDINVS DAT. Ideòq; ex simulacro anguis, colligit hoc marmor in monumentum Æsculapij cælatum fuisse. In quorum confirmationem scribit Pausanias penès Corinthum fuisse ciuitatem, in qua celeberrimū Æsculapij templum visebatur, varijs, & pulcherrimis statuis ornatum: inter quas vna supra Serpentem sedebat, quam esse matrem Arati Æsculapij filij putabant. Rursus in quadam Bæotiæ spelunca, ex qua fluuius Ericinus originem ducit, eodem Pausania teste, conspiciebantur quædam simulacra manibus tenentia virgas Serpentibus implicatas. Hæc autem simulacra Æsculapium, & Higeiam eius filiam repræsentare multi arbitrabantur.

Serpentes ab Indis coluntur. Hic autem ritus adorandi angues, eorumq; simulacra, ad Indicas vsq; Regiones penetrauit. Etenim, ex historia Indiæ Lusitanicæ, Incolæ Ormuz Serpentes, & vaccas magna veneratione prosequuntur, eorumq; simulacra magnifaciunt. Item Rex Calechuti tanti Serpentes facit, vt non minus acerba morte homicidam, quam anguis percussorem afficiat: immò pro his animalibus mapalia fabricari curat, ne ab iniurijs aeris lædantur. siquidem, ex Æliano, gentes Indicæ diuina numina à Cælo delapsa Serpentes esse arbitrantur, cum leui ictu demorsis celerem necem afferant. Smiliter Augustinus Zarate meminit habitantium sub linea æquinoctiali, qui in templis multa Serpentum simulacra adorant. Item Balbus in Itinerario in Indiam orientalem memorat nonnullas nationes, quæ simulacrum Serpentis venerantur. Demùm Idolum Mexicanorum in ligno cælatum forma humana in sella, habet vtrimq; baculum capite Serpentino præminentem, & ad dextram fulcrum quoddam anguiforme conspicitur. F

Li. 9. c. 10.

Lib. 1. hist. Peru c. 4.

Lib. 4. hist. Ind. occid. cap. 9.

Præter simulacra ab Antiquis diuina habita; in alijs etiam Serpentes conspici solebant: propterea quod, ex Pausania, in arce Athenarum imago Herculis Serpentes suffocantis visebatur. In scuto eiusdem Herois centum angues picti esse ferebantur: vnde Virgilius verba faciens de Auentino sic canebat. G

L. 7. Æneid.

——— clypeoq; Insigne pater num
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus hydram.

Par. 1. Icō. Ripa etiam ad indicandum Solem, pinxit iuuenem aureis capillis comatum, pedibus calcantem confossum telis anguem, alludens ad fabulam Pythonis, de qua supra egimus, Plutarchus in libro de Iside, & Osyride scriptum reliquit, Hermopoli simulacrum Typhonis videri nimirum equum fluuiatilem, cui insistit accipiter Serpentem impugnans: nam per equum demonstrabant Typhonem, per accipitrem vim, & principatum, quem violenter sibi comparauit.

Lib. 4. Hierogl. Goropius, & ipse pingit simulacrum Harpocratis, quale apud Botios, & cæteros Ægyptios videbatur, nempè pusionem, indice ori apposito, silentium indicantem, cum lunula in fronte, aure in sincipite, & Serpente in occipite. Serpens igitur in hoc simulacro pingebatur, quia quotannis, deposito veteri spolio, recens natus videatur: vt tacitè denotetur humanæ contemplationi tales inesse vires, vt quicquid in nobis veteris est, excuti possit, vt noua rursus vita succedat. Neque enim Harpocrates tantummodo puer est, sed etiam monitis suis obtemperantes è senibus pueros reddit, & pristino restituit vigori: idq; maximè quando terrenis, & mortalibus neglectis rebus, homines æternis, & nunquam senio interituris toti adhærent. H

Serpens in simulacro Harpocratis.

Tandem in Septentrionali tabula Olai magni pinguntur pastores cum Serpentibus depugnantes, vt gregem ab illis tueantur. Amplius simulacro trium Serpentum Asia denotatur: quemadmodum Ibis Ægyptum, Elephantus Africam, Cuniculus Hispaniam, & Equus Italiam significat, de quibus omnibus suo loco actum fuit: quapropter ob copiam horum animalium in Asia versantium, vulgo dici solet. *Quid mali ab Asia?* veluti dicitur, ob monstrorum copiam, *Quid noui ab Africa?*

Par. 1. Icō. Insuper ad repræsentandam Democratiā, Ripa depinxit mulierem ætatis virilis, sinistra multos Serpentes simul iunctos stringentem, qui Serpentes in hoc simulacro duo significare possunt; primò gubernationem plebis non multi faciendam esse, cum glo-

Democratis simulacrum.

riam,

A riam, & honorem non respiciat, immò similem Serpentibus, qui humi gradientes se se attollere non possunt: secundò naturam plebis, quæ vt plurimum peius consilium eligere solet. In simulacro Logicæ, ex eodem Ripa, conspicitur figura Serpentis: siquidem effigiat in dextra iuuenis pallescentis fasciculum florum hac inscriptione coronatum. VERVM, ET FALSVM. in sinistra verò Serpentem: quandoquidem Serpens designat prudẽtiam in hac disciplina valdè necessariam, vt veritas à falsitate distingui possit. In simulacro Medicinæ, apud Ripam, obseruatur mulier ætatis adultæ, lauro coronata, dextra gallũ, & sinistra baculũ nodosum Serpente circũdatum tenẽs: quoniam Serpens, & gallus indicat vigilãtiam illis summoperè necessariam, qui mederi volunt.

Par. 2. Icõ. Logicæ simulacrũ. Loco cit. Medicinæ Icon.

Alioquin Salus figurabatur ab Antiquis, vt retulit Gyraldus, muliebri forma in solio sedens, & pateram tenens secus aram, in qua simulacrum Serpentis inuoluti, caputque attollentis conspiciebatur. In simulacro etiam Conscientiæ Ripa figuram anguis ponit, dum exhibet iconem mulieris eleganti forma conspicabilis, nudato pectore, cuius regionem cordis mordet Serpens: vt ostenderet stimulum, qui animam peccantis continuò sauciat. Ideòq; ad rem optimè canebat Lucanus.

Syntag. 1. Par. 1. Icõ. Conscientiæ Imago. Lib. 7.

B

Heu quantum miseris pœnæ mens conscia donat.

Similiter pro Angore pingitur homo melancholicus vtraq; manu pectus dilatans, & Serpentum corona cinctus: cum Serpentes hominibus nil nisi ærumnas, & calamitates afferant.

Cæterũ si ad virtutes, & vitia sermo noster dirigatur: in his ferè omnibus delineandis, Ripa Serpentis simulacro vtitur. Primitus in designanda Castitate, mulierem vestibus albis indutam, columnæ adhærentem, pedibusq; Serpentem mortuum calcantem effigiat: Serpens enim hoc in loco concupiscentiam assiduè nos affligentem demonstrat. Verùm ad manifestandum corporis robur prudentiæ animi copulatum, Ripa figurat mulierem armatam, & in dextra nudum ensem, circa quem anguis reuolutus conspicitur: etenim ensis corporis fortitudinem, & Serpens prudentiam, & animi virtutem ostentat.

Castitatis Icon. Imago roboris corporei.

Pariter in describenda recta Iustitia, quæ neq; precibus, neq; amicitia, neq; odio flectatur, effigiat mulierem nudato ense, corona regali redimitam, cum bilancibus, vnà cum cane amicitiam indicante, & cum Serpente, qui odium significat. Item in repræsentando Iudice, delineat hominem senem sedentem, cum virga angue circumdata in manu dextra: siquidem, ex mente Aristotelis, Iudices non sunt eligendi iuuenes: cum in ætate simili, neq; experientia, neq; affectuum moderatio vigeant, virga indicat dominium Iudicis erga Reos, & Serpens prudentiam, quæ in ferendo iudicio desideratur. In simulacro Concordiæ militaris depingitur à Ripa mulier armata multos pertractãs angues; vt notum sit hanc esse armis munitam ad tutelam, nec non ad nocendũ veneno, quod ab ira subministrari solet. Simulacrum quoq; Electionis non caret figura Serpentis: quoniam Ripa pingit mulierem venerandi aspectus ornatam torque aurea, ex qua cordis effigies dependet, cum hac inscriptione. VIRTVTEM ELIGO. deinde addit iconem Serpentis, qui vitium probæ operationi aduersarium denotat. At pro simulacro bonæ operationis, Ripa figurauit hominem amaranthi corona redimitum armatum, & hasta ferientem anguem: vt omnibus manifestaret, homini virtute prædito assiduè cum vitijs belligerandum esse: nam hoc in loco, anguis simulacro, vitium indicatur.

C

D

Iustitiæ rectæ figura qualis. Iudicis simulacrũ. L. 3. Topic. Concordiæ militaris quom. purgatur. Electionis simulacrũ. Simulacrũ bonæ operationis quale.

Eadem ratione delineat Contemptum voluptatum, dum pingit hominem lauro coronatum cum anguibus præliantem; nam Serpentes voluptatum, & vitiorum symbola esse perhibentur. Immò ad exprimendam Intelligentiam, Ripa mulierem vestibus auratis amictam effigiauit, cum sphæra in dextra, & Serpente in leua: figura enim Serpentis hic picta, nobis insinuat, quòd ad res sublimes intelligendas, oportet prius more Serpentis, humi serpere nimirum rerum ad sublunaria spectantium principia apprehendere, antequam ad cælestium intelligentiam accedendum sit.

Contẽptus Voluptatũ. Intelligentiæ simulacrum.

Expositis virtutum simulacris, rationi consonum est, vt ad vitiorum icones ponderandas properemus; in quibus etiam Serpentum figuras licet intueri. Etenim Ripa, in exprimenda Peccati figura, delineat iuuenem nudum, cæcum, & Serpente cinctum cum Serpens sit Diaboli symbolum, qui in dies humanum genus varijs vexat tentamentis. At descendentes ad vitia in specie: prima facie incidemus

In part. 2. Icon. Peccati figura.

Fraudis Imago. in fraudem, quæ describitur à Boccacio facie hominis iusti, & reliquo corpore anguino varijs maculis, & coloribus distincto. Eadem facie exhibetur etiam fraus à Dante in suo Inferno, nam homo fraudolentus, secundum faciem, benigna verba semper profert: cum in reliquo corpore Serpentinum virus abscondat. Propterea Ripa in significando Dolo, pinxit hominem cum hamis in dextra, & cum Serpente inter flores, in sinistra siquidem fraudator hamis tectis, nempè blanditijs homines simplices inescans ad sua tradit desideria; fasciculus autem florum cum angue denotat simulatum bonitatis odorem, qui postea virus Serpentinum exhalat. Cæterùm pro intelligentia vitij Inuidiæ, & Obtrectationis, quod in dies latius serpit, & lethalius redditur, Ripa figurat anum macram liuidi coloris, cuius sinistram mammam mordet Serpens. Meritò pingitur macra ad mentem Horatij canentis.

Inuidiæ, & obtrectationis vitiũ.

In Epist.

Inuidus alterius macrescit rebus opimis.

Anguis autem significat illud venenum, quo cor Inuidi in dies magis, atq; magis afficitur, iuxta illud.

Liuor edax fatuos multos, animosq; malignos
Concitat, & stultos pungit sine fine proteruos.
Nascitur inuidiæ telum, quod liuida corda
Parturit, & multos nusquam sinit esse quietos,
Duceris inuidia, quòd ego te possideo plus:
Aut mihi sunt plures nummi, seu maior aceruus
Rerum; vel mihi quòd plures redduntur honores.

Insidiatoris simulacrum. Pro Insidiatore, delineatur mulier armata, galea vulpina tecta, cum pugione in manu, & Serpente secus pedes: nam à Serpente homo insidiosus significatur. Pariter in describenda Discordia effigiatur mulier instar Furiæ infernalis, nempè passis capillis, inter quos varij Serpentes conspiciuntur: quandoquidem ab anguibus prauæ indicantur cogitationes, quas Discordia parere solet. Immò ad significandum Adulterium, Ripa vtitur icone Serpentis: dum exhibet picturam iuuenis sedentis sumptuosis vestimentis induti cum murena, & Serpente: quoniam ex his animantibus simul iunctis, Basilius adulterium indicare videtur: præterquamquòd Ægyptij ex congressu Murenæ, & Serpentis collegerunt horum animalium simulacrum, ad adulterium hieroglyphicè demonstrandum, esse peridoneum. Item in significando humano appetitu, Ripa pinxit Serpentem mordentem calcaneum mulieris gradientis: siquidem pedes, & potissimum calcanei pro hieroglyphico mundanæ cupiditatis monstrantur: quocirca Seruator noster Christus, antequam crucis patibulum subiret, pedes discipulorum abluere voluit, vt illos purificaret, & à terrenis affectibus segregaret: non immeritò igitur Deus in Genesi dixit Serpenti: tu calcaneo eius insidias tendes. Insuper pro Ingratitudine exhibetur pictura mulieris indutæ vestibus ferruginei coloris, quæ Serpentem sinu fouet: cum Serpens accepti beneficij immemor, benefactori venenum communicare soleat: ideò de vitio Ingratitudinis leguntur hæc carmina; quæ quoniam scitu digna esse videntur, non piguit illa recitare.

Discordiæ simulacrũ.

Part. 1. Icõ.

Adulterij Icon.

Humani appetitus simulacrũ.

Ingratitudinis figura.

Est fatuus, qui multa petit, semperq; reposcit
Officium alterius, & negat ipse vices.
Qui sibi vult fieri quicquam, debebit honores
Reddere, & æquiualens munus amicitiæ.
Qui capiti alterius, curas, magnosq; labores
Imponit, pretium conferat ille simul.
Dedecus est ingens, si quis bene facta laboris
Accipit; æquales denegat atq; vices.
Qui cupit ex aliqua lucrum nanciscier arte:
Hoc sibi proponat, menteq; constituat,
Eroget impensas, nec rebus parcat auaris:
Si saltem laudem poscat habere bonam.
Et si præcipuos acquirere tentat honores;
Munificus, blandus, sit pius, atq; bonus.
Qui benè contentus facto nequit esse labore,
Quem modico pretio soluere habere potest.

A *Non indignetur, sibi sit quærimonia nulla,*
Si labor, & meritum fortè negetur ei.
Qui petit alterius operas, bene facta, labores,
Ingenioq; frui: munera rursus agat.
Verùm à priuatis liceat descendere rebus;
Ingratas vrbes commemorare simul.
Roma quid ingrata quondam impietate Camillum
Tractasti, pro te qui fera bella tulit?
Tu procul emeritum pepulisti ex vrbe Camillum,
Quo duce fregisti Gallica castra tamen.
Attica terra ferox pepulisti ingrata Solonem
Qui statuit leges, & bona iura tibi.
Pro merito ingenti, pro sudore, atq; labore
Exilium dederas Attica terra viro.
B *Nec taceo ingratos ausus, quòd Sparta Lycurgum*
Latorem legum pellis ab arce tua.
Scipio, qui fuerat patriç seruator honestus,
Ingratam patriam sensit, & ille suam.

Ad finem, omnia vitiorum genera coronat Hæresis, quæ nil aliud est, secundum D. Thomam, nisi error intellectus, cui voluntas obstinatè adhæret circà id, quod credendum est. Itaq; pro hac indicanda effigiatur à Ripa anus horridi aspectus, cum libro in dextra manu, ex quo Serpentes egredi videntur: vt falsa demonstretur doctrina, ex qua postmodum prauæ sententiæ, tanquam venenosi Serpentes ad nocendum humano generi emergunt.

Lib. 4. sent.

Effigies hæresis qualis.

De statuis, narrat Contarenus in libro de Antiquitatibus Romanis, conspici in Viridario *Beluedere*, nuncupato Laocoontis Troiani, & filiorum, cum Serpentibus statuam, quam omnium pulcherrimam multi statuariç professores esse testificantur: siquidem horum, alter spirare animam, alter eximio premi dolore, tertius verò erga duos C misericordiam exercere videtur. Plinius etiam in Palatio Titi, opus hoc antiquissimum Laocoontis meritò cæteris anteponendum conspicatus est: ideo in hanc Laocoontis statuam extat pulcherrimum hexastichon in opere Ioannis Pauli Vbaldini huius tenoris.

Laocoontis statua.

Lib. 36. cap. 5.

Audax ingenium fabri certare Mineruæ
Posset, & impunè vincere, sculpsit opus.
Laocoonta feris gemina cum prole colubris
Depastum, læsæ terna trophæa Deæ.
Vt cum læta suos pœnas dare cerneret hostes,
Vincere, non vinci crederet arte fabri.

Iterum in Viridario *Beluedere* nuncupato supra Palatium Summi Pontificis visitur statua Apollinis integri, cum pharetra collo appensa, & arcu fracto, manu dextra adhærens trunco marmoreo, circà quem Serpens reuolutus apparet. Rursus Romæ in vinea Cardinalis de Carpo, & potissimum supra ianuam viridarij conspicitur magnum Medusæ caput, inter cuius crines varij Serpentes videntur. Item in Palatio Farnesiorum D pulcherrimæ visuntur statuæ, nimirum statua Mercurij manu sinistra gestans bacillum, cum duobus Serpentibus. Item Serpens, & Leo mordentes coruum; & demum Serpens in cauato arboris trunco bibens: ibidem etiam egregia Aesculapij statua, cum Serpente videtur. Amplius Romæ in ædibus Ioannis Baptistæ Galletti Oeconomi, Iulij Tertij Pontificis Maximi, licet varias obseruare statuas, inter quas est cælatum marmor referens Aesculapium, cum magno angue in manu dextra; ibidem visitur statua mulieris, quæ sinistra manu alium Serpentem magnum stringit: hanc esse vxorem Aesculapij, vel simulacrum Medicinæ multi arbitrantur: supra Serpentem Aesculapij, talis legitur inscriptio. NVMINIBVS C. PVPIVS C. F. ANI. FIRMINVS. & supra Serpentem mulieris hæ insculptæ sunt litteræ. SANCTIS. DD. Deniq; Romæ in ædibus Domini Petri de Dominicis pænes forum nuncupatum *delli Altieri*, scilicet in viridario eiusdem domus, visitur magna, & insignis Aesculapij statua, cũ Serpente in sinistra manu: ibidẽ apud hanc licet conspicari aliã puellæ statuam, cuius sinistrum brachium Serpens circumplectitur.

Statua capitis Medusæ.

Aesculapij statua.

VSVS

E

VSVS IN CIBIS.

Lib. 4.

PVBLICAVIT Herodotus Troglodytas, & Æthiopes Serpentibus, alijsq; huius generis reptilibus vesci. Quamobrem non iniuria scripsit Ælianus Troglodytas esse gentes anguibus formidolosas, quippe quæ eorum carnibus vescantur. Candæi etiam populi, vt recitat Plinius, qui appellantur ophiophagi, Serpentes comedunt: vnde postea tale cognomentum sibi vindicarunt. Immò Solinus narrat Arabas, quibus asper victus est, carnibus anguinis sumptuosas cænas parare. Vt omittamus Indicas Regiones, in quibus, ex Scaligero, multæ Serpentũ species esculentæ inueniuntur. Quocirca Petrus Martyr Serpẽtes quosdam apud Indos in lautitijs epularũ haberi memorat: deinde addit hos appellari Iuannas: propterea aduertendum est hanc speciem anguium ad lacertorum genus reducendam esse, de quibus in Historia Quadrupedum Digitatorum vbertim egimus. Habemus quidem in historia nauigationis in Brasiliam, quod Incolæ grandes habent Serpentes crassitudinem humani brachij æmulantes, quorum caro valdè insipida est: illam tamen, more anguillarum, frustatim concidunt, & opipare instructam, inter alios epularum apparatus reponunt. In Cuba, esus Serpentum ita suauis reputatur, vt soli Reges anguibus in instructa epularum magnificentia vtantur, si veritatem fassus est Ælianus. Nostra etiam ætate nouimus homines, qui Serpentibus, capite, & cauda abscissis, abiectisque interaneis, tanquam suauissima vituli carne vescantur.

L. 3. 1. Decad.

Li. 1. de quadrup. digit. ouip.

F

Lib. 9. cap. 10.

VSVS IN MEDICINA.

NON parùm vtilitatis medicinæ allaturus est Serpens. Verùm antequam in medicamentis adhibeatur, diligẽter præparandus est. In libro igitur manuscripto cuiusdam Innominati, Serpentis sanguis, trũcato capite, & caudá, vase vitreo colligendus, & seruandus est: deinde ablatis interaneis, ritu anguillarum, deglubitur, pellisq; supra lignum posita exiccatur; & carnes diligenter lotæ, in olla cum duabus vini partibus coquuntur, iureq; cum aromatibus condito, laudantur in lepra, omni genere scabiei, epilepsia, & surditate. Quamuis Auicennas agens de medicamentis ad lepram attinentibus, commendet potius oleum, in quo Serpentes potissimum nigri, & decorticati incocti fuerint cum modico aceti, aquæ thapsiæ, & radice dracunculi.

G

Oleum de Serpẽtibus.

Alibi autem idem author oleum de Serpentibus describens, coquit Serpentes nigros in oleo sesami, lento igne, donec caro ab ossibus separetur. Postea, in cute detergenda, & auferenda impetigine illud summopere prædicat. Alij cum floribus herbæ paralysis Serpentes in oleo communi decoquunt; & hoc tanquam insigni medicamento, in podagra fæliciter vtuntur. Alioquin platearius in paralysi potius Serpentem rufum, quam aliud Serpentis genus adhibet. Plinius suffitu Serpentis inueterati, in mensibus prouocandis vtitur. Cinis etiam Serpentis combusti cum sale miscetur, & ad mentem Plinij, cum rosaceo, in contrariam aurem infunditur, vt dolor dentium sedetur. Prædictum cinerem Olaus Magnus in fistulis sanandis summoperè magnificat. Nicolaus Myrepsus Serpentes in olla concremat, & cinere cum æquali portione fænu græci, & mellis Attici mixto, strumis medetur. Demùm, referente Plinio, baculus, quo rana ab angue excussa sit, parturientes adiuuat. Sed notandum est hic aliquem potius Serpentem aquatilem intelligendum esse, cum rana in aquis ferè semper versetur.

Podagræ remediũ.

H

Cinis Serpentis ad quid.

Strumarũ remedium.

Modò si ad virtutes medicas singularum partium Serpentis accedamus. In primis Plinius oculum dextrum Serpentis, ad epiphoras, nempè ad oculorum inflammationes cum humoris copia, vtiliter alligat: dummodò Serpens viuus dimittatur. Ex eodem authore, cor anguis si mordeatur, aut alligetur, in odontalgia efficax esse perhibetur. Item iecur huius animalis si quis deguстauerit, deinceps à nullo Serpente lædetur. Fel quoq; suis non caret virtutibus: nam Paulus Venetus promulgat, in Prouincia

Lib. 29.

Cor Serpẽtis ad quid.

Iecur.

L. 2. c. 40.

A cia *Caraiam*, hoc caro vendi pretio; cum demorsos à cane rabido sanet, & mulier partus difficultate laborans, degustato huius fellis tantillo, facilè enitatur, nec non patiens hemorrhoidas, facto ex hoc felle linimento, paucos post dies liberetur. Exta Serpentũ aduersus omnium Serpentum ictus imposita, mirandum in modum valere Plinius opinatur. Sanguinem etiam, ex libro manuscripto Innominati, pluris, quàm balsamum, faciendum esse arbitramur: quandoquidem pallida labia eo linita rubicunda redduntur, facies hoc peruncta nullam contrahit maculam; deinde dentibus eodem perlinitis, omnis gingiuarum fætor aufertur. Succedunt pinguedinis virtutes: hac enim cum oleo mixta Plinius strumis medetur. Matthiolus hanc cum vnguentis ad luem gallicam expugnandam spectantibus permiscet. Ex scriptis Innominati, aruina Serpentis cum butyro Maij in olla probè vitreata, & pasta obducta ne quidquam expiret, reponitur: postea lento igne, spatio horarum duodecim coquitur, pannoq; lineo percolatur, deinde in vasculis aureis, vel argenteis clauditur, ne quicquam exhalet: nam ad annos vsq; quadraginta, ad podagram, & paralysim efficax conseruatur. Hunc et-
B iam adipem Plinius ad disruptas oculorum partes cum ærugine miscet: cui adstipulatur Quintus Serenus, dum canit.

Fel anguiũ | *Hemorrhoidum remedium.* | *Sãguis anguium ad quid valent.* | *Pinguedo.* | *Podagræ, & Paralypsis remedium.*

Anguibus ereptos adipes ærugine misce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Tandem ad sterilitatem ob partus noxam, non solum Plinius, sed etiam Hippocrates hunc adipem commendant, si eo cum felle tauri mixto pessi imbuantur. Postmodum ex carnibus Serpentinis vtilitatem immensam percipiendam esse fatetur Porta: dum perpendens anguinas exuuias colligit ex hac signatura carnes horum animalium ad mundandam, & detergendam humanam cutim valere: in cibis enim sumptæ cunctas corporis superfluitates ad superficiem pellunt, iuuentutem conseruant, & alopeciæ, nec non lepræ medentur.

In lib. de steril. | *Li. 5. Phyt. cap. 12.* | *Carnes anguium ad lepram.*

Auicennas verò, in detergenda lepra, has carnes inhumat, donec vermes ab illis enascantur: postmodum vnà cum vermibus illas exsiccat, & drachmam huius pulueris cum syrupo de melle, leproso exhibet. Immò his carnibus, elephantiasi, & strumis
C Tagautius medetur. Amplius secundùm alios, vsu carnis anguium, more anguillarum, lendes auferruntur. Item prædictæ carnes ad vulnera, & incisos neruos admodum conferre, ex signatura, Porta attestatur: quandoquidem Serpentes dissecti breui temporis spatio, & facili negotio coalescunt.

L. 1. Instit. chirurg. | *Li. 5. Phyt. cap. 12.*

Cæterùm inter alias anguium partes, spolium in varijs affectionibus insignem videtur habere prærogatiuam: nam primùm Galenus senectam anguinam combustam, & illitam ad casum pilorum conducere autumat. Hinc fortè Timotheus, ad prohibẽdum capillorum defluuium, didicit senectam anguium comburere, eaque, cum axungia mixta caput inungere. In affectibus oculorum, hæc Serpentum membrana, sed potissimum viperina commendatur; nam Galenus illam, ad sugillationes cum aqua manna tritam adhibet. Immò sola huius frictione, ex Plinio, claritas oculorum augetur. His fortè verbis fretus Cardanus pronunciauit non corripi hebetudine visus, aut suffusione, qui quotidie de lecto surgens senecta anguina oculos fricauerit. Refert Galenus quosdam scripsisse senectam anguium in aceto coctam ad odontalgiam valere: quamuis
D Dioscorides hac in vino decocta, ad os colluendum, vtatur. Plinius verò hanc mixtam cum cera, ad dentes eradicandos, adhibet.

Li. 2. Euporist. | *Part. 2. Arcan. c. 53.* | *Part. 2. Arcan c. 53.* | *Senecta anguium ad varios affectus.* | *Lib. 9. de subtil.* | *L. 11. de simp. med. fac.*

Similiter in otalgia corium anguium non est contemnendum: nam Dioscorides illud in vino coquit, deinde in aures dolore vexatas instillat. Theophrastus, ad prædictum affectum, in oleo coctum imponit. Alij ad aurium graueolentiam, pellem anguis in testa candefacta cum rosaceo vstam applicant. Alij fel testudinum cum senecta anguium, & aceto purulentis auribus prodesse opinantur. Tandem Archigenes apud Galenum, senectam anguium cum capitibus papaueris in oleo coctam auri dolore vexatæ infundit. In affectu colico, Galenus in vase æneo spolium anguis frigit, donec comburatur: deinde hoc in oleo dissoluto, partem laborantem inungit. At Plinius hoc spolium cum rosaceo in vase stãneo coctum, ad dysenterias, & tenesmones laudat: immò ex aceto, in omnibus vitijs sedis, efficax esse promulgat. Amplius propter antipathiam huius animalis cum homine, vt animaduertit Porta, suffimentum ex senecta anguium paratum, difficultates partus soluit: cui sententiæ Plinius quoq; assentitur,

Lib. 2. de mat. med. cap. 17. | *Lib. 3. de comp. med. sec. loc.* | *Li. 2. Euporist.* | *Li. 1. Mag. nat.*

tur, dum lumbis parturientis hanc membranam alligat, sed à puerperio illam protinus remouet. Verùm nostra ætate, non senectam, sed pellem deglubitæ viperæ exsiccatam fæmori mulieris alligantes faciliorem partum reddere profitentur, nec præter rationem, cum ex libro manuscripto Innominati, pellis, & non senecta anguium supra ventrem mulieris in partu laborantis imponatur.

Pellis Viperæ exiccata partũ faciliorem reddit.

Arnoldus autem Villanouanus ex spolio Serpentis cum opopanace, myrrha, galbano, castoreo, stercore columbino, vel accipitris parat suffimen; indeq; fumum dimanantem per embotum in vterum recipi curat, vt fætus mortuus, & viuus educatur. Insuper Plinius senectam anguium cum masculo cancro tritam morsibus canis rabidi imponit. Immò, ex eodem, hæc vino incocta cicatrices ad pristinum colorem reducit, nec non omne verucarum genus delet, & in pelle taurina alligata spasmos fieri prohibet. Myrepsus hanc membranam cædit ad formam magni numismatis, & caricis intrudit, quas ieiuno, & inscio ægrotanti præbet edendas, vt spatio trium, vel quatuor horarum, internæ, & externæ eminentiæ decidant. Pariter pellis hæc sputo lauata, & supra apostema posita grauem dolorem sedat. Deniq; Auicennas lapidem Serpentis in lithiasi summopere commendat.

Morsus canis rabidi remedium.

VSVS IN VARIIS.

QVICVMQVE coniectamus esse exploratissimum, ex doctrina Plutarchi in Alexandro, Bacchantes tyrsigeras non solum angues impunè tractasse, verùm quoq; in tripudijs, & choreis, anguibus se cinxisse. Id significauit Catullus his versibus.

Euoe Bacchantes euoe capita inflectentes,
Harum pars tecta quatiebant cuspide tyrsos,
Pars se se tortis Serpentibus incingebant.

Item apud Ægyptios veteri consuetudine receptum fuit Reos capitali iudicio damnatos in foueam Serpentibus plenam præcipitare: ideòq; hac occasione virtus citrei mali aduersus angues cognita fuit, dum duo Rei, quorum alter malum citreum comederat, ad lacum Serpentum condemnati essent: hunc enim Serpentes, altero deuorato, intactum reliquerunt. Apud cæteros etiam Ethnicos, prædictum anguium supplicium Sanctissimi Christi Martyres passi sunt: nam Baptista Mantuanus de martyrio S. Teclæ verba faciens sic canebat.

Vsus anguium in supplicijs.

Tortilibus fætam colubris, fætam aspide, & hydris
Mittitur in foueam, sine vestibus, inter atroces
Nuda Feras.

Parricidæ pœna.

Item in puniendis parricidis olim Serpente vtebantur; dum Reum cum Simia, gallo gallinaceo, & Serpente in culeo insutum in mare tanquam omni elemento indignum præcipitabant: addebatur Serpens tanquam homini inimicissimus, vt in reum crudeliter sæuire posset. Cur autem alij adderentur animantes suo loco explicatum fuit.

Vsus Serpentum in India.

India quoq; aduersus Elephantos, Serpentes nutrit longissimos, quibus tanta vis inest in vinciendo, vt postica sui corporis parte, elephanti animalis omnium robustissimi pedes ligent, & immotos contineant. Immò Ioannes Hugo agens de moribus Indorum recitat ibi multos circulatores magos versari, qui Serpentes è corbibus cantionibus eductos ad sonum musici instrumenti tripudiare cogunt: deinde eos tanquã domesticos osculis, amplexu, & collocutione coram populo facillimè contrectant, vt à spectatoribus pecunias corradant.

Vsus anguium in bello.
Lib.6.var. hist.

Tzetzes narrat alium Serpentum vsum, dum olim Serpentes per fundas in exercitum Barbarorum, ad illos perterrefaciendos, immissos fuisse scribit. Neq; hoc à ratione alienum videtur; quoniam legimus apud Egnatium, quòd Annibal patria pulsus ad Anthiocum Syriæ Regem profectus est; cui, aduersus Romanos, naualem victoriam Serpentum stratagemate comparauit: nam Romanam classem ingenti vi Serpentum, quos figlinis incluserat vasis, adortus, illos in hostem nihil tale sperantem, de improuiso eiaculatus est: hinc trepidatio, ex trepidatione pugnæ obliuio, ex obliuione turpis hostium fuga orta est.

His

A His animaduersis, nunc varias Serpentum partes ponderabimus, quæ in varijs vsibus locum habent. In primis Mizaldus linguam Serpentis cera virginea inclusam in aure sinistra equi reponit, vt animal tanquam mortuum humi procumbat, qua ablata, non solum à terra surgit, sed quoq; animo alacriori currit. Olim Prisci maxilla Serpentis, ante serram inuentam, ad secundam vsi sunt: hinc puerum Attalum, instar maxillæ Serpentinæ, serram fabrefecisse multi arbitrantur. Carnibus anguinis vtitur auceps ab Oppiano edoctus, vt aues citius pennas mutent. Quamuis Mizaldus pulpamentum gallinæ carnibus Serpentum nutritæ, pro mutatione plumarum accipitri exhibeat. Præterea adeps Serpentis apud Veterinarios est ex vsu: nam ad equorum stranguriam, Hierocles cuidam medicamento permiscet stercus lacerti, sanguinem columbæ, & στέαρ ἑρπετοῦ, nempè sebum Serpentis, vt multi interpretantur.

Centur. 2.
Lingua Serpentis.
Serræ inuentio.
Centur. 8.
Adipe anguium Veterinarij vtuntur.

Rursus idem author in sanando vlcere maligno dorsi equorum ex compressione nato, nec non in equina scabie delenda, adipem Serpentinum adhibet. Iterum ad fistulas in vngulis equorum ortas commendat vnguentum ex adipe Serpentis collecto, dum B frusta Serpentum in veru assantur. Albertus, qui partibus Serpentum perpetuò nugatur, sumit corium vnius, sanguinem alterius, & alterius adipem, permiscens omnia in panno exequiarum accendit in lucerna, vt tota domus viridis, plenaq; Serpentibus appareat. Alibi ex pinguedine Serpentis, modico salis, & panno exequiarum quatuor format elychnia cum oleo sambucino in lampade noua penès quatuor angulos domus accendenda, vt domus lacum Serpentum repræsentet. Aliter spolio Serpentis nigri in cauitate lampadis viridis, vel nigræ collocat; deinde ex adipe eiusdem Serpentis, & panno exequiarum concinnatum ellychnium, & accensum in oleo sambucino suspendit, vt totam ædem iconibus anguium repleat, donec lampas extinguatur. Neq; omittendum est Serpentis ouum, quod aliqui in litibus superandis, & cōtrouersijs dirimendis minimè infrugiferum se expertos esse fatentur: quapropter quidam eques Romanus hac superstitione motus, ouum Serpentis secum deferebat, dum coram Claudio Augusto litigaret: ideò Serpentis ouum gestare deprehensus tanquam veneficus, iussu Principis, interfectus fuit; inde comparata sibi nece, vnde, ad referendam victoriam, C opem expectabat. Demùm tabem Serpentum ab vsu remouendam non esse asseuerat Porta: quandoquidem ad communicandam ferro talem temperaturam, vt marmor porphyriticum incidat, illud candefactum in tabe Serpentis extinguit.

Nugamento Alberti.
Anguinū ouum ad quid.
L. 13. Mag. nat.
Tabes anguina ad quid.

Demùm senecta, & corium anguium varios etiam habere vsus dicitur. Primitus Amazonibus, referente Pierio, coria anguium tegumentorum bellicorum vsum præstabant. Palladius, vt poma florem continerent, vrinam veterem cum æquali portione aquæ temperabat: deinde totius anni spatio id radicibus ter infundebat, vel corio anguis inuoluebat. Corium quoq; Serpentis in templo Apollinis, olim adhibitum fuisse nonnulli affirmant: nam tripus ille, vel sedes cum vase aureo à tribus pedibus fulta, collocata in templo Apollinis, vbi sedentes Phœbi sacerdotissæ dubia petentibus soluebant, cortinam æream habebat, secus quam prædictæ Phœbi ministræ responsa dabant: de qua Virgilius sic cecinit.

Corij Serpentini vsus varij.

——— *neq; te Phœbi cortina fefellit.*

Lib. 6. Æneid.

Hanc autem cortinam antiquitùs ex pelle Serpentis ab Apolline interfecti fabrefactam D fuisse multi asseuerant. Insuper senectam anguineam ad varios vsus tractam fuisse legimus: etenim Antiqui Serpentum exuuias tanquam amuleta pharmaca, in armillis ligare consueuerant. De his igitur Suetonius Tranquillus hæc habet. *Deprehensis in lecto eius, circa ceruicalia, Serpentis exuuijs, quas tamen aureæ armillæ, ex voluntate matris, inclusas dextro brachio gestauit.*

Lib. 6. de duodecim Cæsaribus.

Postmodum de hac anguium senecta, Cardanus miranda prædicat nugamenta: nimirum si cinis huius crematę, Luna Soli opposita, & primam Arietis faciem occupante, inspergatur capiti alicuius, somnia terribilia excitabit: si ex eo diluto facies lauetur, horribilis ante conspectum hominum apparebit: si sub lingua teneatur, bonarum litterarum, ac linguarum præsidijs quis instructus esse videbitur: si sub planta pedis gestetur, apud Principes, & magistratus gratiosus erit. Addit incertus author, quòd puluis anguini spolij paratus, Luna ad Solis oppositionem properante, & per primam Arietis partem gradiente, in scutella lignea, vel metallica si supra mensam collocatus, si aderit ibi venenum, dispergetur. Verùm his omissis, ad seria, & vtiliora descendemus. Plinius enim

Lib. 9. de subtil.
Pellis Serpentinæ vsus.

enim hanc pellem tritam cum sale, & serpillo inijcit in fauces boum, vua maturescente, vt per totum anni curriculum valeant. Alij hunc puluerem inspergunt, vt apes ad aluearia reuertantur. Deniq; Odoardus Vuot hanc senectam anguium in capsis, & armarijs inter pannos reponit, vt illos à tineis tueatur.

L.6. de diff. Anim.

DE VIPERA.

Caput II.

ÆQVIVOCA.

VT nihil non distinctè, & adamussim de hac bestia exprimatur, à qua, inter cæteros Serpentes, historiam inchoamus: cum hæc θηρίον, nimirum fera Græcis κατ' ἐξοχὴν, idest per excellentiam dicatur, tum quia inter Serpentes maximè insignis, ob veneni facultatem habeatur; tum etiam, quia Medici ex hac fera vtilitatem immensam accipiant, vt suo loco vbertim agetur. Primum huius feræ nomen, cùm apud Latinos, tùm apud Græcos non est situm extra omnem dubietatis aleam: siquidem prima fronte Vipera dicitur fuisse quædam anus venefica, in quam Petrus Crinitus carmen scripsit elegantissimum. Deinde, ex Alberti, & Isidori sententia, Vipera est piscis marinus, aliter araneus nuncupatus. Amplius Vipera secundùm alios appellatur cancer minimus, nonnullis pinnothera cognominatus, qui, vt voluit Plinius, vacuis ostreorum testis se condit, deinde auctus in capaciores migrat: hac de re à Lucano hæc vipera custos pretiosæ conchæ nominatur hunc in modum.

Vipera nomen anus. *Vipera piscis.* *Vipera cancri species.* *Li.6. Pharsal.*

Non Arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Æquoribus custos pretiosæ vipera conchæ.

Alioquin apud Lexicographos græcos huiusmodi cancellus πιννοθήρις dicitur, qui, ex Athenæo, pinnam semper concomitans, illam hiantem obseruat, num pisciculi in eam ingressi sint; siquidem leui morsu comprimendam concham, prædamq; illapsam capiendam esse docet. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Lucanum, loco citato, non de prædicto animalculo verba fecisse, sed de vipera Serpente in mari rubro potissimum versante, quæ conchas margaritiferas ibi diligentissimè obseruat. Demùm illam ophitis marmoris speciem punctis nigris in liuido corpore constantem Lithotomi nostræ ætatis viperam Ægypti appellant. Ex altera parte apud Græcos, vocabulum, ἐχίδνα, quod viperam denotat, maiori æquiuocatione laborare videtur: Nam Sanctius in commentarijs ad Alciatum, vbi icon Bellerophontis Chimeram extinguentis repræsentatur, echidnam chimeræ fuisse matrem retulit; idemq; Cælius asseuerat. Gyraldus verò Echidnam fuisse nympham prodidit. Verùm Hesiodus in Theogonia, Echidnam statuit esse nympham, parte superiori spetiosam puellam, infima verò immanem Serpentem, in specu quodam versantem, & cruda mandentem: quæ tandem cum Typhone mixta Cerberum Inferorum canem, & Hydram peperisse dicitur. Hæc fortè apud Eustathium vocatur ἐχίδνα μιξοπάρθενος, nimirum vipera virgini mixta. Immò Tzetzes hanc memorans sic legit. ἡ ἐχίδνα περὶ λυδιαν στερνα, καὶ κεφαλὴν κόρη, τὰ δὲ κάτω ὄφις. Hæc igitur erat virgo vmbelico tenùs, reliqua Serpentis species, quæ postmodum, Herodoto teste, compressa ab Hercule Agathyrsum, Gelonum, & Scythum concepit: nam Hercules boues Geryonis agens, cum in Scythiam peruenisset, accidit, vt equæ eius à curru solutæ pascentes, ipso interim dormiente, aliò migrauerint; quare experrectus eas indagans in antrum quoddam à prædicto monstro ex virgine, & vipera integrato habitatum ingressus est: quod monstrum se illi equas restiturum promisit, dummodo cum ipso prius congrederetur.

Lib. 3. *Vipera Ægypti quid sit.* *Embl. 14.* *Echidnæ æquiuocationes.* *Lib. 4.*

In genere muscarum quædam species viperis valdè similis, echidna appellatur, quam multi authores non proletarij ab hac signatura, aduersus viperarum ictus non mediocriter valere astruunt. Ad finem hoc nomen (echidna) à Poetis pro hydra, ab Hercule superata accipitur. Id præstitit Ouidius in Fastis, quando cecinit.

Echidna est quædã muscæ species. *Lib. 3.*

Sangui-

A *Sanguine Centauri, Lerneæ sanguis echidnæ*
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Interdum echidna pro quocumque Serpente sumitur; ideòque Ouidius in hoc sensu sic canebat.

Oris cerberei spumas, & virus echidnæ.

Alibi quoq; idem author echidnam in eodem significatu vsurpauit canens.

Pars quoq; Lerneæ Serpens eius vnus echidnæ.

Lib. 4. Metam.

Lib. 9. Metam.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

B QVIDAM Grammatici viperam, quoniam vi pariat nuncupatam fuisse opinantur: quandoquidẽ Priscorum nonnulli à fætu exeunte aluum matris lacerari commenti sunt. At secundùm rei veritatem, vipera dicta est quasi viuipara, & per contractionem vipara, & vipera: cum hæc, in genere Serpentum, oua intra aluum concipiat, deinde fætum viuum enitatur. Ideo Nicander in Theriacis sic canebat.

Sola etenim viuo grauidatur vipera fætu,
Mortua cum reliquum passim genus oua reponat,
Squamigerosq; greges per inhospita tesqua propaget.

Quicquid scribat Suessanus in Commentarijs ad Aristotelem, quòd vipera non sit Serpens: cum Serpens à Philosopho appelletur ὄφις, & vipera ἔχις. Clarissimus Mercurialis optimo iure hoc Suessani nugamentum admiratur: propterea quòd Aristoteles alibi viperam in genere ὀφεῶν, idest Serpentum collocauit. Quamuis, ad mentem ipsius Philosophi, vipera duabus conditionibus reliquo Serpentum generi non conuenientibus gaudeat: prima est, quòd vipera fætum viuum edit; altera est, quòd brumali C tempore cæteri Serpentes sub terra, viperæ autem sub saxis stabulantur. In asserti confirmationem, doctrinam Auicennæ, & Plinij in medium afferremus, qui nominantes Serpentem, viperam per excellentiam intellexerunt: sicuti hoc nomen ὄφις apud Græcos, quod per excellentiam aliquando pro vna specie Serpentis, idest pro vipera vsurpatur. Immò Oppianus de congressu murenæ, & Serpentis verba faciens, nominando Serpentem viperam intelligere voluit. Insuper vipera, ex mente Physiologi, nepa cognominatur: cum nepa stimulo libidinis agitata caput maris præcidat, & tandem ipsa ab exeunte fætu necetur. Hæc opinio absurda esse videtur: cum nepa, ex probatorum authorum sententia, scorpius esse perhibeatur.

L. 1. de Gener. Anim. cap. 10.

Lib. 5. de Gen. An. c. vlt.

Nepa num sit vipera.

Ceterùm animaduertendum est, quòd vipera est Serpens in marem, & fæminam distinctus. Quamuis Latini vocabulorum inopia coacti, vna, & eadem voce, tam marem, quàm fæminam complectantur: nam habent infinita alia nomina, velut Simia, mustela, columba, & similia, quibus vterq; sexus denotatur. At Græci copia nominum redundantes, duobus distinctis vocabulis, viperam marem, & fæminam designant: cum D ipsis vipera mas ἔχις; fæmina verò ἔχιδνα nominetur. Circumfertur enim hoc vulgatum carmen.

Vipera Romanis, Græcis dicetur ἔχιδνα.

Quapropter Græci suas de vipera historias inscribunt. Περί ἔχεως, καὶ ἐχίδνης. Quoad etymum, grauissimi authores retulerunt viperam Græcis nuncupari ἔχιδναν παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γωνὴν ἄχρι θανάτυ. nimirum quia ad interitum vsq; fætum contineat: quandoquidem ventrem matris, hora paritionis, à fætu lacerari credebant. At Suidas, & author etymologici tradiderunt ἔχιδναν dici posse παρὰ τοῦ ἔχειν ἐν αὐτῇ τὰ ζῷα; quoniam vipera intra aluum animal contineat, ad aliorum differentiam Serpentum, qui oua concipientes, eadem enituntur. Hæc autem etymologia, vt nostra fert opinio, magis probanda est. Hodie in Græcia (teste Bellonio) quidam Serpens, echendra cognominatur corrupto nomine ab echidna: nihilominus hic Serpens ipsi vera vipera esse non videtur. Varinus πιαλέυς ὄφεις pro viperis vsurpat: cum tamen prædictæ voces pingues Serpentes denotent: πίος enim pinguedo exponitur.

Echidnæ etymum.

Echendra quod nomen sit.

Italis, ex Nipho, & Leoniceno, hæc bestia marassus nominatur. Quod autem marassus, & vipera sint synonima, authores inter se sententijs variant. Primitus tradit Budeus se Romæ viperam, quam Itali circulatores, sub nomine Marassi, ostentant, sæpè diuq; aspexisse, atq; Priscorum viperam haudquaquam sibi visam fuisse. Alij pronunciarunt Marassum esse Serpentem venenosum longitudine vnius cubiti, coloris cinerei, & oculis minimis, nec non igneis refertum, quæ conditiones in vipera minimè obseruantur. Præterea Quatramius in sua historia Theriacæ, & Mithridati, marassos contemplatur vario colore insignitos, nēpè subrubro, subflauo, cinereo, nigro, leucophæo, & varium arenarū colorem imitante; cum vera vipera subflaui, & rufi coloris esse perhibeatur. Insuper addit marassi oculos esse rubicundos; cum oculi viperæ subrubri conspiciantur. Item vipera quasi summitati caudæ innixa incedit, quem gressum natura marassis non concessit. Ad finem marassum marem quatuor armatum dentibus esse attestatur, cum vipera mas duobus tantummodo muniatur. Quare hic author omnes marassorum conditiones potius aspidibus, quàm viperis competere asseuerat.

In Miscell.

Ex altera parte viri doctissimi affirmant viperam Antiquorum à marassis Italorum minimè discrepare. Nicolaus Leonicenus hoc argumento licet leui viperam esse marassum astruit: nimirum quoniam Aristoteles, & alij authores non vulgares à sola vipera inter cæteros Serpentes viuum fætum in lucem edi scripserint; qui partus Marassis Italorum competit. Leue autem prædictum opinamur esse argumentum, cum etiam Cerastes, seps, & alij Serpentes huius generis, ad instar viperæ, & marassi, viuum animal enitantur. Præterea Cælius Rhodiginus viperam vulgò marassum nuncupari, & nomenclaturam minimè barbaram esse suspicatur; cum à Populis Marsis deducatur, qui huiusmodi Serpentum genus familiariter pertractant, & viperam appellitant. Prædictis addere possumus maximam viperæ Antiquorum cum marassis Italorum conuenientiam; siquidem Aetius scriptum reliquit viperam esse flauam, & Nicāder illam Cerasti assimilauit. Nihilominus hunc viperæ colorem melius expressit Galenus, quando viperam subrufam prædicabat, qui color, si maculæ nigricantes Marassi demantur, optimè quadrat.

In lib. de Dips. & Thir. *Lib. 6. lect. Ant. c. 16.* *In lib. de Ther. ad Pis.*

Deinde Cerastis, cui, ex Nicandro, vipera est similis, demptis corniculis, prædicti coloris esse celebratur. Itaq; Nicander viperæ colorem silentio inuoluit, satis esse arbitratus viperam Cerasti comparasse: cum huiusmodi Serpentes viuos fætus, & non oua pariant. Amplius Nicander viperæ fæminæ plures dentes, mari autem binos assignat, pariter Aetius totidem. Verùm hic dentium numerus Marasso Italorum, & fæminæ, & mari competit. Neq; refragatur nostræ opinioni Nicander, quando dentes viperæ latos describit; cum tamen in Marassis nostris exiles obseruentur: siquidem lati in comparatione ad dentes aliorum Serpentum Nicandro dicebantur. Insuper cauda Marassi fęminæ magis κολόβη nempè mutila, quàm mari inest: quemadmodum de sua vipera Nicander toties decantauit. Immò marassi ictus eadem generat symptomata, quæ de morsu suæ viperæ Veteres prædicabant. Accedit, quòd soli Marsi, qui (teste Plinio) Italiæ sunt populi, viperas venari soleant, à quibus huiusmodi bestiæ nomenclaturam deduxerunt. Item rustici Bononiensis agri, Serpentes, quos peiores esse iudicant, nempè viperas Magarassos indigitant. Prædictis etiam addamus, quòd Plinius viperæ duplicem vuluam tribuit, quam prærogatiuam in Marasso fæmina, & duplicem penem in mare olim clarissimus Anatomicus Gaspar Taliacotius manifestissimè, secans huiusmodi bestias, demonstrauit. Idem postea repetit Baldus Angelus Abbatius in sua viperæ historia, veluti inferius in Anatomicis enucleabimus. Non est tamen negandum ad montem Quatranij, quòd multis in locis aspides etiam marassi nominentur.

L. 11. c. 37.

Suessanus in Cōmentarijs ad Aristotelem viperam Scurtionem vocitat. Et apud Nicolum Florentinum Scorzonei viperæ nominātur: quamuis sint, qui scribant hoc vocabulum (Scorzone) apud Italos esse nomen generale ad omnes Serpentes, qui repunt, & dentibus feriunt; apud Hetruscos populos, Oscorzones appellantur viperæ; hocq; antiquum nomen deducunt ab Osco, qui olim Hetruscis imperauit, & pro Insigni, Serpentis Icone delectabatur: hunc autem anguem fuisse speciem Serpētis celeberrimam nempè viperam, multi affimant. Sed tandem temporis tractu, dempta litera O. scurzones huiusmodi Serpentes nuncupati fuerunt. Alij referunt hoc nomen, Scurzo, esse Hispanicum; nihilominus est Catalonicum, nec viperam propriè significat, sed illum

Lib. 5. de hist. An.

Serpen-

A Serpentem viperæ similem, cui herba Scorzonera aduersatur. Alioquin Hispanis vipera Biuora, & Bicha, Gallis autem Vipere nominatur. Alij tradunt, quòd Arabes, & barbaram sectantes medicinam, Thyri vocabulo, omnes Serpentes, sed viperas potissimum intelligant: Idcircò affectio illa Græcis cognominata ophiasis, ipsis Thyria nominatur, vocabulo à Græcis detorto, qui hac voce, θηρίον, feram indicant. Neq; hoc videtur admiratione dignum: siquidem Andromachus, & ipse viperinos pastillos ferinos appellauit, non alia fortè ductus ratione, nisi quia θὴρ, seu θηρίον nonnunquam pro vipera vsurpatur. Ideòq; pastilli, seu trochisci ex viperis parati, non immeritò theriaci cognominantur: cum tamen in hanc antidotum carnes viperarum, & non aliarum ferarum ingrediantur. Aliter vipera Labane, & Alfahay Arabibus dicitur. Alfe quoq; ad mentem Leoniceni, viperam in scholis Arabum denotat. At secundùm Andream Bellunensem Alafarai, & Alfahai est nomen proprium viperæ, ex qua, illa celebratissima antidotus nempè theriaca paratur. Cæterùm leguntur apud Syluaticum nomina barbara, Eosman, Synon, & Afis, quibus vipera designatur. Afis tamen esse videtur B nomen detortum à voce græca ὄφις, ophis, quæ interdum per excellentiam viperam indicare solet. Tandem hæc bestia Germanis secundum Matthiolum, Brandischlangen, secundum alios, Ein Nacer Sotter, & secundùm Gesnerum, Ein Bectnater, Viper nater appellatur.

Nomina Arabica viperæ.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

PERSONANT Suessani monimenta, ad rem nostram, nulla consideratione digna in commentarijs ad Aristotelem, viperam ad genus Serpentum minimè reduci posse: cum Aristoteli vipera ἔχις, & Serpens ὄφις nominetur: & tamen Aristoteles (annotante clarissimo Mercuriali) viperam inter Serpentum genera enumerauit: vt etiam paulò ante attestati sumus. Similiter explodenda est illorum opinio, qui ἔχιν C ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, scilicet viperam marem à fæmina genere, & natura discrepare arbitrati sunt; his potissimum moti rationibus, primò quoniam ἀπὸ τοῦ ἔχεος percussus conuulsione, non similiter ἀπὸ ἐχίδνης afficiatur: deinde quia ἐχίδνης morsus albus, & ἔχεως liuidus esse feratur: tertiò, quoniam ad mentem Nicandri, duorum vestigia dentium appareant, dum morsum infligit ἔχις, plurium verò, si momorderit ἔχιδνα. Has rationes nullum pondus apud viros eruditos habere arbitramur: siquidem classici authores conueniunt vniuersi, ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, non genere, non natura, sed sexu tantummodo differre; cum illum marem, hanc fæminam esse pronuncient. Auicennas species viperarum diuersas constituere videtur, dum scribit viperas esse Alesilati, inter quas, quercinas, & sitim inducentes reponit. propterea ad aures Auicennæ (vt notat Leonicenus) vipera non erit nomen speciei, sed generis sub se multas species comprehendentis. Vnde etiam colligendum est hunc authorem assignare viperis multas conditiones, quæ ad alios etiam Serpentes pertinent.

Lib. 5. de gener. An. c. 10.

Echis, & Echidna differũt sexu, nõ specie.

Præterquamquod idem Auicennas videtur existimasse Thyrum esse Serpentem à viD pera valdè diuersum: quandoquidem in varijs theriacæ descriptionibus interdum trochiscos Thyri, aliquando trochiscos ex viperis nominauit. Hinc postea aliqui authores nuperi nixi Auicennæ authoritati trochiscos thyri, à trochiscis viperinis discrepare crediderunt. Gentilis Auicennæ interpres viperinã naturam non vni speciei, sed multis Serpentum generibus communem esse exponit. Nicolus Florentinus verba faciens de speciebus anguium, quandoq; viperam inter Serpentes cornutos in Ægypto nascentes reponit, & paulò post, ex Aristotelis authoritate, thyrum inter Serpentes ouiparos memorat: deinde addit Serpentes graciles, & oblongos esse viperas apud nos inuentas, quarum aliæ maioris, aliæ minoris malitiæ esse perhibentur: immo ipsas tanquam surdis proximas inter aspides collocat.

Serm. 4. ca. 18.

Idem author alibi scriptis mandauit paruas viperas in nostris regionibus stabulari, inter quas breues, & crassas nostro idiomate *Scorzoni* dictas enumerat. Hinc colligendum est hunc authorem, sub nomine viperarũ, plures Serpentes, & etiam aspides comprehendisse. Nec mirandum est ipsum fuisse hallucinatum: siquidem citat etiam Ga-

Scorzoni q Serpentes.

lenum loquentem de Regina Ægypti ſemetipſam interficiente imponendo manum ſupra thyrum, cum tamen Galenus ſcribens de theriaca ad Piſonem, interitum huius reginæ, nec thyro, nec viperæ, ſed aſpidi attribuerit. In eodem errore (teſte Leoniceno) verſatus eſt Montagnana, dum echidnam, nempè viperam, ſiue thyrum ad aſpidum genus reduxit. Et tamen Galenus in ſermone de theriaca ad Piſonem, aſpides à viperis maniſeſtiſſimè diſtinguit. E

In lib. de Thyro.

Albertus Magnus multas viperarum ſpecies conſtituit, & interdum ſpeciem pro ſummo genere vſurpat: cui ſententiæ non eſt adhærendum, cum doctrina Ariſtotelis aliud nobis inſinuet. Eſt quidem verùm in doctrina Nicandri, Æliani, & Aetij, hos angues, nempè hæmorrhoim, ceraſtem, & dipſadem ad viperas referendos eſſe: etenim more viperarum oua concipiunt, & fœtus viuos excludunt. Id autem inferius ad aures Euangeliſtæ Quatramij diligentius contemplabimur. Prædictis Serpentibus nonnulli addunt aſpidem, tanquam fœtus viuos parientem: cui ſententiæ refragantur Hiſtoriographi dicentes oua Crocodili, & aſpidis ſub terra occultata, & ab Ichneumone inuenta frangi, niſi per oua aſpidum, oua aliorum Serpentum intellexerint. Præterea Galenus viperam longè diuerſam eſſe à dipſade prodidit; quod Hieronymus Cardanus minimè animaduertens viperam cum dipſade confundebat. Hinc colligendũ eſt viperam illam veram eſſe, cuius carnes compoſitionem theriacæ ingrediuntur: quamuis poſtmodum detur aliud genus Serpentis catulos, & non oua enitens, quod etiam nomine viperæ donandum eſt. F

Qua ratione varij Serpentes ad viperas referãtur.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Idcircò Euangeliſta Quatramius in hiſtoria theriacæ, & mithridati, aſſeuerantius dicit plures viperarum ſpecies aſſignari, cum proprijs oculis obſeruauerit aſpidem, ſepam, & Ammoditem catulos, & non oua excludere: quamobrem non eſt contemnenda ſententia Pierij Valeriani, qui ad mentem nonnullorũ, ſcriptum reliquit quædam Serpentum genera, præter viperas, animal parere; quamquam has Serpentum ſpecies non nominauerit. Immò ſuſpicatur Quatramius, præter nominatos Serpentes, inueniri etiam alios, ritu viperarum, parientes quemadmodum vnuſquiſq; varias anguium ſpecies in capſulis diſtinctis claudendo obſeruare, & conſpicari poterit.

Serpẽtes fœtus viuos excludentes.

L. 14. Hierogl.

Præter hæc, ratione coloris, viperæ inter ſe differre dicuntur: nam Porta fatetur ſe obſeruaſſe mutatione Soli, in quo huiuſmodi beſtiæ viuunt, alias virides, alias rubras, alias rufas, alias albas, alias nigras inueniri. Vnde Cardanus quoque magnam diuerſitatem viperarum in colore, ob locorum, & regionum ſitum, annotauit. Neque admiratione vlla teneri debemus: ſiquidem Pauſanias in Æthiopia, & Libya viperas nigras eſſe teſtificatur: etenim illud clima non ſolum indigenas, ſed etiam aduenas, temporis tractu fuſcat. Deinde meminit Cardanus, in recenſendo tabis remedio, cuiuſdã viperæ rubræ craſſæ, & breuis ab Italis *Milort* nuncupatæ: quamuis poſtea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem hanc opinionem explodat dicens, Serpentem, quem Mediolanenſes, & cæteri Inſubres vocant *Milort* à vipera diſcrepare: cum hoc animal ſit innocentiſſimum, & domibus familiare; vipera autem ictibus perimat. In prædictorum cõfirmationem addemus verba Bellonij pronunciantis, quòd curioſitas, & deſiderium cognoſcendi viperas effecit, vt ipſe in Anglia, Gallia, Italia, Græcia, Aſia, & Ægypto, viperas colore, & forma diuerſas obſeruauerit. G

Li. 4. Phyt. c. 28.

Differẽtiæ ratione coloris.

Li. 2. c. 16.

Nonnulli, ratione veneni, viperas inter ſe diſcriminare conantur, dum alias venenatas, alias non venenatas eſſe conſtituunt. Non venenatas autem magnas, & caprimulgas nuncupatas eſſe aſſerunt; quia libenter caprarum, & vaccarum vbera ſugant: cum tamen hoc Serpentum genus à viperis omninò ſegregandum ſit. Alij ponderantes ſymptomata morſus illius Serpentis *Eſcurzo* nominati eſſe ſimilia ſymptomatibus inductis ab ictu viperæ, talem Serpentem ad viperarum genus retulerunt: cum tamen, toto cælo, à vipera diſcrepet: eſt enim animal longitudine ſeſquipalmari, parte infima tenui, & paulatim ad caput vſq; craſſeſcente, capite craſſo, & quadrato, ore magno, & hiante, lingua nigra, & mucronata, dentibus puſillis, quibus ferit, licèt etiã lingua inſtar aculei ſcorpionis pnugat, prꝺitũ eſt colore cinereo nigricante maculis diſtincto, tardè incedit, & deniq; (teſte Nicolao Monarde) eius morſui ſola herba Scorzonera occurrit. H

Differẽtiæ viperarum ratione veneni.

Ratione magnitudinis, & paruitatis, promulgat Atheneus beſtias ex vipera mare, & muræna genitas eſſe alijs viperis minores, variegatas, & quodammodo alteram viperarum ſpeciem repræſentare. Item Amatus Luſitanus in Dioſcoridem animad-

In lib. de ijs, quorum morſus eſt venenatus

A animaduertit viperas in Hispania nonnisi cubitales inueniri. Ex altera parte viperas etiam immensæ magnitudinis reperiri, Strabo retulit: quandoquidem Porus Indorum Rex Augusto dona misit, viperas ingentes, Serpentes decem cubitorum, testudinem fluuiatilem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem. Ælianus quoq; ex aliorum sententia, viperas Troglodítæ Regionis ita grandes constituit, vt longitudinem decem, & nouem cubitorum æquent. Cardanus etiam tradidit viperas longitudine viginti pedum in aurea Castillia versari; quam veritatem Scaliger sibi persuadere non potest. Cùm tamen hoc à veritate penitus alienum esse nequeat: nam quemadmodum homines pro varietate Regionum, & natura, & proceritate differunt; idq; fit ratione caloris innati, qui in alijs imbecillis, in alijs validus dominatur. Ita etiam reliqua animantia, & quicquid est vitæ particeps, pro diuersitate climatum, inter se discrepare solent: quocirca Nicander iure optimo scriptum reliquit magnas, & paruas viperas inueniri. Itaq; Europa paruas, & breues nutrit viperas; cum hoc clima, in comparatione ad Asiam, frigidum sit: & viperæ veluti, & cæteri Serpentes frigidæ sunt naturæ, & B incolentes Regionem frigidam calorem innatum habent robustiorem, & maiorem cibi copiam assumunt, quàm habitantes regionem calidam. Pari ratione caliditas Asiæ defectum naturæ frigidæ viperarũ supplet, veluti frigiditas Europæ earum incrementum remoratur. Propterea Nicander in Theriacis hanc diuersitatem Viperarum memorat hunc in modum.

Lib. 5.
Li. 9. c. 33.
Exercit. 175.
Viperæ Europeæ quales.

Hic quoq; vipeream, quæ cernit acuta, figuram
Aspicias, vt non vno se corpore prodat,
Et nunc hæc longum, paruum trahat illa volumen,
Ne pare consimiles forma sit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit nostra hæc Europa minores.
Tum qui molle supra prætendat cornua guttur,
Et quodam candore micent, alij ad scopulosos
Scironis montes, alta & Pannomia, & ipsum
Riphæum, & dictum Corui cognomine pagum,
C *Et canentem habitant Aselenum quin, & alumna*
Fert Asia vltra tres longis qui tractibus vlnas
Se tendant, rigidum quales Boccatteron, atq;
Arduus Ægages, & celsus Cercaphus intra
Se multos refouet.

Viperis igitur, & alijs Serpentibus redundant Europæ montes, nimirum Sciron, Pannomia, Aselenus, Corax, & Riphæus. Sciron autem celebratur mons saxosus in Græcia apud Athenas, ita cognominatus à Scirone latrone, cuius ossa (postquã fuit à Theseo superatus) in prædictum montem conuersa esse perhibentur, vt monimentis mandauit Ouidius. At Buccateron, Ægages, & Cercaphus montes Asiæ viperas Europeis multò longiores nutriunt. Hoc verum esse nobis persuadet Bellonius, qui viperas Ægyptiacas, ratione amplitudinis pellis, à nostris discrepantes obseruauit: etenim pelles illarum tomento repletæ duplo maiores apparent, quod viperis aliarum regionum contingere minimè conspicatus est. Tandem vt differentijs coronidem addamus Prosper D Alpinus sermonem habens de medicina Ægyptiorum, scriptis mandauit in Illyrio stabulari viperas vnico in fronte cornu insignes, Italorum viperis valdè similes, capite latiore, & compressiore, mas album gerit cornu, fæmina duo tanquam acus in syncipite gestat, Cerastes tamen non sunt, immò ictu eadem, quæ vipera, patientibus symptomata afferunt; hasq; Ægyptij Thair vocant, voce non longè diuersa à θὴρ, quo nomine multi authores, vt relatum fuit superius, viperam indigitare solent: immò id in maiorem admirationem trahit Prosperum Alpinum, quòd Ægyptij ex his bestijs cornigeris suam theriacam concinnant.

Viperæ mõtanis locis delectantur.
L. 8. Metã.
Li. 2. obser. cap. 70.
Lib. 4. c. 8.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

VIPERA est venenosus Serpens, pollicis crassitudine, duorum cubitorum longitudine, plus minusuè, varij coloris, plano, latoq; capite, recta incedens ceruice, reliquo corpore reptans, & saltuatim in animalia irruens. At rectius possumus asseuerare, quòd vipera sit longitudine cubitali, & sæpè prolixiore, colore subflauo pluribus maculis consperso. Mas habet caput angustum, & acutum, collum crassius, & reliquum corpus tenuius, quàm fæmina: paulatim cauda illius, ritu aliorum Serpentum gracilescit, non autem aceruatim vt cauda fæminæ, squamas habet circa extremitatem caudæ asperiores, quas ira percitus subrigit; quemadmodum plumæ galli gallinacei inter dimicandum eriguntur. Meatus excrementorum in cauda est ventri propinquior. Dentes canini illi duo insunt, fæminæ verò plures, veluti Nicander in Theriacis eleganter decantauit his versibus.

> Τοῦ μὲν ὕπερ κυνόδοντε δύο χροῒ τεκμαίρονται
> Ἰὸν ἐρευγόμενοι, πλέονες δὲ τοὶ αἰὲν ἐχίδνης.

Idest.

> *Huic gemini apparent dentes in carne venenum*
> *Fundentes, verubus sed fæmina pluribus atrox.*

Vel rectius.

> *Quem gemino natura armauit dente canino,*
> *Vulnere tabifico, sed plures semper echidnæ.*

Vtrum modo prædictus dentium numerus tam in viperis maribus, quàm in fæminis reperiatur nec ne; hoc inferius in Anatomicis disputabitur. Itaque omnia, quæ hactenus de figuris viperarum dicta sunt, in iconibus tam maris, quàm fæminæ manifesta conspicientur. Hanc autem descriptionem menti tum veterum, tum nuperorum authorum conformem esse ex eorummet doctrina patefaciemus. In primis Galenus scribens de Theriaca ad Pisonem, vbi, pro theriaca concinnanda, viperas fœminas sumendas esse præcipit: sic inquit. Viperæ sunt subflaui coloris, admodum agiles, collum maximè porrigentes, oculis subrubentibus, inuerecundis, atq; feri intuitus, capite latiore quàm in mari, quem etiam viperæ fœminæ reliqua corporis mole excedunt. Meatus excrementorum propius caudam situs est. Canini dentes mari duo, fœminæ verò plures insunt.

Descriptio viperę ad mentē Galeni.

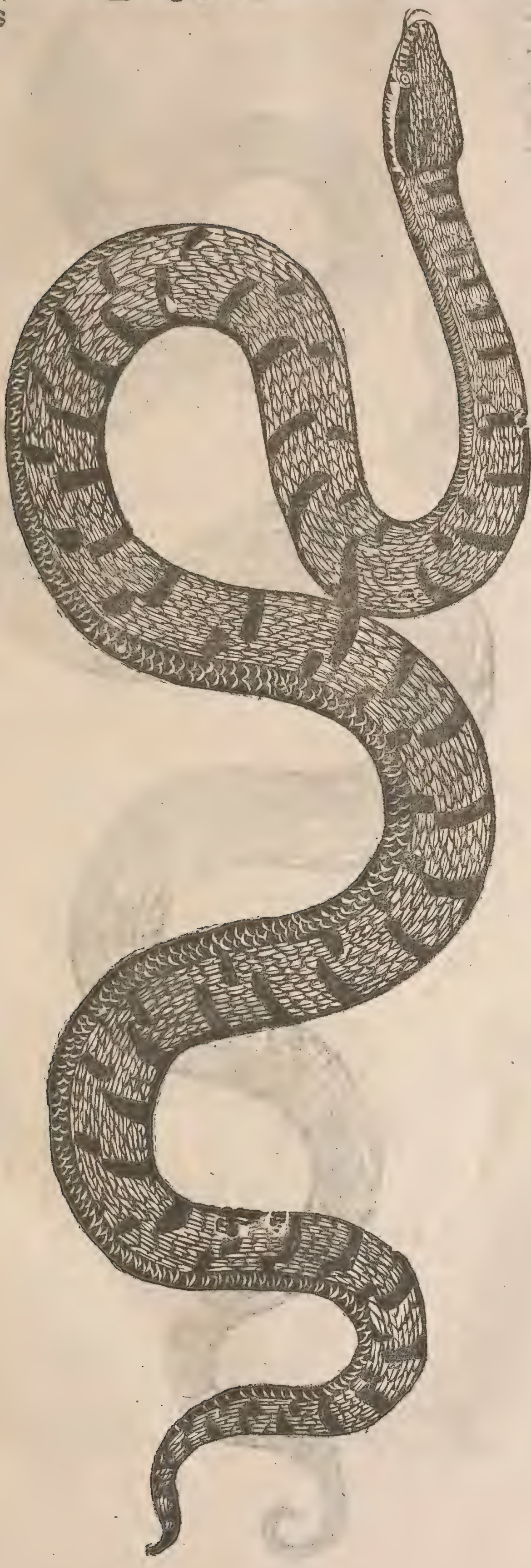
Auicennas sermonem habens de venenis, viperas celebrabat habentes caput pressum, & latum, vbi ceruici annectitur, & corpore admodum longo attribuens fœminæ dentes plures vtrinq;, cum mares in omni latere, vno tantùm muniantur. Nam fieri potest ad mentem Galeni, vt mares etiam plures habeant dentes, non loquẽdo tamen de caninis; quemadmodum inferius in Anatomicis explicabitur.

Aetius viperam fęminam colore subflauo, & multis notis instar rotarum exornatam prædicabat, magnitudine tamen cubitali, cauda aceruatim in tenuitatem desinente, oculis subrubris, capite latiore, collo angustiore, aluo sinuosiore, & deniq; dentibus quatuor caninis præditam, quæ innixa caudæ graditur. At vipera mas, ad mentem eiusdem Aetij, prædicti est coloris, capite angustiore, & collo crassiore, cuius cauda paulatim imminuitur, & alacrius mouetur. Cardanus in præstantissimis viperis caput latum, erectum, & cauum, figura rhombi, oculos viuaces, breue corpus, & motum alacrem commendabat. Clarissimus etiam Mercurialis viperam marem à fœmina in hoc differre scribebat: quoniam fœmina caput latius, ceruicem minus elatam, dentes quatuor, corpus crassius, & breuiorem caudam habeat, tardiusq; incedat: cum vicissim mas capitis sit angustioris, ceruicis magis elatæ, corporis longioris, & tenuioris, duobusq; tantummodo dentibus refertus. Cùm postmodum viperæ omnes coloris cinerei, interdum subflaui, & maculis nigris, vt plurimum distinctæ conspiciantur. Quæ omnes notæ apud Nicandrum in theriacis habentur, dum his versibus in latinum sic translatis canit.

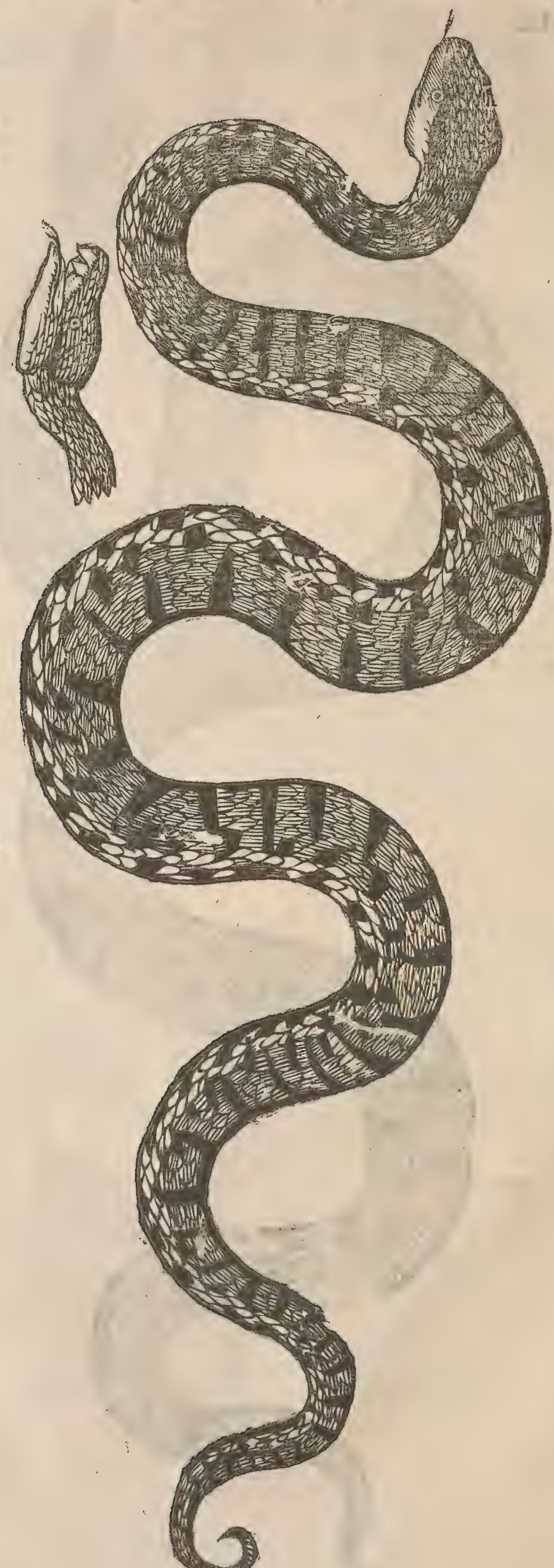
Lib. 2. de venen.

Fœmina

Vipera Mas

Vipera foemina cũ capite separato, dentes monstrante

A *Fœmina ponè trahit ceu mancam vipera caudam,*
Perpetuo duris horrentem tergora squamis,
Et per opaca pigrum reptat dumeta volumen.
Ipse sed acre caput mas fert prolixior illa
Quandoq;, & quandoq; minor sed non ita lato
Ventre patet, mutila est, similisq; per omnia cauda.
Prolixi semper tractus, similes quoq; squamæ.
Atque irritato quoties excanduit ira,
Sanguineo facies, oculiq; rubore coruscant,
Diffisaq; micans celer incrispanteq; lingua
Obliquam sinuat postremo in corpore caudam.

Cæterùm Amatus Lusitanus retulit viperam in Hispania esse cubitalem, capite presso, & acuto, in quo veruca conspicitur, dorso veluti quadam catena depicto. Quicquid asseruerit Belluacēsis ad mentem Physiologi, de vipera ad vmbelicum vsq;, faciem hu- B manam habente, deinceps verò crocodili specie decorata, tribusq; tantummodo dentibus armata, cum meatu excrementorum paruo, ad instar foraminis acus, itaut per os tantùm concipere perhibeatur.

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMALIVM descriptio speculandi ansam præbere solet Physiognomis, quos hominum mores ex corpore, vultuq; disquirendi labor agitare solet. Itaq; hi meditantes in humanis oculis quasdam rubentes maculas, quales vt plurimum in oculis viperinis conspiciuntur, tales esse homines opinantur, qui non à domesticorum sanguinis effusione, neq; ab vlla impietate, & vaframentis abstinent. Propterea insignis ille vir Io. Baptista Porta huiusmodi oculis Ezelinum de Romano humani sanguinis in- C explebilem, præditū fuisse suspicatur. Hac de re Iouius non temerè illi vipereos oculos, atrocem pallorem, & feralem frontem attribuebat, qui moribus plusquam barbaris imbutus ferro, & flammis, vrbes, & multa corporum millia excidit. Item Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis, & venenum ferè spirantibus insignitus, sæuus princeps fuisse perhibetur: etenim carnificinam inauditæ crudelitatis in suos ciues exercuit, dū prægrandibus, & voracibus canibus humana carne nutritis, fera immanitate homines sibimetipsi inuisos obijciebat, vt, incredibili horrore populi, cōfestim ab illis discerperētur.

Lib. 3. Physio. c. 5.

ANATOMICA.

IN dissectione viperini capitis cerebrum subnigri coloris conspicitur, & adeò pusillum, vt vix quantitatem quatuor granorum milij adæquet: propterea hoc animal à quibusdam calidum, & siccum esse creditur; D quoniam immodicus calor cordis à frigiditate cerebri temperari nequeat. Auriculis viperæ carent, sed earum loco quasdam cauernas habent: etenim Plinius tradidit animalibus fætum viuum parientibus aures inesse eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino, & viperis, quæ quibusdam foraminibus, pro auribus, vtuntur. Quoad dentes, Gesnerus tradit quosdam viperinum caput secantes, quatuor oblongos dentes in superiori mandibula spectasse; cum alij dentes tam superioris, quàm inferioris maxillæ, ob paruitatem, non appareant, sed maxillam acu fricando asperitatem, & stridorem percepisse; hos pusillos dentes, tàm in viuis, quam in mortuis viperis, nisi auferatur vesicula, in qua conduntur, nemo vnquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes caninos tàm mari, quàm fœminæ viperæ attribuit, cum hoc tamen discrimine, vt mas duos habeat deciduos; ideoq; non admirandum esse putat, si interdum maris dentes duos tantummodo esse conspiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum secutos proculdubio hallucinari statuit; quando pronunciat demorsos à vipera mare duo tantùm vlcu-

Cerebri viperini quātitas.

In l. de nat. viperæ ca. 16.

Dentes viperini, quot & quales sint. vlcuscula, & à fæmina quatuor reportare: cum duos dentes maribus, & quatuor fæminis semper inesse crediderint. Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus possit patientes afficere; hæc autem sententia si sit vera nec ne, indiget animaduersione: quãdoquidem nostri circulatores viperas quotidie pertractantes, duos tantùm dentes tam in mare, quàm in fæmina se obseruasse referunt. E

Nos igitur, decocto viperæ capite, & carne diligenter à cranio separata, duplex dentium genus conspicati sumus, vnum, quo hæc bestia se tuetur, & mordendo venenat, alterum, quo ad mandendum vtitur. Hi autem sunt dentes quatuor supra triginta ab Antiquis non descripti: cum in gingiuis occultati non appareant. Horum autem talis est ordo, nam præter quatuor caninos nominatos, duodecim in superioribus maxillis, nimirum sex in vtroq; latere conspiciuntur; suntq; ad instar serræ versus gulam, & aliquantò maiores dentibus armantibus inferiores maxillas. Inferiores dentes sunt viginti duo, nempè vndecim in quolibet latere, quocirca, quando authores memorant vulnera à dentibus viperinis inflicta, eos de caninis dentibus verba facere opinamur; cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem Veteres, harum ferarum caninos tantummodo dentes descripserunt, quos vidimus perforatos, & vesicula veneno plena munitos, quæ nouo toxico quotidie repletur, dum primum in ictu consumptum fuerit. Etenim quemadmodum in singulis animalibus aliqua semper generantur excrementa, quæ per partem determinatam extra corpus truduntur: ita etiam viperæ venenosum excrementum per dentes euacuant, dum se defendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præstat scorpio, qui in cauda aculeum perforatum instar dentium anteriorum viperæ possidet, & sub aculeo habet vesicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat.

Ordo dentium viperæ.

Prisci omnes dentes viperæ non cognouerunt. F

Neq; mirandum est viperas caninis dentibus ad tutelam tantùm sibimet à natura comparasse: siquidem accidit idem pisci pistrici rostrum hinc inde dentatum possidenti, quos dentes huic animanti nonnisi ad tutelam natura impertita est. Quod autem nostri viperarum venatores pronuncient se tam in mare, quam in fæmina duos tantùm dentes conspicatos fuisse, inde natum esse credimus, quoniam cæteri in gingiuis latentes non videantur: deinde hoc genus hominum tanquam rude, & imperitum nunquam anatomen harum bestiarum exercuit. G

Canini dẽtes viperarũ sunt ad tutelam.

Pulmo in viperis veluti vesicula oblonga membranosa, varijsq; meatibus plena, & aere turgens obseruatur. Item cor grandiusculum apparet, & mobile in pericardio; hocq; quando animal alexipharmaco necatur concitatius mouetur, quam si ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. Iecur est oblongum vena admodum crassa per medium percurrente, quæ dimanans à corde ad extremam vsq; caudam Serpentis progreditur. Ibi etiam visuntur venæ, seu arteriæ, quæ à corde, & hepate ad gingiuas, seu vesiculas dentium ascendunt: cum in vesica fellea tanquam in propria lacuna contineatur hæc materia venenosa, quæ inde ad dentes defertur. Possumus autem necessariò attestari hãc venenosam materiam in cysti fellis residere, quoniam neq; hepar, neq; cor, neq; sanguis viperæ venenum participant. Ventriculus sub iecore latitat, cui æsophagus adhæret cum aspera arteria ad pulmones vsq; descendente. Splen colo intestino annectitur. Colon flexuosum est, & in latere sinistro terminatur. Rectum autem intestinum à fundo ventriculi dimanare videtur, sed postquam de intestinis viperinis fit sermo; Hic vnum animaduersione dignum est; nam accidit hoc anno trigesimo octauo supra millesimum, & sexcentesimum, dum hæc scriberemus, vt in intestinis multarum viperarum, pro trochiscis ad parandam theriacam dissectarum, multi vermiculi rubescentes, omnium pharmacopæorum admiratione, inuenti sint. Quemadmodum oculatus testis Excellentiss. D. Ouidius Montalbanus Medicus Collegiatus nos monuit, & singulari humanitate hoc lumbricorũ genus misit ponderandum. Quare non valdè demirati sumus, in austrina cõstitutione, hoc animantium genus in cunctis animalibus procreari posse, dũ pituita iustò copiosior in intestinis colligitur, quæ postea calido prædita putrescit: immo dum validus pituitæ calor in pituitosam, & putrescentem materiam agit, sole concurrente, vermes producuntur, iuxta vulgatum carmen. H

Pulmo viperarum.

Cor viperarũ quale.

Iecoris viperini figura.

Ventriculi viperini locus.

Lumbricos crudus perseminat humor in aluo.

Veluti in quacumque alia corporis parte, prædictis confluentibus in vnum causis, gi-

A gni possunt, nimirum in dentibus, in pulmonibus, secundum Alzarauium, in renibus, & vasis seminarijs, secundum Plutarchum: superiùs enim in Rubrica de Serpentum generatione, Icon cuiusdam animalculi per lotium excreti fuit exhibita. Et demum Conciliator in capitibus arietum vermes aliquando genitos vidisse attestatur.

Tandem renes etiam ibi obseruantur. Quoad partes generationi destinatas, scripsit Aristoteles nullum piscem testes habere, neq; animalia pedibus carentia, vt Serpentes. Verùm hanc Aristotelis doctrinam sectio anatomica redarguit: quandoquidem inter pisces oblongos, delphini, & vituli marini testibus insigniuntur. Item vipera mas non solum duos, sed quatuor testes, & duplicem penem habet, quemadmodùm inspectio anatomica manifestat. Hi penes ad radicem vsq; caudæ terminantur, in quorum summa parte pelliculæ tegentes penes, & in parte anteriori asperitates quædam conspiciuntur. Idcircò non erit veritati consonum à vipera in congressu caput maris præcidi, neq; genituram per os emitti: in quem errorem grauissimi authores inciderunt.

Lib. 4. de part. An.

Penes, & testes viperarum.

B Circa genitalia viperæ fæminæ, Gerardus Bouman Medicus Cliuensis, ex Gesnero, viperam secuit, in qua vterum bifidum conspicatus est, vbi receptacula ouorum veluti in gallinis, vasa seminaria, & bina orificia obseruantur. Vtrum modò semen per vtrumque penem in hæc duo oscula mas eiaculetur, an interdum per vnum, & quandoque per alterum, hactenus nobis ignotum est: cum hoc in animalibus venenosis difficillimè inuestigari possit: hæc autem vuluæ oscula in postrema ferè caudæ parte resident: vbi vuluam duplicem Plinius videtur contemplari. Vnde Nicolaus Leonicenus in hoc pliniano textu duplicem detegit errorem. Primò, quia duplicem vuluam viperæ, & cæteris animantibus intra se animal generantibus assignet, quasi vipera non habeat locum inter illa animalia, quæ extra se viuum fætum emittunt: secundò, quoniam duplicem vuluam ei tribuat; cum tamen vipera vnam tantùm habeat, veluti cæteræ animantes, quæ intus oua concipientes, fætum deinde viuum excludunt. Etenim ea pars vteri oua continens lumbis adhæret cum ostio supra intestina sito; sicuti Aristoteles testificatus est. Deinde si Plinius per duplicem vuluam bifidam, bipartitam intel-C lexit, hæc proprietas alijs etiam animalibus tam intra, quam extra animal generantibus, communis esse fertur. Itaq; vulua viperæ veluti, & illa cartilagineorum dissimilis est matrici tàm viuiparorum, quàm ouiparorum: siquidem supra ad septum, & infra etiam porrecta est. Cæterùm non est intelligendum, vt idem corpus vteri sit in duobus locis situm, sed debemus intelligere vuluam quasi mediam inter prædicta duo loca esse collocatam. Huius autem rei causa est, quoniam, & ouum, & animal generant. Ideòq; vulua viperarum quasi naturam vuluæ generantis animal tantùm, & naturam vuluæ generantis ouum tantùm participat. Quamobrem fuit necessarium, vt matrix horum animalium medium quemdam locum occuparet.

Genitalia viperæ fæminæ.

L. 11. c. 37.

Vteri pars oua cōtinēs vbi sita sit.

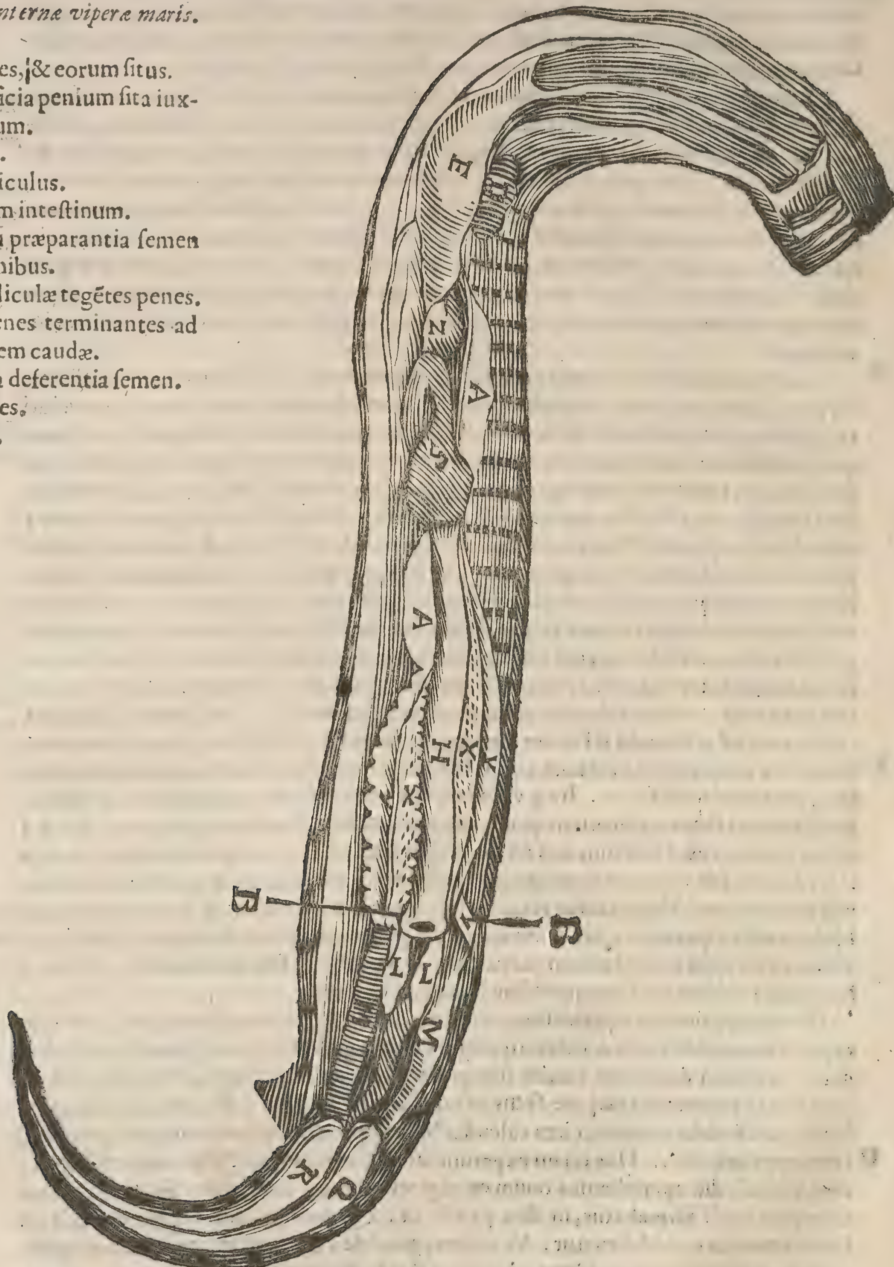
Viperæ vuluæ locus.

Circa cognitionem viperini fætus, multæ viperæ prægnantes, & non prægnantes in capsulis seruandæ erunt, & octauo quoq; die vipera grauida, & non grauida erit secanda, vt magnum discrimen earum innotescat: idq; ad mensem vsq; Augusti præstandum erit: vt quonam tempore fætus in ouo formari incipiat, distinctè cognoscatur: Nostra enim obseruatione, circa calendas Iulij initium distinctæ formationis viperini D fætus apparere solet. Hoc etiam experimento in anatome oui gallinarum vsi sumus; dum singulo die aperiebamus ouum ex viginti duobus, quæ gallina fouebat, vt quænam pars pulli formabatur, in dies patefieret. Quandoquidem singulo die aliquid semper noui in ouo obseruatur. Vt autem, quod de viperæ anatome hactenus explicauimus manifestarium euaderet, placuit ex Baldo Angelo Abbatio iconem anatomes viperæ tàm maris, quàm fæminæ ante legentium oculos repræsentare.

Partes

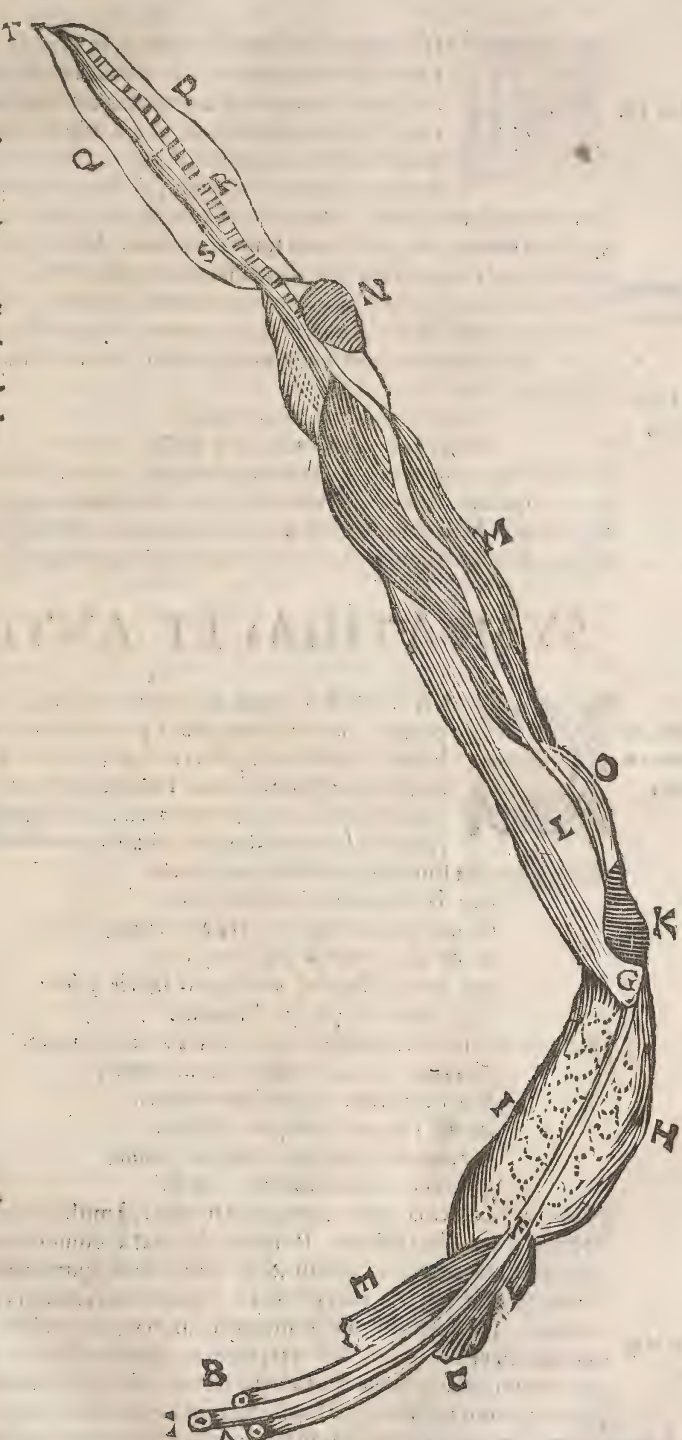
Partes internæ viperæ maris.

AA. testes, & eorum situs.
BB. orificia penium sita iuxta anum.
D. Iecur.
E. Ventriculus.
H. rectum intestinum.
LL. vasa præparantia semen in penibus.
MM. pelliculæ tegẽtes penes.
Q. R. penes terminantes ad radicem caudæ.
XX. vasa deferentia semen.
YY. Renes.
Z. Splen.

Partes internæ viperæ fœminæ.

A. & B. orificia intrinseca vterorum.
D. & E. vasa seminaria.
F. & C. exitus fœcum.
G. pars infima ventriculi.
H. & I. receptaculũ ouorum.
K. vesicula fellis.
L. ventriculus.
M. iecur, per quod vena excurrit.
N. Cor in pericardio.
O. vena deferens ab hepate venenũ ad radices dentiũ.
P. & Q. venæ, seu arteriæ ascendentes à corde, & ab hepate ad vesiculas dẽtiũ.
S. Oesophagus.
T. & R. aspera arteria.

NATVRA.

HOC viperis insitum esse à natura, vt Vere, & Autumno spolium deponant, in historijs animalium testificatus est Aristoteles. Quapropter Authores naturæ arcana peruestigantes, ab hac signatura collegerunt carne horum animantium laborantibus scabie exhibita, cutim renouari. Amplius ad mentem Auicennæ, viperæ tempore vernali, oculos fæniculo affricare dicuntur; vt hebetudinem visus hyeme in specubus contractam tollant. Insuper inter alias viperæ proprietates, hanc à natura congenitam habent, vt grauissimum spirent odorem. Ideò capsulæ, in quibus viperæ, ad concinnanda varia medicamenta, à Pharmacopolis seruantur, quando recluduntur, ob tetrum odorem quamdam veluti nauseam generant. Immò cauernæ, in quibus brumali tempore stabulantur, magis quàm prędictę capsulę pestiferum odorem exhalant. Hęc proprietas non fuit ignota Martiali, quando Bassam malè olentem prædicauit hunc in modum.

Li.8.c.17.

Viperarum teter odor.

L.5.Epigr. epigr.4,

Quod vulpis fuga, viperæ cubile
Males, quàm quod oles, olere Bassa.

Demùm viperæ fęminę hoc natura ingenerauit, vt morsus sit acerbior, & corpore pinguior appareat. De cæteris autem moribus huic bestiæ congenitis nullum sermonem in præsentia habere necesse est: siquidem hos cum alijs Serpentibus communes participat, de quibus omnibus in primo huius libri capite satis superq; egimus.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA.

Vipera, & murænæ amicitia.

CARDANVS agens de rerum varietate, monimentis mandauit viperam, inter plantas, eruca potissimum, & sabina maximoperè delectari: hac de causa plures semper, & subtus arborem sabinæ gradiuntur, & super ipsam serpunt. Præterea vipera singulari fauore muręnam prosequitur; dum, antequam cũ ipsa congrediatur, venenum euomere perhibetur, ne sponsam læthali humore inficiat: hoc autem elegantissimè expressit Philes his versibus iambicis.

Εχις δὲ καὶ μύραινα συν διαζέτην,
Ο῾ μὲν πρὸς αὐτῆν τῆς ὀπῆς ἐξερπύσας,
Η῾ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ῥοῆς ἀνηγμένη.
Καὶ πρὶν δὲ, βασιλεῦ, συνδραμεῖν ἐις τὸν γάμον,
Εμεῖ τὸν ἰὸν ὣς γλυχὺς ὁ νυμφίος.

Hi autem versus interprete Bersmano sic latinè exponuntur.

Murena amore, & vipera ardent mutuo,
Hæc ex latebris ad puellam prodiens,
At illa fluminis relinquens alueum.
Sed ante iungant, quàm vicissim gaudia,
Sponsus venenum vomitione reijcit.

Alioquin hæc bestia, odio capitali ab homine, à multis brutis, à quibusdam plantis, nec non à lapidibus dissidet. Primitùs ob agreste odium inter ipsam, & hominem, si viperæ collum cautè contineatur, & in os diductum, sputum humanum injiciatur, itaut in ventrem dilabatur, tanta pernicie, Æliano teste, afficitur, vt vipera paulò post contabescat. Deinde ob eamdem antipathiam, si vipera mulieri grauidæ occurrat, partum abortu vitiat: immò, ex Porta, idem accidere mulieribus prægnãtibus perhibetur, quæ sonum citharæ audiuerint, in qua fides confectæ ex intestinis Serpentum, & præcipuè viperarum accõmodatæ sint. Inter bruta animantia, viperę muribus inuisę pronunciantur: etenim, ex Æliano, hi statim atq; vocem felis, aut sibilũ viperæ audiunt, musculos à proprijs cauis aliò transferunt. Item magnũ dissensum inter viperam, & ossifragam collocat Auicennas; cum fateatur se vidisse hanc auem cum vipera dimicantem, & ex

L.20.Mag. nat.

Ossifragæ, & viperæ odium.

A & ex pugna ad herbã similem soncho se recipientem, quam cũ quidam, periculi causa, euulsisset, auis rediens, nec herbam inueniens interijt. Amplius inter viperam, & terrestrem testudinem, acre odiũ cadere, narrat Ælianus: quocirca testudo deuorato prius origano, viperam preclarè contemnit, quo non inuento, ad rutam confugere dicitur, qua degustata contra viperinos ictus armatur: hinc fortè colligenda erit causa, propter quam Apuleius rutam viperalem appellauerit. His autem herbis deficientibus, testudo planè conficitur. Quæ omnia ab Aristotele desumpta fuisse arbitramur: hic enim in Mirabilibus, Origanum pro testudine aduersus viperam predicat. Plinius autem de antipathia prædictorum animalium agens, id, quod Aristoteles Origano attribuit, cunilæ herbæ assignat, dicens. Testudo si viperam ederit, mox cunilam gustat, quòd cum sæpius quidam ita factum animaduertisset, deuorata à testudine vipera, herbam eradicauit, quo facto, testudo interijt.

Testudinis & Viperæ inimicitia.

Immò inter Parias Serpentes, & viperas acerbissimum odium intercedere promulgat Suidas: propterea quòd Pariæ sunt Serpentes mansueti, hominibus minimè nocui, B & inuentas viperas deuorant. Scorpioni quoq; vehementer infensam esse viperam nonnulli retulerunt. Vnde Gaspar Vuolfius huius rei se periculum fecisse testatur, dum inuentũ Scorpionem iniecit in phialam, in qua viua vipera seruabatur: quare paulò post ictibus, & morsibus hinc inde datis, ambas animantes interijsse conspicatus est. Vtrum modò Scorpius, vel vipera prius obierit, se non rectè meminisse fatetur. Tandem inter animantes, Ælianus tradit vespas in viperam malignas esse: vnde postea fit, vt perniciosiores ictus imprimant.

Paris Serpentes, & viperæ hostes.

Scorpionis, & viperæ certamen.

Præter animalia, ad uersus nonnullas plantas viperæ odium contraxerunt, sed præcipuè contra allium, vt Theophrastus pronunciauit; ideòq; allij odorem vitant; consequenterq; Scordium, & alliariam fugient, cum folia harum plantarum contusa tetrum allij odorem emittant. Ex Auicenna Luph, nempè Arum inimicum viperis esse perhibetur: hinc huius radix manibus affricata morsus viperarum arcere dicitur. Idem author sinapim viperis aduersari promulgat. Rursus inter fagum, & hanc bestiam antipathia cadit non contemnenda: siquidem Andreas à Lacuna recitat, ramulo fagi C viperam leuiter contactam obstupescere. Idem de fraxino Mercurialis publicat: nam hæc bestia tantoperè ab illa abhorret, vt constituta inter folia fraxini, & prunas, potiùs per ignem quàm per folia transire eligat. Deniq; Solanum viperis inuisum esse volunt: quare Galenus aduersus hos Serpentes, manus succo solani madefaciebat. Inter lapides smaragdus viperæ odiosissimus celebratur: cum ex Rhasi, viperæ oculi optimum intuentes smaragdum liquari, & mox à capite effluere dicantur.

L. 6. de causis Plant.

Fagus viperæ inimicus.

Solanũ viperis inuisum.

Smaragdus viperis aduersatur.

COITVS, PARTVS.

VIPERAS olim ex capite Cerberi natas esse, multi fabulantur: ideòque Goropius hæc verba protulit. *Aconitum verò illud ex eo lethale virus contraxisse volunt, quod Hercules paulò ante Cerberum apud Heracleam extractũ hominibus ostenderit, è cuius capite viperæ natæ sint, quarũ tabo aconitum fuerit infectum.* Quamuis postea Goropius hanc fabu- D lam ad veram reduxerit historiam. Legitur etiam apud interpretem Theocriti viperam, ad mentem Aristotelis, ex lacerta exsiccata dimanare. Quidam ex cinere tanquam ex putri materia viperam oriri pronunciant. Sed nos opinamur Serpentem, & non viperam simpliciter intelligendam esse. Quamquam credendum sit ex putredine etiam generari posse: narrat enim Iulius Obsequens, vigentibus bellis ciuilibus inter Cæsarem, & Antonium, Padum inundasse, & ingentem viperarum copiam visam fuisse. Et apud Sabellicum legimus, mulierem pro infante viperam peperisse: quæ animantia ex nulla alia materia, nisi ex corrupta originem habuisse arbitramur. Verumtamen, his posthabitis, pronunciandum est viperas ex congressu maris, & fæminæ oriri: propterea recitant multi authores, & præcipuè Herodotus in Thalia, quòd vipera mas congrediens caput in os fæminæ inserit, quæ, postmodum, re peracta, dentibus illud præcidit, iuxta illud distichon Reusneri.

L. 8. de orig Antuerp.

Vipera ex lacerta.

Lib. 3.

L. 25. de Anim.

Cum ruit in venerem blanditur echidna marito.
Mox satura insertum præsecat ore caput.

Quamobrem non est mirandum, si Albertus in hanc venerit sententiam, quod fęmina libidine insaniens caput maris ore apprehendens illud amputet, & ex sputo illo concipiat: fætus autem perfectionem adeptus exiens aluum matris erodat, vt paulò inferius recitabitur. Canit enim Reusnerus hunc in modum.

Dum coit, emoriens infausto vipera partu:
Dente caput resecat coniugis ipsa sui.

In Theriacis. Quare id totũ explanauit Nicander versibus græcis in latinum sermonem sic translatis.

Cum durum fugiens morsum ignescentis echidnæ
Frendit echis, vel vbi feruente libidinis æstu,
Sæuo dente sui resecat caput illa mariti.
Ast vbi post vegetam cœperunt pignora vitam,
Iamq; propinqua adsunt maturi tempora partus
Indignam cari mortem vlciscentia patris,
Erosa miseræ nascuntur matris ab aluo.

Aliter etiam carmina græca Nicandri sic verti possunt.

Vipera sæua caput læthali dente mariti
Mordicus abscindit, sed nata ex semine proles
Viscera dilaniat matris stratamq; relinquit,
Sic patris interitum sub primo vlciscitur ortu.

Cæterùm Aristoteles, & Plinius, more aliorum Serpentum, nimirum viperas simul complicatas congredi pronunciarunt: cum id verissimum esse experientia doceat. Immò mares viperarum testibus insigniti sunt, & penibus in permixtione vtuntur: quemadmodum in Anatomicis enucleauimus. Cum tamen Aristoteles in his explicandis non multam diligentiam adhibuerit. Fuerunt igitur ætate nostra, qui viperas vtriusq; sexus in viuarijs incluserunt, illasq; instar aliorum animalium iungi, concipere, parere, & fætus suos educare obseruarunt. His addit Amatus Lusitanus in Dioscoridem, quòd viperas in pyxidibus prægnantes sine vlla læsione eniti conspicatus est.

Congressus viperarum qualis.

Ex altera parte, historia huius congressus alia premitur difficultate: quoniam Scholiastes græcus Nicandri prodidit Archelaum existimasse murænas ad litus exeuntes cum viperis coire: & Plinius de murenis loquens, Serpentum permixtione impleri arbitratus est. Ælianus etiam recitauit, quòd muræna libidinis impetu acta in aridum locum progreditur, & desiderio sponsi iniquissimi mota, latibulum viperæ ingrediens ipsi copulatur. At vulgaris opinio est viperam venereis stimulis concitatam ad mare accedere, & sibilando murænam euocare, immò antequam venereo complexu iungantur, venenum deponere; vt in conspectu fæminæ decorus, & innocens sponsus appareat, & peracto congressu, murænaq; ad pelagus regrediente, veneno rursus absorpto, domesticam sedem repetere. Quam opinionem Oppianus poeta græcus, Basilius, Cæsariensis, & alij secuti sunt; quoniam hanc ab Oro Apolline in hieroglyphicis confirmatam legerunt. Huic autem falsæ opinioni Aristoteles, & Theophrastus ansam præbuerunt, cum discrimen inter myrum, & murænam recenserent. Siquidem tanta est myri, & murænæ cum anguibus similitudo, vt myrum murænæ coniunctum intuentes, viperam marem esse crediderint: eoq; magis, cum, Serpentum, & viperarum ritu, permisceantur. Hac de causa Athenæus validis rationibus hanc murenæ, & viperæ permixtionem destruere conatur. Primò, quia neq; viperæ in mari, neq; murenæ humi versentur: deinde, quia viperę, & murenę marem, & fęminam sui generis habeant. Tertiò, si murenę cum Serpentibus congrederentur (quod est absurdum) potius cum marinis, quàm cum terrestribus miscerentur. Ad roborandam Athenęi sententiam addenda est authoritas Rondeletij, qui varij generis Serpentes in vasis includens obseruauit viperam marem coire tantummodo cum compare, neq; alio congressu delectari.

L. 12. c. 23.

Coitus murænæ & viperæ.

Exploditur opinio congressus viperæ & murænæ.

De partu viperę inualuit opinio apud Vulgus, catulos viperinos, nonnisi lacerata matris aluo in lucem exire. Referunt enim naturam ita cauisse, ne huius tam perniciosi animalis species supra modum augesceret: ideòq; viperam, quemadmodum & leęnam bis parere negarunt. Quapropter ad rem, Baptista Mantuanus canebat,

Languet, & ipsa suo periens vt vipera partu.

Pari-

A Pariter Iulius Cæsar Scaliger in ænigmate ſpumæ maris ad partum viperæ alludens ſic cecinit.

Inſtabilis mater, cum rupta eſt, naſcor: vt olim
Vipera, ſed rurſus priſtina fio parens.

In hoc genere etiam circumferuntur pulcherrima carmina Aurelij Clementis, quæ quoniam lectu ſunt digna, non piguit nos hoc in loco illa recenſere: hæc autem ſic ſe habent.

Si licet exemplis vti, ſic vipera, vt aiunt,
Dentibus emoritur fuſæ per viſcera prolis
Author morte ſua non ſexu fertilis, aut de
Concubitu, diſtincta vterum, ſed cum calet igne
Percita fæmineo, moriturum obſcæna maritum
Ore ſitit patulo, caput inſerit ille trilingue
Coniugis in fauces, atq; oſcula feruidus intrat
B *Inſinuans oris coitu genitale venenum;*
Nupta voluptatis vi ſaucia mordicus hauſta
Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur.
Infuſaſq; bibit, caro pereunte, ſaliuas;
His pater illecebris conſumitur, & genitricem
Clauſa necat ſoboles: nam poſtquam ſemine adulto
Incipiunt calidis corpuſcula parua latebris
Serpere, moratumq; vterum vibrata ferire.
Æſtuat interno feritatis crimine mater
Carnificemq; gemit damnati conſcia ſexus
Progeniem ſepti rumpentes obſtacula partus,
Nam quia naſcendi nullus patet exitus, aluus
Fœtibus in lucem nitentibus excruciata
Carpitur, atq; viam lacerata per ilia pandit.
C *Tandem obitu altricis prodit grex ille dolentis*
Ingreſſum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per ſcelus exultans lambunt natale cadauer.
Reptantis catuli proles dum naſcitur orba
Haud experta diem, miſeræ niſi poſthuma matri.

Hanc abſurdam de partu viperæ ſententiam protulerunt Herodotus, Nicander, Orus Apollo, Plutarchus, Solinus, Arnoldus Villanouanus, Valerianus, Gillius, Volaterranus, & multi alij, qui in eadem naui parùm accuratè verſati ſunt. Sed inter hos maximoperè admiramur Authorem de theriaca ad Piſonem, qui non ſolum in hoc erratum, ſed etiam in multa incidit, quæ hunc librum Galeno minimè adſcribendum eſſe nobis perſuadent. At hic error inde fortè dimanauit, quia nonnulli viperam aliquando extinctam, fætu ſuperſtite obſeruarunt. Animaduertendum autem eſt, quòd vipera prius oua vnius coloris, & mollia inſtar quorum piſcium concipit: deinde viuum fætum excludit, ad differentiam aliorum anguium, qui oua concipientes eadem pariunt. Hæc
D autem animantia mediam quodammodo naturam inter ouipara, & viuipara participantia nullam nobis admirationem afferre debent: cum hoc etiam plantis contingat: etenim planta Aparine, & Græcis Philanthropos nuncupata cõcipit florem ab hirſuto, & aſpero globulo non exeuntem; immò intus perfectionem adeptus ſemen producit. Idem in viperis manifeſtum conſpicamur, quæ intus oua concipientes animal poſtmodum foras emittunt, vt Nicander his verſibus expreſſit. *In Ther.*

Οἴη γαρ βαρύθει ὑπὸ κύματα τοὶ δὲ καθ' ὕλιν
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.

Qui verſus in latinum tranſlati ſic ſonant.

Sola etenim fætu grauida eſt, cum cætera in altis
Ouipera excludant teſtacea pignora ſyluis.

Vel etiam rectius ſic exponi poſſunt.

Hæc etenim ſolum fætu grauis vndiq; fertur;
Cum tamen oua aliæ paſſim per deuia fundant.

Quare nō immeritò refert Apollonius apud Philostratū, viperam fuisse visam, quę catulos nuper in lucem editos quodammodo expoliēs lambebat. Itaq; ratione huius fęturę moti graues authores, viperas à cęteris Serpentibus segregarūt: cum tamen hęc sententia multis non arrideat: etenim Cerastes, & multi alij Serpentes, more viperarū, eniti ferūtur; quādoquidem ex Bellonij obseruationibus, in Ægypto huiusmodi bestię studio dissectę, & catuli in ouis inuenti fuerunt. Hac de causa Nicander non iniuria Cerastes inter viperas enumerabat. Et Greuinus hos Serpentes, exceptis cornibus, à viperis minimè discrepare asseuerabat. Præterea, secundùm Horodotum, in Arabia Serpentes subalati ritu viperarū congredientes, & parientes stabulantur. Hinc colligendū est non à sola vipera viuum fætum edi, quamuis scribat Leonicenus, hoc argumento sententiam Aristotelis minimè destrui, cum ex alato, & non alato, ad mentem eiusdem Philosophi, species non varietur, quoniam formicæ etiam alatę, & non alatę ad eamdem speciem referantur. Verùm, licèt viperæ viuum fætum enitantur, vt hactenus explicatum fuit. Nihilominus, ex Aristotele, in partibus internis oua prius generantur, quę supernè versus præcordia continentur, molli cortice tecta, veluti oua piscium: deinde, tempore paritionis, catuli membranis obuoluti ab vtero egrediuntur. Bellonius verò aduersus Aristotelem, catulos sine vllis membranis in lucem prodeuntes se pluries obseruasse fatetur. Huic difficultati sequenti distinctione possumus satisfacere. Nam partus viperę bifariam considerari potest: primùm, quatenus catuli membranis inuoluti figuram oui repręsentantes ab vtero exeunt, è quibus disruptis paulò post erumpunt, & hic partus vocatur naturalis, quem nostri viperarum venatores pluries se obseruasse testificantur. Secundò, consideratur hęc fętura, quatenus catuli inuolucris scissis in vtero nudi ab aluo egrediuntur, quem modum Bellonius obseruatum explicauit. Quapropter ex prędictis ouorum pelliculis erosis dimanauit opinio in vulgus, catulos viperinos abrosa matris aluo in lucem prodire.

In Thalia. — *In l. de Dips.* — *L. 1. de par. An.* — *L. 5. de hist. An. c. vlt.* — *Fętura viperarū qualis.*

Idcircò Albertus Magnus hanc opinionem roborare volens affert in medium authoritatem Plinij dicentis, propter angustiam alui, & copiam catulorum, viperam difficulter eniti, & vltimos tędium inuadere, qui, corrosis matris visceribus, confestim in lucem egrediuntur. Quare Albertus assertum mendax alio mendacio stabilire nititur: cum liquidò omnibus constet naturam in necessarijs non deficere. Theophrastus tamen post Aristotelem solers arcanorum naturę inuestigator, vterum viperarum à catulis perforari negauit; & superiori sęculo Nicolaus Leonicenus huiusmodi errorem patefaciens extirpauit. Quando autem Plinius ab Alberto citatus hanc falsam opinionem videtur insinuare: doctrinam Aristotelis ab ipso peruerti notandum est, etenim vbi Aristoteles scriptum reliquit, catulos interdum membranis obuolutos, & quandoq; abrosis membranis, ab aluo exire; Plinius transcripsit postremos catulos tarditatis impatientes latera alui maternæ ad exitum lacerare.

Opin. Theophrasti circa partum viperæ.

Quoad numerum catulorum, & pariendi tempus, tradunt aliqui, ex mente Aristotelis, singulū catulū singulo quoq; die ab vtero exire: ita ut iuxta numerū catulorum, tot dies in partu absumantur. Cum tamen experientia demonstret, quòd vnico die catuli membranis inuoluti vterum reserent, & tandem die sexto aliam tenuem membranam senectam anguium æmulantem deponant: vt multi Pharmacopolę fide digni obseruarunt. Hic autem error, circa viperinum partum, ex Plinio, & Theodoro Garza dimanauit, qui verba Aristotelis, quę in textu græco sic se habent, τίκτει δ' ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καθ' ἕν, τίκτει δὲ πλείω ἢ εἴκοσιν. Theodorus Garza, & Plinius ita interpretantur. *singulis diebus singulos parit, plures quam viginti numero.* Cum tamen hæc verba ita essent exponenda. Parit autem vna die singulos, & parit plusquam viginti numero. Vt hæc verba talem sensum nanciscantur; non quòd singulis diebus pariat, sed quod vna die plusquam viginti catulos, singulos tamen, nempè vnum post alterum, vipera enitatur. Circa numerum fętuum, vipera vigintiquinq; ad summum catulos effundit. Immò Ioseph de Sauijs vir fide dignus, & pharmacopęus celeberrimus, qui toties viperas pro varijs concinnādis medicamentis pertractauit, tres supra viginti catulos ab vna vipera in pyxide custodita exeuntes obseruauit; deinde illos à matre segregans, quatuor tantummodo cum illa reliquit, quos alacriores in dies, & audaciores, reliquos verò separatos inertes, & segnes fieri conspicatus, id à solo viperę halitu prouenire posse existimauit. Ad finem vipera non per longum temporis spatium vtero gerit: idq; ex eo con-

Numerus catulorum viperæ.

iecta-

A iectamus, quoniam viperæ concipientes initio Veris, fœtum ad mensem vsq; Augusti gestant.

LOCVS.

NEGABANT olim Marsi populi, qui in Italia Serpentes impunè venabantur, & contrectabant viperas ob cœli tēperiem, & molliorem soli naturam, in nostro orbe haudquaquam generari. Quod Galenus iustis de causis sibi persuadere non potuit. In hanc quoq; sententiam venit Leonicenus, qui de thyro sermonem habens, in Italia optimas viperas pro nobilissimis concinnandis medicamentis, nasci affirmabat. Et Renodeus addit non modò in Italia, sed etiā in Gallia, & præcipuè in agro Putauiensi versari; ex quo loco numerosæ viperæ Lutetiam pro varijs pharmacis, aducuntur. In Lusitania, & Hispania, ex Amato Lusitano, viperæ infinitæ non desunt. Apud Indos esse viperas, narrat Christophorus Acosta Africanus: siquidē in Malabar viperæ multæ, & alia Serpentū genera visuntur. Item Syagro promontorio Arabię proxima est Insula, in qua, vt retulit Arrianus, Crocodili, viperæ plurimæ, & lacertæ permagnæ versantur. In Melitensi Insula viperæ non desiderantur, vbi D. Paulus Apostolus à vipera demorsus nihil mali passus est, vt in Actis Apostolorū traditur. Numerosæ etiam in Cypro, & Chio nascuntur. Circa Amyclas, quas antea Græci condiderant, frequentes viperas morsu insanabili esse, narrat Solinus. Quamobrem viperæ in vniuerso terrarum orbe viuunt, vt scripsit Herodotus: & Bellonius veritatem est assecutus, quando pronunciauit se in Anglia, Gallia, Italia, Asia, Græcia, & Ægypto viperas reperisse. Cordus tamen in Dioscoridem se nunquam in Germania viperam conspicatum fuisse memorat. Item Aristoteles viperas in Creta nasci inficiatur. Nihilominus Serpentes in Græcia Bellonius versari asseuerauit, qui vulgò *Chendre* nominantur; quæ vox ab echidna detorta esse videtur. Itaq; Aristoteles forsitan attestari voluit Serpentes nō ita perniciosos diuagari.

In Com. ad Diosc. *In lib. Aromat. c. 33.* *In Polyhist.* *In Mirab.*

C Circa loca peculiaria ab his feris adamata, notandum est, loca montana à viperis libenter frequentari. Idcircò Dioscorides prodidit rutam in Macedonia circa Haliacmon fluuium crescentem esse venenatam; cum hic locus montosus sit, & viperis scateat. Nascuntur etiam copiosè in Luganeis montibus Patauinis, vt tradit Marcus Oddus, quæ pro theriaca componenda, optimæ ab ipso celebrantur. Insuper nonnullæ etiam propè aquas stabulantur: hac de causa Martialis meminit viperæ versantis circa populos arbores humectis locis gaudentes, & succinum stillantes, quæ tandem in electro inclusa perijt, his versibus.

Loca peculiariá viperarum. *In Medit. Ther.* *L. 4. Epigr. epigr. 59.*

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera serpit,
Fluxit in obstantem succina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui se rore teneri,
Concreto riguit vincta repentè gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulcro,
Vipera si tumulo nobiliore iacet.

D Amplius nonnullæ maritimis, & arenosis locis delectantur, quarum carnes pro antidotis à Galeno reprobantur, quoniam ægrotantibus sitim inextinguibilē afferre soleant. Vnde ratione huius loci legitur pulcherrimum epigramma de naufrago in arenis iacente ictu viperæ lethaliter vulnerato huius tenoris.

Æquoris insanas euasit naufragus vndas,
Tristius Afra salo præbet arena solum.
Dum iacet, ecce graui pressus propè litora somno,
Nudus, & infesto fessus adusq; freto.
Vipera trux perimit, frustra fugis æquora frustra
Heu miser, in terris debita fata tibi.

Alioquin, hyeme aduentante, pro sede propria hæ bestiæ latebras eligunt, vt Virgilius innuit canens.

L. 3. Georg.

Interit, & curuis frustra defensa latebris
Vipera.

Ali-

Lib. cit. Aliquando etiam ex eodemmet Virgilio, sub præsepibus immotis libenter stabulantur, E in quibus fimus, & immundiciæ immotæ diù manent his versibus.

> *Sæpè sub immotis præsepibus, aut mala tactu*
> *Vipera delituit: cælumq; exterrita fugit.*

Lib.10. de hist. Anim. c.62. Aristoteles autem, accedente bruma, sub saxis condi statuit; cum cæteri Serpentes sub terra occultati hyemem transigant. Plinius tamen Aristotele forsan malè intellecto, totum scripsit oppositũ, nimirum vrgente frigore, viperas ad terræ cauernas confugere, cum cęteri Serpentes sub saxis condantur. *Li.8.c.39.* Vnde Martialis sententiæ Aristotelis adhærens vitalibus auris commisit epigramma scitu dignum de vipera in faucibus *Li.3. Epig. 16.* statuæ lapideæ referentis vrsam iacente, circa quam puer ludens, inserensq; manum in os statuæ, lethali ictu à vipera percussus fuit. Versus autem sunt huius tenoris.

> *Proxima centenis ostenditur vrsa columnis,*
> *Exornant fictæ qua platanona feræ.*
> *Huius dum patulos alludens tentat hiatus*
> *Pulcher Hylas, teneram mersit in ora manum.* F
> *Vipera sed cæco scelerata latebat in ore,*
> *Viuebatq; anima deteriore fera.*
> *Non sensit puer esse dolos, nisi dente recepto;*
> *Dum perit: ò facinus, ausa quod vrsa fuit.*

Nos tamen scimus, ex longa rusticorum obseruatione, viperas non solum sub lapidibus, sed etiam sub terra hyeme occultari. Nam quando ipsi altius terram ligonibus fodiunt, has viperas simul glomeratas sæpissimè inueniunt.

V I C T V S.

In Beot. Cap.13. PAVSANIAS scriptis mandauit viperas in montana Phenicię parte, herbis vesci, sed vt plurimum quasdam radices libenter vorare, quibus deinde magis efferari traduntur. In libro autem de theriaca ad G Pisonem legitur, quòd viperæ non solum herbis venenatis, sed etiam animalibus, scilicet buprestibus, erucis, cantharidibus, phalangijs, mure araneo, stellionibus, scarabeis, bufonibus, salamandris, & alijs huius generis victitare. Erucis quidem delectantur, vt voluit author de theriaca ad Pisonem, ijsq; potissimum, quas pytiocampas appellant. Præterea mures non solum araneos, sed mures cuiuscũq; generis paruos appetũt, magnos autem ictibus interimũt.

L.8. de hist. An. c.29. His addamus sententiam Aristotelis, qui voluit Scorpiones à viperis deglutiri, horumq: pastu venenosiores fieri: siquidem quando animal venenatum alio pariter venenato pro cibo fruitur, eius morsus venenosiores fieri creduntur. *Viperæ nidis auium insidiãtur.* Insuper viperæ auibus etiam in cauitatibus arborum nidulantibus insidiantur: quare Albertus narrat historiam cuiusdam picæ, cuius pullos in nido adhuc implumes vipera deuorauerat; tuncq; superueniens mater acerrimè cum vipera dimicabat, interim coxa dentibus viperæ apprehensa, & clamore edito, socia aduolauit, & viperæ caput rostro ita percussit, vt vipera interiens ab arbore decideret. Cumq; hoc ignotum non esset Baptistæ Mantuano, H sic canere solebat.

> *Sicut vbi implumes inuasit vipera nidos;*
> *Ingemit, & querulo carmine plangit auis.*

Nostra tamen ætate multi viperas in capsis, & pyxidibus contentas furfuribus nutrire profitentur. Venatores quidam viperarum illis in vasibus inclusis, quinto decimo quoque die præbent potum aquę simplicis cum herba quadam trita, quam nemini tanquam arcanum reuelare volunt; hacq; ratione viperas pingues, & alacres conseruare conantur. *Potio viperarum.* Nos autem hunc effectum non herbæ, sed solo potui attribuimus, quandoquidem alij potu aquæ simplicis vtentes, viperas alacres, & pingues per longum temporis spatium conseruant.

Li.2. obser. c.50. Circa potum, scribit Bellonius viperas, & Cerastes, inter reliqua Serpentum genera, à potu diu abstinere. Verumtamen summopere delectantur vino, itaut nonnullæ illo allectæ facili negocio comprehendantur. Verùm, ad mentem Alberti, viperæ veneno

A neno vinum inficiunt: quod à veritate alienum esse constat, cum multi vini viperini potione à varijs affectionibus liberati sint, vt multis in locis testificatus est Galenus. *Li. 25. de An. cap. 1.*

TEMPERAMENTVM.

CIRCA temperaturam carnis viperinæ, sententiæ doctissimorum virorum sibi inuicem reclamant: quandoquidem Aristoteles eam frigidam esse arbitratur, dum animalia viuipara ab ouiparis distinguens, sic ratiocinari videtur. Si viperæ natura calidæ essent, proculdubiò putamen oui viperini illam duritiem adipisceretur, quam in ouis gallinarum obseruamus: quoniam autem frigida gaudent temperie, ideò putamen oui molle intra se generant, cum ob inopiam caloris illud ad perfectam duritiem perducere nequeant. Altera ratio non spernenda est illa, quam ex natura animalium hyeme latibulantium colligimus, quam in primo capite huius libri frigidam esse statuimus: etenim viperæ ad illorum animalium naturam referuntur; quæ & ipsæ, absq; cibo, diù in cauernis morantia, ob calorem imbecillum, non ita citò alimentum conficere possunt. Quoniam si calor in illis dominaretur non solum alimentorum, sed propriam etiam substantiam absumeret. Quod in alijs animalibus contingere conspicamur, quæ ab innato calore valido reguntur. *L. 1. de Gener. An. c. 9. & 10.* *Natura viperarũ frigida.*

B

Ex altera parte Galenus, Dioscorides, & alij antiquiores Medici viperarum carnem excalfacientem, & siccantem esse iudicarũt; dum oleo, sale, anetho, porro, & aqua conditam præbent. Immò Galenus multos elephantiasi laborantes his carnibus liberauit, euacuato per cutim humore peccante, qui effectus caloris esse solet. Præterquamquòd à viperis demorsi cõtorquentur, & magna siti afficiuntur, qui affectus, & effectus non à frigida, sed à calida causa proueniunt. Demùm, qui viperas interficiunt, & mortuas pertractant, quamdam veluti pruriginem cutis persentire fatentur, quam nonnisi acres, & calidi vapores generare possunt. *Li. 11. de simp. med. fac. cap. 2.*

Cæterùm ad destruendam hanc difficultatem, & ad conciliandum Galeno Aristotelem, confugiendum est ad illa, quæ Galenus ad calcem libri secundi de locis affectis explicauit: vbi retulit animantia frigidiora, hyeme ob frigoris violentiam, non secus ac essent mortua, latitare. Huius autem generis sunt viperæ, quæ tunc temporis contrectatæ non mordent, æstate tamen, & potissimùm sub caniculæ ortu, vehementer æstuant, & feruorem quemdam præ se ferre videntur. Animantia igitur huius generis, ex Aristotelis etiam doctrina, parùm caloris habere, consequenterq; frigidæ naturæ esse dicuntur: quamuis caloris aduentitij acrimonia polleant, qui calor postea, hyeme, eximio ambientis frigore retunditur, & quasi extinguitur. At quando aer incalescit, & in dies magis, atq; magis calidior redditur; tunc etiam calor horũ animaliũ quotidie maiorem vigorem adipiscitur. Itaq; natiuus calor in viperarum primordijs, vt docuit Arist. parùm vigere perhibetur. Sed catuli dum in dies augescunt, multum etiam adscitij caloris acquirũt: hinc fit, vt earum carnes feruorem aliquem præ se ferant. Quare ex mente Galeni, vehementi facultate digerendi, & mediocriter exsiccandi potiuntur. Non erit igitur admirandũ, si quandoq; carnes viperinæ sitim in patientibus generent: quamuis non omnes viperæ, sed tantummodo loca maritima incolentes id præstent. Ex his igitur fundamentis facilè respõdendum est viperas à cauernis exeuntes frigidas, & siccas, æstate verò calidiores esse, vt Galenus sæpè recitauit. Et si alibi authores viperam frigidam esse pronuntiarunt, tunc id dictum fuisse existimare oportet, non quia hoc animal refrigerandi facultatem participet, sed tale in comparatione ad alia animantia calidiora iudicatur. Immò quando Galenus carnem viperæ calidam esse promulgauit, ipsam cum sale, porro, & anetho coctam intellexit. Quamuis alij respondeant in vipera duas partes, nimirùm venenatam, & bezaarticam perpẽdendas esse: nam ratione partis venenatæ, calidam esse asseuerant, quod signa viperini veneni à Dioscoride proposita demonstrant: cum frigiditas alijs partibus viperæ dominetur. Tandem pro coronide huius tractatus referre possumus, calorem viperæ videri imbecillũ; cum viscidis humoribus, & lentis immersus sit, quibus à calore Solis, & feruore æstatis digestis, atq; attenuatis sit validior, suasq; operationes melius, & fælicius exercet. Qui plura de huius animalis temperie scire cupit, ad caput de Serpentum temperamento confugiat. *Solutio difficultatis.* *Quo tẽpore, viperæ maiorẽ habeant calorem.* *L. 1. de Antid. cap. 8.* *Caro viperina cur calida.* *Lib. 6. de mat. med.*

C

D

CA-

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

SOLEBANT Veteres varijs technis, & vanissimis cantionibus non solum viperas, sed etiam omne Serpentum genus comprehendere. Ideò memoratur à Virgilo quidam sacerdos Vmbro nuncupatus, qui & viperas, & alios angues simili artificio capiebat.

L.7. Æneid.

Vipereo generi, & grauiter spirantibus hydris,
Spargere qui somnos, cantuq; manuq; solebat,
Mulcebatq; iras, & morsus arte leuabat.

Lib.7. hist. Ind.

Indi verò, in coercendis viperis, non cantionibus, sed herbis vtuntur. Quare Ferdinandus Cortes narrat, quod Incolæ illarum regionum Dijs sacra facturi venatum se conferunt, & quas apprehenderint ferociores belluas, nempè ex quadrupedibus tigres, & ex Serpentibus viperas, suis Numinibus immolant. Prædicti igitur venatores in capiendis huiusmodi Serpentibus, quadam herba viperas sopiente vtuntur, quam propria lingua *Picietbl* cognominant. Præterea non est tantus dolus in quolibet animali, qui ab æquali non vincatur, vel à vino. Virum enim fortem, aut vir pari fortitudine præditus, aut vinum superabit. Id Alexandro Magno accidisse fertur, qui à nemine, nisi à vino deuictus fuit. Pariter viperis hoc contingere traditur, quæ licèt sint perniciosa animalia, nihilominus vino allectæ, iuxta Aristotelis doctrinam, capiuntur. Quamobrem venatores viperarum, vino in fictilibus circa sepes collocato, illas tandem nullo negocio coercent.

Herba Indica ad coercẽdas viperas.

Lib.8. hist. An. cap.4.

Vino capiũtur viperæ.

Circumforanei, qui ex stirpe Diui Pauli se prognatos prædicant, viperas facillimè capiunt: quamuis omnes sint Apuli ex Liceia vrbe oriundi, aut ex locis circumstantibus, origine fortè etiam deducta à Marsis eorum vicinis, qui sexcentis, vel etiam fortasse millenis annis, ante ætatem Diui Pauli vixerunt. Hi infrascripto vnguine manibus diligenter perunctis viperas facile coercent, & contrectant. Hoc autem vnguentum constare dicitur ex oleo seminis raphani syluestris, succo radicis asphodelli, & dracunculi, cerebro leporis, folijs saluiæ, baccis lauri, additis quibusdam alijs, quæ tanquam arcana reuelare renuunt. Huic simile linimentum præscripsit Nicander, quod integratur ex medulla cerui, oleo rosaceo, cera, & Serpentibus, qui vnà cum prædictis simplicibus medicamentis incoquuntur. Itaq; hoc Marsi, & alij viperarum venatores perungi dicuntur, vt viperas, & cæteros Serpentes facilè apprehẽdant: captos aũt illicò saliua perfundunt, cuius cõtactu villescere, & violentiam veneni deponere creduntur.

Vnguẽtum Circumforaneorũ ad capturã viperarũ vtile.

In Theriacis.

Saliua humana ad quid.

Nostra ætate, venatores Serpentum, & viperarum, forcipibus ex ferro, aut arundine paratis vtuntur. Quandoq; etiam minori bombarda, & viperas, sicuti & alios Serpentes quidam interimunt. Sed aduertendum est hoc instrumentum infidum esse; siquidem anno decimo quinto supra millesimum, & sexcentesimum, iuuenis quidam sclopo munitus, & arua peragrans in viperam eminus conspectam instrumentum direxit, vt plumbeam glandem exploderet, interim disrupto ob violentiam ignis instrumento ipse perijt. Quamobrem de hoc circumfertur epigramma huius tenoris.

Iuuenis necans ab instrumento, quo viperã necare studebat.

In quinto lustro lustrans Octauius arua,
Anguis viperei tergora fusca videt.
Tunc glandem igniuomo in spiras cum dirigit arcu,
Ferrea vi flammæ fistula scissa crepat.
Sibilat, atq; fugit bombo perterritus anguis,
Saucius Arcitenens eiulat, atq; perit.

Hæc, & cætera artificia pro viperis comprehendendis in capite primo huius libri legenda sunt, vbi de modo capiendi, & fugandi, omnes Serpentes agitur. Fugantur etiam viperæ multis præsidijs, sed præcipuè fumo corij combusti cum semine lini: idcircò Gattinara recitat se, in Nosocomio Papiæ, nouisse quemdam in ventriculo viperam habentem, vnde multis remedijs adhibitis, nihilq; conferentibus, tandem suffimentis corij, & seminis lini, bestia per anum egressa est.

In c. de cura Prefocat. matricis.

VI-

A

VIPERÆ VENENVM QVALE.

TRIA venenorum genera in hoc terrarum orbe reperiuntur, quibus humanum genus graui noxa premitur: primum residet in animalibus, secundum à plantis elicitur, & tertiũ à fodinis eruitur. Animalia igitur exitiosam vim participantia sunt potissimũ Serpentes, inter quos vipera postremũ locum non occupat. Etenim viperinum venenũ, siue admotum, siue assumptum facultatem interimendi possidet, veluti alimentum optimè concoctum nutrit. Est enim veneni substantia alimentis prorsus contraria: immò substantiam humani corporis in naturam sibi similem, & venenatam conuertit. Cæterum Nicolaus Florentinus, & alij authorum Arabum asseclæ, tres venenorum ordines constituunt, primum eorum, quæ illicò interimunt, secundum eorum, quæ B breui interposito spatio, & tertium eorum, quæ paulò serius enecant: deinde inter has postremas species viperinum virus collocarunt: quare iuxta eorum sententiam, viperæ venenum serò interimet, quæ opinio veritatem semper non assequitur: cum hoc animal in aliquibus regionibus lethalius esse perhibeatur, vt suo loco explicabimus. Verumtamen non est dubitandum alicubi venenum viperæ esse adeò exitiosum, vt citò perimat: nam ab authoribus ita teterrimum censetur, vt virus efficacissimum indicare volentes, viperinum nominauerint. Huc igitur respexit Horatius, quando cecinit.

Potestas veneni qualis.

Vipera in omnibus regionibus nõ æquè necat

Cur timet flauum Tiberim? cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat? &c.

L. 1. car. od. 8.

Alibi quoq; idem poeta sic scribit.

In li. Epod. ode 3.

Quid hoc veneni sæuit in præcordijs
Num viperinus hic cruor
Incoctus herbis me fefellit?

C Quibus in locis poeta per sanguinem viperinum, venenum viperæ intelligere voluit, cum sanguis huius animalis minimè sit noxius, vt suo loco explicabitur. In eodem sensu leguntur illa carmina in epitaphio Archilochi.

Archilochus iacet hoc in litore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.

In eodem etiam intellectu Martialis scripsit.

Li. 7. epigr. epigr. 11.

Vipereumq; vomant nostro sub nomine virus.

Nam ex alimento herbarum, & animalium, quibus vescuntur, venenato; in cysti fellis tanquam in quadam lacuna viperinum virus generatur; hocq; experientia docet; quoniam fel viperæ recens canibus datum illos interimit: cum ex sicco felle nullum detrimentum reportent. Ex felle postea hæc materia venenata ad gingiuas demandatur, ad augendum, & fouendum illud venenum, quod in primordio, ex vi seminis genitalis ibi à natura implantatum fuit. Id in catulis viperinis liquidò constat, qui statim atq; ab vtero exeunt, dentibus lethales ictus inferunt. Id præterea patefit in dentibus D viperæ mortuæ, qui etiam ad lędendum apti sunt. Hinc colligere oportet hoc venenum ab extrinsecis originem non ducere; quemadmodum in canibus rabidis contingit: etenim si hoc esset veritati consonum, proculdubiò vipera nõ semper esset venenata; quod absurdum dictu esse opinamur.

Venenũ viperæ nõ ducit originẽ ab extrinsecis.

An verò vipera dentibus sæpè feriens venenum amittat, vt apis aculeum: quemadmodum Author de theriaca ad Pisonem asseuerantius dixit, id nullo modo attestari possumus; quandoquidem dentibus viperinis venenum implantatum esse manifestum est; quoniam dentibus viperæ etiam mortuæ vulnerati non aliter patiuntur, quàm illi, qui pastinacæ marinæ radijs transfiguntur. Nec mirandum, quoniam caput viperæ à reliquo corpore separatum, nostra ætate, homines exanimauit. Id Patauij accidit, dum viperæ fœminæ ad componendam theriacam necarentur: nam pharmacopæi manus icta fuit à capite viperino iam per spatium quatuor horarum separato, & parùm abfuit quin periret: quoniam incidit in illa symptomata, quibus viperæ morsus solet patientes affligere. Matthiolus quoq; recitat se nouisse rusticum, qui in secando prato, vipe-

Dens viperæ mortuæ lethale vulnus infigit.

viperam falce diuisit, hanc cum putaret mortuam, frustum alterum, è quo caput pendebat, intrepidus manu prehendit, sed fera irritata, vibrato capite, digitum momordit: vnde rusticus nihil mali cogitans, protinus digitum ori admouit, sanguinem sugendo expressurus, & repente exanimatus est. Alium casum iuuenis à vipera interfecti memorat Amatus Lusitanus, qui peragrans vnà cum socio contendebat se viperam conspectam absq; nocumento capturum esse: cum autem alter derideret, ipse porrexit manum, mox bestia, eleuato capite, digitum punxit, quem incautus ori admouens suxit, sicq; infælix breui temporis spatio extinctus est. Iulius etiam Scaliger meminit cuiusdam Liguris, qui calcando viperam, ab ea demorsus vnà cum bestia demorsa interijt, versus sunt huius tenoris. E

Centur. 3. Casus nonnullorum, qui ictu viperæ interierunt.

Vipera tartareum Ligurem calcata momordit,
Ipsa, & obit, par mors vtraq; vtriq; fuit.

Legitur quoq; plulcherrimum epitaphiū in Anthologio græco, de aucupe à vipera occiso: nam viperæ in agris, viridarijs, pratis, & vinetis latere solent, quæ etiam si leui pede premantur, illicò exitiosum vulnus infligunt, vnde statim, vel paulò post homines percussi commoriuntur, nisi antidotis patientibus succurratur. F

Lib. 3. sect. 15.

Hinc Cardanus potentiam viperini veneni contemplans commentus est, quòd mulier grauida, & viperā se eniti somnians, breui temporis spatio, sit interitura: quemadmodum, & Belluacensis nugatus est scribens, eum, à quo renes viperæ mortuæ incautè pedibus comprimuntur, talem inde noxam relaturum, qualem à morsu ipsius animalis reportaret. Nicander quidem scriptum reliquit fungos crescentes propè latibula viperarum lethales esse. Immò alij narrant catulos glirium à viperis in nido inuentos partim vorari, partim excæcatos nutriri, donec vnumquemq; eorum comedere voluerint: interim si accidat, vt ab homine inuenti, in cibum trahantur, tunc veneno viperino nutriti comedentem interimere dicuntur: cuius rei fides sit penès authorem. Hoc vnum scimus viperæ venenum esse atrocissimum, quoniam Nicander illud comparat ad toxicum, quo Prisci sagittas linibant: vt ratione ferri, & etiam veneni, lethalia, & incurabilia vulnera hostibus inferrent: quocirca de his sagittis quidam sic canebat.

Li. 3. de Insom.

Fungi quinam sint lethales.

Venenū viperæ quale ex Nicandro.

An nescis causas mortis habere duas? G

Præterquamquòd legimus apud Plinium, quòd Scythæ tela sanie viperina, & humano sanguine imbuebant, vt leui tactu hostibus interitum afferrent. Modus autem, quo genus hoc toxici parabatur (referente Rhodigino) intelligere licet ex libro Admirabilium Aristotelis (si tamen Aristotelis est ille liber) vbi Scythæ obseruabant viperas, quæ nuper peperissent, & captas diebus aliquot liquescere permittebant, mox putrefactas in ollam sanguine vnius hominis plenam infundebant, & vas diligenter obturatum sub fimo obruebant, quibus putrefactis, & vase recluso, super natantem aquam viperinæ saniei permiscentes illud lethale toxicum componebant.

L. 23. c. 10. Toxicum quo Prisci sagittas imbuebant.

Ratione regionum, viperinum venenum potentiam, & qualitatem variare solet. Narrat enim Bellonius cum Arabibus itinerans versus montem Sinai, quòd Camelorum dux, conspecta eminus vipera proclamauit, & geminauit, suo idiomate, viperæ appellationem, tunc comites statim accurrentes, lapidibus viperam obruerunt: hinc collegit author illas gentes à viperis, ob violentiam veneni, maximoperè abhorrere. Item Ioannes Hugo tradit in descriptione Guineæ, quòd, in Prouincia Congi, viperæ sunt talis veneni, vt ab ipsis demorsi spatio viginti quatuor horarum pereant. Immò ex Cardano, in Numidia, viperæ, & Scorpij sunt venenosiores. Amplius Pausanias, referente Æliano, pronunciat se vidisse hominem ab impetu viperæ ascendentem arborem, & viperam accedētem, & halitū pestilentem in arborem efflasse, & hominem illicò cadentem perijsse. Vice versa, viperę circa Arabicas arbores balsami versantes, mitiores sunt, quia succo suauissimo vescuntur: vnde si quis ab huiusmodi viperis percussus fuerit, vulnus non est exitiale, vel uti si à ferro inflictum fuisset: quoniam nonnulli viperinum venenum odoratissimo pabulo temperari arbitrantur. H

L. 2. obser. c. 70.

Viperæ venenosiores vbi.

Lib. 9. c. 16.

Pariter ratione loci particularis aliæ alijs sunt venenosiores: siquidem montana incolentes loca, non solū maiori copia veneni redundantes, sed etiam mordaciores censentur; quæ verò propè aquas stabulantur, virus minus pestilens possidere creduntur, quemadmodum, & ratione temporis anni, vipera dicitur venenosior, & præcipuè Vere à cauernis exiens; quoniam tota hyeme proprio phlegmate nutrita est: veluti etiam quando

Viperæ quando lethalior.

Aquando nuper senectutem exuit. Hoc non fuit ignotum Nicandro quando cecinit hunc in modum.

Tunc etiam caueas horrendam quando senectam
Exutus serpens renouat, seu pube resultat.

Præterea, æstiuo tempore, viperarum morsus deteriores sunt, & præsertim si à vipera irritata inflicti fuerint, quia concipiens iram læthaliùs ferit. quamobrem Ouidius furorem Lænę catulos lactantis ad viperam ira agitatam comparauit tali ratione.

Nec Leacum catulis lactentibus vbera præbet.
Nec Lea ignaro vipera læsa pede.

Lib. 2. de art. am.

Ratione sexus, Paulus Aegineta fuit huius opinionis, minori cum periculo liberari quos vipera mas, quàm quos fæmina momordit. At Aetius scribebat demorsis à vipera mortem impendere septem horarum spatio, & maximè ijs, qui à vipera fæmina percutiuntur. Nam ictus fæminæ ideo malignior, & venenosior creditur, quoniam quatuor dentibus feriat. Idem testatur Nicander his versibus.

B

Porrò ex vipereo, quod noris, germine peior
Fæmina, quæ veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fert noxia vulnera morsu,
Et plus gliscenti se cauda, & corpora voluit,
Vnde citatior hac ictos mors occupat artus.
Noxius est autem reliquo plus corpore morsus
Obseruandus, vbi victori proxima Tauro
Turba, subexoriens monstrauit Pleiades astrum.

Quibus carminibus Nicander innuit fæminas viperarum non solum esse mordaciores, sed etiam hoc genus bestiarum esse præcipuè vitandum tempore æstiuo, quod tempus per ortum Pleiadum nobis demonstrat.

Ex altera parte Auicennas in hanc venit sententiam, viperarum & draconum mares potius quàm fæminas esse deteriores. Propterea clarissimus Mercurialis prædictas ponderans opiniones ambigit an morsus viperæ fæminæ, vel maris sit lethalior: ideo, C re accuratè considerata, vnica distinctione, authores conciliari posse, & omnem difficultatem dissolui arbitratur: scribit enim tam à mare, quàm à fæmina exitialem morsum infigi: siquidem fæmina quatuor dentibus munita, quatuor etiam vulnera parti imprimit; sicq; maiorem veneni quantitatem, pluribus vlcusculis, patienti communicare videtur. Mas verò, licèt duobus tantum dentibus armatus, consequenterq; duo solùm vulnera inferat: attamen eius vis ad venenum viperæ comparata acerbior, & efficacior censetur: ita vt authores, qui maris, & qui fæminæ virus iudicarunt lethalius, vtriq; veritatem assecuti esse videntur. Tandem veneni viperini vim multifaciendam esse opinamur, proptereaquòd non solum homines, sed cæteros quoq; animantes afficiat. In primis viperæ bobus potissimum obsunt, vt canit Virgilius.

Lib. 4. fen 6. tract. 1. cap. 32.

Lib. 2. de morb. venen.

Vtrũ morsus viperæ fæminæ sit lethalior maris morsu.

Sæpè sub immotis præsepibus, aut mala tactu
Vipera delituit, cælumq; exterrita fugit;
Aut tecto assuetus coluber, succedere, & vmbræ
Pestis acerba boum, pecoriq; aspergere virus.
D *Fouit humum.*

L. 3. Georg.

Ouidius quoq; decantabat.

Parua necat morsu spatiosum vipera taurum.

Præterea manifestum est canes, feles, gallos, anseres, anates, aliaq; animalia simul, & semel viperis puncta, breui temporis spatio, mortua concidere. Quamobrem Columella iure merito monimentis mandauit, quòd instruendis anserum cellis, seruanda sunt eadem præcepta, quæ in alijs generibus pullorum, ne vipera, mustela, vel aliud genus noxij animantis intrare possit. Pariter, ex eodem Columella, tota maceries Nessotrophij, nimirum viuarij anatum, extra, & intus opere textorio leuiganda est, ne vipera, aut feles prorepere valeant.

Quæ animantia viperino morsu concidant.

E

VENENI VIPERINI SIGNA.

ANTEQVAM medicus accedat ad præsidia, quibus vipereum virus profligatur, primùm signa diagnostica contemplari debet: inter quæ connumerantur dolor pungens, tumor partis sauciæ, sanies crassa à vulnere dimanans, vesiculæ ambustis similes circa plagam emergentes, inflammatiò gingiuarum, sitis vehemens pallor totius corporis, vomitus biliosæ materiæ, singultus, nec non animi deliquium cum sudore mortis prænuntio, nisi partibus nobilioribus, remedijs opportunis, præsto simus. His nonnulli addunt, ad mentem Ciceronis, ventris cruciatum, dum venæ viscerum veneno imbuuntur. Cælius Rhodiginus narrat quemdam aulicum, cum à vipera demorsus esset, statim in colorem porraceum incidisse, neq; mirandum est: siquidem nonnulli scribunt demorsos à vipera confestim icteritia affici. Hoc signum doctissimus Mercurialis non perpetuò verum esse opinatur: cum Authores neq; Græcos, neq; Arabes inueniat, qui hoc attestentur. Est quidem veritati consonum à vipera vulneratos modò pallidos, modò virides, modò flauos fieri: ratio inde nascitur, quoniam proprietas huius veneni est talis, vt natiuum calorem dissipet, atq; expugnet: ideoq; pro varietate naturæ patientis, varij etiam colores conspici solent. At si interdum accidat, vt icteritia hanc affectionem consequatur, id contingere arbitratur Mercurialis in patiente copiosa bile redundante, quæ agitata, & commota, tandem ad cutis superficiem diffunditur.

In Tuscul. quæst.

Icteritia an consequatur morsum viperæ.

F

Alioquin ex Dioscoridis sententia, ob viperarum morsum, corpus intumescit, arescit, subalbidum colorem acquirit, pustulæ similes ambustis erumpunt, vulnusq; dilatatur; cum non solum extima, sed etiam intima occupet, gingiuę suffunduntur cruore, iecur inflãmatione vexatur, tormina, & humoris biliosi vomitus succedunt, & sopor, & tremor, & vrinæ difficultas subsultant. Paulus Aegineta in morsu vipereo tam maris, quàm fæminæ, statim ab initio dolorem membri affecti, mox totius corporis meditatur, necnon sanguinem, & humorem saniosum, & etiam æruginosum à duobus foraminibus inter se parũ distantibus fluentem, & viperarum virus nuncupatum. Præterea iuxta morsum contemplatur subrubros tumores, postea patientis vertiginem, animi deliquium, bilis vomitum, necnon vrinæ difficultatem. Hæc omnia signa in scriptis Auicennæ leguntur: hic enim verba faciens de veneno vipereo sic scribebat. *Egreditur ex loco duorum dentium, aut plurium sanguis, deinde virus feruens, & fortasse incipit aquosus, deinde spumosus, deinde vt ærugo aeris, dolet locus, postea apparet apostema calidum, rubeum habens bothor, & vesicas sicuti in adustione. Deinde apostema fit viride, viscera inflammantur, in corpore apparet rubedo cum rigore, deinde sudor frigidus, & corruptio coloris vergentis ad viriditatem. fit commotio vertiginis, frequentia anhelitus, nausea, & singultus cum vomitu humoris cholerici. Accedit difficultas vrinæ. Grauatur caput quandoq; cum fluxu sanguinis narium.*

Symptomata morsus viperæ ex Paulo Aegineta.

G

Signa morsus viperini ex Auicenna.

Greuinus testificatur se obseruasse prædicta signa in pharmacopola quodam, qui fortè ictus fuit ab vna viperarum, quas in officina pro varijs medicamentis seruabat. Nicander autem, quem in assignandis huius affectus signis, secuti sunt alij authores, retulit, quòd ex vulnere liquor oleosus, interdum cruentus, & quandoq; ad pallorem vergens dimanat. Idq; ob contagium veneni accidere scribit: siquidem corpore à veneno occupato, humores nutritioni destinati corrumpuntur, itaut non solum particula læsa, sed etiã totũ corpus intumescat. Qua de re cutis aliquando colorẽ purpurascentem, interdum viridem, & identidem amethistnum repræsentat: quæ colorum varietas insignem putredinem indicare solet. Immò aliquando excitatur singultus, veluti conuulsio quædam ventriculi; qui generatur, vel à copia humorum, vel ab inanitione, vel à repentina repletione, vel ab acrimonia materiæ stomachum vellicantis. Non potest enim fieri, quin ventriculus, dum sentit humorem malitia veneni corruptum, totis viribus noxiam materiam expellere conetur. Ab hac putredine maligni cruoris ad caput vsq; perniciosus vapor attollitur insignem generans grauitatem.

H

In corpore venenato humores nutritioni seruientes corrumpuntur.

Verùm quia venenum per venas maiores dilabens, & partibus nobilioribus se se insinuans

A nuansiecur inuadit, hinc fit, vt tantus feruor ibi procreetur, vt paulò post febris ardẽs excitetur; deinde pulmones reliquasq; partes proximas ita exsiccat; vt patiens vehementi siti afficiatur. Vbi verò virus totum corpus occupauit, statim signa properantis interitus se se offerunt: nam vngues ob caloris defectum liuidi fiunt, & corpus refrigeratum grandinem veluti congelantem sentit, & tremorem patitur: cum in his partibus semper aliqua portio humoris acris, & neruis molesti contineatur: propterea partes labefactatæ, & à veneno superatæ, facilè, quod in se habent, effluere sinunt. Hinc fit vt ventriculus humore bilioso redundet, in quem totus sanguis à venefica vi transmutatur.

Cur febris ardens excitetur.

Reliqua etiam viscera exiguum alimenti exire sinunt, quod in sudorem frigidum conuersum per totum corpus disseminatum à cute paulatim egreditur: tuncq; color eiusdem cutis plumbeus, aliquando cæruleus, interdum etiam viridis æmulans florem æris conspicitur. Sic igitur canit Nicander.

Cur color cutis fiat varius.

—— porrò ipso ex vulnere quædam
B *It sanies, quæ nunc pinguis, nunc esse cruenta*
Cernitur, & nullum præfert quandoq; colorem,
Sed quæ circumdat plagam caro, turgida moles
Tollitur interdum rubicunda, ac palma videtur
Liuida, nonnunquam quodam velut hydrope gliscit;
Præterea quales ambusto in corpore bullæ
Exteriore solent summatim emergere pelle:
Inde subexoriens plagam, & vicina putredo
Occupat, & tristem ciet in præcordia mortem:
Aspera quandoquidem vehementer, & ignea noxa
Totum corpus edit, miseræ arcto ex gutture voces
Perstrepitant, cæcaq; caput vertigine nutat;
Multaq; debilitas membra anxietasq; fatigat,
Et grauis oppressum vexat caligo cerebrum.
C *Arida faux sæpè, extremos it frigus in vngues,*
Atq; hyberna statim cadit omnis grando per artus
Crebri etiam bilis vomitus, fit pallidus æger,
Atq; imitante niues circum sudore madescit.
Plumbeus est aliquando color, quandoq; nigrescit,
Fuscus & interdum similatur floribus æris.

Prædictis addamus assertum Aetij, qui nixus authoritatibus Nicandri, & Authoris de theriaca ad Pisonem, tradidit in demorsis à vipera mare, bina vulnera, & inde morsis à fœmina quatuor conspici. Licet Baldus Angelus Abbatius retulerit hoc signum esse fallax: propterea quod mas etiam vipera quandoq; quatuor vulnera imprimere potest, antequam ei duo dentes cadant. Verumtamen Paulus Ægineta manifestè docet in ictu tam maris, quàm fœminæ, duo tantummodo parua foramina impressa videri. Quam sententiam nostri viperarum venatores confirmant.

Signa morsus viperæ ex Aetio.

Deniq; quoad signa prognostica, quando percussus à vipera adhibitis aliquibus re-
D medijs, & propinatis antidotis, nonnihil quietis inuenit, tunc illum conualiturum iudicabimus. Vicissim quando sequiora accedunt Symptomata, vt spirandi difficultas, faciei rubor, inquietudo, sitis inexhausta, oris fætor, somnus grauis, venarum tumor, syncopis, & virium dissipatio, tunc patientem pristinæ sanitati nullo modo restituendum esse pronunciabimus.

Signa prognostica.

VIPEREI VENENI REMEDIA.

QVAMVIS in omnibus Serpentum morsibus eadem ferè proficiant, quæ in capite primo huius libri fuerunt recitata, quando de vulnere inflicto à quolibet Serpente actum fuit. Nihilominus in præsentia, nos imitati Priscorum mentem, pro singulis anguium generibus, peculiaria etiam præsidia proponemus. Sunt igitur, ex Pareo, qui in virulentis viperæ ictibus, medicamenta ad canes rabidos cõmendata præscribant: cum tamen communis sit harum punctionum medela, quam in Arte curatiua docuit Galenus; vbi in ictu Serpentum duplicem medendi scopum proponit, primus est veneni euacuatio, alter verò eiusdem alteratio. Euacuationem moliri debet medicus per ea, quæ vehementer attrahunt, alterationem verò per contraria secundùm qualitatem, vel secundùm totam substantiam. Præterea subdit Galenus, quæ citra calorem attrahunt, euacuare, veluti sunt cucurbitulæ, & alia huius generis, quæ substantiam maleficam, & veneficam educunt.

L.20.c.16. *Cap.3.*

Aliud genus auxiliorum est illud, quod alterat qualitatem per contraria: nam si calor ingens secundùm particulam affectam, vel secundùm totum corpus persentiatur, tunc medicamenta refrigerantia præscribenda sunt; sin verò ægrotus à frigore patiatur, tunc calefacientia adhibeantur. Quæ medendi ratio ex libro sexto Dioscoridis desumpta esse videtur, vbi de curatione virulenti ictus vbertim pertractauit.

Alterantia quãdo adhibẽda sũt.

Cæterùm si lubet ad particularia præsidia accedere; in primis iuxta præcepta chirurgiæ pars læsa supra vulnus arctè constringenda est, non tamen tam vehementer, vt torpeat: deinde cucurbitula apposita venenum confestim est extrahendum, si locus affectus id ferat, dummodo prius pars circa vulnus gladiolo incidatur, vt vitiosus, & venenatus sanguis melius effluere possit. Sin autem pars saucia cucurbitulam non admittat; tunc scarificato prius vulnere deplumatus galli, vel gallinæ anus parti vulneratæ applicetur, vt citius venenũ elici possit: vel etiã opportunũ præsidium esset sugere vulnus, si homo inueniatur, qui præmio allectus id præstare audeat. Legitur enim in epigrammatibus græcis, de caprea, nempe dorcade, cuius vber vipera momordit, & mox hinnulus accedens, lacq; fugens matrem ab impendente morte liberauit. Quidam arctis vinculis partem sauciam ligantes, eamq; amputantes, vipereum expugnant virus. Idcirco Galenus narrat se Alexandriæ nouisse agriculam non procul ab vrbe habitantem, qui, cum esset à vipera demorsus in digito, illum statim arctissimo constrinxit vinculo: deinde accurrens ad medicum sibi in vrbe familiarem, totum digitum ab ipsa articulatione ad palmam vsq; amputandum præbuit, & absq; alia ope sanus euasit. Rursus nouit Galenus alium rusticum, cuius digitum vipera momorderat, qui falce, quam secum fortè ferebat (erat enim vinitor) ab vltimo articulo partem rescauit, deinde cicatrice inducta, nulloq; medicamento sumpto, sanatus est.

Remedia chirurgica. *Lib.3. Anthol. sect. 33.* *L.3. de loc. affect.* *Partis amputatio.* *Loco cit.*

Alij in hoc affectu, solis ligamentis, & antidotis pristinam sanitatem recuperarunt. Habemus enim, ex Amato Lusitano, quod puella annos tresdecim nata, per arua vagans, puncta fuit à vipera in pede, vnde mater id animaduertens, confestim corrigijs ex frutice Thymeleæ paratis partem supra morsum vinxit, & puellam ad Amatum duxit: iam crus multis maculis liuidis variegatum erat, & tremores cum vertigine iam patientem inuadere cæperant. Tunc Amatus iussit partem profundioribus vlcusculis scarificari; deinde facta larga sanguinis effusione, emplastrum ex allijs contusis vna cum theriaca paratum affecto loco admouit, & drachmas tres theriacæ in vnc js quinq; vini meratioris ægrotæ propinauit. Sequenti die diminuto tremore, vncias quatuor succi foliorum fraxini exhibuit; quoniam hunc verum huius veneni alexipharmacum esse opinatur: sicq; his, & alijs præsidijs puella pristinæ sanitati fuit restituta.

Centur. 1. *Fraxinus est verũ alexipharmacum huius veneni.*

Non desunt præterea pharmaca tam simplicia, quàm composita, quæ in hac affectione insignem habent prærogatiuam. Primò igitur, si animum dirigamus ad simplicia: hæc vel ab animalibus, vel à plantis desumuntur. Inter animalia ipsa vipera deglubta interaneis abiectis, & anguillarum modo, cocta non modicam frugem comedentibus affert; cum eius caro facultatem possideat pellendi virus ad cutim: ratio est, quia caro

viperina

A viperina omni veneno caret, cum illud totum ad vesicam fellis, indeq; ad gingiuas detrudat; quemadmodum partes venenatæ huius bestiæ ictui applicatæ, familiaritate quadam ad se omne venenum trahunt. Anseres etiam, & anates, peculiari quadam prærogatiua, vipereo aduersantur veneno: ideoq; vis horum animalium in tali casu commendatur. Item gallus, & gallina multas habent partes, quæ huic affectioni occurrunt: propterea Sextius cerebrum galli cum posca, adiecto pipere à vipera demorsis, Erisistratus autem cum vino propinat. Immò Auicennas fel galli, nec non reliquarum auium præscribit. Deniq; stercus etiam gallinarum, ad ciendum vomitum, in iure ab aliquibus exhibetur.

Simplicia medicamẽta ex animalibus.

Fel, & stercus galli.

At multum adiumenti affert, ex Dioscoride, genitale cerui maris; sicuti etiam coagulum leporinum mensura terni obuli datur. Quamuis Galenus drachmam coaguli hinnulorum, vel cerui probet. Mustelæ venter salitus, nempe eius caro aceto & sale condita, ad mentem Auicennæ non vulgariter prodest. Amplius ex eodem authore, cancri fluuiatiles, quibus deficientibus, marini, nec non Scorpio assatus laudantur. B Ex Galeno etiam sanguis fulicæ cum oleo potus, quemadmodum & sanguis marinæ testudinis cum aceto, non solum à venenatis medicamentis, sed etiam à morsibus viperæ liberare dicitur. Ex ranis etiam coctis, & vnà cum iusculo sumptis amplissimum fructum à vipera demorsi sunt consecuturi. Mirum est, quòd excrementa etiam animalium in hoc casu commoditatis plurimum afferant: siquidem Dioscorides ipsam patientis vrinam haustam commendat: cum hæc, venena omnia debellare dicatur. Auicennas stercus caprinum, & præcipuè montanum in aceto decoctum, vel tritum in vino, ad profligandum huiusmodi virus, præscribit. Alioquin butyrum vetus laudat, & patientem sedere in vase lactis pleno, deinde vigilare, & deambulare præcipit.

Coagula animaliũ.

In Euporis.

Lib. 2. de mat. Med.

Excremẽta variorum animaliũ.

Si ad plantas venenatis ictibus conferentes accedamus, vulgatum est medicorum dogma, quod herbis serpentum ori iniectis, si pereant, illas esse talis veneni antidotum. Quocirca legimus apud Dioscoridem de anchusa Onochilo cõtra Serpentes valde efficace, quoniam manducata, & in fauces anguium proiecta eos perimat. Auicennas folia radicem, & corticem Aristolochiæ laudat. Aetius, priusquam vrina cruenta prodeat, C allium deuorandum, & vinum meracum præbet. Quamuis Dioscorides, loco allij, porrum, vel porri succum, dimidiæ heminæ mensura præscribat. Crollius agens de internis rerum signaturis, aconitum cum vino tepido, demorsis à vipera, & à scorpione, salutiferum prædicat; quandoquidem venena interdum venenorum remedia esse constat: Bistortam Herbariorum, nempe britanicam, seu colubrinam, quia cõtortis suis radicibus, conuoluti Serpentis figuram repræsentat, Porta, ex hac signatura, aduersus viperarum, & aliorum serpentum ictus commendat. Dioscorides semen brasicæ tritum, acetabuli mẽsura, & etiam brasicę succum cum vino, Matthiolus verò bryoniæ radicem exhibet. Item cassia spõte nascẽs in tractu Arabiæ odoriferæ, pariterq; costum arabicum ex eodem Dioscoride, viperarum ictibus auxiliatur. Citri semen, & succus, vt voluit Rhasis, punctiones viperarum sanat. Echium, siue viperaria, ex signatura (teste Porta, quia caput viperinum è semine repræsentatur) aduersus viperarum ictus valet; & propterea in antiquis Dioscoridis nomenclaturis hæc planta Alcibiadum cognominatur, quoniam Alcibius à vipera demorsus solo huius plantæ succo sanatus fuerit. Item fraxi- D nus, & fraxinella, quæ dictamnum album nuncupatur, intrinsecus sumpta, & extrinsecus admota Serpentes fugant, aq; necant. Ferula, ex Dioscoride, cõtra viperas in vino bibitur: obseruarunt enim hanc murænis esse infestam, immo hac tactæ pereunt hac de re etiam contra viperas commendatur. Ex eodemmet Dioscoride iuniperi baccæ folia, & succus cum vino adhibentur.

Medicamẽ simpliciã ex plantis.

Lib. 1.

Li. 1. Mag. nat.

Alcibius quorem edio sanatus fuerit.

Lib. 3. de mat. Med.

Nonnulli drachmas quatuor melanthij præbent, ne ægrotus ob talem ictum pereat. Porta quoq; myricam, ex signatura, quia folio sit squaroso, viperis perutilem prædicat. Etenim plantæ Serpentum squamas æmulantes ad eorumdem ictus probantur. Aetius nasturtium tritum cum vino, Mathiolus succum radicis rubiæ, & Dioscorides rubum in vino præscribũt. Raphanus in cibo sumptus, deinde vomitu reiectus percussis à vipera auxiliatur, dummodo theriaca Andromachi post vomitionem sumatur. Matthiolus scribit non esse omittendam radicem illius plantæ, quam Goritienses ab auxiliari virtute Serpentinã nuncupant. Immo taxus arbor ab his remedijs simplicibus non est arcenda: siquidem, ex Suetonio Tranquillo, Claudius Imperator censuram agens, edi-

Lib. 4. Phyt cap. 7.

In Vita Claud. Cæs.

Taxus arbor advenena perutilis.

Philantropos auxiliatur morsui viperæ.

cta proposuit, inter quæ hoc erat vnum, nihil æquè facere ad viperæ morsum, quàm taxi arboris succum. Plinius efficacissimum putat Tragoriganum. Alij ex Dioscoride, digitum in liquida pice mergunt, deinde vinum, in quo digitus ablutus fuerit, bibunt. Tandem semen viticis ab Aegineta, nec non Zedoaria, & gingiber ab Auicēna in hoc casu mirificè extolluntur. Viperæ etiam aduersatur philanthropos, nempe aperine, ex signatura, vt voluit Porta: cum hæc planta flores intra globulos, quemadmodum vipera intra ouorum putamina fœtum procreet. Galenus ex remedijs Dorothei Helij, acetum calefactum, & potum, ad heminæ dimidię mensuram, laudat. At radicem Acori, & Agaricum, necnon semen Alharmel cum succo porri, vel succo cardui magnificat Auicennas.

Lib. 2. de Antid.

Antidotus Apollodori.

Loco cit.

Antidotus rustici medici.

Loco cit.

Theriaca Philometoris.

Loco cit.

Antidotus Galli.

Inter composita medicamenta per os sumenda, Dioscorides in primis præscribit illud, quod recipit infrascripta ingredientia in vino cretico trita, scilicet dimidium acetabulum myrrhæ, piperis, castorei, floris, & seminis portulacæ. Galenus vtilissimam putat antidotum ab Apollodoro paratam, quæ à testudinis sanguine nomen accepit: comprehendit autem seminis cumini syluestris acetabulum, sanguinis marinæ testudinis exsiccati drachmas quatuor, sanguinis hædini tantumdem, coaguli hinnulorum, vel leporis drachmas tres: huius autem antidoti portio ad magnitudinem oliuæ demorsis à vipera exhibetur. Iterum Galenus antidotum rustici medici ad morsus viperæ non improbat. Recipit autem trifolij, stachios, erui, seminis rutæ syluestris, aristolochiæ rotundæ singulorum drachmas octo, quæ omnia cum vino mixta rediguntur in rotulas, quarum drachma vna in vino, data occasione, sumitur. Denuò Galenus non excludit à remedijs compositis antidotum ab Eudemo versibus conscriptam, quæ Antiochi Philometoris theriaca inscribitur, & constat ex drachmis duabus radicū Mei, & serpilli, drachma opopanacis, acetabulo seminis trifolij, acetabulis duobus seminum anisi, fæniculi, ammeos, & apij, deinde omnia trita cum sufficienti quantitate vini in rotulas rediguntur, quæ pondere trium obulorum à patiente sumendę sunt. Amplius Galenus inter medicamenta composita huic affectioni conferentia recenset antidotum, quam Gallus ex Arabia reuersus Cæsari obtulit. Integratur autem drachmis viginti quinq; farinæ erui, drachmis sex radicum vitis albæ, drachmis duodecim seminis rutæ syluestris, drachmis octo iridis, opopanacis, & aristolochiæ longæ, drachmis sex succi papaueris, gingiberis, cumini Aethiopici, myrrhæ, eringij, succi cyrenaici, croci, serpilli, costi, & sagapeni. Ex his cum vino conficiantur rotulæ, quæ percussis à vipera in vino exhibentur. Auicennas amplectitur in hoc casu antidotum, quæ recipit myrrhæ, castorei, piperis, arsenici rubri singulorum drachmas duas; vncias duas seminis anethi, deinde cum vino conficitur. Aetius componit medicamen ex carnibus cancrorum fluuiatilium, & modico sale addito, necnon calamentho format pastillos, quos in vmbra exsiccatos cum aqua mulsa exhibet. Amatus Lusitanus dum recitat historiam cuiusdam puellæ à vipera demorsæ, proponit hoc compositum medicamentum constans ex vncijs duobus Aristolochiæ longæ, vncia bryoniæ, & hastulæ regiæ. Crollius proponit remedium contra omnia venenata tàm theraupeticum, quàm prophylacticum integratum ex viperis, quod apud ipsum videndum est. Prædictis addemus celeberrimam Andromachi theriacam tanquam antidotum antesignanum: etenim cum vino, vel aqua vitæ, fœlici cum successu, in hoc casu sorbetur. Idcirco Porta fatetur in os viperæ semidrachmam theriacæ cum aqua vitæ dissolutæ à se ingestam fuisse, & bestiam semihoræ spatio expirasse.

Auicennæ antidotus.

Centur. 1.

In Basilica chym.

Theriaca Andromachi.

Lib. 8. mag nat.

Dentes humani vsti ad quid valeant.

Vipera morsui viperæ medetur.

Si medicamenta morsu viperarum applicanda contemplemur, simplicia ab animalibus desumpta primò se se offerunt. Auicennas humanos dentes adustos, & in puluerem redactos, morsuiq; inspersos commendat. Dioscorides vrina humana calida vulnus fouet. Verùm inter bestias primitus ipsa vipera proprio morsui confert: nā vipereum venenum morsibus impositum totum extrahit virus, vt magnes ferrum; licèt caro huius bestiæ sumpta illud ad cutim pellat, veluti lapis theramenes ferrum abigit. Nonnulli igitur viperinum hepar vnà cum felle vulneri applicant. Alij caput viperæ diligenter amputatum, & per volselam pręhensum morsui imponunt ea parte, quæ ceruici iungitur: hoc enim modo venenum mirificè extrahitur: de hoc remedio Quintus Serenus sic canit.

Cuspide non quisquam longæ neq; cæde larissæ,

Fulmi-

A *Fulmine non gladij volucris non felle sagittæ,*
Quàm citò vipereo potis est affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, succosq; medentes,
Cui nocuit serpens, fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, sanat quem sauciat ipsa;
Vtq; larissaa curatus Telephus hasta.

Ranæ quoq; ab externis præsidijs non sunt accendę; siquidem Auicennas ex illis, nec non ex caseo veteri emplastrum ad hanc affectionem componit. Kiranides sanguine testudinis marinę partem lęsam illinit. Dioscorides pullum gallinaceum recenter dissectum, vel stercus caprinum vino dissolutum ad modum emplastri parti imponit: Ideo Galenus narrat quemdam medicum arua, & pagos lustrantem ad morsum viperę, & aliorum etiam serpentum, fimo caprino aceto dissoluto vtentem plurimos liberasse: quare non est mirandum si Auicennas scripserit caprinam pellem recenter ab animali de tractam, & ictibus harum bestiarum superpositam iuuare.

Ranæ medētur morsui viperæ.

Lib. 6. de simp. med. fac. ca. 10.

B Insuper plantæ alia remedia simplicia suppeditant. Dioscorides enim abrotanum, Ætius allium, vel eius adusti cinerem adhibet, dum cum aceto emplastrum pro affecta parte componit. Ex Auicenna, cæpæ syluestris succus per os exhibetur, & ex eo, quod post expressionē remanet, emplastrū ꝓ saucia particula cōcinatur. Id ē remediū ex chamęmelo cōtuso ad mētē Dioscoridis paratur. Paulus Ægineta ex cinere simplici cū aceto mixto emplastrū parat. Herba *de Corso* nuper apud Hispanos inuenta ad morsus venenatos, & in primis ad morsum Serpentis, quem Corso sua lingua nominant, idest viperæ efficax est: hanc fortè Cantabricam esse multi autumant. Radix ebuli in vino elixata, & vulneribus imposita à Matthiolo, & emplastrum ex farina orobi cum aceto paratum à Dioscoride probatur. Legimus apud Ætium fraxini cinerem cum succo foliorum permixtum, more cataplasmatis, conferre. Apud Æginetam, ex furfuribus cum aceto decoctis, & apud Dioscoridem decoctione rutæ elixatis malagma paratur: Pariter Dioscorides galbano, & iuniperi succo partes saucias fouet. Folia cortex, & baccæ, ex Plinio, imposita, venenis Serpentum, & maxime Sepis, Dipsadis, & viperæ mi-
C randum in modum resistunt. Quamobrem Auicennas oleum laurinum, nec non oleum, in quo decocta fuerint lauri folia approbat. Similiter laudat Sciniar, idest lactucam asini, dummodo more emplastri administretur. Ægineta lenticula cum melle cocta locum prius scarificatum fouet. Christophorus Acosta lignum colubrinum in malabar nascens extollit, quod ita colubro assimilatur, vt qui id non norit, aut die illud non viderit, si noctu ad Lunæ splendorem intueatur, viuum colubrum esse existimabit: hoc ad viperarum morsus optimum præsidium esse fertur. Quapropter incolæ per arua proficiscentes, vt plurimum lignum hoc circumferre solent, cum in illa Prouincia multæ viperæ stabulentur.

Plantæ extrīsecus applicandæ.

Herba de Corso quæ sit.

Oleū laurinum medetur ictibus viperinis.

Lib. Arom. cap. 33.

Lignū colubrinum Arastæ.

Aetius in simili affectu etiam desperato, melissę folia, & etiam succum vnà cum vino tanquam euidens auxilium parti imponit. quamuis fotus muriæ cū aceto ab Aegineta non reprobetur. Origanum viride contusum præscribit Dioscorides. At Matthiolus radicem personatæ in vino elixatam, & impositam, & Aegineta picem liquidam cum sale magnificant. Ex Theophrasto, panacis chironiæ radix in oleo cocta adhibetur; dum
D partes, aduersus viperas, phalangia, & alia reptilia liniūtur. Ex porro, & pane cum sale, ad mentem Aetij cataplasma componitur. Sed Ægineta decocto pulegij sæpius plagam fouet. Sycomori folia cum pane miscenda, & extrinsecus admouenda iubet Ætius. Serpillo cum aceto Galenus, & sambuci radice cum vino Matthiolus vtitur. Scillam in aceto decoctam, & instar cataplasmatis accommodatam Dioscorides adhibet, qui, & serpentariā maiorē, seu dracontium commendat, cum hæc planta caule glabro maculis fuscis, pullis, puniceis, & tandem vipereis consperso prædita sit: ex quibus signis Porta colligebat hanc aduersus viperas valere. Quare non est absurdum si Dioscorides scriptis mandauerit à vipera non feriri hominem, qui folijs huius plantæ manus confricauerit. Tribulus etiam terrestris tàm intrinsecus, quàm extrinsecus adhibitus demorsos à vipera recreat. Hermolaus autem Barbarus tormentillam laudat. Trifolium hyacintho simile, vt aliqui scribunt, Vere flores emittens, semenq: cnico syluestri simile procreans, trifolium bituminosum ab alijs nuncupatum, hoc in aqua decoctum, & more fomenti, parti sauciæ impositum, dolorem à vipera, vel à phalangijs excitatum,

Radix personatæ iuuat.

Serpentaria cur aduersus viperas valeri dicatur.

statim

statim sedat: sed rem miram animaduertit Iacobus Syluius medicus, quòd remedium hoc sanæ parti applicatum dolorem illi similem, quem patiuntur demorsi à prædictis bestijs generat. Tandem Dioscorides vini fæcem, vinaceorũ, vel sarmentorũ cinerem cum aceto permiscet, hocq; linimento partem læsam imbuit. Præter herbas quidam etiam lapides in huiusmodi affectione locum habent. Nam lapidem Serpentis, demorsis à vipera suspendit Auicennas. Ætius verò lapide hęmatite, & heliotropio vtitur.

Trifolium bituminosum mirè operatur.

Insuper medicamenta externa composita pro superando hoc veneno ab authoribus proponuntur. Quocirca à Galeno emplastrũ ex dictamno sacrum nũcupatum laudatur. Immò prescribit epithemata ad morsus viperę, ex sagapeno, pipere, liquore cyrenaico, opopanace, galbano, sulphure in aceto dissolutis. Ætius eodem vtitur medicamento, sed postmodum folia vrticę, vel ficus superponit. Denuo Ætius aliud emplastrum ex cardamomo radice eringij, sulphure, pipere, myrrha, & galbano conficit. Iterum idem author ex centaurea, herba pediculari, aristolochia, radicibus peucedani cum aceto, in quo galbanum fuerit dissolutum, emplastrum fingit: Rursus idem author ex cachri, herba pediculari, staphisagria, radice vitis albę, aristolochię, & bryonię, myrrha, & opopanace cum sufficienti quantitate aceti emplastrum parat. Demum idem Ætius ex contritis carnibus cancrorum fluuiatilium cum iride, calamentho, & modico salis pastillos conficit, ex quibus deinde lacte dissolutis emplastrum componit. Quibus presidijs addendũ est oleũ de Scorpionibus Matthioli, quo regio cordis & pulsus liniẽdi sunt; nam prestantissimam opem afferre solet. Cęterum à presidijs externis compositis theriaca non est arcenda; cum parti affectę applicata mirum in modum operetur. Recitat enim Pareus, cum esset monspessuli, in pharmacopęa, in qua pro concinanda theriaca splendidus erat apparatus, se curiosè, & incautè pertractasse viperam, quę indicem inter vnguem, & carnem pupugit, vnde statim dolore suborto, ipse digitum supra vulnus arctissimè constrinxit, ne virus alijs partibus distribueretur; deinde theriaca antiqua in aqua vitę dissoluta pro linimento vsus est, atq; intra paucos dies hoc solo remedio planè conualuit.

L.2.de Antid cap 14
L.13.c.21.
Varia emplastra cõmendãtur.
Oleum de Scorpionibus matthioli.
L.20.c.16
Pareus à vipera demorsus quo remedio curatus fuerit.

Præter remedia proposita, legitur in monimentis Theophrasti (vt refert Textor) quòd cantus tibicinum fidicinum, aliaq; musicæ artis organa modulatè adhibita quibusdam viperarum morsibus medentur. Idem Asclepiades medicus in quibusdã phreneticis, & in cæteris animi ægritudine laborantibus præstitisse dicitur: etenim obseruauit tales patientes nulla alia ope, nisi symphonia, & vocum concentu resipiscere: tantus enim est humanæ naturæ cum harmonia consensus. Non desunt etiam aquarum scatebræ, quę veneno viperco aduersari perhibentur. Scribit enim Amatus Lusitanus Norcherię octo milliaribus à Fulgineo ciuitate, & patria Gentilis interpretis Auicennę, fontem saluberrimum, & aqua frigidissima scatentem conspici, in qua si demorsi à vipera, & ab alijs Serpentibus, horæ spatio, demergantur; inde sani, & liberi egrediuntur. Opinatur autem Amatus Lusitanus hoc inde prouenire: quoniam excedens illius aquæ frigiditas caliditatem veneni viperei refringat, atq; obtundat. Clarissimus Faloppius aliud præsidium in hoc casu admiratur: obseruauit enim, dum ruri versaretur, filium agricolæ à vipera in pede demorsum: vnde pater senex ad clamorem filij accurrens, arcto vinculo, pedis digitum vinxit, ne venenum ad supernas partes penetrare posset: deinde, digito scarificato cum non mediocri sanguinis effusione, iussit sibi locum ostendi, vbi à vipera filius percussus fuit, quo cognito, vt læsum pedem ibi natus figeret, imperauit; postea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obsignauit, & sumpto gladio, cretam intra vestigij lineam radens in vino dissolutam filio propinauit: quo presidio iuuenis vomitione, & fluore alui correptus, tandem sanatus est. Quamobrem Faloppius id ab occulta quadam cretę illius proprietate dimanasse arbitratus est; nisi velimus asserere: quandoq; arena nauseosa, & alui fluxum, & vomitum excitari, sicq; & excrementa, & venena extra corpus trudi.

Tom.2.offic.
Synfonia medetur morsui Serpentum.
Cẽturia 1.
Aqua cuiusdam fortis medetur ictibus viperarũ.
In lib. de Tum. præter nat.
Creta haustia medetur ictibus viperæ.

Præter viperę morsum, virus à vesiculis gingiuarum exemptum, & fel eiusdem animalis permixtum homines venenare potest. Idcircò Gesnerus, ex relatione Gerardi Bouman, prodidit puellam quamdam, quæ carnem, cui permixtum fuit viperinum virus, gustauerat, in opistotonum, & alia grauissima symptomata incidisse, quę postea vino copiosè sumpto liberata est. Fel etiam viperę adeò exitiosum est, vt confestim animi deliquium generet; propterea quamprimum vomitus butyro igne liquato exci-

Fel viperæ exitiale.

A excitandus est, & vomitione iterum atq; iterum repetita, nullum prestantius remedium inuenitur, quam theriaca: quamuis Auicennas proprium huius veneni alexipharmacum moscum esse arbitretur.

IVMENTORVM A VIPERIS PERCVSSORVM MEDELLA.

COLVMELLA de re rustica verba faciens, scriptum reliquit bouem quandoq; per pascua vagantem improuidè super viperam incumbere, quę graui lacessita onere, morsum bestię imprimit. Tunc igitur pars ferro prius scarificanda est, & herba personata cum sale trita loco affecto imponenda. Alioquin author laudat trifolium symoniacum, B odorem bituminis spirans; propterea Græci illud Asphalcion vocant. Itaq; huius herbę succus vino permixtus faucibus iumentorum infunditur, & folia contusa cum sale, instar malagmatis vulneri imponuntur. Verùm si tempus anni herbam hanc viridem neget; huius saltem semina suo tempore collecta, & vino leuigata exhibentur; deinde radicibus eiusdem tritis cum farina, sale, & mulsa pars scarificata imbuitur. Immò ex aliorum sententia, folia fraxini cum vino, & oleo in fauces bestiarum infunduntur, & extrinsecus etiam vulneri applicantur.

Lib.6.c.17

Trifolij asphaltitis miræ vires.

Item P. Vegetius in arte veterinaria, monimentis mandauit remedia, quibus occurrendum est vulneribus iumentorum à viperis inflictis: nam cognito vulnere à pure effluente, terra formicarum, vel ad aliorum mentem, terra talparum cum vino mixta in fauces bestię inijcienda est. Immò thymum cum vino tritum prodesse creditur. Quibus deficientibus, grana triginta piperis in vino, vel acorus ponticus ad pondus semiuncię probantur. Rursus remedium est pręsentaneum, hędum, agnum, vel gallum mactare, deinde calentes pulmones vna cùm corde, & iecore parti saucię imponere, vt to- C tum virus à partibus penitioribus ad extimas educant. Cęterùm tumore perseuerante; idem author vitem albam syluestrem comburit, & ex cineribus lixiuium paratum, triduo, sextarij mensura, iumento bibendum exhibet. Postmodum ipsum cinerem aceto permixtum instar cataplasmatis vulneri applicat. Quibus non conferrentibus partem sauciam inurit. Demùm farina hordeacea cum vino, sale, & oleo decocta partem laborantem cooperit; hocq; toties repetit, donec iumentum pristinæ sanitati restituatur.

Lib.3.c.9.

Terra talparum ad quid.

VENENI VIPERINI PRÆCAVTIO.

PRODIDERVNT nonnulli authores quempiam dente viperę semel tactum, deinceps nulla alia venena formidare, & eum, qui iecur viperę conditum semel vorauerit, nullius imposterum Serpentis ictum D pertimescere. Quę doctrina si veritatem attingeret, id experiri illis bono esset, in dies non sine veneni suspicione vitam degunt. Pręterea, iuxta Nicandri pręcepta, cauendum est primò ne homines somnum capiant in loco à Feris frequentato, & potissimum vbi Serpentes, & viperę diuagantur. Deinde admonet, ne homo ieiunus itineri se committat: nam si fortè à vipera percutiatur, magis patietur, quàm si cibo repletus esset: ratio est, quia partes nobiliores nutrimento vacuæ se minimè tueri possunt; nec non venæ, & arteriæ nouo cibo nondum repletæ, venenum faciliùs admittunt: Indi autem itinerantes lignum colubrinum in Malabar nascens secum deferunt; quandoquidem, ex Christophoro Acosta, hoc non solum morsus viperarum sanat, sed etiam ab illis præcauet; vt paulò ante in medela veneni viperini declarauimus. Itaq; pro cautella, simplicia, & composita medicamenmenta adhibenda sunt.

Homo ieiunus magis patitur à morsu viperæ.

Inter simplicia primum obtinet locum semen citri sacharo conditum, pentaphillon, polium, hypericon, anchusa, scordium, & tandem illa omnia simplicia, quæ ad medelam

Lib. 4. c. 7.

lam huius veneni attinent. At cornua animalium, ex Aeliano, & præcipuè cerui, nec non vngulæ asini, alcis, & onagri non mediocrem videntur habere prærogatiuam. Quamobrem hac ratione ducti Indorum reges, in cornibus asini indici, aduersus grauissimos morbos, & præsertim venena potare consueuerunt. Vnde Hieronymus Mercurialis nostra ætate vir percelebris omnia ferè animantium cornua contra venenum aliquam vim possidere existimauit: quod Prisci id coniectantes, ex cornibus pocula fabrefecerunt: veluti passim apud Homerum, apud Plutarchum, & apud Xenophontem legere licet. Causam autem, propterquam cornua, vngulæ, & lapides animalium, peculiari quadam prærogatiua, venenis reluctentur, Baldus Angelus Abbatius inuestigare conatur, dum scribit animalia cornigera, quæ insectis, prauis herbis, alijsq; animalibus venenosis vescuntur, proculdubio portionem alimentalem, vi caloris, ab excrementitia, & venenata separant, quæ postea ad extimas partes, nempè ad cornua, & vngulas tanquam ad excrementorum receptacula demandantur; & ex his etiam lapides in animalibus generantur. Hinc postmodum multi, collegerunt has partes contra omnia venena maximam virtutem possidere: quapropter lapis in oculis ceruorum concrescens commendatur; cum cerui solo spiritu angues à cauernis euocent. Item lapilli in auibus, in gallis, & in omnibus ferè piscibus inuenti miræ efficaciæ esse creduntur. Lapis draconites ex Alberto, venena fugare perhibetur. Alij laudant lapidem bufonis in anulo perforato gestatum, vt carnem cōtangat, qui, præsente veneno, partem miro quodam modo calefacere dicitur, vt ex hoc indicio venenum præsens esse cognoscatur. Quamuis alij referunt authoritate Magorum ducti, adamantem sinistra parte delatum, vt carnes tangat, venenis resistere. Deinde hyacinthum, & sapphirum idem præstare multi asseuerant. Idem quoq; de gagate lapide, ex Aristotelis authoritate, scribitur. Smaragdus verò in mensa detentus venena debilitat, in ore autem omne virus expugnat. Cæterùm lapis prassius, & cornu serpentis, veneno præsente, nitorem confestim amittere feruntur; si venenum auferatur, pristinum splendorē recuperant: huius autem lapidis laudes Albertus Magnus enumerat: quandoquidē hunc Alexander Magnus sub cingulo ob spem victoriæ, in prælijs, gestabat. Cum autem ab Indis, & Persis victor reuerteretur, & in Euphrate se abluere tentaret, deposito cingulo, Serpens ibi latibulans lapidem dentibus præcidit, & in flumen mersit. Id scriptum fuisse ab Aristotele recitant in volumine reptilium, quod nondum ad nostras manus peruenit. Amplius ad huius veneni cautelam medicamenta composita non desunt; vt illud, quod constat ex ficubus, nucibus, ruta, & sale. Compositio autem paratur, veluti extat in hoc disticho Reusneri.

Cornua animalium cur aduersus venena valeant.

In lib. de Viper.

Lapis in oculis ceruorum cōcrescens ad qd valeat.

Lapis bufonis ad quid.

Cornu serpentis ad venenū valet.

L. 2. de min cap. 14.

Medicamēta composita prophilactica.

Bis denum rutæ folium, salis, & breue granum
Iuglandesq, duas. terno cum corpore ficus.

Id iuxta Rhasis sententiam, non solum ictus Serpentum, sed etiam cætera arcet venena. Nihilominus inter hæc, primum locum theriaca, & confectio mithridatica sibi vindicant, quibus Rex Mithridates ad tollendam veneni suspitionem quotidie vtebatur. Tandem Conciliator multa admiranda de imaginibus serpentarij protulit, quæ cum magicam potius, quàm medicam artem sapere videantur; horum sermonem ommittere decreuimus.

EPITHETA.

CICERO viperam tanquam lernam, venenorumq; sentinam contemplans, in primis venenatam, & pestiferam appellauit. Hinc cæteri authores, & potissimum poetæ malam, sceleratam, insidiosam, acerbam, horrendam crudescentem, crudam, tristem, lethiferam, furialem feram, & tandem à loco parætoniam vocauerunt. Hanc ob eamdem rationem Græcis φονίν ἔχις, læthalis vipera cognominatur, cum φόνιος cæde cōtaminatus, homicida, sanguinarius, & læthalis exponatur. Similiter apud Nicandrum legitur ἔχις ἰοβόλος scilicet venenum eiaculans: quamuis apud Græcos, hoc nomen ἰοβόλος, præcipuè sagittas proijciens declaretur: nihilominus quoniam ἰὸς venenum quandoq; significat; propterea apud Herodianum, θηρία ἰοβόλα, nimirum feræ vene-

Epitheta græca viperæ.

Lib. 3.

A venenum eiaculantes dicuntur. Insuper Latini colorem viperæ meditantes, viperam interdum variam, & interdum atram, vel fuscam indigitarunt. Similiter Nicandro ποικιλόδειρος, nempe collum habens varium vocitatur: cum Græcis δερὴ, vel δειρὴ ceruix exponatur. Alioquin alijs appellatur περκνὸς: cum πέρκος, vel περκνὸς colorem nigrum, varium, seu maculis nigris distinctum significet, quales in vipera colores obseruantur. Rursus Nicandro ἐχίδνα ψολόεις, nempe vipera fumosa, fuliginosa, vel flammea dicitur: etenim ψόχος fumum, flammam, & fuliginem indicat. Deniq; quando Ouidius viperam herebeam, & lerneam vocitauit, notandum est tunc hydram cum vipera confundi. Ad finem omnia illa epitheta viperæ conuenire dicuntur, quæ Serpenti in genere competere retulimus.

Epitheta à coloribus.

DENOMINATA.

B NON desunt homines, animalia, plantæ, lapides, & alia inanimata, quæ à nomine viperæ, tum græco, tum latino denominantur. Primùm Bellonius in Obseruationibus, hominem Serpentes noscentem, & venantem Viperarium indigitauit. Echion, præter herbam, quam inferius memorabimus, nomen fuit hominum; etenim echion fuit vnus illorum, quorum opera adiutus Cadmus, Thebas ædificauit; vnde postea Thebani quandoq; à Poetis Echionidæ, & Echionij passim fuerunt appellati. Huius viri meminit Ouidius hunc in modum.

Li.3.c.71.

L.3. Metã.

Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto nemorosis abdita syluis.

Item Echion fuit statuarius, & pictor percelebris à Plinio summopere commendatus. Immò alius Echion fuit citharedus, secundùm Iuuenalem, qui canit.

Satyr.6.

Accipis vxorem, de qua citharedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater.

C Hæc autem duo nomina Echion, & Glaphyrus citharedorum fuisse feruntur. Præterea Seneca in Oedipo vipereum genus nuncupauit omnes illos Cadmi socios, qui ex dentibus Serpentis in fonte Dirceo stabulantis nati fuisse, & mutuis vulneribus sese confecisse credebantur; canit enim hunc in modum.

Traged.5.

Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum caterua dente Dirceo sati.

Legimus etiam in historia Poloniæ, vbi de antiqua, & bellicosa gente Sauromatica verba fiunt, ex qua postmodum Poloni originem, genusq; suum duxerunt; quòd huiusmodi populi à Græcis Sauromatæ cognominati fuerunt, deducto nomine à σαῦρος ipera, & ὄμμα oculus, quasi dixeris gentem terribilem, & oculis viperinis insignitam, idq; duobus in locis eiusdem historiæ, repetitur: cum, iuxta rei veritatem, apud Lexicographos hoc nomen σαύρα, vel σαύρα ἡ, & σαῦρος ὁ lacertam, & lacertum indicet. Quare illæ gentes potius ab oculis lacertarum, quàm ab oculis viperarum denominari debuissent. Si cætera virorum cognomenta contemplemur, non defuerunt in antiquis

Populi Sauromatæ à viperis denominati.

D Romanorum familijs nobiles viri, qui, referente Contareno, *Vipereschi* cognominabantur. Item Marcus Antonius Flaminius carminibus inuehit in quemdam Petrum cognomine Viperam. Pariter Antonius cognomento viperarius vir fuit percelebris, qui de bello Melitensi vbertim pertractauit.

Familiæ à viperis denominatæ.

Lib.2.Car.

Multa quoq; bruta à viperis videntur esse denominata; quandoquidem ἐχίδνιον catulum viperæ denotat, & apud Suidam ἐχείδιον viperulam, nempe paruam viperam significat. Alioquin ἔχεις à Nicandro soboles viperarum, quasi filius echidis exponitur. Item Cerberus Inferorum canis vipereus à Poetis fuit appellatus: cum loco pilorum, viperas gestare diceretur. De hoc Ouidius sic canebat.

Bruta multa à viperis denominata.

Et tria vipereo fecimus ora cani.

L.3.Amor.

Aliqui etiam chamæleontem viperinum, ob caudæ obliquitatem, nuncuparunt, nixi verbis Plinij, qui aliquando scriptum reliquit, huius animalis caudam esse prælongam in tenuitatem desinentem, & viperinis orbibus sese implicantem. Sed mirandum est, quòd interdum à Poetis vipereum nomen ad alios etiam Serpentes trahitur; & in hoc

intel-

intellectu, Ouidius dentes Draconis à Cadmo interfecti vipereos nuncupauit hoc versu. E

Vipereos dentes, & aratos spargit in agros.

L.7.Met.

Scripsit etiam Aelianus, interprete Gillio, in Cyrene murium genera, tum forma, tum colore diuersa versari: propterea quod alij tanquam feles latam faciem habeant, alij acutis muniti spinis, viperæ similitudinem præ se ferant: qua de re Indigenę echenatos vocitant. At Gesnerus non iniuria, apud Aristotelem in mirabilibus, vbi leguntur ἐχίδνας, legendum esse ἐχῖνας opinatur: siquidem echidna viperam denotat, quæ nihil commune cum prædictis muribus habere videtur, qui potius echino, ratione spinarum, assimilantur; atq; lectionem hanc magis doctrinæ, & lectioni Aristotelis, & Plinij conformem esse existimamus.

Mures viperis similes vbi.

Succedunt plantæ à viperis denominatę. Nam in primis legitur apud Pliniũ echidnios herba, seu crocis herba magica; cum nonnullis Græcorum legatur κροκὺς ἢ ἐχίδνειος βοτάνη, nimirum herba viperina, quàm eamdem cum dracontea esse voluit Macer. Alibi Plinius tradit se in Lusitania nouisse herbam nuper ibi repertam eiusdem cum dracunculo nomenclaturæ, caule crassitudine pollicari, & altitudine bipedali, versicoloribus maculis nempè viperinis insignem, ad primas Serpentum vernationes è terra erumpentem, concauo, & patulo draconis ore spectabilem, & floris stamina quasi Serpentis linguas exerentem, quam si haberemus, meritò viperariæ nomine donare possemus. Buglossa syluestris Herbariorum dicitur echium, nempe ἔχιον, & in antiquis Dioscoridis nomenclaturis alcibiadion, παρὰ τὰς ἔχεις, nimirum à vipera; quoniam viperarum morsibus medeatur, aut quia semina huius plantę viperinis capitibus similia procreet: herba hęc est vulgaris flore subcęruleo, aliquando subcinereo, & interdum prorsus albo. Verùm pręter hoc vulgare echium, Clarissimus vir Carolus Clusius echium pullo flore, echium rubro flore, & echium creticum describit, atq; depingit. Item cynoglossa minor seu heliotropium minus primum Cesalpino, siue Scorpioides cęruleum Dodonei, à Cordo echium palustre nuncupatur, fortè quia aduersus viperas valeat. Numenius author non proletarius aliud Echij, seu viperarię genus ocymoides appellatum reperiri scripsit; quoniam folia ocymo similia proferat, quòd sanè Nicander idem tradiderat, qui ambo doctrinę Dioscoridis, & Plinij adhęrentes hanc plantam capitula viperinis capitibus similia producere, & in vino morsibus viperarum mederi protulerunt. Alioquin echite herba apud Plinium Scammonio similis, hodie desideratur. Nicolaus Myrepsus in antidoto septuagesima supra trecentesimam, quæ podagricis conferre dicitur, prodidit nonnullos pro gentiana, chelidonium, & chidrion ponere. Fuchsius hunc locum Nicolai ponderans retulit in codice gręco legi ἐχίδριον; licèt alij legant, ἐχίδνιον: siquidem Apuleius hoc nomine donauit herbam, quam aliter viperinam cognominauit ob figuram seminis, quod viperæ caput repræsentat. Verùm Gesnerus echidrion esse nomen chelidonij minoris, ad mentem Hermolai Barbari, existimat. Amplius scorzonera herba Lobellio viperaria nominatur; quoniam in morsibus viperinis summoperè commendetur.

Crocis herba magica, quæ. F

Viperaria herba.

L.4.c.27.

L.5.de plãt var.c.50.

Echiũ palustre quid sit G

L.24.c.14

Echite herba Plin.

Echidnion herba quæ.

Scorzonera quare viperaria dicatur.

Inter lapides, gemma reperitur ἐχίτης dicta, vt voluit Plinius, vipereis referta maculis, colore fusco, & rubentibus notis: Immò contrita in aqua odorem vini spirat, & quod magis mirandum est, ebrietati resistit. Insuper, ex eodem met Plinio, lapis viperinus nuncupatur, qui ex dissecto viperæ viuentis capite eximitur: quemadmodum Scythę præstant, quando Serpentis caput inter aures dissecant ad eximendum lapidem, quem postmodum ab eo territum deuorari tradunt.

L.37.c.11 H

L.29.c.4.

Non sunt omittenda loca à viperis nomen desumentia, veluti Echidnon vrbs ad mare Aegeum sita, vt Pomponius Mela annotauit. Reusnerus quoq; meminit cuiusdam loci, qui à conspecta vipera nomen sibi vendicauit; idq; exprimit infrascriptis versibus.

L.5.Hodepor.

Loca à viperis denominata.

Mox Quedleburgi dextra conspeximus vrbem,
Aucupis Henrici quæ studiosa fuit;
Qui sibi præ reliquis sedem delegerat istam,
Vipera visa prius non procul inde fuit.

Item Petrus Martyr sermonem habens de insulis nuper repertis, prodidit, quòd in laterali prospectu Iamicæ insulæ Hispaniolæ, atq; Cubę meridiem versus repentinus vortex

tex

A tex in arenosas spirat syrtes: ea autem voracia, & cæca vada Hispani viperas nuncupant; quoniam ibi multæ naues, veluti viperina cauda comprehensæ implicentur.

Cæterùm vipereus, & viperinus sunt nomina adiectiua, quæ ad viperas spectantia denotant. Immo Apuleius hoc nominè (viperalis) vtitur, dum rutam viperalem vocat, quia Serpentibus, & potissimùm viperis resistat. Mirandum est, quòd sermo interdum vipereus quasi plenus ira, & furore nuncupatur, iuxta illud.

Nomina multa a vi peris deducta.

——— *dictisq; furorem*
Vipereum inspirant.

Apud Græcos ἐχιδναῖος viperinus exponitur, & ἐχιόδηκτος apud Dioscoridem ictus, vel demorsus à vipera legitur. Demum Echion, præter nomen virorum, & plantarum, de quibus antea fuit actum, significat etiam medicamẽtum, quod paratur ex vipera combusta in fictili nouo, additis succo feniculi, & manna thuris, quòd in suffusionibus tanquam vtilissimum commendatur; hoc Syluaticus echeon etiam appellauit. Quid plura? nonne Galenus scribens ad Glauconem Theriacam διάχιδνην, nempè diacidnen nuncupauit? quoniam sit τὸ ἐχίδνης φάρμακον. Et τὸ διαχίδνης dicitur, quia vipera hanc ingrediens compositionem ἔχιδνα Grçcis vocatur. Putant autem viri docti dici χίδνην per aphæresim τοῦ ε, & χ in κ, mutatione densæ in tenuem. Alioquin Andromachus Theriacam viperas recipientem Galenen, nimirum tranquillam indigitauit, si veritatem fassus est Galenus: cum Græcis γαλήνη serenitas, & tranquillitas exponatur. Aliter Theriacæ nomen nonnulli deriuant ἀπὸ τῶν θηρίων, idest à feris, & venenatis animalibus, quorum morsibus hæc antidotus medetur. Quamuis nomen Theriacæ à viperis etiam deduci possit: cum vipera tàm mas, quàm fœmina Grçcis interdum θηρίον nuncupentur, aut quia viperinas carnes recipiat.

L. 2. de mat med.

Echeõ medicamentũ quale.

Diacidnis quodnam medicamẽtum sit.

Galenis medicamentũ est.

L. 1. de Antid.

Clarissimus Maranta omni conatu nititur probare Theriacam inde denominatam, quia efficax sit aduersus ictum ferarum omnium, quas, communi nomine Græci θηρία nominant. At quia ad mentem Galeni, Theriaca ex viperarum carne parata, Diacidnes cognominatur: propterea Maranta id non primariò, sed secundariò fieri arbitratur: nimirum vt caro viperina sit fomentum quoddam in pristinam appellationẽ: siquidem C ætate Andromachi medicamenta venenis reluctantia, theriaca dicebantur. Ideo non videtur theriaca primariò à viperis esse denominata, nam echidnia, & non theriaca appellanda esset: cum ἔχιδνα viperam, θὴρ autem non solum viperam, sed quamlibet aliam Feram venenatam designet. Quapropter theriacalia vocantur quæcumq; malignorum Serpentum morsibus opitulantur.

Theriaca cur ita vocetur.

Ex altera parte Oddus ex libro de theriaca ad Pisonem colligit Andromachum huic antidoto τὰ θηρία miscuisse; ideoq; theriacam dictam fuisse, & quia morsibus eorum medeatur, & quia ipsas Feras recipiat, vtroq; scilicet ad etymum theriacæ concurrente significatu. Verùm licèt Andromachus nomine θὴρ viperam priuatim designet, & trociscos viperinos panem θηρίον nominet, nihilominus, cum Antiochi, & Mithridatis compositio theriaca à Plinio cognominetur, nos Marantæ opinionem nullo modo improbandam esse arbitramur; scilicet medicamina Serpentum ictibus, alijsq; venenis resistentia, nomen theriacæ mereri. Id apertè colligimus ex Galeno; qui theriacam, antè viperarum admixtionem, non minus, quàm hodie nominauit: immò idem Gale- D nus allium theriacam agrestium esse asseuerauit. Quæ cum ita sint, prçdictæ compositioni, & antidoto viperas ab Andromacho additas esse opinamur, vt tam ad ictus Serpentum, quàm ad cçtera venena præsentaneum sit remedium.

Etymum theriacę secundũ Oddum.

L. 12. meth med.

E

MORALIA.

Vipera diaboli Symbolum.

CVM multa ex natura, & moribus viperarum ad rectum vitę institutum attinentia eliciantur; non erit ab re illa hoc in loco recensere. Itaq; vipera Diaboli symbolum esse perhibetur: siquidem ex doctrina Plinij, solet interdum vipera lapidem quemdam pretiosum deglutire, quem postmodum Scythę diligenter extrahentes aduersus venena fęlicissimè adhibent. Diabolus & ipse aliquando lapides pretiosos, nempe viros iustos deuorat: nihilominus, Scythę nimirum probi viri omittentes vitia de ventre Diaboli omni sedulitate se extrahunt, deinde sancto vitę instituto, tanquam alexipharmaco, aduersus criminum virus vtuntur. Rursus secundum Physiologos, si vipera smaragdum intueatur statim visionem amittit: sic Diabolus, vel etiam mundus eiusdem conditionis esse feruntur: quoniam smaragdum scilicet virum diuinis insignitum virtutibus intueri non potest, quia oculi ob inuidiam lęduntur. Propterea Seneca hoc aureum pronuntiabat assertum. *Vtinam oculi Inuidorum essent in omnibus ciuitatibus, vt fęlicitatibus omnium torquerentur.* Vel possumus etiam smaragdum Beatę Marię semper Virgini assimilare, cuius diuino aspectu Diabolus excęcatur, dum omnes eius vires eneruantur.

Vir iustus comparatur smaragdo.

F

Rursus quædam viperæ species, vt rerum naturalium indagatores referunt, tempore permixtionis ad litus proficiscēs sibilo murænā euocat, quæ ab vndis pelagi egrediens, venereo congressu, ei assentitur. Hæc vipera Diabolus esse perhibetur, qui sibilo tentamenti murænam, idest animam in diuinæ gratiæ vnda versantem euocat, vt lethali crimine ei assentiatur. Vel hanc similitudinem de Apostatis pronuntiare possumus. Quos Diabolus sibilo de flumine ordinis religiosi seducit. Immò in hoc sensu Iudæi apud Mattheum progenies viperatnm dicebantur, quia Diaboli essent æmulatores. Lyranus verba faciens de vipera, quæ manum Diui Pauli momorderat, per viperam Diabolum interpretatur, & per manum Apostoli, rectum opus Doctoris, vel concionatoris, quod Diabolus in dies veneno corrumpere conatur. Tandem Diabolica tentamenta viperina nominantur; ideo, quando Iob scripsit. *Venenum aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.* Multi interpretes per aspidem, violenta, & subita tentamenta, & per viperam leuia, & diuturna designant. Præterea mulier hanc viperæ similitudinem effugere non potest: siquidem veluti vipera imperfecto gaudet partu, dum aliquando ouum, & interdum viuum fætum enititur; ita mulier quid imperfectum denotat. Iuxta illud vulgare carmen,

Iudei cur progenies viperarum dicantur. Cap.3. In com. ad actus Apost. cap.2. Cap.20. Mulier viperæ assimilatur.

G

Fæmina fæmineum non bene finit opus.

Pariter authores memoriæ artificiosæ, mulierem viro insidiātē, insinuare volentes, figura viperæ vtuntur. Verùm inter mulieres nouerca potissimum, viperæ nomine, donanda est: nam ambo ingentes irarum motus concipiunt, & blanditias, beneuolentiamq; simulantes clanculum mordent. Iuxta vulgatum distichon.

Nouerca vipera dicitur.

Ira nouercarum quid non designat amando
Ledens, Hippolyti me docet ista malum.

Similiter reliqui peccantes vipereos mores imitari solent: etenim, si vipera, aduentāte hyeme, secundū Physiologos, venenū euomens sub humo se occulit, &, Vere ingruēte à cauernis egrediēs aliud venenum primo deterius generat; criminosi hyeme ægritudinū, & calamitatū virus vitiorum deponunt, & sub terra pęnitentiæ, pietatis, & memoriæ mortis se occultant. At prætereunte ærumnarum bruma, & verno secundę valetudinis, & prosperitatum tempore accedente, latibula pietatis, & pęnitentiæ relinquentes nouum peccati venenum generant. Iuxta illud sacrę paginę. *Est qui præ inopia vetatur peccare, & si inuenerit tempus malè faciet.* Iterum peccantes viperis comparantur: quoniam vipera hominem mordens tanta siti vexari fertur, vt, nisi quamprimum aquam inueneri, disrumpatur. At, illa inuenta, atq; pota, pristinam incolumitatem adipiscitur. Hac igitur viperę proprietate ductus Diuus Chrysostomus viros lethalibus peccatis obrutos viperas nuncupabat; qui, nisi aquam pęnitentiæ potent, proculdubio intereunt.

H

Peccantes viperas imitantur. In Eccles. c.20.

Homil.3. in Matth.

Amplius

A Amplius quando ex vipera antidotus theriacalis concinnanda est, prius Fera bacillo leuiter verberatur, vt totum virus ad caudæ extremitatem trudatur, quæ postmodum præscinditur, vt ex reliquo corpore veneno carente optima componatur theriaca. Homines igitur multi veneno vitiorum scatentes, cauda longa, nimirum spe longæ vitæ nituntur: itaq; Deus optimus maximus volens medicamen aduersus criminum virus parare, quando, scilicet, criminosos à vitijs vult reuocare, illos virga calamitatum affligit, deinde caudam longam, idest spem longæ vitæ adimit, dum eos ad meditationem finis humanæ vitæ impellit, tunc enim, profligato criminum veneno, horum doctrina & exempla cæteris medicinæ esse solent. Talis vipera Paulus Apostolus natione Iudæus fuisse perhibetur, qui primùm veneno peccati plenus, tandem exemplo, & doctrina alijs medicamen fuisse dicitur: nam ipse scribens ad Thimotheum pronunciauit, quòd primò fuit persecutor, & blasphemus, sed à Domino percussus ærumnarum virga, doctrina, & exemplis, aliorum medicina euasit.

Criminosi dicuntur vipera.

Paulus Apostolus dictus fuit vipera.

Vicissim debent etiam peccantes nonnullas viperæ proprietates imitari. Primum si B hæ bestiæ visionem in cauernis hebetatam, Vere exeuntes fæniculo recreant: ita criminosi visionem mundanis negocijs, & impietate ob scuratam, aduentante diuinæ gratiæ tempore, illustrare, & à peccatorum cauernis per confessionem piacularem egredi debent, nec non fæniculo sacræ doctrinæ tenebrosos intellectus oculos recreare. Iuxta illud Apocalypsis. *Collyrio inunge oculos tuos vt videas.* Immò veluti vipera pellem exuit inchoans à capite: pariter peccans pellem veterem vitiorum, sacra totius anteactæ vitæ confessione, deponere debet, & nouam pænitentiæ vestem induens semetipsum renouare. Iuxta illud Psalmi. *Renouabitur vt Aquila iuuentus tua.* Hac etiam ratione, possumus fateri quòd peccans tanquam vipera oratione sibilat, & venenum peccati confessione euomit; sicq; murænæ, nimirum Deo iungitur. Sed diligenter animaduertendum, ne peccans ad morem viperæ virus criminum iam iam depositum resumat.

Cap. 3.

Peccans debet quandoque viperam imitari.

Si accedamus ad criminosos in specie. Prima facie, se se offerunt improbi regligiosi, qui aliquando tot viperulæ esse videntur, quæ in ventre matris crescentes totum hauriunt nutrimentum, deinde statutum feturæ tempus non expectantes, disrupta aluo, in C lucem exeunt: quare hi, viperularum ritu, in ordine religioso degentes, neq; expectantes determinatum dignitatum tempus, quas affectant, arctas religiosi ordinis leges aspernando, matrem corrodunt, omniaq; perurbant. Propterea ad rem scribebat Baruch: *Exacerbastis eum qui nutrit vos, & contristastis nutricem vestrã Hierusalẽ.* Succedunt raptores, & sanguinarij, qui & ipsi viperis assimilantur. Ideoq; Sydonius Apollinaris (referente Cælio) de his loquebatur hunc in modum. *Libenter incedunt armati ad epulas, albati ad exequias, pelliti ad Ecclesias, pullati ad nuptias, castorinati ad letanias, in foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpiæ.* Præterea viperæ, impostores, simulatores, & Iustitiæ insidiantes denotant, vt optimè tradidit Clemens Alexandrinus. Vnde in hoc sensu apud Lucam, Iudæi ἐχιδνῶν γεννήματα idest viperarum progenies appellabantur, non solum quia Sanctis Prophetis aduersarentur, sed etiam quia veneratæ malitiæ pleni doctrinam Dei suspectam redderent.

Praui Religiosi.

Cap. 4.

Raptores.

In epist. hortat. ad Græcos.

Quid plura? Illi, qui, euaginata lingua, aliorum famam petunt, viperæ iure optimo appellandi sunt, quoniam vnico linguæ ictu, & se, & audientem, & proximum perimunt. D Immò ad garrulitatem vipera attinere videtur: quandoquidem Erasmus scribebat; quemadmodum viperini fætus matris aluum discindunt; ita garruli in suam perniciem arcana promunt. Sequuntur considerandi illi, qui in iracundiam præcipites feruntur, perinde atq; naues sine retinaculis: siquidem Diuus Chrysostomus in demonstranda horum natura, viperæ exemplo vtitur. Dicebat enim quod nulla vipera ita potest animal aliquod venenare, veluti iracundia hominem, quæ ferreis quibusdam vnguibus eum lacerat; neq; solum nocet corpori, sed animæ etiam valetudinem corrumpit; cum omnes eius vires dissipet, eamq; ad proprias functiones obeundas inutilem reddat. Sed quid dicemus de virulentis inuidorum obtrectationibus? quorũ naturam Basilius Magnus exemplo viperæ manifestat; id enim pronunciabat. Veluti viperæ, dilaniato matris vtero in lucem exeunt; sic inuidiam concipiẽtes semetipsos corrodere, & tabefacere solent; cum homines malignos, & inuidos continuus dolor concomitetur. Hac de re Ouidius ædes Inuidiæ repræsentans, inuidiam vipereas edentem carnes describebat hunc in modum.

Detractores viperæ dicuntur.

In Matth. homil. 17.

Iracundi viperis comparantur.

L. 2. Metã.

Concussæ patuere fores, videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum
Inuidiam.

Insuper fænus, quod nil aliud est nisi fætus quidam pecuniæ parientis, atq; increscentis, similitudinem viperæ non effugit, cum fætum viperarum parentis viscera corrodẽtem imitetur: etenim vsura fæneratoris præcordia dilaniat. Vnde Diuus Chrysostomus solebat pronunciare, quòd fænerator rebus suis nunquam iucundè vtitur, neq; lætatur, dum possidet: immo quando fænus sibi collatum est, non tam exultat, quòd additio facta sit, quàm tristatur, quod nondum vsuræ sortem adæquarunt. Tandem, quamuis vipera quemlibet hominem nequam denotare possit; nihilominus hæreticos præcipuè, & scismaticos designare potest: ideo iure merito Diuus Chrysostomus promulgauit hæresiarchas, ad morem viperini fætus, matris vterum discerpentis, dilacerasse, & dissipasse fidem Sanctæ Matris Ecclesiæ, atq; ad principatum processisse. Item quemadmodum vipera mordicus apprehendit manum D. Pauli Apostoli, vt in Actis Apostolorum recitatur, quæ tandem in ignem ab Apostolo excussa fuit: ita hæretici pertinaciter Christi fidelibus aduersantes, ingenti flammarum globo debellandi sunt. In maiorem asserti confirmationem ferunt viperam semen per os à mare recipere, & libidine intemperatæ cupiditatis exardescẽtem caput maris abscindere, fætumq; inde conceptũ ventrem matris laniare: sicq; vipera fęmina pariendo obit, veluti mas generando perierat. Vipera mas, in morali doctrina, nil aliud est, quàm hæreticus, fęmina verò anima hominis simplicis, & synceri: propterea si ille doctrinam, & verba Christianæ fidei aduersantia, in corda simplicium audientium disseminauerit, proculdubio mala concipiens opera, quæ tandem, & audientem, & doctorem perimentur. Iuxta illud Psalmi. *Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem.*

In Matth. homil. 57.

Fęneratores viperę sunt.

Hęresiarchæ viperę dicuntur.

Cap. 28.

Viperis Hęretici assimilantur.

His addamus scismaticos viperę filios imitantes, qui in ventre Ecclesiæ nutriti, non expectantes, neq; sustinentes correctionem, eiusdem vnitatem scindunt, & rebellantes ab illa recedunt. Demum si vipera hominem necare conatur, viciſsim saliua hominis viperã extinguere nititur. Liceat igitur in præsentia viperam ad mortem, & hominem ad Christum comparare: quamobrem si mors conata est, ictu, Christum superare; tandem ipse in cruce pendens, saliua proprij sanguinis, viperam, nempe mortem debellãs triumphauit. Quamobrem possumus cum Diuo Ambrosio, & Augustino decantare. *Tu, deuicto mortis aculeo, aperuisti credentibus regna Cęlorum.* Quam sententiam vir quidem omnigena eruditione clarus, hoc disticho, apprimè recitauit.

Scismatici ad viperas cõparatur.

Vipera cõparatur ad mortem.

Mors mortis morti mortem, ni morte dedisset,
Cælorum nobis ianua clausa foret.

Deniq; cum iam, liquidò omnibus constet viperæ ictum esse lethalem: nihilominus non est talis, quin alius, nimirum aspidis lethalior inueniatur. Hinc moralis doctrinæ pręceptores colligunt, hominibus primarijs, & validis honorem, maioribus verò, & validioribus maiorem habendum esse. Iuxta vulgatum distichon.

Fortem fortis amet, nam fortem fortior angit:
Maiori timeat obuius ire minor.

L. 13. epist.

Ad finem Seneca, & ipse similitudine viperæ vtitur ad demonstrandum, quòd veluti honestum ex turpi non nascitur; ità nec ex malo bonum: cum idem bonũ, & honestum esse perhibeatur, his verbis. *Quidam ex nostris aduersus hoc sic respondent putemus pecuniam bonum esse vndecumq; sumptam, non tamen idea ex sacrilegio pecunia est, etiamsi ex sacrilegio sumitur. Hoc sic intellige: in eadem vrna, & aurum est, & vipera. Si aurum ex vrna sustuleris, quia illic & vipera est, non ideo mihi vrna aurum dat, quia viperam habet, sed aurum dat, cum & viperam habeat. Eodem modo, ex sacrilegio lucrum fit: non quia turpe, & sceleratum est sacrilegium, sed quia lucrum habet: quemadmodum in illa vrna vipera malum est, non aurum, quòd vna cum vipera iacet: sic in sacrilegio malum est scelus, non lucrum. quibus opponitur dissimilis vtriusq; rei conditio. Illic aurum possum sine vipera tollere, hic lucrum sine sacrilegio facere non possum: lucrum istud non est oppositum sceleri, sed immixtum.*

Ad finem moralia præcepta docent, ne in peragendis negotijs opera pereat, aliquando consulendos esse sapientes; quod demorsi à vipera pręstabant, qui olim solebant petere ab alijs ab hac Fera percussis, quibus præsidijs, in tali casu, vsi fuerint. Id eleganter

Ater explicat Plato in sympofiacis (referente Cælio Rhodigino) hunc in modum. *Porrò non secus prorsus afficior ac is, in quem vipera mordicus incurrerit; hunc siquidem produnt affectionem suam, & læsionem ijs tantùm velle patefacere, quos eadem morbi quandoq; iactatos compererit, ceu hi demum, vt qui ægritudinis non sint expertes ignoturi videantur, si quid dictum, factumue sit absurdi, morbo violentius crassante. Quamobrem ego quoq; sapientiæ stimulis conuulneratus, quæ cæteris potentiùs ferit, inexplebiliter quodammodo orationem eiuscemodi expetens, quæ validius, quàm viperæ denticulus infigitur, omnia statui conari, vt Socratem mihi asciscam, cuius è fonte, siti arescentia præcordia vberius queam rigare; nec ista nunc promererem, ni rem cum philosophiæ mysterijs diu initiatis esse mihi animaduerterem.*

Lib.6.lect. antiq.c.16

PROVERBIA.

PAVCA sunt adagia, quæ ex natura, & moribus viperarum eliciuntur; attamen quæ, & qualia sint, breuibus recitare conabimur. Primùm dicitur. *E vipera rursus nascitur vipera*, quando volunt denotare ex malo nihil boni prouenire posse. Ideo solet pronunciari de illo, qui cum sordidis, & contaminatis sit moribus, alijs morum integritatem persuadere conatur. Aliud prouerbium est tale. *Aspis à vipera*. Subintelligendo venenum sumit; referturq; ad homines improbos inter se colloquentes. Multi volunt hoc adagium desumptũ fuisse ex apophthegmatibus Diogenis, qui cum aliquando vidisset mulieres quasdam inter se colloquentes, hæc verba protulisse dicitur. Ἀσπὶς παρ᾽ ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. scilicet Aspis à vipera venenum sumit. Quãuis adagium hoc possit etiam vsurpari, quando quis improbus, collocutione alterius improbi, & fraudulenti deterior euadit: item quando duo homines verborũ præstigijs vtentes simul loquuntur. Ideo in hoc genere aliud adagium circumfertur apud Græcos. Nimirum Σύροι πρὸς φοίνικας. Quoniam Syri, & Phænices sunt populi, qui impostura verborum fucum semper facere nituntur. Demum aliud prouerbium huius generis promulgatur. *A vipera demorsum culpas.* Refertur in illum, qui cum damnum acceperit, etiam reprehenditur, vel in illum, qui alienæ calamitati insultat. Hoc recitatum fuisse ab Aristide tradit Manutius. Quamuis alij voluerint natum esse ab illa fabella, in qua auceps visco turdum in arbore morantem comprehensurus, incautè conculcans viperam, ab ea lethaliter ictus fuit. Hic igitur agens animam hæc verba pronunciasse perhibetur, Me miserum, animal capturus, ab alio ad interitum captus fui. Hinc postea colligunt doctrinæ moralis præceptores eos, qui alijs insidias tendunt, sæpe sæpius in easdem incidere.

E vipera rursus vipera.

Aspis à vipera.

Syri ad Phænices prouerb.

A vipera demorsũ culpas.

In Adag.

MIRACVLA.

QVÆ supra vim naturę in genere viperarum à Sanctis Dei patrata sunt, non longè petenda esse censemus: propterea quòd legimus in Actis Apostolorum, cùm Diuus Paulus ad Melitensem insulam copia viperarum redundantem peruenisset, & ad ignem accendendum, multitudinem sarmentorum congregasset, viperam flammæ violentia pulsam, & à sarmentis egressam manum Apostoli Pauli inuasisse. Vnde Barbari incolæ, viperam de manu Sancti Apostoli pendentem intuentes, ipsum non minutula labecula, sed maxima labe, & quidem illuibili inquinatũ esse existimarunt. Ideoq; dum sanctum lethali vulnere affectum credebant, ipse excussa in ignem vipera, nullam prorsus læsionem percepit. Tunc spectatores, cum manum Diui Pauli, neq; intumuisse, neq; quicquam mali passam conspicarentur ipsum Deum esse opinabantur.

Cap.28.

Manus Pauli Apostoli demorsa à vipera illæsa mansit.

Amplius legitur apud Surium in vita Sancti Charitonis, quòd à vipera, permittente Deo, necati fuerunt illi, qui Sanctum Charitonem in vrbe Iconio Lycaonię Prouincię prædantes in vincula coniecerunt. Siquidem vipera Dei ministra prædones mordicus Sanctum insequentes proprio veneno expugnauit: etenim, illis prædæ intentis, & in labo-

Tom.5.

Vipera S. Charitonis iniuriã vlciscitur.

laborem nefarium incumbentibus, domiq; dimissa lagena vino plena, hæc à vipera venenoso humore inquinata est. Interim illi defessi, & graui siti, ob iniquum laborem, oppressi, domumq; reuersi auidissimè vinum lagenæ potarunt, qui paulò post omnes animam efflarunt; sicq; Sanctus Charito supra vim naturæ à vinculis liber euasit.

E

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS superiùs, per Serpentis figuram, salus hieroglyphicè demonstrata fuerit: nihilominus hoc in loco attestamur satius esse salutem, icone viperæ, designari; cum hæc bestia non solum suomet ictui medeatur, sed etiam innumeris ferè morbis opituletur. Tradidimus quoq; in capite antecedenti Serpentis figura, salacitatem indicari: attamen in præsentia fatemur cõuenientius esse, pictura viperæ, eamdem salacitatem denotari: propterea quòd Scythæ, ad exprimendam famosam meretricem Araxam, quæ grandem pecuniam propudio sui corporis emerebatur, semiuiperam, nempe fæminam vmbelicotenus, humana facie, reliqua viperina, figurabant. Verùm cùm vipera extra ordinem aliorum Serpentum, sua sibi vendicet hieroglyphica: prima fronte Aegyptij Sacerdotes, expressa viperæ icone, significabant mulierem odio maritum habentem, neq; illi, nisi congressus gratia, blandientem. Hoc hieroglyphicum inde ortum esse scribit Orus Apollo, quia caput maris à vipera fæmina, in cõgressu, amputari crediderunt. Veluti demonstraturi filios aduersus matrem conspirantes, viperæ fœminæ hieroglyphico vtebātur; quoniam inualuit apud illos opinio, quòd fætus viperini, laniato matris vtero, in lucem egrederentur. Hinc nonnulli collegerunt causam, propterquam Prisci viperam, vnà cum gallo, & simia in culeo paricidæ suereretur.

Meretricis hieroglyphicum.

F

Hieroglyphicū mulieris maritū odio habentis.

Amplius inter nuperos authores, aliqui scriptis mandarunt abortiuum incommodum, icone viperæ pedi, mulieris suppositæ, monstrari posse: cum prodiderit Plinius, quòd mulier prægnans si studio, aut incuria viperam transcenderit, illicò abortit. Item designaturi perniciem, viperam insilientem in hominem effigiabant: quamobrē apud oraculum delphicum, serpens, vel ad mentem aliorum vipera, singulari certamine prouocans Apollinem conspiciebatur. Immò, ex multorum opinione, ob eamdem rationem, nostra etiam ætate, multis in locis Romæ, statua Apollinis innixa trunco lauri à vipera circundato visitur. Insuper Pierius Valerianus fretus authoritate Philonis conatur, morsu viperæ, vulnus amatorium nobis insinuare; dum inquit morsum viperinum attinere ad illud hieroglyphicum amatoriæ mollitudinis, quod in sacris litteris indicatur per Serpentem, qui Adamum decepit: quandoquidem probatissimi authores promulgarunt, in illo fomitem voluptatis, nequitię, & mollitiei delituisse: cum viperæ cutis maculis insignita varijs, varias, & delicatas rerum omnium illecebras repræsentet. Et humanum genus nulla re magis, quàm rerum varietate afficitur, quia & ipsa natura varietate ad lasciuiam vsq; delectari videtur. Quibus si summoperè delectemur, inhæsitare luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre ad morem viperarum, serpere videmur; sicq; terrestri cibo, posthabito cælesti, vescimur. Ad finem Orus Apollo scribit, quòd Aegyptij significaturi hominem in cursu celerem, & sine causa fugientem, viperam, & ceruum pingebant: cum ceruus visa vipera, celeri cursu aliò proficiscatur. Immo Boream ventum viperinis caudis loco pedum denotabant: nam olim hac figura in olympia vnà cum raptu Orythices conspiciebatur.

Paricidarū pœna.

G

Li.14. hierogl.

Vulneris amatorij hieroglyphicū.

Cur vipera voluptatē designet.

Lib.2. Hierogl.

H

Hominis in cursu velocis hieroglyphicum

N V-

A

NVMISMATA.

IN multis numiſmatibus figurę Serpentũ cõſpiciũtur veluti in primo capite huius libri retulimus. Verũ ab his Serpentũ iconibus viperas reprę ſentari multi authores atteſtantur: quamobrẽ in quadam Auguſti moneta, in qua licet intueri figuram manu dextra Serpentem ſtringentem, viperam eſſe multi tradunt. Deinde in altera eiuſdem Auguſti, quæ repręſentat figuram humanam manu ſiniſtra pateram tenentem, & dextra Serpentem, viperam, in ſymbolum ſalutis eſſe fatentur. Amplius in Solis nummo, qui omnium author, & conſeruator ab Ethnicis credebatur, duo Serpentes, vel ex ſententia aliorum, viperæ refulgebant; quibus longiorem, ſalubrem, & tutam vitam ſignificabant. Item cuſa fuit moneta quædam à Republica Coorum, vt ſuum ciuem B Hippocratem perpetuis cumularent honoribus, in qua, figura humana baculo à Serpente circumdato viſebatur, quem ſerpentem eſſe viperam authores non proletarij perhibent, vt vitæ humanæ adminiculum denotarent. Pariter hoc Inſigne in monumentum Aeſculapij inuentum fuit. Idem de monetis M. Aemilij Claudij Antonini, & Fauſtinæ multi referunt in quibus figuras Serpentum licet conſpicari. Vnde Higea Dea quæ à ſanitate, ſecundum Priſcos, non diſcrepabat, cum poculo in dextra, & viperam in ſiniſtra pingebatur, quæ icones in pluribus Imperatorum numiſmatibus viſuntur, quibus ſalubritatem, & noxam indicare volebant.

Numiſma Solis quale

Nummus Coorum ad memoriam Hipocratis

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

CVLTIORIS litteraturæ viri, qui iuuandis ſtudioſorum rebus nati ſunt, ex varijs viperarum propietatibus varia emblematum argumenta hauſerunt. Quocirca nonnulli remedia ex carnibus vipereis emanantia contemplantes, iconem viperæ exhibuerunt cum titulo. AB EODEM SALVS, ET PERNICIES. Hoc argumentum deſumpſiſſe videntur ab Adriano Iunio, qui in libro Emblematum figurauit hominem capris Elleborum porrigentem cum inſcriptione. IDEM SALVTIS, ET EXITII FOMES. Quandoquidem Elleborum necem hominibus, & capris pinguedinem afferre perhibet dum canit.

Remedium ex vipera Emblematis argumẽtum.

Embl. 31.

Nos necat elleborus, capris adipem auget, auiq́;
Idem ignis fomes, & populator opum eſt.
Inſontem, & ſontem facundia præſtat eumdem:
Nunc eſt exitium, nunc medicina ſalus.

Alij non vulgariter eruditi meditantes virus viperinum, vt Florẽtius, effigiauit hominem expuentem in fauces viperæ, cum inſcriptione. SOBRIETATE VENVS SVPERATVR. verſus autem adſcripti ſunt huius tenoris.

Embl. 57.

D

Vipera ieiunis hominum conſperſa ſaliuis
Exſpirat: medicis ſi ſit habenda fides.
Sic laſciua caro, ſi tractes durius illam,
Concidet, & mentis ſub iuga colla dabit.

Quare author, in hoc loco, viperã pro laſciuia repræſentare videtur, ad quã domandã nihil pręſtantius, & efficatius ieiuno eſſe poteſt, cuius vi carnis vitia extinguntur, & caſtæ cogitationes reſultant. Vnde D. Auguſtinus non iniuria ſcribebat. Ieiuniũ purgat mentem, ſubleuat ſenſum, carnem ſpiritui ſubijcit, nebulas cordis diſſipat, libidinum ardores extinguit, & caſtitatis lumen accendit. Non debemus igitur admiratione teneri ſi ſancta Romana Eccleſia quadrageſimali tempore, in diuino celebrando ſacrificio, hæc verba pronunciet. *Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia.* Alij pinxerunt viperam ſe ſe iaculantem in hominem cum titulo. IN INVIDVM. deinde infraſcriptis verſibus ſuam ſententiam ſic explicarunt.

Fomes libidinis quomodo extinguatur.

Qui ve-

E

Qui vomitas rabidum mordax sermone venenum.
Et latras lingua verba canina truci.
Vipera, quæ superat superante venena veneno.
Confringet vires, ni fugis, illa tuas.

Alciatus autem id melius expressisse videtur, quando pinxit mulierem viperas vorantem cum titulo INVIDIA, cuius carmina sunt hæc.

Embl. 71.

Squallida vipereas manducans fœmina carnes,
Cuiq; dolent oculi, quaq; suum cor edit.
Quam macies, & pallor habent, spinosaq; gestat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

Inuidiæ descriptio secundū Ouidium.

Non mirandum est talia ab authore de Inuidia pronunciari: siquidem Ouidius in libris transformationum descripsit, & ipse Inuidiam viperinis carnibus vescentem; nam tales carnes potius absumere humanum corpus, quàm nutrire dicuntur. Ideo qui delectantur griphis huc respicientes, solent proferre quamdam belluam semetipsam absumentem in terrarum orbe versari, & per hanc Inuidiam interpretantur. Inuidia enim viperæ prudenter assimilatur. quoniam si vipera fætum in lucem non edit, nisi aluo abrosa: pari ratione liuor illum, in quo gignitur, primo afficit, & quasi conficit. Hinc colligendum est, quàm cęca temeritate capiantur illi, qui melioribus inuident. Nullum enim vitium est, quod aliquam non pariat voluptatem, præter Inuidiam, quę perpetui mæroris causam producit.

Inuidia est vipera.

F

Ex altera parte Florentius contemplans congressum viperarum exhibuit iconem viperæ coeuntis, & maris caput præcidentis, cum titulo. VOLVPTATIS PRÆMIVM. Tetrastichon autem subscriptum est tale.

Embl. 47.

Cum coit, & dulci Veneris iacet ebria motu
Vipera, contruncat insidiosa marem.
Hoc venus omnis habet, primò sua gaudia fundit
Postmodo, sed stimulis corda fruentis agit.

Vndè quidam vir acris ingenij scriptis mandauit: voluptatem ore suo mel gerere, corde fel, & in dorso anxios morsus. Quocirca non est admirandum, si Prisci fabulati sint, Saturno cælestibus regnis pulso, & Ioue dominante, Voluptatem, & Dolorem coram eo, grauissimis iurgijs, & criminibus, quibus se mutuo prosequebantur, adfuisse. Hinc Iuppiter ratus bono esse Reipublicæ, inimicitias, & odia deleri, tunc omnes intendit neruos, vt hi duo litigantes conciliarentur: sed cunctis conaminibus incassum adhibitis, hos reluctantes adamantina quadam catena copulauit, vt simul perpetuò manerēt. Quamobrem, qui horum vnum, necessariò, & alterum habet; quoniam vbicunq; est mel, ibi quoq; si diligenter inquiratur, fel reperitur. Pariter, & apes pungunt, vt insinuent hominibus dulce inquirentibus, tandem amarorem etiam inueniri. Id priscis Romanis non fuit incognitum, qui duas Deas in vno, & eodem templo collocatas, scilicet Angeroniam ab angoribus, & Volupiam à voluptatibus nuncupatam venerabātur, vt cunctis hominibus patefacerent, extrema gaudij męrorem semper occupare.

G

Cur voluptas, & dolor simul iungantur.

Iunius à prædicto non recedens argumento duas viperas congredientes delineauit, quarum fæmina caput maris amputare videtur, cum inscriptione. FÆMINA IMPROBA. Comparat enim fœminam, vel malam vxorem viperæ fœminæ his versibus.

Embl. 38.

H

Cum ruit in venerem, blanditur echidna marito,
Mox satura insertum præscidit ore caput.
Improba palpatur, tentigine feruida coniux;
Continuò lethum possit anhela viri.

Item authores partum viperinum ponderantes, alia emblematum argumenta inuenerunt. Nam Florentius delineauit viperinos fætus ex laniata ventris aluo prodeuntes, cum inscriptione. IVSTA VLTIO. deinde cecinit.

Embl. 51.

Vipera, quæ coiens occiderat ante maritum,
A sobole hoc idem supplicium patitur.
Tarda licet, Nemesis pænam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

In Problē.

Conatur author, hoc emblemate, cunctis insinuare hominibus pænam quandoq; differri, non tamē auferri: etenim scripsit Plutarchus Tyrijs fuisse in more, vinculis Deorum simu-

A simulacra exornare, vt innuerent Deos, ad criminum vltionem, lento pede incedere, sed tamen aliquando de maleficijs pęnam sumere: vnde Valerius Maximus, ad rem, pronunciabat, quòd ira Diuina lento gradu ad vindictam procedit, sed tarditatem supplicij grauitate pæne compensat.

Similiter Paradinus figurauit viperam vnà cum catulis latera ventris rodentibus, vt aura vitali fruerentur, cum titulo. INGRATIS SERVIRE NEFAS. Comparat enim ingrati animi vitium ad viperam, quę in congressu, admissum marem necat, & eadem à fætu concepto tandem necatur. Et quoniam vipera non solum cum fæminis eiusdem speciei, sed etiam cum murænis permisceri perhibetur: propterea Alciatus pinxit viperam, secus mare, murænam euocantem, hac inscriptione coronatam. REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI, deinde subscripsit tale hexastichon.

In symb. heroic.

Embl. 191

Cum furit in venerem pelagi se litore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Murænamq; ciens ingentia sibila tollit:
B *At simul amplexus appetit illa viri.*
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alternum debet coniugi, & obsequium.

His versibus significat nobis Alciatus, puritatem, & reuerentiam in matrimonio seruandam: qua de re Basilius Magnus, exemplo congressus viperæ, & murenæ, honestos coniugum mores hominibus insinuat: etenim vipera nocētissimum animal sibilo murænam ad concubitum euocans, reuerentia coniugij, venenum euomit. Hinc homines hoc moniti exemplo, copulæ coniugalis gratia, inclementiam, & inhumanitatem deponere debent. Præterea addit Basilius, aliud documentum ex permixtione viperæ, & murænæ eliciendum esse: siquidem hæ bestiæ, cum sint diuersi generis, adulterium quoddam nobis repræsentant: quare qui aliena inuadunt cubilia, similes bestijs esse videntur. Ad finem Alciatus expressit figuram Cadmi, Draconis dentes serentis, cum titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. Deinde in subscriptis versibus hos dentes appellat vipereos. At quoniam pictura iconem draconis prę se fert, ideo de C hoc, in capite de dracone verba faciemus.

In Hexamer. orat. 2

Adulteri similes bestijs esse feruntur.

PHRENOSCHEMATA.

AFFINIA emblematibus phrenoschemata hoc in loco recensere operæ pretium esse duximus: quandoquidem ex ijsdem argumentis, ex quibus emblemata, sumpta esse videntur. In primis quidam Aulicus à Principe varijs criminationibus immeritò vexatus, exhibuit picturam viperæ per aluum vulneratam parientis cum hoc Dicto. NVLLVM MALVM IMPVNITVM. Alludebat enim ad congressum viperarum, quarum mas in coitu, & fęmina in partu perit.

Insigne desumptum à partu viperæ.

Immò Perciuallus à prędicto non recedens argumēto, viperinos effigiauit catulos ex lacerata viperę aluo exeuntes cum Dicto. EN LABORIS FRVCTVS. Accedit aliud D phrenoschema viri nō vulgariter eruditi, qui cum vellet mulieri in iracundiam præcipiti nubere, effigiauit murænam à vipera euocatam, cum hoc Dicto. DEPOSITO VENENO. Nam explicatum fuit superiùs, ad mentem nonnullorum, viperam euomere virus, antequam cum muræna permisceatur. Alius omnibus disciplinis exornatus ad mulierem, quam deperibat, tale misit phrenoschema; nimirum iconem viperę hoc Dicto exornatam. EX HAC VITA, ET MORS. quandoquidem viperę morsus necē affert, sed vicissim viperina caro proprio ictui medetur.

In lib. insign.

MON-

E

MONSTRA.

NIHIL est apud nos controuersum aliqua monstra in genere viperarum reperiri; quoniam viperas bicaudas ex viris fide dignis aliquando visas fuisse intelleximus. Item clarissimus vir Ioannes Baptista Porta, Neapoli, viperam viuam bicipitem à multis conspectam fuisse fatetur, quæ vtrumq; flectebat caput, & linguas trisulcas exerebat; dum ipse adhuc opus magiæ naturalis conscriberet, & propterea huius viperini monstri illo in libro meminit. Hoc autem alicui mirum non videatur: siquidem in primo capite huius libri, bicipitis Serpentis iconem repræsentauimus, quem diligenter exsiccatum quidam vir nobilis, ex remotis partibus, tanquam rem admirandam Illustrissimo Comiti, & Senatori Philippo Aldrouando attulit. Hic Serpens adhuc in publico Illustrissimi Senatus Musæo conseruatur.

Li. 2. Mag. nat.

Vipera biceps visa fuit Neapoli.

F

SIMVLACRA.

CLARISSIMVS vir Ripa in omnibus disciplinis exornatus perpendens & ipse varios viperarum mores, & dotes, ad varia significanda, quædam simulacra non spernenda exhibuit. Primùm in demonstrando ingrati animi vitio, pinxit mulierem folijs hederæ indutam cum duabus viperis, quarum mas caput in os fæminæ inserit: cum superius fuerit exaratum fæminam, in hoc bestiarum genere, congrediendo caput mariti amputare; quod maximæ ingratitudinis nota esse videtur. Amplius ad monstrandã humilitatem, delineauit mulierem suspicientem, & pedibus viperam semimortuam calcantem. Vipera in hoc simulacro pingitur, ad indicandum Odium, & Inuidiam: hæc enim duo pedibus premenda sunt ab eo, qui veram humilitatem exercere profitetur.

Simulacrũ Ingratitudinis quale.

Simulacrũ humilitatis.

G

Rursus idem author in figurando Periculo, exhibet picturam iuuenis per florulentum pratum gradientis, & incautè viperam calcantis, quæ reuoluta, pedem iuuenis mordet: etenim, hoc simulacro, admonemur; quòd homo per floridas mundanarum prosperitatum vias proficiscens interdum in aliquas calamitates inopinatò incidit. Insuper idem author, ad manifestandum matrimonium, effigiauit iuuenem eleganti indutum veste, cum vipera sub pedibus, & iugum supra humeros. Vipera, in hoc simulacro, locum habere videtur, quatenus insinuare potest viles cogitationes omittendas esse, quæ coniugi damno esse solent, vitando morem viperæ caput mariti, in coitu, amputantis.

In 2. part. Icon.

Periculi simulacrum quale.

Matrimonij simulacrũ quale.

Tandem pro significanda Africa, idem author figurauit mulierem cornucopia exornatam, nec non viperis, & alijs animantibus venenosis circumdatam: vt ostenderet talem regionem prædictis animalibus redundare: quapropter Ouidius non sine ratione canebat.

L. 4. Metã.

H

Cumq́, super libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ.

Nam, ob redundantiam venenosorum animalium, quæ in Solo Africano diuagantur, poetæ fabulati sunt ex guttis sanguineis Medusæ capitis in illam Regionem cadentibus, viperas, & alia venenatorum animalium genera nata fuisse.

A

VSVS IN CIBIS.

FVISSE homines, qui exporrecta fronte carnibus viperinis olim vescerentur, ex Galeno manifestum habemus: quandoquidem multi populi viperis assis, & elixis, in commessationibus, tanquam anguillis vtebantur: quemadmodum Ægyptij, Arabes, & Trogloditæ, qui, pro epulis, has bestias passim conquirebant, vti Galenus multis in locis est attestatus. Item, ex Plinio, Cirni, & Indi vltra flumen, & qui montem Athon incolunt, nec non Æthiopes, Macrobij, & Seræ viperinis carnibus aluntur: ideoq; ad centum, & quinquaginta annos vitam prorogare perhibentur; cum hoc salubri alimento nutriantur; quemadmodum vicissim, eodem Plinio authore, Parthi populi cicadis, & locustis fumo, & sale exsiccatis vescentes, vltra quadragessimum B annum, vitam non protrahunt. Hinc viperas non solum esse ediles, sed etiam ad vitam prorogandam, vtilissimas colligendum est. Quapropter Athenæus ad cænam insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimam, viperas, ritu piscium conditas, pro obsonio deferebat. Etenim Prisci non modo recentibus viperarum carnibus, sed assis quoq;, & salitis, ad morem piscium, vsi sunt. Nostra ætate in Italia caro viperina, non in epularum lautitijs adhibetur, sed ob vitæ longitudinem, & à mulieribus ad comparandam pulchritudinem comeditur, quamobrem vnusquisq; tutò his carnibus vti potest: dummodo viperæ recenter captæ, & summa diligentia præparatæ sint.

L. 3. de Aliment. fac.

Populi vescentes viperis, quales.

L. 7. cap. 2.

Li. 11, cap. 26.

Li. 8. c. 13.

Viperę quomodo condiantur.

Harum autem præparandarum ratio pro cibis, apud Galenum legenda est; quoniam caro harum belluarum omni prorsus veneno caret; & licèt, in elixandis carnibus viperinis, anethum, & aliæ herbæ huius generis addantur: nihilominus non ad tollendum venenum, sed potius ad ferinum odorem emendandum adijciuntur. Quod autem ex vsu, & esu viperinæ carnis morbus pedicularis procreetur, vt nōnulli scriptis C mandarunt, hoc ridiculum esse existimauit Dioscorides; cui non refragatus est Galenus, tradens hoc affectu illos tantūmodo corripi, quorum corpora prauis succis redundant: verba autem Galeni sunt hæc. *Conueniens est generalis facultatis meminisse carnem viperinā dicendo exsiccatoriam, & valenter digerentem, mediocriter verò excalfacientem: properat autem, vt videtur, vis eius ad cutim, per eam videlicet, quæ in corpore sunt excrementa exigens. Quibus ergo affatim est mali succi in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum numerus, & à cute ceu squamma abscedit, & decidit extrema cutis, quam Græci vocant ἐπιδέρμιδα, ad quam sistuntur, & retinentur adusti, terrestresq; humores ad cutem protrusi, à quibus psoræ, lepræ, & elephantiases nascuntur.*

Lib. 2. ad Glauc.

Ferinus odor viperarū quomodo tollatur.

Li. 11. de simp. med. fac.

Quando generētur pediculi in cute.

VSVS IN MEDICINA.

MEDICI vtilitatem nonnisi immensam ex hoc animali recipere possunt, quoniam nulla est pars huius bestiæ etiam minima, & excrementis destinata, quæ vsui medico non famuletur. Inchoando igitur à capite, vnà cum Vuecherio possumus asseuerare, caput viperæ collo appensum aduersus gutturis affectiones, efficax celebrari. Idem repetit Antonius Ludouicus in libro de occultis proprietatibus. Idem recitat Marcellus medicus antiquus, dum anginas nascentes prędicto remedio prohibet, & natas curat. Constantinus Africanus caput viperæ filo laneo, vel serico purpurei coloris strangulatę, collo ęgrotantis appendit, illumq; ab omnibus colli tumoribus subleuat. Quod postmodum multis in locis stabiliuit Galenus. Hinc Porta elicit signaturam; quoniam viperę, vt cęteri Serpentes, collo careant; ideoq; morbos colli curare dicuntur. Deinde cerebrum huius animantis in pellicula ligatum dentitiones, ex Plinio, adiuuare perhibetur. Sunt qui dentem viperinum in vsu medico commendent; quia hoc dente tactus imposterum nulla venena formidare feratur.

D

Cap. 21.

Remedia Anginæ qualia.

L. 6. de simpl. med. fac.

Lib. 6. Phyt, cap. 11.

Iecur viperæ coctum magno vsui illis futurum arbitratur Plinius, qui morsus Serpentum

Fel viperæ suspectam in morbis oculorum:
Li.29.c.4.
L 2.de mat med.
Lib. 2. de morb. mulier.
L. 6. Phyt. cap.16.

pentū timent: Hinc forsitan nonnulli opinantur à Psillis, & Marsis populis viperinum heparin edulijs misceri, quippe qui ictus earum lethales minimè metuant. Fel viperæ pro abstersione oculorum ab Alberto extollitur: sed Plinius illud tanquam suspectum, & venenosum reprobat: Exta quoq; viperina imposita omne genus serpentini vulneris, ex Plinio, quamuis insanabile expugnant. Item ossa huius bestiæ in purpurea sindone ligata si deferuntur, omnem affectum venenosum superant, nec non epilepsiam, & vertiginem, vt scribit Periander, amoliuntur. Insuper spolium viperæ, authore Dioscoride, medicamentis ophthalmicis miscetur: Immo, ex sententia Hippocratis, in delenda impetigine commendatur. Pellem postea, ad facilitatem partus valere, inde colligit Porta, quia vipera vno, & eodem tempore ouipara, & viuipara sit. Quocirca consuetudo ligandi viperinam pellem dextro parturientis fœmori apud vulgum inualuit. Pinguedo, præter alias partes, in medico vsu miras habet prærogatiuas: verùm prius hoc modo diligenter præparanda est.

Pinguedinis viperinæ præparatio
Lib. 2. de mat. med.
L.7.de cōp. med.sec.loc

Primum adeps vnàcum tunicis aqua limpida, & frigida pluries, & toties lauatur, donec aqua syncera remaneat: deinde separatis membranis, adeps in duplici vase, spatula lignea semper agitando, liquatur, & liquatus in aquam frigidam inijcitur, qua abiecta, solus adeps in vase nitido seruatur. Hunc Dioscorides aduersus suffusiones cum cedriâ commendat. Plinius hunc in podagra, & in Ambustis probat. Pariter Galenus non solum ad suffusiones, sed etiam ad omnes cutis eminentias, liquidis compositionibus permiscet. Alij, ad coercendum pilorum ortum sub axillis, hoc vsi sunt: sed Amatus Lusitanus huius periculum fecisse, & veritatem non inuenisse fatetur. Præterea pinguedo huius animalis ingreditur multa medicamenta composita, quæ in officinis ad varios vsus seruari possunt. Itaq; ex pinguedine viperina & puluere spinæ eiusdem animalis, cum vnguento populeone, lithargyrio, pice græca, cera alba, & minio paratur ceratum quod in discutiendis tumoribus duris, & in dissipandis gummatibus gallicis, tanquam efficacissimum præsidium celebratur.

Ceratum viperinum

L.2.Antid. spec.
Oleum compositum ad paralysim.

Vuecherius, & ipse, ad mentem Guainerij, in paralysi, compositum proponit oleum, quod quantitatem adipis viperini recipit. Paratur autem hunc in modum. Sumuntur olei costini vnciæ tres, & semis, olei nucum tantumdem, pinguedinis vulpis libra, pinguedinis viperarum vnciæ tres, primulæ veris libra dimidia, saluiæ viridis tantumdem; herbæ contusæ miscentur cum oleis, & pinguedine, addendo drachmam semissem Castorei, libram vnam resinæ, terebenthinæ, piperis, pyretri, euphorbij singulorum drachmas tres, vini optimi libras duas cum dimidia: deinde macerentur omnia, destillentur, & tertius liquor qui emanat omnium est efficacissimus.

Sequuntur carnes viperinæ considerandæ, quæ ad multas affectiones conducunt. In primis Dioscorides ad prorogandam vitam, & arcendam senectutem illas commendat. Quamuis Renodeus huic sententiæ nō libenter adstipuletur, quoniam huiusmodi carnes pessimi sint succi, valenter digerant, atq; siccent: præterquamquod, id, ex aliorum relatione, Dioscorides scripsisse videatur. Nihilominus possumus tueri partes Dioscoridis, quia caro viperina calorem natiuum auget, & roborat, sicq; senectutis, & aliorum morborum causam per cutim explodit: cum peculiarem prærogatiuam possideat corroborandi illam coctionem, quæ in membris perficitur, qua iuuenilis vigor conseruatur. Neq; admirandum est medicamentis id posse præstari: quandoqmidem Plinius scriptis mandauit; quòd Pollio Romulus, vltra centum annos, vitam prorogauit, & interrogatus ab Augusto, quo præsidio fuerit vsus: Respondit, intus mulso, & foris oleo. Amplius narratur, quòd agricola in aruis vas aureum quodam liquore plenum inuenit, & cælestem rorem esse ratus, non solùm eo faciem abluit, sed illius quoq; tantillum potauit; ideoq; & corpus, & animum renouauit: Rursus recitatur quòd quidam Alemanus à Saracenis deprehensus, sumpto quodam medicamine, vltra annos centum, aurā vitalem, hausit. Insuper in maiori Britania, dum cerua alba quæreretur, custos nemoris vnguentum reperit, quo perunctus ad annos trecentum vitam protraxit. Præterquamquòd id stabilire possumus experientia animalium, & præcipuè ceruorum, aquilarum, & serpentum, quæ ob virtutem herbarum, & animantium, quibus vescuntur, interdum vitam longissimam ducunt. quod etiam esu carnium viperarum assequi possumus.

L.2?.c.24
Carnes viperarum vitam prorogant.

Affectionis oculorū remedia.

Incertus author carnes viperarum cum fæniculo decoquebat, & iusculo exhibito, oculorum debilitatem, & ferè cæcitatem sanare profitebatur. nam hæ carnes morbos con-

A contumacissimos superare perhibentur. Quapropter Porphyrius, in libro de abstinentia ab animalibus, scriptum reliquit, quòd cum Seruus Crateri medici in morbum peregrinum incidisset, itaut caro ab ossibus separaretur, & cæteris medicamentis nihil conferentibus tandem esu viperinæ carnis, ritu piscium, præparatæ sanatus est. In vlceribus etiam malignis carnes viperarum non reprobantur, vt colligimus ex Plinio, qui recitat Antonium Musam Augusti Cæsaris medicum celeberrimum, carnes viperarum exhibuisse patienti vlcera insanabilia, & mira celeritate persanasse: siquidem huiusmodi vlcera, ad mentem Galeni, reluctantur medicamentis propter intemperiem ex cachexia partis affectæ membris inductam. Ideoq; caro viperina prædictis affectibus præsto est, dum tollit solutionem continui venenatam, auferendo intemperiem, & trudendo extra corpus materiam, quæ vnioni partium erat impedimento.

Viperæ sanant vlcera.

L.4. Meth. med. cap. 5.

Cum igitur liquidò constet hanc carnem aduersus omnes morbos instrumentarios venenatos valere, strumis etiam conducet, quæ, si veritatem fassus est Galenus, quandoq; ex venenata materia procreantur.

In l. de diff. morb. c. 9.

B Cum igitur caro viperarum plurimum siccet, & digerat, moderatèq; calefaciat, huius virtus ad cutim facile penetrat, corporisq; excrementa ad eam trudit, & deniq; virus humana occupans corpora expugnat. Quamobrem non iniuria medici his carnibus in lepra, elephantiasi, & alijs morbis cutaneis fęlici cum successu vtuntur: vnde Auerroes tradidit carnem thiri lepram purgare, quoniam huius affectus causam ad extimas cutis partes pellit. Et Crollius ad hunc affectum, signaturam in vipera considerat: cum hæc bestia leprosi corpus, & vicissim corpus leprosi maculas viperarum æmuletur. Quare Helideus medicus in nobili muliere lepra laborante, & generosis pharmacis non iuuantibus, carnibus viperæ fæminæ cum galanga, & croco decoctis vsus est. Deinde pullum in iure ex vipera parato perfectè elixatum, mithridato prius præscripto, patienti exhibuit; vnde patiens melius se se habere retulit. Hoc intellecto, ius ex vipera mare paratum, spatio trium dierum, ægrotæ dedit; quæ tandem vehementissimo sudore correpta est: hic sudor syrupo violaceo cum aqua simplici mixto repressus fuit, & post sex dies, squammæ deciderunt, & ægra perfectè sanata est: immò C concepit masculum, cum antea per annos quadraginta, fuerit sterilis. Pariter alteri mulieri eadem affectione laboranti columbos offis ex carne viperina confectis nutritos, elixos dedit edendos, quæ tandem liberata est.

Vipera lepre elephātiasi, & alijs morbis cutaneis medetur.

In li. de iern. rerum sign.

Casus mulieris leprosæ.

Præterea viperæ, & Serpentes à capite ad caudam squamosa cute præditi in elephantiasi valere retulimus, quoniam laborantes hoc affectu squamosam cutim, ad similitudinem pellis elephanti, habeant. Itaq; Amatus Lusitanus, de victu elephanticorum sermonem habens, carnes viperinas, instar veruecis elixas, & ius potandum elephanticis præbebat, ieiuno tamen stomacho, & per spatium sex horarum ante prandium: quantitas erat dimidia vipera singulo die, & aliquando, virium robore permittente, carnem vnius viperæ concedebat. Aetius viperæ carnem, amputatis capite, & cauda, pelle dempta, & visceribus abiectis, in olla, addita sufficienti quantitate aquæ fontis, instar anguillarum decoquit, cum anetho, porro, & modico olei: deinde ius moderato sale conditum ægrotanti, ad solares radios, sedenti semel, bis, atq; iterum propinat. Alij, loco prædictarum carnium patientibus elephantiasim pastil-D los viperinos, ad pondus drachmæ, & ipsam quoq; theriacam præscribunt. Quocirca ex prædictis colligimus omnes authores græcos, latinos, & arabes, in elephantiasi, & lepra, viperis miram prærogatiuam assignare.

Centur. 2.

Serm. 13. c. 123.

Opinio omniū authorum circ carnes viperinas.

Ex altera parte hoc remedium aliqua non caret difficultate: propterea quod Fernelius, in libro de morbis particularibus, tradidit elephātiasim esse morbum venenatum immò venenatam qualitatem in dies acquirere; quam sent ētiam in libro quoq; de abditis rerū causis approbat. Vnde Iulianus Constantinus Palmerius Fernelij auditor promulgauit se intellexisse à Fernelio, hoc viperarū remedio neminem elephantiasi laborantem seruatū fuisse: quare siccantibus præsidijs non esse vtendū censuit, & ad mentem præceptoris, theriacam prohibuit. Verùm animaduertendū est, si Fernelius hunc morbum esse venenatum censuit, proculdubio theriaca, & alia alexipharmaca conuenient, quæ venenosam qualitatem per cutim trudant. Deinde notandum est, hunc morbum, vel calida aeris temperie, vel pessima ciborum qualitate auctum euinci pænitùs non posse, nisi permutato ad frigidum aere, & cibarijs humectantibus adhibitis: & potissimum

L. 1. cap. 9.

Fernelij opinio circa carnem viperæ in elephantiasi.

Li. 1. c. 6.

mum quia, ex Hollerio, elephantiasis confirmata non curatur, sed tantummodo recens, & quæ nondum annum excedat. His addamus assertum Alexandri Massariæ scribentis elephantiasim vsu viperinæ carnis aliquando non sanari, non quia caro viperina ad hanc affectionem idoneum non fit præsidium, sed quia interdum hic affectus omnium contumacissimus cunctis medicamentis reluctatur. Neq; officit eorum ratio, qui asserunt viperinis carnibus nutritionem impediri: quandoquidem tantùm abest, vt nutritio his impediatur, vt potius hæ carnes sint in causa, vt alimentum melius per vniuersum corpus distribuatur. Neq; multi facienda est sententia Alexandri Traliani, qui obseruans Fernelium circa medicamenta ex viperis parata hæsitasse, in tractatu de victu Romanorum, viperas non sine graui periculo esui inseruire existimauit. At in præsentia, vt liberè nostram sententiam aperiamus, ex vsu viperinæ carnis diligenter præparatæ nullum impendere periculum attestamur: cùm id quotidiana cõprobet experientia, cum tot populi illis vescantur, vt superius fuit exaratum, cum tot historiæ à Galeno recitatæ id confirment, cum denique tot authores, quorum libros hactenus euoluimus, nostræ opinioni faueant.

L. 2. de Peste.

Confutatio opin. Fernelij.

Immò Cardanus non solum elephanticos, sed etiam phthisicos, & lue gallica laborantes hoc præsidio curare profitetur. Sumit enim viperam illam rubram in Gallia Cisalpina *Milort* nuncupatam (quamuis hæc non sit vera vipera, vt suo loco dicetur) abscissis extremitatibus, abiectis interaneis, & collecta pinguedine, in frusta secat, & vna cum modico salis, & beniouin, in aqua fontis coquit, additis in fine coctura petroselini folijs; deinde in hoc iure panem pro ægrotantis prandio madefacit, carnem quoq; & ius præbet, & pinguedine iuncturas ad diem vsq; septimum linit, ægroto tamen in loco calido morante interim materia peccans tota per vlcuscula, tubercula, & sudorem expellitur. At inunctio frictione vehementi fieri debet, vt rectius, & facilius causa morbifica per apertos meatus egrediatur. Hunc vsum carnium viperæ in lepra, & elephantiasi, Authores didicerunt à Galeno, qui historias nonnullorum à lepra, & elephantiasi liberatorum memorauit.

Cardanus Phthisicos curat vipera.

Inunctio facta adipe viperæ.

Li. 11 de simp. med. fac. cap. 1.

Primitus in Asia, eodem teste, quidam elephantiasi laborans à cæterorum consortio segregatus, sub tugurio in agris constructo, alebatur. Accidit autem vt vipera in vas vino plenum caderet, & messores veriti, ne ex illius vini potione aliquid mali eis contingeret, misericordia moti elephantico vinum hoc propinarunt, rati expedire ei potius mori, quàm calamitosè viuere. At cũ bibisset, omne tuberosum cutis veluti animalium testa excidit, & sanitati restitutus est. Idem alteri elephantico accidisse in Mysia narratur, qui ad balnea profectus sperans inde non vulgare commodum haurire, bibit & ipse vinum ab ancilla porrectum, in quo vipera casu extincta fuit, & eodem modo sanatus est. Item venator viperarum, dum huius morbi incommodo vexaretur, pro salute admonitus, viperas, quas venabatur, frustatim incisas, & anguillarum modo, coctas esitauit: deinde ægritudo per halitum discussa est. Similiter vir quidam diues in Thracia prædicto affectus morbo, per quietem admonitus fuit ab Æsculapio, vt medicamento ex viperis parato quotidie vteretur, qui non multò post perfectam valetudinem est adeptus.

Historia leprosi liberati recitata à Galeno

Altera historia leprosi.

Tertia leprosi historia.

Oribasius quoq; in elephantiasi, carnem viperinam adhibet, illamq; parat hunc in modum. Abscissis viperæ extremitatibus, ablata pelle, & extis proiectis, truncum pluries in aqua fontis lauat; deinde in sartagine ex albo iure condit. Ius verò album aqua copiosè imposita, modico oleo, & anetho addito, facillimè conficitur.

Lib. 3. de morb. cur. cap. 62.

Præter hæc, nonnulli carnibus viperinis gallinas, & capos nutriunt, ad varios vsus medicos, huncq; laborem minimè infrugiferum experiri profitentur. Neq; officit ratio dicentiũ gallinas hoc cibo altas, ob virus vipereũ, humano corpori obesse: cum ratio, & experientia totum oppositum demonstrent. Anates enim in paludibus degentes bufonibus, & hirudinibus vescuntur, gallinæ scorpiones, & coturnices helleborum edunt: nihilominus talia animalia in elegantibus conuiuijs quotidie adhibentur; deinde ratio fauet experientiæ; etenim hæ animantes animalibus, & herbis venenatis nutritæ, proprio calore natiuo, virus adeò alterant, vt ab eo aliqua pars alimentaria separetur, sicq; earum carnes absq; periculo ediles cudunt. Quare non immeritò Lucretius canebat.

Gallinæ carnibus viperinis nutritæ.

Præterea nobis veratrum est acre venenum,

At Capris

A *At capris adipes, & coturnicibus auget;*
Quippe videre licet pinguescere sæpè cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.

Nonnulli igitur tantam viperinæ carnis, & etiam earum decoctionis, pro potu, quantitatem gallinis exhibent, donec deplumentur: nam inde colligunt virtutem, medicamenti ad intimas gallinarum partes penetrasse, quas postmodum elixas ægrotantibus præscribunt; Hoc præsidio, fęlici cum successu, in delenda lepra Ioannes Mattheus Gradi vsus est, famaq; (referente Gattinara) vsq; in Galliam diuulgata est: propterea quidam Gallus lepra vexatus Papiam se contulit, prænominato medico iam defuncto: ideoq; Gattinara à prædicto non recedens remedio, Gallum à lepra liberauit. Alij deglubtam, & euisceratam viperam, abiectis cauda, & capite, minutatim incidunt, & cum quatuor partibus furfuris, aut panis triti, vnà cum iure, vel acqua, vel lacte parant pultem, qua gallinas, pullos, & capones alunt. Alij satius esse arbitrantur (cum pro nutriendis pullis viperæ semper haberi nequeant) puluerem carnium viperarum seruare, quo B cum decem partibus furfuris, aut panis triti pastillos pro alimento gallinarũ concinnãt. quamuis alij ad æquandam hominis temperiem, & ad hilaritatem conciliandam, carnes vipereas cum farina hordeacea, & lacte, gallinis, caponibus, & pullis præbeant. Tandem quidam carne viperina gallinas alunt, vt oua medicata habeant, quę postmodum sumpta, virtutem conseruandæ iuuentutis, instar theriacę possident, cum hæc humanæ temperaturæ sint conformia, & in sanguinem facillimè vertantur, necnon calorem naturaralem augeant, & optimum corporis habitum procreent. Tempus autem alendi gallinas prædictis carnibus erit, quando pulli sunt iuniores, nõ solum vt prædicto nutrimento assuescant, sed etiam quia dum augentur maiorem vim à viperis sibi comparare possunt.

Cap. de cura debil. vsus.

Modus nutriẽdi gallinas, & capos carne viperæ.

Oua gallinarũ medicata, qua arte parentur.

Cęterùm quando medicus humanum corpus exsiccare voluerit, puluere carnis viperæ in furno exsiccatæ vtetur. Sunt tamen medici, qui ad conficiendum viperarum puluerem hoc vtuntur modo: carnes viperinas illa quantitate salis communis aspergunt, qua aliæ carnes conseruari solent: deinde supra cribrum illas collocant, & subtus pru- C nas aspersas puluere confecto ex baccis iuniperi, folijs lauri, myrrha, cariophyllis, granis alchermes, carabe, & beniouim, cribrum benè cooperiunt, vt fumus in carnes penetrarè possit: suffimentum quater spatio viginti quatuor horarum repetitum, quinq; diebus continuis reiterant: postmodum carnes suffimine imbutas in olla luto diligenter munita reponunt, & in furno, cocto prius pane, tandiù detinent, donec tota caro in subtilissimum puluerem redigatur. Hic puluis non solum pro antidotis, sed etiam in cunctis alijs affectibus, quibus conuenit vipera, commendant.

Ratio conficiendi & præparãdi pulueris viperæ.

Vires pulueris viperæ.

Lactantius hunc cinerem in ictibus à vipera inflictis probat. Plinius, ad strumas dissoluendas, ter septennis diebus quantitatem huius cineris exhibet, quæ ternis digitis comprehendi possit. Aetius hunc in aliquo liquore mixtum ad expugnandum articularem morbum, vtiliter propinat. At Marcellus cinerem tantummodo viperini capitis cum oleo cyprino, nodis neruorum medetur. Pariter Plinius hoc cinere cum aceto, ignem sacrum deleri promulgat. Alij ex signatura, quia vipera maculosum sit animal, ad tollendas oculorum albugines, cinere viperarũ vtũtur. Sed Matthiolus ad illustran- D dam oculorum aciem, collyrijs permiscet cinerem viperarum, quem parat hunc in modum. Viuam viperam cum duabus vncijs succi fœniculi, & modico thuris in vas fictile argilla optimè munitum conijcit, & in fornace comburit; donec fiat puluis tenuissimus. Magi, ex Plinio, ad oculos clarificandos, echinum cum pellibus vipereis aduri, & puluerem potionibus aspergi iubent: Tandem Aetius pro coercenda diuturna oculorum fluxione, cinere capitum viperarum cum decocto lupinorum permixto, & temporibus applicato vtitur. Verùm aduertendum est, quòd hic cinis virtutem causticam participat: siquidem Faloppius ponderans medicamenta calida, vltra tertium excessum, memorat cinerem paratum ex capitibus, & caudis viperarum; cum hic cinis sit acerrimus, & vim causticam possideat. Puluis etiam solius pellis viperinę in vsu medico laudatur; nam Author de Theriaca ad Pisonem, hoc solo remedio, alopecijs medetur. Immò Quintus Serenus verba faciens de fluore capillorum, & maculis capitis sic canebat.

Collyria cũ cinere viperæ.

Serm. 2. s. 155.

In lib. de Cauter. c. 10.

Causticũ ex vipera quo modo fiat.

Defluit expulsus morbo latitante capillus,
Si rarò eluitur: seu vis epota veneni,

Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnunquam variant maculæ, paruisq; parumper
Orbibus aspersum ducit noua vulnera tempus;
Vipereæ pellis cinerem his addito morbis.

Item Brasauolus verba faciens de lue venerea, pro defluuio capillorum, cinerem pellis, viperarum, herinacei, & capitum murium cum sinapi adhibet. Prisci quoq; ex viperis, salem conficiebant. Huius meminit Dioscorides, & post ipsum Galenus, deinde Paulus Aegineta, & postea Plinius, qui scriptum reliquit, hunc salem lingentes claritatem oculorum facilè consequi. Verùm, inter cæteros, Aetius de his longum sermonem habuit. Antiqui igitur sumebant quatuor viuas viperas recenter captas, & in olla fictili locatas, libris viginti salis ammoniaci, aut salis albi communis aspergebant, addendo pastilos ex gentiana, aristolochia rotunda, centaurea minori, cardamomo, marrubio, scordio, apio; chamædri, & semine rutę domesticę paratos, immò prægrandes scillas in frusta dissectas: Ollam verò operculo, & luto probe munitam in igne adurebant, donec, post caliginosum, clarus exiret fumus, cineresq; exemptos per incerniculum transmittebant, addendo grana iuniperi, mentham, piper longum, semina fæniculi, & coriandrorum; necnon alia simplicia huius generis, quæ theriacæ compositionem ingrediuntur, & postea hunc puluerem salem theriacalem nuncupabant.

Sales ex viperis. *L. 4. c. 97.* *Sales viperę ex mente antiquorum.*

Galenus tamen in parando hoc sale, viperas non exurebat. Scribit enim. *Bestias ipsas non exuro, sed pastillos ex ipsis, quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quę cum ipsis vruntur, commisceo, & simul exuro, vt eam, quam in se habent amaritudinem, per exustionem abijciant. Tantam autem pastillorum mensuram adijcio, quantam coniectura assequi possum, quatuor numero viperas excipere, & sanè sales optimi euaserunt.* Quapropter ex Galeni verbis colligere licet, viperas adustione virtutem non amittere, quod etiam Aetius pluribus in locis stabiliuit. Nicolaus Myrepsus suum salem theriacalem hoc modo concinnat. Recipit salis ammoniaci, & interioris scillæ libram semisem, silphij, & leucopiperis vnciam dimidiam, melanopiperis vnciam, costi vncias duas, gingiberis, cyperi, baccarum lauri, & dauci cretici singulorũ hexagia duo, ammoniaci, & thymiamatis drachmas duas, petroselini, & pastilli viperini hexagia duo: salem cũ scilla contundens medicamentum conficit. At iuxta mentem Brasauoli, in Phagedenis, & vlceribus malignis, paratur sal theriacus ex libris viginti salis albi, libra vna cum dimidia gentianæ contusæ, libris duabus aristolochię rotundę, & sumitatum centaurij minoris, libra dimidia cardamomi, amoniaci, & marrubij, libra vna scordij, & chamędrios, & duabus viperis: omnia simul mixta in vase ferreo, supra prunas comburũtur, & in pulúerem rediguntur.

Preparatio salis viperini ex mente Galeni. *Sal theriacalis Myrepsi.* *Sal theriacalis ad mẽtẽ Brasauoli.*

Quercetanus inter nuperos authores celeberrimus, ex simplicibus bezaarticis, & aromaticis, chymicis organis sublimat liquorem, & postea conseruat fęces, ex quibus omnibus, vnà cum frustis carnium quatuor viperarum, omni solertia, parat sales theriacales, quorum omnium descriptionem apud ipsum licet videre, qui proculdubio ori, & stomacho ęgrotantium, quàm sales antiquorum magis gratificari poterunt. Nostra ętate Ioseph de Sauijs pharmacopola Bononiensis celeberrimus salem ex viperis sic pręparat. Sumit sexaginta viperas, quarum viginti in quantitate sufficienti aquæ fontis, vnà cum cymis tenerioribus anethi coquit; hanc decoctionem per balneum maris destillat, & reliquas quadraginta viperas in olla cum fæcibus, quæ remanserunt in fundo alembici, ita adurit, vt omnia in cinerem vertantur, supra quem affundit aquam iam elicitam, & sal secundùm artem extrahit. Andreas Bellunensis fuit huius opinionis salem viperinum illum esse, qui ex viperis salitis colligitur; neq; pręter rationem, quandoquidem Alysius scriptis mandauit Marassos, seu viperas in montibus Patauinis diuagari, quę sale condiuntur, deinde hic sal collectus, & adhibitus doloribus à lue gallica contractis remedio est.

In Pharmac. c. 23. *Nostra ætate sal viperæ sic præparatur.* *Bellunẽsis opinio circa salẽ viperæ.*

Si theriacalis seu viperei salis virtutes examinemus, illas, ad mentem Antiquorum, innumeras esse inueniemus; propterea quòd huiusmodi sale Prisci omnes ad arcendum quodcumq; morborum genus mensas exornabant; quia valetudinem, eiusq; conseruationem huic sali acceptam referebant, vt licèt apud Ætium legere, qui in omnibus cutis affectibus, nimirum in lepra, elephantiasi, impetigine, scabie, & defluuio capillorum

Serm. 13. c. 97. *Virtutes salis viperini.*

A rum, huiusmodi salem commendabat: cum excrementa per cutim discutiat, & sudorem prouocando corruptam substantiam expellat, adeout in principio, nonnulli pediculos etiam excluserint, & potissimum intra spatium dierum quatuordecim, quo tempore transacto, nullus in corpore pediculus apparet. Alij huius salis vsu, in edulijs, excrementa pituitosa per os eiecerunt. Deinde tantam suauitatem Antiqui in hoc sale inuenerunt, vt voluptatis potius, quàm suauitatis gratia, confici videretur: hunc, ad mensuram terni cochlearij, sumebant, vt appetentiam excitarent, corpus floridum redderent, suffusiones dissoluerent, suppressas lunares purgationes prouocarent, easdem immodicas supprimerent, & tandem, vt omne venenorum genus domarent, cum in constitutione pestilenti præstantissimum celebraretur præsidium.

Dosis salis theriacalis ad mentem Antiquorum.

Amplius, ex mente eiusdem Ætij, hic sal morbis renum medetur, dolores capitis inueteratos sanat, epilepsiam corrigit, dummodo patiens, anni integri spatio, hoc remedio vtatur, ictericia, splene, & dolore colico laborantes, huius ope liberantur, hydropicorum aquæ exsiccantur, & fames, quam Græci vocant bulimon, dissipatur.

Loco cit.

B Insuper itinerantes hoc sale vtentes ab aeris frigidioris iniuria non læduntur: hoc febrium rigores mitigantur, & tabidi ad bonum corporis habitum reducuntur; Ad podagram maximè incipientem & omnes articulares affectus commendatur, febres diuturnas, & potissimum quartanas remouet, si ante accessiones, & præcipuè in febrium interuallis sumatur. Omne lumbricorum genus à corpore expellit, dentes eo confricati albiores redduntur, & stuporem non incurrunt. Itaq; sal viperinus eadem ferè castigat vitia, quæ carne viperina superari solent.

Vsus salis viperini in itinere.

Vsus salis huius in podagra.

Oleū quoq; ex viperis ad multas affectiones efficax elicitur, quod clarissimus vir Alexander Massaria Vicentinus, crassante pestilentia, commendat, si hoc, à principio morbi homines inungantur. Andernacus, in hoc oleo parando, recipit libras tres Serpentum nigrorum, olei sesamini sesquisextarium in vase fictili, & vitreato angusti orificij decoquit, donec caro ab ossibus decidat. Manardus Serpentes nigros interprætatur viperas nigriores, & apud ipsum fit oleum hunc in modum. Sumuntur viperæ quatuor, demptis visceribus, caudis, & capitibus, quæ decoquuntur in libris quatuor olei vete-C ris, & spatio sex dierum in obturato vase manent: postmodum in duplici vase, facta non leui ebullitione, viperæ cum duabus vncijs aquæ ardentis, & olei, tandiu coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum colatur, addita vncia salis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophillorum, sicq; seruatur ad vsum: nam in omnibus cutis vitijs commendatur. Amatus Lusitanus saniem ex viperis dissectis, ad ignem lentum, vitreis organis, destillabat, vt inde oleum, & aqua prodiret. Immò Vincentius Stochetus Anconitanus viperarum saniem, per vitreā campanam destillabat & cutim elephanticorum linibat.

To. 2. Dialog. 8.

Oleum viperinū quo modo paretur.

Vires olei viperini.

Centur. 2.

Apud Leonellum Fauentinum, hoc oleum sic describitur. Recipiuntur tres vel quatuor viperæ, abscissis extremitatibus, in quatuor frusta dissectæ, & in olla perforata locantur, quæ in alia maiori, clausis luto orificijs, reponitur, & in cacabo aqua pleno feruefit, duarum horarum spatio, & elicitur oleum, quo occiput in paralysi inungitur. Alij, ex mente Plinij, in tribus heminis olei, viperam, exemptis ossibus, coquebant, & euulsis prius pillis, quos renasci nolebant, loco psilothri vtebantur. Doctissimus Fa-D loppius verba faciens de scabie, oleum viperinum sic conficit. Duas viperas, in frusta dissectis vnà cum sanguine ab illis manante, in phiala oleo plena locatas, æstate insolat, fitq; oleum rubrum, & fætidum, quo elephantici liniti, & similes liberari dicuntur. Alij, ex Plinio, adipem viperæ cum sextario olei ad dimidias decoquunt, & huius ternis stillis oleo communi additis, ad omnes bestias fugādas homines perliniendi sunt. Itaq; vnusquisq; elicere potest, quòd viperæ omnibus venenis resistant, antequā ad cor properent, vel cum ptisana, vel cum aqua vitæ, cum aqua scorzoneræ, & deniq; cū aqua rosacea: In febribus mali moris, in peste, & in febre pestilenti cum syrupo de succo limonum, vel de acido citri, vel cum syrupo de acetosa, & similibus. Vnde non immeritò quidam Poeta canebat.

Oleum viperinum ex mente Leonelli Fauētini.

Descriptio olei viperini ex Falloppij sētētia.

Si viuens infensa necem mortalibus affert
Vipera, dum rabido corpora dente petit.
Hæc etiam potis est moriens præbere salutem,
Atq; ægris vitam reddere corporibus.

Extractũ viperarũ. Nuperi authores, multa præsidia ex viperis paranda excogitarunt. Nam Chymiatri Extractum viperarum conficiunt, quod in psora, in lepra, & in peste summopere probant. Quercetanus exhibet Essentiam viperarum cum spiritu terebenthinæ paratam. *Tinctura Viperarũ.* Item arcanum viperarum, cum solo spiritu balsamico sulphuris, nec non Tincturam viperarum, quam inter alia medicamina ex viperis confecta, locum eminentissimum occupare promulgat. Idem Quercetanus, præter theriacam Andromachi, hodie in omnibus medicorum officinis summa cum industria paratam, describit theriacam benedictam, theriacam cælestem, aliam cælestem redactam in sublimiorem essentiam, necnon theriacam diatesseron regiam, quæ omnes compositiones, aut viperas, aut tincturas viperarum recipiunt.

Lib. 11. de simp. med. fac. Vinum verò viperinum non esse nouum medicamentum ex Antiquis colligimus: propterea quòd Galenus illud in elephantiasi, in lepra, & in scabie tantoperè celebrat. *Vinũ viperinũ quale.* Hoc autem vinum, postquam in eo extinctę fuerint viperę, per incerniculum colatur, & ab ægrotis, absq; vlla veneni suspitione, potatur. Raimundus Lulus aquam ex viperis ad iuuentutem conseruandam, ad vitæ longitudinem comparandam, aduersus pestem, & omnia venenorum genera magnificat. Demùm aquam ex viperis cordi maximoperè salutarem clarissimus Medicus Bartolomeus Gallesius Bononiensis conficiebat hunc in modum. *Aqua ex viperis qualis.* Sumebat decem viperas feminas Maio Mense captas, & pręparatas, libras quatuor hordei, manipulos octo cicorij, manipulos quatuor acetosæ, melissæ, & boraginis, decem limones vnà cum seminibus incisos, drachmas tres santalorum citrinorum, manipulos tres scordij, & tormentillæ, seminum frigidorum maiorum, & minorũ singulorum drachmas duas, ligni aloes drachmam, croci scrupulum, castorei scrupulum dimidium, dictamni pugilum, pentaphilli, rutæ caprarię, violarum, agrimonij, cetrach singulorum manipulos duos, drachmas duas cum dimidia cornu cerui vsti, terræ sigillatæ, & boli armeni, manipulos sex, cardui sancti, & scabiosę: deinde omnia in libris sexaginta aquę Castri Sancti Petri, quam vulgò figatellam appellant, secundùm artem feruere faciebat, & postmodum decoctionem hanc chymicis organis sublimabat. *Decoctio viperarũ ad quid valeat.* Alij Medici nostræ ætatis, in scabie contumaci, vtuntur decoctione viperarum; deinde carnes earundem Conseruis miscent, & spatio multorum dierũ, illas ægrotantibus ante syrupum matutinum exhibent.

VSVS IN THERIACA.

GALENVS, siue Author de Theriaca ad Pisonem, nec non alij authores Medici vni tantùm Andromacho, in fabricanda theriaca, quæ antea sine viperis parabatur, vipereos pastillos acceptos referunt: nam ipse primus determinatam quantitatem trochiscorum viperæ tali antidoto apponi excogitauit. Verumtamen Andromachus, velit nolit, cogitur confiteri vsum viperæ in medicamentis à Nicandro Poeta, & Medico antiquissimo didicisse, qui in Theriacis sic canit.

Semina quin capias dissecta ex hipposelino,
Drachmarumq; duum myrrhæ addes pondus amaræ,
Detonsum, & granum, quod munit arista cumini
Certa lege librans, & echidnam, vel cardama miscens
Sunt sorbenda tibi cyathis permixta lyæi.

Quis fuerit primus, qui vsus sit carne viperina in theriaca. Fuit quidem Andromachus omnium primus, qui ad conficiẽdam theriacam viperinam carnem adhibuit: quamuis paulò post in abusionem abierit. Verùm ab Antonino Imperatore, vsus huius antidoti fuit reuocatus; quando munus conficiendi regia antidota primùm Demetrio, deinde Archiano, & postmodum Claudio Galeno commissum fuit. *Vsus theriacæ olim frequens.* Immò tam frequens vsus huius antidoti Romæ fuit, vt omnes Vrbis Primates, in proprijs ædibus, omni studio, & diligentia theriacam componerent: veluti apud Galenum passim in libris de Antidotis, in libro de theriaca ad Pisonem, & in libro de vsu theriacę ad Pamphilianum legere licet. Quamuis libri de Antidotis postremo à Galeno scripti esse videantur; quamobrem, pro theriaca paranda, ad illos confugere oportet; cum in

illis

A illis multa Galenus reprobet, quæ in alijs libris ab eo probantur: siquidem in libro ad Pamphilianum, in permiscendis carnibus viperinis cum pane, præcipit affundi ius, in quo viperæ prius decoctæ fuerint: hoc autem assertum in primo libro de Antidotis explodit. Rursus in libro de theriaca ad Pisonem, pro assandis scillis, eas luto inuolui iubet, at in libro ad Pamphilianum, hanc sententiam non admittit. Hinc colligendum est primùm à Galeno scriptum fuisse librum de theriaca ad Pisonem (si tamen Galeno hic liber est attribuendus) secundò librum de vsu theriacæ ad Pamphilianum, & vltimo loco volumen de Antidotis: quapropter liber primus de Antidotis verum theriacæ apparatum docet. Cæterum, temporis tractu, viperæ ad tantam disuetudinem venerunt, vt ab alijs Serpentibus non dignoscerentur. Vnde Nicolaus Leonicenus, iustis de causis, calamitatem, & cæcitatem illius ætatis deplorauit; cum tantis antidotis careret.

In quo libro Galenus theriacæ apparatus legatur.

Huius autem ærumnæ causa fuit Gothorum, & Barbaricarum gentium in Italiam transmigratio: hinc Maiestas Romani Imperij concidit, & rerum omnium cognitio, & scientia deleta est. Idcirco medicamina ad tutelam sanitatis spectantia, & artem medicam obliterarunt: item theriacam medicamentorum omnium præstantissimam ità deprauarunt, vt germanã eius compositionem non agnoscerent. Quare vipera huius antidoti basis olim notissima, per multum temporis spatium, ignota fuit, sicq; aliud atq; aliud Serpentis genus, maximo errore, adhibebatur. Verùm aduertendum est, quòd, ante theriacæ inuentionem, cuius author fuit Andromachus, ex viperis, & alijs Serpentibus pharmaca conficiebãtur; idq; ex Dioscoride licet colligere, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui Antidoto à se fabricatæ proprium nomen indidit, eiq; maximam gloriam conciliauit.

Cur cognit. viperarum olim ignota fuerit.

Li. 2. c. 16.

Itaq; Dioscorides de viperis sermonem habens, docet rationem deglubendi viperas, easq; coquendi in oleo, vino, sale, & anetho, vt exhibitæ strumas deleãt, & oculos clarificent. Quocirca optimo iure admonet Aetius cauendum esse, ne reliqua Serpentum genera viperæ similia, pro antidotis componendis sumantur, nam similis viperæ est Amodytes, hæmorrhous, cenchrias, & seps, qui serpentes colore inter se distinguendi sũt, cũ vipera colore subflauo insignita sit, & prædicti Serpentes fusci, & nigricantes, nec C non colore arenæ simili præditi sint. Aspides quoq; viperis aliqua ex parte similes, vitandi sunt: etenim Author libri de theriaca ad Pisonem viperas ab aspidibus manifestè segregat. Immò ad fabricandam theriacam, viperas cæteris Serpentibus præstare asseuerat, quoniam huiusmodi bestiæ alijs Serpentibus minus tabificam vim participent: Quamuis alij tradant viperam inter reliquos Serpentes excellere, quia cum homine maximam habeat sympathiam: nam viperina caro hominem nutrit, & humana vita vsu prædictæ carnis longior efficitur. Præterquam quod Pythagoras scriptum reliquit, ex corrupta hominis spinali medulla viperam, & Serpentem nasci. Deinde Antigonus, Tralianus, Appianus Alexandrinus, & alij historici non proletarij, ex mulieribus quandoq; viperas, & etiam ex capillis hominum oriri promulgarunt.

Decoctio viperarum ex men. Dioscoridis.

Serm. 13. c. 90.

Cur viperæ, & non alijs Serpẽtes in theriaca locũ habeant.

His addamus quòd viperæ viuæ in dolio vino pleno suffocatæ, ob singulares huius animalis dotes, vinum licet corruptum in pristinum statum restituunt. Id Baldus Angelus Romæ in cella vinaria Eminentissimi Cardinalis Vrsini accidisse retulit. Docti tamen viri opinantur Andromachum, ad theriacam parandam, præ cæteris Serpentibus, D viperam eligisse, quoniam multò ante, caput viperæ Nicander ad Serpentum ictus apponi iussit, & quoniam medicina experta potius quàm non experta semper probatur: ideo Andromachus diuturnæ obseruationi, & authoritati Nicandri nixus, viperam in theriacali antidoto collocandam esse iudicauit.

Vinum corruptũ qua ratione in pristinũ statum restituatur.

Non defuerunt tamen nostræ ætatis viri, qui aspidum, & reliquorum etiam Serpentum carnes antidotis addere non erubuerunt, quod magna temeritate potius quàm ratione præstare ausi sunt; cum longa experientia comprobatum sit viperam in medicamentis, ad arcendos morbos, locum habere.

Antequam igitur viperæ, pro cõficiendis trochiscis theriacam ingredientibus dissecentur, diligenter examinandæ sunt conditiones, quibus viperæ huic vsui destinatæ gaudere debent. In primis Galenus viperas in locis maritimis, seu humidioribus collectas reprobat: siquidem Aristoteles scriptum reliquit à locis morum diuersitatem produci: cum loca montana bestias ferociores, & viribus robustiores reddant. Secundò considerandum est tempus, quo viperæ sunt colligendæ. Etenim multi fuerunt huius opinio-

L. 2. de Antid.

L. 11. de hist. An. c. 29.

Tēpus capiendi viperas pro magnis antidotis quale sit.

opinionis viperas esse capiendas eo potissimum tempore, quo senectam deponunt. Alij tradiderunt non esse capiendas statim atq; à cauernis exeunt, quoniam tunc frigidæ, & siccæ,& inedia maceratæ sunt, neq;æstate, quoniam hæ sitim inducunt; sed vere potissimum finiente, & æstate inchoante. At si ver naturam hyemalem participauerit,tunc circa initium æstatis comprehendendæ sunt, non multo post ortum Pleiadum, vt Galenus significauit. Quamuis alij tempus vindemiarum ad capturam horum animalium elegerint, quia tunc temporis viperas magnas, & corpulentas esse affirmant. Veruntamen tempus ad id magis opportunum. Ver esse arbitratus est Andromachus primus Theriacæ inuentor, dum his carminibus canit.

Πρῶτα μεν ἀγρεύσαιτο χαχηθειας εμσεραμος φῶς
Τολμηρὴ μάρπτων χειρὶ θοοὺς ὄφιας
Τους, ἤδη κρυερὸν ἀπὸ χείματος, οὐκέτι γαιης
Κρύπτουσι ςενοὶ πάμπαν ἔνερθε μυχοί.

Qui versus sic latinè vertuntur.

Primum quidem venabitur veneficas expertus vir,
Audaci capiens manu celeres angues.
Hos iam horridam post hyemem, neq; amplius terræ
Latent conclusi prorsus subitus latebras.

Fœminę viperę, & non mares eligendę sunt.

Tertiò viperæ ad trochiscos pro theriaca parandos fæminæ,& non mares sunt eligendę, & potissimum quæ seminarium æquale seminibus papauerum habuerint: nam quæ ouis caruerint tanquam incompletæ,& inutiles reijciuntur: item quæ ouis grandioribus refertæ fuerint, reprobantur: quandoquidem, cum maior pars alimenti augmento ouorum famuletur, necessariò viperę macilentæ redduntur. Ambiget fortè aliquis,qua de causa scripserit Galenus viperas theriacam ingredientes non debere esse prægnantes; cum tamen omnes viperę fæminæ, quæ in gratiam medicamentorum dissecantur, ouis magnis, vel paruis redundent: hac de re omnes erunt grauidæ, consequenterq;ad theriacam ineptæ.

Viperæ pro antidotis an prægnātes esse debeant.

Difficultas dissoluetur, si dixerimus, viperis accidere, quod gallinis,& piscibus contingit,quæ animantia,etiamsi ouis referta fuerint, prægnantia esse non dicuntur, nisi prius à maribus compressa fuerint. Quare ante congressum illa oua ad generationem prorsus inutilia appellantur. Quapropter, licèt in viperis fœminis oua instar granorum milij,vel seminum papaueris reperiantur; nihilominus eas nunquam grauidas,nisi post congressum, nuncupare poterimus: etenim illa oua ante receptum semen, parua semper manere existimamus. Itaq; viperæ tunc dicendæ erunt prægnantes, non quia ouis scateant, sed quia semen maris receperint, quia tūc oua augeri incipiunt. Quamobrem prægnantes à non prægnantibus, ouorum magnitudine, & paruitate, distinguuntur.

Vipera quādo prægnātes appellandę sint.

Aliter etiam dubitationem poterimus demoliri, si dicamus viperas ouis redundantes, etiam post quam semen receperint, ad antidota esse idoneas, antequam oua augeantur, quæ nisi crescant, non possunt tale detrimentum carni viperarum afferre, quin hę bestię in theriaca adhiberi possint.

Viperarum igitur alias circa initium Aprilis, alias ineunte Mense Maio captas in distinctis capsulis seruauimus: siquidem hac diligenti obseruatione, à comprehensis initio Aprilis fætus eo anno edi non vidimus. Vicissim viperæ captæ circa initium Maij, aduentante Augusto mense,catulos enixę sunt,quoniam tempore prędicto captę,erant prægnantes, quotiescunq; malè affectæ non essent,& ad generationem ineptæ. Itaq; vipera quamuis sit venenata, præparata tamen in Antidotis reponitur. Quare non iniuria scribebat Crollius venenum redactum in arcanum, non veneni,sed præstantis medicamenti naturam sapere.Quapropter vipera, ad mentem Galeni, vtrimq;per quatuor digitos infra caput,& caudam resecanda est. Caput aufertur, quia pessimo redundet humore; cauda verò tanquam portio sordidioris substantiæ,& etiam quia, instar caudę piscium, ob frequentem motum, minus pinguis sit. Idem repetit Andromachus, quando de trochiscis viperinis canit hunc in modum.

In Basil. Chymic.

Lib. 1. de Antid.

Cur capita & caudę viperarum amputentur.

Deprehensis igitur summum caput imaq; cauda,
Demenda, hinc quicquid venter inanis habet,
In fert nam sæuos hinc, atq; hinc vipera luctus,
Et squamis caudę dira venena tegit;

Cerus-

A *Ceruicisq; ideo tantum, caudaq; secabis*
In pugnum quantum est alta reducta manus.

Ex quibus Andromachi verbis, manifestè percipimus viperas infra caput, & caudam per quatuor digitos secandas esse. Sed aduertendum est, dum viperę pro compositione medicamenti inciduntur, num truncatis capitibus, & in aqua positę protinus exangues, & immobiles fiant, tunc enim tanquam inualidæ reijciendæ essent; quæ verò diutius in aqua voluntantur, & dissectæ copiosum effundunt sanguinem, optimę, & pręstantissimæ habentur, cum à doctrina Galeni minimè recedant. Quę autem carent prædictis conditionibus, si adhibeantur, theriacam prorsus inualidam reddere feruntur.

Lib. 2. de Antid.

Ex pręparata viperarum carne trochisci theriaci componuntur, ex quibus postea percelebris illa antidotus, theriaca nuncupata, & ad morsus venenatos tantoperè commendata concinnatur. Horum etiam meminit Iulius Cęsar Scaliger in Poematibus, quando cecinit.

B *Qui circulator Mithridaticas offas*
Aut viperinos callida arte pastillos.

Olim Dioscorides carnes viperinas, cum vino, & oleo decoquebat: hinc nuperi authores eum secuti, ad diuturniorem carnium durationem, his panem addiderunt, indeq; pastillos confecerunt. Addit Galenus trochiscos viperinos à nonnullis solere contundi; & denuò in puluerem redigi, eiq; nonnihil salis cum iure admisceri. Plinius has carnes ex aqua, & anetho coqui, & spinis exemptis, & addita similagine trochiscos parari, & in vmbra siccari tradit.

Lib. 11. de simp. med. fac c. 1.

Trochiscorum viperę compositio.

Alij, vt Auicenna, & Paulus Aegineta, panem cum carne viperina, sinè vllo iure miscentes, pastillos concinnabant; ne addito iure, citius corrumperentur, & acidi fierent. Propterea Maranta, in correctione horum trochiscorum, meritò scribebat (si fieri potest) sine iusculo parandos esse, aut saltem cum illius exigua portione, quod præstitit Aetius, qui trochiscos sic parat. Viperas ab vtraq; parte concisas, exemptis interaneis, tanquam excrementorum receptaculis, necnon detracta cute, & pinguedine, aquis primum diligenter abluit, deinde coniectas in lebetem cum sufficienti quantitate aquæ fontis, viridiq; anetho, supra prunas coquit. Salis autem, si viperæ opportuno tempore collectæ fuerint, tantillum, sin æstate inchoante captæ, nihil addit. Deinde carnibus probe coctis (coctureę autē indiciū erit, quādo spinę à carnibus separantur) lebete ab igne deposito, carnes à spinis segregat, quibus seorsim positis parùm iusculi earum adijcit, vt pastilli exsiccati melius conteri possint. Itaq; carnes diligenter expressas, & ponderatas in pilam conquinariam asperiorem conijcit, ijsq; aliquandiù tritis panis ex purissima farina optimè fermentatus in furno, & non sub clibano coctus admiscetur.

L. 3. ca. 97.

C

Nonnulli tamen in permiscendo pane, cum carne viperina hanc quantitatem seruandam pręcipiunt, vt pondus panis, viperinæ carnis dimidio minùs sit: quamuis alij æquam portionem, & alij tertiam partem adiungant. Aetius tamen & ipse interdum quartam, interdum quintam partem imponit. Verùm nisi panis probè coctus fuerit, impendet periculum, ne medicamentum aliquid aciditatis contrahat. Quapropter satius erit; panem hunc aliquot dierum spatio in loco sicciori priùs exsiccare. Demùm quando viperæ pani iunguntur tunc ita diligenter subigendę sunt, vt nulla portio viperinæ carnis incontusa remaneat. Tunc ex illa massa, affuso nonnihil iusculi, & contactu opobalsami, pastilli tenues, & non crassi finguntur, vt citius exsiccari possint.

Quantitas panis admiscendi cum carne viperina.

D

Cella autem, in qua pastilli siccantur, in superiori domus parte ad meridiem potius, quàm ad Septentrionem sit conuersa, vt radios solares, tota ferè die admittat. Sed pastilli frequenter vertendi sunt, vt melius siccescāt, qui postquam probè exsiccati fuerint, adhuc in eodem domicilio remoti tamen à radijs solaribus relinquantur: postea opobalsamo liniendi, & in vase vitreo, stanneo, vel aureo condendi sunt, donec ad conficiendam theriacam promantur. Vitium autem magis probatur, quia nullam fraudem admittat; cum stannum mixtione plumbi sæpè sæpius adulteretur. Itaq; ex prædictis percipiendum est, magisterium trochiscorum viperinorum in vera, & legitima carnis viperæ coctura consistere, quæ, sicut licet legere apud Marantam virum celeberrimum, tanti momenti est, vt ab ea perfectio, & imperfectio antidoti dependeat. Hodie apud nos ex carne viperæ omni solertia cocta viperini trochisci formantur, ea ratione, quæ

Trochisci vipe. qua ratione cōseruandi sint.

in

in antidotario Bononiensi exponitur. Sumuntur enim vnciæ octo viperinæ carnis cum anetho, sale, & aqua coctæ, vnciæ duæ panis triticei purissimi, triti, & cribrati, ex quibus omnibus trochisci concinnantur oleo nucis myristicæ liniuntur, in loco opaco à vento boreali perflato siccantur, & demum ad vsum theriacæ seruantur. E

In Pharmac. c. 24.

Dubitatio Quercetani circa trochiscos viperinos.

Clarissimus vir Quercetanus circa compositionẽ horum trochiscorum trifariam dubitat. Primò num quædam sit lex, quæ nos ad hanc vulgarem trochiscorum præparationem impellat; deinde an huic compositioni aliquid addendum, vel demendum sit tertio, an viperina caro, præter trochiscos in præstantiores remediorum formulas trahi possit. Quibus difficultatibus discussis, conatur Quercetanus ad varia theriacarum genera componenda, viam reserare, quibus omne venenorum genus profligari possit. Quoad primam quęstionem, confugere ad consuetam, & vulgarem trochiscorum viperinorum præparationem absurdum esse arbitratur, nam asserit viperinam carnem in alijs etiam remedijs suam efficaciam exercere posse. Id etiam nos affirmamus; propterea quod citra vsum trochiscorum, & theriacæ, viperæ, Galeno teste, in vino suffocatæ lepra laborantibus præstò fuerunt: attestamur quidem præparationem trochiscorum, ad compositionem theriacæ, esse necessariam, qua, nostra ætate, frequenter vtimur. In secunda questione tradebat Quercetanus vulgarem trochiscorum parandorum methodum correctione indigere; cum formulæ prædictis præstantiores, & vtiliores inueniri possint. Sed animaduertendum est vulgarem trochiscorum formulam nulla egere correctione; cum in vsu medico suum sortiatur effectum, dum mirandum in modum ægris opituletur. His addamus non esse admodum difficile inuentis addere, dum ipse Quercetanus varias confectiones viperinas aromaticas describit. Demum circa tertiam quæstionem, concedimus viperas ad varias præsidiorum formulas trahi posse, intacta tamen methodo parandi trochiscos, & theriacam, quæ in affectibus venenatis, nostra ætate, ægrotis immensam vtilitatem, & Medicis non vulgarem gloriam conciliat. Præterea commendamus confectionem viperinam aromaticam, confectionem viperinam saccharinam, & confectionem viperinam iuniperam à Quercetano descriptas, & ab alijs describendas: cum viperæ sexcentis modis ad varias affectiones expugnandas, præparari, & concinnari possint. F

Responsio ad secundũ quæsitum.

Respõsũ ad tertiũ quæsitum.

Vtilitates, vires theriacæ Andromachi.

Vsus theriacæ in sanis, quod præstet.

Theriaca igitur Andromachi ex carne viperina constans, inter cætera antidota, locum eminentissimum proculdubio occupat: cum non solum ad ictus Serpentum, & ad cætera castiganda venena adhibeatur, sed etiam quia articulorum dolores iuuet, fluxiones, & hydropicorum aquas exsiccet, elephantiasi laborantibus opituletur, febres quartanas terminet, melancholicos exhilaret, citrinum ictericorum colorem deleat, onus anhelantis pectoris tollat, nephriticis præstò sit; hepatis, & lienis affectibus, necnon dysentericis, epilepticis, & cardiacis prosit. Omne lumbricorum genus ab intestinis auferat, & deniq; quia præstantissimum sit pestis remedium. Immò in sanis theriacæ frequens vsus est salubris, quoniam valetudinem stabilem promittit, omnia excrementa consumit, actiones naturales roborat, necnon sensus, & mentem acuit: Amplius itinerantes aduersus frigoris iniuriam armat, humanum corpus à venenis, & ab alijs noxijs medicamentis tuetur, sanguinem optimum reddit, & tandem aeris, & aquarum vitia emendat. Alij etiam innumeræ virtutes passim legendę sunt apud Galenum in libro de theriaca ad Pisonem, & in libro de vsu theriacæ ad Pamphilianum. G

Verùm antequam medici, ad prædictos affectus, theriacam Andromachi præscribant, illorum interest conditiones eius diligenter examinare; num scilicet legitima, & genuina sit theriaca, ne à Pharmacopæis magno ægrotantium damno decipiantur. Propterea Galenus admonebat medicos, vt huius antidoti periculum facerent in gallis à vipera demorsis, priusquam, in varijs affectibus, illam adhiberent. Immò in libris citatis, nempè de theriaca ad Pisonem, & de vsu theriacæ ad Pamphilianum, promúlgabat theriacam illam esse optimam, & genuinam, quæ data homini, qui sumpserit catharticum medicamentum, citra vllam ægrotantis noxam, deiectionem impediret. Quod reuera in praxi quotidiana experientia demonstrare solet. H

VSVS

VSVS IN VARIIS.

CLARISSIMVS vir Ioannes Baptista Porta, & alij authores non proletarij monimentis mandarunt pennas accipitrum citius mutari, si carnibus gallinarum viperis nutritarum alantur: immò addunt prædictas aues, per diuturnum temporis spatium, incolumes seruari. Hinc forte didicerunt medici gallinas carnibus viperinis alere, vt homines delicatos ab ęgritudinibus contumacibus liberarent, quibus viperina caro præstò esse solet. Insuper Scythæ populi suas sagittas toxico inficere consueuerunt: hoc autem, vt nonnulli obseruarunt, ex humano sanguine, & viperina sanie concinnari solebant. Amplius habemus in historia morali Indiæ occidentalis, vbi sermo fit de superstitiosis Mexicanorum Sacerdotum inunctionibus, quòd huiusmodi Sacerdotes domi rem diuinam facturi, atramento, aut fuligine, à capite, vsq; ad pedes se linibant; itaut Aethiopes ad vnguem repręsentarēt. At in syluis, vel specubus sacrificaturi, vel timoris auferendi, vel semetipsos animandi causa, aliud vnguentum vsurpabant, quod ex venenosis animalibus, veluti ex araneis, scorpionibus, salamandris, & viperis in templo Deorum parabatur, cui postmodum puluis ex peto, nempe nicotiana, vel tabaco admiscebatur.

Viperinę carnis vsus in deplumādis accipitribus.

Li. 5. c. 26. Vnguētum Mexicanorum ex viperis.

DE AMMODITE. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

AVTHORES non vulgares immanem Serpentem Ammoditem ad viperarum genera, tum ratione figuræ, tum ratione partus, non immeritò referunt. Cuius serpentis, etsi Dioscorides non meminerit: nihilominus eius natura silentio non est inuoluenda. Primitus igitur aduertendum est, appellationem huius Serpentis ambiguitate laborare: propterea quod reperitur quædam species piscis oblonga Anglis Sandilz nuncupata, quasi anguilla arenæ (cum arenam sæpè sæpius subeat) quæ Gesnero, græco vocabulo, Ammodites nuncupatur. Pariter Callionymus piscis, Hesychio teste, Ammodites, vel Psammodites vocitatur; quoniam in arena, quæ Grecis ἄμμος, seu ψάμμος dicitur, se condat. Horum piscium natura in Historia piscium vbertim examinata fuit, ad quam lectorem, breuitatis studio, relegamus.

Sandilz quid sit.

L. 2. c. 57.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem, desumpto à Grecis vocabulo Ammodytem nuncuparunt, quibus ἀμμοδύτης, & ψαμμοδύτης, nec non apud Poetas ἀμμοδυώτης, dicitur. Quare multi vocem hanc per Ypsilon in tertia scribere malunt, deriuando nomen ἀπὸ τοῦ ἄμμου, καὶ τοῦ δύειν; quoniam hoc Serpentis genus arenam subeat; veluti τρωγλοδύτης dicitur, qui cauernam subit: cum ἄμμος, vel ψάμμος arenam, & sabulum denotet, & δύω subeo exponatur. Quamobrem etiam ἀμμοβάτης apud Lexicographos pro specie cuiusdam Serpentis per arenam incedentis legitur. Suidas quoq; vt habetur in Thesauro linguæ grecę, ἀμμόδατιν speciem quamdam Serpentis esse astruit, quæ forsan ab Ammodyte non discrepabit. Cæterùm neq; à ratione alienam esse eorum opinionem arbitramur, qui Ammoditem ἀμμοδίτην, per iota scribunt: siquidem

Quomodo nomen huius Serpentis scribendum sit.

quidem nomen deducunt ab ἄμμος arena, & διορύττω perfodio, & fodiendo penetro; cum hæc Serpentis species, rostro curuo, ritu suis, arenam, & sabulum facile perfodere possit. Aliter Aetio, secundùm nonnullos, κεγχρίας, nempe cenchrias idest serpens miliaris, ob duritiem caudæ instar granorum milij, nuncupatur. E

Cenerus Dioscoridis nō est Acōtias, neq; ammodites.

Alioquin κεγχρίτης siue cenchrites est aliud serpentis genus, nimirum Acōtia apud Aetium, quamuis impropriè. quoniam κέγχρος videlicet cenchrus Dioscoridis non est Acontias, neq; Ammodites, de quo in præsentia verba facimus, cum illis enim nullam habet similitudinem, vel cognationem, quia talis serpens maculis perquam minimis, milij magnitudine, respersus sit, quamuis in aliqua Aetij latina editione, hæc nomina non legantur. Qua de causa alij hunc serpentem non cenchrian, sed cerchrian appellandum esse existimarunt, quia κέρχρον durum exposuerunt; cum tamen hæc vox nullibi apud Græcos reperiatur. Hunc potius κέρχνον, nempè asperum indigitare debuissent; quoniam verbum græcum κερχνόω exasperare significat, seu paruulis punctis, veluti granis milij, asperum reddere, cuius naturæ, cauda huius serpentis esse perhibetur.

Centria, & centrites quid sit.

Quamquam nonnulli sint huius sententię Ammoditem, cētriam, aut centritem, ob duritiem caudæ, nominandum esse: cum centrum pro duritie ab authoribus vsurpetur: etenim κέντρα dicuntur quædam lignorum, & lapidum vitia, de quibus Theophrastus sermonem habuit. Vnde Plinius in quibusdam arboribus, veluti in marmore, centra quædam, idest duritias clauis similes, & ferris inimicas esse asseuerauit. F

Lib. 5. hist. plant. c. 3. lib. 16. L. 6. de hist anim. c. 51 L. 9. c. 11. L. 4. fen. 6. tract. 3. ca. 49.

Nomina Arabica huius serpentis.

Hanc opinionem videtur fouere Aelianus, qui Dipsadem melanurum, Ammobatem, & centridem cognominauit. Hinc eliciendum est, cum Ammobates, etiam centris dicatur, Ammoditem quoq; licèt à Dipsade serpentem diuersum, alio vocabulo centridem, centriamq; nominari. Præterea idem Aelianus scriptum reliquit, quòd Aspis solo tactu interdum interimit: quemadmodum solo afflatu centrias, & rubeta. Apud Arabes hic serpens Ammiodutus appellari videtur: quandoquidem Auicennas agens de Ammioduto, & Caubaro, horum serpentum colorem arenæ similem esse pronunciauit, qui color in Ammodite obseruatur, præterquamquòd hæc vox (Ammiodutus) cum Ammodite Græcorum maximam conuenientiam habere dicatur. Insuper Ammodites cornutus serpens nominatur, non quia cornibus, vt Cerastes sit insignitus, sed quia eminentiam quamdam cornu æmulantem, supra nasum gerat. Neq; admiratione teneri debemus cornua serpentibus inesse: siquidem vt inferius explicabimus, serpentes ab authoribus vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes recēsentur. Hac de causa Matthiolus admonuit hunc serpentem à circumforaneis aspidem cornutū cognominari; nec præter rationem, cum à Bellonio aspis nominetur, deinde, rostro repando, cornu imitatur. Amplius vipera cornuta Illyrica à nonnullis appellatur, cum in illa regione frequens conspiciatur. Item vipera monoceros, & cornigera vocitatur, ob callum, qui summam partem oris exornat. G

Aspis cornutus circumforaneorum.

FORMA. ET DESCRIPTIO.

OLAVS magnus scriptis mandauit quosdam esse serpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris distinctos, habentes supra dorsum linearum vestigia: deinde inter horum serpentium genera Ammoditem connumerat. quamobrem Lucanus colorem arenaceum huius serpentis contemplans canebat hunc in modum. H

L. 9. Pharsal.

Concolor exustis, atq; indiscretus arenis
Ammodites.

L. 13. c. 25

Est igitur fera hæc viperæ perquàm similis, capite tamē ampliore, & maxillis latioribus, & in superiori parte rostri eminentiam quamdam acutæ verrucę similem gerens. Propterea vulgares, non iniuria, cornutum serpentem, vel cornutam viperam nūcuparunt. Aetius quoq; Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris esse statuit. Immò pellem maculis nigris præditam, & caudam præduram ei assignauit: has autem conditiones lector in icone, quam exhibemus, melius, & commodius meditari poterit.

Ammo-

Ammodytes.
Vipera cornuta Illyrica.
Vipera monoceros.
Aspis Bellonij.

E

NATVRA, ET LOCVS.

AMMODITEM vipereæ naturæ authores non vulgares esse statuunt: quandoquidem Quatramius: in tractatu de theriaca, & mithridato retulit se in capsulis circulatorum sæpius hoc Serpentis genus obseruasse, quod catulos, ritu viperarum, enitebatur. Quocircà optimo iure Ætius Ammoditem, Hæmorrhoum, & alios Serpentes huius generis, viperis perquam similes esse tradebat, quam similitudinem non in colore, sed in partu licet nobis contemplari: cum prædicti Serpentes arenacei, fusci, nigricantis sint coloris, qui color nigricans colorem concreti sanguinis propriè æmulatur; cum alioquin vipera à flauo, & subflauo colore non recedat.

Quare multi Serpentes viperis similes esse dicantur.

Locus proprius Ammoditis.

Si locum natalem consideremus, habemus ex Solino Ammoditem in Libya stabulari: cum tamen pluribus alijs in locis, & potissimum in montibus Illyriæ, ex Quatramio, versentur. Matthiolus non solum in multis Italię, & Illyrię locis, sed pręsertim in comitatu Goritiensi, & montibus Iapidię, hoc Serpentis genus obseruari tradidit.

In com. ad Diosc. l. 6. cap. 45.

F

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

AVICENNAS verba faciens de Ammioduto, & Caubaro, promulgabat demorsos ab huiusmodi feris incidere in vehementissimum dolorem, partemq; affectam apostemate corripi. Hinc fortè Olaus Magnus describens signa veneni huius Serpentis ea esse protulit, quando particula demorsa non solum ingenti dolore, & tumore afficitur, verùm etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea si patiens tertio die non perit, quandoq; ad septimam vsq; diem vitam protrahit. At, Inter cæteros authores, clariora huius veneni signa assignat Matthiolus, dum percussos ab Ammodite, festina morte opprimi scribit, & à vulnere eorum, qui tam breui tempore non obeunt, sanguinem primò dimanare, labiaq; vulneris intumescere, deinde paulò post saniem effluere, capitisq; grauitatem, & animi deliquium generari. Immò addit homines etiam robustos ab hoc Serpente ictos triduo interire, & celerius qui à fæmina sauciantur. Quamuis obseruauerit nonnullos ab hoc Serpente percussos, ad septimam vsq; diem vitam protraxisse.

G

Loco cit.

Animi deliquium sequitur morsum huius Serpentis.

Præsidia hoc venenum castigantia, in primis communia laudat Auicennas: deinde tanquam alexipharmaca, castoreum cinnamomum, & radicem centaureæ cum vino exhibet. Item radicem Aristolochiæ longæ, & Gentianæ probat. postmodum pro emplastris parandis, mel exsiccatum, & tritum, radices granatorum, centaureæ, semen lini, harmel, lactucæ, & volubilis pręscribit. Verùm Matthiolus admonet primò appositis cucurbitulis ambitū vulneris scarificandum esse, iniectis tamen vinculis arctissimis partibus superioribus. Deinde tanquam pręsidium peculiare mentam ex aqua mulsa potam, castoreum, cassiam, & succum artemisię cum aqua commendat. Pręterea theriacam in potu exhibet, eademq; vulnus linit, & tandem emplastris attrahentibus vtitur. Immò in hac affectione cataplasmata nomis, & vlceribus Serpentibus conferentia summoperè celebrat.

Remedia veneni Ammoditis.

In com. ad Diosc. l. 6. c. 47.

H

DE CE-

A

DE CERASTE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

POST Ammodytem de Ceraste verba facere libuit; cum ambo hi serpentes in locis arenosis libenter stabulentur. Cauendum tamen est, ne vocabuli ambiguitas nos decipiat: siquidem Cerastes, & Græcis κεράςης, aut secundùm Hesychium, κεραιςὴς, cornutus quidem exponitur: sed postea hoc nomen interdum quandam insecti speciem designat, quæ secundùm Phisiologos, in olea gignitur, deinde in ficu parere perhibetur, de qua Theophrastus vbertim egit. Aliquando ex sententia Scholiastis Aristophanis, Cerastes tãquam Cerui epitheton vsurpatur, cum hoc animal magnis cornibns insignitum sit. Amplius apud Hesychium legitur. Κεραιςὴς κομήτης, ἁλιεὺς, πολεμικὸς, εἶδος ὄφεως, καὶ ὁ κέρατα ἔχων. Quare ex his verbis Hesychij colligere oportet, prædicto nomine, significari quandam cometæ speciem, quam etiam Plinius Ceratiam à cornu appellauit, deinde piscatorem, vel piscis quamdam speciem, item bellicosum, necnon serpentis speciem, & quodcumq; cornibus est præditum. Preterea Cerastes Pausaniæ pater nuncupatus fuisse perhibetur, necnon iuuenis ille Comates, vel cincinnatus, qui olim ab hero in cauata arbore inclusus fuit, & per spatium annuum ab apibus nutritus, de quo cecinit Theocritus hunc in modum.

Insecti genus.

L.4. de hist. plant. c.5.

B

Cometæ species.

Piscis species.

Cerastes nomen propriũ viri.

Non Cerastem, quem olim nutriuit ea, quæ Taurum habuit patrem.

Idyll.30.

Tandem Cerastæ apud Salaminos quidam boues à magnitudine cornuũ fuerunt nuncupati: nam olim in quodam Insulæ Cypri oppido Amathunte dicto, cum Incolæ supra aram Iouis, trita consuetudine, aduenas sacrificarent. Venus horum crudelitate læsa, ne sedes proprias deserere cogeretur, illos in boues vertit; quorum meminit Ouidius dum cecinit.

C

Atq; illos gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat; vnde etiam nomen traxere Cerastæ.

L.10. metã

Quocirca Tritonius in Mythologia huc respiciens dicebat. *Quid verò de populis illis dicendum, quos Cerastas vocant? qui tantum abest, vt hospites benignè, ac liberaliter tractarent, vt illos etiam crudelissimè cædentes in ara immolarent.* Quamobrem nonnulli scriptis mandarunt Cypri incolas tanquam cornibus insignes Cerastas cognominatos, & Insulam quoq; Cerastiam nominatam fuisse. Nihilominus Xenagoras Insulam hanc potius à situ quàm à cornibus Incolarum, Cerastiam vocatam fuisse arbitratur: quandoquidem hæc promontorijs percurrentibus, veluti infestis, & manifestis cornibus assurgat. Immò, ad mentem Plinij, Cerastæ dicuntur etiam Insulę, quæ secus Arabiæ latus propè Syenem in fine Aethiopiæ sitam, conspiciuntur.

Populi Cerastæ nuncupati.

D

SYNONYMA, ET ETYMVM.

LATINI hanc serpentis speciem Græcos imitati Cerastem appellarunt. Illis enim dicitur κεραςὴς ἀπὸ τῦ κέρατος, nimirum à cornu, quia hoc animal, ritu cochlearum, duas in fronte eminentias habeat, sed solidiores, & robustiores, non autem arietum cornibus similes, vt perperam voluit Isidorus. Horum Cerastis cornuum meminit etiam Nicander in Theriacis, quando cecinit.

L.12. Orig

Nec pare consimiles forma sit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit nostra hæc Europa minores.
Tum qui molle supra pretendunt cornua guttur,
Et quodam candore micant.

Itaq; vocabulum (Cerastes) in vtroq; genere, scilicet tam in masculino, quam in fæminino inflectitur: propterea canebat Lucanus.

—— Libyca membrana Cerastæ.

Et alibi.

—— spinaq; vagi torquente Cerastæ.

L. 2. c. 54. Præterea Bellonius in obseruationibus animaduertit, quòd Aristoteles hoc Serpentis genus colubrum Thebanum nuncupauit. Munsterus verò in Dictionario trilingui tradit. Schephiphon esse nomen Cerastis apud Hebræos. Aliter Arabicè dicitur Cerusti, & apud Syluaticum Cerustes Alberto, & Olao Magno Cristalis, Cerastis nomine in Cristalim, deprauato. *Synonima Cerastis ex Alberto.* Immò non solum Cristalim, sed Ceristalim, Sirtalim, & Triscalim in scriptis Alberti Synonima Cerastis esse opinamur. Et licèt Gesnerus Cristalim Dryinum posse esse dubitet: nihilominus symptomata ab Authoribus assignata, quæ Cerastis, & Cristalis morsum concomitantur, eadem esse liquidò constat. De hoc etiam scribit Ardoynus sub nomine, Teristali, additq; de hoc nihil peculiare ab Authoribus scribi. *Tristalis, & Triscalis.* Auicennas quoq; meminit Cristalis Serpentis, quamuis in quibusdam alijs codicibus Triscalis legatur: Nicolaus tamen Leonicenus legit Sirtalim; cui eadem morsus signa, quę Cerasti, assignat. Idcirco Leonicenus eandem speciem Serpentis cum Ceraste esse opinatur. Italis vocatur Ceraste, Gallis Vne Ceraste, On Serpent cornu, Germanis Ein Gehijrnte Schlang.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

OMNES ferè authores tam Greci, quàm Latini hanc Feram ad speciem viperę referunt. Albertus tamen inter aspides cornutas recensere videtur. Reliqui Arabes hanc speciem anguium sub genere aspidum comprehendunt. At Paulus Ægineta de aspide, & Ceraste tanquam de specie simili in vno, & eodem capite verba fecit. *Duę species secundum Nicandrū.* Nicander duo Cerastum genera constituere videtur, quando de illis canit hunc in modum.

—— sed quatuor, aut duo profert
Cornua, cum mutila videatur vipera fronte.

Nicandri interpretes affirmant quoddam Cerastis genus mutilum, & imperfectum vocatum assignari, aut quia cornibus careat, aut si illa habeat, non ita pateant: hęc doctrina à veritate prorsus aliena non videtur; cū Auicennas scripserit, *L. 4. cap. de Ceraste.* Cerastis quoddam genus esse quod curtū, & recuruum dicitur vel quia cornua breuiora proferat, vel quia deciderint. Immò maxillas, in comparatione ad alios, grandiores habet & propterea, ad aliorum differentiam, Cerastis maxillaris appellatur. Nisi voluerit intelligere illam viperæ speciem in Illyrio nascentem vnico cornu insignem, capite tamen latiore, & compressiore eadem symptomata morsu, quæ vipera, afferentem.

Lib. 4. de Med. Aegypt. Hanc Prosper Alpinus scribebat ab Ægyptijs suæ theriacæ imponi, & lingua vernacula vocari Thair, voce non longè absimili à θὴρ. Quam Serpentis speciem fortè ab Ammodyte, scilicet vipera cornuta illyrica non discrepare obseruabimus. *Lib. 25. de Anim.* Albertus Magnus de duobus Serpentibus cornutis, nempe, de Ceraste, & Ceristali, tanquam diuersis speciebus seorsim agit. Nicolaus tamen Leonicenus vnam, & eamdem Serpentis speciem esse manifestè ostendit, tum quia signa morsus eadem esse, experientia docet, tum etiam quia Græci, qui Cerastis naturam monimentis mandarunt, nullam prorsus Ceristalis mentionem fecerunt. *Ceristalis quis meminerit.* Semerion verò; quem secutus est Albertus de Ceristali tantùm sermonem habens, Cerastis penitus non meminit: hinc errandi ansam accepit Albertus, cum apud Plinium, & Solinum conditiones Cerastis legerit, & postea seorsum apud Semerionem, naturam Ceristalis obseruauerit. Tandem ex Herodoto, circa Thebas Ægyptias, sacri Serpentes, hominibus nihil noxij pusillo corpore binisq; cornibus prædititi esse perhibentur, quos mortuos in Iouis aede sepeliunt: huic enim Deo sacros esse prædicant. *Serpentes hominibus innoxij: vbi.* Verùm cum omni prorsus veneno careant non videntur Cerastis naturam animalis perniciosissimi participare. In præsentia duas Cerastis icones exhibemus, primam ad Greuini mentem, secundam á viuo Ceraste delineatam ad Serenissimum Hetruriæ magnum Ducem ex Libya delato; de qua fortè specie Ioannes Fauconerus Anglus in quadam epistola ad Gesnerum hæc habet. *Allati fuerunt ex*

Cairo

A *Cairo tres Serpentes ad nobilem quemdam venetum, qui diligentissimè in vitro magno, & arena propè focum seruabantur. Tres numero erant, quorum vnus fermè erat triplo reliquis maior, isq; fœmina, quæ tum forte quatuor, aut quinq; oua in ipsa arena edidit magnitudine ferè oui columbini; longitudo erat trium pedum crassitudo ferè bracchij: caput duos digitos latum, idq; compressum. Oculorum pupilla nigra, reliqua parte alba ex quorum cilijs vtrimq; prominebant cornicula duo breuia non carnea, vt in quibusdam alijs, sed verè cornea. Collo erat pro magnitudine corporis tenuissimo, & satis longo. Totus parte superiore tectus erat squamis cinereis, suprema squamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata, & subfusca. Alijs duobus eadem erat forma, nisi quòd cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios esse illius maioris:* hactenus Fauconerus. Censuit Gesnerus hos Serpentes fuisse Cerastes, cuius opinionem descriptiones ex varijs, & probatis Authoribus in campum afferendæ facilè confirmare poterunt.

Epistola fauconeri ad Gesnerum de anguibus cornutis.

B

FORMA, ET DESCRIPTIO.

SOLINVS agens de Serpentibus, Cerastis meminit, huncq; quatuor cornibus præditum esse pronunciauit. Albertus verò ab aliorum doctrina recedens, Cerasti octo cornua assignauit, huiusq; spinas cartilagineas esse tradidit. Hanc sententiam Bellonius explodere conatur his verbis. *Quemadmodum autem inter Authores, qui se se mutuo sequuntur, posteriores priorum errorem suscipiunt; ita Albertus, & alij, Priscorum verba secuti perperam scripserunt, Cerastes octo cornua habere. Contrarium enim experti sumus: cum Cerastes habeant bina tubercula, instar granorum hordei supra oculos gemina minuta cornua imitantia.* Deinde Bellonius dentes viperinis similes in Cerastibus obseruauit; hosq; æquales, & non recuruos esse protulit Auicennas. Immò veluti Scincus, lineis quibusdam puniceis in dorso transuersis distinguitur: ita ad mentem Bellonij Cerastes variegatur, & tandem pellis Cerastis facilè cedit: propterea Bellonij C pellem ab animali detractam stamine repleuit, & duplo crassior ẽ Fera naturali cõperit.

In Polyphi. cap. 40.

L. 2. obser. c. 54.

Opinio Bellonij circa cornua Cerastis.

Gillius in Aelianum Cerastem contemplans, viperæ aliquo modo, præter cornua, & coloris arenæ assimilari promulgauit: itaut, cum non dignoscatur, multi per arenã proficiscentes, colore decepti Cerastem calcantes, vitæ periculum subeant. Aetius autem melius formam Cerastis exprimere videtur, dum scribit hunc Serpentem cubitalis esse magnitudinis, longissimum verò duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, & iuxta caudam desquamato, habentem in capite duas eminentias cornua repræsentantes. Partibus ventris squamas ordine quodam digestas attribuit: itaut obliquè serpendo sonum sibilo similem edat. Id optimè expressit Reusnerus in Paradiso poetico his versibus.

L. 9. c. 39.

Descriptio Cerastis ad mentẽ Aetij.

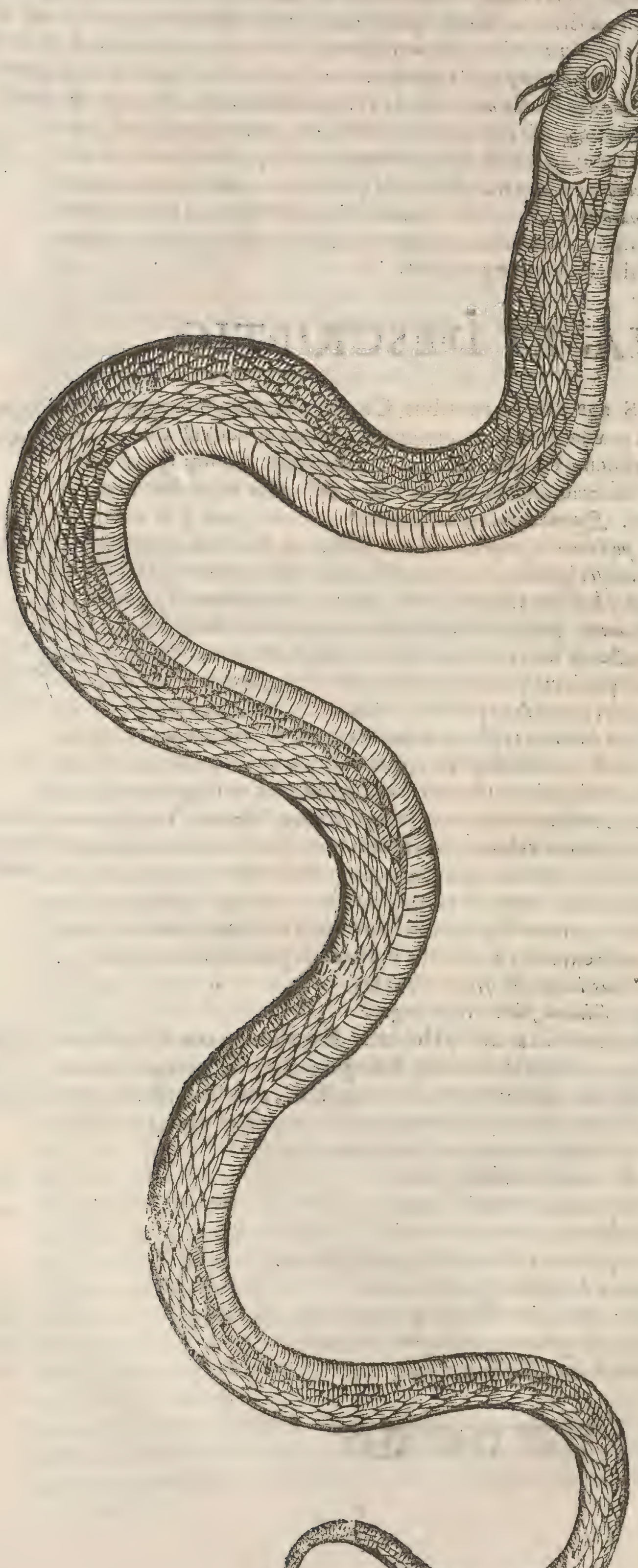
Cornua prętendens immania fronte Cerastes,
Dum torquet spinam sibilat ecce vagus.

Rectius autem id totum exponit Nicander in Theriacis, dum viperam cum Ceraste confert, vt hac ratione, facilius, & melius ab inuicem distingui possint. Quapropter prodidit viperam tramite recto serpere, quoniam breuis, & crassa sit; cum Cerastes squamis D ordine quodam digestis ornatus, & obliquè incedens, non secus, quàm nauis vẽto Africano agitata, à recto tramite declinare cogitur. Sic igitur canit.

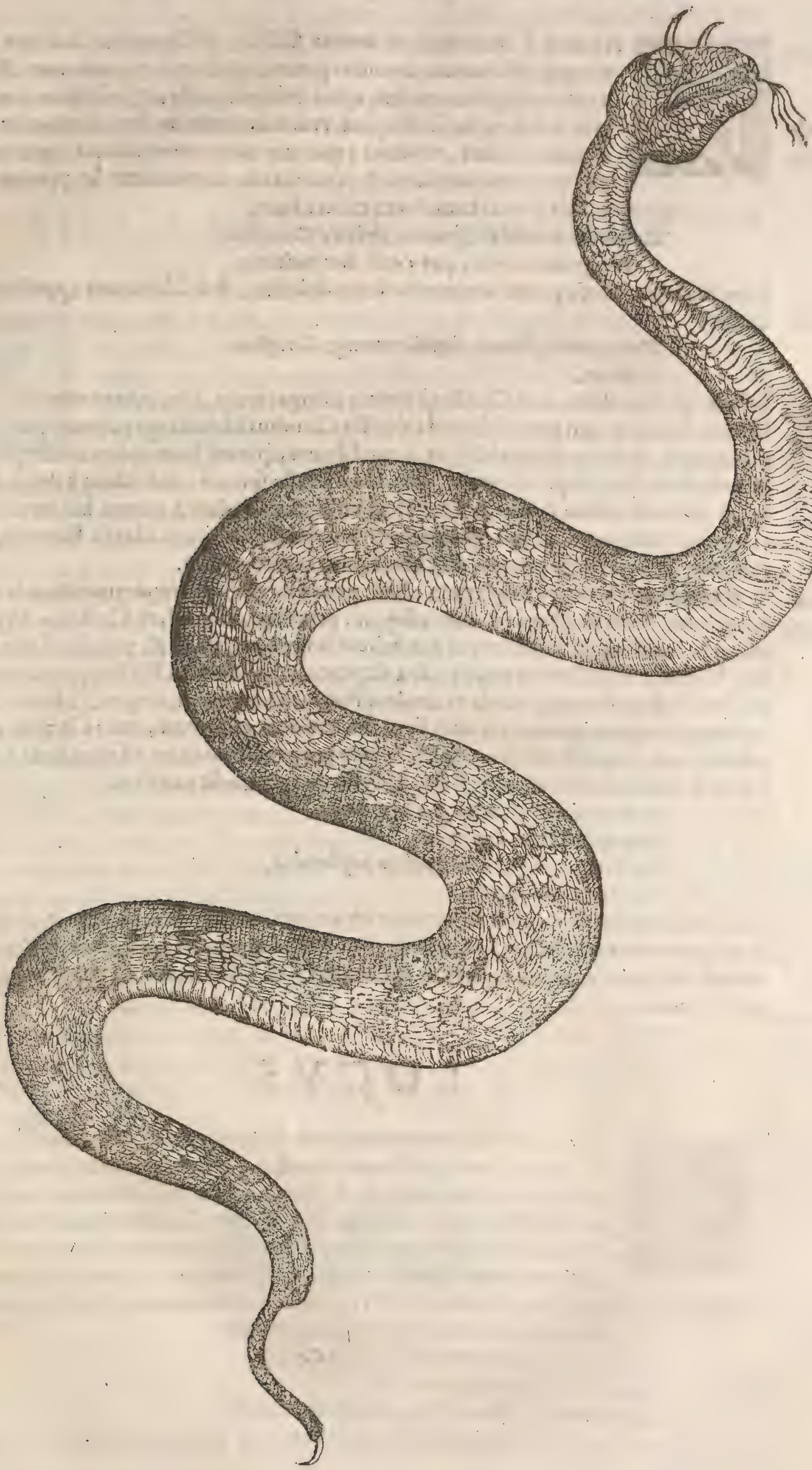
Cõparatio Cerastis ad viperã.

Ex ijs alter echis velocibus obuia spinis,
Recto terga tibi prolixus, tramite ducit,
Sed medio diffusius hic, se corpore voluit
Curuum errans per iter rosonantibus aspera squamis;
Qualiter aequoreo longissima gurgite nauis,
Quam violenter agit, nunc huc, nunc Africus illuc,
Pellitur, & laterum gemebunda fragore suorum
Extra sulcandas sinuosè fluctuat vndas.

Ceraſtes Greuini.

[illegible] ex Libya, qui viuus ad Serenissimum Hetruriæ Magnum Ducem delatus fuit vnà cum Ammodyte.

NATV

E

NATVRA, ET MORES.

In Polyhist. c. 40.

NARRAT Albertus, ex mente Solini, id Cerastibus inditum esse à natura, vt homines cornibus petant, quod veritati consonum esse non videtur: legimus quidem apud Solinum, talem Cerastibus congenitam à natura fuisse astutiam, vt arenis totam molem corpoream, exceptis cornibus, obruant; quorum motu aues alliciant, quæ vermes esse putantes aduolant, & protinus esca cornutorum Serpentum euadunt. quapropter non iniuria cum Poeta canere licet.

Crinalem attollunt squamæ stridore Cerastem
Bis gemino cornu, quo capit hæc volucres.

Item Nicander iure optimo Serpentem hunc dolosum, & insidiatorem appellauit his verbis.

Nunc potes astutum, insidiatoremq; Cerastem
Noscere.

F

Gressus flexuosus Cerastis.

Insuper gressum flexuosum Cerastes à natura compararunt. Idq; inde ortum esse narrat Cælius, quoniam cum hæmorrhoum calcasset Canobus Menelai gubernator, ictu huius interijt. Ideo hoc conspicata Helena, & ægrè ferens, spinam hæmorrhoi confregit, vnde factum est, vt hoc Serpentis genus, vnà cum Ceraste spinam confractam habere, & obliquo gressu incedere conspiciatur. Rursum Bellonius duo à natura his Serpentibus congenita obseruauit, primò, quòd viperarum ritu, fætus viuos edant: secundò, quòd inter omnia serpentum genera, diutissimè potu carere possint.

Têperamêtũ Cerastis quale.

Si temperaturam contemplemur. Ardoynus Cerastibus temperamentum in excessu calidum, & maximè venenosum assignat: præterquamquòd, ex Cardano, serpentes in cauda vngulam, & in fronte cornua habentes immodicè sicci, & pernitiosi esse feruntur. Verum, licèt Cerastes pestiferi sint serpentes; nihilominus Psyllos populos, vel instinctu quodam naturali, vel ob naturalem sympathiam, non attingunt. Idcirco Psylli volentes hominem qnempiam num sit ex sua natione, explorare, inter Cerastes collocabant; namq; ab illis intactum ex Psyllorum progenie dimanare asseuerabant: Hinc Poeta quidam ad id alludens de Atiro à Psyllis progenito sic canebat.

G

Atir serpentes veneno spoliare nouit,
Dignosq; tardos incantare,
Postremò cum Cerastis prolem explorabat,
De qua dubitabatur.

Demùm Cerastes, & Elephas naturaliter ob antipathiam quamdam à se inuicem dissentire dicuntur nisi Volaterranus (referente Aeliano) pro cornuto, hircum Cerastem, reddiderit: qua de causa Serpentes, & Cerastes, ex Dioscoride elephantiasi mederi perhibentur.

LOCVS.

H

NON est in dubium reuocandum Africam Cerastibus redundare: cum scripserit Diodorus Siculus, loca Libyæ mediterranea cumulis arenarum referta esse; ideoq; quò plus vitæ necessarijs carent, eò varijs, magnisq; Serpentibus, & ijs præsertim, quos Cerastas vocant morsu lethali insignes, sunt fertiliora. Ferunt hos quondam serpentes in Aegyptum transmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem reddidisse. Quamobrem Lucanus de prædicta regione loquens canebat hunc in modum.

L. 9. pharsal.

In gladios iurata manus pro Cæsare pugnant
Dipsades, & peragunt ciuilia bella Cerastæ.

Lib. 6.

Alibi quoq; idem Poeta ad rem scribebat.

Aut viuentis adhuc libycæ membrana Cerastę.

Insuper Ioannes etiam Bohemus, in libro de moribus gentium, Cerastes in Africa

fe-

A frequentes gigni tradidit: de qua regione agens Baptista Mantuanus sic cecinit.

Rura, vbi serpentes habitant, vbi regulus inter
Mille Cerastarum stabula immanissima regnat.

Præterea Bellonius recitat, quod in itinere ex Cairo in Montem Sinai, non solum viperas, sed etiam copiosos Cerastes conspicatus est. Alioquin si locum peculiarem huius serpentis inuestigemus, ipse libenter degit in vijs, per quas plaustra aguntur, in quibus occultatus obuium quempiam aggredi, & perimere possit: quapropter authores non immeritò hunc serpentem vafrum, & dolosum nuncuparunt.

L. 2. obser. cap. 56.

SIGNA VENENI CERASTIS.

B Dioscorides venena perpendens scriptum reliquit partem à Cerastibus percussam intumescere, & pustulis oborientibus duram fieri, ex qua postmodum sanies modò nigricans, modò subpallida effluit. Deinde patiens vertigine correptus, & tensis genitalibus conuulsus obit. Prædictis signis addit Actuarius alienationem mentis, quam ictus Cerastis inducere solet. Quamobrem Nicander hæc omnia signa his versibus complectitur.

Lib. 6

Signa veneni Cerastis, ex Nicandro.

Is si fortè grauem Serpens impresserit ictum,
Fit similis clauo tumor, obscuraq; leuantur
Pustulæ, & afflicta non magnum parte dolorem
Exagitant, verùm tristis magis inguina tentat,
Atq; ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis, fractisq; fatiscens viribus æger
Conspicitur, ter, tresq; dies superum æthera cernit,
C *Raroq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.*

Quare ex doctrina huius authoris colligẽdum est, præter narrata signa, duritiem quamdam instar capitis claui, in loco affecto oboriri, quæ non ab alia causa, nisi à malitia veneni partem indurantis, prouenire potest. Ideoq; Auicennas, & eius Asseclæ, per tumorem clauo similem, dolorem partis affectæ instar puncturæ acus, vel claui exposuerunt, quam sententiam nullo modo amplecti debemus: propterea quod, neq; Dioscorides, neq; Ætius huius symptomatis mentionem fecerunt. Nicander autem intelligere voluit non dolorem sed duritiam capiti clauorum similem, quæ ictum Cerastis semper concomitatur. Dolor vero inguinum, & poplitis obseruatus à Nicandro, ex magna neruorum contractione ortum ducit. Mentis autem alienatio visus hebetudo, & labiorum inflatio ex copiosis dimanat humiditatibus, quæ liquatæ per totam cerebri regionem diseminantur. Genitalis tandem erectionem, & aliorum neruorum contractionem malitia caloris mirum in modum exsiccantis generat. Causa pustularum, & coloris liuidi totius corporis ex generali doctrina Serpentum elicienda est. Ad D finem ex Ætio, eadem accidentia in morsu Cerastis, quæ in morsu viperæ, sed sæuiora, & vehementiora contingunt.

Duritia ictum cerastis concomitans.

Reliqua accidentia à qua causa dimanent.

E

VENENI CERASTIS MEDELA.

Lib. 6.

CVM Dioscorides virus Cerastis veneno Basilisci simile existimauerit præcisionem membri à Ceraste percussi statim à chirurgo faciendam esse probauit: nam qui differt hoc præsidium, ex eiusdem authoris sententia, proculdubio ægrotanti lethum affert. Alioquin partem demorsam illico scarificandam, & ferro candenti inurendam esse asseuerant; cui opinioni Paulus Ægineta, & Actuarius adstipulantur. Non sunt præterea omittenda multa simplicia medicamenta, quæ huic vulneri non vulgarem opem afferre possunt. Etenim Porta plantas squamis refertas morsibus animalium squamosorum mirum in modum opitulari pronunciabat. Ideoq; pix ex arbore picea stillans, ad mentem Dioscoridis, Cerastum ictibus cum sale illinitur. Item cedria cum sale imposita commendatur. Celsus farinam hordeaceam, nec non rutam ex aceto coctam, & nepetam cum sale, & melle permixtam præsto esse arbitratur. Immò stercus caprilum cum aceto coctum, & parti sauciæ imponendum iudicat: deinde asphodellum arefactum, magnitudine ægyptiæ fabæ, cum modico rutæ bis patienti exhibet: item trifolium, mentastrum, & panacem cum aceto, necnon cassiam, costum, & cinnamomum in potione præscribit.

Li. 4. Phyt. cap. 2.

F

Simplicia medicamẽta morsui Cerastis cõferentia.

Plinius pice cum polenta quandoq; vtitur, interdum Castoris testibus cum panace, & ruta in vino patienti medetur. Quandoq; semine ammeos ad pondus drachmarum duarum cum pari portione myrrhæ adhibet Auicennas cæpam cum aceto tritam parti affectę applicat, interdum sesamum laudat: immò semen raphani, vel castoreum, vel calamenthum campestre cum vino, tanquam pręsidium mirabile extollit. In hoc casu non sunt spernendi accipitres: siquidem Diodorus Siculus scripsit has aues ab Ægyptijs coli, quoniam ad Scorpiones, & Cerastes expugnandos, & delendos prosint. Demum Callias (referente Æliano) in historia, quam conscripsit de Syracusano Agathocle, & homines, & bestias pestifero Cerastis ictu perimi asseruit, nisi vir Libycus natione Psyllus ad sanandum morsum accesserit. Hic siue accersitus, siue fortuitò adueniens, & patientem dolore afflictatum inuenerit, sola saliua dolorem mitigat: sin ægrum vehementi dolore vexatum, & quasi exanimem compererit, illicò hausta aqua, os suum primò colluit, postmodum eam in poculum proiectam saucio statim propinat. At si venefica vis in patientem mirandum in modum sæuiat: tunc Psyllus ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio corpore venenosi vigorem frangens, patientem liberat. Propterea legitur apud Ælianum quod quando virum Libycum adulterij vxoris suspitio inuadit, infantem recenter natum in dolio Cerastarum pleno locat, cuius infantis à Cerastibus intacti se legitimum patrem esse arbitratur.

Accipitres valent ad morsũ Cerastis.

G

Lib. 9. de Anim. c. 38

Psilli qua ratione sanent saucium à Cerastibus.

Loco cit.

EPITHETA.

H

LOCVS natalis occasionem dedit Poetis Cerastem nuncupandi Libycum quandoquidem, vt superius fuit annotatum, in Africa hoc Serpentis genus libentissimè stabulatur. Statius Cerastem appellauit crinalem, quoniam poetæ crines Furiarum Infernalium angues cornutos esse fabulati sunt Lucanus aliquando Cerastem vagum nuncupauit; quoniam obliquè, seu instar litteræ. S. curuus gradiatur: ideo non est mirandum, si à Nicandro in Theriacis σκολιοπλανὴς, nempè obliquè incedens nominetur. Deinde anhellans, astutus, & insidiator est appellatus: propterea quòd vaframentis plenus in semitis delitescens, transeuntes inuadat: non immeritò igitur Nicander κεράστην δολόεντα indigitauit.

Cerastes cur Crinalis dictus sit.

ALLE-

A

ALLEGORICA ET MORALIA.

LAVRETVS in Sylua allegoriarum meditans improbos, & malignos Cerastum mores, retulit hoc Serpentum genere, designari illos, qui nimia freti potestate, alios perterrefaciunt. Vnde in sacris Biblijs legitur: *Dan Coluber in via Cerastes in semita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retrò.* Propterea Cerastes Antichristum etiam significare poterit, qui Christi fideles, morsu pestiferæ prædicationis, & cornibus potestatis armatus, adorietur. Quinimò Diabolus, & ipse, ratione morum, Cerasti assimilatur: nam si Serpens hic sabulo occultatus, & cornibus supra arenam eminentibus, aues alliciendo eas decipit: pari ratione Diabolus ab omni perfectione abhorrens, cornu tentamenti, viros iustos inuadens, blanda tectus specie, defraudat. Amplius simoniacus perbelle naturam huius Serpentis æmulatur: namq; si Cerastes obliquo gressu suum peragit iter; item simoniaci vias indirectas calcantes, dignitates petunt. Deinde si Cerastes mole corporis arenis tecta, cornibus tantummodo detectis, aues inescat: ita simoniaci, occultata omni seueritate, cæteros ad ferendam opem alliciunt, sed cum honorem desideratum fuerint assecuti, alios instar Cerastis, opprimunt. Quamobrem Ripa, iustis de causis, ad exprimendam Simoniæ iconem delineauit iuuenem, quæ sinistra manu Cerastem stringit. Ex altera parte ad mentem Laureti in sylua Allegoriarum Cerastes pro Iudice prudente, & potente intelligi potest: immò pro Christo, qui nouissimo die, ad reos condemnandos, maximo, & repentino horrore accedet.

In Genes. c. 49.

Antichristus per Cerastem significatur.

B

Simoniæ simulacrum.

VSVS IN MEDICINA.

C

EX cornu Cerastis vtilitatem incredibilem ad prodendum venenum homines recepturos esse, multi affirmant. Etenim promulgauit Greuinus se intellexisse cornu Cerastis, præsente vipera, aut napello, aut felle Pardi, exudare. Id Petrus, de Abano, quem Conciliatorem vocant, in libro de venenis attestatur: quandoquidem monimentis mandauit à cornibus Cerastum, præsente veneno, sudorem emitti: quocirca Principes his cornibus in mensa vtuntur, & manubria gladiorum ex his fabrefieri curant.

Lib. 2. de Veneni, c. 1.

DE HÆMORRHOO Cap. V.

ÆQVIVOCA.

D

DVPLICI ratione moti, historiæ Cerastis illam Hæmorrhoi adiungere necessarium esse duximus: primùm quoniam hic Serpens instar Cerastis, quibusdam cornuum rudimentis coronatus incedit: deinde quoniam obliquum Cerastis gressum apprimè æmulatur, itaut ratione incessus à se inuicem distingui minimè queant. Itaq; Serpentis huius nomen æquiuocationem effugere non potuit: quandoquidem si appellatur hæmorrhois, & hæmorrhous: primitus αἱμοῤῥοὶς nempè hæmorrhois, apud Græcos, sanguinis effusionē paulatim factam significat, à verbo græco αἱμοῤῥοέω sanguinem fundo. Hac de causa hoc eodem vocabulo à medicis Græcis αἱμοῤῥοὶς illud genus venarum sedis designatur, à quibus identidem reseratis earum orificijs sanguis effluit. Pariter αἱμόῤῥοος, & contractè αἱμόῤῥους, nimirum hemorrhous, siue hemorrhus non solum indicat illud Serpentis genus, de quo in præsentia disseritur; verùm quoq; mulierem, quæ menstruas fluxiones patitur.

Hæmorrhois in quo differat ab hæmorrhoo.

SYNO

E

SYNONYMA, ET ETYMVM.

HÆMORRHOVM Latini Græcos, vt solent, imitati, hunc Serpentem indigitarunt. Nam αἱμοῤῥοις ὄφις apud Eustathium legitur: cum tamen apud alios authores, αἱμοῤῥοος ὁ pro mare Serpente huius generis, & αἱμοῤῥοις ἡ pro fæmina vsurpetur: deriuant nonnulli hoc nomen ἀπὸ τοῦ αἵματος, nempe à sanguine; cum Textor, & Volaterranus hunc Serpentem partim nigro, partim sanguineo colore refertum esse scripserint. Verùm Satius erit, ad mentem Galeni, etymologiam deducere ἀπὸ τοῦ αἵματος, scilicet à sanguine, & à verbo ῥέω, nempè fluo. cum solo huius Serpentis ictu, sanguis ab omnibus corporis meatibus effluat: scribebat igitur Galenus in libro de theriaca ad Pisonem, quòd hæmorrhous, & hæmorrhois, suis nominibus, similem hominibus perniciem afferunt; quandoquidem saucij ab hoc serpente, sanguinem per os, nares, & deniq; per omnes porros corporis effundentes intereunt. Idcirco non fuit hoc ignotum Lucano, qui meditans naturam huius serpentis à sanguine profluente nomen inuenientis, sic canebat.

Hæmorrhoi etymum.

L. 9. Pharsal.

At non stare suum miseris passura cruorem
Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes

Reusnerus quoq; in Paradiso Poetico Lucanum aemulatus sic canit.

Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes
Læserit hæc, toto corpore sanguis abit.

Hinc Georgius Pictorius contemplans Tullum iuuenem ab hæmorrhoo percussum cecinit hunc in modum.

Impressit dentes hæmorrhois aspera Tullo
Magnanimo, fluxu sanguinis, & perijt.

F

Præterea hic serpens apud Isidorum aspis hæmorrhois, apud Arnoldum, Afrodius, apud Syluaticum Afudius, & apud Auicennam Afudius, & Sabrin nominatur: siquidem hic author verba faciens de Serpentibus, quorum ictu, sanguis ab omnibus corporis partibus dimanat, ibi Afudium, & Sabrin memorat, omniaq; recenset symptomata, quæ in morsu hæmorrhoi contingere solent.

L. 4. fen. 6. tract. 1. ca. 36.

G

Insuper hic Serpens Alberto Alsordius vocatur: immò tribus diuersis nominibus ipsũ cõprehendere videtur, dũ primũ de Alsordio deinde de hæmorrhoo, & demũ de Sabri sermonem habet; cum hæc vnius, & eiusdem Serpentis Synonyma esse non animaduerteret; quoniam tantummodo inter hæc nomina non autem inter naturas horum animalium differentia assignanda est: quamobrem in progressu sermonis, ex ictibus horum Serpentum eadem prodire symptomata recitat, quæ in morsu hæmorrhoi obseruantur. Rectius igitur scripsit Auicennas, qui hæmorrhoum silentio inuoluens, Afudium tantùm, siue Sabrin nominauit. Cæterùm Olaus Magnus ab Alberto deceptus tres huius Serpentis species enumerauit, dum prima fronte de Sabri disseruit, cuius ictu omnes recludi venas asseruit, & paulò post addidit Serpentem esse hæmorrhoum nuncupatum, cuius morsu homo percussus, sanguinis fluxu perit, & tandem capite subsequenti meminit Alfordij similem Sabri naturam participantis. Quapropter ex verbis Olai Magni hæc nomina vnius, & eiusdem Serpentis esse synonyma colligendum est.

Alsordius serpẽs apud Albertum.

Alfordius serpẽs qualis.

H

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

PARVVM serpentem hæmorrhoum, & in genere viperarum esse asseuerauit Aelianus; quoniam fortè viuos fætus, ritu viperarum, edere crediderit. Postmodum addidit pedis longitudinem adæquare, habitum corporis à capite in tenuitatem procedere, colore partim flammeo, partim nigro insignitum, caput tanquam quibusdam cornibus inhorrescere, lento gressu serpere, obliqua, & non recta via proficisci, gradiendoq; lenem quemdam strepitum edere, quæ omnia ex Nicandro in Theriacis desumpta esse videntur: vbi infrascriptis versibus in latinum sermonem translatis, huius Feræ descriptionem sic assignat.

Gressus hæmorrhoi qualis.

Vnum longa pedem, totoq; gracillima tractu,
B *Ignea quandoq; est, quandoq; est candida forma;*
Constrictumq; satis collum, & tenuissima cauda.
Bina super gelidos oculos frons cornua profert
Splendenium quadam radiorum albentia luce,
Syluestres, vt apes populatricesq; locustæ.
Insuper horribile, ac asprum caput, horret, & instar
Ipsius obliquæ sua paruula terga Cerastæ
Claudicat, ex medio videas appellere dorso
Paruum nauigium terit imam lubrica terram
Aluus, & haud alio tacitè trahit ilia motu,
Ac per arundineum si transeat illa grabatum.

Quamobrem cæteri Authores sententiæ Nicandri adherentes, non solum huic serpenti longitudinem, & latitudinem vipera minorem, sed etiam oculos igneos, & locustæ similes assignarunt. Idem Aetius, & Auicennas attestantur. Immò addit Auicennas C dorsum multis notis albis, & nigris variegatum esse, & collum, in comparatione ad viperam, esse angustum, & caudam tenuiorem, & dentes equales ei inesse.

Deinde hic Serpens squamis ita siccis est munitus, vt proficiscens strepitum sono arundinum vento concussarum similem edat. Quare vnà cum Pareo possumus affirmare hunc Serpentem esse corpore pusillo, ardentibus igneo quodam fulgore oculis, cute splendidissima, dorso multis notis nigris, & albis maculato, ceruice angusta, & cauda pretenui cum corniculis supra oculos, & tandem obliquè instar Cerastis reptat. Quibus omnibus Matthiolus in Dioscoridem adstipulatur. Quidam, ex Hermolao, huic Serpenti ruffos attribuunt pedes, quibus obliquo incedit tramite, sed perperam, quandoquidē hæmorrhous omni prorsus pede caret vt in sequenri figura licet intueri.

L. 20. c. 18

L. 6, c. 50.

NATVRA.

D HOC Serpentis genus id sibi à natura comparasse Ælianus retulit, vt, in motu, admodùm segne, & pigrum sit. In gressu autem marem, à fæmina dignosci tradit Ætius; non ratione tardi motus, vel symptomatum, quæ, ob morsum, patientes vexant; sed quoniā fæmina infernè gressum circa caudam firmat; cum mas ventri tantummodo innitatur, & collum serpendo extendat. Alioquin naturaliter incedit, non secus, ac nauis mare sulcans: cum reptet more vndæ, quæ assurgit, & deprimitur: siquidem hæmorrhous anteriorem partem attollit, cum posterior est depressa, & vicissim. Qua de re Nicander, ad exprimendum naturalem huius Fere motum nauigij vocabulo vsus est: veluti in recitatis versibus est legendum.

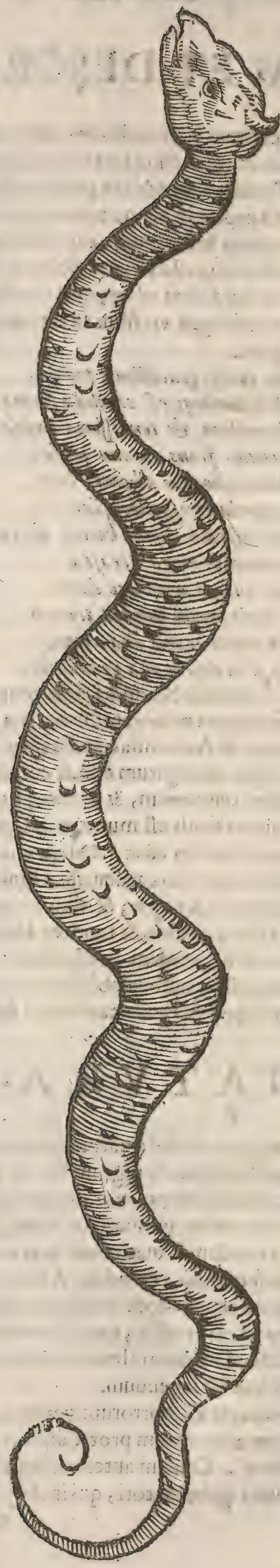
Animal pigrū, & segne.

Incessus huius serpentis qualis.

Eodem enim modo millepedes, & alij hortorum vermes, quasi essent elumbes, reptare videntur: quoniam partem anteriorem protrudunt, ventrem in terra firmant, & deinde etiam posteriora trahunt. Causam autem obliqui incessus hemorrhoi, nonnulli attribuunt Canobo Menelai gubernatori, qui in Ægypto, Thonide regnante, in hanc

Causa obliqui gressus huius serpentis.

Icon Hęmorrhoi ad mentem Parei.

A hanc Feram incidisse fertur; vnde Helena, vi huius veneni intellecta, Serpentis spinam confregit, & pharmacum exemisse dicitur (per pharmacum enim Græci & venenum, & medicamentum intelligunt) in quem verò vsum, Ælianus se ignorare asseuerat. Nicandri verò sententia fuit ab Helena irata spinam huius bestiæ confractam, non autem in gratiam alicuius pharmaci exemptam fuisse. Quamuis spondylos Serpentum interdum aduri, & adustos elephantiasi, & lepræ mederi manifestum sit. Versus autem Nicandri in latinum sermonem translati sunt tales.

Quondam animosa Helenæ cygni Iouis inclyta proles,
Euersa rediens Troia (nisi vana vetustas)
Huic indignata est generi, Pharias vt ad oras
Venit, & aduersi declinans flamina venti,
Fluctiuagam statuit iuxta Nili ostia classem.
Namq; vbi Nauclerus se fessum fortè Canobus
Sterneret, & bibulis fusus dormiret arenis,
B *Læsa venenosos hæmorrhois impulit ictus,*
Illatamq; tulit lethali dente quietem.
Protinus ouiparæ cernens id filia Ledæ,
Oppressæ medium Serpenti feruida dorsum
Infregit, tritæq; excussit vincula spinæ
Quæ fragili illius sic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoi, obliquiq; Cerastæ
Ex hoc clauda tradunt iam soli tempore membra.

Fabulæ narratio.

Ex quibus versibus eliciendum est hanc fabulam ita sese habere. Cum Menelaus, post vastationem Troiæ, & Helena recuperata, in Græciā reuerteretur, vi Aquilonaris venti tempestate oborta, ad Nili quoddam ostium à Patrono nauis tunc Canobum nuncupatum appulit. Itaq; Canobus cum in arena Thonide dicta, quia tunc Aegyptijs Thonis imperaret, vires reficere vellet, pede hæmorrhoum calcans, ab eoq; demorsus interijt. Hinc Helena incredibili mærore, ob viri huius interitum afflictata, accurrens C tanto impetu hæmorrhoi dorsum calcauit, vt inde huius Serpentis; & Cerastis species obliquè & claudicans reptauerit. Huius fabellæ nemo Priscorum meminit, præter Aelianum, qui omnia ex Nicandro desumpsit. Immò apud eundem Nicandrum Ronsardus quoq; hanc fabulam legisse videtur dum sic cecinit.

Quis meminerit huius fabulæ

Non debuisses, Helena, pedibus illos calcans
Renes conquassare, sed perdere prolem.

Ad finem Ardoinus contemplans naturam huius venenosi anguis, ipsam esse in excessu calidam iudicauit; cum huius ictu orificia venarum & meatus totius corporis iam facilè aperiantur vt inde sanguis veluti sudor egrediatur.

LOCVS.

D HVNC Serpentem in arenis ægyptijs libenter diuagari inde colligitur; quoniam Celius Rhodiginus monimentis mandauit, quòd Hæmorrhous ideo Thonius à Nicandro fuit cognominatus, quia locis ægyptijs, quibus olim imperauit Thonis, summopere delectaretur. Immò in regionibus etiam Indicis versari non esse absurdum opinamur: cum Diodorus Siculus scriptum reliquerit, in eo tractu Indiæ, quò Alexander Porum persequens, exercitum traiecerat, magnam vim Serpentum stabulari, qui cum essent parui, varietate tamen corporū distinguebantur: etenim alij æreis virgis specie erant consimiles; alij densam, & hirsutam cristam arrigebant, & talis erat illorum vis morsus, vt percussis citissimam necem afferrent. Verùm si aliqui etiam leuiter lædebantur, grauissimo torquebãtur dolore, & à toto corpore sanguineus quidam sudor dimanabat. Quapropter si huiusmodi Serpentes non erant hæmorrhoi, ijs tamen congeneres esse credebantur. At si particularem huius Serpentis sedem inuestigemus: scribebat Aelianus saxorum cauernas ab hac Serpentum specie sūmopere diligi, quod à Nicandro proculdubio desumpsit, qui in Theriacis de peculiari loco hæmorrhoi hos protulit versus, qui latino sermone sic sonant.

Li. 16. lect. Antiq. c. 9.
Hic anguis cur Thonius dictus
Lib. 9. de Anim. c. 43

Cui noscenda sit hic serpens hæmorrhois, audi;
Rimosas colit illa petras sibiq; aspera tecta,
Et modicè pendens facit, inflexumq; cubile.

SIGNA VENENI.

Signa allata à Galeno

L. 9. pharsalia.

GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem percussos ad hæmorrhoo in hoc horrendum symptoma incidere pronunciauit: quòd sanguis ab omnibus corporis partibus tanquam pluuia fluere videatur. Id postea eleganter expressum fuit à Lucano his versibus.

Impressit dentes hæmorrhois aspera Tullo
Magnanimo iuueni, miratoriq; Catonis,
Vtq; solet pariter totis se effundere signis
Corycij pressura croci: sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine virus,
Sanguis erant lacrymæ, quęcumq; foramina nouit,
Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, sudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum est pro vulnere corpus.

Lib. 9. de Anim. c. 43.

Deinde Aelianus prædicto symptomati alia magis peculiaria addit signa: nimirum quòd punctus cyanei coloris in vulnere oritur, patiens stomachi dolore corripitur, deinde oculorum caligine detinetur, & si quæ sint in corpore patientis cicatrices recrudescunt; quę omnia à Nicandro desumpta esse videntur quoniam in Theriacis sic canit.

Pretinus horrendos, vbi mordens intulit ictus,
Decolor accurrit species, quędamq; nigredo
Anxia corda dolent, gelidæ sitis ingruit vndę.
Quin & sanguinei prima sub nocte fluores
Ipsis prosiliunt è naribus, auribus, ore,
Vesicaq; simul, quæ sunt in corpore plagę
Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marcet;
Ergo caue, in primisq; suum ne fæmina virus
Inuomat: hæc quoniam diro quem presserit ore
Ignitas queritur gingiuas, atq; per ipsos
Erumpens vngues miro fluit impete sanguis
Et male olente madent fœdi putredine dentes.

Os ventriculi aliquando cor nominatur.

Quare ex verbis Nicandri elicimus, quòd inter accidentia, quæ hæmorrhoi morsum concomitantur, primùm recensetur color lęsæ particulæ, quæ ad nigredinem vergens, calorem natiuum labefactatum, & à mala veneni qualitate ferè extinctum arguit. Deinde sequitur dolor cordis, nempè ventriculi; cum Prisci os superius stomachi cor appellauerint. Id non fuit ignotum Nicandro, dum verba faciens de aconito canebat.

Crassantur circum præcordia summa grauiq;
Errore infestant morsus in corde molestos,
Oreq; ventriculi pariunt sublata patenti,
Quod cor, ventriculi quidam cellamq; vocarunt.

Causa doloris ventriculi.

Cur sãguis manet ab omnibus partibus.

Oritur autem prædictus dolor ab exquisito oris ventriculi sensu ob cæterarum partium anxietatem. Hoc symptoma, crassante pestilentia, obseruatur, dum venenata qualitas prædictæ parti sensim communicatur. Quocirca ventriculus mirum in modum labefactatus suo fungi munere minimè potest; immò vomitus excitatur, & diarhea, retentricè intestinorum facultate debilitata, subsequitur. Item sanguis à cæteris partibus funditur, dum à veneno retentrix membrorum facultas paulatim dissoluitur, & dissipatur. Tandem vulnera iam in patiente consolidata recrudescunt ob nimiam veneni siccitatem: quemadmodum, æstiuo tempore, vrgente insigni siccitate, terram scindi, & rimas fieri contingit. Id autem eo potissimum in loco accidit, vbi antea terra disrupta fuit.

Præterea alia infinita succedunt symptomata, vt difficultas respirationis, vocis priuatio

A uatio, & animi deliquium, quæ à nimia sanguinis euacuatione originem ducere possunt. Signa verò quæ narrantur ab Auicenna, Alberto, & Olao magno, dum Afudius, siue Alfodius, & Sibrin mordent, sunt hæc. Porri cutis effundunt sanguinem, vomitus excitatur, venter soluitur, anguli oculorum in tumorem eleuantur, anhelitus impeditur, vrina difficilis redditur, dentes cadunt, & tandem interit aeger. quæ signa à symptomatibus morsu hæmorrhoi genitis discrepare haud quaquã videntur. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, ex prædictis omnibus concinnatũ quasi epilogum assignat, dum inquit. In morsu hæmorrhoi color loci percussi fit cruentus, ex quo ab initio nihil, præter aquosum quoddam, effluit; ventriculus dolore afficitur: deinde sanguis non solum ex foraminibus morsus, sed etiam ex naribus fluit: spirandi difficultas subsequitur, & si quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudescunt. In morsu fœminæ, scilicet hæmorrhoidis, anguli oculorum, & radices vnguium sanguinem fundunt: immò sanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingiuis, excidunt.

L.6.c.50.

Signa morsus hæmorroidis.

B

MEDELA.

MORSVS hæmorrhoi, & dipsadis, nonnulli immedicabiles esse arbitrantur. Alij tamen ad communia ictus serpentum præsidia confugiunt: alij partem læsam prius scarificatam ferro candenti, inurunt: alij partem immediatè præcidunt; deinde cataplasmatis validè attrahentibus vtuntur. Itaq; in hoc casu prima facie præscribenda sunt medicamenta, quæ sanguinem vndequaq; implacabiliter dimanantem supprimere possint: nam Dioscorides plagæ imponit emplastrum ex folijs vitium coctis, & vnà cum melle tritis: postmodum portulacam cum polenta commendat, antequam vrina cruenta prodire incipiat. Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, allium deuorandum, & vinum dilutum exhibet, vomitum prouocat, & theriacam præ-C scribit: vulnus aqua frigida abluit, & demùm regionem vesicæ spongijs calidis fouet. Paulus Aegineta caput hæmorrhoi crematum in vino potandum præbet: postmodum allium cum vino, & oleo necnon vuas passas minimè improbat.

Quæ medicamẽta primo præscribantur.

L.6. c.50.

Auicennas, præter medicamina præscripta, In primis sanguinem coercentia, vt farinam hordei cum vrtica, & albumine oui subactam memorat: deinde semen raphani cum vino, succum papaueris, cum radice lilij cælestis, necnon emplastrum, cum farina hordei, arnoglossa, & gallis summoperè extollit. Celsus tam in ictu Cerastis, quàm Hæmorrhoi, & Dipsadis, asphodellum arefactum, ad fabę aegyptiæ magnitudinem, tradit: tum trifolium, mentastrum, costum, cassiam, & cinnamomum præscribit Plinius scriptis mandauit mustum serpentibus, sed præcipuè hæmorrhoidi, & salamandræ aduersari: deinde vitellum oui in hoc casu summoperè probat; quamuis Dioscorides hanc virtutem albumini potissimum attribueret. Rursus flores, & mora rubi, ex Plinio, huic morsui non vulgariter prodesse possunt. Demùm non est omittenda portulaca syluestris, quam nonnulli peplium vocant: hæc enim, ad mentem Plinij, sagittarum venena retundit, & in cibo sumpta, & ictibus superposita, virus serpentum, sed D præcipuè hæmorrhoidum, & presterum superat. Si desideratur herba, eius semen simili facultate præditum esse Plinius testificatur.

Medicamẽta ab Auicenna præscripta.

Albuminis oui virtus.

E

DE SEPE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

L. 20. c. 18

CVM Ambrosius Pareus hunc Serpentem Hæmorrhoo persimilem, & obliquè incedentem, pronunciauerit iuri consonum esse iudicauimus, huius bestiæ historiam hoc in loco exarare. Verùm hoc nomen inter vocabula ambigua est collocandum; nam in primis apud Hesychium, & Varinum leguntur σῆπες ζῶα ἑρπετα, ἢ ὄφεις nec prçter rationem: quandoquidem Seps in lacertarum numero, & in Serpentum genere recensetur. Nicander enim Sepa pusillo corpore, exiguis lacertis non dissimilem esse statuit; alibi verò inter mortiferos angues enumerauit. Ab hac sententia Dioscorides non recedens, post lacertas, Sepis, & corpore, & forma eis similis meminit: deinde ab eodem Dioscoride alibi inter genera viperarum Seps connumeratur, dum acetum mulsum aduersus ictum huius Serpentis commendatur. De lacerta chalcidica quç etiam Seps cognominatur, plura legenda sunt in historia Quadrupedum ouiparorum. Aelianus quoq; sepis Serpentis meminit, & capite subsequenti idem nomen lacertç chalcidicç conuenire astruit: cum aereis quibusdam virgis insigniatur, & putredinem mordendo, ritu Sepis Serpentis, membro percusso afferat. Alioquin Seps à Nicandro pro quocumq; Serpente malefico vsurpatur dum in Theriacis sic canit.

Lib. 2.

Lib. 5.

F

L. 1. cap. 6.
Li. 9. c. 54.

Seps dicitur quilibet Serpens maleficus.

> *Prætereà candens niue, & asper vepribus othrys*
> *Rufis reptilibus scatet, & caua vallis, & alta*
> *Ac rigidæ, salebris rupes, nemorosaq́; saxa*
> *Quà sitibundus, & haud apparere colore*
> *Visus seps habitat, seps semper concolor illi*
> *Quæ sub fossa tenet tecta, atq́; cubilia terræ.*

G

Doctissimus vir Greuinus, per Othrym Grçciç montem, à Nicandro quoscumq; montes à Serpentibus habitatos, & per vocabulum Sepis, omne Serpentum genus intelligi voluit. Itaq; nomen hoc conuenit Serpenti, de quo in prçsentia disseritur, conuenit lacertç chalcidicç, de qua suo loco actum fuit; item quibusdam Insectorum generibus; cum hçc omnia animâtia septicam facultatem participent. Siquidem apud Arnoldum, quoddam exiguũ apis genus seps nominatur, & apud Plinium quædam millipedæ species: scribebat enim è vermibus terrç quemdam esse pilosum, multis pedibus refertum arcuatim repentem, tractuq; se contrahentem oniscon Græcis nuncupatum, aliud verò huius generis Insecti est, quod non arcuatur, sepa Grçci, alij autem scolopendram minorem, & perniciosam appellant.

Seps est lacertæ species.
Seps Insecti genus.

Insuper apud Hippocratem Seps tuberculi pestilentis nomen est, quia erodendo partem, maximam putredinem generet. Alibi quoq; pustulam sepa dictam memorat. Phanias etiam, vt citat Athenæus, hæc scribit. Κατὰ δὲ τὴν, ἀυτȣ̃ τȣ̃ σπέρματος φύσιν, ὁ καλύμενος σὴψ, καὶ τὸ τȣ̃ ςαφυλίνȣ σπέρμα. Vnde aliqui colligunt nomen sepis cuidam etiam plantç competere posse. Aliter Seps, vel Sepes fçminini generis quodcúmq; denotat obstaculum, quod in agros vel hortos ingressum prohibeat. Cæterùm quia hoc animal non solùm Sepis, sed etiam Sepedonis nomine decoratur, aduertendum est hanc etiam vocem æquiuocatione laborare; cum σηπεδὼν apud Græcos primum exponatur putredo, deinde Serpens, de quo in præsentia agitur, quoniam partem dente percussam insigni putredine afficiat. Quamuis Author Thesauri linguç græcæ scripserit σηπεδόνα esse lacertæ genus, sed perperam: quandoquidem nomen Sepis tantummodo ad significandam lacertam chalcidicam vsurpatur. Verum quidem est quòd Cælius Sepedones vlcera putrescentia appellauit: immò apud Pollucem σηπεδὼν significat vlcus os potissimum infestans; itaut dentes, & ossa interdum summoperè vexet. Deniq; Celsus apud Hippocratem σηπεδόνες cancros interprætatur.

Li. 3. Epid. sect. 3.
Li. 6. Epid. sect. 8.
Lib. 9.

H

Seps vel Sepes fæminini generis quid denotet.

Sepedones vlcerũ species.

SYNO-

A

SYNONYMA, ET ETYMVM.

PETRVS Crinitus, in libro de honesta disciplina, reperiri tradit in veterum monimentis hæc nomina in numero singulari vsurpata, scilicet canes, plebes, & his similia, veluti etiam sepes animal apud Virgilium, annotante Ausonio: cum alioqui à Marco Tulio Cicerone Seps dicatur. Græcis σὴψ fœminini generis: quamuis sæpè sæpius à Theophrasto, & Nicandro genere masculino inflectatur. Scholiastes Nicandri hunc Serpentem σῆπα nominari putat παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας (σήπω enim putrefactio exponitur) quoniam ab hoc animali pars percussa illicò putrefiat. Vnde Ambrosius Pareus iure merito promulgauit hāc Feram tali nomine donari, quia morsu subitam inferat putredinem. Itaq; Latini hunc Serpentem, ex Scaligero, non iniuria, Putriam indigitarunt. Aliter etiam hæc Fera σηπεδὼν, idest Sepedon appellatur; & quamuis Nicander diuersis in locis Sepis, & Sepedonis meminerit: nihilominus Seps, & Sepedō tanquàm synonyma denotant illam Feram, cuius historiam in præsentia examus: tum quia descriptiones Sepis, & Sepedonis inter se discrepantes apud Nicandrum non inueniuntur; tum etiam quia symptomata morsus Sepis recitata ab Aetio conueniunt cum accidentibus ictus Sepedonis, quę Nicander recensuit. His addamus, quòd Plinius de alio Serpente, quàm de Sepedone non disseruit, & Dioscorides nisi de Sepe verba fecit.

Seps morsu subitam infert putredinem.

B

Putria animal quod sit.

Seps, & Sepedò idem sunt.

Aelianus quidem duo constituit distincta capita, in quorum altero de Sepe, & in altero de Sepedone pertractat: Verùm si diligentius animalis vtriusq; colores ab Aeliano assignatos, & morsus symptomata contemplemur; proculdubio eadem esse comperiemus, ex quibus omnibus Sepem, & Sepedonem vnum, & idem animal esse coniectamus. Præterquamquòd grauissimi authores, vt Gesnerus, & Greuinus Sepa, & Sepedonē esse synonima minimè dubitant. A veritate quidem alienum esse opinamur, quod Matthiolus, ex mente aliquorum recitauit; dum Sepa cum Ceraste eumdē Serpentem esse scriptis mādarunt. Postmodū Selsir, & Helsir nomina sunt arabica hunc Serpentem indicantia: quoniam Auicennas de serpente putrefaciente agens, prędictis nominibus vtitur. Spectaficus verò Sepedon Alberto esse perhibetur, vt notauit Gesnerus. Demùm Bellonius refert, quòd hodie in Græcia circumferuntur huiusmodi voces, Sapidi, & Sapiti, quæ à Sepe Antiquorum detortæ videntur, quibus Sepa, vel anguem illi congenerem designare nituntur.

L.9. c.53.

C

Nomina Arabica, & barbara Sepedonis.

DIFFERENTIÆ.

AD vnum, & idem genus Sepa, & Sepedonem reduci, aliqua tamen ratione inter se distingui multi voluerunt: quoniam ambo hi serpentes partē morsu læsā insigni putredine vitient; distinctionē verò ratione coloris obseruarūt, nixi authoritati Scholiastis Nicandri, qui Sepi vnicū colorē coccinū, Sepedoni autē diuersos colores assignat: immò in varios colores pro diuersitate coloris loci, transmutari astruit. Verumtamē ex verbis Nicandri conijciēdū est, ipsum noluisse intelligere de colore Sepedonis, quòd Scholiastes expressit; vt paulò inferius in descriptione huius Serpētis disseremus: quoniā ad mentē clarissimorū virorū Sepedonē à Sepe minimè discrepare opinamur.

D

Scholiastes Nicādri separat Sepedonē à Sepe ratione coloris.

Obseruamus quidē in iconibus huius animalis differētiā penès caudā; cū Pareus hūc serpentē cū cauda obliqua ad instar caudæ suis delineet. Aetius verò, ex Matthiolo, similē caudā nō describit. quapropter ambas icones ante legentiū oculos repræsentare libuit. Præterea Aristoteles meminit cuiusdā pusilli anguis, quē aliqui sacrū vocāt, & cæteri Serpentes, etiā permagni eū vitant: hic quicquid momorderit, continuò putrescere asserūt: quamobrē ad Sepedonis genus quodāmodo referēdū esse videtur. Aristoxenes, etiam ex Aeliano, tradidit virū quēdā nullo morsu, sed solo serpentis tactu periisse, & vesicē patientis paulò post putruisse. Id indicat temperaturam illius serpentis à natura Sepedonis non valdè discrepasse.

Differētia penès caudam.

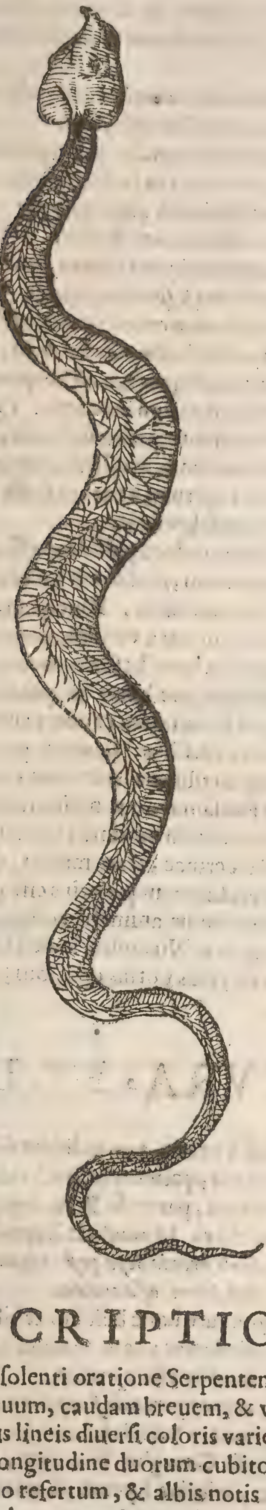
Lib. 8. de Anim. c. 7.

Seps

Sepis Serpentis effigies ad mentem Parei.

Seps Aetij ex Matthiolo.

DESCRIPTIO.

CVM Auicennas insolenti oratione Serpentem Selsir describit, ei caput latum, collum paruum, caudam breuem, & ventrem rotundum attribuit: deinde tergus lineis diuersi coloris variegatum cõsiderat. Ætius verò hoc animal longitudine duorum cubitorum tardi incessus, capite amplo, ore acuto refertum, & albis notis maculatum contemplatur. Pariter ex Volaterrano, Seps colorem, quem attigit, reddit, quatuor

Selsir Auicennæ.

tuor recuruis dentibus armatur, & quem petit morsu, exanimat. Itaq; præter caput, quod magnum est, paruus anguis quoad reliquum corpus potest nuncupari: quamobrem Lucanus aliquando paruum, & aliquando exiguum Serpentem appellauit. Reusnerus quoque in Paradiso poetico meditans formam, & naturam huius Feræ sic canit.

Li. 9. Pharsal.

Grande caput, breuior dum currit, cauda videtur
Sepedonis, tabem morsibus ille facit.

Omnes tamen authores descriptionem huius Serpentis à Nicandro poeta antiquissimo mutuasse videntur, cuius carmina in latinum sermonem translata sunt hæc.

Iam quæ Sepedonis species sit, qualeq; corpus
Accipe diuersa tractum ratione figurat.
Quin etiam mutilæ nulla insunt cornua fronti,
Et color hirsuti, qualem est spectare tapetis.
Grande caput, breuior, dum currit; cauda videtur:
Quam tamen obliquo maiorem tramite ducit.

Idcircò ex doctrina Nicandri colligendum est Serpentem hunc carere cornibus, & varijs coloribus, instar tapetis, ornatum incedere. Quamuis Scholiastes græcus Nicandri hunc colorem coccineum interprætetur: cum tapetes multi hoc colore infecti conspiciantur. Nihilominus credendum est Nicandrum intelligere voluisse hunc Serpentem varijs coloribus instar tapetum, à natura fuisse decoratum: cum tapetia diuersis coloribus picta, vt plurimum fabrefiant.

Tapetū color qualis esset.

At doctissimus Greuinus Sepis colorē pallidum esse autumat: propterea quod Athenæus, citans antiquissimum poetam, mulierem timidam tapetis colore esse scripserit: nam pallor metum statim concomitatur. Hincq; antiquos tapetes pallido colore infectos fuisse credit; hancq; opinionem à veritate alienam esse non arbitratur; quoniam Ætius, vt superius annotatum fuit, hanc bestiam multis notis albis respersam esse tradidit. Præterea Nicander in descriptione huius Serpentis admonet non facilè comprehendi posse longitudinem, vel breuitatem caudæ; cum illam, instar caudæ suis, intortam gerat. Aelianus autem, versibus Nicandri perperam expositis, obliquitatem caudæ, toti copori Serpentis attribuens, incessum obliquum huic animali assignauit. In eumdem errorem incidit Pausanias, qui memorans interitum Ægypti Arcadiæ Regis à Sepe interfecti, hunc Serpentem minimè viperæ similem, cinerei coloris, maculis varium, lato capite, angusta ceruice, aluo maiori, cauda breui, & obliquo incessu, instar cancri; qui gressus Cerasti etiam proprius esse perhibetur. Ex quibus Pausaniæ verbis obliquitatem incessus huius animalis colligimus, quam Nicander soli caudæ animalis assignauit. Ideoq; cum Nicander, in describendis cunctis Serpentibus summam diligentiam adhibuerit, eius potius opinioni, quàm sententiæ Pausaniæ adhærendum esse existimamus.

L. 1. de Venen. c. 13.

Li. 15. c. 8.

Gressus huius Serpentis qualis.

NATVRA, ET LOCVS.

HOC animal à natura tam validum sibi comparauit virus, vt morsu illud imprimens, patientem illicò tabe destruat. Et licèt, quoad molem corpoream, parua sit Fera, ingens tamen quoad vim veneficam poterit appellari. Id præstitit Baptista Mantuanus, quando cecinit.

Venenū Sepis quale.

Mole breuis Seps peste ingens, nec viscera tantùm,
Sed simul ossa vorans.

Quamobrem Isidorus optimo iure hanc bestiam tabificam aspidem indigitauit: cum morsibus hominem statim consumat; itaut totus in ore Serpentis liquefiat. Optima igitur de causa Lucanus de hac Fera sic canebat.

Tabifica aspis qualis Serpens.

Ossaq; dissoluens cum corpore tabificus Seps.

Auicennas autem de temperatura Selsiris sermonem habens, venenosam, & valde calidam esse statuit: hac de causa Georgius Pictorius, & ipse calidum huius Serpentis meditans temperamentum, iniurias hyemis ab ipso non formidari canebat hunc in modum.

Hic

A *Hic hyemis calidus frigora nulla timet.*

Quòd autem naturalem gressum obliquum instar Cerastis habeat, vt Pausanias in Arcadicis recitauit, in præsenti non disputabimus: cum superius nostram sententiam reuulerimus: regiones tantummodo, quas libenter incolit hæc Fera, manifestabimus. Auicennas igitur loquens de Serpente Selsir putrefaciente, in Regionibus Assem, nimirum Syriæ stabulari tradidit. His addamus quod etiam in Peloponesi Regione, & potissimum in Arcadia diuagatur: cum in historijs Pausaniæ legerimus Ægyptum Elati filium, & Arcadiæ Regem incautum ab hoc animali confectum fuisse.

Gressus qualis sit huius Feræ Loca libenter habitata ab hoc Serpente.

SIGNA VENENI.

MORSVM huius Serpentis, ex Auicennâ, apostema acerbissimo iunctum doloti concomitatur: deinde capillorum defluuium, & putrefactio totius corporis sequitur. Verùm, ad mentem Aetij, primum ex B vulnere manifestus sanguis, & paulo post sanies graueolens dimanat: tumor, & dolor consequitur: partes putrefactę dealbantur, & totum corpus vitiligine affectum esse videtur. Hæc signa ex Nicandro proculdubio desumpta fuisse, infrascripta carmina docent, quæ sunt huius tenoris.

Quod fit ab hoc vulnus, magnos nocuosq; dolores
Excitat, interimens, quia fundit, & ipse venenum,
Quo sata marcentes tabes depascitur artus;
Indeq; siccata resolutus pelle capillus
Spargitur, & volitans candentis pupus acanthæ
Præterea fœdum turpi vitiligine corpus,
Et veluti vrenti maculas à Sole videre est.

Itaq; inter symptomata huius morsus à Nicandro recitata primùm reponitur dolor vehementissimus propter qualitatem veneni maximè putrefacientis. Postmodum pili C defluunt; quoniam virus non solum per intimas, sed etiam per extimas dissemimatum partes, pilorum radices corrodit atq; corrumpit; indeq; totam occupans cutim, illam subalbam reddit; quod vitium à Græcis ἄλφος, & à Latinis vitiligo appellatur. Præter hæc symptomata, Aetius postea addebat sanguinem primò à vulnere manantem, quod signum omnibus ictibus venenosis commune est: quamuis paulò post sanies tetri odoris fluat ob insignem putredinem, quæ breui temporis tractu, vniuersum corpus ita occupat, vt tota caro putrida reddita absumatur. Id diligentissimè expressit Lucanus quando cecinit.

Cur pili cadăt in morsu huius serpentis.

L. 9. Pharsal.

Mors erat antè oculos, miseriq; in crure sabelli
Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulsitq: manu, piloq; affixit arenis
Parua modo Serpens, sed qua non vlla cruentæ
Tantum mortis habet; nam plagæ proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; ossa retexit:
D *Iamq; sinu laxo nudum est sine corpore vulnus*
Membra natant sanie, suræ fluxere, sine vllo
Tegmine poples erat, femorum quoq; musculus omnis
Liquitur, & nigra distillant inguina tabe,
Dissiluit stringens vterum membrana, fluuntq;
Viscera, nec quantum toto de corpore debet
Effluit in terras, sæuum sed membra venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia virus
Vincula neruorum, & laterum contexta, cauumq;
Pectus, & abstrusum fibris vitalibus omne
Quicquid homo est, aperit pestis, naturæ profana
Morte patet; manant humeri, fortesq; lacerti,
Colla, caputq; fluunt: calido non ocyus Austro
Nix resoluta cadit, nec solem cera sequetur.

Parua

Parua loquor, corpus sanie stillasse perustum
Hoc & flamma potest; sed quis rogus abstulit ossa?
Hæc quoq; discedunt putresq; secuta medullas
Nulla manere sinunt rapidi vestigia vati.
Cinypheas inter pestes tibi palma nocendi est;
Eripiunt omnes animam, tu sola cadauer.

Præterea quando à Nicandro in Theriacis σὴψ δίψιος fuit appellatus: Scholiastes græcus addit id forte à Nicandro fuisse scriptum, quoniam ὁ ξηρὸς, ὁ ποιῶν δίψαν τοῖς δακνομένοις, vel ob ariditatem, vel quia percussis sitim afferat. Quod verum verum sit necne, liquidò non constat: omnibus quidem est manifestum, ob veneni malignitatem, spiritus non solùm dissipari, sed totum etiam corpus, tanquam ab igne consumi, quod non modò à veneno huius Feræ, sed ab omni quoq; putredinis genere, materiæ venenosæ coniuncto oriri potest. Id in pestilentia frequentes pluuias concomitante obseruatum fuit: tunc enim particula bubone pestilenti, vel anthrace occupata, tanta putredine afficitur, vt totum membrum vnà cum vita absumatur, & pereat. Id Hippocrates post annum pluuiosum accidisse recitauit.

Veneni malignitas qualis.

L. 3. Epid.

MEDELA.

MORSIBVS Sepis, vt voluit Dioscorides, non solum portulaca, & acetum mulsum prosunt, sed etiam meconium, & ixia medentur. Auicennas verò præsidia ictibus viperarum conuenientia commendat, deinde symptomatibus occurrendum esse asserit. Plinius corticem, & baccas lauri, in Serpentum veneno profligando, sed potissimũ in morsu Sepis, Dipsadis, & viperæ adhibet: item oximel aduersus eiusdem Sepis ictus præscribit: immò salsamẽtorum nempè piscium salsorum cibus ab ipso probatur, dummodo à patiente sumptus, subinde vesperi vomitu reijciatur; quandoquidem percussus à Chalcide, Ceraste, & Sepe, summopere adiuuatur. Aetius in hoc casu confugit ad illa remedia, quę ab eodem in morsu viperæ, cerastis, & ammodytis probata fuerunt: præterea portulaca, & vinum myrtites laudatur: item spongiam aceto calido imbutam morsui applicat, nec non butyro, cum melle mixto læsam particulam linit, & paleas exustas imponit. Demùm, ex Pareo, ijs omnibus antidotis vtendum est, quibus vipereum venenum superatur.

Salsamẽta venenis resistunt.

Aetij remedia.

DE ASPIDE. Cap. VII.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Aspidis mentio sæpius facta fuerit: Isidorus enim sepa tabificam Aspidem appellauit; deinde ex nonnullorum sententia, vt inferius adnotabimus, non solum seps, de qua superius egimus, sed etiam hæmorrhous, & alij huius generis serpentes, venefica vi, celerem interitum afferentes, ad Aspidẽ tanquam ad proprium genus (quamuis perperam) reducuntur. Quocirca hoc caput historiæ Aspidis destinauimus. Verùm ne ambiguitas nominis huius Feræ lectores in errorem inducat, aduertendum est, quod ἀσπὶς, nempe aspis, apud Græcos propriè scutum rotundum, & in longitudinem minimè extensum significat: ideoq; Eustathius hoc nomen ab α particula priuatiua, & verbo σπίζω nimirum extendo deriuat; quoniam hoc scuti genus artifex ad speciem rotundæ, & non oblongæ figuræ fabrefecerit. Scholiastes verò Aristophanis nomen Aspidis nempè scuti ab aspide animali deducit; quandoquidem hoc animal instinctu quodam naturali ductum in orbes multos, ità conuolutum dormit, vt scutum rotundum repræsentet. Alioquin Aspis insula in Mari Lycio à Plinio memoratur. Item Aspis est Promontorium ad formam clypei à natura fabrefactum,

Ambiguitas nominis est tollenda.

Aspis scutum significat.

Aspis Insula.

L. 5. c. 13.

A factum, Africæ litora opacans, cum vrbe eiuſdem nominis, quæ Latinis clypea nuncupatur. Huius etiam meminit Silius Italicus hoc verſu.

Aſpis vrbs.

In clypei ſpeciem curuatis turribus Aſpis.

Coſura etiam inſula ante Aſpidem ſita, Carthaginenſem vrbem, quam clypeam vocant, à Strabone celebratur.

Lib. 5.

SYNONYMA. ET ETYMVM.

ASPIS, vt ex ſcriptis Iſidori colligere poſſumus, nomen proprium ab aſpergendo ſortita eſt: proptereaquod venenum quodammodo morſu aſpergat. Quamuis, ſecundùm Arnoldum, ab aſperitate cutis cognominetur. Alij nixi Auicennæ authoritati ab aſpiciendo, aſpidem indigitarunt: cum Auicennas ſcriptum reliquerit, quòd aſpides acutiſſimo intuerentur lumine, niſi eorum oculi à quibuſdam carunculis B comprimentibus impedirentur. Alij nomen huius animalis ab aſpide, nimirum à clypeo deriuant, quoniam hæc Fera inſtinctu quodam naturali ducta, ſtatim atq; aliquem ſenſerit ſtrepitum, ſomno excuſſo, ſe ſe in orbem contrahit, atque ex medijs ſpiris terribile caput attollens, aſpidem, nempe rotundi clypei formam exhibet. Verùm ſi rem accuratè perpendamus, ἀσπὶς eſt nomen græcum, à Latinis tamen vſurpatum: vnde Scholiaſtes Ariſtophanis dici exiſtimat ἀπὸ τοῦ, α, ἐπιτατικοῦ μορίου, καὶ τοῦ σπίζω τὸ ἐκτείνω, διὰ τὸν ὀξὺν αὐτοῦ συριγμὸς, ἢ διὰ τὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ μῆκος. nimirũ ab, α, particula intenſiua, & verbo σπίζω, quod extendere ſignificat, propter acutum ipſius ſibilum, aut propter eius corporis longitudinem. Cæterùm hæc Fera à doctiſſimo Quatramio Maraſſus, & vipera nominatur, cum ritu viperarum catulos pariat. Alioquin ratione loci, Serpens Niliaca, & Aegyptia propriè dicitur, ideoq; ſecundùm Ouidium, Serpens vocatur peregrina: cum Aegypto tãtùm ſit peculiaris. canit enim Poeta hunc in modum, quando de myſterijs Iſiacis verba facit.

Vera huius animalis etymologia.

Maraſſus, & vipera dicitur.

Lib. 9. Metam.

Plenaq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.

Serpens peregrina qualis.

C Hanc etiam ob cauſam, Propertius appellauit aſpidem ſacrum Colubrum, quoniam in ſimulacris Iſidis adhiberetur ſic enim canit.

Lib. 2.

Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris.

Si nomen hæbraicum aſpidis inquiramus: legemus in textu hæbraico Deuteronomij. Pethen, quam vocem pro aſpide interprætantur: pariter apud Pſalmographum in codice hæbraico; vox Akſchuh, à multis aſpis, vel ſpecies aſpidis exponitur: propterea quidam hanc aſpidem ptyadem eſſe aſſeuerant. Item apud Eſaiam, & Ieremiam, vocem Zipheoni, Interpætes aſpidem, vel Regulum vertunt. Albertus, ex Auicenna, aſpidem reddit Haſyos; quamuis alij Haſcos ſcribant. Similiter apud Albertum, Arundueus Serpens fortè erit aſpis chelidonia dicta, quæ ab eodem hirundo nuncupatur: cum Arhaes Aſpis ſit diuerſis inſignita coloribus. Italicè dicitur aſpide. Bononienſibus Magaraſſo, loquendo tamen de aſpide noſtrate. Hiſpanicè Biuora, Gallicè Vn aſpic. Germanicè Ein ſchlang genannt.

Cap. 2.

Pſal. 140.

Cap. 59.

Cap. 8.

Nomina Hebraica, & Arabica Aſpidis.

D

DIFFERENTIÆ.

Species Aſpidis ex Solino.

AELIANVS monimentis mandauit aſpidum genus in ſexdecim ſpecies ab Aegyptijs diſtribui ſolere: ſed poſtea quæ, & quales nam ſint huiuſmodi differentiæ, non explicauit. Solinus & ipſe plures, diuerſaſq; huiuſmodi animalis ſpecies (quamuis perperam) conſtituit. Etenim Dipſadem inter ſpecies aſpidis collocat; cum tamen Dioſcorides, Lucanus, & alij authores non proletarij Serpentem Dipſadem ab aſpide valdè diſcrepantem eſſe ſtatuant. Lucanus enim ſic canit.

——— ſtabant in margine ſiccæ,
Aſpides, in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

deoq; colligendum eſt ex verbis Lucani, inter aſpidem, & Dipſadem maximam cadere dif-

re differentiam: quandoquidem ex illius ſententia, altera ſpecies terreſtris, altera aquatilis eſſe perhibetur: neq; officit Galeni, & Aetij opinio, qui triplicem aſpidum conſtituentes ſpeciem, vnam terreſtrem nominant; cùm illo in loco, terreſtris, non ad differentiam aquatilis nuncupatur, ſed dicitur aſpis terreſtris, quia in locis mediterraneis verſetur: cum alia ſpecies chelidonia dicta circa ripas Nili libenter ſtabuletur. Præterea Solinum ſecutus Iſidorus nõ ſolum hæmorrhoum ad genus aſpidum reducit, ſed etiam Preſterem, & Sepa aſpidem tabificam appellat. Immò prædicti authores ab effectu nocendi, has ſpecies inter ſe diſcriminant: proptereaquòd Dipſadem ſiti, & Hypnalem ſomno interimere aſſerunt; quoniam Hypnalem ſpeciem aſpidis ſomno necantis eſſe arbitrantur: cum tamen hæc vox (hypnalis) non ſpeciem, ſed epitheton aſpidis denotet. Licèt apud Lexicographos græcos legatur ὑπναλὴ ſpecies aſpidis ſomno necantis. Albertus meminit hippupici, additq; eſſe illam aſpidis ſpeciem, cuius morſu ſuauis ſequitur interitus. At Nicolaus Leonicenus hippupicem pro hypnali intelligendum eſſe tradidit.

Differẽtia aſpidũ terreſtris, & aquatilis non admittitur.

Hypnalis an ſit ſpecies aſpidis.

Alij, ratione coloris, has Feras inter ſe diſtinguunt. Pauſanias atro colore, & Olaus magnus cinereo aſpides refertas eſſe narrant. Cæterùm non modo nigras, & cinereas, ſed fuluas quoq; in agro Bellunenſi Pierius ſe conſpicatum fuiſſe teſtatur. Inſuper alij aſpidi chelidoniæ colorem hirundinis, Ptyadi cinereum, & viridem aſſignant. Demùm aſpidi terreſtri, vt plurimùm, colorem cineris attribuunt, quamuis ſubuirides etiam reperiantur. Nicander quoq;, qui vnam tãntùm agnouit aſpidem, in colore variam conſtituit, dum aſpidem cineream, luteam, fuliginoſam, & nigram eſſe promulgat.

L.14. Hierogl.

Colores aſpidum quales eſſe debeant.

Strabo, ratione magnitudinis, duas ægyptiarum aſpidum differentias eſſe aſtruit: nam alteram ſpithamæ duodecim digitorum longitudinem continentis eſſe, hancq; breuiorem, & morſu ὀξυθανατωτέραν nempè feraliorem eſſe fatetur; hæc ſpecies cum aſpide chelidonia Aetij conuenire videtur: ſiquidem prædictam longitudinem non excedit, & celerem percuſſis interitum affert. Deinde Strabo alteri ſpeciei ὄργυιαν menſuram inter ambas manus extenſas contentam aſſignat; vlnam Latini dicunt. Quare hæc aſpidis ſpecies, vel ad cherſæam, vel ad ptyadem referetur: nam Strabo, cum duas tantùm huius Serpentis ſpecies agnouerit, ptyadas cum cherſæis confundere videtur. Nicander verò, quoad magnitudinem, vnam tantummodo aſpidem agnouit, cui μῆκος ὀργυιῆ πετριτὸν tribuit. Quocirca mirum non videbitur, ſi nonnulli authores, Feras huius generis quinq; cubitorum obſeruauerint.

Aſpis chelidonia, cuius ſit longitudinis.

Aſpis Nicandri, cuius ſit magnitudinis

In quadam etiam Ciuitate Cypri, vaſti ſerpentes (Cuffi dicti) verſantur, qui aſpides perperam cognominantur: carent enim illis conditionibus, & notis, quę in legitimis aſpidibus obſeruantur. Immò in Calecuth etiam, authore Ludouico Romano, magni angues diuagantur, inter quos ſunt, qui ad illius mentem, magnitudine aſpidem repræſentant: modò ambigimus, an veræ aſpides eſſe poſſint. Si confugiamus ad Dioſcoridem, is vnam tantùm aſpidem deſcribit: etenim quas hodie vulgus nuncupat aſpides, nullis ferè gaudent notis, quas Priſci ſuis aſpidibus attribuebant; anteriorem enim partem erigebant, & collo erant tumido, quemadmodum in tabula Iſidis pingebantur. Bellonius conſpicatus eſt apud Brutios in Italia, ſerpentem, habentem in fronte callum inſtar tuberculi, huncque aſpidem veterum eſſe exiſtimauit. Galenus autem in libro de theriaca ad Piſonem, tria aſpidum genera aſſignat: cum quędam apud eumdem χερσαία, quædam χελιδωνία, & quædam πτύαδες cognominentur. Primitus χερσαῖος Græcis exponitur terreſtris, ideoq; ſic nuncupatur illa ſpecies aſpidis, quæ loca incolit mediterranea. Item χελιδὼν hirundinem ſignificat; quare quædam aſpis colorem hirundinis æmulans chelidonia nominatur. Demùm quoniam πτύω eſt verbum græcum, quod ſpuere ſignificat, hinc πτυὰς ſputatrix exponitur, eſtq; ſpecies quædam aſpidis ab inſpuendo veneno ita nuncupata. Et quamuis Ammianus quamdam aſpidis ſpeciem aquatilem conſtituere videatur, dum inquit. *Quas omnes ſerpentes magnitudine, & decore aſpis facilè ſupereminens, nunquam ſponte ſua fluenta egreditur Nili.* Nihilominus hic author fortè per flumen Nili, regionem Aegypti, quam alluit Nilus, intelligere voluit: nam ſi aſpidem in vndis Nili morantem intellexiſſet, à veritate valde declinaſſet: cum alij authores ſuperius memorati, terrarum, & non aquæ incolam aſpidem eſſe ſtatuant.

L.5. Nauig cap.21.

Lib.3. ob. c. 51.

Cap.8.

Species aſpidum ſecundũ Galenum sũt tres.

Etymũ nominũ ſpecierum aſpidis.

Li.20. c.2.

Aetius prædictis nixus fundamentis retulit apud Ferarum ſcriptores, tres aſpidum differentias obſeruari, nimirum terreſtres, in mediterraneis commorantes locis, chelidonias

L.13. c.20.

E F G H

A donias circa Nili ripas latibulantes, & ptyades, quæ sputo venenato animalia inficiunt. Terrestres maiores prædicat, cum longitudinem quinq; cubitorum æquent, chelidonias colore nigro, & albo refertas delineat: ptyades verò cinereo colore, viridiq; ad aureum declinante conspersas describit.

Ponzettus quoq; aspidem primò siccam, & longiorem, necnon oculos, instar accensi carbonis, micantes habentem exhibet: deinde aliam caput eleuantem, & constrictis dentibus sputum venenosum eiaculantem: tertiam hirundinem ob coloris similitudinem, cognominat. Harum igitur specierum icones, ad mentem Greuini ante oculos legentium repræsentare non piguit. His addere etiam libuit duas aspidum icones, quarum altera alio nomine parua vipera vocatur, estq; coloris ferruginei, altera verò colore subuiridi maculoso est insignita, & interdum in nostris etiam regionibus reperitur, vulgoq; *aspido tormento* appellatur; quoniam morsu forsitan tormentum, & cruciamentum, non autem interitum hominibus afferat.

Tres aspidū species describuntur.

Aspido tormento qualis.

Legimus in historijs, apud Chiribrehenses diuagari aspides caudæ aculeo ferientes: B immò caudæ cuspide ab Incolis sagittæ imbuuntur, vt vulnerando lethaliter feriant. Villa quædam Bononiensis secus valles sita, & *Malalbergo* nominata scatet copia aspidum varijs decoratarum coloribus: *Magarasse* vulgo dicuntur, qui dentibus vulnerant, & oblongo caudæ aculeo ferire nituntur. Villici ab his saucij partem tumefactam ligant, deinde leuibus adhibitis præsidijs tridui spatio liberantur. Quamobrem hæ aspidum species cum aspidibus ægyptiacis minimè conuenire dicuntur: quemadmodum superius etiam adnotauimus.

Aspides nostrates.

DESCRIPTIO.

GLOSSA in vigesimum caput Iob, aspidem paruum esse serpentem, viperaq; prolixiori corpore diuulgat. Belluacensis hanc Feram cæruleo colore exornatam describit, eiq; dentes longos, & extra labia exporrectos, ad instar dentium apri, assignat. Plinius in hoc Serpente, C duos dentes in parte superiori, dextra, læuaq; more tenuis fistulæ perforatos, venenumq; ritu aculei scorpionum, infundentes perpendit. Agricola in libro de Animalibus subterraneis duo in hac Fera, nempè tetrum odorem, necnon longitudinem, & crassitudinem mediocris anguillæ meditatur. Quamuis, vt notat Edoardus Vuotonus, longitudo horum animalium interdum sit orgyiæ, nempè senum pedum, & latitudo, quanta est venabuli, quo venatores ad tauros, leonesq; conficiendos vti solent. Aelianus, prolixiori oratione, aspidis descriptionem ante mentis oculos repræsentare conatur, dum hoc animal squamis rubentibus horrere, tractibus tardis incedere, somniculosis oculis innuere, geminas carunculas callo valdè similes in fronte gerere, ceruice squalida turgere, & in obuios, aut viatores anhelando virus ab ore emittere asseuerat.

Lib. 11.

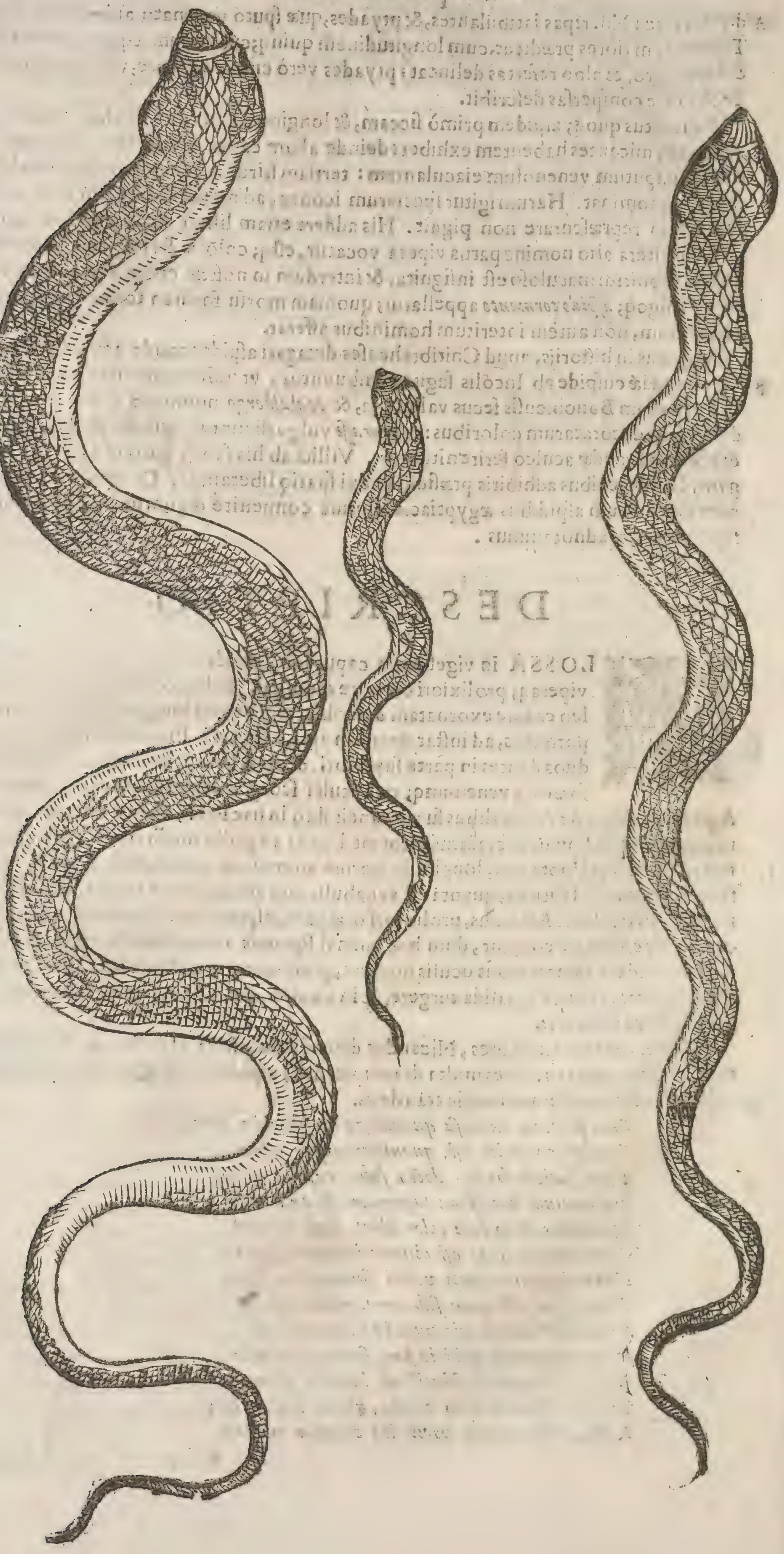
Dētes quales sint.

At inter cæteros scriptores, Nicander dicendi maiestate clarissimus, & antiquissimus, ex quo cæteri authores multa desumpserunt, aspidem describit hunc in modum D versibus in latinum sermonem sic translatis.

Nicandri descriptio.

Tam procera, extensa queunt quàm brachia duci,
Tantaq; crassities est, quantum missile telum,
Quod faciens hastas docta faber expolit arte;
Pro trucium horrisona taurorum, & cæde leonum.
Squallidus interdum color albet, sæpè virenti
Cum maculis, sæpè est cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti succenditur igne;
Idq; nigra æthiopum sub terra, quale refusus
Nilus sæpè lutum, vicinum in Nerea voluit.
Præterea geminæ calli instar, fronte carunclæ
Hærent sanguineis scintillant lumina flammis,
Turgida squalet item ceruix, graue sibilat ipsa
Bestia, dum certam vomit ira concita mortem.

Aſpidis tres differentiæ, cherſæa nempè terreſtris, chelidonia ideſt hirundinária, & Ptyas ſcilicet ſpuens.

Aspidis species colore ferrugineo, vipera parua vulgo dicta.

Aspidis alia species colore subuiridi maculoso.

Quatuor hinc intra maxillæ concaua dentes
Radices fixere suas, quos iuncta quibusdam
Pelliculis tunica obducit, triste vnde venenum
Effundit, si fortè suo hæc approximet hosti.

E

Quamobrem ex Nicandri carminibus longitudinem aspidis vnius vlnæ, & crassitudinem, quæ telo missili est similis, intelligimus; necnon colorem animalis aliquãdo squalidum sępè cinereum cum multis maculis; immò quandoq; instar coloris Soli, in quo vt plurimum hæc bestia stabulatur. Insuper author gemina tubercula in fronte, oculos instar ignis micantes, & ceruicem turgidam contemplatur. Tandem quatuor dentes pelliculis quibusdam obductos, visionemq; humanam effugientes huic Feræ assignat, ex quibus postea morsu disruptis, venenum stillat.

Tubercula aspidũ vbi.

NATVRA, ET MORES.

F

MODO contemplantibus omnia, quę natura his animantibus ingenuit, primò se se offert ponderandum; num sit verum assertum Isidori, quòd hoc animalis genus, ad primam magici cantoris vocem, alteram aurium ad terram premat, alteram verò cauda obturet, nè, cantionibus auditis, ad excantantem confugere cogatur; siquidem id fieri ab hominibus scribit Albertus Magnus; quoniam in capite huius animalis, lapis pretiosus custoditus, à multis, lucri gratia, expetitur. Hoc autem à veritate alienum esse in primo capite huius libri vbertim docuimus.

L. 12. Orig.

Li. 25. de An.

Si properemus ad alteram aspidis proprietatem; Plinius diuulgauit id à natura huiusmodi animantibus congenitum esse, vt nunquam mas, nisi comite fæmina, à specu egrediatur; propterea Reusnerus in paradiso poetico hanc proprietatem sic decantabat.

Alia proprietas aspidis.

G

Non prius è fouea visu truculentior aspis
Exit, quàm comitem senserit esse sibi.

Immò addebat Plinius, quòd si harum Ferarum altera occidatur, tunc superstes iniuriam non impunitam relinquens, sociæ consortis occisorem in numeroso etiam hominum cætu inuestigare audet, vt illius vindictam suscipiat. Pretęrea aspides visum imbecillum, incessum tardum, & auditum subtilem sibi compararunt. Visum horum animalium hebetem callosa quędam tubercula fronti adhęrentia, oculosq; comprimentia reddunt; idq; naturę beneficio, multi factum autumant: quoniam si visionis acumine hæc bestia polleret, proculdubio maximam cæteris animalibus noxam esset allatura. At postmodum ingeniosa, & prouida natura, ob imbecillam visionem, hanc Feram aure vigili remunerauit. Quapropter, leuissimo audito strepitu, quasi à quodam expergefacta somno, statim se se erigit. Hæc omnia Nicander expressit hunc in modum.

Visus imbecillus aspidũ, & cur.

Auditus qualis.

Nunc age terribilem sitientibus aspida squamis
Pestile plus alijs hoc ex grege reptile, nosce,
Formidabile cui corpus, tardumq; volumen
Quandoquidem transuersa via est, prolixaq; ventris
Spira, veternosiq; niuere videntur ocelli,
At simul ac facili fortè obseruauerit aure
Vel minimum strepitum, segnes è corpore somnos
Excutit, & teretem sinuat mox aspera tractum
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit
Tam procera, extensa queunt, quam brachia duci.

H

Et quamuis poetæ cuiuscumq; Serpentis in iracundiam præcipitis tumidum collum describant; nihilominus hæc nota aspidis propria esse perhibetur. Id colligendum est ex Plinio, qui aspidum colla intumescere scripsit, cui fauet Lucanus hunc in modum canens.

Ira huius Serpentis.

Li. 9. pharsalia.

Aspida somniferam tumida ceruice leuauit.

Itaq; aspides duabus potissimum proprietatibus gaudere dicuntur, quibus alij Serpentes carent: cum ceruix horum animalium latè tumescat, & eorum venenum vnà cum

sopore

A sopore artus patientis occupet. Scribebat Dioscorides, quòd virus Aspidis, & Basilisci, more taurini sanguinis, in arterijs vulneratorum, sanguinem cogit. His addit Volaterranus à punctura aspidis ranam depasti vulnus immedicabile fieri: propterea, ex Arnoldo, percussi ab aspide, duarum, vel trium horarum spatio intereunt. Nec præter rationem: quandoquidem Ioannes de Vigo narrabat (referente Pareo) se Florentiæ nouisse circulatorem, qui vt melius propria pharmaca populo venderet, digitum aspidi mordendum porrexit, & post horas quatuor interijt.

Vulnus aspidis quando lethalius.

Habent præterea aspides hoc peculiare, vt mordendo tumorem non inducant: deinde (cũ dentibus adeò exilibus, & mẽbranula tectis sint præditi, vt à multis dentibus, carere credantur) tam exiguum foramen vulnerando formant, vt visionem penè effugiat. Hac de causa multi Cleopatræ interitum cognitu difficilem fuisse arbitrantur, quæ morsu aspidis vitam terminauit; quemadmodum ex Galeno in libro de Theriaca ad Pisonem colligendum est. Nam cum Augustus, superato Antonio, viuam Cleopatram tanquam fœminam præstantissimam in triumphum ducens Romanis ostendere B decreuisset, studiosius seruandam curauit. At illa malens Regina ex humanis decedere, quàm captiua Romanis esse spectaculo, hoc Serpentis genus, vt, citra suspitionem, sibi inferret mortem, elegit. Duabus igitur fidissimis mulieribus, Naera scilicet, & Carmione indies operam suã Reginę pręstantibus iussit aspidem vuis, ficubusq; contectam ad fallendos custodes in calatho deferri. Itaq; facto in prędictis fęminis periculo, num Serpens illicò perimeret; vnde statim atq; Cleopatra illas exanimes conspicata est, eodemmet animali sibi exitium attulit. Hęc fortè aspidis species fuit chelidonia, quę nulla interposita mora morsu venenans, illicò percussos vita priuat. Hęc etiam species instinctu quodam naturali ducta, cum libenter circa Nili ripas moretur, per dies triginta, ad loca alta properat, antequam flumen, Solum Aegypti, alluuione fęcundet. Chersæa verò aspis non confestim, sed interposita quatuor horarum mora, in animalium perniciem operatur. Demùm aspis ptyas præter morsum saliuam habet venenosam, & adeo tenuem, vt angustissimos etiam cutis porros facillimè penetrare possit. Quamobrem Galenus, scribens de Theriaca ad Pisonem, tradebat ptyadas aspides, C exporrecta ceruice, & medita interualli longitudine, instar rationalis cuiusdam animalis, venenum in transeuntes expuere. Quapropter Porphyrius non immeritò scripsit, οἱ ἐν αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι χρῶνται, ὅθεν καὶ πτύαδες καλοῦνται, καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπιόντων. Nimirum Serpentes, qui in Ægypto sunt, sputo vtuntur, vnde & spuentes vocantur, & inuadentium oculos excæcant. His addendum est assertum Auicennæ, qui solo serpentini huius sputi odore animantes perire existimauit.

Interitus Cleopatræ qualis. Cap. 6.

Nomina ancillarũ Cleopatræ

Aspidis chelidoniæ vis.

Aspis ptyas qualis.

Lib. 3. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.

Naturæ etiam horum anguium meminit Olaus Magnus differens de aspidibus aquilonaribus, quæ eleuatæ supra pectus incedunt, sputumq; venenosum in gutture collectum, in resistentem, vel obuium eiaculantur, deinde celeri cursu ad antra, & saxorum cauernas sese recipiunt. De natura autem ouorum aspidis recitat Bartholomæus cognomento Anglicus, quòd hæc parua, rotunda, liuida, viscosa, fætida, summè venenosa, & filamentis quibusdam conglobata sunt, quæ si contingat, vt inuenta à Rubeta, vel ab alio animali venenoso foueantur, tunc vermis procreatur, qui visu, & halitu, more Basilisci, primo fouentem, deinde alios etiam animantes perimit: Deniq; de tempe- D ratura aspidis, si lector multa scire desiderat, confugiat oportet ad primum caput huius libri, vbi prolixiori sermone de temperamento anguium agitur.

L. 19. c. 88.

Oua aspidum qualia.

LOCVS.

ASPIDES nullas in Gallia diuagari Bellonius attestatur: quamuis ibi multi versentur serpentes, qui vulgò aspides nominantur. Insulæ quidem Hispaniæ, vt recitat Christophorus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) aspidibus, omniq; venenato Ferarum genere redundant. Neq; hoc à veritate recedere videtur, cum calidiori regione delectentur. Etenim Aristoteles in historia animalium tradidit aspides gigni in Africa, quarum ictus omni præsidiorum generi reluctantur. Sed animaduertendum, ex Ioanne Bohemo, quòd Africa producit etiam Ichneumones, qui malitiam aspidum repri-

Li. 8. c. 29.

reprimunt, atq; castigant. Lucanus etiam promulgauit ab hoc Ferarum genere loca diligi calidiora: quapropter Africam, & potissimum Aegyptum, ripasq; Nili tanquam peculiarem propriumq; locum incoli: vnde si accidat, vt huiusmodi Feræ in frigidioribus locis conspiciantur, illuc delatas esse Lucanus arbitratur, dum inquit.

L. 9. Pharsal.

Ipsa caloris egens gelidum non transit in orbem
Sponte sua, Niloq; tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libyæ mortes, & fecimus aspida merces.

Quamuis Strabo quodammodo dissentire à Lucano videatur, dum propriam speciem Ægypto assignat, præter illas, quæ in alijs diuagantur locis: vnde statuere videtur alijs etiam in locis aspides procreari. Salmasius tamen in Solinum sententiæ Strabonis quodammodo fauens, de alijs Libyæ locis fortè locutum fuisse Strabonem pronunciauit. Veteres enim aspidum patriam Libyam, & Ægypti fines circumscripserunt: nam retulit Nicander fuliginosam aspidem sub Æthyopum gleba ab vnda Nili in mare vecta delitescere, & per hanc speciem, ad mentem Aetij, aspis chelidonia Nili ripas incolens intelligenda est: quandoquidem colorem hirundinum fuscum esse omnibus constat; cum etiam gemmæ chelidoniæ ab eodem colore denominentur. Itaq; inter aspidum tres species nominatas, chelidoniæ Aegypti peculiares esse feruntur. Et eò magis, quoniam Olaus Magnus aspides in plaga Septentrionali (licèt quoad venenatam naturam Africanis debiliores) obseruauit, quæ pariter scabrosa cute, cinereo colore, oculis scintillantibus, & longitudine trium, vel quatuor cubitorum, morsu feriant, cui præsentissimo occurrendum est remedio.

Opinio Veterum circa locū aspidum.
Quæ species colat Nili ripas.
Quænā aspis Ægypto magis familiaris.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

A MVLTIS animantibus, & plantis aspis dissentire videtur, dum primo in odium Ichneumonis rapitur: quod Nicandro non fuit ignotum, quando in Theriacis cecinit his versibus in Latinum sermonem translatis.

Solus eam potis est Ichneumon vincere pestem,
Cum graue cautus ei bellum parat, editaq; oua
Quæ fouet in multorum hominum insuperabile lethum
Omnia fracta terit, mordaceq; dente lacessit.

L. 4. Pharsal.

Bellum quoq; Ichneumonis, & Aspidis eleganter explicauit Lucanus his carminibus.

Aspides vt Pharias cauda solertior hostis
Ludit & iratas incerta prouocat vmbra,
Obliquasq; caput vanas Serpentis in auras
Effuso tuto comprehendit guttura morsu,
Lethiferam citra saniem tunc irrita Pestis
Exprimitur, faucesq; fluunt pereunte veneno.

Præterea aspis acri odio quosdam angues Argolas nuncupatos prosequitur: quandoquidem ad illius internecionem à natura procreati esse videntur; cum scripserit Suidas, iussu Alexandri Magni, hoc Serpentis genus Argo Pelasgico Alexandriam, ad perimendas aspides, delatum fuisse. Item aspis Ranarum fætus cauda insignes prosequitur; quod Agricola in libro de animalibus subterraneis annotauit. Amplius cimices aspis abominatur; ideoq; contra eius morsum valere dicuntur: nam gallinæ ex Plinio, qua die cimices ederint, ab aspide non morderi perhibentur.

Cimices aspidibus cōtrarij.

Sunt præterea nonnullæ plantæ, à quibus aspides naturaliter abhorrent. Primitus Ari radice omnes Serpentes, & potissimum aspides fugantur; siquidem eius fumo adeò inebriantur, vt, ex Porta, torpidæ interdum reperiantur. Plinius addit naturæ aspidum halicacabum ita aduersari, vt radice huius plantæ propius admota, aspis soporetur: id autem mirum non esse tradit Cardanus, cum huius plantæ radices, & semina hominibus quoq; soporem afferant. Ex altera parte loca opaca ab hoc animali ita diligi, vel potius odio haberi asserāt, vt proprium sit huius Feræ in vmbra tantummodo exurgere: vnde scriptum reliquit Seneca: sicuti taurum color rubicundus excitat, & vrsos, bouesq;

Ari radix aduersatur aspidi.
L. 7. Phyt. cap. 24.
L. 7. de ver. var.
L. 3. de Ira.

A bouesq; mappa prorit at, ita aspis ad vmbram exurgit.

Insuper aspides ob sympathiam quamdam Afris, & Syris minimè obesse dicũtur: qua de causa prædicti populi proprios filios, vt narrat Vincentius Belluacensis, ijs obijciunt, quos si læserint tanquam adulterinos respuunt, sin secus eos tanquam legitimos nutriunt. Verùm id non de omnibus Afris, & Syris, sed tantum de Psyllis Libyæ populis intelligendum est, de quibus, in historia Serpentis in genere, actum fuit. Tandem animalia eiusdem speciei tam singulari amore se inuicem complectuntur, vt nec vipera viperam, nec aspis aspidem lædat. Hæc fuit opinio Galeni in libro de inæquali intemperie, quando hæc verba protulit. *Ita vtiq; & scorpium necaueris si ieiunus illi inspueris. At non homo hominem morsu interimit, nec vipera viperam, nec aspis aspidem: siquidem quod simile est, id congruum amicumq; est, quod contrarium, inimicum, & noxium.*

Sympathia aspidũ cũ varijs populis.

Cap. 6.

VENENI ASPIDVM SIGNA.

B

VESTIGIA ictus aspidum tam obscurè apparent, vt acrem etiam oculorum aciem effugiant, & eò magis, quia tumor circa vulnus non eminet ob veneni tenuitatem, quod mirabili celeritate ad partes intimas penetrat, ideoq; cutim subiens ita ad peniciora delabitur, vt vel parum, vel nihil in superficie cutis emineat. Hac de causa mors Cleopatræ cognitu fuit difficilis, & nonnisi serò ab Octauianis, ex duobus paruis punctis deprehensa fuit. Vnde non iniuria sic canebat Nicander in Theriacis.

Mors Cleopatræ cur fuerit difficilis cognitu.

Nec tamen vlla vides impressi vulnera morsus,
Nec dignus fatu tumor ictum corpus adurit:
Sed qui læsus homo est, citra omnem, fata laborem
Claudit, & ignauo moriens torpore fatiscit.

C Hæc & alia signa huius veneni diuulgauit Lucanus, dum interitum Leui morsu aspidis perempti enarrauit hunc in modum.

L. 9. Pharsal.

At tibi Leue miser fixus præcordia pressit
Niliaca Serpente cruor, nulloq; dolore
Testatus morsus subita caligine mortem
Accipis, & stygias somno descendis ad vmbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho
Stipite, quæ diro virgas mentita Sabæas
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.

Per Niliacum Serpentem à poeta hoc in loco aspis intelligitur: cum libenter circa ripas Nili versetur, citiusq; dicitur hoc animal morsu interimere, quàm toxicum arboris apud Sabæos populos nascentis. Reusnerus quoq; in Paradiso poetico meditans somnum morsu aspidis inductum, pronunciauit distichon huius tenoris.

Serpẽs Niliacus qui.

Brachia si fuerint sacris admorsa colubris,
Iam trahit occultum membra soporis iter.

D Huius etiam symptomatis meminit Georgius Pictorius in Lerna malorum, dũ cecinit.

Aspidis & morsu læsum dormire fatentur
In mortem, antidotum nec valuisse ferunt.

Itaq; cum alias exaratum fuerit venenorum alia vni, alia alteri corporis parti peculiarem afferre noxam: poterimus in præsentia pronunciare virus aspidis principaliter cerebro aduersari; quemadmodum ex enarratis symptomatibus hunc morsum concomitantibus colligendum est: veluti sunt sopor, & oculorum nictationes. Scribebat enim Dioscorides, quòd statim post ictum aspidis, caligo oculos obumbrat, nullus penè conspicitur tumor, mediocris insurgit stomachi dolor, & vulnus est adeo exiguum, vt ab acutissima acu factum esse videatur. Addit postea Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, quòd ictum aspidis consequitur stupor, pallor, frontis refrigeratio, hiatus assiduus, palpebrarum nictatio, colli inclinatio, capitis grauitas, segnities, lapsus in profundum somnum, & tandem conuulsio. Immò addit quoq; ex morsu

Symptomata morsus huius Feræ.

Li. 6. c. 56.

Loco cit.

Symptomata morsus cherſæ aſpidis.

morſu aſpidis chelidoniæ præſentiſſimam eſſe necem,& ex ictu cherſææ nonniſi poſt ſpatium quatuor horarum accedere: cum ptyas multò tardius interimat. Auicennas autem ſigna morſus aſpidis chelidoniæ, necnon aſpidis ſiccæ,ſeu cherſææ eadem eſſe affirmat: harum namq; alterutra, ſi mordeat, accidunt, vt inquit ipſe, frequentes ſingultus, alteratio caloris, ſtupor, & frigus membrorum,& ſomnus profundus cum pulſus vehementia. Sin mordeat ptyas, ideſt ſpuens: tunc patiens,ad mentem eiuſdem Auicennæ, ſenſu, & motu penè priuatus, poſt continuos ſaltus ſoporatur: cum torſione colli, ſpaſmo, pulſu inordinato, & abſq; dolore, vita priuatur: quamuis ab initio dolorem inteſtinorum ſenſerit, & ad vomitum prouocandum, digitos in guttur introduxerit. E

Signa morſus ptyadis

Actuarius quoq; patientis colorem in viridem, & herbaceum permutari aſſerit: deinde in reliquis ſymptomatibus aſſignandis, ſententiæ Nicandri,& Auicennæ adſtipulatur. Tandem Ponzettus non modò ſymptomata ictus aſpidum,ſed etiam eorum cauſas in medium afferre conatur,dum inquit nigredinem quandoq; circa locum affectum, dimanare à nimia caliditate veneni partem adurentis, & oculorum obſcuritatem à vaporibus venenatis oriri atteſtatur, qui interdum capitis dolorem afferre ſolent. Poſtea F humores in ſtomacho venefica vi infecti agitantur, & vomitionem prouocant: immò ſæpè conuulſionem, quoniam tunicæ ſtomachi contrahuntur, & coarctantur. Deniq; materia deſcendens ad inteſtina dyſenteriam, ſyncopem,& interitum procreare dicitur.

Symptomatum huius veneni cauſæ.

VENENI ASPIDVM MEDELA.

L.8. c.29.

VLTI, antequam præſidium aliquod ad profligandum aſpidis virus, præſcribant, vitæ ægrotantis periculum facientes, centaurium in vino tritum propinant; nam ſi pharmacum euomatur,patientem periturum, ſin ſecus, victurum eſſe pollicentur. Ariſtoteles tamen,in hiſtorijs animalium, aduerſus ictum aſpidis Africanæ nullum valere præſidium atteſtatur. Quare hinc colligere poſſumus, pro caſtigando aſpidum aliarum regionum veneno, medicinam aliquem habere locũ. Vnde Dioſcorides, ad aſpidum virus, remedia in capite de Ceraſte propoſita commendauit.Plinius vnam tantùm opem,nimirum partis mutilationem inueniebat;cui ſententiæ Paulus Aegineta ſubſcripſit. G

L.6. c.54.
Partis mutilatio, vbi conueniat.
Exuſtio partis vulneratæ.
Medicamẽta tenuium partium adhibenda.

Aelianus quoq; non videtur recedere à prædictorum virorum opinione,dum inquit: Serpentum venenum peſtiferum eſt,ſed peſtilentius aſpidis: viperæ, & aliorũ anguium morſus non carent remedio, aſpidis tantummodò ictum curari non poſſe intelligo. Mercurialis tamen admonet curationem huius veneni eſſe ſollicitandam, conſequenterq; ad plagæ exuſtionem deueniendum eſſe,vel podicem galli, aut columbæ vulneri eſſe applicandum. Et quoniam vulnus exiguum eſſe ſolet, ſcarificationibus, aut ſicyarum appoſitione dilatandum eſſe docet.Amplius, ex Pareo,quoniam veneno aſpidum, ſanguis in venis, & arterijs congelatur, medicaminibus calidis, & tenuium partium vtendum eſt: veluti ſunt magna antidota, ſcilicet theriaca, & mithridatium, quæ in aqua vitæ diſſoluta intrinſecus, & extrinſecus, adhiberi poſſunt. At ſi accidat, vt pars læſa nigricet, ſatius eſſe putat Pareus,ſi vires ferant, partem eſſe amputandam. H

Simplicia medicamẽta quæ conueniant.
Origanum.
Allium.
Aniſum.
Lupinus.
hyoſciamus.
Ariſtolochia.
Gentiana.
L.3 c.5.

Cæterùm, vt in his præſidijs proponendis ordinatim incedamus,à ſimplicibus per os ſumendis exordiemur. Hæc autem à plantis, animalibus, & lapidibus deſumuntur. In primis nonnulli origanum virens, ad vomitum excitandum,cum vino tritum propinãt, deinde antidotis fæliciori cum ſucceſſu vtuntur. Olaus Magnus allijs tritis, cum zytho adhibet. Plinius clematidem aegyptiam contra Serpentes, & potiſſimum aſpides ex aceto efficacem prædicat. Deinde aniſum,lupinum, necnon hyoſciamum contuſum in vino præbet. Ponzettus ariſtolochiam cum roſis, & ſemen apij cum mero,item carpobalſamum, & puluerem gentianę cum vino, vel modico menthæ ſucco commendat. Pariter mira vis citri aduerſus aſpides,apud Atheneum legitur. Scribit enim prædones quoſdam vltimo damnatos ſupplicio tamquam Ferarum cibum in theatrum à militibus intro-

A introductos, & ab aspidibus percussos nihil passos fuisse. Ideò Princeps id admiratus, de cibo reorum militem custodem interrogauit:sed statim atq; cognouit: eorum cibum fuisse citrum, postero die talem cibum vni,alteri verò nequaquam dari iussit: vnde qui citrum non comederat, altero incolume, ab aspidibus punctus interijt.

Citri virtus admiranda.

Præterea in hoc casu multum adiumenti affert acetum, & præcipuè acerrimum, cuius tanta quantitas sumenda est,donec qualitas aceti circa dextram præcordiorum partem ab ægro percipiatur: Hepar enim in morsu aspidis sensu priuari aiunt. Ad confirmandum, & extollendum hoc præsidium, addere possumus historiam cuiusdam hominis à Plinio recitatam, qui vtrem aceto plenum ferens incautè calcauit aspidem, à quo fuit vulneratus, & quoties deponebat vtrem, toties se esse sauciatum sentiebat; sicq; remedium huius morsus acetum esse intellexit. Id rursus stabilire potest casus cuiusdam pueri, qui cum ictus esset ab aspide, & ob ingentem æstum siti premeretur, aliumq; non haberet humorem, acetum, quod fortè secum habebat, hausit, & liberatus est. Cornelius Celsus credidit hoc accidisse, non quia acetum facultatem refrigerandi, sed quia vim dissipandi possideat: ideoq; verisimile est hoc præsidio, humorem B intra corpus densatum discuti, & sanitatem restitui. His addatur vrina impubium puerorum, quam non infrugiferam, in hoc casu, Plinius existimat. Verùm Marcus Varro octuagesimo nono vitæ anno tradidit, ictus aspidum sanari, ipsa percussorum vrina, quod posteà confirmauit Quintus Serenus his versibus.

Aceti virtus in morsu aspidũ.

Casus pueri ab aspide icti.

Cur acetũ sanet morsus.

Si verò horrendum vulnus fera fecerit aspis,
Vrinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit ista senis sententia, necnon
(Plinius vt memorat) sumpti iuuat imber aceti.
Dicendum &c.

Vrina impubiũ laudatur.

Ab Animalibus etiam homo percussus ab aspide non mediocrem fructum est consecuturus. Ponzetus, ad mentem nonnullorum, stomachum ciconiæ cum vino tanquam singulare auxilium extollit. Plinius fel mustelarum,quas Græci ictidas vocant, contra aspidum punctiones vtilissimum; immò vrinam testudinis cimicibus tamen admixtis C efficacissimam esse iudicat. Vnde postea Kiranides non solum testudinis vrina, sed marinæ quoq; testudinis sanguine hausto, omnes ferè morsus, sed præcipuè aspidis sanari opinatus est. Tandem Orpheus in libro de lapidibus, corallium in vino potum ab aspide punctis quamplurimum prodesse fatetur. Item in *Pam* prouincia Regni Malacensis inuenitur quandoq; in felle histricis lapis, ob raritatem alicuius æris, coloris est dilutioris purpuræ, amari gustus, & tandem leuis, & instar saponis lubricus. Et quamuis in Malaca lapis bezaar sit frequens; nihilominus Incolæ lapidem hunc in felle histricis Malacensis repertum, ad resistendum cuicumq; veneno longè præferunt: Macerant enim lapidem in aliquo liquore cardiaco, vel, hoc deficiente, in aqua communi, quam postmodum patientibus propinant; vnde stomachus roboratur, & venenum eis nihil obest.

Stomachus Ciconiæ.

Vrina, & sanguis testudinum.

Lapis Malacensis.

Lapis Histricis.

Si ad composita alexipharmaca mentem conuertamus. Primò incidemus in theriacam magnam Andromachi, quæ venenatis nõ mediocriter confert:propterea Galenus in libro de vsu Theriacæ ad Pamphilianum hæc habet. Percussis à vipera, vulneratis à D Serpente, ictis ab aspide, cõmorsis à rabido cane, demũ læsis ab aliquo animali, quod dentibus, aculeo, vel cõtactu venenum relinquat, recens theriaca satis superq; efficax remedium est. Recens autem est, quæ sextum, & trigesimum annum nondum attigerit. Quapropter Septentrionalem plagã incolentes, si ab aspide demorsi fuerint, ex theriaca Venetijs illuc vecta salutare remediũ percipiunt.Hac aũt deficiente, teste Olao Magno, allium contusum, & in cereuisia dissolutum bibunt, & aliud similiter supra ictum collocant, & liberantur. Succedit antidotus Antipatri, quæ & theriaca nuncupatur: ex hac autem sumpta ante, & post ictum aspidis non parum vtilitatis patiens est perceptu-rus. Recipit igitur, Galeno teste, gentianę vnciam dimidiam, radicis trifolij tantumdem, seminis eiusdem drachmas duas, polij drachmas tres, aristolochiæ tenuis drachmas duas, radicũ peucedani, & galbani tantũdem, petroselini drachmas quatuor, rutę syluestris drachmas tres, pyrethri drachmam, herbę pedicularis tantumdem, radicum vitis albę drachmas duas, leucopiperis tantumdem, acori drachmas tres, thymiamatis drachmam, & obulos quatuor; verbasci, chamępytios, chamęleę, marrubij, conizę,

Composita medicamẽta ad morsus Aspidũ.

Theriacæ magnæ Andromachi vis.

L.2.de Antid.c.10.

Antidotus Antipatri, quæ recipiat simplicia.

cymini

cymini æthiopici, ſucci papaueris, caſtorei, ſeminis, fæniculi, agarici, caſſiæ rufæ, florum iunci odorati, rhei, ſingulorum drachmas duas, dauci cretici drachmam, & obulos tres, opopanacis tantumdem, ſagapeni drachmas duas, & obulos tres, abrotoni drachmam, & obulos tres, dictamni, & ſtyracis tantumdem, cinnamomi drachmas tres, nardi tantumdem, myrrhæ vnciam dimidiã, thuris drachmam, aniſorum, & ſucci cyrenaici tantumdem, coaguli hinnuli drachmas tres, croci vnciam, & mellis attici, quod ſatis eſt: deinde ad nucis auellanæ magnitudinem exhibetur.

Quãtitas ſeu Doſis prædictæ antidoti.

L. 2. de Antid. c. 10.

Neq; omittenda eſt theriaca ad internos dolores Euclidis Palatiani, quam vt ipſe referebat, aduerſus aſpidum morſus compoſuit. Recipit autem, vt videre licet apud Galenum, caſtorei drachmas ſex, opopanacis, ſagapeni, ſeſeleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, Marrubij ſingulorum vncias duas, ſtyracis, bituminis iudaici, myrrhæ, ſingulorum drachmas ſeptem, ſucci papaueris vnciam, & mellis libram. Percuſſi à Serpentibus prius vomere debent: deinde huius drachmam, cum ſucco fraxini, vel cum vino bibant. Præterea recitatur etiam à Galeno antidotus Damocratis, quæ in morſibus aſpidum non vulgariter poteſt prodeſſe his verſibus.

L. 2. de Antid. c. 15.

Nunc autem tradere medicinas volo
Quæ morſus tantum venenatos ſanent
Cornutæ, viperarum, aſpidis, cherſydri:
Ictus Ferarum, & puncturas quoq;
Apum, veſparum, ſcorpij, phalangij.
Hac arte ſtruas. Iridis bis quatuor
Aſſume drachmas primum: tum Zingiberis,
Succi panacis, & ſucci papaueris,
Radicum libanotidis, ſemen trifolij
Cuiuſq; creticum tamen bis quatuor.
Ariſtolochię, longam dico, & rutæ
Agreſtis ſeminum drachmas duodecim.
Radicum vitis albæ ſex, & decem:
Serpilli verò pariter, & ſmyrnij,
Pontoq; miſſi nobilis caſtorij
Tantumdem: ſed eryngij, & ſeminum apij
Aethiopici præſertim, & adhuc noui,
Cuiuſq; drachmas appendo ter duas:
Eruiq; candidi, & mundi bis duodecim.
Hæc cuncta ſicca, & tranſmiſſa cribro,
Excipe vino: paruos inde fac orbes,
Rotaſuè paruas, vnicam drachmam dabis
Huius medicamenti ex hemina meri
Boni, non commiſti, pinguis, & non noui.
Facit dimidium reſolutum aqua
Tumori ventris, atq; turgido colo,
Et quibus incerta cauſa quicquam dolet.

Item Chriſtophorus Andreas in Oecoiatria (referente Paræ) præter theriacam, proponit ad morſus aſpidum, ſingulare præſidium, quando ait. Inſulas Hiſpaniæ aſpidibus, omniq; venenatorum animantium genere abundare, & aduerſus eorum ictus, theriaca poſtpoſita, ſequenti antidoto, fælici ſucceſſu vti, quæ vires inſignes, & adeò multiplici experientia comprobatas habet, vt Incola non dubitauerit ſe quantumlibet efferæ aſpidi mordendum offerre. Recipit autem hoc medicamentum folia taxi barbati cariophilatæ, leucoi rubri par pondus, quæ in aceto acerrimo, & vrina ſani hominis, pro fotu læſæ partis feruere debent. Sed ſatius eſſe exiſtimat author, ſi patiens ieiunus tres vncias huius decoctionis, duabus horis ante paſtum, hauriat.

Noua antidotus ad morsũ aſpidum.

Olim etiam quidam circumforaneus medicatam venditabat aquam, qua pota, demorſi ab aſpide ſanabantur: eo potiſſimum tempore, quo Pompeius Rufus Romæ ædilitium munus obibat; quamuis poſtea hic circulator, permultis, qui eamdem factitabãt artem circumſtantibus, ad ſuam oſtendendam virtutem, & ad ſpecimen de ſe præbendum, aſpidem brachio admouerit, ſed cum propriam ſorberę non potuerit aquam, quę

Aqua cuiuſdã circulatoris.

ex

A ex insidijs euersa, vel subducta fuit, paulò post, veneno ad intima penetrante, vita priuatus fuit. Postremò Petrus Andreas Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, mirandum in modum extollit suam quintam essentiam ex aqua vitæ tanquam præstantissimam antidotum contra virus aspidum; quod medicamen, cum sit tenuium partium, celerimè per vniuersas corporis partes diffunditur, & venas, arteriasq; confestim penetrat, ideoq; prohibet, ne sanguis, & spiritus in venis refrigerati densentur, pariterq; adaucto calore innato, venefica vis citissimè superatur.

Li. 6. c. 54. Quinta essētia Matthioli.

Ennumeratis internis alexipharmacis ad externa recensenda properandum est, quibus interdum pars affecta fouenda, & refocillanda est. Dioscorides sermonem habens de cimicibus lectularijs, illas ictibus aspidum vtiliter illiniendas esse tradebat: item butyrum circa vulnus esse ducendū, & folia fraxini imponenda probabat. Amplius aquam maris contra ictus scorpionum, phalangiorum, & aspidum vtilissimam prædicabat; dūmodo patiens in eā calidā sæpius descenderet. Plinius halicacabo cum oleo trito, in hoc casu, vtebatur. aliquando has herbas polium, & rutam syluestrem, ex aqua cælesti B tritas, ad mitigandum aspidis vulnus laudabat. Aetius pro fomento aquam marinam adhibebat; quandoq; post scarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha, & modico opio, aliquando rumex instar emplastri accommodatum parti læsæ apponebat. Prçterea non est omittenda theriaca, quæ extrinsecus etiam adhibita præcipuam vtilitatem, parti vulneratæ afferre solet. Olaus Magnus refert, quòd gentes Aquilonares non modo theriaca, sed furfure quoq; instar emplastri accommodato vtuntur. Vincentius Belluacensis scriptis mandauit, quòd quidam citra vllum remediorum intrinsecorum, & extrinsecorum vsum, verbis, aspides excantant, ne veneno nocere possint, & vt de illorum capite lapis à multis expetitus erui possit. Author anonymos tradit excantari aspides, ne lædant, quoniam Dæmones discurrunt cum verbis ad serpentes, & infectione interiori hoc faciunt, vt serpentes ad nutum eorum moueantur, & sine læsione tractabiles fiant. Verùm de his vanis cantionibus in capite primo huius libri multa scripsimus.

L. 2. de mat. med.

Aquæ marinę virtus

Theriaca Andromachi.

C

EPITHETA.

QVÆDAM huius animalis epitheta locum natalem, & naturales quasdam eius proprietates respiciunt, quædam verò cum alijs anguium epithetis sunt communia. Quoad primum aspis aliquando Niliaca, & quandoq; Aegyptia nominatur, interdum etiam Pharia à Pharo parua Aegypti insula: cum aspides prædictis delectentur locis. Surda quoq; vocatur aspis, non quia auditu careat, sed quia ad repellendas magici cantoris voces, aures obturare perhibeatur: vel potius ab effectu, quoniam morsu soporem inducens patientem surdum reddat: idcirco apud Apollinarem legitur aspis κωφὴ, nimirum surdastra: quamuis ab Hesychio, hoc epitheto donetur illa serpentis species, quæ, ob cæcitatem, Latinis cæcilia appellatur. Ratione alterius proprietatis, aspis apud Latinos somniculosa, somnifica, & somnifera dicitur. itē Græcis ἀσπὶς ὑπνάλη ab ὕπνος somnus, quoniam morsu soporem percussis afferat: Vnde Lu- D canus canebat.

Aspis cur surda dicatur.

Cur somnifera dicatur.

L. 9. Pharsal.

Hic quoq; prima caput mouit de puluere tabes
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit
Plenior huic sanguis, & crassi gutta veneni
Decidit &c.

Hac de causa nonnulli, etiam expositores Ouidij fuerunt huius opinionis per pigram Serpentem, aspidem à Poeta intellectam fuisse, quando libro secundo Amorum sic cecinit.

Pigra serpens quæ.

Pigraq; labatur circum donaria Serpens.

Nonnulli siccam aspidem vocarunt fortè quia incolens Nili ripas, nunquàm aquæ se se imergat: quamobrem Lucanus decantabat.

—— stabant in margine siccæ
Aspides, in medijs &c.

Aſpis cur ſicca dicatur.

Epitheta græca.

Auicennas tamen ideò ſiccas aſpides nuncupari opinatur, quoniam vehementi cutis ſiccitate præditę ſint. Inſuper ob tabificum virus, lethifera nominatur aſpis à Lucano, à Gręcis ἰοχέαιρα, ideſt veneno gaudens, & apud Orpheum παλαμναίη nimirum cęde contaminata: quamuis hac etiam voce gręca, peſtis, & pernicies ſignificetur. Aliter etiam hic Serpens Gręcis dicitur ἀνδρόφονος, nempe homicida, item ἰοβολὸς venenum proijciens: quamuis hoc eodem nomine denotetur, qui ſagittas eiaculatur; aliquando Gręcis vocatur πευκεδανὸς, ſcilicet exitioſus: licèt vt plurimum hoc nomine amarus deſignetur; nam herba πευκέδανον ab amarore proprium nomen ſortita eſt. Quandoq; dicitur πυρίπνοις, videlicet ignem ſpirans: quamobrem tumeſcens, formidabilis, & Græcis σμερδαλέη cognominatur. Pariter λεχμηρὑς linguam exerens, & in epigrammatibus gręcis ἀναιδὴς impudens, & tandem Nicandro in Theriacis εἱλικόεσσα ſinuoſa indigitatur.

DENOMINATA.

Aſpidotrophi populi qui.

Synaſpiſmum quid vocauerint Priſci.

L. 15. lect. antiq. c. 31

QVÆDAM pauca tam græca, quam latina ab aſpide tum animali, tum clypeo denominationem ſortiuntur. In primis ἀσπιδόδηκτος nuncupatur ille, qui ab aſpide percuſſus fuit. Item ἀσπιδότροφος, qui aſpidibus veſcitur: quamobrem Galenus ad calcem ſecundi libri ad Glauconem, Marſos populos ἀσπιδοτρόφους, nempe aſpidum carnem vorantes indigitauit. Synaſpiſmum poſtea Veteres vocabant, quando, in phalange, ſinguli cubitum occupabãt, nam Phlethon Gemiſtus, referente Cælio Rhodigino, prodidit Philippum Amynte omnium primum Macedonicæ phalangis ſynaſpiſmum conſtituiſſe. Amplius Aſpidiſcos, eodem Rhodigino teſte, quoddam ornamenti genus in ſcutis eſſe perhibetur. Immò partem in naui ad puppim vergentem, aſpida vocabant. Inſuper, ex eodem Rhodigino, Aſpidas forma orbiculari campos olim nuncupabant, aut vbi plures aſpides verſabantur. De parte tandem Vrbis Argiuæ, Aſpida nominata, Plutarchus in Vita Pyrrhi multa monimentis mandauit, ad quem locum lectorem relegamus.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Cap. 11.

Cap. 59.

LEGVNTVR in ſacris Biblijs, nimirum apud Eſaiam hæc verba. *Lactens delectabitur ſuper foramen aſpidis.* Multi exponunt, quòd quicumq; ex hominibus, occulto veneno ad nocendum referti ſunt, ſub regno Chriſti, mutato ingenio, fore vel pueris innoxios. Iterum apud eumdem Prophetam leguntur talia verba. *Oua aſpidum rumpent, & telas araneæ texunt; qui comederit de ouis eorum, morietur, & ſi comprimantur, producetur regulus.* Aliqui expoſitores de peccatis Iudæorum Prophetam egiſſe aſſeuerant: quaſi hic ſit ſenſus: vos eſtis ſimiles ouis aſpidum, quibus fractis, nil aliud quàm aſpis emergit, & omnes veſtri labores telis aranearum aſſimilantur, quæ nullius ſunt vſus; cum ex ipſis nulla veſtimenta parari poſſint. Gloſſa huius loci ita exponit. Veluti ex ouis aſpidum naſcitur Regulus; ita ex Iudæis dimanabit Antichriſtus. D. Hieronymus prędictum Eſaię locũ interpretans prodidit, fractione ouorũ aſpidum, myſticè denotari manifeſtationẽ errorũ, qui veritatis, & bonitatis ſpeciem prę ſe ferunt, vt eorũ fętor omnium naribus cõmunicetur. Lauretus autem in ſylua Allegoriarum id myſticè interpretatur venenatam doctrinam, vel Improborum conſilia in humanis cordibus deliteſcentia, quæ tandem peruerſis operibus manifeſtantur. Iterum in Deuteronomio legitur. *Venenum Draconũ vinum eorum, & venenum aſpidum crudele.* Interpretes per hæc verba myſticè indicari fatentur Dæmones, Inuidos, & Calumniatores, qui verborum pręſtigijs, & vaniſſimis commentis, hominum ſimplicium mentes decipere conantur. Demùm quando apud Iob legitur. *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus*, ſcribunt Interpretes pro expoſitione huius loci, malum illud, quo impij delectantur, tanquam cibum immutaturũ naturam, & tanquam venenũ maximè noxium.

Oua aſpidũ myſticè quid ſignificent.

Cap. 2.

Cap. 20.

A noxium, quale aspidum ab omnibus conspiciendum fore: & quoniam in eodem capite Iob habet hæc alia verba. *Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.* D. Gregorius in Moralibus id mysticè declarans inquit; Demonstrari initium occultarum cogitationum, quæ in corde oriuntur: sed postea mens capta violenti veneno tentamenti opprimitur, & necatur: cum aspis latentes malorum suppeditationes denotet, & vipera violenta designet tentamenta.

Li.15.c.9.

MORALIA.

AVTHORES morales vnanimes produnt Diabolum meritò aspidi assimilandum esse: nam si aspis morsu patientem soporat; Diabolus quoq; si dentibus lethalium criminum peccantem momorderit; illum somno mundanarum deliciarum adeò obruit, vt omnibus priuetur sensibus. Primò enim propriam fragilitatem, mortem appropinquantem, & Dæmonum crudelitatem non conspicatur, æternarum suauitatem voluptatum non odoratur, correctiones virorum iustorum non audit, confessione non loquitur, bonis operibus non mouetur, & deniq; sceleratis, & mortiferis criminibus inuolutus ità dormit, donec diabolicum virus eum interimat. Cum tamen manifesta sit Christi doctrina apud Mattheum. Vigilare oportet, quoniam si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; neq; fineret perfodi domum suam; Deinde si aspis ità cognominatur, quia venenum aspergat: Diabolus quoq; tentamenti virus disseminat. Immò si, ad mentem Plinij, hic serpens Mauros, & Afros non lædit: pariter Diabolus viris iustis nocumento esse nequit, qui Mauri iure merito cognominari possunt; cum assidua pænitentia nigri esse ferantur. Amplius Dæmon erga viros iustos interdum ità se se gerit, veluti cantator magicus erga aspidem, qui cantionibus, cum de cauerna educere nititur: sic Diabolus assiduis mollium monimentis deliciarum, prædictos viros de profunda status fidei, & gratiæ cauerna extrahere conatur. Demũ si quis ab aspide demorsus nonnisi per mutilationem membri sanatur: pari ratione, membra corporis Ecclesiæ à Diabolo per hæresim infecta totum corpus inquinabunt, nisi separentur. Dicebat enim Christus apud Mattheum, omnem arborem bonos non producentem fructus excidendam esse.

Diabolus assimilatur aspidi.

B

Cap.24.

Iterum dæmon comparatur ad aspidem.

C

Cap.3.

Cæterùm non solum Diabolus, sed homo etiam auri sitientissimus, assiduisq; lucris, & opibus inhians aspis nuncupari poterit: cum, ritu illius venenosi animalis, oculos in temporibus, & non in fronte habeat; non enim anteriora, & æterna conspicatur, sed lateralia, nimirum mundi diuitias, & vsuras meditatur: nam vsuræ, non secus ac aspides sæuiunt, mordent, inficiuntq;, & necant eum, qui fœneratur. Vnde Author sub nomine Chrisostomi præclarè id significat, vbi aduersus fœneratorem declamat hunc in modum. Similis est pecunia vsuraria aspidis morsui: sicut enim, qui ab aspide percutitur, quasi delectatus cadit in somnum, & sic per soporis virtutem moritur, sic qui accipit pro vsuris ad tempus delectatur, quasi qui beneficium accipit, & sic per suauitatem beneficij non sentit quomodo captiuus efficitur: nam sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit, & corrumpit. Sic vsura per totas facultates eius discurrit, & conuertit eas in debitum. Præterea in erroribus perseuerantes, more aspidum, aures obturant, ne diuina audiant præcepta. Nam cantator magicus est concionator, qui blandis hortationibus illos de vitiorum specu eruere conatur. At illi aures animæ, scilicet intellectum, & voluntatem obturant: siquidem aurem voluntatis terra mundanæ voluptatis claudunt, & aurem cordis, & intellectus cauda, idest fine vitæ: cum diuturnam vitam protrahere, & tandem pœnitentiam agere sperent. Iuxta illud Ieremiæ. *Indurauerunt ceruicem suam, ne audirent legem, & ne susciperent disciplinam.* Sed exemplũ obstinati peccantis expressum habemus in libris Decretalium: vbi summus Pontifex iurè optimo vehemẽter inuehitur in Fridericum Imperatorem his verbis. *Sed licet sic apud eum pro pace, paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans, more aspidis, aures suas preces hominum, & monita, elata obstinatione, & obstinata elatione despexit, propter quod &c.*

Auarus æmulatur aspidem.

Homil.12. in Matth.

D

Peccantes obstinati similes aspidibus.

Cap.17.

Lib.6.c.2.

Obstinatus, ex D. Augustino, assimilatur aspidi.

Diuus etiam Augustinus in expositione psalmi nonagesimi, obstinatum aspidi assimilan-

milandum esse retulit; dum dixit. *Hic verè nominatur aspis, quia alteram aurem quam proximè potest terræ insigere, alteram verò caudæ immissione obturare conatur, ne audiat. Quid ad hæc excantantis vox, quid sermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo, vberrimo quodam profluuio lacrymarum: apud quem viderim nihil humanæ excantationis quamlibet sapientiam, nihil quantumcumq; admonitionis industriam præualere. Nouerit tamen vir sapiens non Cælo se se, sed solo insigere caput, quod sapientia, quæ è supernis est, non modò pudica, sed etiam pacifica sit. Hæc autem Magis (vt ita dicam) aspidiea, nisi terrena esse non potest, sed nec ideo obsurdesceret, nisi cauda quoq; obturaret auditum, cauda est finis intētionis, hæc surditas desperata, dum hic quidem velut terrę infixus propriè inhęret voluntati, inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo, quem desiderat adipisci. Inde tam mordax, & amarus sermo inuenitur in ore hominis obstinati, quod nulla ad eum penetrari queat beneuolentia monitoris. Inde aspidis virus in linguæ aculeo perseuerat, quod aduersus linguam excantatoris tanto se studio obturarit.*

Detractores similes sunt aspidibus. Illi etiam, qui alienam famam passim debacchantur, aspidibus optima de causa, in sacris Biblijs, assimilantur. Hæc sunt verba. *Venenum aspidum sub labijs eorum sepulcrum patens est guttur eorum*, sanè ora bonorum, non sunt talia, sed odoris plena suauissimi.

Tyranni aspidi similes. Insuper importuni, & immites tyranni aspidum similitudinem effugere non possunt: nam veluti aspis nonnisi cum socia vagatur, & alterius interfectorem pertinacissimè persequitur: sæuus quoq; tyrannus, cui, vt dicebat Cicero, nulla est fides, nulla charitas, nulla stabilis beneuolentiæ fiducia, omnia enim illi semper suspecta sunt; aut filium, aut alium tyrannidis successorem sibi adiungit, ne si quid acciderit, vltor desit. *L. de Amicit. c. 48.* *Improbus, & scelestus Princeps.* Importuno tyranno adiungere possumus improbum, & sceleratum Principem, qui more aspidis Afris minimè noxij, proprijs consanguineis, aut sibimet ob munerū copiam, amicitia deuinctis peccantibus parcit; aliorum verò scelera libera, & impunita non relinquit. *Iudex quādo debeat imitari.* Immò Princeps, & Iudex iustus mores illius ægyptiacæ aspidis imitari deberet, quæ vnà cum catulis quotidie ad mensam cuiusdam viri accedebat: sed cum accidisset, vt catulus filium hospitis venenauerit: illicò mater proprium catulum coram hospite, morte puniuit. Sunt etiam multi homines nocendi cupiditate pleni tanquam aspides, qui essent causa incuitabilis mali, nisi natura hebetudinem visus illis communicasset: pariter prædicti homines essent pestilentissimi, si vis ingenij propriæ cupiditati accederet. Quare non immeritò Sinesius in epistola quadam ad fratrem, recitat distichon græcum incerti Authoris, in quo homines quidam notantur tanquam maximè venenatis bestijs, nimirum aspide, rubeta, vipera, & cane rabido nocentiores: versus sunt.

Ἀσπίδα, φρῦνον, ὄφιν, καὶ λαδικέας περιφεῦγε,
Καὶ κῦνα λυσσητὴν, καὶ πάλι λαδικέας.

Hi autem versus in latina carmina sic verti possunt.

Aspida, bufonem, necnon vitabis echidnam,
Atq; canem rabidum, non secus ac homines.

Laodicei homines vitiosi. Quibus versibus λαδικεὺς homines tanquam nocentissimi taxantur: putat enim Gesnerus hoc in loco λαδικέας per syncopem pro λαοδικέας dici, vt sit gentile nomen à Laodicea Ciuitate Asiæ, cuius ciues dolosi, auari, & omni improbitatum genere referti esse ferebantur: ideoq; summis rationibus tales homines aspidibus comparantur. *Vitia ablatu difficilia quę.* Nam quemadmodum pro ictibus aspidum nullum inuenitur remedium, nisi partes demorsæ amputentur: ita quædam sunt innata vitia, quæ nonnisi solo interitu auferri possunt. Ad finem, ex moribus aspidum aliquid etiam boni haurire possumus: quandoquidem si aspis mas ita immoderato affectu propriam prosequitur coniugem, vt nunquam sine illa diuagetur, atq; nunquam quiescat, nisi illius interfectorem venenauerit: pariter hinc homines Christi fideles discere debent rationem beneuolentiæ, qua vxorem suam in dies complecti debent.

HI-

A

HISTORICA.

RECITAT Ælianus in historia Animaliũ, quòd in quadam Ægyptiorum pastione ab Hercule denominata vixisse formosum puerum anserum custodem ab aspide ita adamatum, vt dormiens ab illa excitaretur ad declinandas insidias, quas aspidis cõiux ei machinabatur: hic interin expergefactus ab illis sibi diligentissimè cauebat. Item Ælianus addit aspides ab Ægyptijs mansuefieri, facileq; cibarijs cicures reddi: quapropter nequeillis, neque eorum infantibus obsunt: immo crepitu digitorum, de cauernis educti ad appellantem accedunt. Etenim Ægyptij statim post prandium farinam vino, & melle temperatam supra mensam exponũt, deinde aspides tanquam conuiuas plausu dato, ad prandium inuitant: tunc illæ à varijs erumpentes cryptis, caputque eleuantes sensim, & moderatè explentur. Rursus si accidat, vt Ægyptij, nocturno tempore, de cubili surgere velint, ne aspides in tenebris conculcent, digitos percutiunt: indicantes de via esse decedendum; at aspides sonitus discrimen intelligentes cõfestim ad latibula confugiunt. Item Aelianus ad confirmandam aspidum apud Aegyptios venerationem, narrat, quòd vinitor cum scrobem foderet generosam plantaturus vitem, ligonis ictu, aspidem illic fortè latibulantem dissecuit, postea dimouendo terram, posteriorem Serpentis partem reperit, anteriore adhuc cruentata, & reptante: quamobrem obstupefactus statim rationis impotens redditus est, vt non solum diù, sed etiam noctu delirans de lecto exiliret, & se persequi aspidem indicaret. Immò veluti morsu læsus opem implorans vociferabatur, & interemptæ aspidis simulacrum se conspicari referebat. Cum autem diu hac capitis debilitate vexatus esset; tandem eius consanguinei ipsum supplicem in Serapidis templum duxerunt, Numenq; rogarunt, vt illud aspidis spectrum amoliri dignaretur, tuncq; patiens sine haustu hellebori, inde liber egressus est.

L.9.c.25. & 27.

B

Deniq; Aelianus aliam exarat historiam cuiusdam iuuenis insatiabilem profundumq; ventrem semper esitando distendentis, qui pauonis cuiusdam potiundi à Rege Ægyptiorum Ioui dicati, ad suæ deseruiendum voracitati, miro desiderio tenebatur. Hic igitur quemdam templi ministrum, mercede sacrilegij data, ad coercendam auem impulit. Itaq; ministro inani spe inducto ad locum accedenti, vbi ales morari solebat, vt comprehensam guloso afferret iuueni, non pauo, sed horrifica aspis visa est, quare perterrefactus, opere infecto, illinc recessit.

C

ποιεῖς.

Pauo in Aspidem versus.

PROVERBIA.

NON multa sunt adagia, quæ ex natura huius animalis desumuntur. Inter hæc primò hoc recitatur. *Aspidi, & Basilisco insistis.* Proferturq; de re ineuitabili, quoniam horum animalium alterum, virus in obuios expuit, alterum verò visu nocet. Non absimile est hoc adagium alteri. *A fronte præcipitium, à tergo lupi.* Desumptum esse videtur ex doctrina Horatij, quando in satyra secunda primi libri scripsit. *Hac vrget Lupus, hac angit canis.* Vel ex satyra tertia libri secundi, vbi legitur. *Hic fossa est ingens, hic rupes maxima.* Deinde aliud recensetur. Δῆγμα ἀσπίδος, idest *Morsus aspidis.* & promulgatur de malo immedicabili, aut de odio irreconciliabili, aut de lingua vehementer virulenta: propterea huc spectat ille versiculus.

D

Morsus aspidis prouerbium.

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή.

Idest.

Telum aspidis profectò mulier improba.

Quoniam Aelianus tradidit aduersus omne serpentis virus, excepto morsu aspidis, remedium inueniri. Immò Manutius in Adagijs pronunciauit hoc prouerbiũ trahi posse ad hostem clancularium: cum aspis, citra dolorem, venenum infundat, & post demorsam partem, nullum ferè in ea vulneris vestigium appareat. Tandem solet etiam hoc promul-

Mulier improba aspidi comparatur.

Aspis à vipera prouerbium.

promulgari. *Aspis à vipera.* Et præcipuè quando scelestus homo, virum improbum consulit. Refertur hoc inter apophtegmata Diogenis, qui conspicatus duas mulieres colloquentes, hæc verba protulit. *Aspis à vipera mutuo venenum sumit*: nec immeritò, quoniam mulier à multis ἰλιὰς κακῶν dicta est. De hoc prouerbio confugiendum est ad caput de vipera, vbi latius de hoc agitur.

E

MIRACVLA.

SEVERVS Sulpitius agens de virtutibus Monachorum orientalium, narrat quòd cuidam iuueni, qui pænitentia ductus nuper ad Eremum secesserat, tabernaculumq; nonnisi per spatium sex mille passuum à monasterio sibi constituerat, Abbas panem, per duos pueros, miserat, quorum natu maior annum quintum decimum, minor verò duodecimum agebat. His ergo pueris inde reuertentibus aspis mirandæ magnitudinis fit obuiam: ipsi autem nihil perterrefacti bestiam collum tumidum deponentem conspicati sunt: interim minor natu Feram manu comprehensam pallio inuoluit, deinde Monasterium ingressus quasi victor, spectantibus cunctis Fratribus, reuoluto pallio, captiuam aspidem non sine iactantiæ tumore ostentauit. Cum autem puerorum fidem, atq; virtutem cæteri prædicarent; tunc Abbas hanc infimæ ætatis iactantiam ægrè ferens, virgis vtrumq; compescuit obiurgãs eos, cur prodidissent, quod Dominus per eos fuerat operatus: nam opus illud non suæ fidei, sed diuinæ virtuti attribuendum erat; illisq; præcepit, vt Omnipotenti Deo humili corde famularentur, & non signis atq; virtutibus gloriarentur. Item Christiana virgo diuinis munita auxilijs multitudini aspidum, quarum simulacra Magus quidam excitabat obiecta, illęsa, & incolumis euasit. Hec & alia huius generis miracula legenda sunt apud Surium, & alios Authores qui mores, & gesta illorum Martyrum prodiderunt, qui iussu Tyrannorum in lacum serpentibus plenum ducti fuerunt.

F

Puer aspidē pertractat illæsº.

Christianę Virginis miraculū.

G

HIEROGLYPHICA.

L. 14. Hierogl.

SACERDOTES Aegyptij, ex Pierio Valeriano, ad ostendendam quamdam vim inuictam principatus, iconem aspidum repræsentabant, quoniam longa experientia compertum est, paucos ab aspide percussos euasisse. Ideoq, olim peruulgati moris fuit diademata Regum Aegypti imaginibus aspidum decorare. Siquidem hoc hieroglyphico stabilitatem regni designabant: nam quemadmodum amor aspidis erga coniugem firmus, & stabilis esse perhibetur: ita per aspidis simulacrũ, regnũ suum inter reliqua imperia firmum fore indicabant. Vnde Valerius Flaccus scribebat. *Iamq; aspide cincta somas, & ouanti persona sistro.* Quamobrem Diodorus Siculus addebat à Sacerdotibus Aethiopum, & Aegyptiorum pileos oblongos gestari, circa quos inuoluti aspides conspiciebantur, vt, qui contra Reges insurgere audebant, læthalibus morsibus subesse demonstrarent. Sunt qui hominem nulli Legum Imperio, vel Magistratuum edictis, vel Dynastarum iussis obtemperare nolentem, significent icone aspidis aures obturantis: nam aspis statim atq; cantionibus accersiri senserit, aures claudere conatur; ne verba excantantium audire queat.

Diademata Regum Ægypti qualia.
Lib. 4.

H

Cur aspides in pileis.
Viri inobedietis hieroglyph.

Alij, per duas aspidum icones, tenacem, & synceram amicitiam denotari posse arbitrantur: quandoquidem perhibent aspidem nunquam absq; comite è specu egredi, vt si earum altera occidatur, superstes alterius mortem vlcisci possit. Postremò addit Cælius Calcagninus, simulacro aspidis tanquam à senecta immunis, & ad motum nullo vtentis instrumento, & facili reuolutione se contorquentis, astrum designari posse: quamuis hoc hieroglyphicum à quacumq; alia Serpentis icone monstrari possit: cum quilibet Serpens prænominatis gaudeat conditionibus.

In lib. de reb. Aegyp.

EMBLE-

A

EMBLEMATA.

FLORENTIVS vir præſtanti litterarum ſcientia conſpicuus, in ſuo Emblematum libro, delineauit chirurgum ſecantem brachium hominis ab aſpide demorſi, cum hac inſcriptione. PRINCIPIIS MALI OBSTANDVM. Deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris.

Embl. 66.

Aſpidis haud vlla morſus curabitur arte,
Enſe recidatur pars niſi læſa ſtatim:
Haud aliter ſi ſeditio teterrima peſtis
Ingruat, & ſecum crimina multa trahat.
Omnia ſunt tentanda quidem, ſed tollere præſtat
Vnum, ne totus grex malè diſpereat.

B Principijs cuiuſcumq; mali confeſtim occurrendum eſſe monet, etiam Perſius ſatyra tertia, quando canit.

Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poſcentes videas, venienti occurrite morbo.

Neq; hoc eſt valde diſſimile illi, quod recitabat Ouidius in libris Amorum, quando dixit.

Vidi ego quod fuerat primo ſanabile vulnus,
Dilatum longa damna tuliſſe mora.

Vel iuxta aliud.

Opprime, dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi.

Hoc igitur præceptum ſeruandum eſt in demorſis ab aſpide, qui nullo modo ſanantur, niſi partes læſæ illicò amputentur. Itaq; hoc emblemate monentur Principes, vt ſeditioſos ciues merita pæna puniant, atq; à Republica eijciant: ſiquidem ille, cui neq; natura, neq; induſtria rectè viuendi ſtudium conciliare poteſt, ad mentem Platonis, vita C eſt priuandus: cum in hoc caſu Clementiam eſſe, non eſſe clementem, multi opinantur, iuxta vulgatum carmen.

Miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere

Impius huic fueris, ſi pius eſſe voles.

Dum vnius interitu multi ſeruantur, propterea quod optimum miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere, non tantum vt ipſi pereant, ſed vt pereundo alios à maleficijs deterreant. Quare ad rem noſtram reuertentes atteſtamur ſatius, & melius eſſe, vt vna tantum pars, & non totum corpus intereat. Alia quoq; huius generis emblemata videnda ſunt apud Authores politioris muſæ ſtudioſiſſimos, quę breuitati ſtudentes ommittimus.

PHRENOSCHEMATA.

LVCAS Contilis ſcriptor Italicus, in ſuo erudito Phrenoſchematum libro, figurauit aſpidem aures obturantem hoc titulo coronatam; D MENTEM NE LÆDERET AVRIS. Voluit enim indicare, quòd Author huius ſymboli profitebatur ſe agreſti odio proſequi illos, qui modeſtiæ neſcij, & pudoris improbi in dies conuicijs, & maledictis aliorum nomen laceſſunt: ideoq; inſtar aſpidis claudit aures, qui magici cantoris voces audire renuit. Item Ioannes Andreas Palatius, in ſuo opere Phrenoſchematum, ſcriptum reliquit, quòd vir quidam paleſtræ litterariæ miles exercitatiſſimus effigiauit aſpidem cauda aures obſtruentem, vnà cum ſimulacro aperti libri, addiditq; hoc Dictum Italicum. MISERO OND'IO SPERAVO. Itaq; author huius Inſignis voluit omnibus manifeſtare quomodo aſpidicam naturam indignatæ cuiuſdam mulieris, neq; vlla exacta etiam dicendi facultate, neq; carminibus melle ſuauioribus placare potuerit. Deniq; Perciuallus in ſuo volumine Inſignium memorat nobiliſſimum virum, qui ad demonſtrandam cuiuſdam fæminę crudelitatem, exhibuit iconem aſpidis, cum dicto. NON OMNIBVS VNA. Quaſi velit innuere, quòd omnis aſpis, vere-

Aſpis obturans aures, quid ſignificet.

Fæmina quomodo aſpidi comparetur.

vt relatum fuit in historia huius animalis, nunqvam sine comite diuagatur: hæc autem fæmina, quæ in actionibus aspis esse videtur comitem respuit.

SIMVLACRA.

NEMINI dubium esse arbitramur, quòd olim Aegyptij æternos honores multis brutis, & potissimum aspidibus decernebant: quapropter hæc animantia lædere nefas esse opinabantur. Ideo Cicero non sine causa hæc scribebat: Aegyptiorum mores quis ignorat, quorum imbutæ sunt mentes prauitatum erroribus, nam carnificinam potius subirent, quàm ibin, aut aspidē violare. Idcirco refert etiam Aelianus ab Ægyptijs simulacra Isidis iconibus aspidum tanquam regio quodam diademate coronari. In cuius rei confirmationem fatetur Giraldus agens de Iside, se vidisse hoc simulacrum in vetusto quodam numismate apud Augustinnm Mustium. Icone autem aspidis penès Isidem vtebantur, tum quia aspides sexdecim ætates viuere ferebantur, tum quia aspides in hominum perniciem natas esse negabant: cum notum esset ab aspidibus necem tantùm impijs afferri. Quod si ita esset, Feram hanc tanquam Iustitiam honoribus cumulandam esse fas esset, quippe quæ acrimonia intellectus prædita bonum à malo, & verum à falso distingueret.

Isidis corona qualis.

Syntag. 12

Isis iustitiæ simulacrum.

Addunt alij ab Iside scelestis tantummodo hominibus aspidem immitti, hancque solum Thermuthim vocatam, tanquam immortalem prædicabant, huicq; in vnoquoq; sacrarum ædium angulo, sacella ædificabant, & bubulum adipem interuallis quibusdam obijciebant. Quapropter aspis, in Sacris Isidis, cum collo tumido, & capite elato circumferebatur: nam Isiaca tabula (teste Salmasio in Solinum) aspidem hac forma delineatam exhibebat. Quare Iuuenalis in sexta satyra sic canebat, huc alludens.

Isiaca tabula quid repræsētet.

Et mouisse caput visa est argentea Serpens.

Apuleius quoq; ad rem, de gestaminibus Isidis scribebat, quòd læua cymbium dependebat aureum, ex cuius ansulis surgebat aspis caput attollens arduum, ceruicibus latè tumescentibus. Quocirca non à veritate recedunt, qui inter simulacra ad Isidem spectantia, chelidoniam aspidem, & sistrum recensent: quamuis postea tradant id inde factum esse, quoniam sistrum edat sonum voci hirundinum similem; cum tamen chelidonia aspis tanquam Nili maximè peculiaris ibi effigiaretur, quippè quæ cum sistro, & osyride inter mysteria Isiaca recensebatur. Id innuit Ouidius, quando canit.

Sistrū quē sonū ederet

Sistraq; erant, numquamq; satis quæsitus Osyris,
Plenaq; somniferis Serpens peregrina venenis.

Insuper recitat Matthias à Michou, quod olim etiam Lithuani ignem, syluas, & aspides venerabantur. Ignis enim per sacerdotes solum subiectis lignis accendebatur, syluæ sacrosanctæ vocabantur, & deniq; aspides tanquam numina in priuatis ædibus seruabantur.

Lib. 2. c. 2.

Præterea Ripa, in prima parte Iconologiæ, ad repræsentandum Furorem implacabilem, aspidis simulacro vtitur, dum delineat hominem saucium omni armorum genere munitum, in cuius dextra manu stringitur aspis, quæ in hoc simulacro locum eatenùs habere videtur, quatenùs in sacris paginis legitur, quòd nullus furor potest comparari furori aspidis, quę statim atque ab aliquo leuiter etiam tangitur, intumescit, semperq; furit, donec aliquem morsu venenauerit. Iterum Ripa, in secunda Iconologię parte, ad exprimendum Inobsequentem, figurauit mulierem habentem secus pedes aspidem, altera aure ad terram apposita, altera verò caudę extremitate obturata: cum Physiologi aspidem, ne vocibus excantantis obtemperet, aures claudere referant. Postremò idem author, ad ostendendam obstinatam mentem, effigiauit annosam mulierem alas supra caput habentem, cum aspide in finistra manu, quę malam eorum denotat naturam, qui proprijs tantummodo assentientes opinionibus, aliorum etiam optima non libenter audiunt consilia: cum sint instar aspidis aures claudentis. Ideò Galenus falsę opinionis effectus exprimens dicebat. Falsę enim opiniones animos hominum prępccupantes non solum surdos, sed etiam cęcos faciunt; itaut videre nequeant, quę alijs

Simulacrū Furoris quomodo pingatur.

Simulacrū Inobsequētis quale.

Li. 8. de comp. med. c. 1.

A alijs conspicua apparent. De statuis non multa in præsentia recitabimus; solum enim referemus, quòd Romæ in Viridario *Beluedere*, nuncupato conspicitur statua Cleopatræ Aegypti Reginæ, quæ brachio dextro caput sustentat, cum aspide regionem cordis, sub sinistra mamma, mordente. *Statua Cleopatræ.*

VSVS IN CIBIS.

VULGI monimenta personant, quòd Marsi populi viperis, & aspidibus in edulijs vtantur; propterea Galenus scribens de arte curatiua ad Glauconem, loquensq; de viperis, hæc verba proferebat. Ita verò eas condire oportet, quemadmodum vidisti Marsos, qui Feris venenatis, & aspidibus nutriuntur; capite quidem primùm abscisso, & cauda ad digitos vsq; quatuor, deinde omnibus interaneis exemptis; immò & cute adempta, necnon aqua corpore ipsarum diligenter abluto. Clarissimus Mercurialis in suo tractatu de Venenis ponderans verba Galeni scribentis de Theriaca ad Pisonem, admiratur, quare scripserit Galenus carnem aspidum non ingredi posse antidota, cum vniuersum earum corpus sit venenosum, & nihilominus idem Galenus loco supra citato asseruit Marsos his carnibus absq; noxa vesci. Ad tollendam igitur hanc difficultatem; Respondet Doctissimus Mercurialis totum quidem corpus aspidum veneno redundare, sed Marsi populi illarum carnes edunt, quoniam fortè sub ipsorum cœlo aspides non sunt venenatæ, veluti alicubi, neq; viperæ. Aut dicendum esse putat cum Fracastorio, quòd huiusmodi populi cum aspidibus naturalem quamdam habent sympathiam, vt nunquam ab ipsis lædantur.

L.2.c.10. *Aspides quomodo condiātur.* B *Cap.8.* *Difficultas in verbis Galeni.*

VSVS IN MEDICINA, ET IN VARIIS.

C

GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem, senectam aspidis in medicina commendat, & præcipuè si trita cũ melle in suffusionibus oculorum adhibeatur, quandoquidem acutissimam reddere visionem perhibet. Plinius verò ad clarificandum visum, membrana aspidis, quam exuerit, vtitur, sed illam cum adipe eiusdem animalis permiscet. Immò, ex eodem Plinio, cutem aspidis pondere sexta parte denarij, cum pipere pari modo, ad expugnandas febres quartanas, gentes Parthorum in aliquo liquore hauriunt. Item Galenus agens de compositione medicamentorum per genera, & enumerans Andromachi emplastra, memorat vnum ex aspidibus ad discutiendas strumas, & podagras, quod recipit therebentinæ, lapidis asij, bituminis singulorũ denarium pondo trecentorum sexaginta, Aphonitri, ceræ, baccarum lauri, gutæ ammoniaci singulorum denarium pondo trecentorum quadraginta, lapidis pyrites denarium pondo octoginta, calcis viuæ denarium pondo centum octo, aspidum cineris pōdo denarium centum quadraginta, olei veteris heminas duas, postremò cinis, pharmaco refrigerato, inspergitur.

Suffusionis remedium. *Febris quartanæ auxilium.* *L.6. c.14.* *Præsidium strumarũ, & podagræ* D

Olim etiam præter vsum medicum aspidibus in supplicijs vtebantur: quoniam Galenus scribens ad Pisonem recitabat, se in magna Alexandria obseruasse, quàm citò morsus aspidum necarent: quandoquidem pectori damnatorum capitali supplicio aspidem admouebant, & reum obambulare iubebant, sicq; confestim illum de medio tollebant. *Vsus aspidũ in supplicijs.*

DE

DE DIPSADE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

NON erit necesse, vt longo verborum circuitu ostendamus, cur de Dipsade hoc in loco agendum sit; cum superiùs exaratum fuerit hunc Serpentem à Solino inter species aspidum connumeratum fuisse: dum plures, & diuersas aspidum species assignans, inæquales ad nocendum esse scripserit; quoniam Dipsas, Siti, & Hipnalis, somno, ex illius sententia interimant. Dipsas igitur, vt æquiuocationem aperiamus, multa significare videtur: cum διψὰς δίψαδος in Græcorum scholis sit nomen adiectiuum, quod siticulosum, & aridum indicat: ideoq; Apollonius poeta terram aridam, aliquando Dipsadem nuncupauit; & Ouidius eadem ratione motus, quamdam anum Dipsadis nomine insigniuit, quando cecinit.

Terra arida Dipsas dicta.

L.1.Amor. eleg.8.

——— *est quædam nomine Dipsas anus.*

Item Dipsas, quando substantiuè ponitur, viperę speciem designat, vel potius Serpentem, de quo in præsentia disseritur; quoniam ab ipso demorsi, inexplebili potandi desiderio crucientur. Pariter Dipsas apud Theophrastum, spinę quoddam genus esse dicitur. Scribit enim in Arabia supra Copton ἄκανθαν δίψαδα prouenire; & Plinius vertit spinam sitientem; quapropter multi opinati sunt hanc spinam nomine Dipsados fuisse appllatam, quia in locis admodum aridis nasceretur: quamuis nonnulli authores, nec præter rationem, existimauerint hanc esse illam spinæ speciem, quam alij Græci, vnica voce, διψάκον nominarunt. De hac re legendus est doctissimus Salmasius in Solinum, qui huius rei veritatem est assecutus.

Li.4.Hist. plant.c.8.

Dipsas spinæ genus.

Præterea in Herbario veteri, quod Apulei, nomine inscribitur, herbæ chamælæa, & chamæleon confunduntur, ibiq; varia nomina assignantur, inter quæ, Dipsas, connumeratur. Leguntur enim ibi hæc verba. Quidam Græcorum hanc plantam vocant chamælæam, alij crocodilon, alij Dipsada, alij onocardion, alij cneoron, Itali labrum veneris. Quare periti Botanici hinc colligere possunt, nomina chamęlęę, & chamęlæontis, tanquam eiusdem plantę confundi, & permisceri; etenim cneoron chamęlæę, vel thymelęę nomen est; Dipsas verò onocardion, labrum veneris, & crocodilon chamęlæonti competere videntur, quoniam hanc plantam multi Priscorum cum carduo dipsaco eamdem esse crediderunt.

Quæ planta dicatur Dipsas.

Amplius Danai filię ab aliquibus poetis Dipsades, quasi semper sitientes cognominatę fuerunt; cum semper circa aquas infernas versentur: notissimam enim esse coniectamus Danaidum puellarum fabulam, quæ ob necatos sponsos, has pęnas apud Inferos dare feruntur, vt situlis perstillantibus aquam hauriant, atq; in dolium pertusum, graui quidem, sed inutili labore infundant. Harum Dipsadum fabulę meminit Horatius hunc in modum.

Dipsades Danai filiæ.

——— ——— ——— *atq; notas*
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

Hanc quoq; Tibullus memorauit, dum cecinit.

Et Danai proles Veneris quæ numina læsit
In caua letheas dolia portat aquas.

L.11.c.33.

Cælius autem Rhodiginus in suo volumine lectionum antiquarum, narrat, quòd Dipsas nuncupatur in re sacrificali, & pariter hepatis quoddam signum. Demùm apud Salmasium legitur, Dipsas ἔχις, idest anguis, Aspis ὄφις, idest Serpens. Insuper cum Dipsas serpens gaudeat alijs nominibus, inferius enumerandis; operæ pretium erit hoc in loco ambiguitate laborantia recensere. Itaq; Dioscoridi, & alijs authoribus, hic Serpens non solum Dipsas, sed etiam Causos vocatur: cum tamen Græcis καῦσος sit æstus, & febris ardens apud Hippocratem. Nihilominus Dipsas quoq; hoc nomine insignitur; cum ab hac percussi tanquam feruenti calore agitati æstuent. Item vocatur Melanuros;

Causos Serpens.

A lanuros; cum tamen μελάνερος Græcis nominetur animal nigram habens caudam. Immò Melanurus piscis est apud Aristotelem, qui nigris maculis in cauda est insignitus. Huius piscis meminit Reusnerus in Paradiso poetico, quando cecinit.

Melanurus anguis qualis.

Insignem caudę melanurum nomine nigrę,
Tu gustare (bonus si cupis esse) caue.

Melanurus piscis.

Præter hæc, appellatur etiam hic Serpens, in nomenclaturis Dioscoridis, Prester, cum tamen Prester sit genus vorticis, quod typhon, nempe vibratum ecnephiam dicunt. Idem ventus, dum furit, contacta comburens prester esse dicitur, vt author est Plinius; Immò πρηστὴρ ἄνεμος igneus turbo est, vt apud Hesiodum in Theogonia legitur. Ideoq; species est fulminis apud Cælium: de hoc eleganter Lucretius disserit, dum inquit.

Prester anguis item igneus turbo.

Lib. 6.

Quod superest facile est ex his cognoscere rebus,
Presteras Graij, quos ab re nominitarunt,
In mare, qua missi veniant ratione supernè,
Nam fit, vt interdum, tanquam demissa columna
In mare de cælo descendunt.

B Hic admonet Lucretius, quòd Græci ab effectu, nimirum hunc ventum presterem παρὰ τὸ πρήθειν, nempe ab incendendo, & inflammando nominarunt. Immò addit Lucretius, quòd hic flatus ignescens, figuramq; columnæ imitans quandoq; in terram descendit. De alio autem paulò inferius sic loquitur.

Ventus prester vnde dictus.

Fit quoq; vt inuoluat ventis è nubibus ipse
Vortex conradens ex aere semina nubis,
Et quasi demissum cælo prestera imitetur;
Hic vbi se in terras demisit, dissoluitq;
Turbinis immanem vim prouomit, atq; procellæ.

Demùm πρηστὴρ, idest prester apud Pollucem exponitur anterior pars gutturis faucibus subiecta, quando ira efferuescens intumescit: cum tamen πρηστὴρ serpens nominetur ob ardorem inextinctæ sitis, quem morsu patientibus affert.

Lib. 2.

Prester pars gutturis.

C SYNONYMA, ET ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem Dipsadem, nomine græco, ob vocabulorum inopiam appellarunt. Græcis autem διψὰς nominatur; cum δίψα sit sitis, & διψάω sitio. Quandoquidem icti ab hoc angue, implacabili siti agitantur. Hac eadem ratione ductus Isidorus, Dipsadem Situlam cognominauit; & Auicennas viperam facientem sitim, qua de re in epigrammatibus græcis legitur διψὰς ἔχιδνα, nimirum vipera siticulosa. Ab alijs dicitur μελάνερος, melanurus, quia nigram caudam habeat. Ab alijs ἀμμοβάτης Ammobates per arenam incedens. Est enim nomen compositum ex ἀμμὸς arena, & Βαίνω vado. Ab alijs cognominatur πρηστὴρ Prester à verbo græco πρήθω incendo, quoniam Serpens hic patientes, ictibus, veluti quibusdam flammis adurat. Ideo Bellonius solebat dicere: vipera, quæ nuncupatur Prester, veneno veluti igneo hominem necat. Non immeritò igitur Dipsas nuncupata fuit Serpens vrens; cum percussorum viscera adeò exsiccentur, vt continua aquæ potio ab illis desideretur. hinc nonnulli colligunt, quod Serpens apud Textorem, Anger, & Cruciator dictus à Dipsade non differat. Id narrabat Lucanus de Aulo tusco milite Catonis, qui à Dipsade percussus interijt; quemadmodum inferius recitabimus. Et eò magis libuit Dipsadem Serpentem vrentem appellare, propterea quod in sacris Biblijs legitur, quòd Deus in populum Israeliticum murmurantem misit Serpentes vrentes; & multi docti viri in translatione Bibliorum, Presteras verterunt. Hinc aliqui tradiderunt Presteras, ob internum ardorem, ore semper hiante, & vaporem exhalante calidissimum incedere. Huius conditionis Lucanus sic meminit.

L. 12. orig.

Vipera siticulosa quæ.

Ammobates anguis qualis.

Serpens vrens qualis.

D

C. 21. Num.

Oraq; distendens auidus fumantia Prester.

L. 9. Pharsal.

Idem exponit Baptista Mantuanus quando canit.

Nec non inflatis Prester, qui faucibus æstum
Expuit.

Nulla

Causos anguis. Nulla igitur teneri debemus admiratione, si interdum hic serpens καῦσος, scilicet Causos cognominetur: cum hæc vox nimium calorem, & æstum significet. Cæterùm animaduertendum est ad mentem Agricolæ, in libro de Animalibus subterraneis, inter Presterem, & Dipsadem aliquam cadere differentiam: inquit enim Agricola hos Serpentes (licet quoad formam inter se non dissentiant) quoad effectum à se inuicem discrepare: cum Prester, percussum extemplò, veluti syderatione quadam immobilem, menteq; alienum reddat, mox pilis defluentibus, & vrgente pruritu, aliuq; fluxu, patientem absumat. Aelianus etiam quandoq; inter morsum Dipsadis, & Presteris, aliquod obseruauit discrimen; quamuis postea alibi symptomata genita à morsu Dipsadis, & Presteris eadem esse asseuerauerit. Pariter Solinus, & Lucanus de vtroque Serpente seorsim egerunt, illisq; diuersas proprietates assignarunt. Cæterùm in hac difficultate confugiendum est ad Dioscoridem, qui scriptis mandauit, Dipsadem Presterem, & Causum vnius, & eiusdem Serpentis esse synonyma, propterea quod Prester, & Causos ab vrendo, & Dipsas à sitiendo cognominatur. Cui sententiæ Paulus Aegineta, Volaterranus, & alij authores innumeri adstipulantur.

Discrimen inter Presterem, & Dipsadem.

Li.6.c.50.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

SOLINVS in Polyhistora hunc serpentem inter species aspidis connumerauit; cum tamen Dioscorides, & alij authores nõ vulgares Dipsadem ab Aspide toto genere discriminauerint: siquidem hæc animalia adeo inter se sunt diuersa, vt alterum aquatile, alterum terrestre esse feratur. Lucanus id explicat, dum canit.

——— stabant in margine siccæ
Aspides in medijs sitiebant Dipsades vndis.

L.9. Pharsal.

Aetius hanc serpentis speciem ad illud viperarum genus reducit, quod in locis maritimis libentissimè stabulatur. Verumtamen Greuinus Dipsadem à vipera bifariam distinguit; primò, quoniam à Dipsade percussi citius intereunt, deinde, quoniam in cauda huius animalis quasdam paruas nigras maculas obseruat. At Marsi populi (referente Galeno) nullam inter Dipsades, & viperas differentiam, nisi ratione loci, inuenire videntur: etenim degentes in locis salsilagine refertis Dipsades, & viuentes in solo vliginoso viperas indigitarunt, hasq; minimè siticulosas esse affirmarunt. Quapropter in Libyæ, & Aegypti arenis salsedine præditis Dipsades versabuntur, quæ vero in Italia, viperæ esse ferentur: Hanc autem sententiam Galenus probare non videtur, dum inquit. Sanè viperarum caro adeo ingentem obtinet desiccandi facultatem, vt nõnulli, qui eam ederunt, vehementissima siti cruciati sint, & proinde illas Dipsades cognominant.

In lib. de venen. cap. 14.

Differẽtiæ inter Dipsadem, & Viperã, ex opin. Marsorum.

Lib. 11. de simp. med. fac.

Sunt autem, qui dicant demorsos ab his viperis sanari non posse potando, sed dirumpi potius, quàm siti liberari. Quocirca eos, qui Romæ viperas venãtur sciscitatus sum, num aliquam haberent notam, qua genus vtrumq; viperarum distinguerent; at illi genus nullum viperarum Dipsadum esse negabant, sed iuxta mare degentes talem producere effectum affirmabant, quæ in Italia, ob regionis humiditatem, non inueniuntur. Hactenus Galenus, qui tamen Marsorum verbis assentiri non est visus, dum paulò inferius nullum esse genus Dipsadum negare non audet.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ISIDORVS, & Arnoldus Villanouanus retulerunt Dipsadem esse serpentem tantæ exiguitatis, vt dùm calcatur non videatur, cuius venenum patientem ante extinguit, quàm sentiatur. Qui Authores de exiguitate serpentis fortè, quoad crassitiem, verba faciunt, cum in icone Dipsadis à Greuino exhibita longitudo potius, quàm crassities obseruetur. Verumtamen, ex mente Aetij, longitudo cubitalis huic serpenti assignatur, quæ paulatim ex crassa in tenuem desinit, corpore albicãte, necnon maculis partim rufescentibus, partim nigris variegato. Sostratus hunc serpentem à reliquis

Exiguitas Serpentis quoad crassitiem.

A liquis ita distinguit, dum scribit caudam huius animalis duabus lineis nigricantibus esse insignitam. Auicennas autem collum magnum, & tergum ad extremitatem vsq; nigricans, & caudam valdè tenuem Dipsadi attribuit; quæ bestia, vt plurimum, eodem Auicenna authore, in Regionibus Iokiati, & Assim, nempè in Regionibus Libyæ, & Syriæ versatur. Itaq; Dipsas est animal corpore exili viperæ perquam simili, & ictu violentissimo. Vnde non erit cur Matthiolus admiretur Leonicenum virum alioquin eruditissimum, qui Dipsadem corporis forma, nullis notis à vipera diuersam esse existimauit: nam similitudine horum animalium deceptus vnum ab altero non discriminauit. Quamobrem Nicander in Theriacis canit hunc in modum.

Locus natalis huius anguis.

In Comm. ad Diosc. l. 6. c. 50.

Exiguæ similis spectatur Dipsas echidnæ,
Sed festina magis mors ictus occupat ægros
Parua, & lurida, cui circa vltima cauda nigrescit.

Et Georgius Pictorius in Lerna malorum paruitatem huius serpentis meditans, sic canebat.

Situla paruus item serpens sputamine lædit,
B *Et sensus tollit, tollit itemq; motum.*

Author libri de natura rerum scriptis mandauit hunc Serpentem tanta colorum varietate refulgere, vt mira specie, & eximia pulchritudine, intuentes in admirationem trahat. Cæterùm Solinus, & multi alij authores hanc figuræ serpentinæ elegantiam non Dipsadi, aut Situlæ, sed Scytali assignarunt. Quapropter prædictus author libri de natura rerum horum nominum congruentia, fortè deceptus, alterius descriptionem alteri attribuit; quemadmodum, ex delineatione vtriusq; serpentis innotescere potest: Hoc igitur in loco lector iconem Dipsadis, ex Greuini mente, contemplari poterit.

Colorũ varietas non obseruatur in Dipsade

NATVRA, ET MORES.

DIPSADI natura adeò tetrum congenuit virus, vt inter perniciosissima animalia ab Authoribus recenseatur. Quamobrem iure optimo Moses in Deuteronomio, terrificam illam describens solitudinem, Dipsades in illa versantes memorauit. C Est enim hoc animal fraudulentum, quoniam inter oua struthionum in arenis locata malitiosè stabulatur, vt Garamantes huiusmodi oua colligentes fallat. Tales enim populi, cum careant creta, ex qua fictilia vasa finguntur, ouis struthionum per medium dissectis, loco vasorum vtuntur: immò ex his pileos ad tegendum caput idoneos fabricant; cum huiusmodi gestamine plurimum delectentur. Insuper natura tam feruens indidit Dipsadibus venenum, vt ab illis percussi ardente siti crucientur. Quapropter Textor ad rem sic canebat.

Dipsadis vaframētũ

Oua struthionũ ad quid.

Non adeo feruet, quem læsit aquatica Dipsas.

Hac eadem ratione motus Lucanus hoc animal torridum appellauit, dum cecinit.

Exuuias positura suas, & torrida Dipsas.

Hoc enim animal acri semper ardere siti perhibetur, quæ nulla vnda restingui potest: Vnde Lucanus canit.

L. 9. Pharsal.

Loco cit.

—— in medijs sitiebant Dipsades vndis.

D Immò Reusnerus in Paradiso poetico ad rem, infrascriptum recitat distichon.

Tu colis immundas tristis velut hydra paludes,
Aut qualis medio Dipsas in amne sitit.

Quamobrem poterimus iure optimo illud pronunciare de hoc animali, quod de Tantalo cecinerunt Poetæ.

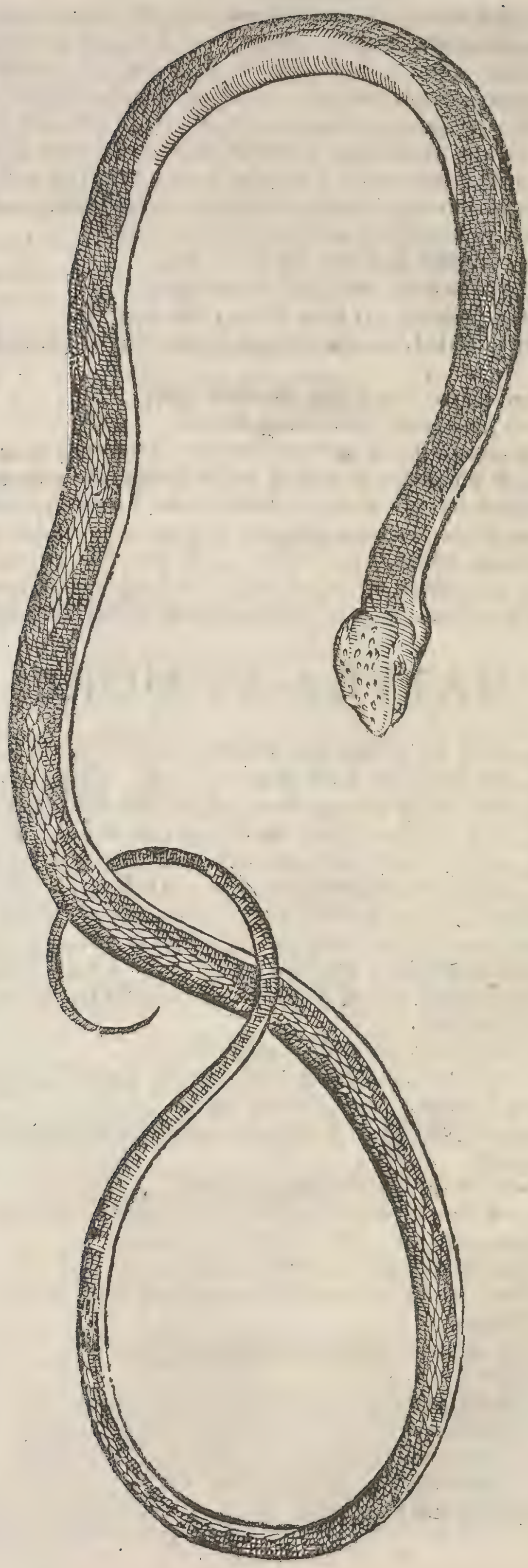
Dipsas Tãtalo similis

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus.

Non erit igitur admiratione dignum, si demorsi ab hoc animali confestim rabidam, & tantaleam concipiant sitim: Id non latuit Galenum, qui in tractatu de symptomatum causis, causam implacabilis sitis assignans, scribebat hanc ex diuturna praua victus ratione dimanare, quæ tandem patientem perimit, veluti, qui comedit viperam forte Dipsadem, ignea afflictatus siti interijt. Immò quoniam hoc animal mordendo siccitatem

L. 1. c. 7.

Causa sitis intensæ ex Galeno.

A tatem generat, à multis os ſiccum habere fertur. Vnde Reuſnerus ſic canit.

Reſpicit auerſo maculoſum lumine tergum,
Et ſicco Dipſas virus in ore gerit.

Itaq; ob ictum huius ſerpentis, tanta ſiccitas in corpore patientis generatur, vt animal mordens totum abſorbere humorem videatur. Reuſnerus id teſtatur, dum inquit.

Imbibit humorem lethali noxia morſu
Dipſas, & in venis frigida virus agit.

Cum tamen natura huius animalis ſit (quemadmodum Phyſiologi referunt) vt ſemper feruida ardeat ſiti, quam poſtmodum ab hoc animali percuſſi faciè concipiunt, id patet in infraſcripto Reuſneri diſticho.

Sitis ardẽs excitatur ab ictu huius ſerpẽtis

Vt ſitis hanc torquens nullis extinguitur vndis,
Sic rabidam morſu concitat illa ſitim.

Si quis autem naturam huius venenoſi ſerpentis melius intelligere cupiat, adeat Lucanum poetam, qui recitat omnia ſymptomata, quæ vexarunt Aulum Tuſcum militem Catonis in Africa à Dipſade demorſum: vbi legitur, quòd nullo aquæ potu etiam copioſo, neq; proprio etiam hauſto ſanguine ſitim ob morſum Dipſadis conceptam, ſedare B potuerit: carmina igitur Lucani ſunt hæc.

L. 9. Pharſal.

Signiferum iuuenem Tyrreni ſanguinis Aulum
Torta caput retro Dipſas calcata momordit
Vix dolor, aut ſenſus dentis fuit, ipſaq; lethi
Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatu.
Ecce ſubit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax; calidaq; incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum
Peſtis, & in ſicco linguam torrere palato
Cæpit, defeſſos iret, qui ſudor in artus
Non fuit, atq; oculos lacrymarum vena refugit.
Non decus imperij non mœſti iura Catonis.
Ardentem tenuere virum; quin ſpargere ſigna
Auderet; totiſq; furens exquireret agris.
C *Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum*
Ille vel in Tanaim miſſus, Rhodumq; Padumq;
Arderet, Nilumq; bibens per rura vagantem
Acceſſit morti Libyæ, fatiſq; minorem
Famam Dipſas habet terris adiuta peruſtis.
Scrutatur venas penitus ſqualentis arenæ,
Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore,
Æquoreuſq; placet, ſed non ſibi ſufficit humor,
Nec ſentit, fatiq; genus, mortemq; veneni;
Sed putat eſſe ſitim, ferroq; aperire tumentes
Suſtinuit venas, atq; os implere cruore.

Symptomata morſus Dipſadis.

Itaq; ex enumeratis accidentibus, Ardoinus monet colligendam eſſe malam huius veneni qualitatem, quæ vehementer calida, ſicca, & craſſa eſt; cum penitiores partes exſiccet adurendo, & corruget vias vrinæ, totiuſq; corporis porros adſtringat, itaut D quidquam potus hauſtæ aquæ, neq; per lotiũ, neq; per ſudorem reddatur: quamobrem æger ob copioſam potionem neceſſariò dirumpitur.

Qualitas veneni.

E

LOCVS.

DIPSADES, authore Æliano, tum in Africa, tum in Arabia nascuntur, & diuagantur. Auicennas Libyam, & Syriam proprias huius animalis regiones prædicat. Ab hac doctrina non multùm recedit Galenus, qui prædicta loca tanquam sicciora his animalibus valdè accommodata celebrat. Verùm licet per totam Libyam diuagentur, plerumq; tamen apud Garamantes Libyæ pariter populos, Psillisq; finitimos libenter stabulantur. Hoc non latuit Silium Italicum, qui cecinit hunc in modum.

L. 11. de simp. med. fac.

Garamantes populi Libyæ.

Lib. 13.

Quippe atro rabidas efferuescente veneno
Dipsadas, immensis horrent Garamantes arenis.

Qui plura de loco natali horum Serpentum scire cupit, confugiat ad Lucianum, qui in Dialogo de Dipsadibus hæc habet. Ea pars Libyæ, quæ ad Austrum tendit, copiosis referta est arenis, terraq; Solis ardore exusta, deserta, vt plurimum, & infæcunda non gramen, non fænum, non plantam vllam, nec aquam habens, ni fortè in terræ concauitatibus, imbris, & pluuiarum reliquiæ constiterint, quæ tamen minimè sunt potabiles, cum densæ sint, & tetrum spirent odorem. Has igitur ob causas locus redditur inhabitabilis: nam quo pacto habitari posset locus ita aridus, frugibusq;, & arboribus carens, & tam molestis feruoribus ita subiectus, vt aer veluti igneus euadat. Præterea arenæ ipsę maximoperè feruentes regionem prorsus inuiam, & inaccessibilem faciunt. Soli autem Garamantes his locis finitimi, homines agiles, atq; frugales, intentorijs vitam degentes, venationum fructibus victitantes nonunquam venando talem regionem ingrediuntur circa Solstitium hybernum, sydere maximè pluuio obseruato; quando scilicet maior ardorispars deferbuit, arenis assiduo imbre madefactis. Venantur autem onagros, struthiones humi volantes, aliquando simias, interdum elephantos: hæc enim animantia sola aduersus sitim perdurant, & molestiam feruentis Solis perferre possunt.

Aer igneus vbi fit.

Garamantes homines frugales.

F

Cæterùm Garamantes, postquam commeatum, quem secum ingredientes Regionem detulerunt, omnem consumpserunt, rursus ad proprias pergunt habitationes, ne iterum arenæ accensæ, aut reditum intercludant, aut eumdem difficiliorem reddant. Siquidem omnis euadendi facultas sublata est, quando Sol sublato ex regione humore, ardentibus radijs feruere inceperit. Et sanè hæc omnia, quæ hactenus dicta sunt, feruor, sitis, solitudo, sterilis soli infæcunditas minus nobis videbuntur grauia in comparatione ad illud, quod dicturi sumus. Idcircò omnibus modis hæc regio fugienda est. Omnis generis Serpentes hic locus alit, permagnos, varios, multitudine innumeros, forma terribiles, veneno præsentissimo inexpugnabiles partim in cauernis subterraneis stabulantes, & in arenæ secessibus cubantes, partim verò supernè reptantes, nimirū Aspides, Viperas, Cerastes, Buprestes, Amphisbenas, Dracones, & duplex Scorpionum genus, vnum terrestre, & pedibus ingrediens permagnum, multis vertebris insigne, alterum aereū, & volatile alis tenuibus refertum, ad instar alarum locustæ, aut vespertilionis. His igitur animantibus multis circumuolitantibus, inaccessibilis, & infesta redditur illa Libya. Verùm Serpentum omnium nocentissimus, quos arena illa nutrit, Dipsas est, anguis non admodum magnus viperæ aliqua ex parte similis, quæ violento ictu ardores accendit inextinguibiles, & totum corpus adurit incendio: hæc ille. Vnde colligere possumus verum locum natalem Dipsadum esse Libyam, sed potissimum illam Libyæ partem, quæ Garamantum Nationi est finitima.

Cur Regio reddatur inaccessa.

G

Vbi omne Serpentum genus versetur.

Dipsadis descriptio ex Lucian.

H

SIGNA VENENI DIPSADIS.

SI pro cognitione huius ictus confugiamus ad Dioſcoridem, is ſcriptis mandauit, quòd percuſſus ab hoc Serpente talem concipit ſitim, quæ copioſiſſimo etiam aquæ potu extingui minimè poſſit; & quamuis patiens affatim pleno ore aquam hauriat; nihilominus confeſtim in eamdem bibendi appetentiam relabitur: immò toto habitu ijs fit ſimilis, qui anteà nihil potionis hauſerunt: hinc Auicennas iuſtis de cauſis ſcribebat, quòd venter huius patientis, & interanea adeò aduruntur, vt aqua ſatiari nequeat: deinde cũ aqua pota neq; per lotium, neq; per ſudorem exeat, per venas ventris meat, & abdomen ita tumidũ reddit, vt patiens hydrope laborare videatur. His addit Aetius, quòd, in ictu huius Serpentis, præter ſymptomata morſum viperæ conſequentia, oritur ſitis, quæ potu non ſedatur: ideòq; cum quidquam nec per vrinam, nec per vomitum, nec per ſudorem egrediatur, neceſſe eſt, vt ægrotans alterutro horum modorum pereat, nimirum aut internæ partes vehementi adurantur ſiti, aut ob copiam potionis, patiens dirumpatur. Venenum enim huius generis per vniuerſum diuagans corpus, illud ita exſiccat, & adurit, vt inſtar membranæ, aut corij ante ignem locati contrahatur: quamobrem meatibus excrementorum intercluſis, aqua hauſta in ventre neceſſario contineatur. Vnde in hoc caſu magna internarum, & externarum partium inflammatio, ob inſignem veneni ſiccitatem accidit, quod per vniuerſum corpus diſſeminatum totum ſanguinem in ſuam conuertit naturam.

Li.6.c.50.

Percuſſus à Dipſade fit ſimilis hydropico.

Venenum exiccans quale.

Prædictis addit Gillius in Ælianum, quòd percuſſus à Dipſade tanta cruciatur ſiti, vt tanquam taurus, ore hiante, ad flumen confugiat, vt potu deſiderato ſe expleat. Verùm ſignum hoc deſumptum fuit à Nicandro, qui in Theriacis de ictu huius Serpentis ſic canit.

Patiens tanquam taurus ad amnem cõfugit.

Quem ferit accenſo miſeras is corde querelas
Fundit, & arenti ſitibundus fauce dehiſcit,
Quæſitiſq; velut taurus ſuperincubat vndis.
Immenſoq; replet, ſed fruſtra viſcera potu,
Dum crepet inter ſus rupto mox ſumine venter.

Qui plura de his ſignis ſcire cupit, confugiat ad Rubricam de natura huius Serpentis, vbi multò plura narrantur.

Cæterùm illi authores, qui Dipſadem à Preſtere diſcriminarũt, ſigna vtriuſq; morſus diuerſa aſſignarunt. Quare Volaterranus retulit ictum à Preſtere reddi immobilem, mente alienum, & defluentibus pilis, ventris ſolutione abſumi. Lucanus hæc ſymptomata recenſet, dum inquit.

L.9. Pharſal.

Ecce ſubit facies letho diuerſa fluenti
Naſidium, Marſi cultorem torridus agri
Percuſſit Preſter; illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem, pereunte figura,
Miſcens cuncta tumor, toto iam corpore maior,
Humanumq; egreſſa modum ſuper omnia membra
Efflatur ſanies latè tollente veneno
Ipſe latet penitus congeſto corpore morſus,
Nec lorica tenet diſtenti corporis auctum,
Spumeus accenſo non ſic exundat aheno
Vndarum cumulis, nec tanto carbaſa Coro
Curuauere ſinus, tumidos iam non capit artus
Informis globus, & confuſo pondere truncus
Intactum volucrum roſtris, epulaſq; daturum
Haud impunè feris non auſi tradere buſto,
Nondum ſtante modo, creſcens fugere cadauer.

Ex hac Lucani doctrina non poſſumus colligere, niſi enormem totius corporis tumorem Preſteris ictum concomitantem, qui tumor etiam in percuſſo à Dipſade, ob immodicam

Symptomata Dipſadis, & Preſteris eadẽ.

dicam potionem, obseruari potest. quapropter satius esse existimamus vnà cum Dioscoride, & alijs authoribus non spernendis, symptomata Dipsadis, & Presteris tanquam vnius, & eiusdem animalis promulgare. Isidorus quoq; huius insignis meminit tumoris, quem postea putredo sequitur. Sed obseruandum est, quòd Isidorus ex doctrina Solini transcribens, hallucinatus est: etenim Solinus statim atq; protulit ingentem corporis tumorem Presteris ictu oriri; mox addidit ictum Sepis cōfestim putredinem contrahere. Ideoq; non est legendum, ad mentem Isidori, quòd putredo morsum Presteris concomitetur.

Lib. 12. orig.

VENENI DIPSADIS MEDELA.

DIOSCORIDES, diligenter ponderata huius veneni natura, pronunciauit, quòd morsus Dipsadum tanquam immedicabiles à plerisq; Veterum relinquebantur. Quocirca, si peculiaribus contra Dipsadem auxilijs egeamus, communia experiri oportet. Protinus autem scarificationem loci affecti, & inustionem (si pars id ferat) necnon amputationem faciendam esse opinamur: deinde varia cataplasmata adhibenda sunt, quæ in primo capite huius libri fuerunt proposita. Immo acres cibos, & meracas potiones, & lauacra probat Dioscorides, quæ subinde, breui spatio assumenda sunt, priusquam morbi genus emerserit, quo semel erumpente, opem ferre non potest vlla medici opera: hæc Dioscorides.

Lib. 6. cap. 50.

Amputatio & scarificatio partis læsæ.

Verùm Galenus scribens de Theriaca ad Pisonem, inter alia præsidia ad expugnandum Dipsadis virus celebrata, theriacam Andromachi multis laudibus cœlo tenus effert, atq; extollit. Hac de causa in poemate Andromachi sic canitur.

Theriacæ Andromachi laudes.

Non, si quis cupidis expressa papauera labris
Hauserit, exitium pocula sumpta ferent.

Et paulò inferius.

Arida non Dipsas, non clarus fraude Cerastes,
Non feret impresso vipera dente necem.

Aphrodisæus admiratur hoc præsidij genus, scilicet cur theriaca in hoc casu sumpta possit sedare sitim, quam morsus Dipsadis in percussis animalibus accendere solet; quandoquidem hoc nobile medicamentum ex calidis, & siccis simplicibus integratur. Neq; adduci potest id alia ratione fieri posse; nisi mutuo quodam viperarum consensu huic antidoto permixtarum, quarum carnes, admiranda antipathia aduersus quodcumq; animal venenosum potiuntur. Auicennas demorsis ab hoc Serpente plurimùm olei, ad ciendam vomitionem, propinat: deinde enemata fæces educentia, & aquas commendat; Amplius diuretica præscribit, veluti sunt decoctiones apij, spicæ indæ, asari seseleos, petroselini, & similium. Exterius autem, cum sale, calce, & oleo componit emplastrum, & tandem cuncta medicamina morsibus canis rabidi conferentia summopere celebrat.

Lib. 1. Probl. Theriaca, qua ratione iuuet demorsum à Dipsade.

Diuretica conueniūt.

Præterea Castoris testes, ex Plinio, aduersus Presteres, cum panace, aut ruta in vino afferunt vtilitatem. Insuper salsamentorum cibus, ex eodem authore, mero subinde hausto; itaut circà vesperas vomitu reddatur, percussos à Chalcide, Elape, & Dipsade maximoperè iuuat. Iterum Plinius flores, & mora rubi, corticem, baccas, & folia lauri in morsibus Hæmorrhoi, & Presteris minimè infrugifera esse putat: quemadmodum, & portulacam in hoc casu vtilissimam esse opinatur, dum inquit. Portulaca, quam Peplium vocant, non multum satiua efficacior est, cuius memorabiles vsus traduntur: sagittarum venena, & Serpentum Hæmorrhoi, & Presteris extingui pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahi afferunt. At cum ipsa, ob anni tempus, non reperiatur, semen eius simili efficacia prodest: accipio portulacam vulgarem, non autem peplium Dioscoridis: hactenus Plinius. Hoc præsidium in tali casu non parum momenti habere videtur; posteaquam Paulus etiam Aegineta, in simili casu, portulacæ folia, ex aceto contrita, folia rubi cum melle leuigata, plantaginem, hissopum, allium

Vomitus prouocandus est.

Quæ portulaca sit adhibenda.

A lium, porrum, rutam, & vrticam celebrat. Aetius remedia morsibus viperarum conuenientia extollit, deinde potiones lotium prouocantes probat, item enemata, & medicamenta vomitum excitantia non omittit: postea vulneri, post scarificationem, & cucurbitularum, necnon dissectarum gallinarum appositionem, emplastrum ex oleo, calce, & vino imponit. Tandem Celsus, ad exterminandum Dipsadis venenum, portionem asphodelli arefacti cum modico rutæ, trifolium quoque, & mentastrum cum aceto libentissimè admittit.

Gallinæ per mediũ dissectæ quãdo conueniant.

MYTHOLOGICA.

Recitat Aelianus, in historia Animalium, cum Prometeus ignem in gratiam mortalium à Vulcano furatus esset, Iouem indignatum furti indicibus nobilissimum pharmacum, ad arcendam senectutem largitum esse. Sed qui hoc acceperunt munus, illud asino vectandum imposuerunt. At bestia, æstiuo tempore, itinerans tali onerata sarcina, grauiquè oppressa siti, ad limpidissimum fontem à Dipsade custoditum, potandi gratia accessit. Asinus autem à custode fontis repulsus, sitisq; impatiens, pretiosum, quod gestabat, pharmacum, vt ad bibendum admitteretur, Dipsadi obtulit. Cæterùm Nicander in Theriacis sic aliter hanc fabulam exarat. Cum Iupiter Saturni nempè Temporis filius natu maior, distributa fratribus minoribus hæreditate, nimirum cum Neptunus æquora, & Pluto tartara occupasset; solemni, celebriquè pompa, numeroque Deorum associatus æthereum regnum ingrederetur, vt hominibus in signum lætitiæ gratularetur; munus iuuentutis illis largitus est. Mortales autẽ tali grauati onere, illud gestandum asino imposuerunt. Hic cum longum iter confecisset, siti æstuans, conspicatus fontem à Dipsade custoditum, eam rogauit, vt sitim illa extingui aqua permitteret: Dipsas autem, nisi accepto iuuentutis munere, asini voluntati obtemperare noluit. Qua de causa deinceps homines aureo iuuentæ dono priuati, senio obnoxij fuerunt, & angues, quotannis, senectam exuerunt. Verùm ex altera parte Dipsadem ab asino vnà cum iuuentutis dono sitim recepisse ferunt: hinc postea factum est, vt ab hoc demorsi angue, aspera, & ignea siti corripiantur. Audiamus igitur Nicandrum versibus in latinum translatis sic loquentem.

Lib.6. cap. 51.

Opinio Nicandri circa hanc fabulam.

Cur percussi à dipsade siti crucientur.

Peruetus est iuuenum, & narratur fabula, quod, cum
Maximus ætheream cepisset Iupiter arcem,
Diuiso in fratres maris: & quod Tartara, regno,
Contulit æternam mortalibus inde iuuentam,
Vt dignum meritis impertiretur honorem:
Iam quoniam supero surreptæ ex æthere flammæ
Prædonem amentes, odere Promethea, quod non
ipsos perpetuum virides fecisset in æuum.
At nihil hoc illis diuinum, & nobile munus
Profuit à facili iam suscepisse Tonante,
Quandoquidem pigro fesso tandem illud asello
Imposuere grauis qui mox sub pondere doni,
Arida dum tentat vicino guttura fonte
Colluere, aspecto subitò Serpente stupescit,
Vtq; sibi tutum velit is concedere potum,
Supplicat: ille bonum fore se respondet, at ista
Conditione, suo si det quæ pondera dorso
Baiulet insipiens (suasit sitis) annuit ille:
Hinc est quòd veterem Serpentes corpore pellem
Abijciant, & quoq; noui reparentur in anno,
Infelix hominum genus, omni ex parte, sequenti
Perpetuo senio, certoq; sub infera fato.
Ipseq; sic Serpens, velut ante accensus asellus
Ferueat, & peiore hominem clam vulnere lædat,

Qui

Qui plura de hac fabula scire cupit, adeat primum caput huius libri, & secundum caput libri de Quadrupedibus Solidipedibus, quibus in locis valdè curiosa lector inueniet. E

MORALIA.

Dipsas, siue Situla, in doctrina morali, meritò auaritię assimilatur: quandoquidē si percussus ab hoc Serpēte ad interitum vsq; siti ardet; pariter ab Auaritia comprehensus ad finem vsq; vitæ aurum immodicè sitit. Et ratio est, quoniam

Gaudia magna putat nummos seruare dolosos,
Nec fruitur partis stultus vbiq; suis.

Auari hominis conditiones. Immò ea quandoq; est hominis auaritia, & implacabilis pecuniarum sitis, vt, cum iam alterum pedem in cymba Charontis habuerit, nondum suæ cupiditati sit descripturus modum. Ideoq; ad rem canebat ille.

Qui legit immensum nummorum pondus & auri,
Partaq; de partis captat solatia rebus:
Stultus ad illecebras, & gaudia sera nepotum
Congerit hos sumptus, terraq; vorace recondit.
Ad stygios penetrat sed cum defunctus auernos,
Et vada Cocyti tenebrosi pallida lustrat:
Nil sibi diuitiæ prosunt, nil sortis auaræ
Congeries, sitiens Acherontis flumina gustet. F

Ideo D. Ambrosius in expositione Euangelij de hydropico in ædibus Pharisei sanato, scripsit impium esse sitire, dum quis, vel diuitias, vel cætera huius mundi bona concupiscit.

Bibones cõparantur Dipsadi. *L. 1. Amor. eleg. 8.* Verùm satius erit hominem vini intemperantissimum Dipsadi comparare: etenim si Dipsas acri semper siti premitur; item bibax continuo mero corpus mancipare desiderat. Idcirco Ouidius quamdam anum lenam Dipsadem indigitauit (hanc Plautus meribibam, & multibibam appellasset) & non immeritò; siquidem vetulæ lenocinium exercentes, ob siccitatem senij, semper sitiunt. Carmina autem Ouidij sunt hæc. G

Est quædam quicunq; volet cognoscere lenam
Audiat, est quædam nomine Dipsas anus:
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roseis sobria vidit equis.

Item sunt, qui baccheis liquoribus adeò delectantur, vt spreto omni diuitiarum genere, nec non postpositis cunctis honoribus, & dignitatibus, magno probro, vino tantùm se obruere desiderant. Meminimus, in hoc genere, legisse apud Scaligerum Epigramma huius tenoris.

Optarem mihi non aurum, non oppida terræ,
Non quas Thebarum iactat Homerus opes.
Verùm vt plena mero spument mihi pocula Baccho,
Summaq; perpetuus proluat ora latex.
Semper amicorum circum potante corona,
Et vitem agricolæ falce premente colant:
Hęc, quas testor opum, sunt argumenta, valete
Fasces, cum teneo pocula plena manu. H

Ebrij, quid præstent in mensa. Huius ratio inde nascitur, quoniam nati ad perdenda vina, omnem fælicitatem in bibendo collocant, & quasi in gremio Iouis sedentes assiduè canunt.

Fælix est, ter fælix quater,
Cui dat potum Bacchus pater
De spumanti cantharo.

Quare iustis de causis quidam poeta agens de turpitudine mensæ, in qua gurgites, & heluones vini discumbunt, canebat hunc in modum.

Non pudor in verbis, non est reuerentia mensæ;
Porcorum ritu, gens mala viuit ibi.

Irreue-

A *Irreuerenter agunt, panesq; & fercula mensæ*
More suum potant, pocula lata vorant.
Reddere nec curant grates, pro munere, Christo
Votaq; pro tacitis sacrificare bonis.
Sordida labra tenent potius spumante saliua,
In manibus crassis stercora spurca gerunt,
Ex naso stillant muci, nimbiq; madentes,
Ex oculis lippis sordida gutta fluit.
Maxillæ squallent, nigra rubigine dentes.
Sordent, munditìes corporis omnis abest.
Præterea inuitant se se ad munera Bacchi
Consocij, quorum pocula plena madent,
Ructant, exhaustum donec spumare salernum
Possint, & vino sordida mensa fluit.
Inq; vicem Bacchi madido certamine se se
B *Sollicitant, haustus continuantq; meri.*

Quid plura? non defuerunt etiam temulentiæ nota infames, qui à Dipsade feriri desiderauerint, vt acri exardentes siti, in assiduam bibacitatem, & crapulam (quam semper detestari debemus) incumbere possent. In hoc genere legitur apud Pierium Valerianum pulcherrimum epigramma de Framariano Scurra, quod sic se habet.

Continuū bibēdi desiderium.

Narrabat quidam vim Dipsados exitialem,
Perpetuam infundat, quæ pede fixa sitim,
Nempe sitim, tria quam neq; ante extinguere Nili.
Ostia, vel magnis stagna perhausta cadis,
Interiore loco Libyæ Garamantas ad ipsos,
Quà fouet arenti struthius oua solo;
Quippe vbi quis miseræ spatiatus fortè per arua
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Ritè duæ dextra famulæ, totidemq; sinistra
Hæc gerit, hęc pleno vase propinat aquas,
C *Illa propinatis, alias superingerit illa,*
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Framarianus ad hæc, hanc ò mihi quærite amici,
Figat, vt illa meos officiosa pedes.

Hic ambiget aliquis, qua ratione in helluonibus, & temulentis continua fames, & sitis excitetur, cum eorum vasa repleta sint, & venæ repletæ ex Galeno non attrahant. Galenus enim, ad excitandam appetentiam, quinq; motus necessariò præcedere debere asseuerat: etenim primò membra exinaniuntur ratione caloris natiui in humidum, tanquam in propirum pabulum semper agentis, deinde venæ inanitæ ab alijs venis, & à iecore attrahunt, tertiò aliæ à meseraicis, & à ventriculo, quartò in ventriculo fit suctio, & tristis sensatio, quintò insurgit animalis facultas, & gignitur appetentia. Itaq; si in appetitu excitando, ordo prædictorum motuum est seruandus, sequetur quòd nullo modo fiet appetentia, nisi præcedente tristi sensatione quæ non aderit, nisi fiat suctio, & attractio à venis, & hæ non attrahent, nisi partes corporis vi caloris exinanitæ fuerint. Hoc autem in habitu Helluonum, & Manduconum minimè præstari potest, tum quia non solum horum membra non sunt exinanita, sed potius adeo extensa, vt maiorem extēsionē perferre nequeāt, etiam quia venæ sunt ita repletæ, vt magis impleri non possint; quare cum non egeant, non attrahent, nec in ventriculo fiet suctio, nec tristis sensatio, consequenterq; nec appetitus excitabitur, quomodo ergo isti Bibaces, & Edones poterunt absq; appetitu indies voracitati suæ deseruire?

D

Lib. 1. de symp. causis c. 2.

Quinque motus concurrūt ad excitādum appetitum naturalem

Dubitatio circa appetentiam.

In hac dirimenda difficultate, duplicem appetitum, nempe naturalem, & voluptuosum possumus assignare naturalis non potest fieri, nisi pręcedant quinque illi motus à Galeno recitati: quapropter non talis appetitus in helluonibus, sed tantummodo voluptuosus excitatur. Neq; officit omnium vasorum repletio; quandoquidem calor naturalis semper concoquit, & semper alimenti distributionem exercet, cum natura, seu facultas vegetatiua semper sit in actu secundo, quia eius quies est interitus. Ideò vasis, etiam

Solutio prædictæ difficultatis.

etiam repletis operatur, licèt lentè, donec vel ob prohibitam euētationem calor suffucetur, vel aliquod vas disrumpatur: hac de re hominibus temulentis repentinus interitus semper impendet. Vnde Hippocrates iure optimo scribebat habitum Athletarum gulæ singulis horis inseruientium periculosum esse; verba autē Hippocratis sunt hæc. *Habitus Athletarum, qui summum bonitatis attingunt periculosi, si in extremo constiterint, neq; enim possunt in eodem permanere, neq; quiescere, cum verò non quiescant, neq; possint proficere in melius. Reliquum est igitur vt decidant in deterius. His de causis bonum habitum statim soluere expedit, vt corpus rursus nutriri incipiat.*

L. 1. Aphoris. aphor. 3.

Crapula est fugienda.

Quare prudentes viri ex assertis colligere debent huiusmodi vitium prorsus vitandum esse, quoniam qui crapulantur, animam, & corpus indignis modis polluunt; iuxta sententiam cuiusdam poetæ sic canentis.

Polluit hic animam ritus, corpusq; lacescit,
Assidua est peius ebrietate nihil.
Inducit morbos varios, & corpora soluit,
Et frangit neruos, contaminatq; caput.

A copia vini, quæ damna dimanent.

Nec prǣter rationem, cum Galenus, in Commentarijs ad Aphorismos Hippocratis, scriptis mādauerit omnem noxam à vino genitam Græcis κραιπάλην, idest crapulam nominari, παρὰ τὸ κάρηνον, καὶ πάλλεσθαι, quia caput concussum valdè patiatur. Præterea vinum immoderatè haustum non solum capiti obest, sed neruos quoq; omnes à capite ad artus descendentes valdè debilitat: iuxta illud distichon.

Vt venus eneruat vires, sic copia vini,
Quæ tentat gressus, debilitatq; pedes.

Vini effectus qui, & quales.

Sin autem Lector omnes vini immoderatè sumpti effectus, & affectus scire cupit, memoriæ mandet infrascriptum epigramma, quod sic se habet.

Bacchus alit lites, lites dissoluit easdem
Ad pacem Bacchus, bellaq; sæua trahit.
Hic sepelit curas, animos coniungit, amicos
Disiungit, longo membra sopore leuat:
Ille aperit verum, mundiq; arcana recludit,
Audaces timidos Bacchus & ipse facit.
Suscitat exangues, languentia corpora reddit
Ardenti humanos vulnere sæpè necat.
Quid vultis? summi sunt munera maxima Bacchi,
Armatos nudus sternere namq; potest.

Vini commoda quæ sint.

Itaq; oportet vt homines sint ciborum, & potissimum vini potus continentissimi, quoniam vinum moderatè sumptum caput roborat, præcordia exhilarat, coctioni famulatur, alimenti distributionem adiuuat, & deniq; ad recuperandam etiam valetudinem conducit, iuxta vulgatum tetrastichon.

Suaue Dei munus vinum est, hominumq; saluti
Conducit, præsit dummodo sobrietas.
Immodico sed si tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Veneris effectus quales.

Præterea virus Dipsadis iustis de causis veneno venereo assimilari potest, primò, quia Dipsas ictu dentium maximum in patiente ardorem accendit; quemadmodum mulier ictu oculorum flammas amantibus insinuare dicitur: idcircò poetæ Venerem flagrantem, & igneam nuncuparunt. Audiamus Ouidium.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Pariter author ille, qui Messalinam mutatis vestibus, ad lupanar se contulisse decantat, & lupanar calidum, & faces Veneri tanquam ignipotenti assignat hunc in modum.

Non calidum intrasset (proh) Messalina lupanar,
Si benè casta faces Veneris vitasset, & arcus.

Comparatio Veneris ad Dipsadem.

Ad rem nostram pertinet illud epitaphium mulieris cuiusdam, quæ lecta venustate, & formæ dotibus insignita fuisse perhibetur. Hoc autem sic se habet.

Occidit, heu postquam multos occidit amantes,
Et cinis est hodie, quæ fuit ignis heri.

Verùm quamuis hanc similitudinem explorata fateatur veritas: nihilominus authoritate

A ritate clarissimi viri Scaligeri illam roborare placuit; qui elegantissimo epigrammate virus venereum ad virus Dipsadis sic comparat.

Est in Desertis Libyes, vbi lethifer atros
Per populos rapidis Auster anhelat equis,
Tristis & infesto metuenda simillima Cælo,
Reptilis infami bestia Dipsas agro:
Insidijs pollens, morsuq́; inspirat acuto
Perpetuam, illato vulnere dira sitim.
Haud aliud mea nunc obsedit corda venenum
Lethali cuius luminis icta acie.
Verùm aliter cecidit, flammas namq́; inter acutas,
Sunt eadem auxilijs ora petenda meis.

Reliquum est modò, vt alterum huius comparationis membrum stabiliamus, meditantes, nùm venereis accensi facibus, veluti à Dipsade icti in talem agantur furorem, vt præsidijs medicis egeant. Id autem longè petendum non esse opinamur: siquidem B canit Ausonius.

Amantes dicũtur fatui.

Myrteus amentes vbi lucus opacat amantes.

Deinde author ille, qui cunctorum vitia taxare nititur, dum excordes contemplatur amantes, qui aliena viuunt anima, & aliena loquuntur lingua, minimèq; cognoscunt vitia fæminarum, quas diligunt, eos nuncupauit fatuos sic.

Nutibus, & toruis oculis fatuantur amantes.

Ouidius etiam id intactum non reliquit, dum cecinit.

Quisquis amat, ratione caret, sine lege, modoq́;
Discurrit.

Insuper meminimus legisse pulchrum distichon, quò pulchrius in hoc genere, vt nostra fert opinio, inueniri non potest, in quò non amens ad amantem comparatur, sed amantem, & amentem eumdem esse sic astruit.

Comparatio Amantis ad amẽtem.

Sunt amens, & amans ijdem; nam mentis vterq́;
Nil habet infælix, quòd sine lege furit.

C Immò ad magis roborandam hanc opinionem, insania hæc amatoria, veluti & furor à Dipsadis ictu excitatus remedia expostulare videtur. Quapropter Ouidius libro primo de remedio Amoris sic canebat.

Discite sanari, per quem didicistis amare,
Vna manus vobis vulnus opemq́; feret.

Sed quod magis nos trahit in admirationem, est, quòd Paulus Ægineta medicus celeberrimus, post caput de Insania, sermonem habet de passione Erotica, nimirum amatoria, & præsidia huic affectui conuenientia præscribit.

Medela affectus Erotici.

Postremò, in hac morali doctrina, occasione illius, qui cælum suspiciens, ictus fuit à Dipsade, de quo in subsequenti rubrica verba fient, admonetur ille, qui aliena facta scit, & sua minimè nouit, iuxta vulgatum carmen.

Detrectores taxantur.

Quicquid delirant alij, mox carpit iniquo
Dente theonino, nec sua facta videt.

Hic etiam auceps, de quo mox agetur, gestus, & volatus auium animaduertens, & quæ circa pedes erant non obseruans, lethali vulnere Dipsadis affectus fuit: propte- D rea illi accidit, quod Thaleti contigisse fertur, qui noctu cælum contemplans in scrobem decidit. Pariter à nonnullis taxantur Astrologi, qui cælestium corporum motus, & influxus meditantur, deinde, quæ propiùs sunt admota, ignorant: immò cum præsentia ignorent, futurorum, quorum cæca est cognitio, scientiam possidere profitentur. Idcirco Morus in hos, lepido epigrammate, sic lusit.

Astrologi quare taxentur.

Saturnus procul est, iamq́; olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè discernens à puero lapidem:
Luna verecundis formosa incedit ocellis,
Nec nisi virgineum virgo videre potest.
Iuppiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Hersen Mercurius recolit.
Hinc factum, Astrologe, est, tua cum capit vxor amantes,
Sydera significent, vt nihil inde tibi.

Sed ad-

Ex dictis, quæ doctrina moralis eliciatur.

Sed aduertendum est, quòd in præsentia hæc non sunt exarata, vt Astrologia damnetur, sed tantummodo vt ex assertis doctrina moralis eliciatur in illos, qui expedita, & optima consilia alijs impartiri profitentur; cum tamen sibimet ipsis consulere nequeant. Iuxta illud.

Sunt plures alijs benè consultare sciunt, qui
At sibimet nequeunt licitum suadere, & honestum.

Dipsas diabolo, & hæretico assimilatur.

Ad finem, cum Dipsas, ob nigredinem caudæ, melanura appelletur: monuit sapienter Pythagoras animal cauda nigra non esse attingendum, innuens declinandum esse à vitio, cui succedit mentis nigredo, & voluntatis conflictatio molesta; quandoquidem vitij facilitatem mox vitæ miserabilis difficultas consequitur. Lauretus autem in Sylua Allegoriarum, Dipsadē in Deuteronomio nominatam, allegoricè Diabolum, vel hæreticum exposuit.

EMBLEMATA.

Viator sitibūdus à Dipsade mordetur.

QVIDAM vir multa exercitatus lectione, sumpto a veneno Dipsadis argumento, effigiauit hominem lassum, & sitibundum per frondiferam, & vastam syluam diuagantem, vt salientes gelidæ alicuius scatebræ aquas, ad sedandam sitim, inueniret, nec non ibi figurauit Dipsadem, viatoris pedem pungentem, cum hac inscriptione INFORTVNIVM. Postea subscripsit hoc tetrastichon.

Dum lustrat syluam sitibundus fortè viator,
Vt possit gelido fonte leuare sitim.
Vritur en cæco percussus Dipsadis ictu,
Atq; bibens medias hic sitit inter aquas.

Auceps à dipsade demorsus.

Itaq; non sine causa hoc emblema inscribitur hoc titulo. INFORTVNIVM. quandoquidem hic viator arida oppressus siti, aquam quæritans à Dipsade mordetur, cuius ictu vniuersum inflammatur corpus, vt nullo vnquam potu talis, & tanta sitis extingui possit. Alciatus quoq; delineauit hominem sagittis, & arcu aues petentem, cuius sinistro cruri mordicus adhæret Dipsas, cum titulo. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Postmodum addidit picturæ tale hexastichon.

Dum turdos visco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem.
Dipsada non prudens auceps pede perculit vltrix,
Illa mali, emissum virus ab ore iacit.
Sic obit, extenso qui sydera respicit arcu.
Securus fati, quod iacit ante pedes.

Emblematis argumētū vnde sūptum.

Nonnulli voluerunt argumentum huius emblematis à quodam apologo Aesopico desumptum fuisse, in quo introducitur auceps insidias turdo in alta arbore sedenti tēdens, dum interim vipera in terra versans aucupis pedem ictu lethali afficit. Vnde tandem obiens hæc verba protulisse dicitur: alium capturus ab alio capior. Aliqui fuerunt huius opinionis, argumentum huius emblematis acceptum fuisse ex quodam epigrammate græco Antipatri Sidonij, in quo de Alcimene aucupe agitur, qui assiduè cœlum intuens, vt arcu, & funda aues peteret, paruiq; pendens quæ in terra versabantur, à Dipsade tandem ictus perijt. Hoc autem epigramma, tum quoniam in ipso Dipsas memoratur, tum quoniam est scitu dignum, nos non tæduit in medium afferre.

Ὁ πρὶν, ἐγώ καὶ ψῆρα καὶ ἀρπάκτειραν ἐρύκων
Σπέρματος ὑψιπετῆ βιστονιαν γέρανον,
Ῥίνου χέρμαστῆρος ἔυστροφα κῶλα τιταίνων
Ἀλκιμένης πτανῶν ἔιργον ἄπωθε νέφος
Καὶ μὲ τις ὀυτήτειρα παρὰ σφυρὰ διψὰς ἔχιδνα
Σαρκὶ τὸν ἐκ γενύον πικρὸν ἐνεῖσα χόλον.
Ἠελίου χείρωσεν ἰδ᾽ ὡς τὰ καθ᾽ ἄιθερα λεύσσων,
Τὸυ ποσὶν ὀυκ ἰδάλην πῆμα κυλινδόμενον.

Hoc autem epigramma latio sermoni redditum sic sonat.

A *Qui sturnum, iactis sementibus antè, rapacem*
Acerbam altiuolam, Bistoniamq; Gruem
Extensis manibus, bubulaq; it verbere fundæ
Alcimenes abigens ipse procul volucres;
Infligit pedibus serpens en vulnera Dipsas,
Lethiferoq; nigrum virus ab ore vomit.
Meq; dat ipsa neci, attentus dum sydera specto,
Nescius exitij, quod foret ante pedes.

HIEROGLYPHICA.

AD exprimendum hominem siticulosum, & bibacem, veteres pingebant simulacrum hominis, cuius cruribus Dipsas serpens mordicus adhærebat. cognita enim illis erat huius serpentis natura, cuius ictu, B talis in visceribus patientis accenditur flamma, vt (veluti superius relatum fuit) hæc sitis aqua, etiam copiosa extingui minimè possit: immò ad instar olei super ignem infusi, magis atq; magis augetur. Hoc igitur hieroglyphicum, teste Pierio Valeriano, olim poterat obseruari in litore, quod è regione maioris syrtis inter Libyam, & Aegyptum porrigitur, vbi quædam columna visebatur, in qua vir moribundus cum figura Dipsadis pedi adhærentis cælatus erat: immò ibidem icones, etiam nonnullarum mulierum sculptæ erant, quarum aliæ aquatum ire, aliæ decumbenti vasa aquæ plena porrigere videbantur. Verùm meminimus legisse apud alios authores, in eodem narrato loco non fuisse columnam, sed sepulcrum, in cuius lapide marmoreo sculptus erat homo in actu potandi, qualem solebant Prisci figurare Tantalum in media palude natantem, & vndam haurire conantem, ibi quoq; Dipsas pedibus simulacri dentibus hærens effigiata conspiciebatur, vnà cum iconibus mulierum aquam vasibus præbentium; Amplius multa struthionum oua ibidem sculpta intueri licebat, sub quibus Dipsades libenter latibulantur: deinde infrascriptum erat epigramma huius tenoris, in quo percussus à Dipsade, cum Tantalo, & puellis Da- C naidibus comparatur hunc in modum.

Hieroglyphicũ hominis bibacis.

Sepulcrum cum lapide marmoreo, in quo prædictũ erat calatũ hieroglyphicũ.

Talia passus erat quoq; Tantalus aethyope cretus,
Qui nullo potuit fonte leuare sitim.
Tale nec è Danao natas implere puellas
Assiduis vndis vas potuisse reor.

Arbitratur etiam Pierius Valerianus, per simulacrum huius animalis, posse hieroglyphicè appetentiam demonstrari; cum sitis per metaphoram, pro vehementi cuiuscũq; rei desiderio, & appetentia sumatur: siquidem homo alicuius rei maximè cupidus, sitibundus nominatur. Etenim legitur apud Ciceronem, quòd homines sanguinem, virtutem, voluptates, & honores sitire dicuntur.

Lib. 16. hierogl.

DE SCYTALE. Cap. IX.

D ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Dipsadis, aut Scytulæ nuncupatæ natura ponderata, & examinata fuerit, in præsenti de Scytale necessariò agendum esse duximus: quoniam nonnulli authores, ob vocabulorum congruentiam, Situlam, cum scytale confuderunt. Albertus enim Serpentem, de quo modò agitur, duplicem esse credidit, dum altero in loco Situlam alibi verò scysceculum nominauit. Quandoquidem Situlam in duas species distinxit, nempe in illam, quam græco vocabulo Dipsadem cognominant, deinde in illam, quæ varietatis tergi pulchritudine intuentibus maximam admirationem affert; quas postremas conditiones Solinus Scytali, & nõ Situlæ assignauit.

Situlę, & Scytalis discrimen.

Præterea tradit Albertus scysceculum esse similem Serpenti in vtramq; partem salienti, quem Græci amphisbænam indigitant. Hinc errorem Alberti manifestum esse coniectamus, qui pro scytale, Situlam vsurpauit, & nominum conuenientia deceptus, vnam Serpentis speciem in duas perperam, distribuit. De hac re, ne prolixiores simus, plura legenda sunt apud Nicolaum Leonicenum in libro de Dipsade.

Aequiuocatio scytalis. *Scutica.* *Saccus coriaceus.* *Claua vel fustis.* *Turma Equitum.* *Li. 1. de Ossibus c. 4.* *Ossa digitorum.* *Lib. 4. hist. plant. c. 5.* *Lib. 4. c. 9.* *Vmbilicus Veneris.* *Planta scytalion cur dicta.*

Interea ad æquiuocationẽ huius nominis enodandam properabimus. Scytale igitur, & secundùm Græcos σκυτάλη propriè flagrum, vel scuticam denotat; item saccum coriaceum; nam leguntur apud Hesychium hæc verba σκυτάλαι, θύλακες δερμάτινοι, nimirum sacci coriacei. Immò σκυτάλαι palangæ etiam dicuntur. Pariter σκυτάλη clauam in summa parte corio obductam, vel etiã clauam simpliciter, vel fustem, vel quamlibet virgam, & baculũ significat. Amplius σκυτάλη turmam equitũ designare videtur: dũ ab Hesychio hæc verba scribuntur. σκυτάλαι ἱππικαὶ ἶλαι, nempè agmina equestria. Hinc σκυταλίδες apud Galenum, ossa digitorum nominantur: cum tali ordine disposita sint, vt tanquam milites in acie stare videantur. Quamuis apud Suidam σκυθάλιδες instrumenta ad ignem iaculandum exponantur. Cæterùm, ex mente Etymologi, σκυτάλιδες εἶδος καμπῶν, fortè animalculũ quoddam, & εἶδος ακριδῶν apud Alexandrinos dicuntur. Item vas quoddam in naui. Alioquin σκυτάλιον idem quod σκυταλις penès Theophrastũ, & regula exponitur. Et in antiquis Dioscoridis nomenclaturis, scytalion altera species vmbelici Veneris nominatur, vel quia folia huius plantæ quadam serie, veluti milites in exercitu ordinata sint, aut quia folium plantæ crassitudinem corij æmuletur. Verùm Salmasius in Solinum animaduertit, pro σκυτάλιον, fortè legendum esse σκυτάριον, vel σκυτάριον, cum folium prædictæ plantæ scutum, vel figuram scuti repræsentet.

Quin. que significantur voce scytalis.

Quapropter non erit mirum, si Ioannes Tzetzes scripserit, hoc vocabulo (scytale) sex significari, primò lorum, quo nates puerorum verberantur, deinde piscem instar scuticæ formatum, tertiò ordinem ossium digitorum, quartò virgam quadrangularem fabrorum marmorum, immò quamcumq; virgam, & baculum, quintò speciem Serpentis, de qua modò agitur, & sexta est digna auditione Laconum scytale, de qua paulò inferius verba fient. Præterea Lexicographi nixi Plinianæ authoritati scytalem murem araneum interpretantur: cum tamen Plinius libro trigesimo secundo naturalis historiæ, & capite quinto, scytalem quidem nominauerit, sed postea murem araneum esse non expressit. Debebant potius Lexicographi citare Columellam, qui in principio capitis sextidecimi libri sexti, expressis verbis, scytalem murem araneũ esse affirmat; dum inquit. *Est etiam mortifer ijs Serpentis ictus, & magnorum animalium noxium virus: nam & Vipera, & Cæcilia, sæpè cum in pascua bos improuidè supercumbit, lacessita onere morsum imprimit, musq; araneus, quem Græci σκυθάλην vocant, quamuis exiguis dentibus, non exiguam pestem molitur.* Multi authores hunc Columellæ textum põderantes, & potissimũ Gesnerus, hoc mendum esse opinantur; quoniam nomen hoc muri araneo congruere minimè potest: Quamobrem pro, σκυτάλην, legendum esse μυγαλῆν iure optimo arbitrantur: cum μυγάλης proprium muris aranei nomen esse perhibeatur; veluti in Historia Quadrupedum digitatorum explicatum fuit.

Scytale nũ sit mus araneus.

Est quidem verum, quòd Oppianus in Alyeuticis, scytalem inter pisces recenset, dum canit hunc in modum.

> Ορφύνων γενεὴ, καὶ πρηνάδες ἠδὲ κυβεῖαι
> Καὶ σκολιαὶ, σκυταλαι τὲ, καὶ ἱππουροιο γένεθλα.

L. 1. de Pisc

Hi autem versus ex Lippij versione sic sonant.

> *Oremon gentes, & pranades atq; cybiæ*
> *Obliquæ, scytalæq; hippuron maxima turba.*

Hæc autem species piscis, scytale nuncupata in alto degens pelago, & litus nunquam adiens, an sit eadem quæ scylla, an verò Oppiani exemplaria sint mendosa, hoc in Historia piscium videndum est. Insuper scytalam Plinius insulam quamdam penès intimum recessum sinus Arabici sitam appellauit.

Scytala Insula. *Lib. 17. noctium Atticar. c. 9.*

Demum scytale genus est laconicæ epistolæ, quæ (annotante Gellio) in loro scribebatur. Nam Lacedæmonij ad suos Imperatores scripturi, vt litteræ interceptæ occulta hostibus consilia indicarent, ex industria hanc scribendi rationem excogitarunt (quamuis nonnulli huius rei cõmentum Archimedi referant) surculos duos teretes, &

torno

A torno perpolitos æquababant, vt par vtriq; & longitudo, & crassitudo inesset: Horum alter Imperatori ad bellum proficiscenti dabatur, alter verò penès magistratum diligenter seruabatur. Itaq; quoties scribendi ad Imperatorem occasio se se offerebat, pagina instar oblongi lori cęsa, surculum circumuoluebant, & oras paginæ ita iungebant, ne rimæ vllæ apparerent; tunc litteras à summo capite per transuersum ad imum vsq; exarabant: perscriptum inde lorum à surculo eximebant, & ad Imperatorem mittebant: nam reuolutum hoc lorum truncatas litteras, syllabas, & dictiones ostentabat: ideoq; hostes etiam ab hoc loro intercepto nihil in eo scriptum coniectare poterant. Is verò, cui scriptum destinatur, applicato loro, & circa surculum circumuoluto, itaut continuata scripti series sequatur, legit, intelligit epistolam, quæ Græcè σκυτάλη nuncupatur. In hunc modum scriptam epistolam Lysandro ad Hellespontum allatam Plutarchus memorat. Porta, loco lori, vtitur filo, quemadmodum ipse narrat in libro de Ziferis, ad quem locum lectorem relegamus.

Scytale Epistola qualis.

Alius modus vtendi loro.

B

SYNONYMA, ET ETYMVM.

SCYTALE in casu recto, & scytales in casu obliquo, nomen huius Serpentis inflectitur, aut secundùm alios, scytala, scytalæ, postea pronunciant, ita vocari quasi sistale, quoniã ob spectabilis formæ pulchritudinem, viatores in admirationem remoretur, & sistat. Id autem prolatum fuisse ab ijs opinamur, qui perpetuas agitant nugas, aut qui linguam græcam parùm profitentur: quandoquidem Latini nomen huius Serpentis nõnisi à Græcis habent, quibus σκυτάλη, καὶ σκυτάλις ἡ, aut τὸ σκυτάλιον, nimirum à forma τῆς σκυτάλης, quæ vox baculum significat. Aut vocatur scytale, quoniam figura huius Serpentis teres, & oblonga, σκυτάλην, nempè lorum coriaceum, aut scuticam, aut baculũ æquet: σκῦτος enim corium, & pellem indicat. Idcircò Greuinus, dum textum Nicandri græcum in gallicum sermonem verteret, fatetur se græcũ nomen huius Serpentis retinuisse; cum illud gallicè reddere non potuerit, nisi linguæ, iniuriam facere voluisset. Siquidem vocabulum græcum, quo manubrium cuiuscumq; instrumenti designatur, Gallicè ita reddi non poterat, quin aliqua relinqueretur ambiguitas: qua de causa nomen, scytale, in versione retinere maluit. Itaq; ex sententia Greuini, sic nominatur hic Serpens, quoniam mole corporea magnitudinem manubrij ligonis adæquet.

Sistale nomen barbarum.

Etymũ græcum.

L. 1. de Venen. c. 17.

C

Addit Greuinus hunc Serpentem à nõnullis Latinorũ dici Cęciliam, propterea quod contra aliorum anguium naturam, ineunte Vere, ab antris exiens, fæniculum vitet, ne visionem recuperet. Nihilominus hoc nomen (Cæcilia) ad Typhlopem Serpentem, vulgò Typhlinem pertinet. Olaus Magnus in Historia septentrionalium scriptis mandauit, quòd Serpens, qui ob tergi pulchritudinem, viatores remoratur, Gothicè nuncupatur Slaa. Alioquin Sicalis, vel Picalis Arnoldo, & Siscetati Auicennæ hic Serpens appellatur. Quamuis sciscetalim potius legendum esse multi existiment.

Cæcilia, & Typhlops.

L. 21. c. 16

Nomen Arabicum.

DIFFERENTIÆ.

D

OLAVS Magnus in septentrionali historia Scytalem duplicis generis esse constituit, alterum insigni pulchritudinis præstantia prædicat, alterum verò Amphisbænam appellat. Primum genus, quod admirãdum, pigrum, paruum, & ignei veneni celebrat, Slaa Gothicè vocari affirmat; deinde frigidissima etiam hyeme senium deponere astruit, & ritu aliorum serpentum, intra viscera terræ, post ingressum Solis in primum Libræ gradum, latibulari, donec Sol ab vltima parte Arietis exierit. Immò si accidat (eodem Olao teste) vt vrgente bruma, à Solis radijs hic serpens attractus, ijsdemq; nimis delectatus fuerit; tunc gelu, orificio cryptæ constricto, & recedente Sole facilè moritur. Hinc colligendum est, quòd Olaus Magnus, Albertum secutus, in grauem incidit errorem, dum scytalem sui generis serpentem in duas species distribuit, consequenterq; scytalem, cum Amphisbæna confundit.

Error Olai Magni.

Præterea fuerunt alij, qui perperam Scytalem in vulgarem, & chalcidicam discriminarunt: cùm tamen scytale chalcidica (annotante Edoardo Vuotono) morsu, patienti afferat eadem symptomata, quæ ab ictu viperæ producuntur, & serpens, de quo in præsentia agitur, inflammationes tantummodo generat, quales ab aculeis vesparum, & apum prodire solent: quamobrem, pro Scytale chalcidica, lacertam chalcidicam intelligere debemus, de qua in Historia Animalium digitatorum ouiparorum actum fuit.

Scytale chalcidica, qd animal sit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CÆTERI serpentes, vt cunctis est manifestum, ex crassiori corpulentia semper in caudam tenuem desinunt. At scytale, ab aliorum anguium figura recedens, formam corporis teretem, & vtrimq; ita æqualiter crassam habet, vt spectator discernere nequeat partem, in qua caput, vel cauda sita sint. Ideoq; ratione huius notæ, similis amphisbænæ esse perhibetur. Præterea ab inuicem postea discriminantur, quia amphisbena in vtramq; partem, scilicet antrorsum, & retrorsum graditur: qua de causa Græci propter hunc gressum amphisbænam meritò cognominarunt. Scytale verò in anteriorem tantùm partem proficiscitur. Insuper Scytale ab amphisbæna discrepat, quoniam hæc apprimè duo capita, illa verò nequaquam repræsentat. Tertiò non sunt æqualis crassitudinis; cum scytale crassitudinem manubrij ligonis adæquet, & amphisbæna corpulentiam vermis terrestris non excedat. Id optimè exprimit Nicander in Theriacis dum canit.

Scytale similis Amphisbænæ.

Discrimen Scytales, & Amphisbenæ.

Bifronti similem reperis scytalam Amphisibænæ
Pinguior est tamen, & cauda, quæ nulla ferè exit.
Crassior, vt quantum solita est comprehendere lignum
Curua manus strictum quoties tenet ipsa ligonem.
Tam prolixa, vagans, pluuio quàm reptile Cœlo.
Quod fæcunda genus sua gignit viscera tellus.

Lonicerus autem, qui versus Nicandri sermoni latino reddidit, & Petrus Gillius in suis annotationibus in Aelianum, mentem Nicandri non benè assecuti, crediderunt Scytalem, mole corporea, manubrium ligonis, longitudine verò, lumbricum terrestrem adæquare. Cum Nicander crassitudinem vtriusq; animalis explicans, Scytalem manubrio ligonis, & Amphisbænam vermi terrestri assimilauerit: quemadmodum in Iconibus erit manifestum. Addunt alij, huic serpenti tantam colorum in tergo varietatem, vt homines bestiam intuentes, admiratione stupidi ad contemplandum colores morentur. Quamobrem pictum serpentem nominauit Baptista Mantuanus, canens hunc in modum.

Colorũ varietas in tergo.

Picta cutem scytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quod autem oculi spectantium picta huius serpentis forma teneantur, nemo veterum Authorum retulit: quemadmodum Salmasius in Solinum optimè animaduertit. Scripserunt quidem scytalem Amphisbænæ esse similem, non quoad picturatum dorsum, qua conditione amphisbæna caret, sed fortè quia ambæ hæ bestiæ caput in vtraq; corporis extremitate habere videntur. Solinus autem, in describenda huius animalis forma, multa desumens à Lucano deceptus fuit: etenim Lucanus verba faciens de Cenchri, picturati corporis meminit, & paulò post de Scytale egit. Quamobrem notas, quæ Cenchri à Lucano assignantur, Solinus scytali concedere videtur. Audiamus igitur Lucanum sic canentem.

Solini erratum in descriptione Scytalis.

L.9, Pharsal.

Quam semper recto lapsurus limite Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quam paruis tinctus maculis Thebanus ophites,
Concolor exustis, atq; indiscretus arenis
Ammodites, spinaq; vagi torquente Cerastes;
Et scytale sparsis, etiam nunc sola pruinis
Exuuias positura suas.

Qua-

Quapropter hoc in loco Cenchris serpens varijs notis ad similitudinem granorum milij insignis, & ophite marmore maculosior celebratur, quæ notæ in scytale non obseruantur à Lucano. Sed quia paulò post scytalis, etiam memoratur, Solinus tales maculas scytali assignauit.

Scytale.

E

NATVRA, ET MORES.

VT omittamus, quod scripsit Solinus de fulgore tergi, quo natura scytalem nobilitasse dicitur, vt quos pigro gressu comprehendere nō posset, varij, & fulgentis tergoris admiratione allectos tandem assequeretur. Accedemus ad alias huius animalis veriores proprietates, inter quas hæc non est spernenda; quòd scytale prima omnium serpentum cauernam relinquat, & nondum dissipato hyemis algore, spolium deponat; hæc proprietas non latuit Lucanum, qui de hoc serpente sic cecinit.

Loco cit.

Et scytale sparsis, etiam nunc sola pruinis,
Exuuias positura suas.

L. 9. c. 52.

Immò, vt alij authores referunt, hoc animal ad locum quemdam sibi familiarem proficiscitur, neq; fæniculo, more aliorum serpentum, vescitur. Quamuis Gillius in Aelianum, totum oppositum scripserit. Videlicet quod scytale, relicto specu, statim ad pastum fæniculi se conferat. Hinc Greuinus non iniuria collegit textum Nicandri à Gillio minimè intellectum fuisse: vbi apertè docet pabulum fæniculi ab hoc serpente minimè appeti. Audiamus igitur Nicandrum latino sermone sic canentem. F

An hic serpens fæniculo vescatur.

Nec postquam iuuenis venienti tempore veris,
Magna Deum, quando profert serpentia mater
Liquerit obscuram consueta cubilia petram,
Et nitidos tepido sub sole extriuerit artus,
Pandentes se fæniculi teneram exedit herbam,
Sed per opaca morans imi decliuia montis
Se tenet, & multo grauiter latet obruta somno
Aequè alta sua conquirit sibi pabula terra:
Nec licet id magno cupiat, studeatq; labore,
Arescente sitim potis est depellere fauce.

Venenum Scytalis quale.

Deniq; natura Scytali tale venenum non ingenerauit, vt ictu necem inferre posset; siquidem punctura huius animalis obscura est, quæ inflammationem generat, itaut fiant induciæ, donec opportuna remedia adhiberi possint. G

SIGNA, ET REMEDIA VENENI SCYTALIS.

PERCVSSI à Scytale, & ab Amphisbæna, obscurum, & vix apparentem morsum reportant, sed in loco affecto talis gignitur inflammatio, qualis ab aculeis apum, & vesparum prodire solet. Quamobrem ad illa præsidia confugiendum erit, quæ in puncturis prædictorum animalium adhibentur: dummodo hæc remedia intensiori virtute sint prædita; cum Dioscorides scriptum reliquerit accidentia morsus Scytalis, à symptomatibus morsus viperæ non esse valdè dissimilia. Aetius quidem prædictā Dioscoridis sententiam amplecti videtur, sed de Scytale chalcidica loquitur; ideoq; præsidia etiam virus viperinum exterminantia proponit. Item Paulus Aegineta consimilia in hoc casu præscribit medicamenta, quæ in tractatu morsus viperini recitauit. Auicennas, & Albertus ponderantes eadem symptomata morsus Scytalis, & Amphisbænæ, eadem etiam remedia esse promulgarunt. Verùm quis ab illis meritò petere posset, quæ nam symptomata, & auxilia morsus vtriusq; serpentis esse debeant; cum neuter eorum illa expresserit. Hic autem error inde dimanauit, quoniam verba Auicennæ, & Alberti ex Dioscoride, & Paulo Aegineta desumpta sunt, qui Authores postquam de accidētibus, & auxilijs morsus viperæ egerunt, mox similia in ictibus Scytalis, & Amphisbænæ pronunciarunt, deinde etiam eadem medicamenta præscripserunt. Auicennas autem, & Albertus describentes, à postremis verbis inchoarunt, & propterea in prædictum errorem H

Accidentia morsus Scytalis.

Error Alberti circa remedia huius serpentis.

rem

A rem inciderunt. Quare eumdem sequi ordinem debuissent, si accidentia, & pharmaca morsus Scytalis patefacere volebant.

MORALIA.

VOLVPTAS, & potissimùm libidinosa omnium malorum esca ad Scytalem non iniuria comparanda est, si veritatem continet infrascriptum distichon.

Simplicitate rudes ad se lasciua voluptas
Allicit, atq; homines vt Scytale perimit.

Nam, si Scytale (vt nonnulli authores referunt) varijs picta coloribus intuentes reddens stupidos remoratur, vt illos tandem veneneт. Pariter gustata semel voluptas animum ita excantat, vt ab illa nonnisi extinctus recedat. Est enim lasciua voluptas, instar Scytalis, varijs coloribus, idest purpureis vestibus decorata, & specie adeo spectabilis, vt homines ad summa, diuinaq; natos, scorto putidissimo supplices esse cogat. Hæc autem voluptas sic describitur.

Lasciuia cōparatur Scytali.

B

Conspicitur pulchro hæc semper redimita capistro
Sunt oculi molles, fronsq; petulia nimis.
In capite insignis fulgor, redimicula vittæ,
Sertaq; dependent, purpureusq; color.
Hanc chlamides tyriæ velant, & balteus ornat;
Atq; hanc sydonio purpura tincta fuco.
Dextra tenet speculum, quo splendet turba malorum,
Læua tenet luxus, & genus omne mali.

Voluptatis lasciuæ descriptio.

Quocirca si picta Scytale omni conatu vitanda est, ne humanum corpus ad necem inficiat; multo magis lasciua voluptas erit fugienda, quæ ob momentaneã titillationem, simul animam, & corpus indignis modis polluit, atq; perdit. Ideo optimo iure hæc carmina moralia canere poterimus.

C

Accipe stulte precor, quàm sit fugienda voluptas.
Hæc animam damnat, stygijs, & mergit in vndis,
Hæc sensus lacerat, confundit semina mentis;
Contaminatq; malo præcordia recta sapore.
Parua voluptatis quamuis sint gaudia; longa
Pœna tamen sequitur misero permixta dolore.

Id, quod hactenus de Scytalis, & voluptatis comparatione pronunciauimus, de meretrice possumus attestari; quandoquidem hæc descriptæ voluptati, consequenterq; Scytali assimilatur; etenim ad rem à quodam Poeta decantantur hæc carmina.

Comparatio meretricis ad voluptatẽ lasciuam.

Aequiparat se se meretrici blanda voluptas,
Quæ compta in platea sedet, & nudata mamillas,
Et redimita comas, spurcum mercatur amorem,
Pellicit, & molles ad se, blandumq; cubile.
Mox reserat, vilem sumens de crimine mercem.

Hinc videmus, quod callida, & dolosa mulier non solum vestium luxui indulgens, sed D faciei quoq; varijs mangonijs nitorem concilians, se adeò venustat, vt instar Scytalis intuentes ad se trahat, stupidos reddat, per concupiscentiam rapiat, & tandem veneno mali consensus extinguat. Quapropter optima de causa poterimus canere hoc distichon.

Quem coram vultum cernis proferre serenum,
Clam te fortassis lædit hic, atq; nocet.

Etenim mulier nequissima, quò nitentior, eò nocentior, quæ cum tibi fauet, se fouet, dum tibi ridet, te radit, & rodit, corpus lætanter carpit, aurum latenter haurit, non est virgo, nec virago, sed vorago, quæ viros vorat, & amando mandit. Hinc lector coniectare potest, num mulier varijs decorata ornamentis, & picta smegmatibus, tot damna, quot Scytale, suis coloribus, humano generi afferre possit. Ad rem D. Hieronymus scribebat, si vir, aut mulier vestium luxui indulgens, ita se ornauerit, vt vagos hominum

Mulieris nequissimæ descriptio.

D. Hieronymi sententia.

minum oculos ad se trahat; etsi inde nullum sequatur damnum, iudicium tamen patietur ęternum.

PHRENOSCHEMATA.

QVI, in Musarum sacris, iugiter se exercent, ne momentum quidem horę oscitanter perire, aut somniculosè dilabi sinunt, quin in palestra litteraria aliquid operentur. Horum virorum meminit Ioannes Andreas Palatius, in libro de Insignibus, qui ad indicandum ferum alicuius feminę animum, varia phrenoschemata excogitarunt. Sed inter hęc, duo, desumpto argumento à Panthera, & à scytale, digna esse animaduersione videntur. Primitus figurarunt Pantheram animal singularibus pictatum notis: cum hoc Dicto. ALLICIT OMNES. Panthera enim, vt enucleatū est in volumine de Quadrupedibus digitatis, occultato capite, ne cęterę perterrefiant animantes, illas tergoris pulchritudine allicit, atq; necat: Hinc innuere volebant, quod aliquando reperiatur mulier, quę rarę pulchritudinis velamine ferum tegat animum. Deinde effigiarunt Scytalem pulchrum aspectu Serpentem; cum hoc Dicto. FORMA NECAT. Siquidem in hoc phrenoschemate quædam mulier assimilatur Scytali, quę est Serpens tantę pulchritudinis, ex Poetarum sententia, vt intuentes, & admirantes reddat stupidos, consequenterq; allectos perimat.

Phrenoschema ex Panthera.

Phrenoschema ex Scytale.

DE AMPHISBÆNA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

IN antecedenti capite de scytale pertractatum fuit, quæ ab Amphisbęna non multùm dissimilis esse ibi tradebatur. Ideo rationi consonum esse existimamus in præsenti historiam Amphisbænæ exarare. Primò igitur circa nominis ambiguitatem, aduertēdum est, quòd non solum Serpens hic biceps nominatur Amphisbæna, verùm quoque piscis quoddā genus in mari Anglico versans, duobus vtrinq; capitibus prędītum, quod olim ad nos missum fuit. Immò, & inanimata quædam, quorum caput caudæ, vel potius initium fini assimilatur, nomine Amphisbænæ donantur. Hoc igitur nomine ligulam caligariam æratam possumus indigitare, de qua Scaliger in Ænigmatibus, hoc protulit tetrastichon.

Piscis amphisbæna dictus.

Ambigua ceruice biceps velut Amphisibæna,
Rostrum vtrumq; æneum, more triremis habens,
Arcta cauum subeo, mox vt traiecta rediui
Inuoluens spiris dissita necto meis.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

HOC animal Græcis ἀμφίσβαινα, & pariter Latinis Amphisbena nuncupatur παρὰ τὸ ἀμφί, καὶ βαίνω, quoniam sicut geminum habet caput, sic & geminum incessum habeat. Siquidem verbum græcum ἀμφιβαίνω, circumambulo, aut circumgradior, exponitur: est enim compositum ex ἀμφὶ prępositione significante, circum, & βαίνω gradior. Nam Amphisbęna circularibus tractibus, nempè antrorsum, & retrorsum incedere videtur: propterea Latinis quibusdam vtrimquegrada vocatur. Alioquin apud Græcos, ob geminum caput, non solùm Amphisbæna, sed etiam Amphicæphalon dicitur. Apud Hesychium, pro ἀμφίσβαινα legitur etiam ἀμφισμαινα, cuius vocabuli Scholiastes Nicandri non meminit. Immò apud Etymologicum, legitur quoq;

Etymum græcum.

Vtrinquegrada dicitur amphisbæna.

Amphicephalon vocatur.

A quoq; ἀμφισθμαινα, quæ vox eadem cum Amphisbæna esse perhibetur. Præterea scribit Bellonius, quod nomen huius Serpentis adhuc in Græcia retinetur. Auicennas tradidit quemdam Serpentem ad duas partes salientem, cuius duæ extremitates, ratione crassitiei, sunt medio æquales, Ankesimen appellari. Syluaticus Alcisinum, & Albertus Amphisilenen hoc animal cognominant, reliqui verò Authores Barbari Ansibenam, & Armenam vocitant. Gallis, ex Greuino, dicitur Doublemarcheur, est enim vocabulum, veluti & græcum ex duabus vocibus compositum.

Nomina Arabica huius anguis.

DESCRIPTIO.

AMPHISBÆNA, & Scytala animalia sunt inter se valdè similia: non enim ex crasso capite in tenuem caudam abeunt, sed adeò equalis sunt crassitudinis, vt intuentes discernere nesciant, in qua animalis extremitate caput, & cauda sita sint. B Discrepant autem ab inuicem, teste Aetio, quoniam Amphisbena in vtramq; partem progrediatur; cum duo capita à natura sortita sit; quasi non satis esset, ex Plinij sententia, vno ore venenum fundi. Lucanus id innuit canens.

Et grauis in geminum surgens caput Amphisibæna.

L.9.Pharsal.

Baptista etiam Mantuanus idem confirmare videtur, dum canit.

Amphisbæna biceps, & formidabilis ictu
Aspis.

Albertus autem hoc animal duobus insignitum capitibus esse negat, dicens hoc inde esse natum, quoniam hic Serpens æquali motu ad anteriorem, & posteriorem partem se vergat. Matthiolus etiam in Commentarijs ad Dioscoridem, id fabulosum esse censet, quemadmodum, & hydram septicipitem. Non negat quidem id monstrificè fieri posse in genere Serpentum ouiparorum, veluti, & in genere volatilium: nam pluries compertum est ex vno tantùm ouo duobus vitellis referto nasci pullum habẽtem quatuor alas, aliquando totidem crura, totidemq; pedes. Immò lacertas visas esse interdum bicipites, sed fuisse monstrosas asseuerat. C Preterea Matthiolus suam roborat sententiam authoritate Aristotelis, qui agens de generatione Animalium, pronunciabat monstra rarò admodùm fieri in illis, quæ singulos pariunt fœtus, sed crebrius in illis, quorum partus est numerosus, & potissimùm in auium genere, & precipuè in gallinis, in quibus, ob propinquitatem, conceptus coherent. Quare si vitelli ouorum membrana discriminantur, pulli discreti, absque vlla parte superflua, nascuntur. At si vitelli continuantur, neq; vlla segregantur membrana, ex his pulli monstrosi prodeunt, corpore, & capite vno, cruribus quaternis, alisq; totidem.

Lib.25.de Anim.
Li.6.c.48.

In quibus animalibus frequẽtius monstra fiant.

Pariter eadem de causa Serpens etiam biceps interdum visus est: cum etiam hoc genus animalium oua numerosa enitatur. Hæc Phylosophi verba Matthiolo persuaserunt, vt crederet omnino falsum esse, Amphisbænam, ex sui generis natura, perpetuò bicipitem nasci. Immò tradidit hoc Serpentis genus, lumbricorum modò teres, vtrisq; extremitatibus, nimirum capite, & cauda, acuminatis generari: qui de re non nisi difficillimè caput à cauda discerni potest: etenim hoc in terrenis vermibus, in tineis alui, in erucis quibusdam, atq; etiam in hirudinibus conspicitur. D Et quamuis Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem Amphisbenam bicipitem promulgauerit; nihilominus huic sententie Matthiolus non fauet; quandoquidem hunc librum non Galeni, sed Galeno adscriptum fuisse asserit. Idcirco Matthiolus concludit caput Amphisbene capitibus vermium adeo esse persimile, & caude emulum, vt nonnisi difficilè à cauda distingui queat. In eamdem sententiam venit Greuinus, qui in tractatu de Venenis, magnitudinem Amphisbene ad corporaturam vermis terrestris comparat; quæ magnitudo nõ ex crassa in tenuem finit, instar corporaturæ aliorum anguium, sed ritu vermium, est æqualis. Hinc factũ est, vt intuentes hanc bestiam, locum caudæ à loco capitis distinguere nesciuerint, & potissimum, cum modò antè, modò retrò, more nauigiorum vtrinq; proram habentium, gradiatur.

Opinio Matthioli de Amphisbæna.
Li.1.c.16.

Predictis opinionibus adstipulari videtur Hesichius, cuius verba sũt hec, ἀμφίσβαινα εἶδος ὄφεως μακροκέφαλον ἰσοπήχη τὴν οὐρὰν κολοβὴν ἔχων, καὶ ταύτη πολλάκις πορείαν ποιε-

Opinio Hesichij circa amphisbænam.

ποιούμενον, ὡς τέ τινας ἀμφισβητεῖν μὴ δύο ἔχειν κεφαλάς. ideſt, Amphisbęna ſpecies eſt Serpentis porrecto capite, cubitalem caudam, & decurtatam habens, & ea ſępè incedens; itaut quidam, num duo habeat capita, dubitent. Non eſt negandum rationes Matthioli, & aliorum Authorum eſſe maximè probabiles, quibus Amphisbænam duobus capitibus à natura non eſſe inſignitam affirmant. Nihilominus hoc genus animalis in rerum natura dari, non eſſe impoſſibile atteſtamur. Primò, omiſſis authoritatibus Plinij, & Galeni citatis, quoniam Ioſeph Ieſuita, anno ſexageſimo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ex Braſilia ſcripſit dari quoddam ſerpentis genus, cancri modo incedens, cui duo inerant capita, quorum alterum adeo erat amplum, vt toti corpori adæquaretur, alterum verò corporis proportioni reſpondebat. In ipſa etiam Taprobana inſula, vt legere licet apud Ramuſium, verſatur quoddam genus ſerpentis quadrangulari ferè forma, habens quatuor capita tali ordine diſpoſita, vt aliud Orientem, aliud Occidentem, aliud Meridiem, & aliud Septentrionem ſemper ſpectent; & quò gradiendo vnum horum capitum ſe dirigit, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequitur. Multipedum eſt animal, & vnicuiq; capiti ſuus ineſt oculus. Mirabile tamen eſt, quòd natura illi nullum communicauit venenum; immò cæteris animalibus, & etiam hominibus eſt ſalutare: nam ſi alicuius membra diſſecta ſint, ſtatim huius animalis ſanguine conſolidantur. Hinc colligendum eſt nullum eſſe dubium, quin Amphisbęna duobus capitibus inſignita, & potiſſimum marina reperiatur, cuius in hiſtoria Aquatilium meminimus; hæc capta fuit in Mari Anglico, vbi multæ aliæ reperiebantur. Vnde monſtrificum fuiſſe animal non poſſumus atteſtari, quoniam monſtra raro, & non ſæpè fiunt. Habebat talis beſtia bina capita geminis ornata oculis; vnũq; caput ab alio figura, diſcerni non poterat, niſi quòd alterum altero aliquanto maius conſpiciebatur. Quatuor lineæ coloris amethiſtini totum corpus exornabant; quæ quidem lineæ vndequaq; floſculis quibuſdam erant decoratæ pulcherrimis, ad inſtar florum pſeudoſycomori arboris. Quocirca quemadmodum Amphisbæna marina datur, cur terreſtris, etiam dari non poterit? & eò magis, cum annis elapſis, nepos Eminentiſſimi Cardinalis *Cibo* piæ memoriæ ad nos ſcripſerit ſe Amphisbænam bicipitem inueniſſe, quæ vtrũq; caput mouens, modò antrorſum, modò retrorſum gradiebatur.

Animal in Braſilia duo habens capita.

Tom. 1.

Animal Tetracephalō.

Amphisbæna marina vbi capiatur.

Hactenus de capitibus Amphisbænæ. Modò ad reliquas partes huius beſtiæ deſcribendas accedemus. Serpens hic paruus eſt, & imbecillus, & quodammodo cæcutiens, quoniam genas tam latas habeat, vt oculos quodammodo premant. Deinde tergus quibuſdam punctis eſt refertum, non autem tanta notarum gratia, vt ſpectatores fulgore tergoris retardet; quãdoquidem, Salmaſio teſte, nemo claſſicorum authorum id ſcripſit, cum nulla inſigni varietate notarum, quemadmodum nec ſcytala commendatur. Voluit autem Salmaſius errorem inde natum eſſe, quoniam in textu Nicandri legebatur περιστιγὲς, nempe notis compunctum, cum legendum ſit, cum veteri Scholiaſte Nicandri περιστιχὲς: hæc enim vox idem ſignificat, quod περιστιβὲς, quia hoc ſerpentis genus circulatis tractibus ſerpat: propterea quod apud Heſychium, hęc duo verba στίχειν, & στίβειν idem denotant.

Quare Amphisbæna cæcutiens vocetur.

Greſſus huius ſerpētis qualis.

Addit Greuinus, quod hoc animal habet denſam, & duram cutem obſcuris notis diſtinctam, colore terreo, quem Græci φαιὸν, Latini pullum appellant: cum hic color non omninò niger, ſed ad nigrum magis quàm ad fuſcum accedat. Audiamus igitur Nicandrum, quæ hactenus dicta ſunt de huius ſerpentis deſcriptione, explicantem, verſibus latio donatis hunc in modum.

Deſcriptio huius ſerpentis ex Nicandro.

Poſt hanc, exiguam tibi ſubdimus Amphisbænam,
Duplice conſpicuam (monſtrum mirabile) vultu,
Cuius perpetua cæcum caligine lumen,
Quòd latas vtrimq; genas, porrectaq; menta
Plus alijs alto ſerpentibus aggere tendat.
Terreus eſt illi color, & denſiſſima pellis,
Plurima quàm variè diſtinctam ſigna figurant.

Ioannes Vitus Hungarus olim narrauit Geſnero verſari in Hungaria ſerpentes breues, duorum palmorum tantùm longitudine, nulla cauda, & æquali craſſitie per totum corpus: hos vulgò nuncupari truncatos aſſeruit; propterea ob hanc corporis figuram, Amphisbænas eſſe dubitauit.

Amphisbæ-

Amphisbæna Greuini.

LOCVS ET MORES.

MONIMENTIS mandauit Bellonius Amphisbænam in Lemno Insula reperiri, & Agricola Germaniæ ignotam esse. Attamen, vt plurimum hoc serpentis genus in Libya stabulatur: veluti Lucianus in Dialogo de Dipsadibus testificatus fuit.

Circa naturales proprietates huius animalis, animaduertunt Authores Amphisbænam, frigore etiam ingruente, à cauernis egredi, & ante cuculi

Mores amphisbænæ quales. cuculi cantum aeri adhuc frigidiori se cõmittere, quocirca Greuinus colligit Amphisbænam in comparatione ad cæteros Serpentes, calidiori temperatura esse præditam. Circa naturalem gressum obseruauit Aelianus ipsam per semitas incedentem, caudæ loco, alterum caput adhibere, & rursus regredientem vicissim altero capite pro cauda vti. Præterea quamuis hic Serpens, ob latitudinem genarum, visus hebetudine laboret, vt notatum fuit superius. Author tamen libri de natura rerum, illi in cubandis ouis vigilantiam assignat: nam, quando alterum caput sopore est oppressum, alterum vigilare astruit. *Vigilantia huius anguis.*

Circa partum, nonnulli tradunt Amphisbænas ore eniti cum vtraq; Serpentis extremitas capite integretur. Id Claudius Minos in Commentarijs ad Emblemata Alciati, ex doctrina Plinij, & Solini colligisse profitetur: cum tamen prædicti authores, nempè Plinius, & Solinus expressis verbis id minimè attestati sint. Quare cum Plinius, & Solinus duo capita Amphisbænæ concesserint, Claudius Minos arbitratus est necessarium esse, vt per horum alterum Amphisbæna pariat. Demum Author libri de natura rerum promulgauit sibi comparasse, vt non solùm morsu, sed etiam sibilo, atq; intuitu perimat. Hinc coniectamus Amphisbenam cum regulo confundi. Nihilominus Georgius Pictorius fortè adherens verbis prędicti authoris in Lerna malorum sic canit *Li.8.c.23. In Polyhis. c.30. Venenum quale.*

Est grauis in geminum surgens caput Amphisibæna
Serpens, qui visu pernecat, & sibilo.

Et Reusnerus in Paradiso poetico idem decantare videtur, dum inquit.

Quæ grauis in geminum surgit caput Amphisibæna,
Læthifero, quoties sibilat ore necat.

Scimus quidem maleficum esse animal; quoniam Galenus, in libro de Theriaca ad Pisonem, pronunciauit mulierem vtero gerentem hoc animal transcendentem abortire: hoc igitur inde prodire potest, ob aliquem vaporem venenosum à corpore Serpentis eleuatum, qui malignitate sua fætum perimat. Idq; à veritate alienum non esse opinamur: quandoquidem Edoardus Vuotonus addit mulierem prægnantem illicò hoc animal transcendentem nihil pati; quoniam fortè vapor, ob celeritatem motus, nullam impressionem exercere potest, & eò magis, quia rursus tradit mulierem grauidam impunè supra viuam, vel mortuam Amphisbænam in pyxide seruatam transire. *Abortus causa qualis. L.6.de Diff. Anim. cap. 318.*

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

SYMPTOMATA ictum Amphisbænæ consequentia à Nicandro haudquaquam descripta fuerunt; fortè quoniam, vt retulit Dioscorides, similia sint ijs, quæ in ictibus viperarum contingere solent. Verùm Aetius ponderans huius veneni signa, promulgauit ictum Amphisbænæ esse exiguum, necnon vesparum, vel apum puncturas imitari: vnde postea simplex inflammatio dimanat. Quamobrem Aetius à doctrina Dioscoridis maximè dissentire videtur: cum ex mente Dioscoridis hæc symptomata assimilentur ijs, quæ in ictu viperæ accidunt. Itaq; vt hos authores inter se conciliemus, dicendum erit, fieri posse, vt in principio ictus Amphisbęnæ illa appareant signa, quæ ex puncturis vesparum, aut apum prodire solent, sed tractu temporis symptomata morsus viperæ accedant, nisi opportunis remedijs morsui in principio leui occurratur. *Dioscorides, & Aetius dissentiunt.*

Quapropter specialis modus huius extinguendi veneni, ex capite de vipera erit petendus, vt Dioscorides, Actuarius, & Aegineta statuerunt. Author tamen libri de natura rerum scriptum reliquit animal demorsum ab Amphisbæna perire; cum nulla remedia ei pręsto esse possint. Nihilominus si aliquod præsidium ei conferre potest, prænominatus Author semen papaueris, & Castoreum commendat. Plinius quoq; coriandrum haustum, & impositum huic morsui non parùm vtilitatis esse allaturum pollicetur. Immò vitis in hoc casu, magno vsui erit futura: cum Cælius Rhodiginus narret *Semen papaueris ad quid.*

A narret quoddam dignum scitu, & à Græcis obseruatum, scilicet Amphisbænam non temerè alio interimi, quàm vite; quandoquidem à Dionysio id præmonstratum esse creditur, qui à Iunone in furorem versus, cum esset consopitus, & ab Amphisbæna assultante excitatus, illi palmitem incussit, & peremit.

L. 26. lect. antiq. c. 33

Vitis aduersatur Amphisbænæ.

HIEROGLYPHICA.

BICIPITIO Amphisbænæ moti, facere non possumus, quin hoc in loco hieroglyphica exaremus, quæ bicipitio ab Aegyptijs notari solebant. Primitus duorum humanorum capitum effigie, quorum alterum maris introspiceret, & alterum fæminæ extra spectaret, custodiam designabāt. Siquidem huius hieroglyphici beneficio (teste Oro Apolline) à nullo Dæmonum infestari posse sibi persuadebant. Præterea B bicipitio quoq; seueram animaduersionem indicabant. Nam lata fuit lex, cuius meminit etiam Aristoteles in Republica Tenediorum; lata, inquam, fuit lex à Rege Tenediorum, vt in adulterio deprehensi, tàm mas, quàm fæmina eidem supplicio, nimirum securi subijcerentur. Vnde, cum Rex neq; proprio filio in hoc crimine deprehenso pepercisset, iusserunt cudi numisma, in cuius altera parte bicipitium, in altera verò securis conspiceretur. Hinc postmodum factus est prouerbio locus in seueros Iudices. *Tenedia securis.*

Bicipitij hieroglyphicum.

Adulteri supplicium.

Insuper nonnulli, bicipitio, prudentiam, & solertiam monstrare conati sunt; cum prudentem virum deceat præterita nouisse, & futura multò ante preuidisse. Alij ex Pierio Valeriano, eodem bicipitio, nituntur demonstrare firmitudinem, & stabilitatem eorum, qui sapienti, & maturo consilio geruntur. Vicissim bicipitio quoq; inconstantiam ostendi posse nonnulli asseuerant; etenim Astrologi ex vigesimo tertio gradu Leonis bicipitis, hominis simulacrum oriri finxerunt, quoniam eo ascendente gradu natum, inconstantis, & mutabilis voluntatis esse præsagiunt.

L. 23. Hierogl.

C

MORALIA.

ANCIPITES homines, in morali doctrina, Amphisbænæ optimo iure comparantur: nam sicuti anguis hic prodigiosus vtrinq; caput habens, vtralibet corporis parte pro cauda vtitur. Pariter prædicti homines modò hac, modò illa ratione, iuxta eorum commoditatem se tuentur. Non dissimilis conditionis sunt homines vtraq; parte claudicantes, qui interdum ritu catholico, interdum vero, hæretico viuunt. Hoc enim genus hominum veluti Amphisbęna non solum ictu, nimirum operatione, sed etiam simplici aspectu venenant. Cæterum nullum criminosorum genus magis, quàm proditorum apprimè ab Amphisbæna repręsentari potest. Siquidem proditores os duplex, necnon duplicem linguam instar amphisbænę pręse ferunt. Nam labijs exterioribus aliquem ad sydera, vsq; extollunt, quem deinde euaginata cordis lingua D prosequuntur. Iuxta illud Psalmographi. *Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt.* Propterea Paradinus in symbolis heroicis alludens ad proditores, exhibuit simulacrum Amphibęnę, cum hoc titulo. PROHIBERE NEFAS. Etenim amphisbęna, cum biceps sit, vt lubet, vel hostem adoritur, vel fugit; quia gestat bifrontium proditorum, & clancvlariorum hostium, quorum genere hominum, ex sententia Ciceronis, nulla pestis efficacior inueniri potest. De his igitur quidam poeta sic canebat.

Homines ancipites similes sūt amphisbænæ.

Proditores cui similes.

Psalm. 11.

Clācularij hostes quales.

Falsi, etiam & ficti nunc inueniuntur amici,
Fraudibus in mixtis qui dulcia quaq; loquuntur,
Quæ longè à vero, & syncero pectore distant.
Consilium falsum largitur premia multis;
Decipiunt multos simulata, & credula verba.
Germanus fratrem fallit, natusq; parentem,

Aut fraudare cupit, nullum est iam pignus amoris.
Atq; lupi plures ouium nunc vellera portant.
Simplicitas extra fulget, sub pectore vulpis.

Voluptas assimilatur amphisbænæ.

Preterea iucunda corporalis, & omnium malorum mater voluptas, qua homines, veluti hamo pisces inescantur, ad Amphisbænam comparanda est: cum hæc quoq; duobus venenatis capitibus, nempe duobus peccatis lethalibus integrata, effræni insolentia superbiat: horum alterum caput est gula, nempe voracitas, & nimius ciborum delicatorum appetitus, quod caput huius mysticæ Amphisbænę, tamquam os serpentis venenosum, Christi fideles vitare debent; cum non solum corpus, sed etiam animam veneneт. Audiamus igitur carmina in hoc genere minimè spernenda.

Noctes, atq; dies vinum qui ingurgitat ore,
Et farcit stomachum dapibus, victuq; guloso:
Nil agit hic aliud, quàm quòd certamina vini
Tractat, & euacuat calices, amplasq; lagenas.
Inducit subitas mortes, & tristia fata,
Laxat corporeos nexus, præcordia soluit.
Polluit, & sensus, caput, & geniumq; modestum
Contaminat &c.

Libido vocatur alterum caput amphisbænæ.

Ceterùm non solum predictas prauas exercet operationes, verumquoq; alterum huius voluptuosę Amphisbęnę caput, nempè libidinem, ad homines perdendos excitat. Iuxta illud.

Ebrietas venerem stimulat, lumbosq; salaces
Incitat ad luxum, parit, & petulantia corda
Ebrietas ratione carens, furiosa per orbem
Transuolat, & finem nullo discrimine ponit.
Ebrietas mores frangit, linguasq; loquaces
Efficit &c.

Hinc liquidò constat alterum caput voluptuosæ Amphisbænę esse inhonestam, & perniciosam libidinem, quę mortales non pecudibus modò, verùm etiam suibus; hircis, canibus, & brutorum brutissimis æquat: immo, quod peius est, animam tandem ad tartareas regiones, tanquam in perpetuum exilium ducit.

Sardanapalus enim spreto virtutis honore
Sola voluptatis celebrabat sacra, focosq;
Corporis illecebras spurcum, & libabat amorem:
Censuit esse quidem explendum præsentibus ipsum
Delicijs animum: quoniam post fata voluptas
Nulla foret: stygij est hæc nam sententia Ditis.
At Deus omnipotens hunc fato sustulit atro,
Tartareisq; animam tandem damnauit in vndis.
Deliciæ mundi, quas promit praua voluptas,
Sunt procul à nobis pulsandæ; dira venena
Ex ipsis manant, & fellis copia magna,
Has igitur fugiat sapiens, & honesta sequatur.

VSVS IN VARIIS.

Dolores quo præsidio tollantur.

EX Amphisbęna angue licet venenata, multa tamen manabit vtilitas. Quandoquidem Plinius, ad tollendos neruorum dolores, hanc alligat. Nicander verò hanc mortuam, vel etiam eius pellem in perfrictionibus commendat. Aelianus addit corium huius animalis, in fugandis ceteris serpentibus, non esse infrugiferum, suamq; opinionem roborat authoritate Nicandri, ex cuius versibus id colligi nequaquam potest, nisi fortè Aelianus legerit alium Nicandri librum, qui nondum ad nostras manus peruenit. Scribit quidem Nicander in Theriacis, quod Coloni, ineunte Vere, ligna cędentes, si Amphisbęnam inuenerint, deglubunt, pelleq; ramum oleastri inuoluunt.

A luunt, deinde arefactam ad labores, torpedinem, & lassitudinem deferunt: immò manus frigore torpidas, solo huius bacilli attritu, calefaciunt. Quocirca Gillius in Aelianum scribebat, quòd bacillus ex oleastro cute amphisbenę circumdatus manus frigore laborantes calefacit. Audiamus igitur Nicandrum, qui vires amphisbenę in Theriacis decantauit hunc in modum.

Bacillus oleastri cute amphisbænæ circũdatus ad quid

Hac vbi iam creuit, cædentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleastri ex arbore virga
Quale pedum, strictisq; prahensi pellibus anguis
Insertam obuoluunt, quas certis deinde diebus
Exarere sinunt cantantes ante cicadas.
Vtilis hic baculus frigentibus artubus esse
Fertur, vbi exanimis digitos torpedo fatigat.
Tunc quia constrictos, & eorum vincula neruos
Calfacit immisso fouet, extenditq; calore.

B

DE CÆCILIA. Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

PRONVNCIAVIMVS in capite nono, ad mentem Greuini, nonnullos olim fuisse, qui scytalem à Cæcilia minimè discriminantes vnum, & eumdem serpentem esse asseuerarunt: deinde in capite subsequenti Amphisbenas cæcutientes, ex sententia Nicandri, appellauimus: quoniam latitudo genarum horum animalium, oculos quodammodo comprimat. Idcircò coacti sumus in præsenti capite, de serpente lumine orbato, nimirum de Cęcilia verba facere. Verùm quoniam nomen (Cæcilia) ambiguitatem patitur: propterea prima fronte æquiuocationem patefaciemus. Cæcilia igitur nomen esse proprium mulieris videtur, vt Cæcilia Metelli vxor, & Cæcilia Barbadicha, quę interitus mariti impatiens, inedia perijt. At inter cæteras mulieres hoc nuncupatas nomine, maximis cumulanda est honoribus illa animi, & corporis pulchritudine conspicua Cęcilia virgo, & martyr, quæ perpetuum induit cilicium, castitatem matrimonio prætulit, & rosas media hyeme è Paradiso accepit. Prędictis addenda est Cæcilia familia à Cæculo Prænestis conditore. Alioquin Cæcilia est Mellinum oppidum Hispaniæ Lusitaniæ, quod aliter, teste Ortelio, castra Vicelliana, & Metallinum cognominatur. Nam Cæcilia, apud Ferantem Imperatum Neapolitanum, est lacerta chalcidica, cuius historiam inter lacertas examinauimus. Insuper, teste Greuino, nonnulli Cæciliam pro Scytale acceperunt, & vocem græcam in textu Dioscoridis σκύταλην, Cæciliam latinè exposuerunt, sed perperam, quandoquidem, Cęcilia, & secundùm Græcos Typhlops est Serpens cæcus, de quo in præsentia agitur. In eumdem errorem incidit Reusnerus, qui in Paradiso poetico quoddam distichon inscripsit CÆCILIA; deinde in versibus proprietates Scytalis exposuit.

Ordinis ratio.

C

Cæcilia nomen propriũ mulieris.

Lib. 28. hist. nat.

Lacerta chalcidica

Error Reusneri.

D

Demùm in hac æquiuocatione, maiori admiratione est digna opinio Bellonij, qui Cæciliam, seù Typhlitem marinam dari asseruit, huncq; piscem Plinio spondylem cognominari promulgauit, addiditq; magnam esse huius cum Typhlope terrestri similitudinem; nam vtrumq; animal dura testa contegitur, cui vtrinq; natura in lateribus rimam circa cutem impertita est, vt aluus prægnantis animalis facilius distendi posset. Ambæ Cæciliæ squamis carent, & marina perfectam magnitudinem assecuta, crassitudinem pollicis non excedit. Immò paulò post à Bellonio adduntur hæc verba; vnicam tantùm in medio ventre marinæ rimam inesse; cum tamen terrestris tam mas, quàm fæmina duas rimas scilicet vnam in singulo latere à natura retulerit. Hactenus Bellonius. Nos autem, hoc nomine, piscem, significari, apud nullos probatos authores comperimus, sed Typhlinem tantùm inter serpentes connumeratam legimus. Nisi fortè Bellonius piscem Acum Aristotelis, Cæciliæ non dissimilem intelligere voluerit.

Piscis huius nominis apud Bellonium.

Piscis acus apud Arist.

E.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

CÆCILIA est Serpens, qui à cæcitate nomen meruit. Idcirco Græcis τυφλὼψ vocatur; cum hæc eadem vox cæcum denotet. Immò apud Nicandrum in Theriacis, huiusmodi cæci angues τυφλῶπες, & τυφλινοὶ nominantur. Præterea vbi in textu græco Aristotelis legimus τυφλίνες, Theodorus Gaza vertit Cæcilias, cui Columella adstipulatur. Hodie in Græcia hic Serpens, teste Bellonio, Tephloti, Tephliti, vel Tephlini nomine antiquo corrupto, cognominatur. Amplius apud Hesychiū κωφίας legitur species Serpentis, qui ob cæcutientes oculos Latinis Cæcilia nuncupatur. Cophiam igitur vocant hunc anguem, quasi surdastrū, cum ad mentem Æliani, hebetis auditus esse feratur, & κωφίας in Græcorum scholis surdaster exponitur. Apud Rauisium Textorē legitur Cęcinia patua, & gracilis Serpens nullius ferè veneni, quæ fortasis erit eadem, quæ Typhlops Nicandri, quam ἀπήμαντον, nimirum sine noxa indigitauit, & fortè corrupto nomine, Cecinia pro Cæcilia dicitur: cum hoc nomen apud alium classicum authorem non legatur. Cecula quidem pro Cæcilia habetur apud Albertum, & Cærialla vulgò apud Niphum, & Cæcula apud Isidorum Italicè *Cecella*, vel *bissa orbala*, & *orbiga*. Hetruscis *lucignola*, secundùm Matthiolum Ferrariensibus *orbighina*, Bononiensibus *Cesia*, quasi Cæcilia. Germanicè Blindenschlycheri, Anglicè Slau vuorm. Deniq; Narbonenses, ex Iulio Cæsare Scaligero, has Cæcilias Nadels vocitant.

Cæcilia Latinis. *Cophia cur dicatur.* *Cecinia Serpens.* *Nomina vulgaria.*

F

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

HVNC Serpentem in duas species, nempe in terrestrem, & aquatilem, ex sententia Bellonij, distribuendum esse minimè attestamur. Quandoquidem, vt nostra fert opinio, ipsum verbis Aristotelis deceptum esse opinamur. Nam Aristoteles, Theodoro Gaza interprete, hæc habet verba. *Qui autem Acus vocatur, tempore pariendi, vtero dehiscente oua emittit, habet enim hic piscis rimam quamdam sub imo ventre, vt Cæciliæ Serpentes*. Vnde ex his forte verbis Bellonius collegit Typhlopem, seu Cæciliam etiam aquatilem dari, quod minimè admittimus: cum nullus probatus author id affirmauerit. Concedimus quidem Bellonio, Typhlopem, vel Cæciliam, quam ipse in Græcia obseruauit, à Cæcilia vulgari differre; cum hæc admodum exilis, illa verò multò sit crassior. Ideo vtriusq; iconem in medium prodimus: nam icon Cæciliæ crassioris cum Cæcilia descripta à Gesnero apprimè conuenit.

Lib. 6. hist. An. c. 13. *Error Bellonij.* *Duplex Icon traditur.*

G

Itaque Cæcilia, vt refert Ælianus, caput murænæ habet simile, perparuis insignita oculis, & ad videndum non probè affectis. Quare huic anguium generi oculi quales talpæ assignantur, ideoque Græci Typhlinas, & Latini Cæcilias vocant. Nec mirum est hunc Serpentem carere oculis, cum more talparum, in terram se condat, in eaque diu maneat. De dentibus huius Serpentis hæc scribit Bellonius: Chamæleontis maxillæ tam supernæ, quàm infernæ dentibus serratis muniuntur, quales in Typhloti Serpente intueri licet. Color huius bestiæ colorem chalcidicæ lacertę ęmulatur; nam vicissim Aristoteles scripsit, quòd Chalcis colore est Serpentis, quem Cęciliam nominant. Tandem cute adeo dura armatum est hoc animal, vt ex Aeliano, vix acuto gladio secari queat. Sub ventre rimam habere dicitur, si Philosophus in historia Acus piscis veritatem fassus est.

H

Color Cæciliæ qualis.

Hic Serpens, vt animaduertit Gesnerus, fusci est coloris, & obscurè maculosi, cum subrufo exiguo vix notabili. Hic color ad latera, magis est varius cum nigricantibus maculis diluta purpura distinctis, tanquam in marmore porphyrite obscuriori. Totus venter atro colore saturo nigricat. At paulò citra caput color ater desinit; sub collo enim, & parte proxima color est glaucus, maculis quibusdam nigris decoratus. Dentes

Dētes quales sint.

Cæcilia vulgaris.

Cæcilia alia ex descriptione Gesneri.

tes minimi asperi, & vix apparentes, & plures in inferiori, & magis conspicui, quàm in superiori mandibula obseruantur. Lingua est bifida. An verò oculi sint vt in cæteris animalibus absoluti, & perfecti, non potuit Gesnerus intueri, cum bestia ab ipso diligenter obseruata, esset mortua. Conspicatus est tamen totũ oculum ab inferiori palpebra tegi, cuius foramen in cõparatione ad reliquum corpus, erat perquàm exiguum. Amplius curauit Gesnerus pingi iconem huius animalis fœminæ, captæ Iunio mense anni sexagesimi tert j supra millesimum, & quingentesimũ. Bestia hæc erat dodrantalis, & crassitudinis ferè scytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compresso, oua veluti immatura exibant. Infra ad caudam, meatus erat excrementi. Oculorum cauitates magisquàm oculi conspiciebantur. Deinde squamæ maiusculæ, magis caput, quàm reliquum corpus tegebant: cum hæ in vipera omnes paruæ, & æquales videantur. Vndè hæc Gesneri descriptio ad iconem Cæciliæ secundò loco positæ spectare videtur.

Oculi huius Serpentis quales.

Descriptio Cæciliæ secundæ Iconis.

NATVRA, ET MORES.

CONGENVIT natura huic Serpenti talem gressus velocitatem, qualem lacertæ chalcidicæ conuenire asseruimus: hac de causa hoc animal summa difficultate coerceri potest. Præterea à natura sibi compararunt Cęciliæ, vt fætus viuos, more viperarum, enitantur. Quare Gesnerus narrauit, quòd eius vxor aliquando Cæciliam prægnantem baculo percussit, & mox fætus viui ab vtero prorepserunt. Immò tradiderunt Plinius, & Aristoteles, quòd Cęcilijs parientibus accidere solet, quòd in paritione Acus piscis contingit: nam, præ multitudine fætuum, vterus dehiscit, & post partum illicò vulnus coalescit. Circa virus huius animalis scribit Columella agens de cura Boum, quod illis lęthifer est Serpentis ictus, & est magnorum animalium noxium virus; nam vipera, & Cęcilia sæpè, cum bos in pascua improuidè supercumbit, lacessita onere morsum imprimit. Deinde paulò inferius addit, quòd Cęcilię morsus tumorem, & suppurationem molitur. Quocirca si remedia desiderantur, confugiendum est ad auxilia, quę aduersus venenum Amphisbænę probantur: propterea quod Dioscorides in vno, & eodem capite, de his duobus Serpentibus pertractauit. Deniq; Gaspar Heldinus scriptis mandauit Ciconias summoperè Cæcilijs delectari: hinc colligere oportet carnem ciconiarum ictibus horum Serpentum pręsto esse.

Gressus qualis.

Partus qualis.

Li. 6. de re rust. c. 17.

Remedia morsus Cæciliæ.

VSVS IN MEDICINA.

NON modicam ex his Serpentibus poterit medicus demetere frugem, si veritas in quadam epistola ad Gesnerum scripta legitur, ex qua percipitur, quod Doctor Osualdus nonnullis sudorificis medicamentis ex sua theriaca paratis multos patientes à pestilentia liberabat: hanc autem theriacam ex Cęcilijs, & aqua theriacali concinnabat; nam olfacta odorem aquę vitę spirabat. Hoc igitur pręsidium bis, & ter exhibitum multos peste ferè extinctos pristino vigori restituebat.

Remedium aduersus pestem.

A

DE CENCHRO. Cap. XII.

ÆQVIVOCA.

HISTORIÆ Cenchri in præsentia recitandę caput de Scytale occasionem prębuit, vbi Authores varietatem tergoris Cenchro conuenientem, Scytali assignabant. Modò ad euitandam ęquiuocationem, notandum est, quòd κέγχρος, κέγχρις, κεγχρίνης, κεγχρίτης, & κεγχρίας, nimirum Cenchros, Cenchris, Cenchrines, Cenchrites, & Cenchrias sunt nomina ad hunc serpentem spectantia, quę aliqua ambiguitate laborant; dum varia, pręter hoc animal, denotant. In primis κέγχρος est semen panico simile, idest milium, item semen, vel granum ficus, propterea quod grano milij assimiletur, item serpens, de quo in pręsentia agitur à milio denominatus, vt in sequenti rubrica exponetur. Immò κεγχρίνης, κεγχρὶς, vel κερχνὶς per transpositionem litterarum est nomen auis apud Aristotelem, quæ secundùm quosdam authores, aliter tinnunculus nominatur: hanc Didymus esse ait auem, quam μικρὸν ἱέρακα, scilicet paruam accipitris speciem vocant, colore cinereo punctis nigris, veluti granis milij variegato. Hoc etiam nomine, ab Oppiano quædam anserum species nuncupantur, quia κέγχρα, idest milio inescentur. Alioquin Varro quasdam aues vocitat miliarias, quia milio pinguefiant; hæ igitur erunt forsitan illæ, quæ in Auiarijs Ganeorum saginantur. Aliter κέγχρος secundùm Plinium est adamantis genus, quod milij magnitudinem non excedit. Pariter, ex eodem authore, κεγχρίτης est gemma, quæ grana milij in se veluti sparsa habere videtur: item ornamentum vestis apud Atheneum. Demùm aliquæ etiam ægritudines hoc nomine designantur: nam vt recitat Cælius Rhodiginus, in oculis quandoq; minutiores veluti quidam calculi visuntur, milij imaginem quodammodo referentes, quos Græci Cenchros nominant. Cenchrias autem est alterum genus herpetum, ad mentem Galeni, à similitudine milij denominatum, ex duobus humoribus, bile scilicet, & pituita prodiens, qui vlcus protinus non excitant, sed tãtùm pustulas exiguas, instar granorum milij, quę postea paulatim in vlcus degenerant, quod à Latinis herpes miliaris cognominatur.

Cenchris, Cenchrus, Cẽchrines, Cẽchrites, Cenchrias.

B

Li. 2. hist. An. c. 17.

L. 3. de aucup.

Auis miliaris.

Adamãtis species.

Gẽmæ species.

L. 14. meth med. c. 17.

C

Morbi species.

SYNONYMA, EORVMQ. ETYMVM.

LATINI, penuria nominum coacti, ad indicandum hunc serpentem, nominibus gręcis vsi, Cenchrum, Cenchrinem, Cenchritẽ, Cenchrim, & Cenchriam appellarunt: nam κέγχρος, & κεγχριδίας ὄφις, apud Dioscoridem legitur: κεγχρίνης, & κέγχρις apud Nicandrũ, κεγχρίνη, etiam apud Varinum; immò κεγχρίτης, & κεγχρίας apud Lexicographos gręcos ἀπό τȣ κέγχρȣ, nimirum à milio, quoniam hic serpens quibusdam notis, ad instar milij, sit exornatus; vel quia tempore tantùm milij appareat, vt scripsit Etymologus: aut quia, ex Aetio, florente milio, hic serpens sit perniciosior; aut quia colorem plantę milij referat; nam Auicennas, & Olaus Magnus promulgarunt, hunc serpentem à citrino colore milij denominari: hac de re ab aliquibus Latinis miliaris appellatur. At satius erit à notis granis milij similibus serpentem hunc cognominare; quandoquidem hoc Etymum erit magis conforme Lucani doctrinæ canentis hunc in modum.

D

Hic serpẽs à milio nomen sortitur.

Vera etymologia.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum.

Bellonius pręterea hanc confirmat sententiam, dum refert, hodie in Gręcia vulgò hoc animal nuncupari Cenchritem, additq; iconem, quę varias etiam notas repręsentat.

L. 9. Pharsal.

L. 1. obser. cap. 31.

Amplius

Amplius Nicander in Theriacis, hunc anguem λεόντα, nempe leonem indigitat, dum versibus in latinum translatis sic canit. E

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monstrum,
Quem varijs pictum squamis dixere leonem.

Cur hic Serpens vocetur Leo.

Verùm quamobrem hic Serpens nuncupetur leo, varij varias excogitarunt rationes. Aut quia squamæ huius animantis maculis sint distinctæ varijs, instar pellis leonis libyci, quæ, ad mentem Æliani, nigris floribus cyaneo colore virgatis est decorata; aut quia hic Serpens cauda erecta, more leonino, ad pugnam se excitet, aut quia leoninam ferociam, & sæuitiam æmuletur, aut deniq; quoniam humanum sanguinem, ritu leonum, exorbeat. Idcirco hoc Serpente leone nuncupato nonnulli profitentur exponere hæc Martialis carmina.

Quare si pudor est Ligella noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Li. 6. de vsu par. cap. 16.

Quibus versibus poeta taxat mulierem vetulam, quæ pilos adhuc vellere pertentaret. Ideoq; per hunc Serpentem leonem dictum, pudendum muliebre à Martiali intelligi asseuerant: cum proprietas huius animalis sit, sugere sanguinem; ex quo probè cocto F semen generari Galenus attestatur.

Differentiæ inter Cenchrũ, & Iaculũ.

Insuper nonnulli hanc bestiam Iaculum vocarunt; propterea quod alicui damnum allatura, instar vibrati iaculi, feratur. Sed aduertendum est, quòd hic Serpens à Iaculo, siue Acontia Serpente valdè discrepat; & quamuis Aetius Cenchrum appellauerit Ammoditem, & Acontiam Cenchritem: nihilominus notandum est, quòd Cenchrus, de quo in præsentia verba fiunt, ab Acontia, & Ammodite discriminatur; quoniam cum illis, vt optimè obseruarunt Matthiolus, & Greuinus, nullam cognationem, & similitudinem habeat: quemadmodum ex descriptionibus, & iconibus patefiet.

Serpens lẽticularis qualis.

Prædictis addamus eorum opinionem, qui hunc Serpentem lenticularem indigitarunt, nixi forsan doctrinæ Auicennę, qui pręscribens remedia aduersus angues, Sesamum ad morsum anguis lenticularis commendabat. Vnde per hoc lenticulare animal, multi Cenchrum, nempe miliarem intellexerunt; nisi velimus intelligere Acontiam Serpentem, qui maculis lenti similibus distinguitur, vt voluit Bellonius. Hinc multi his fortè maculis decepti, vt Aetius, Acontiam cum Cenchro confundebant. Hic Serpens apud Auicennam interdum Famusus, aliquando Aracis, & quandoq; Aspis habens diuersos colores nominatur: propterea quod Auicennas primùm agit de Serpente miliari, & paulò inferius Famusum Serpentem describit, quem Nicolaus Leonicenus eumdem cum Cenchro esse voluit, vt ex symptomatibus morsus vtriusq; legentibus est manifestum. Deinde memorat etiam Auicennas Serpentem Aracem, vel Aspidem multis coloribus decoratam: at quę scribuntur ab Auicenna de natura huius Serpentis ad Cenchrum etiam spectare videntur. Vnde Albertus Auicennam secutus, & nominum varietate deceptus, in eumdem incidit errorem, dum prędictos Serpentes à se inuicem differre existimauit: quare, & ipse hunc Serpentem alibi Arachin, alibi Centrin, & Miliarem, deinde Faliuisum nominauit; quoniam ab Auicenna semel Famusus fuit appellatus. Ad finem in Sicilia versatur Serpens vulgò Serpa Serena nuncupatus, quem multi ad Cenchrum Veterum referunt; cum eiusdem ferè sit longitudinis, & crassitiei. De hoc Hieronymus Massarias Vicentinus medicus eruditus scripsit ad Gesnerum hunc in modum. Serpa Serena est anguis venenosus per Siciliam diuagans, subalbidus, qui longitudine aliquandò humanũ corpus, crassitudine verò, brachium circa carpum adæquat. Verùm cum notarum non meminerit, non possumus adduci, vt credamus, hunc Serpentem esse Cenchrum Veterum.

L. 4. fen. 6. tract. 1. c. 44.

Aracis Serpens.

Serpa Serena qui Serpens.

G H

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CENCHRVS serpens longitudine duorum cubitorum figura crassa in tenuem abeunte, & colore viridi esse perhibetur. Quamuis multi opinentur hunc colorem Græcè χλωρὸν legi, quod vocabulum non solum viridem, sed etiam luteum colorem significat: nam milij color, à quo hic anguis cognominatur, non prorsus est viridis, sed ad luteum tendit; & hic serpens maximè iuxta aluum, luteum milij colorem repræsentat. Lucanus verò totum anguem exornatum pluribus maculis æmulātibus marmor serpentinum Thebis aduectum testificatur his versibus.

Color huius serpentis.

B

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophites.

L. 9. Pharsal.

Item Nicander non solùm aluum, sed totum serpentem maculosum celebrat: deinde quoad crassitiem, & longitudinem molis corporeæ, nihil determinandum esse statuit; propterea quod alij grandiores, alij minores conspiciuntur. Nicander igitur sic canit.

Lōgitudo, & crassities qualis.

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monstrum,
Quem varijs pictum squamis dixere leonem:
Non stata crassities, eadem nec spira videtur.

Præterea Albertus Magnus de miliaribus serpentibus verba faciens, Faliuisum discolorem vocat, deinde Arachin varium esse scribit, qui postmodum serpentes ijdem cum Cenchro Dioscoridis esse in superiori rubrica traduntur.

NATVRA.

C

HVIC animali à natura calidam temperaturam ingenitam esse, & bestiam veneno vipereo redundari pronunciauit Ardoinus. Ideoq; diligenter cauendum est, ne in maximo æstu, quo tempore hæc bellua per montes diuagatur, pecoribus, & cæteris, etiam animantibus insidias tendat. Etenim serpens hic proprietate quadam naturali ductus, animalia cauda implicat, & flagellat: deinde, apertis iugularibus venis, sanguinem sorbet. Præterea cursum velocissimum à natura sibi comparauit, quia rubos, & spinas vitans per rectum tramitem semper incedit. Id nobis manifestauit Lucanus canens.

Animātes flagellat.

Et semper recto lapsurus limite Cenchris.

Qua de causa à multis authoribus inflexuosus appellatur. Vnde admonet Nicander, vt obuium serpentem tramite flexuoso fugiamus: siquidem serpens rectà tendens obliquo tramite facile vitatur: cum propter longitudinem corporis flectendo iter tardius moueatur. Audiamus igitur Nicandrum in Theriacis sic canentem.

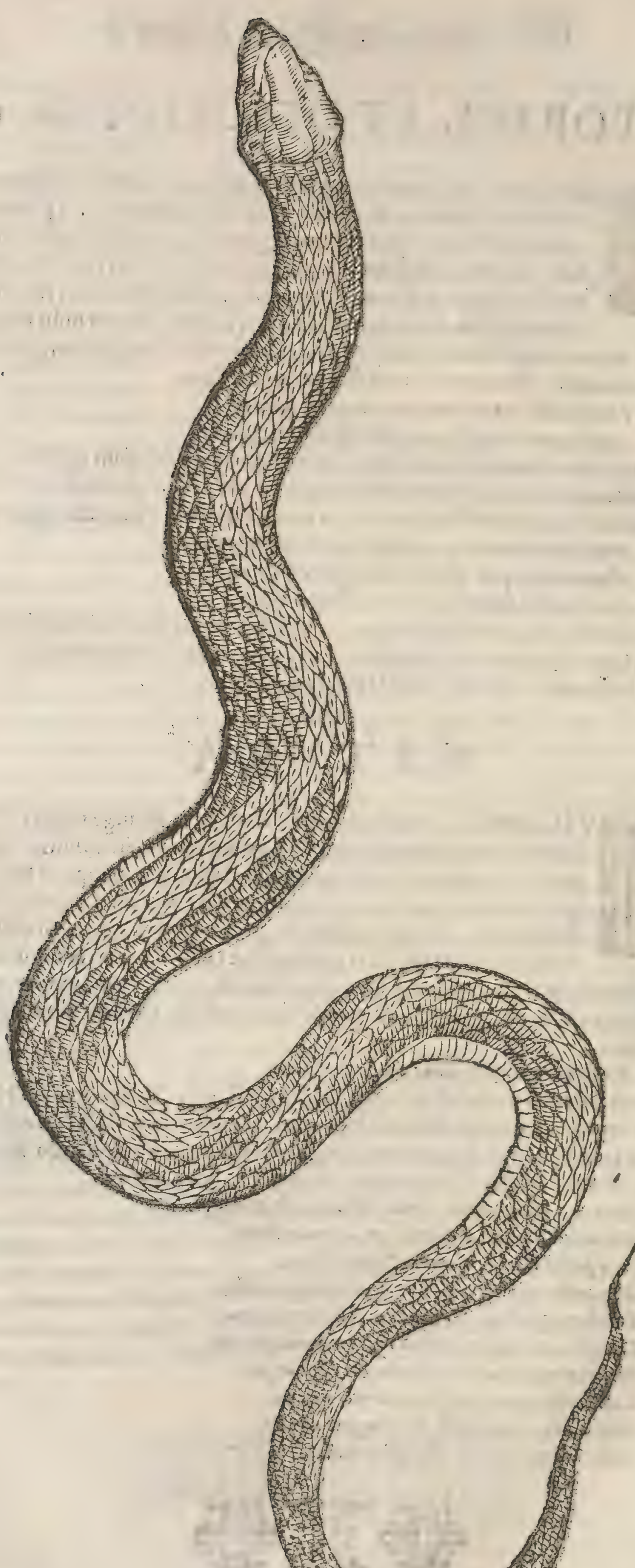
Gressus Cēchri qualis

D

Hic caue, quantumuis fortis videaris, & audax,
Hoc aduersus eas, vel tentes prælia monstrum,
In te pestiferas ne flammas spiret hiatu,
Atq; tuum implicita corpus liget vndiq; cauda,
Et bibat exsuctum per vtrinq; soluta cruorem
Claustra, procul fugito non recto tramite, verùm
Obliquum per iter, cita quo vestigia frangas:
Lædit enim curuo per spinas tergora flexu,
Cum celeres aliàs recto ferat impete cursus.
Talis Threicio seruat se bestia tractu.

Cenchris

Cenchris Veterum Bellonij.

A

LOCVS.

IN Lemno insula, in quam Vulcanus olim aufugisse traditur à Poetis, vt ferrum elaboraret, copiam horum Serpentum stabulari multi promulgant, & potissimum Bellonius, qui iter faciens per hanc insulam. Incolis negocium dedit, vt omnia Serpentum genera insulam habitantia comprehenderent, inter quæ erat Cenchrus, quem Veterum Cenchrin esse proculdubio existimauit, non solum quoad figuram, sed etiam quia ibi vulgò Cenchriti nominabatur. Insuper in insula quoq; Samo, vel Samothracia Cenchris est frequens. Ambæ enim insulæ sitæ sunt in mari mediterraneo Thraciam versus, è regione Rescynthidis oppidi Iunoni sacrati, & fluminis Hebri, Zonæque montis, Antriq; Zerinthij, quæ loca omnia in Thracia sita sunt, & proxima, vt fuit paulò ante relatum, insulæ Samo, in qua Mons Mosychlus à Nicandro, nominatus, conspicitur. Carmina autem Nicandri in latinum translata sunt hęc.

L. 1. obser. cap. 31.

In lemnō, & in samo hæ bestiæ stabulant.

B

Atqui cum rapidis feruescens Solibus æstus
Ardet, in horrida se syluarum deuia confert,
Imbellesq; rapax venatur prædo bidentes,
Percelsiuè Sai iuga, frondosiuè Mosychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis vmbris
Securi recubant, grege circum errante magistri.

SIGNA VENENI.

C

ACCIDENTIA ictum Cenchris concomitantia similia sunt ijs symptomatibus, quæ à morsibus viperinis prodire solent; si veritatē Ætius, & Olaus magnus assecuti sunt. Verùm inter alia signa, vnum maximâ animaduersione dignum esse videtur, quod Nicander in Theriacis recensuit. Hoc igitur est collectio aquæ in ventre inferiori, qualis in hydrope generari solet: hæc enim ob facultatem veneni humores liquantis ibi colligitur. Sic enim Nicander in Theriacis decantat.

Collectio aquæ in abdomine.

Quam facit hac plagam, nulla medicabilis arte
Tabes insequitur, quæ diro membra veneno
Exedit, ac turgens cruciatum suscitat hydrops,
Donec is effracta propè sumen parte residat.

Dioscorides, & Paulus Aegineta retulerunt, quòd huius Serpentis morsum sequitur putridum vlcus, deinde partes tumidæ, veluti in hydrope euadunt, & tandem patientes lęthargo corripiuntur, immò afferunt in medium opinionem Erisistrati, qui voluit, in hoc casu, iecur, intestinum ieiunum, & colon maximas incurrere putredines; propterea quòd in ægrotis extinctis, & dissectis, prędictæ partes insignem corruptionem ostenderunt. Et quamuis vox græca, quę apud Dioscoridem legitur, νῆστιν, ieiunum intestinum denotet; deinde legatur apud Paulum Aeginetam κύστιν, quæ vox vesicam significat; nihilominus, vtcumq; fit, insignis putredo, ob virus huius animalis, prædictas partes occupare solet. In huius asserti confirmationem venit princeps Auicennas, qui de morsu Famusi agens, symptomata ictus viperini, & partiū putrefactionem, & hydropem memorat; idemq; confirmat de Araci; propterea remedia prauarum viperarum in medium affert. Hinc colligendum est, hos licet diuersos Serpentes ab Auicenna nominatos, ad vnum tantummodo Cenchrum Dioscoridis referendos esse.

Lib. 6. de mat. med. c. 52.

D

Insignis putredo Intestinorū.

E

MEDELA.

CVM symptomata viperinos ictus concomitantia in morsu Cenchri accidant; præsidia quoq; viperinum virus debellantia in hoc casu locum habere dicuntur. Preter hæc, commendatur satureia, puta syluestris in puluerem redacta, necnon radix mentæ saracenicæ, & gentianæ. Alioquin, ex Dioscoride, demorsis à Cenchro auxiliatur lactuca contusa cum semine lini illita, serpillum cum duabus drachmis hastulæ regiæ, & tribus vini cyathis. Item aristolochię radix, & cardamomum probatur; quamuis textus Pauli Aeginetę habeat κάρδαμον, nempè nastu tium. Plinius serpilli syluestris pinguius decoctum in vino aduersus omnes Serpentes prescribit, sed efficacissimum in morsu Cenchri predicat. Demùm non est omittenda ciconia, quę Cenchro potissimum aduersatur. Thessalia enim tanta Serpentum copia redundat, vt hi nisi à ciconijs vorarentur, proculdubio incolæ à suis pellerentur sedibus; vt Aristoteles in Mirabilibus pronunciauit. Insequuntur igitur ciconię Chersydros, alias pratorum pestes, & pręcipuè Cenchrum. Quare harum auium membra, ex Aeliano, morsibus huius Serpentis opitulantur.

Variæ plãtæ sunt præsidia ad morsũ huius anguis.

Ciconiæ auxiliantur morsui Cenchri.

F

DE ACONTIA, SIVE IACVLO. Cap. XIII.

ÆQVIVOCA.

AD historiam Cenchri addere libuit caput de Acontia Serpente, propterea quod cum illo maximã habeat similitudinem. Vnde Aetius vtriusque Serpentis conuenientia deceptus, alterius conditiones, & prærogatiuas alteri attribuens vtriusq; historiam permiscuit. Ambiguitas igitur, quoad vocabulum græcum, in hoc consistit, quod ἀκοντιὰς, apud Lucianum in Dialogo de Dipsadibus, est Serpens Iaculus, ita à Latinis nuncupatus, cuius historia in præsenti capite exaratur. Deinde apud Hesychium, & Varinum, ἀκοντιὰς fertur esse herba, quæ canibus ab angue demorsis medeatur: hi Authores de Serpentibus fortè Acontijs verba facere voluerunt, vel inquirendum, an hæc herba eadem sit cum Dracontio, nempè Dracunculo: alioquin Acontias planta in re herbaria quid sit, ignoratur. Plinius ἀκόντια vertit hastas; cum sint iacula; nam hasta δόρυ Græcis dicitur. Aliter apud eumdem Plinium, ἀκοντίαι sunt cometarum genera ita nuncupata, quia ritu iaculorum celerimè ferantur. Sunt autem passiones ignitæ, vulgò stellæ cadentes appellatæ, de quibus Aristoteles in volumine Meteororum vbertim egit. At circa nomen latinum huius Serpentis, animaduertenda est differentia inter Iaculum, & Iaculum; etenim Iaculum in casu recto neutro genere inflexum, significat quodcumq; instrumentum bellicum manibus vibratum, nimirum spiculum, & telum missile. Iaculus verò masculini generis Serpentem designat, cuius mores in præsentia ponderamus.

Ordinis ratio.

G

Acontias herba quæ.

Acontiæ sunt stellæ cadentes.

Differẽtia Iaculi, & Iaculi.

H

A

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

QVAMVIS Dioscorides huius Serpentis non meminerit; alijs tamen græcis Authoribus, & præcipuè Luciano non fuit incognitus; cui in Dialogo de Dipsadibus vocatur ἀκοντίας ἀπὸ τοῦ ἄκοντος, vel ἀκοντία: quandoquidem ἄκων iaculum, spiculum, vel telum missile significat: hinc Iaculi Serpentis nomen apud Latinos dimanauit; quoniam, instar iaculi, in homines, & cætera etiam animalia irruat; præterea ἀκοντίζος, apud Hesychium, ἀκοντίλη apud Nicandrum, idem Serpens, qui Acontias esse perhibetur. Licet Varino ἀκοντιζοὶ secundum quosdam, Acontiæ Serpentes nominentur. Itaq; Latini Serpentem hunc Iaculum indigitarunt; propterea quod arbores scandens, inter frondes occultatus in prætereuntes cuiuscumq; generis animantes, instar spiculi, se vibret. Quamuis Greuinus scriptum reliquerit, ad mentem Nicandri, hunc Serpentem non à iaculatione, sed à figura iaculi denominatum fuisse. Alijs fuit nuncupatus Serpens volans, quia Author libri de natura rerum perpendens fortè insignem huius animalis velocitatem, alis præditũ esse existimauit. Ideo quandoq; Iaculus volucris apud Aelianũ appellatur. Amplius hic Serpens Aetio dicitur Cenchritis, Cenchrias, & Aspis Acontias, quoniam hunc cum Serpente antecedenti miliari nuncupato confundit. Quare Hermolaus Barbarus nonnullos fuisse scribit, qui Cenchritem, seu Cenchrum idem Serpentis genus cum Iaculo, siue Acontia esse statuerunt. Quibusdam appellatur Chersydrus, sed perperam, cum nulli probati Authores id asseuerent. Syluaticus Acoran vocat, corrupto fortè nomine, pro Acontia. Auicennas nominat Cafezati, & Altararat. Albertus, & Olaus Magnus Altirariti, Altinanti, & Cafezaci. Bellonius iter faciens per Lemnum Insulam, obseruauit hos Serpentes ibi vocari *Sagittari*; quia instar sagittæ velociter moueatur, & Turcis Ochilanne, quamuis postea Bellonius referat, quòd Andri, & Pari incolæ in appellatione non conueniant. Italis Saettone. Germanicè, ex Gesnero, à notis exornantibus dorsum figuram oculorum referentibus Ein Scotfz oden Angel Schlang vocari posset.

Ratio etymologia Iaculi.

L. 1. de Venen. c. 22.

Serpens volans.

Nomina barbara huius anguis.

Lib. 2. Obseru. c. 14.

B

C

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

SI consulamus Aetium, hic scriptis mandauit Serpentem hunc esse longitudine duorum cubitorum, & figura crassa in tenuem abeũte, colore viridi ad colorem milij accedente, qui postea ritu spiculi se iaculatur. Quamobrem hinc colligimus Aetium à Cenchro Iaculum non distinxisse. Satius igitur erit ad doctrinam Bellonij confugere, qui hunc Serpentem penès spinosam capparim contemplatus est, vbi olim Turca tormenta bellica collocauerat, dum Rhodum obsideret. Erat igitur hic Serpens tres palmos longus, & crassitudinem digiti non superabat. Color eius erat cinereus, sub ventre albus, squamis iuxta dorsum, & laminis iuxta ventrem, reliquorum Serpentum more, munitus. A ceruice nigra duæ albæ lineę per longitudinem dorsi ad caudam vsque percurrebant: deinde maculis nigris oculi figuram emulantibus distinguebatur, quæ notę lenticula maiores non erant: quapropter non abs re, aliqui hunc Serpentem lenticularem nominarunt.

Lib. 2. Obseru. c. 16.

Color Acontiæ qualis.

D

Ex altera parte Gesnerus fatetur se Acontiam, vel Iaculum à Veteribus descriptum non vidisse: nihilominus meminit alterius Serpentis pariter, instar iaculi, se vibrantis; dum inquit, quòd riuus satis magnus est in agro Tigurino *Glatt* nomine, & ab eo denominatus pagus *Glatt felden*: ideo iuxta hunc riuum, & pagum, ante paucos annos, Serpens quidam baculi crassitudine, & trium, vel quatuor pedum circiter longitudine, in quemdam rusticum frondes colligentem, corpore in quatuor spiras conuoluto, insilire conatus est. At rusticus id animaduertens, sacco deposito, quem ad vsum colligendi

Acontias Gesneri.

Historia Rustici ab hoc Serpente læsi.

gendi frondes ferebat, celeri cursu aufugit. Serpens autem, instar vibrati iaculi per spatium circiter sexdecim pedum, prosilijt; non tamen rusticum gressum accelerantem attingere potuit. Paulò post tamen in eumdem locum sacci recuperandi gratia, reuersum Serpens senetipsum vibrans sinistrum rustici brachium spiris inuoluit, parte caudæ dependente, & collo erecto, tam arctè constringens, vt vestigia spirarum impressserit, non tamen rusticus demorsus fuit, quoniam illicò altera manu capite anguis comprehenso, eum abstrahens reiecit. Interea brachium putrida quadam sanie contabescens, carne nudatum est, & tandem omni carne putrida per Chirurgum ablata valetudinem est adeptus. Huius generis esse Acontiam, vel Iaculum Serpentem putamus, cuius icon in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis habetur. Est enim crassitudinis baculi, longitudinis trium circiter pedum, caput habet magnum coloris cinerei, reliquo corpore fusco, præter ventrem, qui ad colorem minus obscurum vergit: qua de re hoc in loco duas icones repræsentabimus.

Acontiæ alterius descriptio.

Rursum Gesnerus narrat, quod in Hungaria, ex relatione Ioannis Viti Hungari iuuenis eruditissimi, Serpentes breues duorum palmorum tantùm magnitudine, & nulla cauda versantur, quos Vulgus Decurtatos appellat, & in homines etiam eminùs, iaculi modò, prosiliunt. Horum etiam in capite de Scytale meminimus. Apud Indos Serpentes in campis, & subterraneis locis habitant, vt legitur in parte tertia historiæ Indicæ, qui homines aggrediuntur, eo potissimum tempore, quo ad prolem incumbunt: immò velocissimis saltibus per terram proficiscuntur; qua de re ab Indis volare dicuntur. Considerandum est num ad genus Iaculorum referendi sint: Diuagantur etiam, ex Olao Magno, in partibus Aquilonaribus Serpentes, qui saltando velociter mouentur: immò inter herbas Sole siccatas, strepitum excitantes pugnam inter se inniunt; quod benignitate Naturæ factum esse tradit Olaus Magnus, vt illo strepitu se prodant, alioquin multos venenarent. Demùm Albertus narrat hunc Serpentem esse duplicis generis: quandoquidem alterum genus morsu sine sensu interimere, alterum verò diuturno dolore patientem fatigare perhibet; sed præterea cum nihil aliud exprimat, mentem Alberti assequi nō possumus. Insuper aliud addit absurdum, scilicet, quòd Plinius, & Iorach scripserint Iaculum esse Serpentem alatum, quia in transeuntes inuolet. Verùm animaduertendum est, quòd ex sententia Plinij, Iaculus tam citò se vibrat, vt volare videatur, non autem quòd alis munitus esse feratur.

Variæ horū anguiū differētiæ.

NATVRA, ET MORES.

GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem pronunciauit Acontiam esse Serpentem eminus etiam in animantes prosilientem: ideoq; hoc animal veluti iaculum hominem adoriens interimit. Est enim Serpens velocissimi motus; propterea Lucanus canebat hunc in modum.

L. 9. Pharsal.

Et Natrix violator aquæ Iaculiq; volucres.

Quamobrem Textor scribere solebat Acontiam, teli modo serpendo ruere, & in obuiaquæq; prosilire; quod non fuit incognitum Reusnero, quia in Paradiso poetico sic canit,

Missilibus Iaculus tormentis obuiaqueq;
Sublimis, iaculi more volucris, adit.

Sed animaduertendum est, quòd hoc animal non solum è sublimi loco in prætereuntes animantes se iaculatur; verum quoq; ex sententia Agricolæ, Acontias humi iacens ab aliquo lacessitus confestim corpus intorquens, eminus instar iaculi, hostem petit. Immò, ex Aeliano, iaculatione ita valet, vt spatium viginti cubitorum transiliens aduersario inhærescat. Lucanus igitur narrans interitum Pauli ab hoc Serpente percussi tradidit Acontiam tam veloci iaculatione se vibrare, vt saxa funda, & tela arcu vibrata, in comparatione ad motum Acontiæ per aerem tardo motu ferri videantur. Versus autem Lucani sunt huius tenoris.

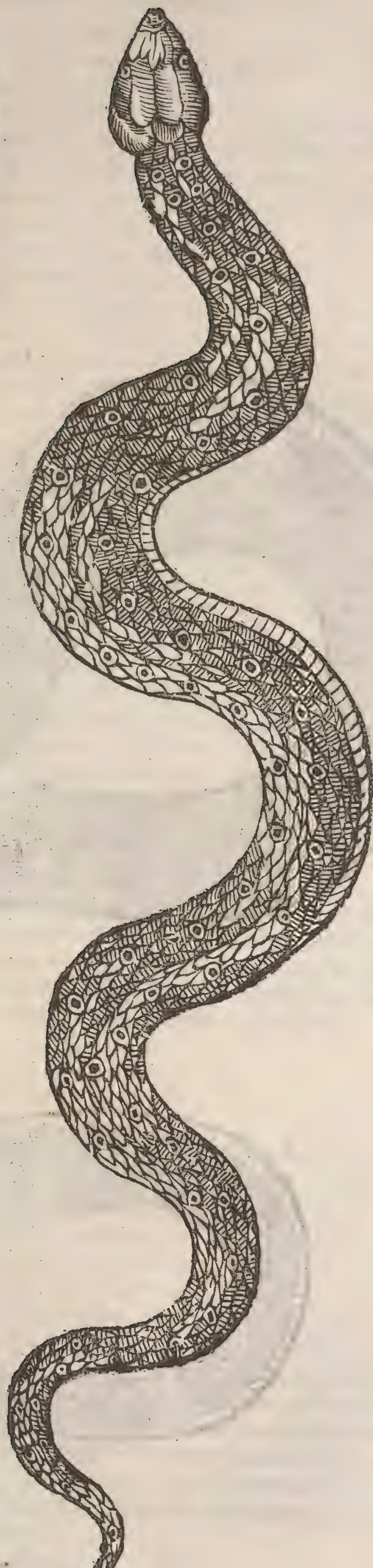
In L. de an. subterr.

Li. 8. c. 13.

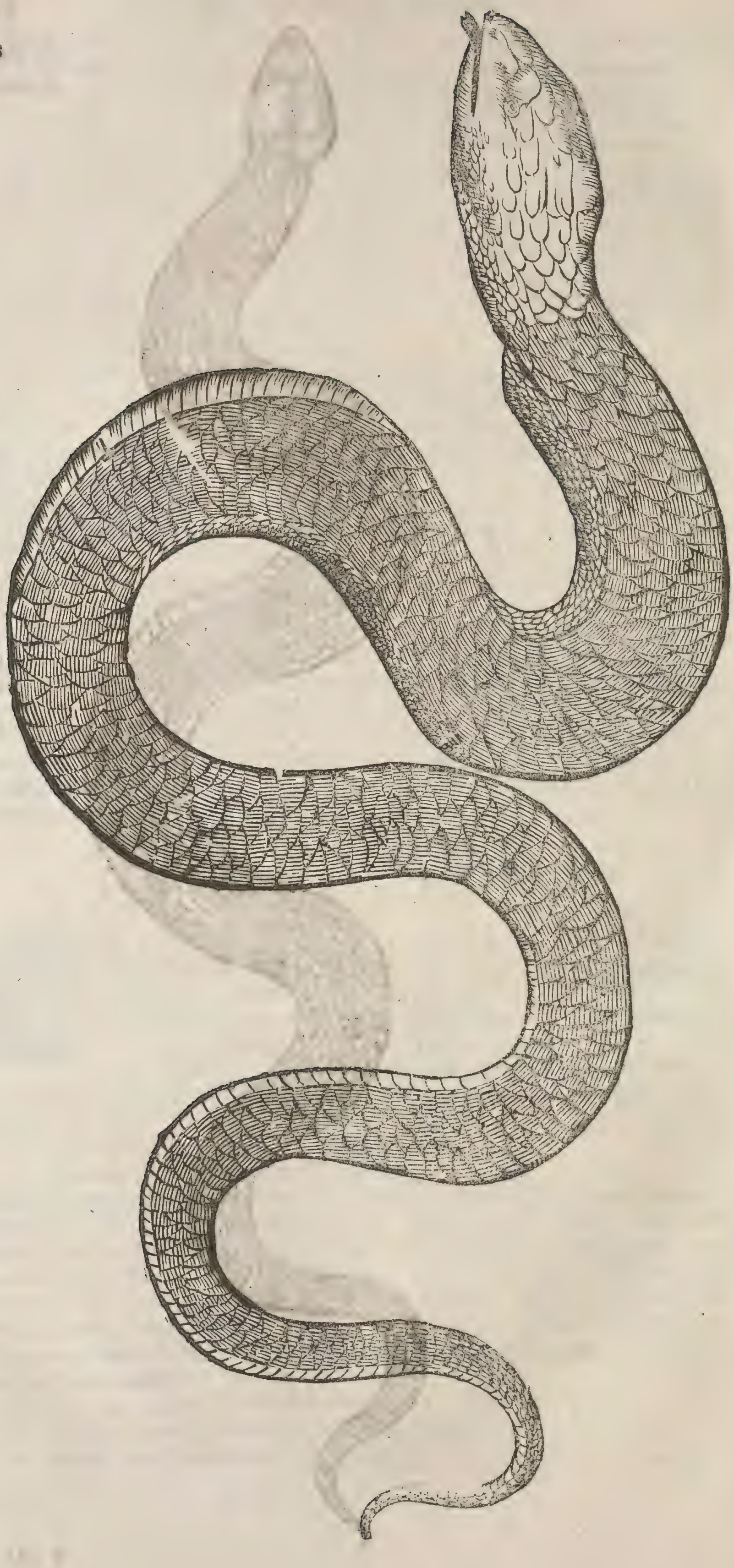
Ecce procul sæuus sterilis sed robore trunci
Torsit, & immisit (Iaculum vocat Africa) Serpens
Perque caput Pauli transactaq; tempora fugit

Nil

Acontias Bellonij.

Acontias alter.

A *Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.*
Deprehensum est, quæ funda rotat, quàm lenta volarent,
Quàm segnis Scythicæ strideret arundinis aer.

Præterea vaframenta huius animalis ad aliorum dolos non sunt comparanda: siquidem non solum in locis abditis viæ publicæ moratur, vt transeuntibus insidias tendat, sed etiam, ex Solino, arbores ascendit, & se se in orbem contorquens, & caput intra frondes occultans viatores expectat; nam statim se se in illos iaculans, dentibus vulnerat. Vnde Georgius Pictorius in Lerna malorum sic canebat.

In Polyhis. c.30.

Insidias ex arboribus conferre conantur
Serpentes Iaculi, qui celeres volitant.

Ad rem quidam, ex Matthiolo, recitat casum pastoris, qui, æstate media, sub arboris vmbra quietem capiens, dum eius socij non procul oues pascentes custodiebant, ab B Acontia Serpente inter ramos arboris abdito, adeò percussus fuit circa sinistrã mamillam, vt paulò post interierit: quapropter socij audito percussionis strepitu, & viso Serpẽte, cuius natura nouerãt, relicto grege, ad propinquiorem villã perterrefacti aufugerũt.

Historia pastoris percussi à Iaculo.

Neq; id admirari debemus; quandoquidem in Hispaniola noui Orbis insula comperti sunt Serpentes perexigui, coloris viridis, & admodum venenati, qui sola cauda arborum ramis hærentes, reliquo corpore propendent, & sine iaculatione sui corporis, incautos prætereuntes desuper mordent. Auicennas quoq; agens de Cazefati, narrat se vidisse in partibus de Hesten hanc Serpentis speciem, quæ intra frondes arborum occultata transeuntibus insidias tendebat. At Albertus Magnus non solum hunc anguem intra frondes latibulari, sed fructus quoq; arborum ab illo infici promulgauit: cum tamen nullus probatorum authorum id retulerit: nam si fructus arborum venenari possent, proculdubio multa animantia interirent.

L.4.fen.6. tract 3.c. 40.

Num fructus arborum venenari possint à Serpentibus.

Insuper tradit Diodorus Siculus, & confirmat Olaus Magnus, apud Syluas odoriferas in Sabæis versari Serpentes coloris rubicundi, & longitudine palmi, qui prosilientes in homines læthali ictu eos perimunt; qui si sint ad Iaculorum genus referendi, le-C ctori iudicandum relinquimus. Vnum quidem, ex Apollodoro didicimus, nempe hoc animal non solum morsu, sed etiam tactu mirum in modum nocere, idq; confirmauit Aelianus, dum non patientem modò, sed chirurgum quoq; medicantem, communicata tabe, solo tactu lædi asseruit. Quamuis Scholiastes Nicandri, sub nomine Iaculi, duplex Serpentum genus insinuare videatur; dum alios cursu, & iaculatione se mouentes, & venenatos esse scribat, alios verò celerrimos, & innoxios esse tradat; quoniam hoc genus postremum tanquàm innocuum à Nicandro celebratur. Sed aduertendum est, quòd hæc est potius natura quorumdam insectorum, seu speciei cantharidum: sunt enim cantharides paruæ colore fusco per hortos vagantes, quæ si leuiter etiam contangantur, confestim, emisso quodam crepitu, se iaculantur.

Li.8.c.10.

Insecti quoddã genus.

L O C V S.

QVAMVIS Agricola hoc Serpentis genus in Germania incognitum esse scripserit; in alijs tamen multis Regionibus stabulatur. Etenim Lucia-D nus, in Dialogo de Dipsadibus, Acõtiam inter Serpentes Libyæ connumerauit, & Ammianus Marcellinus in numero Serpentum Aegypti recensuit. Auicennas fatetur se in partibus de Hesten hunc Serpentem conspicatum fuisse. Item Bellonius per Lemnum, & Rhodum insulas itinerans, se hos angues obseruasse attestatur. Immò regiones Septentrionales ab his venenatis bestijs infestari, tradit Olaus Magnus. Deniq; viri fide digni retulerunt Matthiolo, quòd in nonnullis Calabriæ, & Siciliæ locis versantur hi Serpentes, qui ab Incolis, vernaculo nomine, *Saettoni* appellantur. Sed veremur ne decipiantur, quandoquidem illos Priscorũ veros esse Iaculos nõ affirmamus: etenim Serpentes, qui ex Calabria in diuersas regiones à Circulatoribus deferuntur Bubæ, idest Boæ, & Serpegerinæ ab illis nominantur: pinnas enim longas, & acutas à capite ad medium vsq; corpus gerunt, quibus in altum se attollere, & ritu Acontiæ se eiaculari possunt; qua de re Acontias Veterum esse existimarunt.

In l.de An. subterr.

L.4.fen.9. tract.3.c. 40.

MORALIA.

CVM probatum sit Iaculos Serpentes esse talis naturæ, vt inter frondes arborum abditi, nonnisi insidias, & perniciem incautis viatoribus machinentur, non iniuria Delatoribus assimilari poterunt, qui maligna quadam ducti natura, aliorum dicta, atq; facta clanculum obseruant, vt aliquid imprudenter dictum colligentes ad Dominum deferre possint, vt inde postea aliquid detrimenti emanet. Hi igitur delatores, proprio vocabulo, Iaculi Serpentes erunt appellandi; cum nil, nisi proximi exitium moliantur, quorum natura venenata his versibus affabrè delineatur.

Delatores similes Iaculis.

Gaudia summa putat quidam miscere sinistris
Litibus, atq; homines ad iurgia vana mouere;
Gaudet, & interdum nixis turbare molestis
Pectora, sic igitur malesani est criminis author.
Ore tenet virus, lingua mendacia fingit,
Atq; dolos versat, quibus impugnare nocenter
Concordes animos, & pectora dulcia possit.
Sæpè ferit grauiter pharetrato verbere lingua
Insontes hominum mentes, moresq; lacessit
Innocuos vitæ, & fautores dispare voto
Inter se semper versari, & viuere poscit.
Nec tamen interea sentit sibi vulnus adactum
Vir bonus, accusat, quem delatoris iniqui
Lingua, sed adueniunt feri lamenta doloris.
Delatore nihil peius, nil turpius vsquam,
Cuius in ore sonant lethalis sibila morsus,
Milleq; pictarum fraudum mendacia subsunt,
Si videt immoto concordes viuere nexu,
Si socios aliquos fidos, seu noscit amicos;
Mortiferum virus rauco de gutture ructat,
Vnanimesq; studet comites à fædere dulci
Soluere, concordes queat vt confundere mentes.

Rursus Iaculi Serpentes optimo iure assimilandi sunt conscientiæ stimulis, quibus cor peccantium, ob res perperam actas, identidem pungitur: siquidem instar sagittæ, in corda criminosorum se iaculantur. Ideo de his stimulis loquens Psalmographus scribebat, *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.* Deniq; si Aegyptij solebant pictura iaculi bellici, infensissimum hostem exprimere: satius fuisset, in hoc hoste significando, figura Iaculi Serpentis vti: quandoquidem hic ascendens arbores inter ramos se occulit, vt incautos perimat, cuius naturam infensissimus, & clancularius hostis æmulatur.

Psal. 30.

SIGNA VENENI, ET MEDELA.

AETIVS scriptis mandauit ex morsu huius Serpentis omnia dimanare accidentia, & etiam grauiora ijs, quæ ictum viperinum concomitari solent; præterea his addit putredinem, & defluxum carnium, quocirca remedia quoq; probat, quæ in profligando viperæ veneno fuerunt commendata; cui sententiæ Matthiolus adstipulatur. Cæterùm est animaduertendum, quòd Aetius præscribit illa auxilia, quę venenum potius Serpentis miliaris, quàm Acontię debellant, quoniam ipse eumdem Serpentem, nempe Cenchritem, & Acontiam esse existimauit. Nihilominus talia præsidia non improbantur, & eò magis, quia Auicennas, & Albertus tradiderunt, ob morsum quidem huius

Venenum quibus debellatur præsidijs.

A huius animalis, dolorem grauem, & vehementem generari, qui è loco saucio toti corpori communicatur: deinde omnibus illis præsidijs, quæ valent aduersus ictum viperæ, tanquàm præstantissimis vtuntur.

VSVS IN MEDICINA.

EX felle huius animalis vtilitatem incredibilem, pro suffusione, percipiendam esse astruit Aetius: quoniam promulgauit collyrium ad suffusiones, etiamsi fuerint diuturnæ, esse parandum ex lapide scythico cum felle aspidis trito: etenim ex hoc patiens, breui temporis spatio, non parùm commoditatis eliciet. Sit autem, vt inquit Aetius, aspis, qui Acontias appellatur; siquidem fel eius iuxta dorsum, & hepati B annexum reperitur.

Collyrium suffusiones

DE DRYINO, SIVE QVERCVLO. Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

SPLENDESCVNT magis, atq; liquidius innotescunt descriptiones animaliũ, vel plantarũ consimiliũ, quando altera iuxta alteram exaratur. Idcirco Iaculi historiæ illam Dryini annectere decreuimus: tum quia Serpens, cuius iconem damus cum Acontia Bellonij aliquam similitudinem habeat, tũ etiam, quia Iulius Scaliger olim Dryinum ab Acon- C tia ob similitudinem non discriminabat. Itaq; nomina huius anguis cum ambiguitate non careant, illa breuiter debemus examinare. Dioscoridi igitur hic Serpens secus radices quercuum libenter stabulans δρύινος nominatur: cum δρυίνος apud Lexicographos græcos quernus, & roboreus exponatur: nam δρῦς non solum quercus, sed etiam robur redditur, quoniam robur species quercus esse feratur. Præterea hic Serpens χέλυδρος etiam vocatur; deinde in Lexicis græcis χέλυδρος testudinem etiam marinam, vel aquatilem significat. Insuper ab alijs squarus etiam nuncupatur, cum enormi squamarum eminentia, & asperitate exturgescat: At Squarus, in nonnullis Festi codicibus, est piscis, corrupto fortè vocabulo, quasi Scaurus, aut potius Scarus, vt apud probatos authores legitur.

Ordinis ratio.

Li.6.c.12.

Chelydrus.

Squarus anguis quis.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

D

ALIQVI authores non vulgari ingenij dexteritate conspicui Dryinum Serpentem vocatum, quasi Bryinum esse voluerunt: etenim βρύον quoddam villosum in annosis arborum truncis, & cõuallibus nascens exponitur, Muscum Herbarij vocant, propterea quòd hic Serpens relictis interdum bryis, nempè musco, & algis, aliò, & potissimum prata petat humida, vbi moluridas locustarum species, & partus ranarum imperfectos venatur. Hanc opinionem explodendam esse opinamur: quandoquidem Galenus, expressis verbis, in libro de Theriaca ad Pisonem, Dryinum appellari hunc Serpentem tradit; propterea quòd in cauitatibus quercuum libentissimè latibuletur: quercus enim Græcis δρῦς redditur, & Serpens δρύινος, vel δρύινα, vt aliquibus placet, dicitur, vt iuxta primam declinationem inflectatur. Nicander igitur in Theriacis ad rem sic canit.

Bryon Muscum vocãt Botanici.

Ille

Ille cauas habitat quercus, alibi quoq; fagos.

Ideo non est mirandum, si aliquando querculus à Greuino, & à Scaligero nuncupetur. Immò interdum etiam secus radices fagorum, teste Nicandro, suum sternit cubile. Sed Christophorus Encelius Serpentem quoq; à Corylis denominatū alicubi in Germania reperiri tradit, qui nùm Dryino sit cognatus, lectoribus ponderandum proponit.

Querculus qualis Serpens.

Aelianus Dryinum appellatum esse putat, quia in quercubus semper habitet, sed quia à crabronibus vexatus, confestim in cauam quercum cōfugiat. Alij fuerunt huius opinionis, quòd δρύινος, vel secundum alios δρύινης, non à δρῦς, scilicet à quercu denominetur, quia illius cauitatibus delectetur, sed quia hic Serpens squamis obductus sit asperrimis, & cortices quercus æmulantibus: hac de causa Latinis aliquando squarus, & squamus: nempe squamis asperis refertus indigitatur. Aliter nonnullis Græcis nominatur χέλυδρος, quia fortè sit aspera cute ad instar corticis testudinis, quæ Græcis χελώνη dicitur; vel potius nomine deducto à χέλυς, & δρῦς: quasi hoc animal cute durâ ad instar corticis testudinis, vel quercus sit munitum. Apud Hesychium, & Varinum, nonnulli Serpentes κύλινδροι, nempe cylindri nominantur, qui fortè iidem cum chelydris erunt. Amplius quidam author innominatus, in Tabula descriptionis terrarum orbis, meminit Serpentis Cherisidal, siue Alidras, quod genus Serpentis fumum à terra excitare, & nonnisi in parte interiori Africæ reperiri perhibetur: fortassis hic author Chersydrum, seu potius chelydrum intelligere voluit.

Lib. 9. de Anim. cap. 42.

Cur dicatur Chelydros.

Cherisidal quodnā sit animal.

Chelydrus, & Andrias dicitur Olao Magno, Ilicinus, & Durissos Auicennæ, & Glandosa Alberto, quia arboribus glandiferis delectetur. Georgius Agricola germanicum finxit nomen, scilicet à quercubus Ein Eysch Schlang, & à fætore Ein Stincf Schlang. Eliota Anglus vocauit hunc Serpentem A'fea Snayle. Bellonius iter faciens secus litus Ponti vnà cum Viperario Turca obseruauit multos Serpentes, & inter alios, Dryinum Veterum, quem ibi Dendrogaila vulgò appellari tradit, dictione ad vetus nomen nonnihil accedente.

Ilicinus Serpens.

Li. 3. obser. c. 51.

Præter nomina hactenus huic Serpenti assignata, notandum est, ex nonnullorū Nuperorum mente, hunc Serpentem hydrum, nempe aquatilem, seu Natricem vocatum fuisse, vel etiam chersydrum, quia per loca conuallium humecta libentissimè diuagetur. Hoc non fuit incognitum Nicandro, quando cecinit hunc in modum.

Varia nomina huius Serpentis.

Dicendum facili Dryinum nunc accipe mente,
Hydrum etiam quidam, quidam dixere chelydrum.

Neq; assertum Nicandri à veritate recedit: quandoquidem Virgilius verba faciens de Vmbone Sacerdote, Dryinos appellat hydros, dum canit.

L. 7. Aenei.

Vipereo generi, & grauiter spirantibus hydris,
Spargere qui somnos cantuq; manuq; solebat.

Idem Virgilius alibi hunc grauem odorem, quem superius hydris assignauit, chelydris nempe Dryinis assignat sic canens.

L. 3. Georg.

Disce & odoratam stabulis accendere Cedrum,
Galbaneoq; agitare graues nidore Chelydros.

Hinc colligimus poetam Hydros à Chelydris, nempe Dryinis non distinxisse, dum vtrisq; grauitatem odoris assignat, quæ Dryino, seu chelydro tantummodo competere solet: cum authores hydri, seu chersydri historiam ponderantes, nullius tetri odoris meminerint. Et quamuis Seruius Chelydros, quasi Chersydros, dictos fuisse asseueret: nihilominus credendum est hunc Grammaticum nugatum fuisse; cum Chelydrus à Chersydro (vt fuit annotatum) valdè discrepet. Lucanus etiam illos à se inuicem discriminat, quando ait.

Teter odor assignatur chelydris.

Chersydros, tractiq; via fumante Chelydri.

Præterquamquod vetustissimi authores Chelydros à Chersydris differentes esse tradiderunt.

DE-

A

DESCRIPTIO.

EDOARDVS Vuotonus scriptum reliquit hunc Serpentem, ratione longitudinis, esse duorum cubitorum, corpore obeso, & squamis asperis vndiq; munito, in quibus paruæ quædam muscæ nidulantur (ob tetrum fortè animalis odorem) quæ tandem animal conficiunt. Colorem tergi subatrum, & caput æquale Hydro, Chersydro, seu Natrici, latiusculū tamen, & non ita acutum esse promulgat. Georgius autem Agricola quoad similitudinem capitis, conuenit cum Vuotono: nam capiti Hydri aliquo modo est simile; Tergum verò cinerei coloris, longitudinem, & crassitudinem mediocris anguillæ esse, & grauem odorem spirare tradit. At Nicander, quoad capitis figuram, alijs authoribus adstipulatur; nimirum caput inesse Dryino æquale capiti Natricis, sed quoad colorem, ab alijs dissentit, dum album tergi colorem esse, canit his versibus.

L.6.de Diff Anim. cap. 20.

In lib. de Anim. subterr.

B

Candidus est tergi color, est æqualis, & Hydro
In capite aspectus.

Præterea obseruandum est cute rigida, & aspera, aliquibus maculis etiam referta, esse armatum hunc Serpentem, qui, vt plurimum in multos sinus se contorquet: quamobrem Chelydrus à Poetis rigidus, maculosus, & sinuosus appellatur. Nam quoad magnitudinem, variat, fortè ratione loci siquidem Bellonius in tantam molem quandoque hunc Serpentem excrescere asseruit, vt inuentum, & in sacco impositum rusticus per duo milliaria ferre non potuerit, quin aliquam caperet quietem. Deinde Bellonius huius anguis spolium fæno repleuit, quod crassitudinem humani cruris adæquabat.

Cutis qualis sit.

Li.3.obser. c.51.

C

NATVRA, ET LOCVS.

HVIVS Serpentis natura adeò venenosa, & calida esse perhibetur apud Ardoinum, vt si anguis pedibus simpliciter etiam comprimatur, illicò pedes calcantis pelle nudantur, & crura non mediocri tumore corripiuntur. Alij addunt, quòd manus etiam Chirurgi curantis eamdem affectionem incurrunt. Deinde si natura cunctis animantibus aliquid peculiare ingenuit, quo à se inuicem distinguantur: profectò hic Serpens iniucundum odorem sibi vendicauit, qui assimilatur fætori dimananti à præsegminibus tergi equini, quando prius tale corium in aqua diu manens, quamdam veluti putredinem contraxerit. Huius fætoris qualitatem eleganter explicat Nicander his versibus.

Odor teter huius serpentis.

—*Grauis itq; à corpore fætor,*
Qualem dant madidæ corij præsegmina sordes,
Quas tereti radunt ab equino tergore ferro.

D Hæc igitur erit optima ratio, propter quam Virgilius hos Serpētes graues appellauerit.

L.3.Georg.

—*agitare graues nidore Chelydros.*

Alij poetæ hoc animal fumosum, vel fumiuomum nuncuparunt, quoniam fortè semitam, per quam transit, tetro, & pestifero fumo, seu vapore, vel odore repleat. Lucanus id confirmat, quando inquit.

Natus, & ambiguæ coleret qui Syrtidos arua
Chersydrus, tractiq; via fumante Chelydri.

L.9. Pharsal.

Baptista etiam Mantuanus huius proprietatis non fuit immemor, quando cecinit.

Sed simul ossa vorans clades fumosa Chelydrus.

Pamphilus idem videtur asseuerare, quando ait.

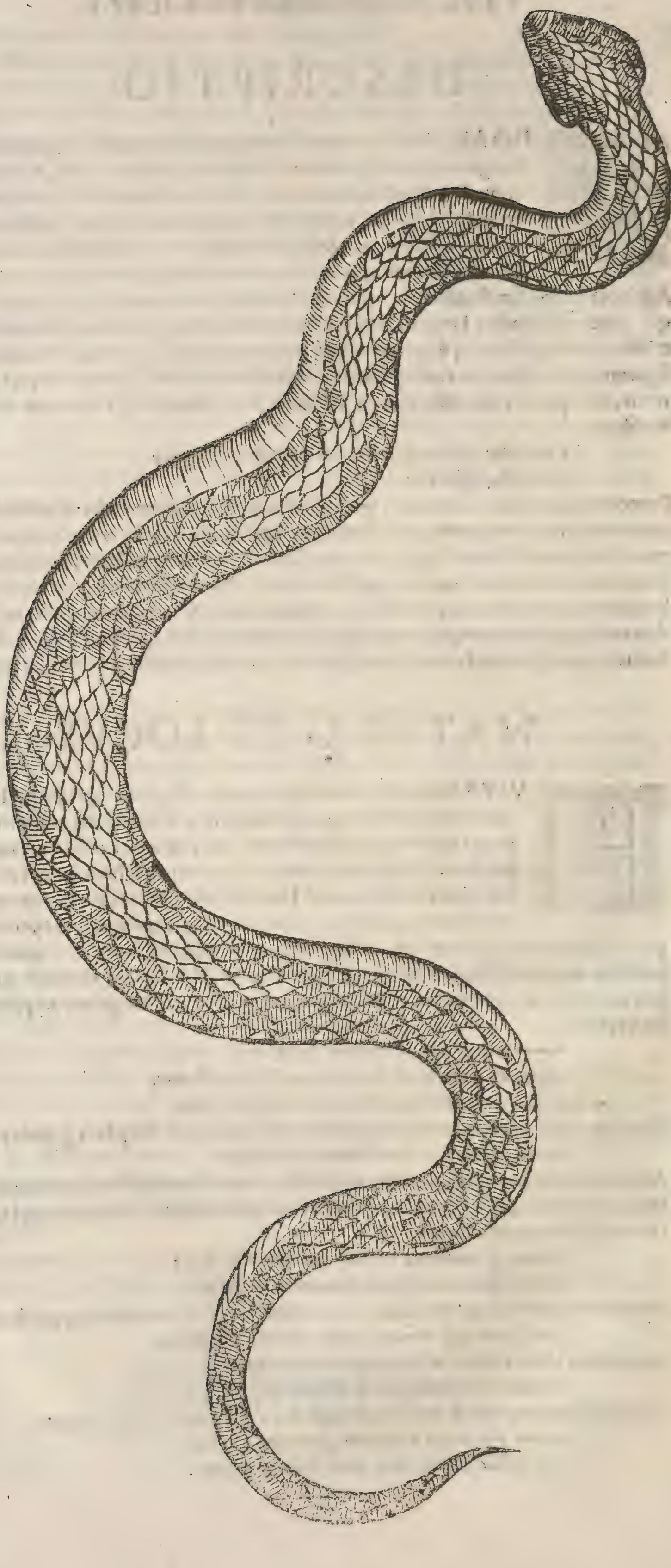
O quæ fumiuomos geris Chelydros.

Tandem idem repetit, & decantat Macer his versibus, vt aliqui citant.

—*seu terga expirant spumantia virus,*
Seu tellus fumat, qua teter labitur anguis.

De

Dryinus, siue Querculus Grevini.

A De his Serpentibus Aelianus fortassis egit, quando Hydros angues in Corcyra nasci prodidit, qui in sectatores se intorquendo, dirum anhelant spiritum, vt illos ab insequendo arceant. *Li.8.c.13.*

Hinc elicimus hunc Serpentem, etiamsi ab homine non videatur, naribus, ob insignem fætorem facile inueniri posse: quapropter Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, pestiferum huius bestiæ memorans odorem, retulit huius interfectorem diri odoris pæna multari; siquidem, per diuturnum temporis spatium, odorem etiam gratissimum, iniucundum esse iudicat. Rursus natura Dryino hanc congenuit proprietatem, vt vexatus à Myope confestim ad cauam confugiat Quercum, vbi occultatus Myopis afflictionem diu vitat: id expressit Nicander in Theriacis hunc in modum. *Qualitas fætoris huius animalis.*

Hunc si infesta Myops odiosa animalibus ales
Impetat, exesæ celeri impete robora quercus
Insilit: hic imo constructo in cespite nido.

B Myops autem est Insecti genus, Bobus potissimum infestum. Gilius Myopes vertit Crabrones, Aetius verò scripsit Muscas pennis æreis munitas (fortè ob Serpentis fœtorem, cuius sunt amantissimæ) intra squamas Serpentis latibulari, quæ tandem ipsum conficiunt. Vnde fortassis hoc genus Serpentis, huius periculi euitandi gratia, ad cauitates Quercus, Fagi, vel Ilicis tanquam ad sacram anchoram confugit; à quibus arboribus nomen postea sortitur. Neq; admiratione vlla teneri debemus, quòd Serpentes peculiaribus delectentur plantis: quandoquidem Olaus Magnus recitat, in regione septentrionali, innumerabiles Serpentes, ineunte æstate, sub quercubus ducem, cui crista veluti corona eminet, tanquam apes suum rectorem sequentes, spectari. Qui Serpentes creduntur, Veterũ relatione, lapidem flatu suo gignere, eo potissimum in loco, vbi diutius morantur. Pariter ex eodem Olao Magno, aliud spectaculum in Aquilone admirandum obseruatur; nimirum, quod sub radicibus etiam arboris Betulinæ tanta Serpentum copia commoratur, vt ob calorem flatu Serpentum excitatum circa radices, arbor, vrgente bruma, folia non deponat. Quamobrem populus arcanorũ naturæ ignarus, Betulam folia non deponentem contemplans, arborem sacram esse opinatur. *L.13.c.29* *Proprietas anguiũ septentrionalium.*

C Deniq; hic Serpens, vt nonnulli annotarunt, gradiendo per terram se inuoluit: propterea Columella ad hunc gressum alludens sic canebat. *Betula folia non deponens.*

Tum modo dependens trichili, modò more Chelydri
Intortus cucumis, prægnansq; cucurbita serpit.

Quamuis aliqui in his Columellæ versibus loco Chelydri, legãt Cylindri: vtcumq; sit, iam superius relatum est, apud Hesychium Cylindros Serpentes esse.

SIGNA VENENI.

DIOSCORIDES monimentis mandauit, quòd Dryini morsum pustulæ, molesti dolores, nec non erosiones, & tormina consequuntur. Immò Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, ob grauem Dryini perniciem, solo tactu carnem pelle nudari, & quod maiori admiratione dignum est, manus etiam chirurgi curantis eodem modo periclitari testificatur. His addere possumus tetrum odorem, qui pernicie veneni intus crassante, cunctis membris communicatur. Deinde in circuitu sauciæ partis sanguis ob vehementiam doloris ibi collectus, contracta putredine nigrescit, & statim etiam in toto tumoris ambitu talis color generatur. Item, veneno ad penitiores partes penetrante, mentis angor, & oculorum caligo oritur ex penuria spirituum, consequenterq; ex imbecillitate naturæ succumbentis. Omnes præterea corporis meatus ita exsiccantur, & contrahuntur, ne lotium, & flatus exire possit. Accidit quidem interdum, ob varium subiecti temperamentũ, vt humores in capite fusi, hominem somnolentum reddant, & cum vias spirituum inæqualiter obstruant, tremor totius corporis inde manat. At humores in ventriculi cauitate contenti fluitantes, aut singultum generant, aut, iuxta dominium humoris, vomitum materiæ biliosæ, aut sanguineæ excitant. Hæc omnia symptomata recensuit Nicander in Theriacis his versibus Latio donatis. *Li.6.c.49* D *Color partis sauciæ qualis.* *Vomitus materiæ biliosæ.*

Quod

Quod si cui prehensum Dryinus talumue pedemue
Læserit, à toto se spargens corpore fertur
Tristis odor, surguntq; nigri, qua plaga, tumores;
Mœstaq; tristitia, & lacrymabilis opprimit angor
Comprehensam morsi quadam caligine mentem,
Et periens nimio flaccescit forma dolore:
Vsq; adeò pascens absumit membra venenum.
Quin etiam obfuscans obducit lumina nubes,
Et miserè affectum perdit lethaliter ægrum.
Sunt etiam, eiusdem, qui morsi dentibus anguis
Instar balantum soleant clamare caprarum,
Siue ouium, & grauibus torti cruciatibus angi.
Pallidus vrinæ liquor it, torpensq; veternus
Ingruit, & crebris quassi singultibus ægri
Hunc similem felli vomitum, nunc sanguinolentum
Eijciunt, ipsumq; malum facit arida labra,
Postremoq; grauem fundit per membra tremorem.

Præterea Aetius, Paulus Aegineta, & alij Authores non vulgares assertis Nicandri adstipulantur, confirmando etiam illud symptoma, nimirum demorsos ab hoc animali, ritu caprarum, vel ouium balare; quod repetijt postea Reusnerus in Paradiso poetico sic canens.

—— quem dente momordit
Lethifero, capræ, balat, ouisq; modo.

Ratio huius symptomatis inde nascitur, quoniam ob vehementem corporis siccitatem, meatus omnes contrahuntur: quapropter patientes vociferantes, vocem ouium edere videntur. Aelianus verò illa symptomata, quæ in morsu Dryini hactenus fuerunt obseruata, ab ictu Hydri, vel Hydræ, & Chersydri dimanare retulit; quoniam hæc nomina Serpentum confundit. Etenim alibi scripsit ab Hydra percussos talem fætorem contrahere, vt nemo illi appropinquare possit, preter caliginem oculorum, & tremorem, quæ symptomata morsum prædictum consequuntur. Alibi verò promulgauit Apollodorum in libro de Theriaca scripsisse pedem Chersydros calcantem cute nudari, & ob tabificam virtutem, chirurgum etiam medicantem idem periculum incurrere. Quocirca colligimus ex verbis Aeliani, ipsum omnia symptomata morsus Dryini, seu Chelydri, ictibus Hydri, vel Chersydri perperam attribuisse.

Li. 4. c. 17.
Lib. 8. c. 7.

MEDELA.

TRADVNT rerum naturalium indagatores leontophonon herbam sponte in illis regionibus crescere, in quibus humano generi Leonum sęuitia insidiantium exercetur; quoniam illos occidit. Pariter frequens quercus, ex Porta, conspicitur, vbi Dryini Serpentes diuagantur; vt natura hominibus indicaret, huius arboris virtute, Dryini virus esse debellandum. Præterea radices quercus inflexæ, & circumuolutæ sunt, à summo ad imum sensim deficientes, corpusq; gradientis Dryini imitantur. Vnde ex hac signatura collegit forsan Dioscorides fructus, necnon radices quercus, & aliarum glandiferarum plantarum contusas, & applicatas Dryinorum ictibus quamplurimum esse profuturas. Prædictis addit Dioscorides aristolochiã cum vino haustam, trifolium, & radicem hastulæ regiæ eodem modo sumptam. Hæc etiam præsidia commendat Auicennas, deinde cuncta illa, quæ ictibus viperarum non mediocriter conducebant. Greuinus origanum in mortario contusum, & morsui impositum, lixiuium cum oleo, & theriacam probat, atq; omnia illa medicamina, quæ in sanando Natricis morsu ab Authoribus præscribuntur.

Li. 4. Phyt. cap. 2.
Virtus arborum glãdiferarum.
Li. 6. c. 49.

VSVS

A

VSVS.

OLIM in sacrificali Lyei, siue Bromij apparatu Chelydri adhibebantur, dum mulieres tyrsigeræ prædictos angues ore discindebant, & caprum supra aras cædebant; cuius sacrificij meminit Prudentius poeta contra Symachum his versibus.

—— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides discindunt ore Chelydros,
Qui bromium placare volunt, quod & ebria iam tum
Ante oculos regis Satyrorum insania fecit.

Quam sententiam videtur stabilire Georgius Fabritius, dum scribit se Romæ in templo Bacchi (quod hodie sanctæ Constantiæ est consecratum) in marmore sepulcri propè infracto, hoc sacrificij genus conspicatum fuisse. Vbi Bacchantes insculptæ angues ore B gestantes, & caprum ducentes conspiciebantur. An verò illi Serpentes, vt recitat Prudentius, essent veri Chelydri, de quibus in præsentia habetur sermo, valde dubitandum est: nam Poetæ sæpè sæpius speciem pro genere, & genus pro specie vsurpant. Quemadmodum etiam Silius Italicus, quando de Marsis Populis sic canit.

Vsus in Sacrificijs Bacchi.

Et bellare manu, & Chelydris cantare soporem,
Vipereumq; herbis hebetare, & carmine dentem.

Siquidem poeta fortassis hoc in loco, Chelydri nomine, præter viperam, quodcumq; venenosi Serpentis genus significare voluit.

DE ELAPHE, SIVE, ELAPE, AVT ELOPE. Cap. XV.

C

ÆQVIVOCA.

SERPENS Elaps, vel Elops, si fortè Elephantias est, vt nonnulli tradunt, solo tactu, more Dryini (referente Eliota Anglo) squarosam cutis affectionem generat: ideoq; post Dryinum, hunc memorare libuit. Sed posteaquam hoc vocabulum, Elops, diuersa denotat animalia: propterea æquiuocationem in præsentia aperire opere pretium esse duximus. Etenim, præter Serpentem, ἔλοψ piscem rarum significat, quo capto, nautę ob secundam nauigationem, se, suaq; nauigia sertis coronant, deinde maximo plausu, & tibiarum sono ad litus appellunt. Et fortè hoc piscis genus olim ad cęnas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas deferebatur; quandoquidem Ouidius hunc piscem pretiosum appellauit in fragmento operis de piscibus, quando cecinit.

Elops piscis rarus.

Et pretiosus Elops nostris incognitus vndis.

D Neq; debemus admirari; siquidem in lauto quodam conuiuio apud Athenęum, hic piscis memoratur, & ἔλωψ per ω in vltima scribitur; quemadmodum etiam in quodam gręco piscium catalogo ἔλαψ legitur. Pręterea Theodorus Gaza ἔλοπα Aristotelis reddit Accipenserem. Vnde postea Martialis non immemor bonitatis huius piscis canebat.

Acipenser piscis.

Ad palatinas accipensera mittito mensas,
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Itaq; si multi authores accipenserem sturionem nuperorum esse volunt, rarum, & singularem piscem esse non erit mirandum: cum nostra etiam ætate in sumptuosis, & lautissimis cęnis desideretur. Alioquin ἔλλοψ per duplex λλ exponitur, cui vox in gutture pręcluditur, vel qui vocem edere nequit, vt mutus, quapropter hoc vocabulum à Poetis gręcis pro epitheto piscium vsurpatur.

Elops mutus exponitur.

NOMINA EORVMQVE ETYMVM.

Li. 2 obser. c. 51.

CVM sit apud nos controuersum, an varia nomina, quorum etymum hoc in loco sumus expressuri, vnum, & idem animal significent; rubricam synonymiæ vocabulo inscribere noluimus. Bellonius igitur in obseruationibus animaduertit, apud Incolas Lemni insulæ versari Serpentem vulgò Laphiati nuncupatum, quem eumdem esse scribit cum eo, qui à Veteribus Elaphis appellabatur: fortassis Elaps, vel Elops scribere voluit; nisi Elephantiam intellexerit, quem Serpentem Eliota Anglus nomen inde sortitum esse tradit, quia demorsos in lepram, seu Elephantiasim inducat. Aliter Elaps, vel Elops Serpentis nomen est, quem inter innocuos Nicander in Theriacis enumerauit his verbis.

> Ἀλλὰ χειμὴν ἄβλαπτα κινώπετα βόσκεται ὕλην,
> Οὓς ἔλοπας, λιβυάς τε, πολυστέφεας τε μυάγρους
> Φράζονται.

Quorum versuum sensus sic latino sermone redditur.

> *Per densas habitant syluas, per opacaq; lustra,*
> *Quos Elopas, Libyasq; coronatosq; myagros*
> *Dicunt.*

Elops cum Cæcilia confunditur.

Nonnulli interpretantur ἔλοπας διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν ὄπα, quoniam illis deficiat visus. Verùm hi scriptores hunc Serpentem cum Cæcilia confundunt, quæ Græcis ob cæcitatem Typhlops vocabatur; vt in proprio capite enucleatum fuit. Alij tradiderunt Elopes, vel Elaphes dici quasi ceruinos angues; fortè ab ἔλαφος, quæ vox ceruũ significat, aut quia huiusmodi Serpentes, ceruorum more, sint meticulosi, aut quia celeri cursu ferantur. Clarissimus Faloppius in libro de Tumoribus præter naturam, ponderans auxilia ad dissipandas strumas necessaria, meminit Ceruonis anguis, dum retulit longa consuetudine apud Nationem Apulam receptum esse, vt hoc genus anguis pro dissoluendis strumis vsurpetur: sed cum postea hunc eumdem Serpentem Caprimulgam etiam nominet, Boam intellexisse videtur. Deinde idem Author in eodem libro, pro delenda lepra Cerueram anguem commendat, alio nomine, Anzam nuncupatam: cum tamen intellexerimus anguẽ Aesculapij apud Patauinos Anzam cognominari. Vtcumque sit, Authores in nominibus huius animalis conuenire non videntur.

Cap. 18.
Ceruone.
Ceruera.
Cap. 22.

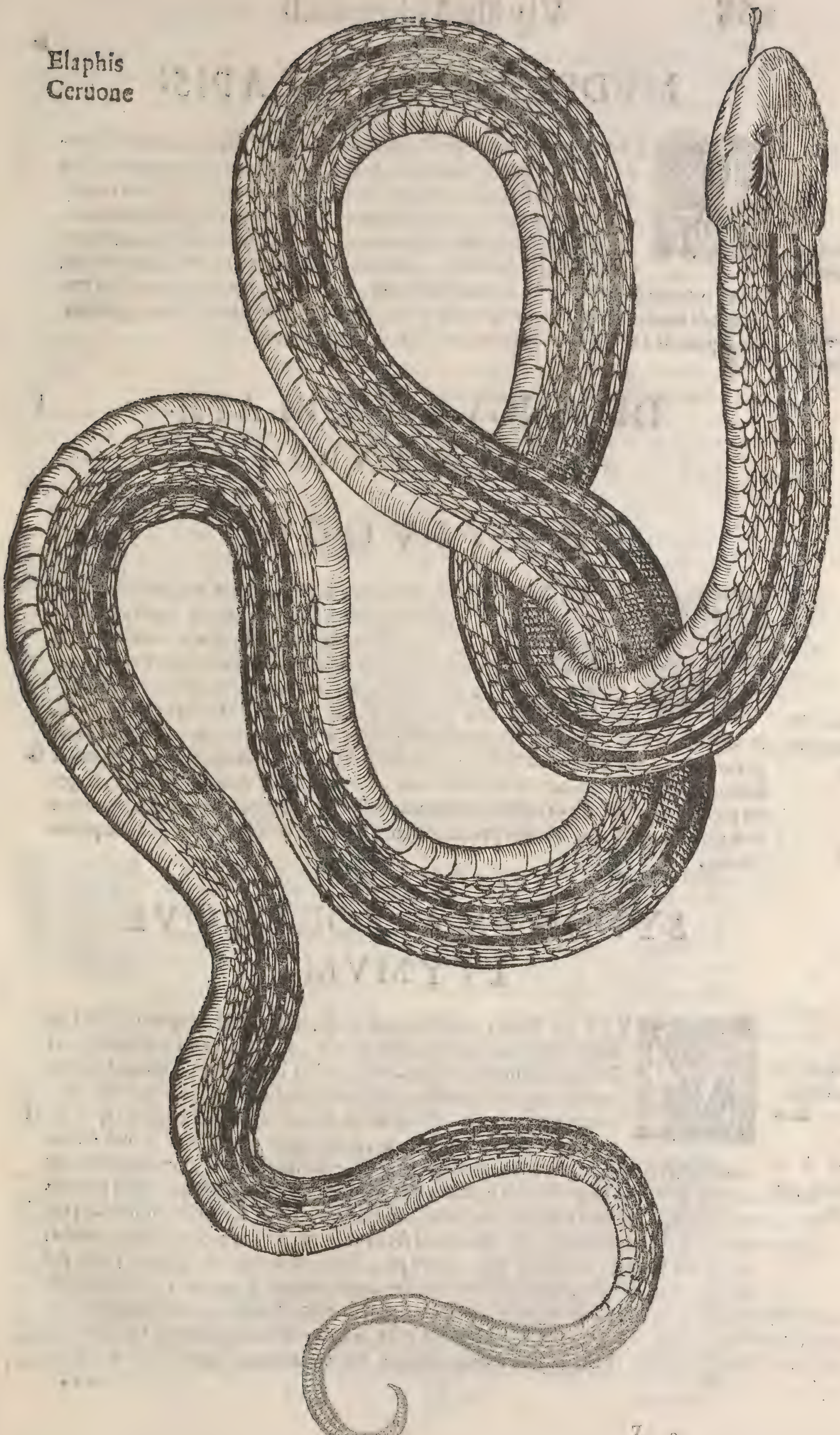
DESCRIPTIO.

MONACHI, qui commentati sunt Mesuem, promulgarunt Serpentes quosdam ceruinos similes esse nigris illis, qui multis in regionibus, & potissimum in Apulia sunt notissimi, neq; multum veneni participant: quapropter per hos fortè Boas intelligere voluerunt. Nos in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis, quod olim fuit doctissimi Vlyssis Aldrouandi, inuenimus coloratam iconẽ Serpentis, lõgitudinis trium pedum circiter, cuius venter lutei est coloris, & tergus coloris leucophæi, cum tribus lineis nigris à capite ad caudam vsq; percurrentibus. Sub icone hæc nomina extant scripta. Elope, vel Elape, fortè Nicandri, Elaphis quorumdam, Laphiati incolis Lemni insulæ apud Bellonium. Elephantias fortè, & Ceruone. Quamobrem vt Lectores huius animalis figuram contemplari possint, illam hoc in loco exhibemus.

Descriptio Ceruonis, cuius iconi datur.

ME-

Elaphis
Ceruone

MEDELA ICTVS ELAPIS.

SI Serpens, de quo in præsentia verba fiunt, est Elaps, vt nonnulli prodiderunt. Aetius examinans præsidia bestiarum venenatarum ictus debellantia, scribebat hunc in modum. Elapis porrò morsum tormina voluulosa consequuntur; aliter communibus auxilijs curantur, maximè verò ijs, quę tormina leniunt, & vrinam prouocant. His accedunt verba Plinij sic scribentis. Sunt ex piscibus seruatis medicinæ: namq; salsamentorum cibus prodest à serpente percussis; necnon contra bestiarum ictus mero subinde hausto; ita ut circa vespertinam horam cibus vomitione reddatur: peculiariter si patiens à Chalcide, Dipsade, aut Elape demorsus fuerit.

Diuretica conueniũt.

Vomitus laudatur.

DE ANGVE ÆSCVLAPII. Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

POSTEAQVAM in capite antecedenti naturam eorum Serpentum ponderare cæpimus, qui à Nicandro inter innocuos enumerantur; libuit in præsentia anguis omnium mitissimi historiam examinare. At quoniam Serpẽs hic, ad mentem Aeliani, παρεια, scilicet Pareas nuncupatur, nonnulla circa ambiguitatem huius nominis annotare decreuimus. Etenim hoc vocabulum aliquando substantiuè sumitur, & tunc ex Aeliani sententia, Serpentem Aesculapij designat: quandoq; adiectiuè vsurpatur; ideoq; legimus apud Suidam, & Hesychium ὄφεις παρείας, nempe Serpentes bucculentos: siquidem bucculentum animal cognominatur, quod grandi ore, & genis plenioribus est insignitum. Idcirco Ammonius referebat, quòd παρειαὶ oxytonum sunt genæ hominis; sed παρεῖαι penamflexum Serpentes quidam ore amplo esse perhibentur.

Pareas Serpens Aeliani.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

MVLTA, & rara præsidia, quæ ab Antiquis huic Serpenti inesse credebantur, ei tantum & splendorem, & dignitatem addiderunt, vt Aesculapio numini valetudinis tutelari dicauerint; illumq; Aesculapij anguem, necnon etiam Anguem simpliciter, scilicet per excellentiam nominauerint. Neq; immeritò id factum esse constat, quia solus inter Serpentes innocuus, & benignus esse fertur. Apud Aelianum hic Serpens Pareas nuncupatur: propterea ab Aristophane in Pluto introducitur Carion seruus sic loquens cum noctu in æde Aesculapij, anus ollam pulmenti plenam custodiret, & manum extenderet, clanculum sibilans arrepsi, & manum mordicus tanquam Pareas Serpens arripui: Itaq; apud Aelianum, ex sententia Apollodori, παρεία, & παρώα scribitur: quamuis hoc nomen per ε scriptum multis non placeat; nam per ει diphtongũm propriam scribẽdum erat, deriuando nomen à παρειά, aut per diphtongum impropriam scilicet per η iota subscripto, sic enim Aeolicè nomen maxillæ scribitur. Aut deducendum erat nomen à voce παρήιον idem significante: quandoquidem hæ voces etiam μιλτοπάρηος, nimirum habens miniatas maxillas, & καλλιπάρηος,

Anguis Aesculapij cur dicatur.

lib. 8. de Anim. cap. 12.

Pareæ Serpentis etymologia.

A ρηος habens genas pulchras, ex Varino, per diphtongum ει in penultima scribendæ erat; cum à παρειὰ originem ducant, sed vsus obtinuit, vt per η scriberentur. Aduertendum autem est, quòd παρεία nomen est commune, παρηὰ Doricum, & παρειὰς poeticum.

Itaq; Serpens hic vocatur παρείας, παρὰ τὸ πεφυσιωμένας, καὶ μεγάλας παρειὰς ἔχειν. Quoniam maxillas quodammodo tumidas, & magnas habeat: cum παρειὰ Latinis maxilla, & gena reddatur. Alij deriuant etymum à πάροιον, quæ vox interdum pro πρᾶον mite, & mansuetum significans, vsurpatur. Vnde Paream Serpentem denominatum conijciunt, quoniam tanquam mansuetus à cunctis innoxiè pertractari possit: quamuis prior etymologia magis probetur. Legitur etiam apud Hesychium, & Varinum πυῤῥίας, nempe pyrrhias Serpens à colore sic nuncupatus. An verò idem sit cum Parea multi dubitant; nam color pyrrhius rufus est, & quidam Serpentes pareæ colorem æris repræsentant; potest autem color rufus appellari: etenim Paroi equi à colore rufo nuncupati fuerunt, vt in historia Equorum relatum fuit.

Alia Etymologia Pareæ.

Paroi equi quales.

B Apud Rauisium Textorem, in officina, legitur Pharias Serpens oculis velox, ore lato, morsu non maligno, hac de re Aesculapio dicatus: postea addit absurdum dictu, nimirum hunc Serpentem gradientem in terra sulcum cauda imprimere, quoniam propè caudam pedes habeat. Non est reuocandum in dubium hunc authorem de Parea angue locutum fuisse; quandoquidem Lucanus idem nomen vsurpat, quando canit.

Pharias Serpens.

L. 9. Pharsal.

Et contentus iter cauda sulcare Pharias.

Sed melius legitur Pareas, aut potius Pareas: quamuis expositores Lucani id metri causa factum esse tradant. Albertus quoq; citans versum Lucani Pharcam appellat. Apud Vuotonum legitur Parous, vel Pareas. Ideo Gesnerus putauit hunc Serpentem esse illum, quem Circulatores Marsi Baron, quasi Paron, vel Pareum nominant. Alij Pagerina, nomine à Parea fortè detorto vtuntur. Idem Gesnerus, ad exprimendum græcum etymum, Germanicè vocat hunc Serpentem Ein Baggen schlang, quia Baggen Germanis idem est, quod bucca, vel gena Latinis. Italis dicitur Bissa bona, Patauij Anza, Bononiæ Bissa Angela, non ab Angelo desumpta nomenclatura, vt multi perperam existimant, sed interpollato anguis nomine, nimirum Bissa Ange: cum anguis, vt superius fuit explicatum, per antonomasiam, hoc animal significet.

Baron anguis.

Pagerina Serpens.

C

DIFFERENTIÆ.

HVIVS Serpentis, ratione loci, varias esse differentias existimamus: propterea quòd varij authores promulgarũt in diuersis regionibus innoxios etiam Serpentes versari. Gesnerus in primis narrat, ex epistola cuiusdam viri fide digni, oppidum quoddam Vuiszliza cognominatum à Cracouia nouem milliaria distare, vbi plurimi Serpentes vagantur, & aliquando in lectis etiam inueniuntur, sed venenatos esse negant, quia nemo vnquam ab illis læditur. Sunt etiam, ex Olao Magno, domestici Serpentes in extrema Aquilonis plaga, qui lacte vaccino, aut ouino alti, cum infantibus sub tectis colludunt, & plerumq; in eorum cunabulis, tanquam fidi custodes dormiunt. Verùm si quandoq; incendio domus deleatur, aut incolæ, pestilentia sæuiente, pereant, in antris ædium Serpentes conduntur, & se adeò propagant, vt nouis habitatoribus magnam difficultatem pariant.

D

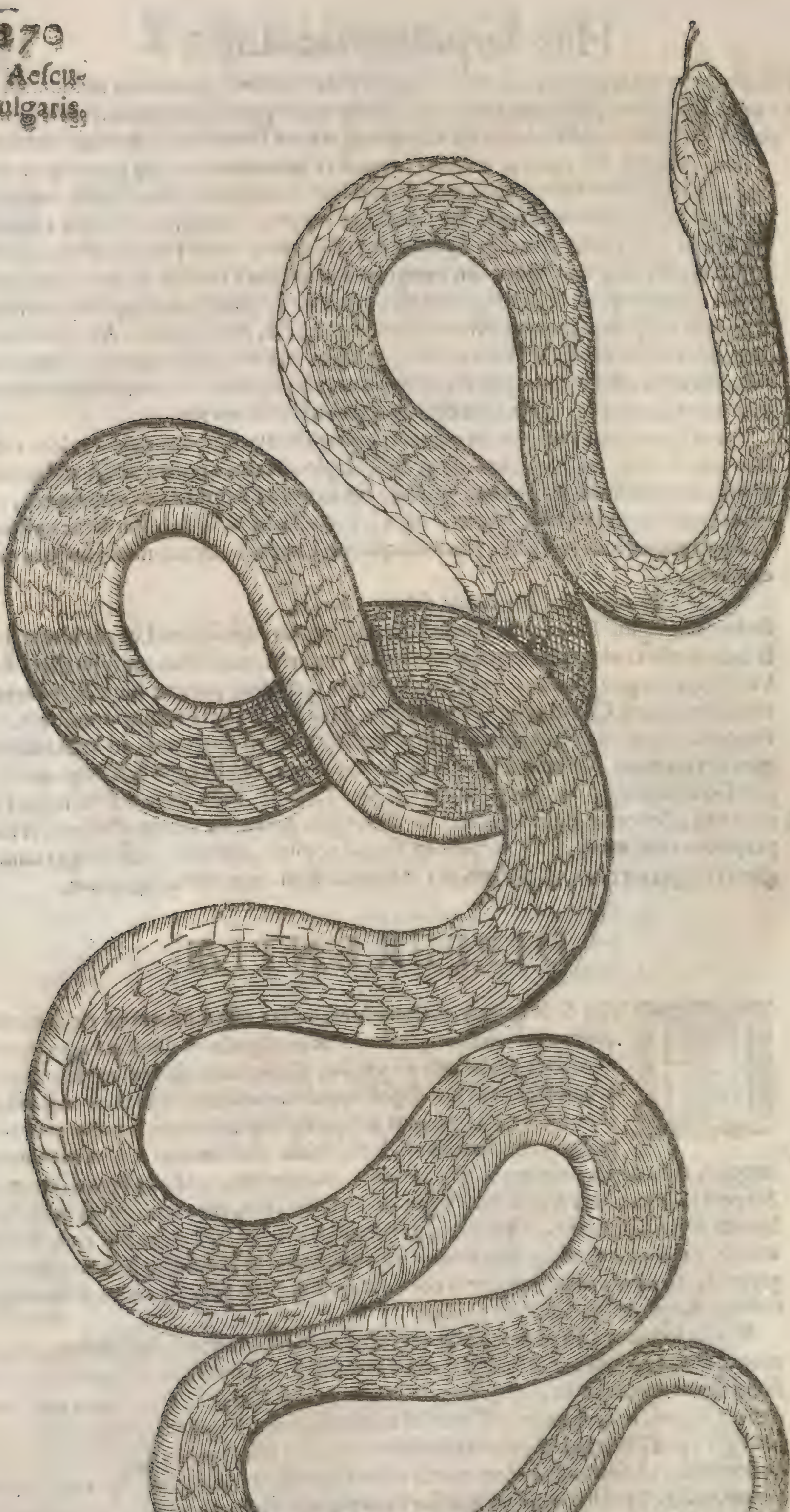
Angues innocui vbi.

Rursus Ioannes Leo, in descriptione Africæ, rem recitat penè admirandam, quòd in monte Ziz Mauritaniæ, quidam Serpentes innocui stabulantur, qui cũ hominibus adeo familiariter versantur, vt prãdij tempore, nõ secus ac feles, aut canes micas à mensis cadentes legant, neq; cuipiam nisi lacessiti iniuriã inferant. Prædictis similes tradit Iulius Scaliger apud Pyrinæos Bigerones diuagari, qui non solum innoxij sunt, sed etiam sub eodem tecto versantes de eadem mensa cibum familiariter capiunt. Iterum Gesnerus prodit, quòd circulator quidam Marsus Venetijs ostendebat Serpentem Pareæ valdè similem, capite eleganti, & subflauo, corpore nigricante, maculis purpureis distincto, in lateribus linea quædam secundùm longitudinem conspicua erat, quæ paulò supra caudam terminabat, & infra caput per spatium palmi incipiebat. Longus erat Serpens dodrantes

Serpentes innoxij in monte Ziz.

Serpens Pareæ valde similis.

Anguis Aescu-
lapij vulgaris.

Anguis Aesculapij niger.

drantes quatuor cum dimidio, & ex plaga orientali delatus erat, insuper veneni nihil participabat, quoniam circulator totum anguis caput ori suo inferebat. Tandem Edoardus Vuotonus scriptis mandauit Paream Serpentem in Syriæ locis potissimum versantem duplicis esse generis: nam alij colorem æris referunt, alij verò nigricant, & si morsum inferunt non enecant; cum, ob ictus, leuis tantummodo inflammatio oboriatur: hi profectò erunt similes nostratibus, quorum alter, pallidi est coloris, alter verò nigredine perfusus est, quorum icones in superiori pagina exhibemus.

Vbi potissimum versetur.

E

DESCRIPTIO.

PAREAS, ex Aeliano, lato ore esse perhibetur, mordendo nihil nocet, sed cum mitis sit, atq; benignus humanissimo Deorum Aesculapio fuit consecratus. Et quamuis Aesculapij anguis, qui grassante pestilentia, Romam aduectus fuit, cristas habuisse tradatur, vt Ouidius recitauit, quando sic cecinit.

L. 15. Metam.

F

——— cum cristis aureus altis
In serpente Deus prænuncia sibila misit.

Quæ prærogatiua nostro serpēti Aesculapij non assignatur. Nihilominus notandum est, poetas interdum licentiosis carminibus quasdam prosequi historias, illasq; non sine aliquo figmento exarare. Quocirca Ouidius hunc anguem cristis fortè insignitum esse finxit, non solum vt in animis hominum religionem, sed etiam vt magnam admirationem augeret, præterquam quod multi scripserunt illū anguem fuisse draconem, quare historia draconis legenda est. Noster tamen Aesculapij anguis oblongus est, sublutei coloris, aut rectius porracei obscurioris, & magis circa tergus nigricātis. Color partis inferioris prorsus est viridis, albescens tamen, qua de re vulgo apud nos aliquando dicitur Bissa bianca. Aut fortè ad contradistinctionem alterius anguis Aesculapij, qui totus nigricat. Dicunt aliqui, quod nota quædam instar crucis in dorso huius animalis apparet, fortassis ex quodam squamarum, aut laminarum ordine: quamuis in aliquibus hoc signum non deprehendatur.

Nostratis descriptio.

G

ANATOMICA.

EXTERNIS huius bestiæ partibus diligenter obseruatis, internas etiam aliquantisper ponderare, non à ratione alienum esse iudicauimus. Quamobrem omissis interaneis, quæ extis, & intestinis aliorum serpētum non sunt valdè dissimilia, de quibus in Anatomicis aliorum anguium, & potissimum viperarum disseruimus; Sceleton maximè terrestre, & proinde aridissimum huius Serpentis exhibemus longum dodrantes quinq; circiter, in cuius summitate caput proportione oblongum proponitur considerandum, vtrinq; in ceruice duabus paruis eminentijs conspicuum, inter quas locus vacuus apparet. Maxillæ dentibus vtrinq; multis valdè acutis, & reflexis sunt armatæ. Præterea Sceleton à capite ad caudam vsq; in magnam exilitatem paulatim attenuatur: quemadmodum vnusquisq; in icone sequentis Sceleti meditari poterit.

Longitudo sceleti anguis Esculapij.
Exilitas cōsideranda.

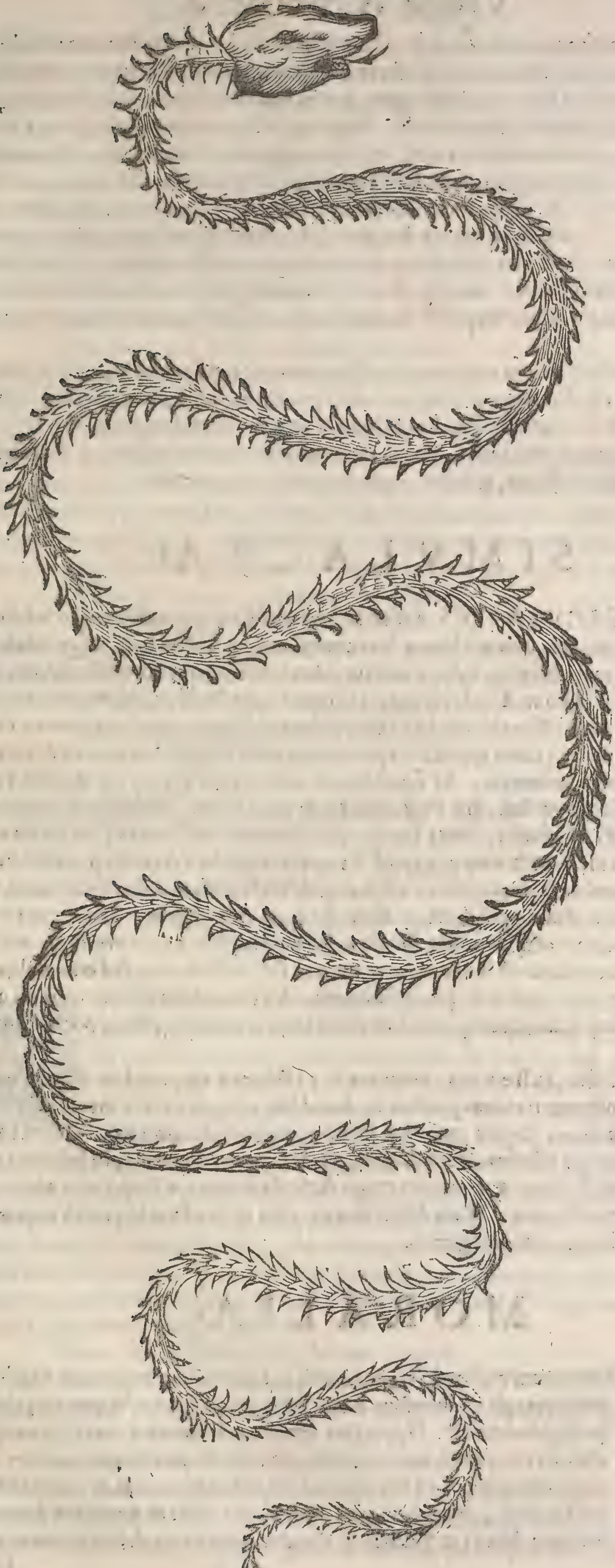
H

NATVRA, ET LOCVS.

HIC Serpens, quamquam benignus, & mitis, ingentes tamen irarum motus aliquando concipiens, non absque offensionis causa, ictum imprimit. Etenim anguem huius generis duabus vlnis longiorem à quodam iuuene pertractatum obseruauimus, qui iuuenis, vt in medio anguis corpore nodum formaret, illum instar funis implicabat, dum autem caput ex vna parte, & caudam ex altera traheret, vt nodus in medio magis coiret, anguis ira percitus manum pertractantis momordit, & ex vulne-

re

Sceleton anguis Aesculapij.

Quod incommodum ex morsu huius anguis sequatur.

re copiosus etiam sanguis effluxit, sed nullum aliud inde incommodum emanauit: cum hoc animal veneni prorsus expers esse feratur. Verumtamen nisi irritetur, ab omnibus facilè tangitur, in sinu fouetur, & refrigerij gratia, interdũ diebus canicularibus à multis contrectatur, & de collo suspenditur. Amplius in signum benignitatis erga humanum genus, viperæ hominibus exitiosæ ab hoc angue vorari dicuntur. Præterea huius animalis excrementa gratum mosci odorem spirare traduntur. An verò omnes huius generis Serpentes, & an determinato tantùm tempore id præstent, nondum nobis est compertum. Meminimus itinerantes per alpes, & montana loca, æstiuis diebus, secus aliquas sepes, & rudera, suauem veluti mosci percepisse odorem, & incolas interrogasse, an aliqua planta iucundi odoris ibi spontè cresceret, & respondisse talem odorem à quibusdam albis Serpentibus dimanare. Vnde illos esse angues Æsculapij conijcimus.

Hic anguis gratũ odorẽ spirat.

Locus natalis.

Si locum natalem horum anguium inuestigemus; notandum est hoc Serpentis genus, tàm album, quàm nigrum vbiq; ferè in agro Bononiensi, multisq; alijs in locis Italiæ stabulari, & ita domesticè cũ hominibus se gerere, vt multotiès dormitum ituris sine pauore in lectis inueniantur. Immò pueri hos sæpissimè manibus, & sinu abditos gestant, vt timidas mulieres, & cæteros pueros perterrefaciant.

SIMVLACRA.

Synt. 7. Insula Tyberina quã formã habuerit.

AESCVLAPIVS multis in locis, sed Romæ potissimum in insula Tyberina, summis honoribus cumulatus, & cultus fuit. Quæ insula formam biremis habere videtur, cum eam formam accepisse dicatur à naui, in qua Æsculapij anguis Romam aduectus fuit. Nunc etiam (annotante Gyraldo) in Diui Bartholomæi hortis, nauis marmorea cernitur, in cuius sponda Serpentis reptantis effigies insculpta est, ne tanti Serpentis memoria deleretur. At simulacrum Æsculapij ex auro, & ebore à Trasymade Pario elaboratum describit Pausanias hunc in modum. Sedebat Æsculapius in throno virgam manu tenens, altera supra caput Serpentis collocata, cui etiam canis assistebat. Rursus idem author narrat apud Sicyonios templum Aesculapij fuisse, in cuius vestibulo imberbis Aesculapius ex auro, atq; ebore fabrefactus conspiciebatur, sceptrum altera manu, altera verò fructum domesticæ pinus stringens. Diuulgabant autem illi populi ipsum ex Epidauro in speciem Serpentis ad se mulorum bigis vectum fuisse. Hinc colligendum est hunc Serpentem non solùm Romanis, sed etiam alijs populis fuisse impertitum. Eusebius quoq; describens Aesculapij simulacrum, baculi quasi ægrotantium sustentaculi, & Serpentis inuoluti tanquam animæ, & corporis salutaris signi meminit.

Aesculapij simulacrũ multiplex.

Alia simulacra cum figuris anguium.

Demùm Pausanias, in Bæoticis, memorauit ad Ercynæ ripas ædem esse, in qua signum est virgo anserem manibus præferens, deinde fluuios, & fontes intra speluncam esse, & multa simulacra stantia, quorum sceptris angues circumuoluti obseruantur. Hinc aliqui conijciunt esse simulacra Aesculapij, & Hygiæ; quamuis alij suspicari possent esse Triphonij, & Ercynæ: cum non magis Aesculapio, quàm Triphonio angues ab Antiquis consecrati fuerint. Plura de his simulacris legendi sunt in primo capite huius libri, ad quod lectorem relegamus.

MORALIA.

SI ex natura maligni Serpentis aliquod morale documentum hausimus; multò magis ex moribus huius benigni in omnes Serpentis, aliquid percipiendum est. Hyperides igitur in Oratione contra Demadem, rhetores serpentibus similes esse protulit. Serpentes enim omnes odio digni videntur, & ex his viperæ hominibus improbæ, & exitiosæ sunt; Pareæ verò, nempè angues Aesculapij viperas deuorare feruntur. Hinc Hyperides sentire videtur (vt Suidas, & Varinus annotant) rhetores omnes malos

A los esse, verùm ex ipsis alios alijs esse hominibus nocentiores, non impunè tamen, quoniam hi postmodum ab alijs rhetoribus superantur. Nos non de rhetoribus, sed de causidicis hanc similitudinem euulgare possumus, qui cunctis nocui esse feruntur: primitus obsunt aduersarijs, dum eorum iura quibusdam rationibus debellare nituntur: magno etiam sunt clientibus incommodo, dum eorum numos, & munera in dies expectant: præterquamquod alij alijs sunt nocentiores, consequenterq; alij ab alijs superantur. De his canebat quidam poeta hunc in modum.

Causidici assimilãtur serpẽtibus.

Pinguius & melius siquidem declamat, agitq;
Causidicus, palpet quem tua larga manus.
Sæpè Oratores spatioso ex orbe petuntur,
Vt prolongari iurgia nostra queant.
Vtq; phaleratis verbis diffundere causam
Possint, & legum garrula verba loqui.
Causidico à tali Iudex citò fallitur is qui
Iudicij sceptrum simplicitate regit.

B Possumus quoq; hos Serpentes comparare ad illos homines, à quibus, firma animi constantia, aduersa non secus ac prospera feruntur. Quandoquidem hi angues benigni summa patientia, à pueris, à mulieribus, & deniq; à cunctis innocuè se contrectari permittunt, & non nisi acriter lacessiti mordent. Idq; non est mirandum, quòd aliquando mordeant: cum patientia læsa in furorem degenerare soleat: iuxta illud distichon.

Homines mites, & patientes his anguibus comparantur.

Qui patitur vincit, tandem patientia læsa
Fit furor, & patiens fit furiosus homo.

Viri autem prudentes vocem populi curare non debent, & linguas mordicus lacessentes stabili patientia nihili pendere, iuxta præceptum hoc disticho contentum.

Nil sapiens curet vani ludibria mundi,
Attendatq; nihil, quod vaga turba ferat.

C DE HYDRO, SIVE NATRICE. Cap. XVII.

ÆQVIVOCA.

CVM in Aristotelis præclara animantium historia hoc scriptum legerimus, Serpentiũ alios terrestres, alios aquatiles esse, rationi consonũ esse existimauimus, examinata terrestrium natura, ad aquatilium mores ponderandos accedere. Verùm quoniam hydrus apud Hesychium, & Varinum pro determinata Serpentis specie vsurpatur, quæ in aquis dulcibus vitam degit. Aelianus, & Solinus marinos etiam Serpentes hydros nuncuparunt, quos alij Authores græci ὄφεις θαλάττιους, nimirum angues marinos vocitarunt: nos in præsentia de hydris simpliciter dictis per aquas dulces vagantibus, prima fronte, disseremus, vt deinceps de marinis etiam verba fiant.

Ordinis ratio.

Hydri angues aquatiles.

D Itaq; nominis ambiguitatem contemplantes, Hydrum æquiuocum esse nomen comperimus: siquidem hoc vocabulum à Poetis, pro quocumq; Serpente interdum sumitur: vt patet in hoc disticho, quod de Hercule in cunabulis degente, & Serpentes manu strangulante circumfertur.

Fertur adhuc infans elisos faucibus Hydros
Alcides nuda dilacerasse manu.

Ouidius quoq; in suo transmutationum opere verba faciens de capillis Medusæ in angues transfiguratis, sic canit.

Gorgoneos crines turpes mutauit in Hydros.

Li. 3. Met.

Sexcenta huius generis exempla, quę apud Virgilium, & alios Poetas leguntur, in medium afferre possemus; sed, breuitati studentes, ad alia æquiuoca huius nominis enucleanda descendemus. Hydrus igitur in historia quadrupedum digitatorum lutra,

alio

Lutra Enhydrus vocatur. alio nomine enydrus, siue enydris nominabatur. Alij tradunt Hydrum nomen fluuij, & montis fuisse; sed Hubertus Goltzius authores sententijs variare asseuerat: siquidem sunt, qui Hydrum, sunt, qui Hydruntum pro eodem oppido in Messapijs scribant. *Hydrus fluuius.* Est quidem (eodem Goltzio teste) Hydrus Cretensium colonia; quoniam hi populi, ob Soli siccitatem, rerum omnium penuria oppressi, oraculo moniti ad locum irriguum, nempè ad Hydruntum, nondum ædificatum confugerunt. *Colonia Cretensium hydrus dicta.* Hydrus hydruntis, ex Perotto, vrbs est in litore maris Adriatici inter Leucas, & Brundusium sita. Immò in Lexico geographico hydrus, siue hydruntum *Otranto* vulgo dicitur vrbs Salentinorum, vbi etiam est fluuius eiusdem nominis, quem fortè memorauit Lucanus, quando cecinit, *Hydrus vrbs vbi sit* *Li. 5. Pharsal.*

> *Et cunctas reuocare rates, quas auius Hydrus*
> *Antiquusq; Taras.*

Fuit deniq; tanti momenti Hydrus apud Veteres, vt locum inter cætera sydera meruerit. *Hydrus constellatio.* Etenim Hydrus est constellatio austrina, quæ per tria Dodecatemoria, nimirum Leonis, Virginis, & Libræ extenditur, cui alia constellatio Coruus nuncupata insidet. Huius fabulam Ouidius in fastis prosequitur, dum narrat, quòd Coruus ab Apolline *Fabula hydri.* aquatum missus, cum diutissimè expectasset, dum ficus maturescerent, ijsq; tandem maturis satiatus longum Hydrum vnguibus apprehendit, huncq; aquarum obsessorem, *Lib. 2. fast.* & longæ moræ authorem coram Apolline sibi fuisse finxit. Versus autem Poetæ sic se habent.

> *Fortè Ioui Phœbus festum solenne parabat,*
> *Non faciet longas fabula nostra moras.*
> *I, mea, dixit auis, ne quid pia sacra moretur,*
> *Et tenuem viuis fontibus affer aquam.*
> *Coruus inauratum pedibus cratera recuruis*
> *Tollit, & aereum peruolat altus iter.*
> *Stabat adhuc duris ficus densissima pomis,*
> *Tentat eam rostro, non erat apta legi.*
> *Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,*
> *Dum fierent tarda dulcia poma mora.*
> *Iamq; satur nigris longum rapit vnguibus Hydrum*
> *Ad Dominum redijt, fictaq; verba refert.*
> *Hic mihi causa moræ, viuarum obsessor aquarum,*
> *Hic tenuit fontes, officiumq; meum.*
> *Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus, & audes*
> *Fatidicum verbis fallere velle Deum.*
> *At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,*
> *De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.*
> *Dixit, & antiqui monumenta perennia facti*
> *Hydrus, Auis, Crater sydera facta micant.*

Natricis æquiuocatio. Hactenus nominis græci huius serpentis ambiguitatem meditati sumus: modò ad latinum vocabulum nosmet conuertemus. Itaque ὕδρος, nempe Hydrus, Latinis redditur Natrix, quæ vox sua non caret æquiuocatione; etenim si Natrix est serpens, Natrix etiam mulierem natandi peritam significat. Amplius Natrix scuticam huius serpentis fortè figuram æmulantem indicat: idcirco Despauterius scribebat Natricem crassam, *Natrix mulier.* & capitatam natibus impressam in penultima syllaba corripi, & Natricem pro muliere *Natrix scutica.* nandi perita produci. Demum planta Ononis non spinosa luteo flore nuncupata, Natrix Plinij Herbariorum Lobellio nominatur, nec fortè præter rationem, quandoquidem in alueis fluminum sæpissimè inuenitur. *Natrix planta quæ.*

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

Nomina græca.

CVM hic ſerpens aquatilis, nominibus varijs, inſigniatur; primum à græcis inchoabimus. Nam apud Heſychium, & Varinum ὕδρος, καὶ ὑδραλῆς ſerpens aquaticus exponitur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua, qua hic ſerpens plerumque delectatur. Alioquin ex eiſdem Lexicographis græcis καρορὺς Hydra eſt apud Cretenſes. Item pro hoc ſerpente ἔνυδρος, ſiue ἔνυδρις legitur: ſed hoc nomen eſt nimis generale, comprehendit enim quicquid in aquis degit; quamuis Plinius, prædictis nominibus ad hunc indicandum ſerpentem, aliquando vtatur. Potius Χέρσυδρος idem nomen, quod ὕδρος ſumatur, quoniam hic ſerpens terram, & aquam colat. Vnde Nicandri interpres id totum explicat hunc in mudum. ὁ Χέρσυδρος ὕδρος πρότερον ἐκαλεῖτο, ὕστερον δὲ Χέρσυδρος διὰ τὸ ἐν ὕδατι, καὶ ἐν Χέρσῳ διατρίβειν. ſcilicet Cherſydrus primum Hydrus dicitur, dum colit aquas, poſterius verò Cherſydrus, quoniam in aquis, & in terris diuagetur. Quamobrem diuerſa huius ſerpentis natura effecit, vt hoc animal varias ſortiretur nomenclaturas, quæ non ſolum apud Græcos, verum quoque apud Latinos leguntur. Latini enim, hunc ſerpentem in aquis verſantem, Græcos imitati Hydrum, & Natricem appellarunt; quando verò, vrgente æſtu, exſiccatis ſtagnis, & paludibus, hunc ſerpentem in terris diuagantem obſeruarunt, pariter æmulati Græcos animal Amphibium, & Cherſydrum indigitarunt.

Opinio interpretis Nicandri.

Cherſydrus

Diſcrimen inter hydrũ & hydrã.

Animaduertit tamen Perottus, quòd Hydrus pro angue aquatili mare, & Hydra pro fæmina ſumitur: dummodo, per Hydram, monſtrum illud Lerneum ab Hercule interfectum non intelligatur, de quo poſtea ſuo loco verba fient. Et quãdo Aelianus Hydras fæminino genere nominauit in Corcyra genitas, & maligno flatu hominem perſequentem reprimentes, proculdubio Dryinos intelligere voluit, qui tetro odore ſemitas replent. Præterea Latini hunc Serpentem à nandi peritia Natricem cognominarunt, ſed notandum, quod vox, Natrix, ſpeciem anguis indicans maſculino genere effertur, vt voluit Priſcianus. Quocirca apud Lucanum legitur.

Dryinus hydra dicitur Æliano. Lib. 5.

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Coluber aquatilis qualis Serpens.

Calabricus Serpens.

Lutrix Gazæ.

Et apud Baptiſtam Mantuanum habetur. *Natrix inimicus aquis.* Gillius in Aelianum hoc animal Colubrum nuncupauit, nec præter rationem; cum Hydrus, & Coluber aquatilis minimè diſcrepent: quamuis Plinius ſcripſerit iecur aquatici Colubri, item Hydri tritum, & potum lithiaſi laborantibus prodeſſe, quaſi Serpentes diuerſos eſſe ſtatuerit. Nos tamen vnà cum Geſnero vnum, & eumdem eſſe Serpentem opinamur. Georgius Agricola Calabricum Virgilij Serpẽtem in hoc Natricum genere collocauit. Hermolaus Barbarus in Plinium admiratur, cur à Theodoro Gaza nomen græcum huius animalis reddatur Lutrix, nouum potius nomen fingens, quam priſco Natricis vocabulo vti, quo Cicero, Columella, Lucanus, & alij Authores claſſici vſi ſunt. Quamobrem concludendum eſt Natricem Latinorum, & Hydrum Dioſcoridis à Cherſydro Nicandri haudquaquam diſcrepare. Neq; aſſentiri debemus Lucano, qui, vt optimè notat Georgius Agricola, Natricem à Cherſydro diſcriminauit.

Sophocles verba faciens de Serpente, qui Philoctetem læſit, modò Hydræ, modò Echydnæ, ſcilicet viperæ meminit: ideoq; Euſtathius iure optimo ponderandum proponit, num duobus his nominibus diuerſi Serpentes deſignentur. Nos, quoad nomina, diuerſa eſſe animantia, ſed, quoad mentem Authoris, vnum tantùm eſſe animal arbitramur: tum quia Poetæ aliquando ſpeciem pro ſpecie, & interdum ſpeciem pro genere vſurpant; tum etiam, quia nonnulli, viperarum aquatilium nomine, Natrices intelligunt, vt Cardanus, qui viperas aquam incolentes (voluit dicere Natrices) aut parùm, aut nihil veneni participare retulit.

Viperæ aquatiles Cardani quæ.

Munſterus in Dictionario trilingui, Zepha, nomen hæbraicum, Hydrum interpretatur, cum aliter hæc vox, in Dictionario hæbraicolatino, aſpis, vel regulus exponatur. Præterea multa nomina barbara huius animalis apud Auicennæ interpetes, Arnoldum,

Nomina barbara. *Lib.4. fen. 6. tract. 1. c.29.* *Cap.31.*

& Albertum leguntur: vt Handrius, Andrius, Abides, Kersudurus, & similia: siquidem Auicennas hunc Serpentem in aquis viuentem, ex Græcorum sententia, Andrium, & in campis degentem Kersudurum, pro Hydro, & Chersydro, cognominauit. Insuper Auicennas dubitat, an Hydra, & Andrius, pro nomine vnius, & eiusdem Serpentis proferri possint. Verùm cum Auicennas signa morsus Hydræ symptomatibus ictus Hydri Dioscoridis valdè similia esse promulget; proculdubio Hydram, & Andrium vnum, & eumdem Serpentem esse pronunciamus. Syluaticus Echydrum, & Aspisticon, anguem in aquis viuentem, ob vehementiam suæ siccitatis, esse protulit. Italis dicitur Marasso d'Acqua, Anglis Vuatter ader. Polonis Vuodnyuuaz, nempè aquatilis Serpens. Germanis Nater nomine, quasi deflexo à latina voce, Natrix; Vnde Albertus vocem germanicam, latinam reddens Naderam hunc Serpentem nuncupauit. Padera ab aliquibus profertur, sed nomen, pro Nadera, aut Nater corruptum est. At quem Serpentem Germani hoc nomine, Nater, intelligant, Authores ambigunt. Gesnerus tamen Natricem, vel Chersydrum esse arbitratur. Belluacensis, & Author libri de natura rerum monimentis mandarunt Naderam esse Serpentem in Germania, crassitudine brachij, colore ventris luteo, & dorso virenti, cuius halitus adeò noxius esse fertur, vt in cortice virgæ recenter cæsæ, & ori animalis admotæ vesicæ felleæ excitentur; immo fulgens gladius pariter ori bestiæ admotus lingua veneno inficitur, quod ad summitatem vsq; gladij defertur. Amplius si pes hominis à dente huius animalis vulneretur, illicò maligna qualitas, ob vim igneam veneni, toti corpori communicatur. Idcirco patiens per pedem confestim suspenditur, ne venenum ascendere possit. Hinc Gesnerus ab hac ignea vi veneni, Paderam, seu Naderam prædictorum Authorum à Chersydro Nicandri minimè discrepare existimauit.

Nadera & Padera quę nomina. *Descriptio Naderæ.*

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

Hydrus in aquis pulcherior.

HYDRVS in terra versans Nicandro squalidus, & decolor esse perhibetur; quasi in aquis degens pulchrior, & nitidior refulgeat. Hocq; assertum à doctrina Plinij minimè recedere videtur, qui aliquādo pulcherrimum anguium genus in aquis diuagans Hydros nuncupauit. Alioquin Hydrus forma aspidem refert, præter ceruicem, quæ non ita lata conspicitur, deinde cinereo est colore, & nonnullis notis spectabilis, vt Virgilius meminit his versibus.

L.3. Georg.

Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
Squamea conuoluens sublato pectore terga,
Atq; notis longam maculosus grandibus aluum.

Nicander olim figuram Dryini perpendens, ei caput planum, & humile, quale hydro attribuebat; postea paulò inferius hunc Serpentem aspidi assimilabat his verbis.

Nunc mea Chersydrum facili dic carmine musa,
Qui pare productu, similantiq; aspida vultu
Exprimit.

Scholiastes Nicandri Chersydro duas linguas assignauit; sed hanc proprietatem omnibus Serpentibus communem esse opinamur: cum angues cuncti linguas bifidas, & non duas exerere videantur. Gesnerus tradit in balneo Thermarum ad Limagum fluuium sæpè angues versari, à quibus neminem læsum intellexit. Hi sunt dodrante paulò longiores, colore fusco, vel cinereo obscuro, cauda tenui, ventre albo, maculis nigris distincto, quales in alijs ferè Serpentibus obseruantur, capite longiusculo non lato, quos Serpentes aliquando in amplam magnitudinem excrescere audiuit. Iconem huius Serpentis apud Gesnerũ intuens Bellonius, Hydrum esse asseuerauit. Hos Hydros vulgares esse existimamus, qui circa nostras Thermas Porrectanas assiduè versantur: interdum ab ore fontis Porrectæ veteris vnà cum aqua exeunt, & illicò per terram reptantes aufugiunt: illuc enim ratione caloris aquarum confluere arbitramur: immò incolæ nemini vnquam nocuisse referunt.

Descriptio Hydri Gesneri.

Ex altera parte multi aliarum regionum Hydri maximam pernitiem afferre solent. Nam tradit Crescias Cnidius, referente Aeliano, in flumine Argade ad Persicam Sittacem

Li.16. de Anim. cap. 42.

A tacem sito, copiosos Serpentes capite albo, reliquo corpore nigro, & longitudine quatuor cubitorum generari, qui interdiu sub aqua natantes viatoribus minimè sunt cõspicui, noctu verò aquantibus, vel lintea lauantibus exitio esse solet. Iuba quoq; recitat, referente Plinio, in Troglodytis esse lacum à malefica vi insanum appellatum, qui ter singulo quoq; die saporẽ aquæ mutat, qui primò amarus, deinde salsus, & mox dulcis euadit, vbi Serpentes vicenum cubitorum in vndis versantes obseruantur. Item Gesnerus ex chronicis Tigurinorum manuscriptis pronunciauit, quòd die vigesima quinta Maij anni nonagesimi noni supra millesimum, & quadringentesimum, in Heluetijs Vrbe præclara, Serpens immensæ magnitudinis, sub Ponte Vrsæ amnis, natare visus est, & Spectatores viginti quinq; cubitorum circiter Serpentem fuisse coniectarunt. Nec mirum, quia in Noruegia etiam est lacus, in quo Serpens vastæ molis interdum apparet, quem eminus intuentes longitudinis quinquaginta cubitorum esse existimarunt. Profectò non credimus esse lacus, qui aliquibus non scateant anguibus: nam & Ioannes Boccacius in libro de Lacubus hæc babet. Anius lacus Puteolis vicinus est, quem hodie sudatorij lacum, ob balneum in eius margine situm, nuncupari opinor. Imminet huic ad Austrum mons silicibus plenus, ex quo adueniente Iunio mense multi Serpentium inuicem permixtorum globi in subditum lacum se præcipitant.

Hydri locus vbi.

Hydrus magnus.

B Demùm Boam ab hoc Serpentis genere excludendam non esse arbitramur: quandoquidem Georgius Agricola Boam vernaculã, & domesticam Natricem appellauit: prçterquamquòd Glossæ Natricem eũdem cum Boa Serpentem esse promulgant. Solinus verò Boam à Chersydro discriminat, dum tradit Calabriam Chersydris redundare, & Boam etiam producere. Hanc sententiam omnino non explodimus, sed præterea addimus hanc Serpentis speciem, nempe Boam, ad Natricum genus referendam esse. Alioquin Hydrus, siue Hydra, ex sententia Leonis Africani, est Serpens breuis, cauda tenui, circa collum gracilis, per Libyæ Deserta, diuagans, & veneno perniciosissimo scatens, cui nullum aliud præsidium, præter amputationem partis sauciæ, resistere perhibetur.

Boa vernacula est natrix.

In Polyhist. c. 3.

NATVRA, ET MORES.

C HYDRI, siue Chersydri in vndis versantes voracitati suæ deseruiunt, & insatiabilem, profundumq; ventrem, semper pisces, aut ranas esitando, distendunt: quapropter non iniuria Aristides, referente Nicandri Scholiaste, Chersydros λίχνας, nempe gulosos cognominauit. Quare audiamus Virgilium de his loquentem hunc in modum.

Delectatur piscibus, & ranis.

Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
Squamea conuoluens sublato pectore terga,
Atq; notis longam maculosus grandibus aluum
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus & dum
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus austris
Stagna colit, ripisq; habitans hic piscibus atram
Improbus ingluuiem, ranisq; loquacibus explet.
Postquam exhausta palus, terraq;; ardore dehiscunt
Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens
Sæuit agris, asperq; siti, atq; exterritus æstu.

D Quamobrem ex doctrina Virgilij, colligimus naturam huius anguis esse talem, vt paludibus aqua redundantibus delectetur, quibus excessu caloris exhaustis, per Solum vagans terrestribus etiam ranis insidiatur: quocirca Aratus, in Phænomenis, ranas Hydrorum cibum meritò appellabat. De hoc etiam Nicander in Theriacis sic canit.

—— *ac viridis celeberrimus incola stagni*
Infestum ranis odium, non molleq; bellum
Infert, ac siccis vbi desinit vnda lacunis,
Egressus terra se continet hic sua membra
Squalidus, informisq; fouet, feruente sub æstu.

Addit Kiranides Hydrum esse animal vaframentis refertum: quapropter rana, ex sententia Aeliani, huius anguis metu ducta, magno clamore, illum perterrefacere conatur.

Lib. 2. de Anim. c. 15

Cherſydrus Greuini.

A Ex altera parte rana Aegyptiaca, miro astu Hydrũ Nili fallere nititur, dũ eminus illum conspicata, illicò frustum arundinis mordens, illud obliquum gerit, ne ab Hydro possit deglutiri: cũ Hydrus tam amplo ore non sit refertus, vt ranam, & arundinem absorbere queat. Hinc nõnulli ranarũ Niliacarum prudentia robur Hydrorum superari affirmant.

Astutia ranæ Ægyptiæ.

Modò quale sit venenum huic animali à natura congenitum inuestigandum est. Scripsit Apollodorus, referente Aeliano, virus Chersydri ita perniciosum esse, vt etiam contactus animalis mortui perimat. Hæc sententia non multùm recedit à doctrina Plinij, qui Hydros cæteris Serpentibus veneno minimè inferiores esse retulit: nam Dædala vrbs Lyciæ à Dædalo ibi tumulato cognominata fuit, quoniam Hydrus ex amne Nili in paludem egressus eum ad interitũ momordit. Euridices quoq; Orphei coniux Aristeum fugiens, secus fluuij ripam, læthali ictu Hydri obijsse fertur. Quamobrem Proteus Aristeum sic alloquens introducitur à Virgilio his versibus.

Lib. 8. de Anim. c. 5.
Li. 5. c. 27.
Natura veneni hydri.

Non te nullius exercent numinis iræ:
Magna lues commissa: tibi has miserabilis Orpheus,
Haudquaquam ob meritum pœnas (ni fata resistant)
B *Suscitat, & rapta grauiter pro coniuge sæuit:*
Illa quidem cum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non vidit in herba.

Præterea nonnulli sunt opinati aquam, in qua Hydrus vel moratur, vel moritur, ob tetrum aimalis virus, eadem, quæ cantharides, symptomata parere. Hac igitur ratione motus Lucanus canebat.

L. 9. Pharsal.

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

dem repetit Georgius Pictorius in Lerna malorum, quando canit.

Natrix humorem circa vitalia fundit
Lethiferum, puræ, qui violator aquæ.

Huic opinioni adhærens fortè Columella monebat nõ oportere paludem ædificijs esse proximam: nam exsiccata, ob calorem æstiuum, vligine, Natricũ venenatæ pestes erumpunt, ex quibus cæci morbi sæpè contrahuntur, quorũ causas medici perscrutari minimè possunt. Amplius hunc Serpentem in terra versantẽ sęuiorem esse Cælius prædicat, C quasi in aqua minus veneni participet. Hoc autem assertum conforme Aetij doctrinæ esse videtur, qui Chersydrum in humectis locis esse quidem venenatum, sed per Solum reptantem nocentius adipisci venenum asseuerauit. Idcirco Virgilius exsiccatis paludibus, in herba iacere minimè tutum esse monuit. Versus Virgilij sunt hi.

Natrix in terra magis virulẽtus.
L. 3. Georg.

Postquàm exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt,
Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens.
Sæuit agris, asperq; siti, atq; exteritus æstu.
Ne mihi tum molles subdio carpere somnos.
Neu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas:
Cum positis nouus exuuijs nitidusq; iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens
Arduus ad Solem, & linguis micat ore trisulcis.

Aliter hoc Serpentis genus in aquis degens minus venenatum esse fertur; quoniam Cardanus de Natricibus agens, viperas vndam incolentes, aut parum, aut nihil veneni participare prodidit, neq; mirandum est hos angues à præclarissimo Cardano viperæ D nomine fuisse donatos: siquidem meminimus in Geoponicis græcis legisse, Hydrũ, exsiccatis stagnis, in ἔχιν, nempe in Viperam degenerare. Id autem nobis haudquaquam sit credibile; sed potius, Natrices, vel Hydros viperas aquatiles vulgò dici arbitramur.

Viperæ aquaticæ qu ales.

Deniq; hac singulari proprietate gaudet Hydrus, vt lapidem multis virtutibus refertum in capite generet, quem à Serpente deglubto euomi asserunt. Alij Serpentem per caudam suspendunt, & folijs lauri adustis suffiunt, eumq; per totius Mundi opificem, obsecrant, vt lapidem deponat, quam excantandi rationem tanquam superstitiosam detestamur. Tandem lapillum ab ore anguis electum panno serico excipientes ad vsum seruant, quem postea ad calcem huius capitis manifestabimus. Alij, ex Iacobo Hollerio, angui per caudam suspenso vas aqua plenum subijciunt, in quod aliquot post horas, vel dies, eructat lapidem, qui tandem vase exceptus totam aquam absumit. Albertus

Lapis genitus in hydris.
Ratio extrahẽdi lapidis ab hydro qualis.

bertus aliquãdo se lapidem draconitem vidisse fatetur à Chelydro, aut rectius Chersydro, vel Hydro exemptum, nigrum, & pellucidum, in circuitu coloris pallidi, cuius superficies Serpentis icone refulgebat. Item Christophorus Encelius, cum de lapide draconite vbertim pertractasset, subdit postea hæc verba. Nostri quoq; Hydri, & Chersydri gemmas nonnunquam in capitibus ferunt, quas vidi. Quare lapides ab hoc authore visos fuisse constat: an verò in Serpentibus, vel alibi nascantur, non obseruauit. Forsitan, vt alij volunt, ex spuma mutuæ Serpentum attritionis, verno tempore, excitata, & Sole exsiccata generantur: quemadmodum etiam de Bufonibus explicatũ fuit.

Generatio lapidis.

LOCVS.

AELIANVS scriptum reliquit Hydras in Corcyra stabulari, & adeo tetrum spirare odorem, vt appropinquantibus nauseam generent. Verùm, vt nostra fert opinio, hic author non de Hydris, sed potius de Dryinis verba fecit, qui, vt explicatum fuit suo loco, ob insignem fætorem, hominibus nauseabundi existunt. Tradunt quidem nonnulli circa Terracinam Italiæ, lacũ Mycleam nominatum, iuxta ciuitatem desertam extitisse, cuius ciues Hydrorum multitudine pulsi fuerunt. Namq; ex Georgio Agricola, omnes paludes, putridis scatentes aquis, & piscibus carentes, Hydris, & ranis redundant, vt palus Agnani inter Puteolos, & Neapolim sita, & multæ aliæ apud nos, quarum nomina, breuitatis studio, reticemus. Quamuis Hermolaus Barbarus Hydros primùm per terram reptare, & Chersydros nominari, postea verò in aquis natare scripserit. Nihilominus Prisci Authores totum oppositum sentire videntur; nimirum Hydros in aquis primitùs versari, quibus exsiccatis, per terram, victus conquirendi gratia, serpere.

Terracina Italia.

In paludibus versãtur.

Hancq; sententiam potissimum amplecti debemus, cum Aristoteles in historia Animalium tradiderit, Natrices in vndis degere victũ conquirentes, sed tẽpore opportuno oua extra aquas parere. Idcirco Olaus Magnus, in tabula septentrionali, aues aquatiles secus quemdam lacum anguem fortè Hydrum rostro stringentes pinxit: delectantur enim Hydri aquis, sed præcipuè calidis: hac de re desiderio caloris allecti, in aquis Thermarum, libentissimè natare solent. Vnde Gesnerus obseruauit, quòd Redemptores balneorum ad Limagum lacum, cauentes, ne Hydri alueos subeant, laminas ferreas crebris foraminibus peruias emissarijs addunt. Tamen hi quoq; Serpentes, aduentante bruma, aliorum Serpentum more, subterraneos meatus ingredientes ad tempus vsq; vernum occultantur. Neq; putandum est, licèt in aquis corruptis versentur, quod crassante, ob aeris corruptionem, pestilentia, immunes sint: quandoquidem Virgilius de peste agens sic canit.

Vbi oua pariant.

Aquis calidis delectãtur.

Interit, & curuis frustra defensa latebris
Vipera, & attoniti; squamis astantibus Hydri.

SIGNA VENENI.

SI pro cognitione symptomatum morsus huius anguis, ad Dioscoridem confugiamus, is prodidit vulnus à Natrice inflictum dilatari, liuidumq; & ingens fieri, saniemq; inde atram, & maleolentem dimanare: namq; pus vlcerum æmulari videtur. Alioquin ex Nicandro, symptomata concomitantia morsum Natricis, præter enarrata à Dioscoride, sunt extrema totius corporis ariditas, & præsertim illius partis, quæ vulneri proxima est. Nam cum veneni natura sicca sit, omnes etiam partes ægrotantis aridas reddit. Deinde pustulæ passim per corpus exoriuntur, & dolores vehementissimi excitantur. Immò quoniam à vaporibus malignis, & venenatis ad caput vsq; elatis, humores liquantur; hinc magna oculorum caligo oritur, & vomitus bilis in naturam veneni transmutatæ ægrotantem affligunt; canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Sanies vulneris qualis.

Partis sauciæ ariditas.

Caligo oculorum. Bilis vomitus.

Pessima

A

Pessima quas fecit plagas hæc signa sequuntur,
Arida tota cutis circum putret, horribilemq;
Eleuat aspectum, magni, ignitiq; dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurima pustula surgit,
Ac aliæ ex alia bullæ se parte refundunt,
Et miserum diris turbant affectibus ægrum.

Quamobrem Aetius demorsis à Chersydro accidere illa symptomata retulit, quæ in ictu aliorum Serpentum prima fronte contingunt, vt tumor loci affecti, dolor continuus, vertigo, & vomitus biliosus. Demùm Auicennas in duobus distinctis capitibus, & sub duobus nominibus, nempe Andrio, & Hydra, de hoc angue verba faciens promulgauit; ex ictu Andri, dolorem vehementem, & partis læsæ inflammationem, nec non vertiginem, & vomitum choleræ fætidæ generari; hinc fit, vt patiens plerumq; hora tertia pereat. Aetius autem legit diem tertium. Quocirca si ægrotans hunc terminum euadit, hoc inde fieri scribit Auicennas, quoniam Hydrus nondum in terram est egressus; tunc enim nocentior euadere perhibetur. Amplius Auicennas agens de morsu Hydræ pronunciauit vulnus huius Serpentis dilatari, & nigredinem adipisci, ex quo deinceps nigra, & fœtida extillat humiditas. Hæc igitur Auicennæ verba Albertus Magnus in capite de Andrio omnia retulit.

Symptomata morsus secundum Aetium.

B

L.25.de Anim.

MEDELA.

PHILOCTETEM aliquot nauium Ducem in Lemno insula ab Hydro vulneratum narrat Homerus. Quamuis alij ipsum, dum aram Mineruæ aureæ cognominatæ purgaret, demorsum fuisse memorent. Vtcũq; sit, eum à Græcis ibi relictum fuisse, & magnis afflictatum cruciatibus legimus; quoniam nouerant Sacerdotes Vulcani, cui insula sacrata erat, medicinam salutarem ictis ab angue conferẽtes pristinæ sanitati eos restituere. Denuò Orpheus Menalippo consobrino suo, & venatori, cum ab Hydro in pede percussus esset, & de vita periclitaretur, iussit Scobem Ostritæ, aliàs Oritæ parti sauciæ inspergi: quo facto, tandem liber euasit. Propterea de hoc lapide apud Marbodeum sic canitur.

Li.2.Iliad.

C

Scobs oritæ.

In li.de gẽ.

Lethiferos morsus niger, atq; rotundus Orites,
Quos fera, vel cornu, vel sæuo dente peregit,
Cum roseo mixtus perfectè curat oliuo.
Per vastas Eremos, interq; feras gradientes
Illæsos seruat, morsus abigendo ferarum.

Cæterùm, cum nostra ætate similia non suppetant auxilia, confugiendum erit ad medicamina, quæ in historia Anguium consimilium fuerunt exarata. Dioscorides tamen, in hoc casu, origanum tritum, & aqua subactum, & lixiuium cum oleo permixtum commendat. Immò corticem Aristolochiæ, aut quernam radicem minutim contritam præscribit; deinde farinam hordei cum aqua, & melle colliquat, & rursus Aristolochiæ drachmas duas cum posca, & deinceps succum marrubij in aceto exhibet. Marcellus in textu Dioscoridis non origanum subactum, sed maceratum legit. Præstat autem subactum, ex sententia Pauli Aeginetæ, vt commodius parti affectæ imponi possit. Præterea Dioscorides, & Aegineta lixiuium cum oleo proponunt. Multi tamen vocem græcam, κονίαν, non lixiuium, sed calcem, vel cinerem interpretantur, nec perperam: quãdoquidem calx, vel cinis, meliùs quàm lixiuiũ cum oleo, & reliquis liquidis permisceri possunt, vt instar emplastri, loco affecto applicentur. Eãdem sententiã amplectitur Cornarius in commentarijs ad Galenum de compositione medicamentorum secundùm locos. Præterquamquòd Aetius quoq; eodem Cornario interprete, calcem viuam, & similia cum oleo permisceri iubet. Insuper, ex Ægineta, succus Marrubij probatur; cum in textu græco πρασίυ legatur: verumtamen Hermolaus Barbarus legit πράσυ, nempe porri, sed perperam, cum succus marrubij, & non porri passim apud Authores in hoc casu celebretur.

Li.6.c.51.

Aristolochia & Origanum probantur.

D

Calx cum oleo commendatur.

Ad finem Paulus Aegineta nasturtium syluestre, aut asphodelli fructum, vel florem, aut

L.22.c.17 aut semen fœniculi non improbat; quæ præsidia in textu etiam Actuarij leguntur. Plinius iecore Hydrorum, ipsorummet morsui medetur. Item eryngium non parùm vtilitatis aduersus Feras venenatas allaturum esse pollicetur, & peculiariter in Chersydri morsibus, si illiniatur, efficacissimum esse prædicat. Neq; omittenda est verbenaca, quæ ad mentem Apulei, in ictibus Hydri minimè infrugifera esse perhibetur. Præterea magna antidota veluti theriaca, & mithridatium, & priuatim, ex Aetio, drachma nucum cupressi, cum æqua portione baccarum myrti, ex melle rosaceo, vel vino, in potu exhibita, commoditatis plurimum vulneratis à Chersydro sunt allatura. Celsus quoq; saucios à Chersydro, ex panace, prasio, & satureia amplissimum fructum esse consecuturos promittit; dummodo extrinsecis partibus, eodem tempore, stercus caprillũ ex aceto, vel farina hordeacea cum sale, melle, ruta, & nepeta apponatur. Tandem Auicennas aliorum opinioni adhærens, emplastrum ex calce, calamentho montano, cortice radicis quercus, & oleo paratum vulneri superponit: deinde puluerem nucum cupressi, baccarum myrti, & aristolochiæ cum vino, vel aceto propinat.

Iecur Hydrorum ad quid.

Magnæ antidoti laudantur.

Emplastrũ quale.

Postremò morsum Colubri, & remedia fideli historia exarauit Pareus, qui, dum Carolus Nonus, apud Molinos ageret, accersitus fuit, vt coquum Dominæ à Castropersseo curaret: hic enim lupulos legens à Colubro intra sepem latibulante fuit vulneratus; ideoq; confestim dolorem fortè leuaturus, manu ori admota, vulnus suxit; quare lingua intumuit, & brachium ad scapulam vsq; est tumefactum: indeq; graui cruciatus dolore, syncope est correptus. Itaq; Pareus os patientis theriaca in vino dissoluta ablui iussit: deinde eandem theriacam cum aqua ardenti propinauit. Tumidum brachium, vt sanguis aqueus, & saniosus exiret, profundis scarificationibus aperuit: postea aqua vitæ cum theriaca, & mithridatio permixta, vulnus abluit. Tandem patientem in lecto calido, sudore prouocato, vigilantem collocauit; hocq; artificio ægrotus postridiè omnium malignorum symptomatũ fuit expers: interim vulnere per diuturnum tempus expurgato, & theriaca frequenter loto, patiens paulò post conualuit. De Hydris vulgaribus nihil in præsenti trademus, cum rarò quemquam lædant, & si aliquam partem saucient, nullum aliud symptoma, præter simplicem sanguinis fluxum, aut leuem inflammationem, patientem affligit: quemadmodum nostri ranarum venatores multoties retulerunt, qui, ad coercendas ranas, proiecto hamo cum bolo, sæpissimè Hydros extrahere solent: cum ambo hæc animãtia iisdem humectis locis delectentur. Idcirco Corinthi erat palma ærea, sub qua insculpti erant Hydri, & ranæ, anathema ex templo Apollinis Delphici allatum.

Remedia à Pareo adhibita in morsu colubri.

Hydri vulgares parùm noxij.

EPITHETA.

QVAMVIS epitheta in capite de Serpente in genere recitata, huic etiam animanti competere possent: nihilominus, quoniam poetæ, præter illa, alijs etiam epithetis hanc serpentis speciem sunt prosecuti; non piguit in præsentia, hæc omnia breuiter exarare. Itaq; Hydrus, ratione coloris, ab aliquibus Græcis μέλας ὕδρος, & à Latinis niger, deinde cæruleus, & liuens fuit nuncupatus. Alij, ratione aspectus, Hydrum turpem, toruum, & intortum indigitarunt. Alij meditantes huius anguis crudelitatem, eum immanem, sontem, fæuum, & stridentem appellarunt. Alij, ratione figuræ, longum, & pinguem, & ratione loci, Libycum, & Niligenam nominarunt. Demùm fuit nuncupatus Cadmeus, à Cadmo, Echionius, ab Echione vno ex socijs Cadmi, & Gorgoneus à Medusa Gorgo cognominata, cuius capilli in turpes Hydros transfiguratos fuisse Poetæ fabulantur. His addamus, quod Baptista Mantuanus Hydros vocat sepulcrales, aut quia in cæmeterijs aliquando versentur, aut quia demorsi ab ipsis ad sepulcrales latebras gradiantur: quamobrem ab eodem authore Hydrus aquis inimicus, & à Lucano aquæ violator fuit dictus; propterea quòd aquæ, in quibus hæ bestiæ frequenter versantur, ad vsum minimè idoneæ reddantur.

Epitheta ratione coloris.

Cadmeus. Echionius. Gorgoneus.

DENO-

A

DENOMINATA.

NONNVLLOS lapides ab Hydro, vel à Natrice denominatos esse comperimus; nam Camillus Leonardus Pisaurensis, in historia lapidum, Hydrinum nuncupauit lapillum, qui in capite Hydrorum aliquando inueniri solet, cuius virtutes ad calcem huius capitis recitabimus. Rursus est alia species lapidis à Natrice nomẽ desumens, quam Germani linguam Natricum vocant. Albertus fortè huius meminit, quando scripsit se vidisse lapidem formæ pyramidalis ab Hydris, vel Chersydris exemptum nigrum, non pellucidum, & in circuitu coloris pallidi. Deinde in capite de ophite retulit ophitem Veterum ideo sic appellari, quia colore serpentes repræsentet, & illam speciem lineis cinereis, & nigricantibus Hydrorũ lapidibus omnino esse similem: quandoquidem ad Ostiũ Tangræ, vbi olim regia sedes Caroli Quarti fuit, in arce templum varijs decoratum gemmis conspicitur, cuius parietes vndiq; tali ophite refulget. Quapropter cum Albertus tales lapides formæ pyramidalis esse memoret, sentire videtur esse illos, quos vulgus linguas Natricum appellat. Nos glossopetras Plinij linguæ figuram repræsentantes esse arbitramur. At illa glossopetra nigricans, quæ potius linguæ Pici assimilatur, & tamen à Germanis lingua Natricis nominatur, ex Georgio Agricola, in Saxonibus Luneburgi, in terra aluminosa reperitur. Alioquin glossopetra Plinij figuram linguæ humanæ exhibet, & deficiente Luna, à Cœlo cadere creditur. Itaq; cum eadem figura pyramidalis in multis lapidibus obseruetur, non casu, sed aliqua ratione hanc lapidis configurationem factam esse existimamus. Siquidem quæ casu fiunt, non in multis, nec frequenter, sed in paucis, & raro contingere solent. Gesnerus narrat oppidum esse in Germania Acnipontem nuncupatum, in quo glossopetra sesquicubitalis ostenditur. Nos quidem multos huius generis lapides, sed non tantæ molis conspicatos fuisse fatemur. An verò alicuius animalis possint esse lapides affirmare non audemus, & potissimum cum Gesnerus scriptum reliquerit se nunquam adduci potuisse, vt crederet in Serpentibus tales lapides generari.

Lib. 3. *Lapis Hydrinus.* *Lingua Natricum.* *Glossopetra Plinij.* *Vbi sit glossopetra magna.*

B C

PROVERBIA.

AB aspera, & sæua Hydrorum natura Erasmus hoc prouerbium decerpsit. *Hydris imitior*, quod adagium in homines minimè mites, & immisericordes efferri potest. Recitatur aliud prouerbium ab Antonio Sabellico in quadam Epistola familiari, quod apud veteres authores, tum græcos, tum latinos minimè legitur. Adagium autem est tale ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ, nimirum. *Hydrus in dolio.* Immò Sabellicus narrat, etiam fabulam, ex qua prouerbium originem duxit. Hæc autem sic se habet. Rusticus quidam cum vinum in dolio conditum minui animaduertisset, magna admiratione circumspicere cæpit, num ex aliqua vasis rima liquor extillaret, & cum nihil comperisset, suspicatus est, nùm, se absente, vicini ex dolio vinum haurire possent. Itaq; sequenti die ad opus suum exiturus dolium diligenter obsignauit. At reuersus, signis intactis, vinum nihilominus imminui obseruauit. Tunc fortunam agricolarum deplorauit, quæ non solum in vite, sed etiam in dolio calamitatem rusticis afferret. Tandem exhausto dolio, Hydrus vini potor in imo vasis repertus est. Tunc res in iocum vulgi abijt: cum admoneat Plinius angues quamquam exiguo indigeant potu, tamen, data occasione, vinum maximopere appetere. Adagium hoc minimè est inelegans, quod erit vsurpandum, quando causa non manifesta, aliquis occulta præmitur calamitate; aut quando author diuturni alicuius mali tandem deprehenditur.

Hydris immitior. *Hydrus in dolio.* *Fabula, ex qua Adagium.* *L. 10. c. 23*

D

MO-

MORALIA.

HOMINES omni sceleris genere inquinatos, & veluti quasdam lernas, & sentinas vitiorum Hydris, siue Natricibus assimilandos esse arbitramur. Posteaquam Suetonius, in Vita Cæsarum, prodiderit, quòd Tiberius sagacissimus senex C. Caligolæ ingenium ita perspexerat, vt aliquoties prædicaret exitio suo, omniumq; Caium viuere: & se Natricem Populo Romano, & Phætontem Orbi terrarum educare. Ex hac igitur maligna huius animantis natura fortassis Perciuallus desumpsit argumentum cuiusdam phrenoschematis, in quo Natricem effigiauit cum Dicto. HINC HORREO. Cum hoc animal siue in aquis natet, siue in terris reptet, semper cæteris animantibus insidias machinetur.

Inl. Insig.

Phrenoschema.

Insuper illi, qui luxu perditam adolescentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem imbiberunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues primùm in aquis viuentes ranis palustribus aluntur, & stagnis exsiccatis per terram reptantes, ranas etiam terrestres, ob consuetudinem, inquirunt. Pari ratione, qui à teneris vnguiculis in aquis voluptatũ alti sunt, per terram postea maioris ætatis gradientes, à carnis inquinamento, petulantia, & tandem ab assuetudine voluptatum minimè recedere possunt: ideoq; domi, forisq; libidinosi, impuri, & intemperantes, etiam senescentes semper habentur. Ratio autem est hæc.

Lasciui natricibus cõparantur.

Inueteratus enim fatuus bene viuere nescit,
Nescit, & exanimo fœdos depellere mores.

Immò, quod peius est, filij, & nepotes ad parentum imitationem, maximo eorum damno, inhonestam vitam ducere perdiscunt; iuxta illud.

Cum pater, & genitrix ollas, pariterq; matellas
Collidunt, pueri cacabos confringere discunt.
Fiunt æquales nati genitoribus illic,
Sunt vbi non casti signa, & monumenta pudoris.

Hinc patet, quòd hoc parentibus, & non filijs vitio assignabitur.

VSVS IN MEDICINA.

EX Colubro aquatili vtilitatem incredibilem aduersus venenum rubetæ nos esse percepturos affirmat Plinius. Verùm, ex eodem authore, inchoãdo à partibus superioribus huius animalis, maximus dens Hydri maris, si pro dentiscalpio, in odontalgia, adhibeatur, dolorem sedat. Immò dentes duo superiores huius anguis ad mitigandum dolorem dentium superiorum, & duo inferiores ad tollendum dolorem inferiorũ, ex sententia Plinij, vtiliter alligantur. Adeps verò Hydri præsertim Niliaci diligenter colligitur, & seruatur; quandoquidem natantes per flumen Nili perunguntur, ne à Crocodilis lædi possint. Tandem Plinius, iecore Hydri, se lithiasi mederi profitetur. Syphar, siue spolium Hydri ab Encelio in vsu medico cõmendatur; propterea quod eius suffimentum ad vteri, & sedis prolapsum vtiliter adhibetur. Item in Otalgia celebratur commodum, & salutare; quemadmodum Pictorius in Lerna malorum cecinit.

Li. 33. c. 7.

Dentes hydri ad quid.

Adeps hydri.

Iecur.

Syphar.

Otalgiæ remedium.

Auribus exuuium confert sinuosi colubri
Ex oleo læsis, quod ponit arte sua.

Totum etiam corpus huius animalis, vel in eius defectu, vipera in olla includitur luto probè circumlita, & in igne ex sarmentis vitium excitato crematur: siquidem huiusmodi cinerem cum oleo permixtum, ad dissoluendas strumas, Syluius magnificat. Postremo loco examinãdæ sunt hydrini lapidis virtutes, quæ à varijs authoribus tantoperè celebrantur. Primitus igitur in desiccandis humiditatibus superfluis, quæ humanum corpus identidem affligere solent, non infrugiferum est medicamentum. Sed antequam in his casibus adhibeatur, Gesnerus huius lapidis bonitatem vase aqua pleno prius experiri

Strumarũ auxilium.

Examen probitatis lapidis hydrini.

A periri necessarium esse arbitratur. Conchæ igitur æneæ aqua plenæ, & signatæ lapidem circumligat, deinde si lapis est genuinus, quotidie cotylas duas, nimirũ vncias decem, & octo, aquam decrescere obseruat. Quocirca in Hydrope tanquam summum præsidium commendatur. Gesnerus enim cuidam mulieri hydropicæ hunc lapidem circumligauit, eiusq; ventrem in dies quatuor digitos decrescere animaduertit, donec abdomen ad pristinum, & naturalem situm redierit; nam tunc lapidem abstulit, ne fortè natiuam etiam humiditatem desiccasset. Camillus Leonardus Pisaurensis & ipse hunc lapidem ad Hydropicorum aquam inter cutem absumendam probat, dum Hydropicus hoc lapide circumligatus, trium horarum spatio ad Solis radios manserit: nam fætidissima aqua per sudorem elicitur; sed cautè in vsu huius præsidij incedendum esse monet, quia non solùm extraneam, sed connatam etiam humiditatem consumit. At Kiranides hunc lapillum nõ modò in superfluo Hydropicorum humore exsiccando, sed in fluxu quoq; lacrymarum, & in aliarum partium ædemate dissipando summoperè extollit. Prædictis addit Camillus Pisaurensis, quòd hic lapis venenatos etiam vermes fugat, & eorum morsibus medetur, item sumptus lapidem vesicæ perfringere perhibetur.

Remediũ hydropis.

L. 3. de lapid.

B

DE NATRICE TORQVATA.

Cap. XVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONYMA, ETYMVM.

NON est in dubium reuocandũ, quòd Natrix torquata hunc locum post Hydros occupare debet, posteaquàm illorum naturam participans aliquando aquas subit: ideoq; Natrix meritò fuit appellata. Idq; magis confirmare debemus, non solùm quia sit species Hydri, sed etiam C quoniam nonnulli hunc anguem verum Theophrasti Hydrum esse autumant. Torquata verò cognomento dicitur, ob nonnullos circulos, vel semicirculos, quibus pars superior animalis, instar torquis, circumdatur; vnde Palumbus etiam Torquatus dicitur, cuius collum circulo quodam veluti torque cingitur. Verùm de hoc cognomento inferius, in rubrica descriptionis agetur. Scholiastes igitur Nicandri hac eadem ratione motus has Natrices πολυστεφέας, nempe multis coronis insignes nominauit. Præterea has etiam vocat μυάγρους, καὶ μυόθηρας: idest murium venatores: cum tamen myagros, vel myagron, apud Dioscoridem, sit etiam herba in campis nascens, de qua suo loco agetur. Addit etiam Scholiastes hos angues alio nomine vocari ῥοφίας, sed satius est legere ὀροφίας, nimirum domesticos: cum ὀροφὴ tectum exponatur. Namq; apud Pollucem ὀροφίας ὄφις legitur. Item apud Hesychium ὀροφίας ὄφις τῶν κατ' οἰκίαν, quoniam circa domorum tecta versetur. Propterea apud Aristophanem in Lysistrata ὄφις οἰκουρός, nempe domus custos nominatur. Ideoq; verisimile est ab hoc Serpentis genere mures captari; cum circa domos versanti alius cibus D facile non suppetat. Idcirco, quando in historia mustelæ, illius antipathiam cum quibusdam Serpentibus manifestauimus, hos proculdubio intelleximus: cum hi veluti, & mustelæ muribus alantur. Quare Virgilius, quando in Georgicis, Colubrum tectis assuetum memorauit, Myagrum, & Orophiam fortè intellexit; cum hoc Serpentis genus, mures coercendi gratia, circa domos diuagetur. Hinc aliqui colligũt Natricem torquatam esse myagrum Veterum, Hydrum Theophrasti, Ophim quibusdam Græcis, Nerophim hodiè vulgò in Græcia, cuius mas Scorzone, & fæmina Scorzonera ab Hispanis vocitatur, vt aliqui autumant. Alioquin ille Serpens Hispanus, cui herba Scorzonera aduersari fertur, ab hoc Serpente, iuxta descriptionem alibi allatam, discrepare videtur. Deniq; hunc Matthiolus Serpentem nigrum appellat, eumdemq; ad remedia morbi gallici requirit, sicut apud ipsum lector videre potest. In Italia aliqui Carbonarium, alij Magnanazzo vocant. Germani, ex Gesnero Natern, alij Bick natern, idest Natrices venenatas, inferiores Germani, & præsertim Belgæ Schnacken dicunt.

Ordinis ratio.

Natrix cur torquata dicatur.

Lib. 4. de mat. med. c. 122.

Serpentes mustelis inuisi qui.

Myagrus Veterum qualis Serpens.

Serpens niger Matthioli.

DIF-

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

AETIVS Myagrum Veterum describere videtur, dum inquit, hunc anguem ex crasso in tenuem caudam abire, lato capite esse præditum, & mures comedere, neq; morsu necare, sed inflammationem tantùm inducere. Huius Natricis iconem ad viuum expressam seruamus in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis, vbi conspicitur tenuis circa collum, & caput, crassior penes ventrem, qui postea in caudam admodum exilem finit. Color tergi nigricat, circa aluum, color inter luteum, & viridem est medius lineis nigris virgatus, huius autem nota insignis est in collo, nam maculæ candicantes è pallido, instar torquis, circulum tamen non absoluentis apparent. Inter vtrasq; maculas in summo ceruicis angustum est interstitium duarum forma squamularum, vbi maculæ vtrinq; quasi triangulari figura in acutum desinunt. Deinde maculæ nigræ splendidæ vtrinq; etiam post torquem singulæ conspiciuntur.

Descriptio Natricis torquatæ.

Olim Gesnerus serpentem huius generis conspicatus longum tres dodrantes, cum quatuor digitis obseruauit, dorso coloris fusci, capite simo, & depresso. Alibi Gesnerus anguem myagrum, vel Carbonarium nuncupatum describens, ei caput latum, compressum, & resimum assignabat, cum colore in sincipite cinereo obscuriore, quàm alibi, dorso toto cinereo obscuro, maculis vtrinq; ad latera nigris oblongis, & paribus interuallis. At circa collum maximas latissimas, & splendentes maculas nigras gestare retulit. In lateribus capitis post oculos, ceù calli quidam eminent, vt de Aspidibus Nicander tradidit. Post medium corporis ante principium caudæ, squamæ magis distant; itaut inter illas cutis nigricans appareat, cum alibi admodum sint confertæ. Lingua nigra est, & bifida, collo angustiori, & ventre crassiori. Squamæ tamen in ima parte, & latiores, & paululum sunt candicantes. Venter squamas habet transuersas; itaut semicirculis squamosis compactus esse videatur. In supremo capite paruæ, & multæ squamæ albæ, deinde in collo albi semicirculi cum paucis maculis nigris conspiciuntur. At dorsum versus, nigredine paulatim se dilatante, plus nigri, & minus albi apparet. Est autem hæc nigredo, præsertim quæ longius à capite discessit, obscurior, nec ita splendet, vt de alijs maculis dictum est. Cauda, quæ paulatim attenuatur, digitos octo circiter, lõga est, cuius initium maxime est conspicuum: siquidem inchoat, vbi semicirculi desinunt. Deinceps autem pars inferior binis ad exitum vsq; squamis constat, cum pars superior pluribus, & minoribus integretur. Tandem dentes parui, serrati, & duplici ordine, ex Gesnero describuntur. quare hęc descriptio Natricem torquatam aprimè repræsentare videtur. Præterea nonnulli obseruantes caudam huius animantis ex crassiore in valdè tenuem degenerare, in hanc venerunt sententiam anguem hunc Spathiurum nominari posse, cum cauda instar spathæ mucronata esse videatur.

Opinio Nicandri.

Prædicta descriptio quadrat Natrici torquatæ.

Spathiurus serpens.

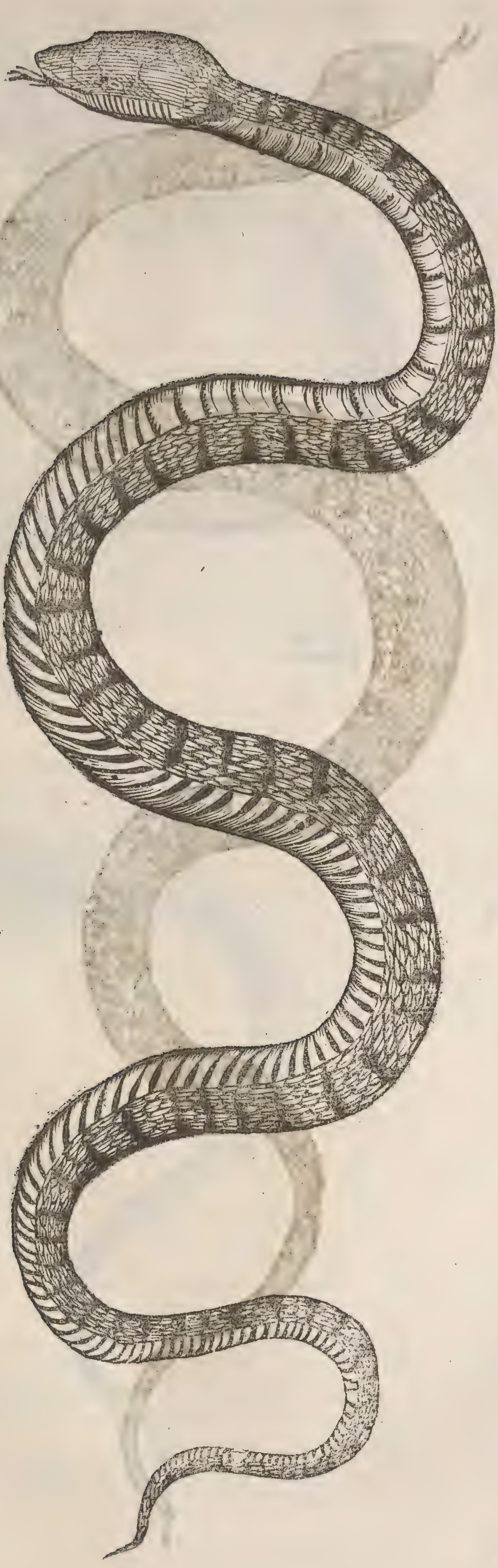
Similem Natrici torquatæ alium esse anguem multi attestantur, qui vocem edit satis sonoram, & æmulantem voces quarumdam rubetarum, cum tamen hęc magis grata, & suauior esse feratur: qua de causa hunc anguem Natricem rubetariam cognominarũt. Et quoniam Polonis Padaliza est serpens valdè maculosus, & venustate admirandus, qui sibilo à rusticis cognosci perhibetur: ideò à Natrice rubetaria eũ minimè discrepare tradiderunt: quamuis postea ictus remedium esse referant, vt pes patientis in scrobe terræ humidæ per diem naturalem sepelliatur. Vtcumq; sit hoc in loco tres icones exhibemus prima erit Natricis torquatæ, secunda Natricis rubetarię, & tertia Natricis rubetariæ sceleton.

Natrix rubetaria qualis.

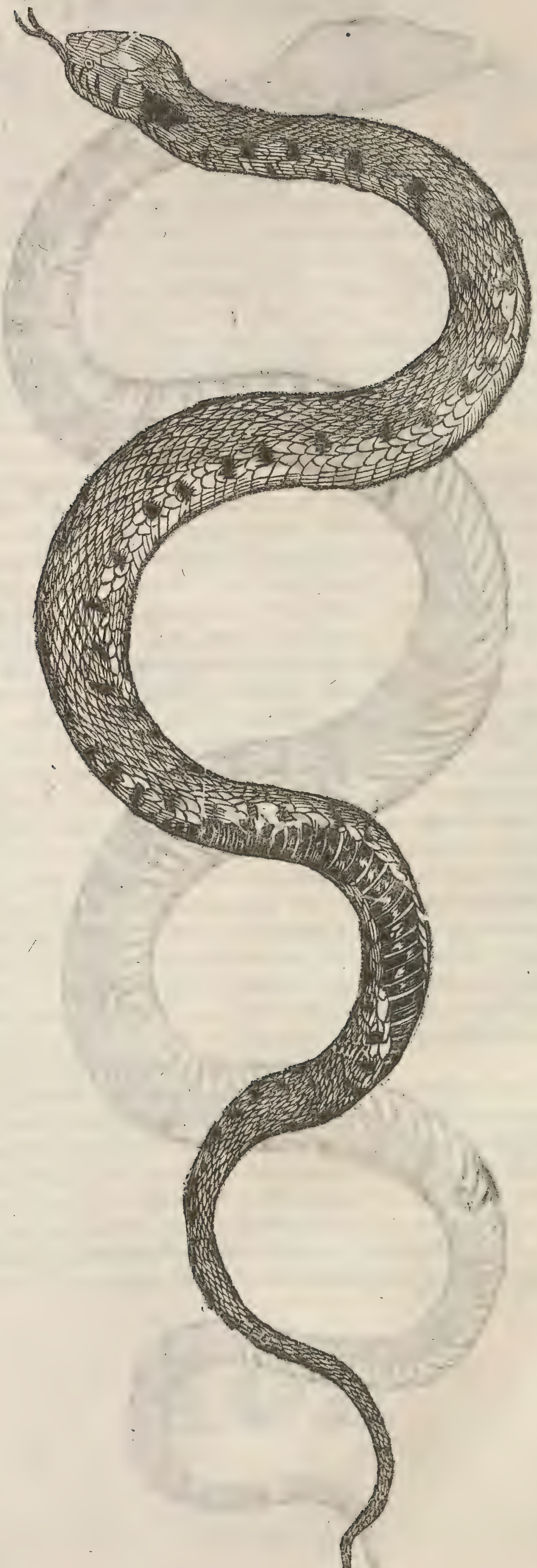
Remedium ictus huius anguis.

Nattix

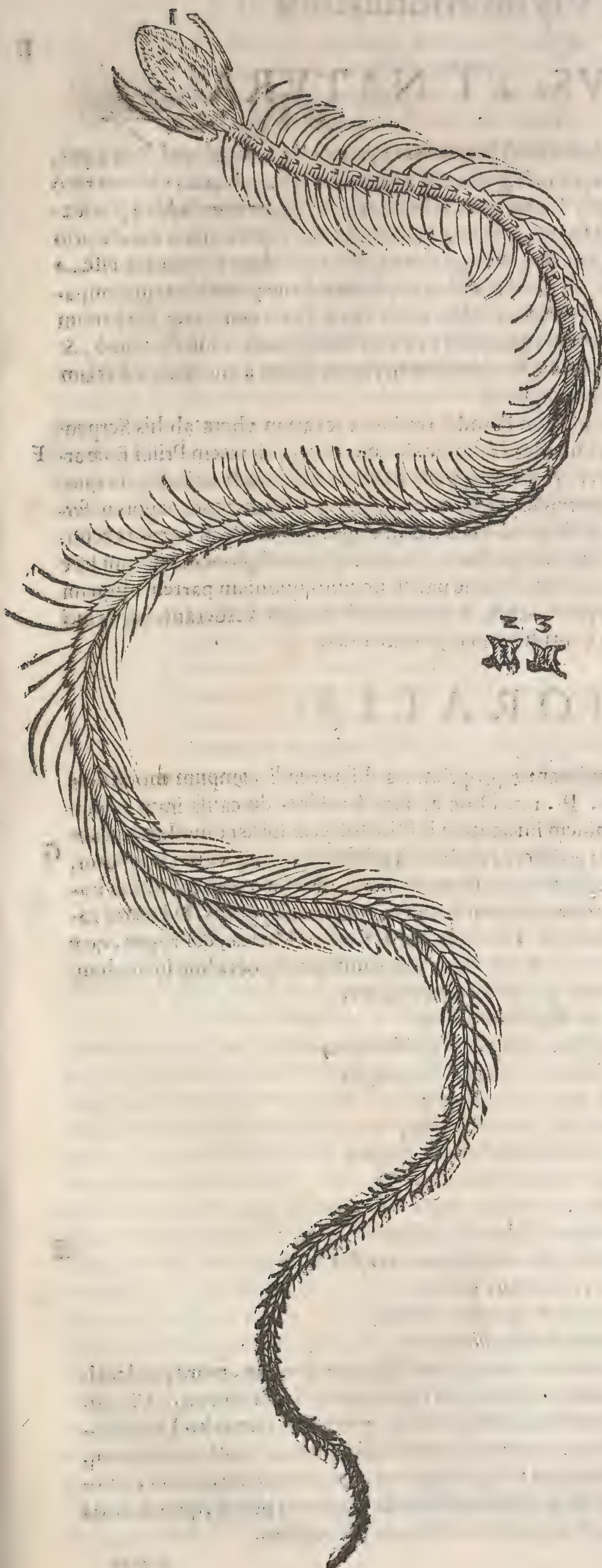
Natrix tor-
quata.

Natrix Rubetaria.

Natricis Rubetariæ sceleton.

1 Maxillæ inferioris partes separatæ.
2 Vertebra prona.
3 Vertebra supina.

E

LOCVS, ET NATVRA.

Proprietas mira huius serpentis.

Cur dicatur Myiagros.

DEGVNT huiusmodi Serpentes in pratis vliginosis, aliquãdo in aquis, & interdum, caloris gratia, circa sterquilinia stabulantur, vbi non rarò parere solent. Huius generis Natricem, ad finem mensis Maij, Gesnerus habuisse fertur, quæ oua quatuordecim peperit: nam constitutio anni erat pluuiosa; ideoq; tales angues admodum frequentes esse dicebantur. Verùm cum à natura sibimet hanc proprietatem compararerint, vt mures venentur; Gesnerus obseruauit circa Lucarnum, atq; Verbanum lacum tales angues non interimi, quoniam in Vinetis muribus sint infesti: immò, & muscis insidiari asserunt; quare hic Serpens non myagros solùm à muribus, sed etiam à muscis μυίαγρος cognominari poterit.

F

Homines habentes in ventre angues quomodo liberentur.

Inferiores Germani, & præsertim Flandri tradunt vaccarum vbera ab his Serpentibus interdum sugi, & postridie sequi sanguinem, quam proprietatem Prisci Boæ attribuerunt. Addunt etiam per ora dormientium libenter irrepere, hominesq;, in quorum os intrarunt, sua iter canere; deinde liberari, quando patientes supra vaporem feruidi lactis diu manserint: siquidem odore lactis illis gratissimo allecti corpora relinquentes egrediuntur, vt lacte in vase posito frui valeant. Quoad læsionem referunt hæc animalia rarò morsu, sed potius adstrictione partiũ nocere, quoniam partem aliquam spiris adstringunt, & reliqua parte caudæ dependentis hominem verberant, qui veluti baculo percussus non leuem contusionem reportare solet.

MORALIA.

Mulier irata assimilatur huic Serpenti.

DVÆ huius animantis proprietates discurrendi campum moralibus præbuerunt. Primitus hoc animal leuissima de causa iram concipiens in hominem intuentem insilire solet, & spiris conuolutum cauda verberare: propterea mulieri iram facile concipienti assimilatur, quæ bilioso agitata motu in quemcumq; obuium etiam insontem iracũdos motus exercet: cum furor fœmineus, & Tygridis, & Leænæ catulos inquirentis sæuitiam superet. Exemplo nobis fuerunt Medea, & Progne, quæ nec etiam propriis natis pepercerunt. De hoc enim canit quidã poeta hũc in modum.

G

Fœmina dum insanit malefido agitata furore,
Sæuitiam superat dira Leæna tuam.
Sæuior Hyrcana est hæc fœmina Tygride raptos
Dum catulos sequitur; fœmina sæua magis.
Exemplum præbet nobis irata Medea,
Natos truncauit quæ furibunda suos,
Exemplumq́; dabit nobis simul impia Progne,
Quæ teneri nati membra necata coquit.
Quod nisi perdoctus Iuuenalis cuncta referret
Crimina, quæ mulier fingere sæpè solet.
Vellem quandoquidem ritus memorare vetustos
Fœminei generis, & recitare dolos.
Cor mulieris enim cunctis spinosius herbis,
Felle tumet semper pectora bile dolent.

H

Remedium aduersus iracundiã.

Quamobrem satius erit, omni conatu animi, hunc biliosum furorem, more prudentis viri, euitare: cum non solum saluti corporis, sed etiam animæ sit detrimento. Vir igitur sapiens tranquilla mente cuncta aduersa patitur: quare non immerito Leo Decimus nullam virtutem patientia esse commodiorem iudicauit: vnde nullum opus, neq; publicum, neq; priuatum curabat, cui Insigne iugi non apponeret, cum hac inscriptione, SVAVE. Vicissim fatuus nullo prorsus moderamine coerceri potest, quin stultitiã suam vbicumque semper effundat, quod manifestatur his versibus.

Nempe

A *Nempe furor ratione caret, præcordia frangit,*
Debilitat sensus ira seuera nimis.
Nos contra motus certa innitamur habena,
Et frænum, atq; suum sentiat ira modum.
Non sapientis erit tristari, aut corde dolere:
Passio prudentis pectora nulla premit.
Est sapiens semper tranquillus mente quieta.
Ira trahit fatuos, insipidosq; viros.
Tempore cuncta quidem sapiens moderatur in omni,
Addit, & in cunctis rebus vbiq; modum.
Sed fatuus nullo penitus moderamine ductus,
Stultitiam effundit semper vbiq; suam.

Præterea Natrix torquata hanc alteram sibi vendicauit proprietatem, vt elato capite incedens, torquium ornamenta, quibus est insignita, quasi cunctis ostentans sibi complacere videatur. Quamobrem hanc bestiã mulieres formæ dotibus insignitæ, & etiam iuuenes nostræ ætatis eleganti forma conspicabiles æmulantur, dum assiduè in speculo facies suas spectant, & nouos vestiũ ritus in dies sibi comparantes, tanquam tot pauones semetipsos circumspectant. B Debent autem in mentem reuocare Pigmaleonem, qui suo labore lapideo nimium delectatus, in saxum tandem fuit transfiguratus, & Narcissum, qui propriam in vndis amplexatus iconem submersus est. De his ergo sic canitur.

Quidam homines Natrici torquatæ assimilantur.

Consulit hic speculum semperq;, & fungitur omni
Tempore, seu somno iaceat, lectoq; supinus,
Siue sit erectus vitro suspensus inhæret.
Officium muliebre quidem est, hos fœmina quærit
Ornatus, speculum, & pendet de fronte, puella
Retiolum, & mundum, contexta monilia, vestem
Ordinat; idq; mares hodie comitantur, aguntq;,
Vt sibimet placeant se se mulieribus æquant.
Nostri etenim iuuenes habitus gestant muliebres,
Illaq; virgo viri, nulla est discretio rerum.
Pigmalio effigiem fertur de marmore quondam
C *Fecisse, & proprium sibi tam coluisse laborem,*
Perditus vt fuerit vecors in marmora versus.
Fonte super vitreo perijt Narcissus amore,
Dum sua forma placet fatuo, quam vidit in vndis,
Stultorum numerus sic creuit, & impia turba.

Idcirco iuuenis, qui lecta venustate est conspicuus, probis etiam, & honestis moribus insignitus esse debet; cum scriptum reliquerit Galenus, quòd animi mores corporis temperaturam sequantur: quandoquidem in homine turpi, animus etiam deformis, & vitijs inquinatus regnare solet: nam elegantia animi cum pulchritudine corporis plerumq; copulatur. Alioquin de muliere formosa, & stolida scriptum est in sacris paginis, *Circulus aureus in naribus eius.* Vnde Diogenes, cum spetiosum quemdam iuuenem stultè loquentem audiuisset, hæc verba protulit. Hic è vagina aurea educit gladium plumbeum. Hac quoq; spectat illa Vulpes Aesopica, quæ in officina statuarij conspicata pulcherrimum caput terreum, dixisse fertur. Pulchrum quidem est caput, sed caret cerebro. D Quapropter ad rem apud Græcos hoc adagium solet circumferri δύσμορφος μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός. Nimirum deformis, potius, quàm pulcher improbus. Solebat etiam Socrates Philosophus (referente Apuleio) speculo delectari, non tamen ritu fœminarum, & persuadere discipulis, vt frequenter in speculo se obseruarent, quia hoc non ad decorationem, sed ad doctrinam moralem attinere prædicabat: vt qui se formosos spectarent, animi virtutibus, hanc corporis venustatem associarent, atq; augerent. Sin verò se turpes esse conspicerent, vt virtutis ope, deformitatem corporis tegere conarentur: quare si ratione corporeæ turpitudinis à ciuilibus consuetudinibus arceantur, saltem ratione venustatis animi, ob virtutes acquisitas, ad easdem ciuiles consuetudines admittantur.

Elegantia animi cum pulchritudine corporis copulãda.

Diogenis sententia in iuuenẽ pulchrum, & stolidũ.

Diogenes speculo delectabatur

Deniq; hanc vanam Natricis torquatæ ostentationem profectò imitantur fastosi homines, & qui vel ob genitorum nobilitatem, vel rerum egregiè gestarum copia, aut doctrina gloriantes, se iactare non desinunt. Namq; veluti hæc bestia varijs torquibus colorata, tandem inter abiectos, & abominandos animantes cōnumeratur: ita fastosi, & rerum mundanarum prosperitate, vel abundantia tumidi, tandem, vel de tenui creuerunt origine, vel quid, nonnisi indecorum patrarunt, aut scientiam primoribus tantummodo labijs attigerunt. Itaq; sapienter canebat ille, qui hos taxabat hunc in modum.

Fastosi homines assimilantur Natrici torquatæ.

Alter enim miles gestat calcaria ahena,
Alter, & in manibus Romula iura regit:
Miles ab antiqua se nobilitate superbum
Iactat, & à Tullo tempora rege notat,
Aut genus à claris patribus, quos Romulus olim
Legerat, atq; alios enumerare solet.
Fortè tamen patres habuit, qui fœnore iniquo,
Fraudibus, aut alijs stemmata parta gerunt.
Plures se faciunt ex nobilitate superbos,
Quam virtute sua non meruere tamen.
Doctoris quidam titulum, nomenq; tenere
Gliscunt, se iactant, & didicere nihil.
De rebus fatuis vanissima verba loquuntur,
Esseq; prudentes, doctiloquiq; volunt.
Nil sapiunt penitus, tantùm de cortice libri
Sumpserunt tituli nomina vana sui.

Postremò Natrix rubetaria iucundam, & suauem emittens vocem, sub qua postea venenum latibulatur, ad meretricem iure optimo comparari potest, quæ blandis vocibus allectos iuuenes in exitium trahere solet: quemadmodum alias recitatum fuit de Sirenibus, quæ cantu suo allectos in naufragia deducebant: has quoq; Seruius secundum rei veritatem meretrices fuisse testatur, quæ, quoniam transeuntes ad extremam redigebant inopiam, ijs inferre naufragia à Poetis fingebantur. Idcirco D. Chrysostomus ad rem scribebat. Sicuti sordes, & limus aures corporis obstruere solent: sic meretricis cantus aures mentis stipant, atq; immundas reddunt: quasi enim stercus huiusmodi colloquia auribus vestris immittant, & quod barbarus ille minabatur dicens, comedetis stercus vestrum, id nunc multi non verbo, sed re, in vobis faciunt, immò verò multò peius, atq; fœdius. Hactenus Chrysostomus. Quare sapientis viri intererit ad minimum prædicti cantus tinnitum, aures obturare, & ad imitationem Alphonsi regis Aragonum, ad altiorem contemplationem animum dirigere. Hic enim Rex, ex Syluio, dum suauiter obstrepebant (vt fieri solet in Aulis Principum) tibicines, & varijs clangoribus aures Regis obtundebant, arrepto, quod fortè ad manus erat, Ciceronis volumine, hæc verba protulisse fertur. Cessate Musici, adest enim, qui mecū dulcioria misceat Princeps romani eloquij Tullius. Nos autem, huius loco, ad euitandam vaniloquentiam, sacris Biblijs apprehensis, multò suauiora, & diuiniora meditabimur.

Meretrix comparatur Natrici torquatæ.

Homil. 38. in Matth.

De Dict. & fact. Reg. Arag.

DE BOA. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

IN Hydrorum, seu Natricum numero Boam recensendam esse arbitramur, cum horum animantium moribus, & natura potiatur, veluti in antecedentibus capitibus fuit relatum. Verùm, quoniam hoc nomen, Boa, extra ambiguitatem non est repositum: propterea prima fronte æquiuocationem ponderabimus: Plinius igitur Boam quamdam affectionem humani corporis esse constituit, in qua corpus papulis quibusdam rubicundis turgescit, quæ postea sambuci ramo leuiter contactæ delētur. Alij Boam

Boa morbi genus.

A Boam eum esse affectum tradiderunt, quando cutis rubeis pustulis exasperatur, quas Græci hydracia vocant ab Hydro angue, cuius ictibus talia tubercula excitantur. Quapropter Isidorus tumorem ex morsu Hydri ortum, ideo Boam appellari decreuit, quoniam fimo Bouis imposito sanetur. Quicquid alij referant, quòd Boa sit quidam morbus, cuius causæ hactenus medicis sunt incognitæ: qua de causa Vulgò *Rubello* nuncupatur.

L.12.Orig.

Huius affectionis etymum.

Cæterùm Festus Boam esse tumorem crurum ex labore longi itineris genitum existimauit. Quamuis Perottus oppositæ fuerit sententiæ; ideoq; scripsit Boam, siue Bouam morbum esse, quando corpus papularum multitudine efflorescit, ad similitudinem earum, quæ ex morsibus Boæ serpentis resultant, idq; Festo Pompeio incognitum fuisse affirmat; quādoquidem si hoc nouisset, proculdubio Boam esse tumorem crurum, ex labore viæ productum non retulisset. Nihilominus Salmasius in Solinum sententiæ Festi videtur adstipulari, dum originem græcam huius vocabuli assignat. Inquit enim, quòd δύη passio ex labore exponitur, quæ vox Aeolicè Βύη, Latinè Boa vocatur. His addamus vnum obseruatione dignum, nimirum, quòd hodie crura diu morantium apud ignem B rubicundis quibusdā notis colorantur, quas maculas Vulgus Vaccas, quasi Boas appellat. Deniq; Βόα, nempe Boa fuit nomen meretricis, quemadmodum apud Athenæum legitur.

Boa tumor crurum.

Boa fuit nomen meretricis. Lib.13.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

BOA, vel Boua apud Perottum legitur, estq; Serpens, vt multi putāt, nomenclaturam sibi vindicans ab effectu, cum sit tam immensæ molis, vt bouem integrum deglutire possit. Nihilominus, ex rei veritate, hoc animal armentorum greges sequitur, & rigua vaccarum vbera sugit: quapropter à populatione Boum, ad mentem Isidori, Boæ nomenclaturam sibi vindicauit. Hinc etiam Georgius Agricola etymum deduxit, quia hoc Serpentis genus lacte bubulo primum ali existimauit. Ideo Georgius Pi- C ctorius in Lerna malorum hùc respiciens canebat.

Boa quidem Serpens, quam Tellus Itala nutrit
Hunc bubulum plures lac enutrite docent.

Hanc autem falsam esse etymologiam tradit Salmasius in Solinū: cum scribat ali lacte, non esse proprium solius Boæ, sed omnium Serpentum, vt nostri rustici testificari possunt: cum omnes angues lac summopere appetant. Deducit autem etymum ex græca voce δύης, quæ idem significat, quod δύτης: at Aeoles Bæotij dicebant βύης, inde Boa. Δύτης verò redditur vrinator, quemadmodum & δυκτικὸς, qui solet aquas subire, vt δυτικὰ ζῶα apud Aristotelem, nempe animantia, quæ in aquis se submergunt. Hinc clarè colligimus Boam speciem Hydri esse constituendam. Germanicè Vnke dicitur, veluti Georgius Agricola in libro de Animalibus subterraneis tradidit.

Omnes serpentes lacte summopere delectantur.

Etymologia græca.

NATVRA.

D SI naturam huius Serpentis inquiramus, ex multorum Authorum sententijs comperiemus ipsam in immensum excrescere: itaut non solum longitudo, verum quoq; latitudo sit admiranda. Namq; D. Claudio Principe, ex sententia Solini, occisa fuit Boa in Vaticano, quæ integrum infantem in aluo gestabat. Quamobrem non immeritò turpi aluo prædita esse ferebatur à Baptista Mantuano hoc versu.

Picta cutem scytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quamuis multi tradant hanc bestiam in Italia, ob frigidiorem aeris temperiem, in tantam magnitudinem minimè excrescere. In Calabria tamen hoc animal grandius obseruatur, quam alibi: cum illa regio sit calidior. Cæterùm in regionibus Indicis immensa propemodum huius animantis auctio obseruari perhibetur.

Boa est magnus Serpens.

Quoad qualitatem veneficam; Albertus prodidit ictum Boæ malignum, & venena-

tum esse, sed sibi constare non videtur, quoniam paulò ante scripserat Boam esse de genere Draconum tertij ordinis: cum tamen venenum tertij ordinis non curandum, & nihili faciendũ esse statuerit. Communis tamen opinio Authorum est Boam morsu inflammationem tantummodo generare.

Qualitas veneni.

DE HYDRO MARINO.
Cap. XX.

SYNONYMA, ETYMVM.

POSTEAQVAM Plinius, Aelianus, & Solinus Serpentes tam in aquis dulcibus, quàm salsis degentes, Hydros nuncuparunt, & hactenus de Hydro aquarum dulcium actum sit, rationi consonum esse iudicauimus, de Serpentibus etiam marinis sermonem habere. Et licet in historia piscium, horum mores fuerint examinati: nihilominus ad anguium historiæ perfectionem, horum etiam natura præsenti in loco ponderanda est. Itaq; Hydrus marinus Aristoteli ὄφις ταλάσσιος, nempè Serpens marinus nuncupatur. Plinio, vt in progressu historiæ patebit, Draco etiam nominatur. At Bellonius, & Saluianus hunc Plinio Ophidion quoq; dici opinantur. Verum Rondeletius, & rectè, vt nostra fert opinio, hos diuersos esse animantes ostendit. Etenim Ophidion, licèt Congro (cui colore, & corpore Serpentem marinum assimilat Aristoteles) similem esse referat: tamen Ophidion ipsi exiguus est piscis: cum tamen Serpens marinus permagnus, & non paruus dicendus sit. Rursum Saluianus tradit Serpentem marinum Aeliano planè fuisse incognitum, quoniam μύρον etiam, vt credit, anguem marinum appellari scribat. Cæterùm non animaduertit μύρον, ob anguinam figuram, ità nominari, quod hodierni etiam piscatores, ex Rondeletio præstant.

Ordinis ratio.

Lib. 2. hist. Anim. cap. 15.

Draco marinus Plin.

Ophidion.

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

IN Africa, referente Aristotele, magnitudo marinorum anguium admiranda est: nonnulli enim (inquit) vbi triremi applicuissent, ossa multorum boum vidisse narrant, quos absumptos fuisse ab anguibus non dubitarent; cum triremes in altum productas quamprimum angues insectarentur, & nonnulli aggressi triremem euerterent. Immò Olaus Magnus tradit circa Noruegiam interdum apparere Serpentem ad centum, vel ducentum pedes longum, tranquillo etiam Mari Nautis infestum: itaut hominem interdum à naui abripiat. Nauim ab eo inuolui asserunt tantam, quantæ ferè in nostris fluuijs maiores fieri solent, quæ mercium vecturæ destinãtur, & inuolutam subuerti: deinde spiras supra mare tantas aliquando erigere, vt nauis per vnam transire posset. Idem Olaus Magnus alterius marini Serpentis iconem exhibet, quem flauo insignitum colore in Balthico, vel Suecico Oceano versari prodidit, triginta, aut quadraginta pedes longum; qui, nisi irritatus, neminem lædit. Hic quoad corporis figuram similis est ei, quem nomine veri, & genuini Serpentis marini expressimus.

Hydri marini magnæ molis.

Serpens Balthici Oceani.

Plinius quoq; testificatur apud insulas quasdam ante Persidem, Hydros marinos vicenum cubitorum teruisse classem. Et Solinus inter Promontorium Carmaniæ, & Arabiam, quinquaginta millia passuum interiacere, deinde tres insulas esse ait, circa quas Hydri marini vicenum cubitorum longitudine egrediuntur. Sinthum fluuium maximum esse eorum, qui circa mare rubrum sunt, & plurimùm aquæ in mare educere, itaut procul ab eo in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus in nauigatione maris rubri fatetur: cæterum nauigantibus è pelago versùs hanc regionem, in qua se Sinthus amnis exonerat coniecturam de loco facere ex Serpentibus qui ex alto eis occurrunt.

Li. 6. c. 23.

Hydri Marini vbi maximi.

A runt. Et paulò post addit; sinus, qui Baraces appellatus, valdè periculosus, & nauigantibus vitandus est &c. Ad cum autem à pelago tendentibus, loci inditium faciunt Serpentes, qui prægrandes, & nigri sese offerunt. Nam in sequentibus locis, & circa Barygazam minores, & colore luteo ad aureum inclinante obuij sunt. Denuò Barare sinus est ad fluuium ibi se exonerantem, &c. Hæc etiam regio è pelago adnauigantibus prænoscitur ex Serpentibus, qui illic obuij sunt, capite, quale Draconum est, oculisq; sanguineis. Meminit item Virgilius maximi Serpentis marini, quando de Laocoonte Neptuni Sacerdote cecinit hunc in modum.

Serpentes grādes, & nigri.

L. 2. Aeneid.

Laocoon ductus Neptuni sorte Sacerdos,
Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horresco referens) immensis orbibus angues
Incumbunt pelago pariterq; ad littora tendunt.
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæq;
Sanguineæ exuperant vndas: pars cætera pontum
B *Pone legit, sinuatq; immensa volumine terga,*
Fit sonitus spumante salo; iamq; arua tenebant,
Ardentesq; oculos suffecti sanguine, & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Verùm, quoad Serpentem marinum propriè dictum, is ab Aristotele duobus in locis eleganter describitur. Illum enim Serpentibus terrestribus assimilat, nisi caput haberet Congro simile: item colore, & corpore Congri, sed ore terrestribus anguibus acutiore. Gillius verò vir alioquin prudens marinum Serpentem eum esse credidit, qui, aliorum virorum doctorum iuditio, eiusdem Aristotelis Acus esse perhibetur, cuius caput in fistulam longam, acum imitantem desinit; ideoq; nostris piscatoribus tales pisces *Aguselle* ab acu nominantur, & à Gallis Trombete, quia rostrum tubam imitetur. Præterquamquod Acus à capite ad podicem, corpore est hexagono, à podice ad caudam quadrato; quæ forma neq; anguibus terrestribus, neq; marinis, neq; ipsis Congris competit. Deceptus autem est Gillius, quia Aristoteles anguibus marinis os acutius, quàm terrestribus, assignauit.

Li. 2. hist. Anim. cap. 14. & l. 6. c. 37.

Acus Aristotelis est pisus.

C Genuinum autem marinum Hydrum Bellonius, & Saluianus exhibuerunt, nimirum eumdem, quem nos multis spiris implicatum repræsentamus; non quia per mare ita inuolutus incedat, sed tantùm ad exprimendam longitudinem, ita pingitur. Addit præterea Aristoteles, in descriptione, colorem anguis marini Congro esse ἀμαυρότερον, idest, Gaza interprete, obscuriorem. Bellonius hunc colorem obscuriorem, nigriorem exponit, quã sententiam affirmare non audet Saluianus immemor eorũ, quæ ab Aristotele recitata fuerunt, quando scripsit, complura horum anguium esse genera colore numerosæ varietatis.

Hydrus marinus genuinus quales.

Interim ipse Saluianus suum Serpentem marinum dorso subrubro, lateribus subflauis, & imo ventre subalbido esse pronunciat. Rondeletius hoc animal sic describit. Est terreno, vel fluuiatili simillimus, & ad trium, vel quatuor cubitorum longitudinem Serpens marinus accedit. Corpore est rotundiore, quàm anguilla, capite Congro simili. Maxilla superior inferiori est longior. Dentes in maxillis, & in palato, ritu murænæ, sed rariores habet. Pinnulas duas ad branchias, veluti anguilla. Colore est fuluo, D præter ventrem, & rostrum, quæ partes sunt cinerei coloris. Oculi flauescunt. Internis partibus à muræna non discrepat. Huius Serpentis cadauer exsiccatum, quod adhuc in Musæo Illustriss. Senatus Bononiensis seruatur, fuluum etiam colorem retinet.

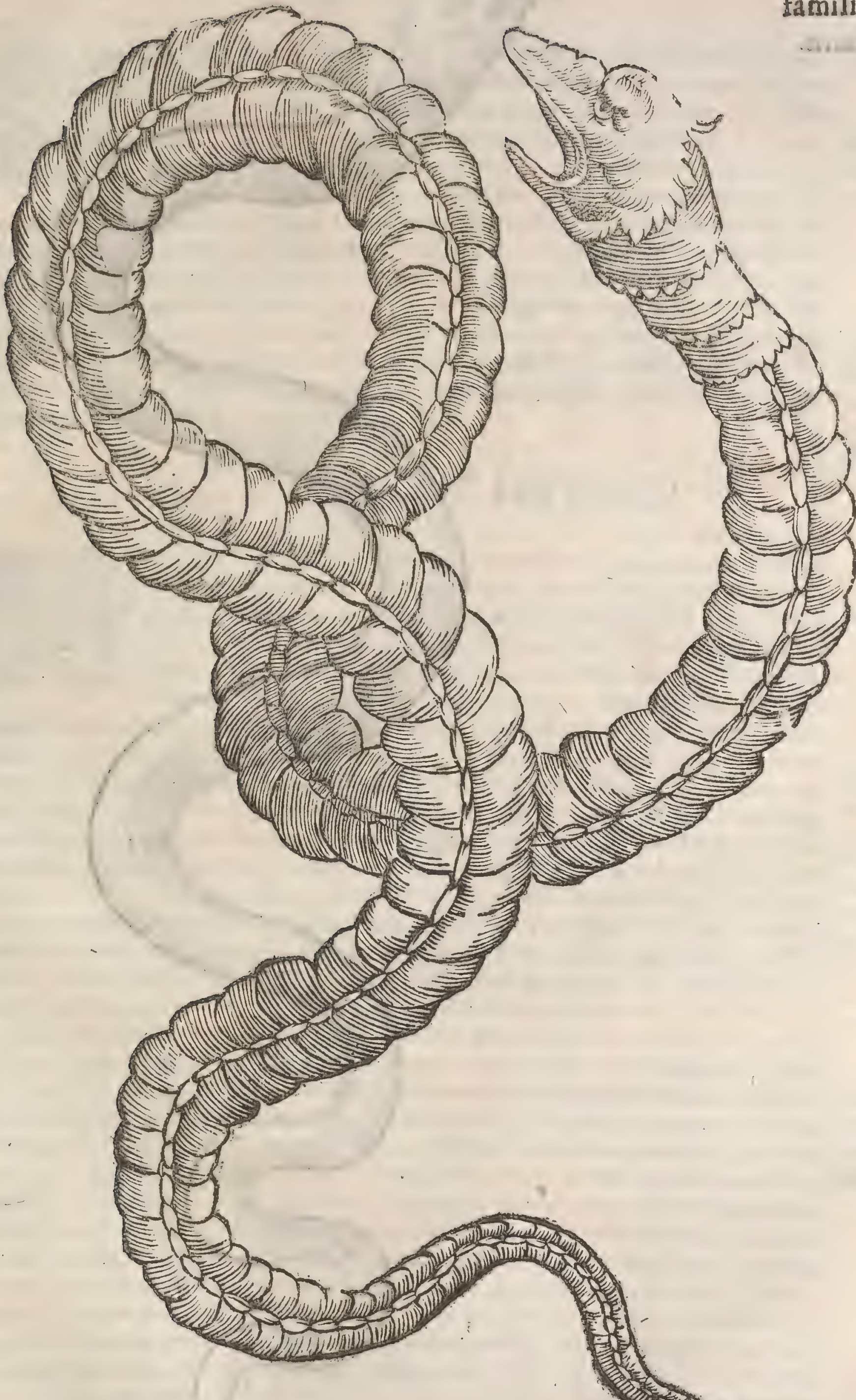
Descriptio ex Rondeletio.

LO-

Serpens marinus.

Serpens marinus mari Noruegico familiaris.

300
Serpens marinus flaui coloris mari Suetico familiaris.

A

LOCVS.

SERPENTEM marinum in locis omnibus Maris indiscriminatim stabulari non est asserendum: siquidem negat Aristoteles in altissimis gurgitibus nasci. Nunquid postea flumina quoq; frequentet, in dubium verti potest: quoniam monimentis mandauit Aristoteles, serpentium alios terrestres, alios aquatiles esse; quamquam maxima pars sit terrestris, exigua ferè aquatilis, scilicet fluuiorum incola. Verumtamen cum hic, de quo in præsentia agitur, nusquam in aquis dulcibus inuentus sit, marinum tantummodo esse anguem asseueramus. Neq; hoc præcitatæ Aristotelis sententiæ repugnabit: cum ibi non de Serpentibus marinis, sed de fluuiatilibus, quos vocant Hydros, tantùm dissereuerit, qui toto cælo ab anguibus marinis discrepant. Præterea hos Congro, corpore, & colore similes esse, illos verò parùm ab aspide distingui B posse retulit. Demùm Hydri veneno nullis cedunt Serpentibus, cum Serpens marinus planè sit innoxius. Item Hydrus respirat, & pulmones habet, cum Serpens marinus branchiatus sit, & respiratione careat.

Lib. 2. hist. An. c. 14.

Differētia inter hydrū marinum, & fluuiatilem.

NATVRA, ET MORES.

ARISTOTELES Serpentem marinum non solum ἀμαυρότερον, idest, vt nonnulli peritiores interpretantur, colore minus intenso, quàm sit Congrus; verùm etiam σφοδρότερον, idest, vehementiorem esse promulgauit; siue, vt Theodorus Gaza vertit, acriorem: siquidem hæc vox ad mores huius animalis referenda est, non autem ad corporis longitudinem, vt Bellonius sapienter retulit. Si captus, dimittatur foris (ἐὰν δὲ φοβηθῇ, καὶ λυφθῇ, Vuottonus sic reddit, si timeat, atque piscatores euertat) arenam C rostro quamprimùm adit, terebrat, subitq; totus. Plinius, cum alibi draconem Aristotelis, Araneum appellauerit; hoc tamen in loco, pro Serpēte marino, Draconem marinum pronunciauit, dum inquit: Draco marinus captus, atq; immissus in arenam, cauernam rostro mira celeritate excauat. Et quamquam Rondeletius Draconem, siue Araneum piscem idem etiam præstare tradiderit, nihilominus huic nullam fidem adhibendam esse putamus, tum quia hoc animal nullo rostri mucrone est instructum, vt Serpens marinus, tum quia obtusa capitis magnitudine impeditur. Quamobrem certum est, ab Aristotele hanc proprietatem Serpenti tantùm marino assignatā fuisse. Hoc autem monendum fuit, ne quis hac occasione, res diuersas confundat, id quod Albertus fecisse videtur, vt in Aranei, siue Draconis historia ostensum fuit.

Lib. 9. cap. 27.

Proprietas mira huius animalis.

Gesnerus, ex Germanico Schiltbergeri cuiusdam Bauari Monacensis libro de peregrinationibus suis, quas captiuus à Turcis obiuit, pugnam Serpentiū marinorū, & terrestriū describit, quam licèt pro certo non habeamus, eam nostro huic animāti conuenire, hic tamen eam adscribere libuit, quoniam simpliciter Serpentes marinos nominat. In Regno Genyck vocato, vrbs est nomine Sampson. Eam quo tempore ego apud Vueiasitam Turcarum Regem eram, Colubri aquatiles, Serpentes terrestres innumeri cir- D cumquaq; per milliaris ferè spatium circumdabant. Venerant autem hi è syluis, quæ multæ sunt in vicina regione Trieusik dicta, illi verò è mari. Hi dùm colligebantur, per nouem dies, nemo, præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis neq; hominem, neq; cætera animalia læderent. Quamobrem vrbis, siue regionis Princeps, ne quisquam etiam hominum eos læderet, edicebat: non sine iussu Diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis signum euenire interpretatus. Decimo die, duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo conflictum ad Solis vsq; occasum produxerunt, quo animaduerso, Princeps cum paucis equitibus vrbem egressus, pugnam spectare voluit; Cedebant autem Serpentes aquatiles terrestribus. Reuersus in vrbem, ac postridie denuò egressus nullos amplius viuos, sed occisorum tantùm Serpentium octo millia reperit, quos omnes, scrobe defossa, humo tegi curauit, & Vueiasitæ Regi nuper ea

Pugna Serpentiū marinorū, & terrestriū.

Princeps ad spectandā pugnā Serpentum egreditur.

vrbe potito, euentum litteris nunciauit, qui, hoc ostento tanquam sibi prospero, & fælicia portendente, gauisus est. Hæc ille.

Serpentes autem marinos in terra aliquandiu degere posse ex Aristotelis sententia probari potest, cuius verba in capite de Congro recitata fuerunt. Item dari Serpentes, qui è terra in mare exeant, testatur Bellonius his verbis. Cum circa Abydum obambularem, in paruis quibusdam alueis, seu canalibus salsis inueni Serpentis terrestris speciem, qui toto ferè die in mari viuit, quemadmodum Coluber in aqua dulci: somni verò causa in terram egreditur. Colore fermè ruber, sed maculis etiam fuscis, aut cinereis varius est.

Serpentes è terra aliquando in mare exeunt.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

BELLONIVS, in libro suo Gallico de piscibus, Serpentem marinum esui quidem scribit esse aptum, quemadmodum cæteri animantes marini longi, & lubrici, vt Congri, anguillæ, mustelæ, & similes, verùm propter nimiam cum terrestri Serpente similitudinem, plerosq; ab hoc animali conspecto, tanquàm ab angue, & non pisce abhorrere assueuerat. Si vim medicam huius bestiæ perpendamus, Plinius ad vrinæ incontinentiam valere tradidit, dummodo cum radice lilij adhibeatur.

Serpēs marinus edulis.

Li. 32. c. 3.

DE SCOLOPENDRA MARINA: Cap. XXI.

SYNONYMA:

VT hęc Serpentium historia omni ex parte perfecta, & in genere suo absoluta esset, nonnulla de hoc animali ad Insectorum genus spectante addere libuit; tum quia inter reliquos Maris animantes, veluti hirudines, & lubricos marinos, graphicè anguem repræsentet, tum etiam, quoniam in Insectorum historia, omnes Scolopendræ icones non fuerunt impressæ. Quare cum in antecedenti capite, de Serpente marino egerimus, non erit abs re in pręsenti de alia bestia marina disserere. Itaq; σκολόπενδρα θαλάττια, nempe Scolopendra marina, ob similitudinem cum terrestri, ita nuncupatur, quia terrestris sic fuit nominata, quasi ἔχουσα σκόλοπα ἐν τῇ ἕδρᾳ, quoniam in extremo (quod caudæ loco est) superemineat corniculum, quasi radius, atq; impactus aculeus: cum σκόλοψ surculum acutum instar aculei significet. Plinius autem hāc bestiam marinam Scolopendram semper appellauit, terrestrem verò nunquam Scolopendram, sed centipedam tantùm cognominauit, cum hoc nomen alio etiam Insecto, nimirum Onisco, siue Asello competat, quem Vulgus centipedam, & millepedam solet indigitare. Qui plura de Scolopendris intelligere voluerit, confugiat ad historiam Insectorum, vbi de terrestribus, & marinis vbertim pertractatum fuit.

Ordinis ratio.

Etymum scolopedræ terrestris.

DIF-

A

DIFFERENTIAE, ET DESCRIPTIO.

IN Historia Insectorum traditum fuit scolopendræ marinæ duo esse genera: nam altera in genere Insectorum, altera in genere Cætorum reponebatur, & de hac postrema in historia piscium sermo fuit habitus. Cæterùm Scolopendræ marinæ de genere Insectorum duas assignare species non dubitamus: quādoquidem vna multis pedibus hirsuta apparet, altera verò marinum anguem æmulatur. Hæ igitur ad Aristotelis mentem, aspectu, terrestri Scolopendræ sunt similes, & magnitudine paulò inferiores, coloreq; magis rubentes. At forma scolopendræ terrestris, quoad caput, & caudam diuersa est, quæ varietas in Scolopendris Rondeletij non obseruatur, immò veluti tot lumbrici apparent. Hoc autem non asseueramus non ad explodendam Rondelentij opinionem, sed vt lectori ponderandum proponamus, num sit alia Scolopendræ marinæ species, quæ descriptioni Aristotelis magis quadret.

Scolopēdræ duplex genus.

B

Quamuis Vuottonus textū Aristotelis, in quo scolopendræ marinæ terrestribus minores declarantur, semper suspectū habuerit: quandoquidem si scolopendra marina esset minor terrestri, hamum quamtumuis exiguum deglutire nequiret. Et tamen idem Aristoteles, Theodoro Gaza interprete, scripsit, quando pisces, qui vulpes nuncupātur, hamum deglutisse sentiunt, sibimet ipsis, vt centipeda, opitulantur: nam longius se se offerentes lineam abrodūnt, & Scolopendræ alio ingenio se liberant, nimirum semetipsas inuertendo, donec hamus excidat: ergo hæ terrestribus maiores sunt constituendæ. Licèt multi authores textu Aristotelis decepti in eādem venerint sententiam. Albertus enim Scolopendras marinas minores terrestribus statuit, dum inquit, Serpentes, & pisces verè dicti carent pedibus, in mari tamen versatur animal, quod vocatur quadraginta quatuor, cum tot pedes habere videatur: simileq; huic aliud per terram diuagatur eodem appellatum nomine, sed in mari versans minus terrestri esse perhibetur. Brasauolus Scolopendræ terrestris iconem duos pollices longam ostendebat. Rondeletius minorem Scolopendram ad palmum, maiorem verò ad cubitum accedere tradebat. Gillius Scolopendram marinam, quam vidit, digiti longitudine fuisse asseruit. Deniq; Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres marinas terrestribus lōgiores esse decreuit: nec præter rationem, quoniam nos Scolopendræ icones ad cubitum penè accedentes exhibemus, quarum altera est nuda instar anguis, altera verò pedibus hirta, & coloris amethystini.

Descriptio huius animalis.

Quādo ab hamo se liberent.

C

Animal vocatum Quadraginta quatuor.

NATVRA, ET INGENIVM.

GILLIVS hoc animal, ob tetrum odorem, piscatoribus infestissimum esse pronunciat: propterea quòd hamum ab hac bestia contactum cæteri pisces fætido pulsi odore vitent. Præterea si hoc animal hamum fortè deglutiuerit, hoc ingenio se liberare dicitur: inuertit enim se euomendo interanea, donec hamus cadat, & denuò, absorptis intestinis, non secus, atq; prius valet. Idem confirmat Plinius, & memorat etiam Plutarchus in libro de his, qui serò puniuntur à Deo. Hinc Pierius Valerianus scriptum reliquit, quod Prisci significaturi hominem ab affectibus cruciantibus se liberantem, Scolopendram marinam effigiabāt, cum hæc bestia se inuertendo ab hamo, & piscatoribus se redimat.

D

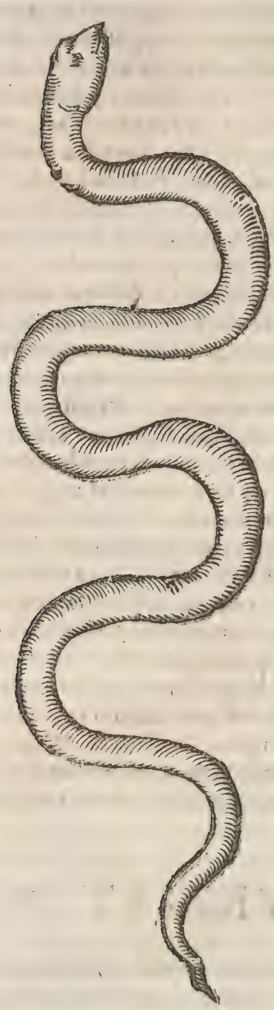
Teter odor huius animalis.

Hieroglyphicum scolopendræ.

De veneno huius animalis, Aristoteles, Oppianus, & Aelianus retulerunt Scolopendram marinam, tactu, terrestri nocentiorem esse, nec non morsu vrere, & rubicundum in cute colorem excitare, quod symptoma vrtica etiam inducere solet. Curatio autem huius veneni cum eadem sit, quæ terrestris, lectorem ad historiam Insectorum relegamus.

Venenum huius animalis quale.

Scolopendra marina.

VSVS IN VARIIS.

MEDICAMENTA, quæ pilos disperdunt, ad mentem Galeni, ex comptorijs libris Critonis, primitùs ex scolopendris marinis, deinde etiam ex vrtica marina, stellis marinis, nitro, & amurca cõcinnantur. Plinius verò sua psilothra ex cinere marinæ Scolopendræ parat: deinde eumdem cinerem cum melle, ad strumas debellandas, permiscere solet. Deniq; Tarentinus, ad coercendas anguillas, suam escam sic componit. Recipit scolopendræ marinæ drachmas octo, caridum fluuiatilium tãtumdem, sesami drachmam, quibus simul exceptis ad prædictum vsum vtitur.

Psilothra ex quibus parentur.

H

Scolopendra marina amethystini coloris.

DE SERPENTIBVS EXOTICIS. Cap. XXII.

AD calcem huius libri, Serpentes exoticos examinandos reiecimus, quoniã partim terrestres, partim aquatiles ab Authoribus esse traduntur. Verũ inuestigare, ad quod genus tot peregrini, & Indici Serpentes in historijs memorati referendi sint, difficile admodum esse, ex mente doctissimi Clusij, pronuntiamus. Præterquamquod scriptum etiam reliquit Aelianus multa, & varia esse anguium genera, quorum species omnes persequi velle infinitum foret. Itaq; ne quid intactum ad hanc spectans histo-

Li. 3. Exotic. c. 19.

riam omittatur, prima fronte ponderabimus illos angues, quorum nomina ab Authoribus proponuntur, cum tamen nostra ætate sint incogniti; deinde pedetentim per aliorum differentias partim à colore, partim à magnitudine, & à natura desumptas descendemus. Quoad primùm Aelianus tradidit, Hyenam, præter animantem quadrupedem, esse etiam Serpentem vtriusq; sexus participem; quocirca altero anno mas, altero fœmina obseruatur: eamdem sententiam Orus Apollo in Hieroglyphicis amplectitur; cum adhuc tale animal in rerum natura dari incertum sit; & præterea non est verisimile talem sexus mutationem assignari posse.

Hyena serpens vtrũ detur.

Serpentes λίβυες leguntur apud Hesychium; & Nicander in Theriacis Libyas angues inter innoxios recensuit canens.

Plures reptilium, quæ non ita noxia, formæ
Per densas habitant syluas, per opacaq; lustra,
Quos Elopes, Libyasq; coronatosq; myagros
Dicunt.

Scholiastes autem Nicandri λίβυας τοὺς ἀμμώδεις vocat, quasi hos Ammoditas esse senserit, sed proculdubio fallitur: quandoquidem Ammoditæ ictu interimunt, cum Libyes inter angues innocuos à Nicandro collocentur.

Ammoditæ non sunt libyes.

Meminit Georgius Pictorius, in Lerna malorum, cuiusdam Serpentis Tarantæ nomine, dum canit.

In vita lædit nullum Taranta crudelis,
Post mortem Serpens, sed violentus erit.

Quid autem voluerit intelligere per Tarantam non facile est apprehendere, nisi fortè Tarantulam, stellionis speciem, de qua inter quadrupedes actum fuit. Memorat etiam Suidas Serpentes Argolos, quos Alexāder Macedo, Argo Pelasgico Alexandriam deferri, & in flumen, pro extinguendis aspidibus, conijci curauit. Item Gesnerus Mergolos angues ex Africa delatos nominat; qui postea, & quales sint, & an in aquis mergantur, vt nomen indicat, se ignorare asseuerat. Insuper τρισσὸς, εἶδος ὄφεος, nimirum Trissos species Serpentis apud Hesychium, & Varinū legitur, sed postea nulla Serpentis descriptio assignatur. Notum solum est, quòd τρισσος, & Atticè τριττὸς triplex exponitur, & Aliter etiam trinus, vel ternus redditur. Tandem multa nomina barbara anguium, vt Ames, Batrisa, Dunios, & Eraton apud Syluaticum leguntur, sed quos indicent Serpentes, ipsi soli notum est. Postremò hæc nomina, Guasseuabras, vel Semabras, apud Auicennam, Serpentem denotare videntur, dum inquit, quando emplastrum cum radice Enduniæ paratum ponitur supra ictus Scorpionis, vermium venenosorum, vespæ, & Serpentis Guasseuabras, vel Semabras, proculdubio confert. Verùm, si nos memoria non fallit, hoc nomine Arabico, salamandram designari, in Historia Quadrupedum digitatorum, retulimus.

Taranta Serpens.

Nomina anguium barbara quæ.

Salamādræ nomen Arabicum.

Si contemplemur exoticos Serpentes, ratione colorum, quibus decorantur, hi diuersi esse perhibentur: namq; in primis narrat Clitarchus, referente Aeliano, in India Serpentes sexdecim cubitorum generari, deinde alios multo minores varijs pigmentis distinctos, & versicolores spectari: vittas enim à capite ad caudam pertingentes habent, quarum aliæ æreo, aliæ argenteo, aliæ rubicundo, & aliæ aureo colore refulgent. Item, ex Petro Bembo, Serpentes sesquipedales in aquis, & terra viuentes, specie colorata spectabiles in Cuba Insula stabulantur. Immò, ex tertia parte historiæ Indicæ, Serpentes apud Indos diuagantur Boiquatrara nominati, quæ vox Indica anguem picturatum designat. Rondeletius quoq; monstrat iconem Serpentis aquatici rufescentis à doctissimo viro Guielmo Pelicerio Monspelliensi Episcopo obseruati, cui terrestris anguis speciem assignat, colore rubro decoratam, cum lineis obliquis, & sinuosis à dorso ad ventrem ductis, eamq; lineam à capite ad caudam protensam secantibus. Huius scissuram oris non admodum grandem, dentes acutos, & serratos, branchias opertas instar squamosi piscis, esse prædicat. In dorso à capite ferè ad caudam, quædam veluti capillamenta tenuia, pariterq; in aluo obseruat. Hinc multi similem spectantes iconem, Myrum esse prodiderunt, licèt perperàm: siquidem prænominatus Serpens branchias operculo osseo tectas, pinnasq; ad natandum maiusculas habet, quibus conditionibus Myrus, & Muræna carent.

Differentiæ ratione colorum.

Lib. 6. hist. Venetæ.

Boiquatrara nomen Indicum.

Serpentis rubescētis descriptio.

Strabo & ipse Serpentis punicei coloris meminit: hunc fortè Aelianus Porphyrum appel-

A appellauit apud Indos nascentem, dodrantali magnitudine, aspectu purpuræ simili, capite candido, & dentibus carentem, quem venatores inquirunt per montes meridiei obuersos, è quibus Sardo gemma effoditur. Hoc animal non mordet, sed locus vomitu bestiæ conspersus subitam contrahit putredinem: quapropter per caudam suspensus duplex veneni genus eructare dicitur; alterum ab animali viuente reiectum, quod est nigrum, speciemq; electri referens, alterum simpliciter nigrum, quod ab ore mortui animantis prodit. Prioris si detur tantum, quantum est granum sesami, confestim, cerebro per nares patientis effluente, necat; alterum verò exhibitum, tabem inducit.

Porphyri serpentis descriptio.

Ad magnitudinem exoticorum anguium mentem si conuertamus, proculdubio comperiemus in regionibus Indicis permagnos nasci Serpentes, sed in Peru maximos, & minus veneficos: siquidem Hispani, vt legitur in Historijs, Peruanam lustrantes Regionem, Serpentem longitudine viginti pedum, & latitudine proportionata offenderunt, in cuius interempti aluo paruum capreolum, & integrum inuenerunt. In Malabar etiam Iulius Scaliger Serpentes octonum pedum, aspectu horribiles, innoxiosq; obseruat, qui puerorum amore facilè detinentur; ideoq; Pæderotas nuncupat. Immò

Differentiæ ratione magnitudinis.

B clarissimus vir Carolus Clusius narrat, quòd anno Domini tertio supra millesimum, & sexcentessimum, conspicatus est iconem Serpentis Indici longi octo pedes romanos, cum latitudine proportionata, cuius corpus, more aliorum, squamis erat tectum, & maculis variarum, & elegantium formarum cõspersum, summa parte candida, dentibus hamatis, & lingua tenui, & bisulca. Denuò in eodem libro Clusius describit peregrinum Serpentem, cuius pellis longa erat nouem pedes romanos, medio autem corpore lata pedem, supra extimam caudam latitudo erat sex vnciarum, extima verò cauda duarum, squamæ erant variorum colorum elegantissima serie distinctorum: siquidem dorsum à capite ad extremitatem caudæ nigricans, veluti clypeiformibus maculis erat ornatum. Extrema verò cauda maculis etiam nigris, sed oualis formæ distincta. Pariter latera maculis nigris alterius tamen formæ refulgebant. Vnde Clusius sibi persuadebat hanc pellem ex America, aut Insulis illi adiacentibus fuisse delatam: cum in Cuba insula magni Serpentes triginta pedes longi generentur, & humani fæmoris crassitudinem æquantes; quemadmodum Consaluus Ferdinandus Ouiedus in

Cap. 18.

Descriptio Serpentis Americani.

Li. 17. c. 6.

C historia generali testificatur. Intellexit præterea Clusius hunc esse de illorum Serpentum genere, qui in interiore Brasilianorum regione nascuntur, atq; in arboribus vt plurimùm versantur, nam in aliquem vicinum insiliunt, brachiaq; multiplici nexu ligant, & quia nudi incedunt Brasiliani, os suum in anum illorum inserunt, adeoq; violenter sugunt, vt spirandi facultatem illis adimant, & nisi cultrum, vel aliud ferreum instrumentum præ manibus habeant, quo confestim animal conficere possint, proculdubio illis pereundum est. Num verò in aquis etiam versetur, non explicat.

Proprietas Brasiliani Serpentis.

Habemus tamen in historia Americana, quòd in flumine quodam Vrquaia nominato Serpentes natant longitudine quatuordecim passuum, & latitudine duarum vlnarum, capitibus super vndas semper eminẽtibus, intuentes, nùm aliquis flumini appropinquet; nam aliquem, vel bibendi, vel lauandi gratia accedentem cauda inuolutum, in amnem trahentes deuorant. Hinc colligendum est Americam nutrire Serpentes, & colore, & corporis magnitudine ab Europeis valdè discrepantes. Immò maiori admiratione dignum est, quòd Syluicolæ Americani, Serpentes magnitudine brachij, quinq; ferè pedum longitudine, rubedine, & nigredine discolores apprehendunt, & has

D immanes anguillas terrestres domum deferentes frustatim incidunt, & coctis in sumptuosis epulis vtuntur.

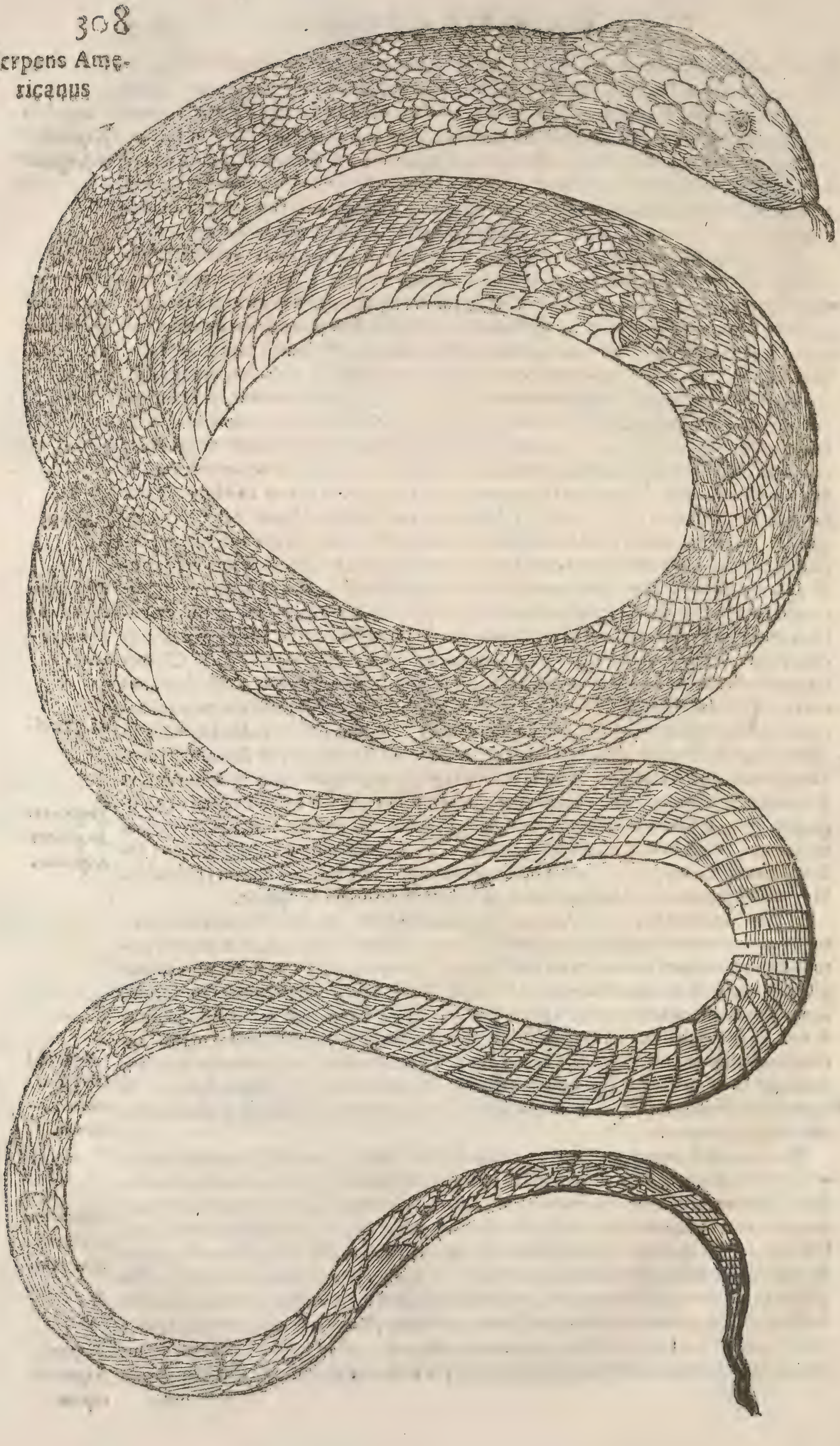
Anguillæ terrestres Americanorum.

Quoad maleficam exoticorum anguium qualitatem, relatum esse superius Serpentes Indicos, vt plurimum esse innocuos, hinc tamen non fit, quin aliqui veneno redundent. Etenim Aristoteles monimentis mandauit, in regione Indica nonnullos esse paruos Serpentes tam venenosa qualitate refertos, vt incolæ, aduersus eorum virus, nullam antidotum inueniant. Rursum addit, in agro, in quo crescit Laser, anguem quemdam pusillum nasci, cuius remedium est lapis ex sepulcro cuiusdam antiqui Regis: lapidem enim vino perfundunt, illudq; confestim bibunt. Amplius in tertia parte historiæ Indicæ legimus Serpentes quosdam, apud Indos, Boiroinizaga, nempe frigidos nuncupatos diuagari, qui ictibus patientem insigni frigore afficiunt. Versantur etiam ibi alij Serpentes non admodum magni, qui proficiscens strepitum quemdam, more nola-

Serpentum exoticorũ venenum.

Serpentes frigidi nũcupati.

Serpens Americanus

A nolarum, edunt, & ictu sunt lethali. Item de alijs innumeris huius generis, historia Peruana legenda est.

Ad finem, vnum circa Serpentes exoticos, obseruatione dignum, non est omittendum, nimirùm nonnullos, ritu viperarum, fœtus viuos, non autem oua eniti: Id autem duo patres Iesuitæ incidenter obseruarunt, qui in Brasiliam accedentes, vt doctrinam christianam docerent, ibi anguem magnum in spiram conuolutum, iuxta viam, iacentem conspicati, signo crucis prius muniti interfecerunt: sed mox tres, vel quatuor Serpentes minores illius generis per terram salientes viderunt, ideoq; patres admirati, tandem ex cadauere anguis occisæ eos egredi animaduerterunt: propterea reuersi baculo illud percutientes, reliquos numero vndecim exire coegerunt: quamuis postea ab Indis intellexerint ab hoc Serpentis genere quadraginta fœtus aliquando prodire. Vtrum modo dentur apud ipsos species anguium etiam ouiparæ, facile adducimur, vt id credamus; cum pariter apud nos aliæ ouiparæ, & aliæ viuiparæ obseruentur.

Serpentes viuipari reperiũtur apud Indos.

Numerus fœtus anguis Indici.

FINIS PRIMI LIBRI.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIÆ.

Liber Secundus.

ORDINIS RATIO.

HOC Serpẽtum opus in duos libros, prima huius historiæ fronte, digessimus; vt in primo, notiorum examinata natura, in altero minus notorum, nempe Draconum mores innotescerent. Horum autem cum variæ assignentur species: primitùs ab illis, vel aliqua crista insignibus, vel ob molem corpoream, Draconibus nuncupatis, inchoabimus. Et quamuis Pausanias Serpentes, Megalaunas appellatos, ad molem triginta cubitorum excrescentes, quales India, & Africa nutrit, non vocari ab Epidaurijs Dracones, sed ex alio quodam genere esse affirmauerit: cum Epidaurij, ex eodem Pausania, non quosuis Serpentes ad immanem grandescentes auctum, Dracones, sed tantùm Epidaurios, illosq; sacros existimantes indigitauerint. Nihilominus communem Authorum nos secuti opinionem, in præsentia Serpentes annosos, vel aliquibus cristis præsignes Dracones nominamus. Itaq; prima facie de Draconibus alis, & pedibus carentibus agemus, postea de bipedibus, & tandem de bipedibus simul, & alatis verba fient.

Megalaunæ Serpentes quales sint.

DE

DE DRACONE IN GENERE.

Cap. I.

ÆQVIVOCA.

Viri nomine Draconis vocati.

NON defuerunt, apud Priscos, viri, nomine Draconis, insignes, vt Draco Atheniensis legislator ante Solonem, cuius leges postea Solon, præterquàm, quæ de cæde erant constitutæ, propter seueritatem, abrogandas curauit: cum vna omnibus pæna esset constituta, vt etiam desidiæ damnati, aut qui olera surripuissent, capite plecterentur: hac de causa Demades hanc sententiam proferre solebat: Draconem non atramento, sed sanguine leges scripsisse, hinc ortum est illud adagium. *Draconis lex.* de tetricæ alicuius disciplinæ instituto; & de hac legum seueritate apud Athenæum sic canitur:

> *Qui cærula ò Venus queant*
> *Dare liberis operam creandis, quoties.*
> *Legum Draconis sint memores?*

Draco Grammaticus. *Draco dux quidam.* *Draco medicus.*

Draco etiam, ex Plutarcho, vir fuit Atheniensis, & præceptor Platonis in Musica. Item, ex Suida, Draco Stratonicensis non vulgaris grammaticus fuisse perhibetur. Draco quoq; fuit nomen illustris illius Ducis, qui Reginæ Angliæ strenuam prębuit operam. Deniq; Draco fuit nepos celeberrimi medici Hippocratis ex filio Thessalo, de quo rursus natus est Draco, & ipse medicus, qui, ex Suida, Roxanem coniugem Alexandri Macedonis graui oppressam morbo diligentissimè curauit.

Draco piscis.

Pręter homines, sunt alię animantes, quę Draconis nomine donantur; vt Draco marinus, Gręcis δράκων θαλάσσιος, & nonnullis nostrę ætatis Gręcis δράκαινα. Hic piscis in plerisq; Italię locis vocatur piscis Araneus: licèt Plinius seorsim & de Araneo, & de Dracone marino tanquam diuersis piscibus egerit: nec mirum, quoniam, & Serpens marinus, qui Aristoteli ὄφις θαλάσσιος nuncupatur; Plinio Draco marinus dicitur, vt in Historia Piscium recitauimus.

Draco domorum qualis.

Pariter in Catalonia, ex Arnoldo, versatur reptile quoddam Vesga Arabicè dictum, quod nonnulli Draconem domorum indigitant. Non est autem aliud animal, nisi stellio, quem Tarantulam Romanorum aliqui esse opinantur.

Draco insuper, apud Poetas, non Serpentem modò, verùm etiam Draconem, nempè Serpentem annosum, aut alijs prærogatiuis dotatum significat. Siquidem Virgilius memorans angues, qui Laocoonta Neptuni sacerdotem interfecerunt, illos modò Serpentes, modò appellat Dracones, dum inquit.

L. 2. Aeneid.

> ———— *Illi agmine certo*
> *Laocoonta petunt, & primùm parua duorum*
> *Corpora natorum Serpens amplexus vterq;*
> *Implicat &c.*

Et paulò post.

> *At gemini lapsu delubra ad summa Dracones*
> *Effugiunt, sæuæq; petunt Tritonidis arcem;*
> *Sub pedibusq; Deæ clypeiq; sub orbe teguntur.*

Alibi idem Virgilius certamen Aquilæ, & anguis describens, hunc modò Draconem, modò Serpentem nuncupauit his versibus.

L. 11. Aeneid.

> *Vtq; volans altè raptum cum fulua Draconem*
> *Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæsit:*
> *Saucius at Serpens sinuosa volumina versat.*

Etymologia Draconis, & Serpentis eadẽ.

Idq; non solum apud Poetas Latinos, sed etiam apud Græcos legitur, & hoc inde nasci arbitramur, quoniam tùm Serpentis, tum Draconis eadem etymi ratio esse videtur: cum

A cum δράκων παρὰ τὸ δέρκεσθαι, idest à cernendo dicatur; deinde ὄφιν vocamus ἀπὸ τοῦ ὀπτεῖν, quod idem significat.

Inter vegetabilia nonnulla recensentur, quæ Draconis nomen sortita sunt. Colitur enim in hortis quædam planta gustu acris, in acetarijs frequentis vsus, Draco nominata, cuius neq; Græci, neq; Mauritani meminerunt: cum mangonio cultorum facititia esse feratur. De hac in Rubrica Denominatorum fusè, latèq; agetur. Draco est etiam arbor procera, ex Clusio, procul intuentibus Pinum referens, folijs Iridis semper virentibus, cuius truncus admodum scaber multis rimis dehiscit, diebus canicularibus humorem fundens, qui in rubram lacrymam densatus sanguis Draconis nuncupatur. Demùm Plinius, & Columella palmitem multis induratum annis, ob tortuositatem, Draconem nominarunt. Postremò quidam fluuius Italiæ Draco dicitur, scilicet, qui Agrum Mutinensem à Regiensi discriminat.

Lib. 1. de plant. rar. c. 1.
Draco arbor.
Draco vitis.

Si recedentes à terrenis, sublimiora parumper contemplemur, incidemus in Draconem volantem, quem Meteorographi inter passiones ignitas connumerarunt. Hic igitur ab habitu non admodum calido, nec valdè coagulato, & compresso dimanat, qui dum in sublime vehitur, occurrens frigidæ nubi, ab ea truditur, deinde aut motu, aut per antiperistasim accenditur, & quoniam frigidę nubis impulsu flectitur, tunc in modum figuræ Draconis curuatus, nomen etiam sortitur. Quid plura? In Cęli quoq; parte Aquilonari Draconem noctu intuebimur, de quo sic canit Clarauaceus in Fastis,

Draco volans est ignita passio

B

Vtq; videt Cœlum, Cœlo videt ipse Draconem,
Pectore qui toto sydus vtrumq; tenet.

Nam hic cælestis Draco minori vrsæ proximus refulget, vt canit Seneca.

Tragœd. 2.

Fluminis instar lubricus anguis
Magnoq; minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynosura gelu.

Fabulati sunt Poetę hunc Draconem hortis Hesperidum inuigilasse, sed ab Hercule interemptum, ob laborem, & vigilantiam, inter sydera fuisse locatum. Hæc constellatio stellis triginta, & vna integratur, cui succedit sydus Herculis sinistro pede quodammodo Draconis caput prementis: idcirco sic canitur in Phænomenis Arati.

Draconis cælestis situs.

C

Haud procul efficiens, vnde est defecta labore,
Non illi numen, non magni causa laboris.
Dextro namq; genu nixus, diuersaq; tendens
Brachia, suppliciter pansis ad Numina palmis,
Et capiti figit vestigia sæua Draconis.

His addamus Solem à Veteribus Draconem appellatum: siquidem Porphyrius Solem à Priscis Lacertum, Leonem, Draconem, & Accipitrem nuncupatum fuisse diuulgauit. Immò ad incorporeas etiam substantias hoc nomen extenditur, cum D. Hieronymus inter cognominata Diaboli Draconem enumerauerit.

L. 4. de Abstin. ab Anim.
Draco diabolus.

Inanimata verò sunt multa, quæ Draconis nomine signantur. In primis, Draco apud Chymistas est argentum viuum; vnde aqua Draconis ab ipsis aqua Mercurij nominatur, de quibus legēdus est Mercolinus in libro de lapide philosophico. Draco apud Plinium est mons Asiæ, & apud Sophoclem cohors Parthorū fortè ad formam Draconis instructa. Amplius, Draco est nomen laquei, ad talum luxatum ligandum, ab Oribasio descripti; immò Dracones ab eodem Authore cognominantur in machinamentis, quę ad formam manubrioli ductorij fabrefiunt. Polybio δράκοντες dicuntur μάνοικοι, καὶ περίχειρα, καὶ βραχιονιστῆρες, nimirum Dracones, ad mentem Polybij, catellas, armillas, spinteres, muręnulas, brachialia, spathalia, & similia fœminarum monilia denotant. De simili Dracone locutum fuisse Martialem multi autumant, quando cecinit.

Draco est argentum viuum.
Draco mōs Asiæ.
Draco laquei genus

D

Si gelidum, collo nectit Glacilla Draconem.

Li. 6. epigr. 86.

Cum tamen ibi poeta de Dracone animali à Glacilla in delicijs habito sermonem habuerit. Meminimus legisse apud clarissimum Faloppium, Draconis nomine, olim Romanis fistulam ęneam longissimam, in plures gyros, instar spirarum Draconis, contortam designari; qua artificiosus fons construebatur; vnde postmodum aqua continuò calida scaturiebat. Huic mechanico experimento addendus est Draco volans, quem ingeniosi opifices ex arundinum paxillis, papyro, & puluere pyrio ad formam Draconis concinnant, vt in publicis ferijs, hęc machina per longum funiculum ignem

In l. de Aquis, & metall.
Draco est fistula.
Draco volans arte paratus.

concipiens, in aere maximo tonitru, & spectantium admiratione dissiliat.

Neq; omittendi sunt Dracones, quos circumforanei ex Raijs exsiccatis pro arbitrio fingunt, vt illos ignauo ostentantes Vulgò, facilè rerum naturaliũ imperitos decipiant. Quare in gratiam lectoris duas icones simulati Draconis repræsentare libuit. His notatis de huius nominis ambiguitate, succedit Draco Serpens, de quo in præsentia verba fiunt, cuius fœmina δράκαινα, nempe Dracæna nominatur: cum tamen Dracęna Circe apud Sophoclem vocata fuerit, immò & Dracęna recentioribus Gręcis Draco marinus vocatur, & tandem Dracæna est radix, quam Carolus Clusius in Exoticis à Donante cognominauit.

Dracones simulati. Dracæna est nomen æquiuocũ.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

REFERVNT commentaria Isidori hanc bestiam Græcis δράκοντα nuncupari, propterea Latinis vocabulorum inopia coactis Draconem dici. Hodie etiam in Græcia δράκος vulgò nominatur; quapropter Iulius Scaliger etymum huius animalis παρὰ τὸ δρᾶν ἄχος deriuat, quoniam hoc animal nonnisi dolorem, & mœrorem hominibus afferat. Nobis tamen semper magis arrisit communis etymologia, dum δράκων deducitur παρὰ τὸ δέρκειν, nempe ab acuta visione, cum δέρκω acutis oculis intueri significet. Itaq; non citra rationem canebat ille.

Etymũ draconis ex Scaligero.

Et Draco Gratugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil est, nec non oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties fessa labore sopor.

Vnde Poetæ hac ducti ratione Dracones thesaurorum custodes esse finxerunt; immo Aristophanes huc respiciens, duos finxit Dracones, in templo Aesculapij, oculos Pluti lambentes, cuius actionis benefitio, ille cum cæcitate laboraret, cernere cæpit.

Dracones etiam, ex Isidoro, syrenæ appellari videntur; cum in Arabia Syrenas Serpentes esse alatos promulgauerit; qui gradiendo, non currere, sed potius volare traduntur. Si nugamenta Authoris libri de natura rerum inuestigemus, cõperiemus Draconem in Asia trifariam nuncupari, nempe Serpentem, cetum, & leuiathan: cum per terram serpere, in aquis natare, & per aerem volare feratur. Si nomen hæbraicum Draconis inquiramus: notandum est, quòd Thannin, ex sententia Pagnini, Serpens est, aut Draco, aut piscis ingens tanquam Draco. At nomine Thanninin, secundum Vuolphium in Nehemian, Hæbrei vocant terribiles Serpentes, nempe Dracones, & belluas marinas, quæ Tynni appellantur. Hæbraica vox, Oach, quæ in numero multitudinis format Ochim, videtur Dracones significare: nam quando apud Esaiam legitur Babylon subuertetur, & implebunt domos eorum Ochim. Munsterus vertit Cercopithecos, Dauid Kimhi opinatur esse animantes similes felibus, quæ vulgò vocantur Martes, D. Hieronymus reddit Dracones.

Trifariam vocatur draco. Nomina hebraica draconis. Cap. 13.

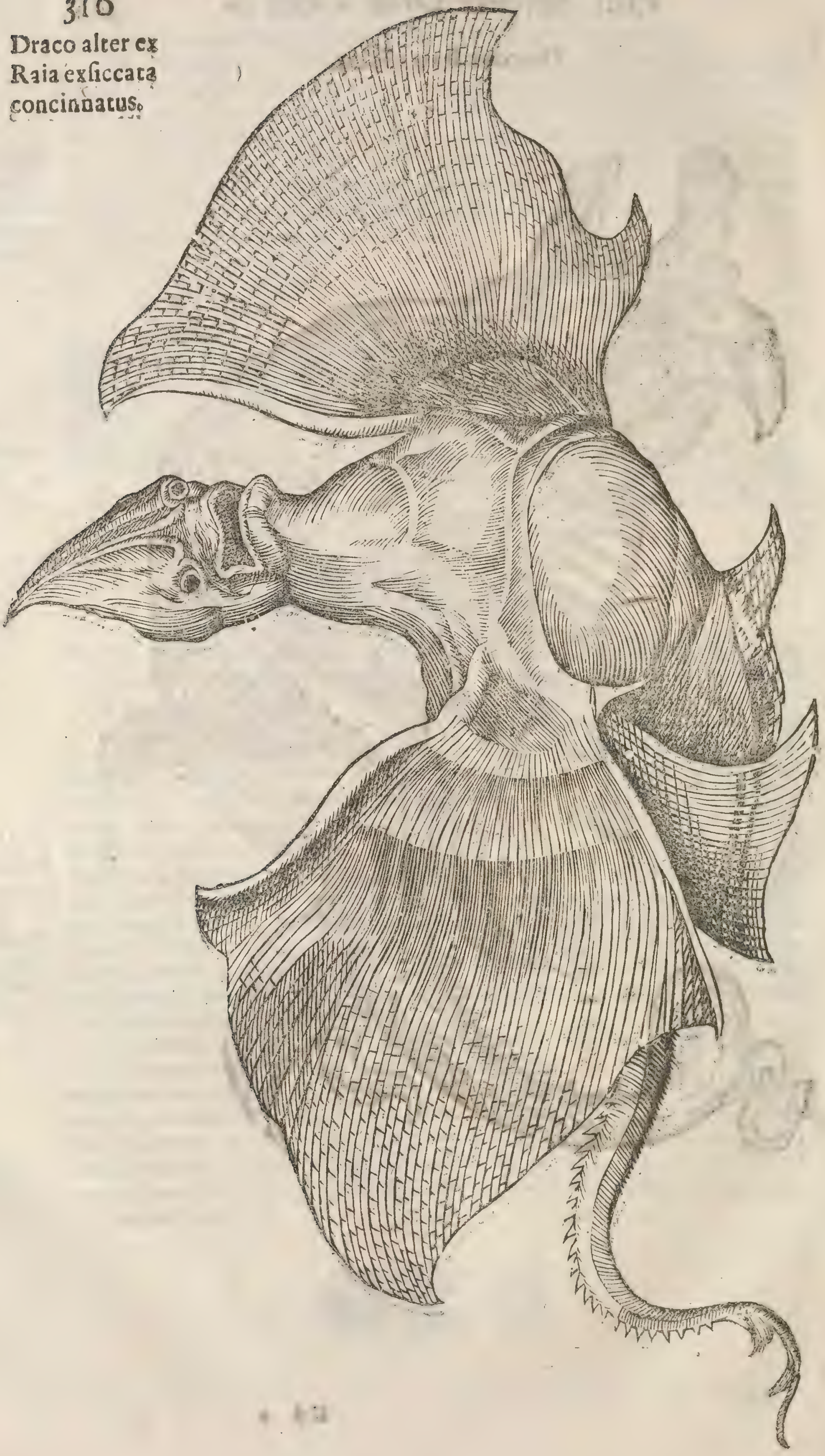
Chaldaica vox Darcon, nonnullis Serpens, Munstero Draco exponitur. Albedisimon Persin ab Auicenna, ad genera Draconum reducitur. Immò Alhatraf, nec non Haudem ab eodem authore refertur ad genus Serpentum, qui mordendo, tantùm vulnere, & non veneno nocent, veluti Dracones. Nam idem Auicennas Harem, Carnen inter Dracones marinos collocat, de quibus in Historia Piscium actum fuit. Verùm Ahedisimon, Alhartraf, Haudion, & Talyacus sunt nomina Barbara, quæ Albertus ad genera Draconum retulit. Germanice dicitur Lindwurm, Gallicè vn Dragon, Italicè Drago, & Dragone.

Nomina Barbara draconis.

Draco ex Raia effictus.

Draco alter ex Raia exſiccata concinnatus.

A

DIFFFERENTIÆ.

QVAMQVAM infiniti prorsus sit negocij, cunctas Draconum species exprimere, & explicare: nihilominus ex bestiæ magnitudine, loco, colore, figura, & venefica qualitate illas eruere conabimur. Ratione magnitudinis, Auicenas, & Aetius minorem Draconem quinq; cubitorum, & maiorem triginta esse statuerunt: cum tamen Greuinus optimè decreuerit, pro diuersitate regionis, & loci natalis, prædictas Feras, & maiores, & minores inueniri. Quandoquidem Eugetis Regis ætate, Dracones septem, & nouem cubitorum visi sunt, & tertius in Æsculapij templo altus fuit. Immò Marcus Polus, in Prouincia *Carazam* cognominata, Dracones bipedes decem cubitorum fabulari narrauit. Regnante Philadelpho apud Aegyptios, duo Dracones viui tresdecim, & quatuordecim cubitorum ab Æthiopia Alexandriam delati fuerunt. Item D. Hieronymus meminit Draconis quindecim cubitorum, deserta Aegypti loca incolentis. Aelianus author est, quòd Aethiopia generat Dracones ad longitudinem triginta, & quadraginta cubitorum excrescentes, quos Elephantorum interfectores nominant. Scribit quoq; Petrus Crinitus ab Octauiano Augusto, Draconem quinquaginta cubitorum Romæ nutritum fuisse, quem postea Populo Romano ostentare consueuerat. Neq; mirandum est, quoniam Philostratus Dracones longos ad cubitos sexaginta reperiri astruit; quam opinionem authoritate Aeliani stabilire possumus, qui in historia Animalium, Alexandro apud Indos versante, Draconem, ex coniectura septuaginta cubitorum visum fuisse pronunciat. Pariter & octuaginta cubitorum fuerunt Dracones, quos Aposisares Indus, ex Onesicrito Astypaleo, nutriuit: cum secundùm Strabonem, Dracones etiam centũ cubitorum prodigiosæ fuerint magnitudinis.

L. 1. de Venen. c. 20. *Li. 2. c. 40.* B *Li. 17. hist. An. cap. 1.* *Dracones Elephãtorũ interfectores.* *L. 15. c. 21.* *Dracones centum cubitorum.*

Scribit quoq; Possidonius (referente Fulgosio) prope Damascum, Draconem longum ad pedes quadraginta supra centum olim versatum fuisse. Item Strabo, ex Possidonio, in Macra iuxta Iordanem, fuisse Draconem tradit longum nihilominus iugero, adeoq; altum, vt duo equites hinc inde locati se intueri minimè possent. A Luciano Dracones pellæi in Macedonia immensæ magnitudinis memorantur, & à Gellio habemus, bello primo Punico, Attilij Reguli consulis exercitum in Africa versantem à vasto Dracone afflictatum fuisse. Insuper prodit Egnatius in varia historia, quòd, regnante Basilisco, in Constantinopolitana Bibliotheca viginti milie libris supra centũ exornata, visebatur intestinum Draconis longum centum, & viginti pedes, in quo Homeri poemata, tam Ilias, quàm Odyssæa litteris aureis erant exarata. Demum nuperi etiam Authores Veterum scripta videntur stabilire; dum Ioseph Iesuita, anno sexagesimo supra millesimũ, & quingentesimum ex Brasilia scripsit, se illic obseruasse Dracones, qui & ceruos, & maiores etiam animantes deglutire possent; additq; Tapuram esse maximum, & voracissimum Serpentem, qui interdum solido aliquo animali vorato, ob ægram concoctionem, humi stratus ad ventris vsq; putrefactionem moratur, donec superuolantes aues, aperta aluo, quod intus putridum est, absumpserint: namq; venter exinanitus sponte coalescit, & bestia denuò ad prædam proficiscitur. Quamobrem nulla debemus teneri admiratione, si Diuus Augustinus pronunciauerit Draconem esse collocandum inter maiora animantia, quæ super terræ superficiem gradiantur.

Lib. 1. *Lib. 16.* C *Lib. 6. c. 3.* *Intestinũ draconis lõgum centũ & viginti pedes.* *Magni dracones in Brasilia.* D *In enarrat. psal. 148.*

Si differentias horum animalium, ratione loci natalis, inquiramus. Greuinus fuit huius opinionis, quæ de Draconibus Libycis, & Indicis memoriæ sunt prodita, potius fabulosa, quàm verisimilia esse, & potissimũ, quæ de Dracone ex Lupa, & Aquila genito nonnulli promulgarunt. Verumtamen cõtemplantes loca peculiaria, comperiemus, ad mentem Philostrati, alios in montibus, alios in locis palustribus diuagari, qui tardi sunt motus, caput vix attollunt, cristis carent, & deniq; Dracænis assimilantur: etenim hic author, ratione cristæ, Dracones mares à fæminis distinguere videtur. Vicissim in montibus stabulantes, ex eodemmet authore, acriores, grandiores, & cristis insigniti sunt, qui postea, venationis gratia, in planitiem aliquando descendunt.

L. 1. de Venen. c. 20. *Li. 3. de Vita Apoll.* *Differentię ratione loci.*

De colore horum animalium, Authores inter se sententijs variant. Nam, ex Aetio, alij sunt coloris rufi, alij nigri, alij cinerei. Nicander, in Theriacis, Draconem nigrum

ventre subuiridi celebrat: cum Philostratus terga subnigra Draconibus tantummodò paluſtribus assignauerit. At Homerus describens Draconem, quem in Aulide iuxta fontem habitare retulit: eum rubicundo colore refulgentem decantauit.

L.12.Iliad

Φοινήεντα φέρον δράκοντα ὀνύχεσσι πέλωρον.

Color draconũ qualis.

Regio Epidauriorum quoddam Draconis genus nutrit fuluo præditum colore, quod Aesculapio, teste Pausania, sacrum esse statuunt. Lucanus Dracones aurato colore nitentes prædicat, dum inquit,

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones.

L.9.Pharsal.

Lucanum postea imitatus Georgius Pictorius in Lernamalorum sic cecinit,

Serpunt aurato nitidi fulgore Dracones,
Africa quos ardens parturit exitio.

L.3.de vit. Apoll.c.2.

At Philostratus squamas coloris fului, barbam fortè palear, coloris aurei, & toruos oculos igne scintillantes Draconibus attribuit, quos montem ad rubrum mare pertinentem incolere scripsit: vnde illac nauigantes horrendos sibilos eminus audire traduntur.

Si hæc animalia, ratione figuræ, examinentur. Occurrunt primò, ex Authore libri de natura rerum, Serpentes Draconcopedes cognominati facie humana à vultu venustæ virginis non absimili, reliquo corpore in tortuosum Draconem desinente; quam Draconis formam Diabolus primos decipiens Parentes induisse fertur: cum Beda scriptis mandauerit, Serpentem in Paradiso terrestri, sinuosa volumina intra arboris frondes occultantem, solam virginis faciem Euæ ostentasse. Sunt alij Dracones, ex Aetio, suibus similes, sed corpore graciliores, & rostro validissimo, quorum dentes more aprorum feriunt. Item legitur in descriptione Guineæ, quòd in Prouincia *Congi*, animalia magnitudine Arietis ex numero bipedum, alata, fului coloris, oblongo rostro, & multiplici dentium serie versantur, carnibus crudis vescuntur, ab aliquibus Dracones nominantur, & à Nigritis tanquam visu horribiles adorantur. Philostratus narrauit, ad Gangem, multos stabulari Dracones, qui à cæteris venustate oculorum discriminantur: siquidem eorum oculi lapilli pretiosi igneo fulgore coruscantes esse traduntur: hac de causa Indi hoc animalis genus libentissimè venantur. Verùm Scaliger hæc Philostrati nugamenta esse perhibet, qui, vt præclarè mentiri posset tanquam è luto sibi hominem finxit, veluti Homerus Vlyssem suum. Veritati tamen magis accedere videtur assertum Plinij, qui Dracones pedibus anserinis cæteris deformiores memorat; quemadmodum Thebani, quorum pedes cornu muniuntur. Non dissimiles forsan descripsit Paulus Venetus in Regione quadam *Caraiam* nascentes, quorum alij pedes tantùm habent anteriores, alij verò, horum pedum loco, duabus tantùm vngulis armantur, ventre enormi, & rictu tam amplo, vt etiam grande animal deglutire possint.

Draconum figura varia.

Dracones vbi adorentur.

Exercit. 193.

L.11 c.47.

Li.2.c.40.

Præterea Dracones alis muniti assignantur, qui nullam nobis admirationem afferre debent: quandoquidem, in Malabar, feles agrestes ad volandum idonei nascuntur: cum membrana ab anterioribus pedibus ad posteriores vsq; producta tendatur, & hoc modo per aerem ferri, & volare dicantur: quiescentes autem hanc membranam colligendo ad aluum contrahunt. Non desunt postea authoritates sacræ, & profanæ volatum Draconum attestantes: nam Diuus Augustinus in Genesi ad literam, Dracones ab antris in aerem eleuari, & alibi etiam Serpentes volare testificatur: quod Herodotus, in Euterpe, antea scripserat. Insuper habemus authoritatem Aristotelis, qui in historia Animalium, scriptũ reliquit, angues membranis fulcitos per Æthiopiam volare. Idem repetit Strabò, dum Serpentibus alas, ritu vespertilionum, attribuit, qui volantes lotium lethiferum reddere solent: vnde postea Lucianus, in Dialogo de Dipsadibus, illam Libyæ partem inaccessibilem esse tradidit, in qua prædicti serpentes cartilagineis alis assiduè volitant. Item Iouius historiarum scriptor Nili originem describens, variarum Ferarum meminit; additq; incolas Georgiani Regni à Draconibus alatis, & anserinis pedibus munitis identidem vexari. Huius generis Draconum exhibuit iconem Bellonius, cuius cadauer integrum, & conditum diligenter obseruauit: & hanc speciem Draconis ex parte Arabiæ in Aegyptum aduolare intellexit. Cardanus quoq; narrat se Lutetiæ versantem, apud Gulielmum Musicum vidisse nonnullos Serpentes bipedes, paruis præditos alis, qui cum varijs temporibus missi essent, hinc fictitios non esse iudicauit, & ab indica regione capite Serpentino, magnitudine cuniculi, colore lucido deferri audiuit.

Feles volãtes vbi sint

Lib. 3.c.9.

Lib. 3. de ciuit. Dei cap vlt.

Lib.1.c.5.

Lib.18.

Lib.2. Obser.ca.70.

Lib. 7. de rer.var.c. 30.

Horum

A Horum etiam Draconum meminit Albertus, dum sirenas in quadam Arabiæ parte serpentes esse volantes prodidit; nam huiusmodi animantes Dracones esse alatos inferre voluit. Verum Pomponius Mela de his fusè, lateq; disseruit, dum inquit: Non procul à Nilo, vbi pigmea gens viuit, multa Serpentum genera versari, inter quæ nonnulli magno agmine ex paludibus eleuati, volando, Aegyptum petunt, sed in ipso ingressu, ab auibus Ibidibus cognominatis, commisso prius prælio, deuorantur. Id non latuit Solinum, quando pronunciauit ab Arabiæ paludibus alatorum anguium agmina eleuata ab Ibidibus extingui, antequam Aegypti limites ingrediantur. Id etiam asseuerantius dixit Cicero, dum Ibides aues rigidis cruribus, corneo, & procero rostro ad auertendam ab Aegypto pestem idoneas esse prædicat: dum Africo flante vento, ex vastitate Libyæ, angues aduolantes ab ipsis conficiuntur, & absumuntur. Hinc Herodotus omnium vetustissimus monimentis mandauit extare valles ossibus Serpentum alatorum plenas, qui petentes Aegyptum ab Ibidibus debellati destruuntur. Alioquin de Serpentibus alatis recens habemus testimonium in historia expeditionis in Floridam, vbi Serpens alatus visus, & non procul à nemore interfectus fuit. Alæ erant exiguæ, vt B vix animal à terra attolli posset. Immò Christicolæ illic versantes, interfecti Draconis caput à Barbaris summa diligentia ablatum fuisse obseruarunt; quod non sine aliqua superstitione ab ipsis factum fuisse coniectarunt.

Lib. 2. c. 4.

L. 2. de nat. Deor.

Lib. 2. c. 2.

Serpentes alati vbi.

Quoad veneficam Draconum qualitatem, notandum est, ratione loci natalis, alios magis, alios minus esse venenatos; quemadmodum etiam in reliquorum Serpentum historia fuit animaduersum. Quandoquidem in regionibus frigidis minus, in calidis verò magis venenosi esse perhibentur. Vnde Lucanus de venenosis verba faciens, qui auibus, tauris, & elephantis insidiantur, sic cecinit.

L. 9. Pharsal.

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aera cum pennis, armentaq; tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus spatio est Elephas, datis omnia letho.

Dracones montis Atlantis incolæ, ex Scaligero, solo contactu interimunt, qui capite, & cauda sunt graciles, sed vêtre adeò immanes, vt ad repedum vix idonei reddantur, C & licet author horum pedes non describat: verisimile tamen est pedes habere, qui aut ob exiguitatem, aut ob ventris vastitatem non apparent: quemadmodum in Dracone in agro Bononiensi reperto suo loco obseruabimus.

Exercit. 183.

Dracones cum alis & pedibus.

Item mons regnũ Narsingæ à Malabaris diuidens multas Feras, sed præcipuè Dracones alatos nutrit, qui in arboribus versantes, non solum afflatu, sed etiam obtutu homines propius accedentes perimunt. Hinc nonnulli hoc animalium genus, in Dracones arborem conscendentes, & in Chamædracones, nimirum humi tantùm gradientes distinxerunt. Vincentius autem, in speculo naturali, nulla veneni habita mentione, duplex Draconum genus assignauit, nempè illud, quod pectore serpit, & illud, quod pedes habet; hocq; admodum rarum esse promulgauit.

Venenum draconum quale.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

D AVICENNAS, & Aetius Dracones asperrimis obsitos squamis, & magnis oculis cũ eminentia pellis, loco superciliorũ, præditos esse tradiderunt: amplius sub eorũ mento, quãdam pellem instar barbæ excrescentem, amplum rictum, linguam exertam, dentes magnos ad instar dentium suis obseruarunt. Isidorus Draconem omnium Serpentum maximum cristatum, & ore paruo constituit. Imitatur enim Solinum, qui ora parua, & ad morsum non dehiscentia Draconibus attribuit. Verùm ambiget aliquis, quare Auicennas, & Aetius amplum rictum his Feris assignauerint; cum Solinus totum oppositum scripserit. Alioqui ad dissoluendam hanc difficultatem, statuerunt Dracones veluti Epidaurios, de quibus Pausanias, & Nicander egerunt, ore paruo esse refertos, alios verò veluti Indos, Aegyptios, & Phrygios ore amplo esse voluerunt, de quibus Auicennas, & Aetius sermonem habuerunt. At Salmasius in Solinum, iuxta

Palearia draconum qualia.

Draconum discrimen ratione oris.

iuxta optimum, & Regium codicem Solini, legit; *Ora nulla sunt Draconibus ad morsum dehiescentia*, loco legendi, *ora non dehiescentia ad morsum*. E

Circa structuram, ordinem, & numerum dentium huius animalis, inter authores sententijs variatur. Vuotonus Draconi duplicem dentium ordinem assignat. Claudius Minos in Alciatum, ex mente peritorum rerum naturalium, sexdecim dentes in ore Draconis esse astruit. Nicander autem, & Asseclæ triplicem dentium ordinem in ore huius bestiæ contemplantur; dum illam describunt colore nigro, ventre subuiridi, cum palearibus sub mento rufi coloris, canit igitur Nicander hunc in modum.

Numerus dentiū draconis.

In Ther.

Formosa apparet species, pulchro illius ore
Triplice conspicui se produnt ordine dentes,
Magna sub egregia scintillant lumina fronte,
Tinctaq; felle tegunt imum palearia mentum.

Ab hoc postea authore, multi alij, & potissimum Ouidius transcripserunt, qui repræsentans effigiem Draconis à Cadmo interfecti, sic cecinit.

L.3. Metā.

Martius anguis erat cristis præsignis, & auro,
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno, F
Tresq; micant linguæ, triplici stant ordine dentes.

Authores igitur, vt ex dictis patet, circa ordinem, & structuram dentium Draconis, non conueniunt: proptereaquod arduum, & difficile esse arbitramur, ob harum Ferarum varietatem, necnon ob earumdem in nostris Regionibus raritatem, quidquam de dentium numero determinare. Philostratus nulla dentium facta mentione, Draconibus montanis iuuenibus modicam quamdam cristam, & ætate prouectis grandiorem, & barbam crocei coloris adnasci testificatur: cum Dracones palustres cristis carere referat. Verumtamen, ex Aeliano, Dracones in sexu, ob cristam, discriminantur, qua Draco mas, non autem fæmina decoratur. Quamuis scriptum reliquerit Plinius, Draconem cristis insignitum, qui viderit, non reperiri. Forte prædicti authores, per cristas quasdam eminentias intellexerunt, quales in paruis etiam Serpentibus, veluti in Aspidibus obseruauimus. Cæterùm Dracones circa Atlantem versantes, ex Ioanne Leone, media corporis parte crassissimi, cauda vero, & collo admodum graciles esse feruntur: quemadmodum etiam Scaliger in suis exercitationibus annotauit. G

L.3. de Vit. Apoll. c.2.

Discrimen ratione cristarum.

Lib.9. Descript. Africa.

MORES.

PRÆSCRIPTAM fuisse huic animali à natura vigilantiam Aelianus prodidit: quamobrem ad audiendum, acerrimum, & ad videndum acutissimum prædicat. Ideo Claudius Minos in Alciatum hac ratione motus Draconem venatione comprehendi difficillimè posse astruebat. Philostratus tradit hanc Feram ita esse auri sitientissimam, vt nonnullis auri micis inuentis, assiduè illis indormiat inhians. Ideo Marcus Tullius Cicero in Phillipicis hæc verba pronunciauit. At is non reddet, qui Domini patrimonium complexus, quasi thesaurum Draco. Vnde, ex Cælio, peruulgatum est, Dracones ædium, oraculorum, nec non thesaurorum custodiæ præfici. Poetæ igitur non sine ratione, pellem apud Colchos, & mala Hesperidum ab insomni Dracone custodiri tradiderunt. Itaq; Vigilantiam, optimo iure, huic attribuit: animanti Reusnerus in Paradiso poetico, dum canit. H

Vigilantia draconibus attributa.

Philipic. 13.

Peruigil ecce Draco squamis crepitantibus horrens.
Sibilat, torto pectore verit humum.

Nam huic bestiæ talem ingenerauit morem natura; vt, quotiescumq; prædam coercere, vel aliquid aliud moliri velit, horrendum edat sibilum, neq; conspectis hominibus aufugiat. Qua de re idem Reusnerus huc respiciens denuò canebat.

Sibilū quādo emittat.

Sibilat hic, quoties aliquos parat edere quæstus,
Vulnere nec lædit, nec fugit ille viros.

Relatum fuit à Gesnero, vulneribus, à Dracone nullam afferri noxam: proptereaquod omnes authores consentiunt magnam vim caudæ Draconis inesse: cum ab ea neq; elephas tutus esse feratur: cum Draco circa semitas latibulans Elephanti transeunti insidiatur:

Magna vis inest caudæ draconis.

A diatur: nam spiris caudæ, cruribus Elephanti ligatis, ad terram trudit. Idcirco quidam vir acris ingenij alludens ad hanc Draconis proprietatem, & ad Insigne gentilitium Gregorij Decimi tertij Pontificis Maximi Bononiensis, in quo Draco mutilata cauda effigiatur, tale protulit distichon,

Te Draco gens timet. At pellat gens ista timorem,
Quo feris, abscissum est, quo tueare, tenes.

Hanc caudæ vim non intactã reliquit Plinius, narrans in Aethiopia gigni Dracones Indicis, quoad magnitudinem, æquales, qui quaterni simul, vel quini, caudis implicatis, modo cratium, & erectis capitibus, tanquam magna nauis, ad meliora Arabiæ pabula velificant. In dies autem maiorem vigorem adipisci dicuntur, quoniam, ad mentem Aeliani, per longum vitæ curriculum, ad extremam vsq; senectutem perueniunt. Cæterùm licèt Draco mascula caudæ virtute sit conspicabilis, & supra humanum modum fortitudine, & crudelitate præditus: nihilominus inuenti sunt homines, qui huiusmodi bestias reddiderunt cicures. Siquidem, ex sententia Textoris, Draco à Paulo Leonensi fuit mansuefactus, & Heraclides philosophus Draconem habuit exarmatum, qui gradienti, & quiescenti, tanquam canis assistere solebat.

Aetas draconum longa.

B *Qui dracones habuerint cicures.*

COITVS, PARTVS.

HERODOTVS, in Thalia, Dracones alatos, more viperarum, permisceri existimauit; nimirum capite maris in os fæminæ ita inserto, vt ab ea tandem præcidatur; quam fabulam in historia viperæ recitauimus. Verùm Dracones mutuò complexu, quemadmodum etiam viperæ, congrediuntur. Scripserunt quidem Africani Græcis vaniores, lupam ex Aquila concipere, temporeq; é paritionis, disrupta aluo, Draconem erumpi, rostro, & alis patri, & cauda matri similem, corio Serpentino, multisq; maculis versicolore. Hoc autem animal in specubus semper habitare traditur. C Cæterùm huiusmodi Feram aliquibus in locis versari vanitas generationis, ex Scaligero, fidem detrahit, liceat tamen vnicuiq; homini in re litteraria, quod placet admittere, & quod non arridet repudiare.

Partus monstrificus draconis.

Circa partum draconis, & anguium exoticorum, variæ authorum circumferuntur opiniones; quoniam Ioseph Iesuita ex Brasilia scripsit, illos Dracones, & immanes angues non oua, sed fætus viuos edere. Ex altera parte Balthasar Diaz scripsit, anno Domini quinquagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum, in Malucho insula, & in Ditione Ternetis Regis, ingentes visos fuisse Serpentes, quæ in campestribus locis oua enitebantur. Quamobrem credendum est illis bestijs accidere, quod etiam in nostratibus anguibus euenire obseruauimus: cum ab effectu, alij ouipari, alij viuipari esse ferantur.

An ouipari, aut viui pari dicantur dracones.

LOCVS.

D PELION mons est Thessaliæ ad Austrum obuersus, cui subiecta loca Pelethronia nuncupantur; vbi olim stabulatum fuisse Draconem recitat Nicander in Theriacis, dum inquit.

——— ——— ——— Draconem
Aspice, quem patula fago Phœbeia proles
Ingelido Peli nutriuit culmine iuxta
Læta Pelethroniæ quondam decliuia vallis.

Alioquin, ex Bellonio, Dracones alati ex quadam Arabiæ parte in Aegyptũ, & loca cõtermina aduolant: quare nõ erit explodenda sententia Authoris libri de natura rerũ, quando retulit loca deserta circa turrim Babel à Draconibus habitari, quorum horrendis sibilis viatores sæpius perterrefiunt. Vt plurimum tamen his bestijs Aethiopia redundat: cum Plinius scripserit ad Aethiopes Azachæos plerumq; versari. Immò Iphicrates, ex Strabone, hæc animantia, apud Aethiopes Hesperios, ad tantam excrescere

Li. 2. obser. cap. 7.

Deserta loca habitãt dracones Aethiopiæ.

molem

In Polybist. cap. 33.

molem dixit, vt eis herba innascatur. Verùm Leo Africanus in specubus Atlantis montis eos stabulari Dracones tradidit, qui media sui parte crassi, & circa collum, & caudam sunt gracillimi. Meminit Solinus montis Aethiopiæ meridiei obuersi, qui perpetuis ardet flammis, vbi Draconum copiam nasci autumat. Salmasius in Solinum admiratur hunc Draconum natalem locum; cum inter incendia bestiæ viuere minimè possint. Hoc tamen Solini assertum non penitus à ratione alienum esse videtur: cum mons ingens sulphureis etiam venis refertus vbiq; non ardeat: ideoq; alia montis loca Draconibus domicilia præstare possunt. At non solum Aethiopia, sed India potissimũ has producit Feras. Quare non citra rationem scripsit Philostratus circa Hangem Indiæ flumen innumeros Dracones diuagari. Vnde Adrianus rerum exoticarum curiosissimus Draconem ex India delatum in templo Iouis olympici Athenis dedicauit. Ex Auicenna, Dracones in partibus Nubiæ multiplicantur: quamuis postea Indos maiores esse referat.

In monte Atlantis versãtur.

Draco ex India delatus.

Africa igitur Elephantes, & Dracones in Europam mittit: in Massyllia autem Africæ frequentiores esse dicuntur: Idcirco Poetæ Dracones Massyllios sæpissimè nominant.

Aurea Massylli vincunt quæ poma Dracones.

Libyci etiam ob eamdem rationem nominantur: cum Libya Africam denotet: quãuis Aetius in Lycia, forsitan Libya Dracones potissimum versari tradiderit. Immò Nicephorus Callistus (referente Æliano) sub Aequatore meridiem, & Orientem versus Dracones magnitudinis admirandæ procreari voluit: cũ huiusmodi animantes regionibus præcipuè calidioribus delectentur. Stumpfius autem, in chronicis, monimentis mandauit, in nostris etiam alpibus perpetua niue candentibus, id Serpentum genus aliquando habitasse, & reddidit rationem; quoniam in multis Alpium locis, quædam antra meridiem respiciunt, quæ calorem, & splendorem solis facilè recipientia, Draconibus domicilia præstare possunt: Deniq; si confugiamus ad Historiographos rerum Indicarum; in primis comperiemus, quod in Calecut variã Draconum genera adolescunt. Et apud Paulum Venetum legimus Serpentes bipedes varios in regione ad Prouinciam Caraiam attinente versari.

Sub æquinoctiali versantur.

In nostris Alpibus.

Lib. 2. cap. 40.

VICTVS.

Herbæ, & animantes venenatæ.

FAME necari Dracones non ita facile posse arbitramur: quandoquidem ex libro de natura rerum habemus, quòd hæc animantia inediam facillimè sustinere possunt. Sed quando postea ventri indulgent, Dracones inexplebiles esse traduntur. Itaq; rebus venenatis, herbis, & pomis, ad mentem Aristotelis, & Æliani, vt plurimum vescuntur. Cũ autem Draco copiæ pomorum nausea vexatur; tunc, ex Aristotele, ad lactucam syluestrem tanquam ad singulare præsidium confugit. Id autem præstari à Dracone scribit Aelianus; quoniam succus huius plantæ summo illi est adiumento, ne aluus tumida reddatur. Præterea Dracones, annotante Aeliano, potissimum iuxta amnem Rhyndacum, media æstate è specubus ad aucupium prodeunt: dum cauda terræ nixi, reliquo corpore erecto, & ore hiante, inspiratione tanquam vi quadam amatoria superuolantes aues attrahendo deglutiunt: deinde gregibus etiam animalium insidias tendunt. De his Lucanus fortè loquebatur canens.

Lib. 9. hist. Ani. c. 6.

——— ducitis altum
Aera cum pennis armentaq; tota secuti.

Aues venãtur.

Hoc etiam non latuit Philem poetam græcum, qui versibus iambicis id totum expressit hunc in modum.

Δράκοντες αἰθιόπων δέ τ' εἰ θηρᾶν δέοι,
Χαίνοντες ἀσθμαίνουσιν εἰς τὸν ἀέρα,
Καὶ τῶν πετεινῶν τὰς κρεμασὰς ἀγέλας,
Ἴυγξι θερμῆς εἰς πνοῆς κηλυμένας,
Καὶ σπωμένας ἄνωθεν εἰς γῆν ἀθρόας,
Ἐκ τῶν γνάθων ἕλκουσιν εἰς τὴν γαστέρα.

Horum

A Horum autem versuum sensum Bersmanus versibus item iambicis latinis sic reddidit,

Dracones Aethi opum indigentes pabulo
Hiante captant ore flatus aeris,
Pennisq; suspensos greges volantium,
Spirationis illecebris attrahunt,
Ducto supernè copioso ad humum agmine
Retrocito quos spiritu deglutiunt.

Immò auibus non contenti, earumdem etiam ouis, secundùm Plinium, pinguescunt: illa enim integra deglutiunt, deinde in se met conuoluti intus frangunt, atq; putamina excutiunt. Catuli verò Draconum faucibus non capacibus, orbe spiræ apprehensa oua perstringunt, vt liquorem sorbeant. Præterquamquòd in multa etiam animantia, victus gratia, sæuiunt. *Oua auium venantur.*

ANTIPATHIA.

B REFERVNT rerum naturalium indagatores, Aquilam, & Draconem hostili odio se se mutuo persequi, ob quemdam animi affectum, quem Philosophi antipathiam vocant. Verùm legimus apud Plinium, quòd, ratione victus, Aquilæ in Dracones acerbo concitantur odio, dum earum oua summopere ab illis appetuntur. Præterquamquod Draco ex fruticibus interdum prodiens aut agnum, aut leporem ab vnguibus Aquilæ eripere nititur. Interim, commisso inter has animantes prælio, ad mentem Gillij, præda sæpè fugam arripit, id expressit elegantissimè Nicander in Theriacis his versibus, *Dissensus Aquilæ, & draconis.*

Hunc petit inuisum magni Iouis armiger hostem,
Cumq; genis parat acre suis ex æthere bellum,
Pascentem in syluis quamprimum viderit illum,
Quod totos ferus is nidos cum mitibus ouis,
C *Et simul ipsa terens, & vastans pignora perdit.*
Non timet hoc Serpens, immò quodam impete dumis
Prosiliens, ipsamq; Aquilam, leporemq; tenellum
Extrahit ex rapidis vi fraudeq; fortior vncis.
Cauta malum declinat auis, fit ibi aspera pugna;
Vt queat extortam victor sibi tollere prædam.
Sed frustra elapsam, & volitantem hinc inde volucrem
Insequitur, longos sinuum contractus in orbes,
Obliquoq; leuans sursum sua lumina visu.

Hoc etiam certamen Aquilæ, & Draconis non inconcinnè explicauit Ouidius, dum cecinit. *L.4.Metã.*

Vtq; Iouis præpes vacuo cum vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem
Occupat aduersum, neu sæua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.

D Horum etiam animalium pugnam recitauit Homerus, & confirmauit Aristoteles in historia Animalium; vnde postea Florentinus in Geoponicis prodidit, neq; Draconem, neq; alium Serpentem illic stabulari, vbi stercus Aquilæ inuenitur. Et Ælianus Draconem, audito alarum Aquilæ strepitu, illicò ad antra se recipere affirmauit. *Lib.9.c.1.*

Ex altera parte, Albertus hanc Aquilæ, & Draconis dimicationem negare videtur, scribens, ex sententia Aristotelis (quæ postea nullibi reperitur) Draconem cum Vulture, non autem cum Aquila præliari. Voluit fortassis Albertus significare hanc & Auicennæ, & eius interpretis opinionem fuisse, qui Aquilam cum Vulture sæpè sæpius confundunt. Præterea addit Albertus, quòd non omne genus Aquilæ, sed paruum tantummodo cum Dracone dimicare, dum quemdam Serpentem nomine generali Draconem nuncupatum venatur. Verùm rationem, qua fultus Albertus, authoritati doctissimorum virorum refragari audeat, imaginari non possumus, & præsertim cum alibi *Hanc pugnã negat Albertus.*

idem

idem Albertus tanquam sui oblitus Aquilam cum Thyro, atq; Dracone ratione prædæ, belligerare promulgauerit. E

Lib. 17.

Dissensus Elephanti, & Draconis.

Præterea non est omittenda antipathia Draconis, & Elephanti: cum hæc duo animantia graui odio sese inuicem insectentur. Scripsit enim Strabo in illa Æthiopiæ parte, cuius regni caput est Meroe, nasci Elephantes, quibuscum Dracones certant: etenim sunt tantæ magnitudinis, vt spira caudæ, circumligatis Elephanti cruribus hoc graue animal præceps ad terram ruens, Draconem etiam vno, & eodem tempore elidat. De modo autem aggrediendi Elephantes, non conueniunt inter se Authores. Siquidem Plinius, & Solinus produnt Dracones secus vias, vt plurimum latibulari, per quas Elephanti assuetis callibus diuagari solent. At prætereuntium non priores, sed posteriores tantum adoriuntur; ne qui antecesserunt postremis opitulari valeant. Alij tradunt Dracones in aquis mersos Elephantis bibentibus insidiari; dum confestim auri morsum infigunt: cum is tantummodo locus manu, seu proboscide Elaphantis defendi nequeat. Alij narrant, quòd Dracones in Elephantes obuios se se erigendo insiliunt, oculosq; primum feriunt, eorum sugendo sanguinem, qui cum frigidus sit à Dracone, ad feruorem internum compescendum summopere desideratur. Huius etiam certaminis meminit Sambucus in emblematibus, canens hunc in modum. G

Quā parte Elephantis Draco primùm mordeat.

Qui victor sentit cum victo se periturum
Ambitione magis, quam ratione tumet.
Quid mihi profuerit vinctus, qui mutua collo
Vincula molitur, me interimatq; cadens?
Sic Elephas stratus complexibus vsq; Draconis,
Conterit hærentem mole, ruensq; necat.
Ille mihi tandem pretium, meritumq; triumphus
Pendit, qui factum non nece, laude beat.
Interdum causa melius cessisse videmur,
Dum mors vindictam leniat, aut moueat.
Sed tamen è summo vinci, victoria quædam est;
Conditio serui corrigitur domino.

Griphes, & Pantheræ inimicæ draconib.

Postremo Gryphes, ex Philostrato (nisi sint fabulosi) elephantis, & Draconibus admodum inuisi esse perhibentur; propterea quòd ab illis interdum pugnando superantur. Item Panthera, ex Alberto, Draconi infesta est; cum ab omnibus animalibus, præterquàm à Dracone diligatur. His addit Syluaticus quamdam auem, caprilum, cognominatam Dracones odio habentem: quoniam Draco in venatione aliquando fessus, huius auis hepate deuorato, pristinum vigorem sibimet comparat.

DRACONIS VENENVM.

Draco deglutiuit agricolam.

CIRCA virus Draconum, varij authores longè diuersa sentiunt. Narrat quidem Pausanias circa templū Nemei Iouis cupressetum fuisse; vbi cum nutrix Opheltem in herba collocasset, paulo post eum à Dracone peremptum inuenit. Num autem ob solum vulnus, aut ob venenum interitus huic pusioni acciderit, non explicatur. Recitat etiam Petrus Damianus historiam cuiusdam agricolæ, qui diluculo ad laborem surgens, & quamdam putans arborem, immensæ magnitudinis Draconem obseruauit; vnde colonus intrepidus longo fessus labore super tergus Draconis sedit; ideoq; bestia indignata eum deglutiuit. Ex hac quoq; historia venenum Draconi inesse conijcere nō possumus. Ardoinus, ex clarissimorum virorum authoritate, aut parùm, aut nihil veneni Draconibus inesse pronunciauit: cum ictu caudæ, & dentibus vulnerando potius, quàm venenando noceant. Et eò magis id asseuerare videtur; cum Plinius, & Aetius venenum ab huiusmodi Feris minimè proijci scripserint. H

Morsus draconis qualis.

Vincentius Belluacensis morsum Draconis paruum quidem, sed pessimum esse astruit; quoniam venenatas animantes, & herbas comedat. Etenim Draco alicui insidias tendens, plantas, & radices lethiferas vorare dicitur. Hoc non latuit Homerum, qui meminit Draconis ante latibulum nocuas herbas comedentis.

A Ὀς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι, — *Iliad.* χ.
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακα &c.

Prædictis addendum est fortè, ratione variarum Regionum, quas hæc animalia colunt, & magis, & minus nocua esse. Quapropter Ioannes Leo, in descriptione Africę, Dracones montis Atlantici admodum virulentos prædicat. Præterquamquòd multis in locis Draconum halitu aer infici traditur: neq; officit eorum sententia, qui voluerunt hoc assertum, non de Draconibus animalibus, sed de Draconibus in aere visis, nẽpe de passionibus ignitis fuisse prolatum; cum, his apparentibus Meteoris, & corruptionis aeris, & amissionis frugum periculum immineat. Quandoquidem habemus ex Aristotele, ætate Philippi Regis, viam quamdam montis Armeniæ inaccessam fuisse: cum omnes illac transeuntes, repentè exanimati caderent: idcirco Socrates contra illam viam, speculum ex chalibe diligenter fabrefactum locauit, in quo duorum Draconum imagines halitu aerem corrumpentium obseruauit; qui tandem, iussu Regis, singulari stratagemate interfecti fuerunt.

Dracones montis Atlantici.

In l. de propriet. element.

Gesnerus quoq; recitauit propè oppidũ Niderburgum viuos Dracones in fonte quodam se lauisse, & homines deinceps illam bibentes aquam, aluo tumefacta, interijsse: B quare fons ille tanquã pestifer, & exitiosus, terra, & lapidibus repletus est. Item Stumpfius exarauit in Chronicis: cum Regio Heluetiæ primùm purgari cęperit, horribilem & fœdum Draconem supra pagum *Vuiluer* repertum fuisse, qui pecudes, & homines ita profligabat, vt Pagus *Dedmiler*, quasi villa deserta cognominaretur. Tunc quidam ex indigenis ob homicidium exul, vt in pristinam restitueretur sedem, se Draconem debellaturum est pollicitus; id autem omnium applausu probatum fuit. Ideoq; hic vir egregius extincto Dracone, brachium cum gladio cruento eleuans, vt cunctis victoriam interempti hostis ostentaret, sanguis Feræ in corpus distillans repentinum ei attulit interitum. quare iure optimo scripsit Heliodorus, μὴ κροῖς μὲν τοῖς βέλεσιν, ἰῷ, δὲ δρακοντείῳ πεφραλμένοις εἰς τοξεύοντες, nimirum paruis quidem telis, sed veneno Draconum nutritis iaculantes. Nam Dracones veneno carere non est credendum. Legitur etiam in Deuteronomio. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum Aspidum lethale.* Concludunt igitur multi Draconem etiam natura sua minimè exitialem, saltem ob naturã loci venenosum euadere; quemadmodũ de Serpẽtibus etiam superius fuit explicatum. C

Dracones venenati vbi.

Sãguis draconis letifer.

Cap. 32.

VENENI SIGNA ET REMEDIA.

ICTVM Draconis non sine exiguo dolore, & inflammatione infigi voluit Auicennas; immò animaduertit mares in vulnerando, fæminis esse deteriores. Et quoniam superius relatum fuit Albedisimon, Alatraf, & Hauden inter genera Draconum ab Auicẽna, & Alberto connumerari; horum etiam morsus symptomata ab illis proposita ponderabimus. Primùm carnem demorsam aliquem nancisci fætorem tradunt: ideoq; malignorum vlcerum pharmaca adhibenda esse memorant. Deinde in morsu Alatraf, & Hauden vehementem dolorem, partis stuporem, & tandem interitũ subsequi autumant. Quocirca Auicennas ad mentem nõnullorum, embrocham ex aceto tepido supra locum affectum faciẽdam esse probat: deinde emplastrum ex folijs lau- D ri necnon oleum de pyrethro, & oleum costinũ celebrat: per os verò succũ foliorum lauri cum aceto, & theriacam Andromachi præscribit. Nicander quoq; in Theriacis symptomata huius morsus examinans doloris non insignis, & vulneris exigui paucum effundentis sanguinem meminit, his versibus sic latio redditis.

Fętor, dolor & stupor sunt symptomata huius morsus.

Embrocha ex aceto tepido.

Nec tamen ille graues, vt cætera turba, dolores,
Si velit, infixo cum fortè momorderit, ore,
Suscitat: exiguus non noxia vulnera punctus.
(Qui ceu rodentis noctu quaq; obuia muris)
Infligit. modicum tenuis dat plaga cruorem.

Plinius igitur gramen, aduersus talem ictum non infrugiferum remedium proponit:

Ee deinde

Gramen, & mullus piscis est Remedium.

deinde mullum piscem intrinsecus, & extrinsecus, in tali casu, non parùm vtilitatis esse allaturum promittit. Aetius percussis à Dracone remedia aliorum animalium ictibus conferentia prodesse tradit. Postremò caput canis, vel Draconis, qui momorderit, ad mentem Ponzetti, abscissum, pelle nudatum, & morsui applicatum, patientem sanat: quemadmodum idem præstant omnia illa præsidia, quæ in capite primi libri, fuerunt proposita.

FVGANDI, ET CAPIENDI RATIO.

TRADIDIT Solinus præstantissimos audacia viros antra Draconum explorantes, gramina medicata, nempè somnifera circa specus aspergere, vt Feræ inde exeuntes ea depastæ irriguo turgescãt somno; quoniam dormiẽtium caput, amputant, vt lapillum Draconis pretiosum eruere possint. Quamuis Philostratus, in montanis Draconibus coercendis, aliud artificium recenseat, quo Indi huiusmodi bestias irretire conantur. Pallium enim coccineum litteris aureis exaratum ante cauernas Draconum extendunt; nam, vi verborum excantationem exprimentium, bestiæ pedetentim irrepentes super pallio dormire coguntur. Interea Indi securibus armati belluam adorientes, eam decollant, vt ex capite lapillum eximant: Quamuis interdum accidat, teste Philostrato, vt Draco aliquem Indum securi munitum intra latibulum attrahat, & deuoret. Campestres autem Dracones, ex eodem authore, sæpè coercentur, dum pugnam cum Elephantis iniunt: nam certamini tunc temporis intenti facillime ab Indis conficiuntur. Hæc autem, & alia similia nugamenta apud Philostratum leguntur.

Gramina medicata.

Dracones certamini intenti facilè capiũtur.

Quamobrem in fugandis, & necandis Draconibus satius esse opinamur, confugere ad Nicãdri præsidia, quę ab ipso in cęteris venenatis bestijs fugandis fuerunt præscripta veluti sunt Cerui, & Damæ cornua, Filix, Libanotis, Cardamum, Melanthium, Sulphur, Thraicius lapis, qui est species Gagatis, Galbanum, Vrtica, Cedrus, & similia, quæ odore, & substantia venenosas animantes interdum fugant, & quandoq; perimunt. Versus autem Nicandri latino sermone redditi sunt tales.

In Theriacis.

Ergo procul pelles Serpentum dira venena,
Dura adolens igni ramosaq; cornua Cerui
Interim & exuctam comburens Gangida petram
Vincere, quàm nunquam potuit validissimus ignis.
Multifidæ filicis ades quoq; germina pulchræ;
Aut radicem indes gustu libanotidis acrem
Cardama cui fuerint æquali pondere mixta.
Atq; pari mole iugulatæ cornua Damæ,
Tantumdem, & nares ferientis odore melanthi,
Asphaltiq; feres pariter cum sulphure mixti.
Aut tu Thraicium combures igne lapillum,
Conspersus gelida subitò qui accenditur vnda:
Extinguiq; solet, modicum si sentit oliuum;
Quemq; tulere feri proprio de flumine Thraces;
Quod Pontum vocitant, vbi magna armenta sequuntur
Carniuori pecudum ductores, atq; magistri.
Præterea in flamma tetrum spirantia odorem
Galbana, & Acnestis, dentatis sectaq; ferris
Cedrus, vt ipsa scobem referat tenuata minutum,
Hæc mandata igni pellent procul omne venenum.
At tu lustra caua, & syluosa cubilia tergens,
Fusus humi poteris dulcem captare soporem.

His fortè præceptis imbutus Cracus Polonorum Princeps, qui celebrem ciuitatem sublimi, & valida munitum arce, in scopulo *Vanel* cognominato, ad Vistulam am-

A amnem ædificauit; quam postea à suo nomine Cracouiam appellauit; ingentem Draconem in dicto scopulo delitescentē interemit. Nam hęc bestia esuriens de antro egrediebatur, & fætenti anhelitu veluti pestilentia quadam multos inficiebat: immò per ciuitatem, & suburbia diuagans quæcumq; obuia deuorabat. Quocirca Incolæ, ad hoc euitandum incommodum, tria iumenta ad ostium antri, singulo die, ei offerre cogebantur. Itaq; Cracus deplorati ferè status suorum ciuium misertus, pellem vituli recenter mactati nitro, pice, & sulphure infarciri, & hora consueta, penès orificium cauernæ locari iussit. Bestia autem famelica prorepens, & iumentum putans, vituli exuuias deglutiuit. Interim materia, & præcipuè sulphurea calore accensa interno, tam feruidam excitauit sitim, vt Fera magno impetu de specu egressa ad Vistulam fluuium properans tantam hausit aquam, vt, aluo dirupta, extincta fuerit.

Cracus Polonorū princeps draconem interemit.

DENOMINATA, ET COGNOMINATA.

B

CVM infinita penè esse comperiamus, quæ à nomine Draconis, aut denominationem, aut cognomentum sortiuntur. Ab hominibus primò inchoare decreuimus, vt deinceps sigillatim de cęteris animantibus, herbis, lapidibus, & alijs inanimatis disseramus. Itaq; Franciscus Draco fuit vnus ex illis, qui in itinere ad Americam, & laboris, & iacturarum contemptor, ob res gestas, maximam sibi laudem, & gloriam comparauit. Dracula Valachus fuit Imperator omni magnitudine animi, & constantia præstantissimus, qui cæteris verum fortitudinis specimen præbuit, vt in historijs rerum Persicarum legitur. Dracus autem, ex Liuio Achæorum Dux, primusq; Achaici motus author, qui postea ad isthmon à L. Mumio consule fuit superatus. Dracontides à Suida in numero triginta Tyrannorum collocatur. Dracontius fuit Campaniæ Iudex Christi fideles crudeliter insectans, quem D. Sosius: coram ipso ligatus à Surio in hunc modum locutus esse perhibetur. *Quodam præsagio Dracontius es appellatus: siquidem ille temerarius Draco, per organum oris tui loquitur sicq; illius instar, & nomen, & venenatam linguam possides*. Quamuis Dracontij etiam nomine quidam Episcopus, & Christi confessor à Surio fuerit memoratus. Dracona fuit nomen, vel cognomen cuiusdam mulieris, in quam Ioannes Franciscus Apostolus sic canit.

Cognomenta Virorum ex Draconibus.

Dracōtides Dracōtius.

C

Dracontius Episcopus.

L. 4. epigr.

Desine iam madidos phœbeis pandere crines,
Desine iam radijs, dia Dracona tuos,
Phœbus vt ipse tua vincatur luce, vides ne?
Vt pudet, vt celeres decolor vrget equos?

Alioquin, δρακοντομίμος Dracones imitans apud Atheneum legitur. Et δρακοντόπους Draconum pedes habens, & δρακοντολέτης, Draconis interfector dicitur, quo nomine Phœbus Draconem Pythonem perimens fuit insignitus.

Draconigena qui fuerint.

Draconigenæ olim Thebani Bœotiæ fuerunt appellati: propterea quòd ex Draconis dentibus satis progeniti esse credebantur. At Draconarij, siue Draconiferi olim vocabantur, qui Insignia militaria Draconis iconem referentia gestabant. Non defuerunt tandem familiæ, & Romæ, & Bononiæ, qui à Draconibus cognomentum traxerunt.

Draconarij qui.

D Succedunt cæteræ animantes ponderandæ, vt δρακαινίδες, nempe Dracunculi pisces, qui Graculo pisci similes esse feruntur. Sunt etiam in Nilo, vt aliqui authores referunt, quædam animalia ad similitudinem Draconis, vulgò Cocatrix dicta, quæ nisi sint Crocodili, alia animalia Dracon ē æmulantia in Nilo non nouimus. Item Dracæna nimirum Draco fæmina: vt omittamus canem Geryonis in Erythea habentem duo canis capita, & septem Draconis, cuius meminit Varinus in Scilla, quoniam id figmentum esse arbitramur.

Subsequuntur varię plātæ quę ab hac Fera videntur esse denominatę. In primis Columella meminit cuiusdam pręcocis vitis Veteribus incognitę, quam Dracōtion vocitari tradit, eamq; fęcunditate, & amænitate ad generositatem vini Amineę comparat. Item à Fuchsio Dracontium Botrys ad morsus anguium, canis, & cuiuscumq; venenati ani-

Lib. 3. de re rust. cap. 2.

animantis cōmendatur. Dracontiū triticum memoratur à Theophrasto, & hanc tritici speciem illam esse scripsit Plinius, quā Græcia, argumento crassissimi calami cæteris tritici speciebus prætulit. Immò Dracontium cucurbitam possumus appellare, quæ crescendo intorti Draconis figuram æmulatur. Amplius Draconon nominatur lac Cyrenaicum, & Draconon etiam dicitur erythrodanum, siue rubia Tinctorum, quæ à rubicundo colore nomen sortitur. Colitur in hortis frigidioribus lapathi species, succo sanguinei coloris referta: idcirco hæmalapathum, nempe lapathum sanguineum, vel rubens dicitur. Hæc eadem planta apud Gesnerum, in horto medico, sanguis Draconis herba fuit nuncupata. Ptarmica Matthioli vocatur Bahuino Dracunculus aquaticus serrato folio, & Dodoneo Draco sylvestris.

L.3. de caus. plant. c. 26. *Triticum Dracontiū dictum.* *Draconon duplex.* *Ptarmica Matth. est dracunculus ferrato folio.*

In hortis, nostra ætate, quędam planta angusti folia, gustu acris, in acetarijs frequenter adhibita, sub nomine Dracunculi, vel Draconis hortensis colitur; cuius neq; Græci, neq; Arabes meminerunt: propterea quod, cultorum mangonio, non autem semine productam esse attestantur; dum lini semen excauatis cæpis inditum terra obruunt: Hæc autem artificiosa cultura Matthiolo parùm fuit credibilis: cum opus experientię illius fuerit refragatum. Nihilominus à viris fide dignis intelleximus, quod si quis in afflatu marino, semen lini scillæ non auulsæ inserat, proculdubio fiet voti compos. Alioquin Dracūculus apud Botanicos est planta, quæ Dracontea, Serpentaria, & Dracunculus maior nominatur, ad primas Serpentium vernationes à terra erumpens; hanc quidam ex sanguine Draconis olim natam fuisse fabulantur; quandoquidem, ad ludentis naturæ miraculum, singulari caule maculis sanguineis variegato attollitur, è cuius foliato fastigio quædam vaginula in mucronem sensim turbinatum prosilit, quæ cum dehiscens se pandit, apertum Draconis rictū repręsentat, dum solidum quoddam cornu quasi animalis lingua ex concauo vaginę sinu emicat. Plinius etiam meminit Ari herbæ, cuius radicem Arum, caulem verò Dracontiū vocari asserit. Immò & Arisarum Dracunculus minor apud Gesnerum in Appendice, & Dracunculus alter in historia Cordi nominatur. Nos autem Ari quinq; species, & Arisari duas obseruauimus; præter Arum Ægyptium, quod vocatur colocassia, cuius florem, & pistillum habuimus, & pingi curauimus: quamuis ab huiusmodi planta hoc produci negent, cum illud non viderint.

Dracun. horten. quo artificio nascatur. *Dracunculi maioris descriptio.* *L. 24. c. 16.* *Arum, Arisarum.* *Aru Ægyptium florē & pistillū producit.*

Chirurgi, inter species vlcerum ab atra bile pendentium, quamdam affectionem Dracunculum nuncupatam recensent; de qua fortè locutus est Agatarchides, in tractatu Maris Rubri; quando retulit in multis circa mare rubrum ægrotantibus paruos quosdam Dracunculos in musculosis potissimum partibus crurum, & brachiorum aliquando apparuisse, qui statim atque tangebantur illicò refugiebant. Quare natura huius affectionis magnam dubitandi ansam medicis præbuit. Quapropter Galenus agens de locis affectis, scriptum reliquit, quòd generatio pilorum per vrinam excretorum non est magis admiranda, quàm ortus Dracunculorum, qui lumbricis similes in tibijs hominum quamdam Arabiæ regionem incolentium nascuntur; quos cum non viderit Galenus, quidquam de illorum origine, atq; natura determinare noluit. Soranus medicus, qui vixit ætate Galeni (referente Paulo Ægineta) hos Dracunculos negat esse animantes, sed tenues quosdam neruos sub cute motos esse affirmat. Author Introductionis, seu finitionum medicarum, Dracunculum morbum varicibus similem, & eodem modo, quo varices, curari posse definit. Vnde Guido, & alij Authores hac moti authoritate, hos Dracūculos ad varicum genus reduxerunt: ideoq; ab eodem Guidone, & Auicenna hic affectus vena meden fuit nuncupatus, quia, in vrbe Medina fuerit frequens; Albucasi vena ciuilis dicitur. Paulus Aegineta hunc morbum Dracunculum cognominatum, apud Indos, & Regionem Aegypti, in partibus musculosis humani corporis generari asseuerauit. Ætius hos Dracunculos lumbricis similes esse constituit; hosque facta prius suppuratione, cutem dissecando, extrahendos esse opinatus est.

Dracunculus morbi species. *Li. 6. de loc. aff. c. 3.* *Vena Medē quid sit.* *Li. 4. c. vlt.* *Curatio.*

Lib. 7.

Tandem Pareus, cuius opinioni adstipulamur, hanc affectionem Dracunculum animatum esse minimè putat; cum illi non sit ad generationem opportunitas, sed nomen Dracunculi meruisse scribit, quoniam vniuersa sua conformatione, colore, mole, & figura, Dracunculi imaginem exprimit: deinde illa materia animata esse videtur, quia humor huius affectus est tenuis, & feruidus, atq; maximo impetu ad partem decurrit.

Itaq;

A Itaq; concludendum est hunc Draconculum nil aliud esse, quàm abscessum in genere venoso à feruore sanguinis pendentem, cuius præsidia apud authores medicos legenda sunt.

Hic dracunculus non est animatus.

Non est omittendus lapillus à Dracone cognominatus, qui Græcis δρακοντιας λιθός Latinis gemma Dracontia, siue Dracontites dicitur, hic lapis in capite Draconum, ad mentē Plinij, & Solini generatur, & ab animali viuente eruitur; huius vsu Reges Orientis summoperè gloriari feruntur. Meminimus legisse apud Marsilium Ficinum, fuisse allatum lapidem ex capite Draconis erutum, instar nummi rotundum, punctis quasi stellis ordine quodam dispositis insignitum, qui aceto perfusus, rectà parumper mouebatur, mox obliquè, & tandem in gyrum ferebatur, donec vapor aceti euanesceret. Ideoq; existimauit Marsilius hunc lapillum, cælestis Draconis naturam, & quasi figuram habere, immo, & illius motum consectari. Verùm hic lapis astris decoratus nil aliud est, nisi Astroites, vulgò *Pietra stellaria* apud Agricolam, cuius sex differentiæ monstrantur. Quare concludendum erit lapidem Dracontiam Ficini non ex capite Draconis, sed ex terræ visceribus erui: quapropter hic lapis Astroites, Dracontia Ficini

L.37.c.10.
L.3.de vita cælitus compar.

Astroites lapis qualis.

B poterit appellari. Non erit tamen negandum lapillum in capite Draconis posse gigni: præterquàquòd in capite Hydri, & Chelydri nasci gemmam obseruauimus, quæ & ipsa Draconites appellatur. Cesalpinus Draconitem describit effigie corniculi, abscissa cuspide, colore partim nigro, partim flauescente, splendido non pellucido, ad cuius basim linea nigra circumdat specie Serpentis.

L.2.de Metal.

Alius est lapis à natura in visceribus terræ productus, qui Vulgò lapis sanguinis; seu hæmatites, & secundùm Belluacensem, sanguis Draconis appellatur. Quamuis, in officinis, sanguis Draconis tanquam quid omninò diuersum ab hæmatite monstretur, quod cinnabaris à Veteribus fuit nuncupatū; nā cinnabaris secundùm Plinium, est vox indica denotans sanguinem Draconis, pondere Bari, nempe Elephanti morientis elisi: cum vtriusq; animalis pereuntis sanguis permixtus tale genus pigmenti, nimirum cinnabarim producat. Dioscorides taxat illos, qui cinnabarim sanguinem Draconis esse existimarunt, & merito; quoniam apud Auicennam, & Serapionem legitur, quòd cinnabaris est succus cuiusdam plantæ: quamuis postea hic succus densatus non sit vera Dioscoridis cinnabaris. Clarissimus Faloppius fuit huius opinionis cinnabarim Dio-

Cinnabaris ex Plinio quid sit

C scoridis esse verum sanguinem Draconis in lacryma apud Pharmacopæos. Hodie etiam Illyricis hæc lacryma Dracugna nominatur; cuius meminit Dioscorides, quando cinnabarim ex Africa delatam nominauit; ad contradistinctionem cinnabaris simpliciter, quæ est fossilis, & minio similis: immò interdum in tali cinnabari argentum viuum nascitur. Hæc species ex fodinis Bohemiæ nobis fuit communicata, in qua apparent guttæ ex argento viuo stillantes, cum minio fossili colore iecoris. Præter hanc speciem, aliam non modò cum argento viuo, sed etiam cum pyrite obseruauimus. Immò & tertiam cum argento viuo, & fluore diligentissimus pharmacopola Ioannes Baptista Fulcrus Lucensis nobis est impertitus. Præter has species, assignatur cinnabaris factitia ex sulphure, & argento viuo; & omnes prædictæ species prorsus discrepant à sanguine Draconis, seu cinnabari, quæ est species gummi, seu lacrymæ stillantis ab arbore Dracone cognominata in Africa cuius medicamenti vsus in hęmorrhagia est frequens. Verùm Langius dubitat, quòd sanguis Draconis nostrę ętatis ad varios vsus in officinis seruatus sit vitiatus. Putat enim esse sanguinem caprillum cum minio, & immaturorum sorborum decoctione densatum quemadmodum olim etiam adulterabatur.

Dracugna est nomē Illyricum.

Cinnabaris factitia ex quibus cōponatur.

Adulterat. sanguinis draconis.

D Supersunt examinanda loca à Dracone denominata; inter quę non infimum occupat locum Thebę vrbs Bæotię Draconigena cognominata; propterea quòd à viris ex Draconis dentibus natis olim constructa fuerit. Huius meminit Ouidius hunc in modum.

Lib.3.fast.

Inq; Draconigenam nymphis comitantibus vrbem
Desilit, & natos eripit inde suos.

Pręterea, ex Stephano, in Icaria insula alia fuit ciuitas dicta vrbs Draconum, item mōs. At Dracuina oppidum est Rhetiæ in Sueuia Cisdanubiana, quamuis alij aliter sentiant. Amplius, ex Petro martyre, in India occidentali est locus caput Draconis nuncupatus. Pariter, apud Plinium, Draconon est insula maris Aegæi deserta: quemadmodum Draconteus, siue Dracontum insula maris Africi. Deniq; secundum Petrum martyrem, fau-

Vrbs draconum Mons draconum.
Decad.1.l.6.

ces in mari octo milliarium, os Draconis appellantur. quid plura? Amnes quoq; à Dracone cognominati sunt, vt Draconus, siue Drachonus, alij legunt Draum, fluuius est Galliæ Belgicæ per Lotharingiam in Morelam fluens, cuius meminit Ausonius.

Draconus fluuius.

Prætereo paruum Lasurum, tenuemq; Draconum.

Item Dracon paruus est Campaniæ amnis in confinio Picentium, ex medio oriens Vesuuio, & iuxta Noceriam vrbem fluens. His addamus fontem Draconis locum iuxta Hierusalem: vnde postea porta ciuitatis, per quam ad hunc exibant locum, porta Draconis fuit nuncupata.

Fons draconis vbi.

Ad finem recensenda sunt nonulla alia inanimata à Dracone denominata: vt Dracontium capitis ornamentum. δρακοντώδης, Draconibus plenus, δρακόντιος anguinus, & δρακοντόμαλλος, Dracontino crine. Cæterum, apud Chymistas, Draconis apospermatismum est argentum viuum Vulgi, & fel Draconis, siue fellis oleum est argentum viuum ex stanno, diciturq; Leo suauior in scholijs Paracelsi. Demum cauda Draconis est sperma lapidis, quod postea in operatione ab ipso Dracone vocatur: est autem residuum duarum aquarum ex Sole, & Luna compositarum, vel potius residuũ vnius aquæ in singulis vasis seruatum: qua de re legendus est Mercolinus. Addamus Denominatis coronidem, nimirum quando aliquis planeta progrediens deflectit ab ecliptica, aut versus austrũ, aut versus septentrionem, tũc locus ad septentrionem, nodus ascendens, & caput Draconis nuncupatur: locus verò tendens ad Austrum, nodus descendens, & cauda Draconis dicitur. Quare luminaria iuxta caput, & caudã Draconis opposita producunt Lunæ eclipsim, quia tunc terra diametraliter inter Solem, & Lunã locatur: nam diameter spheræ tria centra, nempè Solis, Lunæ, & terræ tangit, & vmbra terræ necessario super corpus Lunæ cadit, & eclipsim generat. Et hæc de Denominatis dicta sint.

Fel draconis, quid sit apud Chimistas. Cauda draconis apud Chymistas quid. Cauda, & caput draconis quid sit apud Astrologos.

EPITHETA.

IVXTA varias huius animalis conditiones, & prærogatiuas; Authores ei varia addiderunt epitheta. Primumq; ratione aspectus, & figuræ, Græcis dicitur αἱματωπὸς, nempe cruenti aspectus. Item βλοσυρωπὸς trux, & σμερδαλέος, idest intuitu terribilis. Vocatur etiam Nazianzeno αἰολοσκόπος, quia variè intueatur. Idcirco Latini Draconem toruum, & horribilem nuncuparunt. Aliquando dictus fuit ὁ φίερος, nimirum Serpentis caudam habens, item σκολιὸς tortuosus, & obliquus. Apud Apollonium δράκοντες χρυσόλοφοι, scilicet cristis aureis insigniti vocantur, & fortè etiam iubati. Quare huc respiciens Author ad Herenium sic scribebat. Iste quotidie per forum medium tanquam iubatus Draco serpit. Immò Dracones aligeri dicuntur, loquendo tamen de illis, qui alis referti sunt. Demiramur Euripidem, cui πολύκρανος, nempe multiceps Draco cognominatur; sed forsitan hic author de Dracone monstroso verba faciebat.

Epitheta ratione aspectus. L.4. Argonaut. Lib.4.

Ratione coloris, ab Homero nominatur κυάνεος, quia, secundùm Hesychium, στίγματα κυάνεα κατὰ νῶτα habeat, quasi non totus Draco, sed maculis tantùm cæruleus esse videatur. Hinc ποικίλος, varius, & versicolor, item ποικιλονώτος dorsum maculosum habens. Sed Euripides δράκοντα πυρσωνωτον dixit, quia tergum rufum habeat. Nec mirum, quoniam φοινήεις, seu φοινικόεις, scilicet puniceus aliquando ab Homero nominatur. Tandem γλαυκοψιdem, quod γλαυκός, seu γλαυκωπὸς secundum Pindarum, quia glaucis, aut cæsijs oculis sit refertus. Latini respicientes colorem, aliquando Draconem cæruleum, interdum maculosum, & viridem indigitarunt.

Epitheta respiciẽtia colorem. In Hercule fur.

Ratione cibi, Draco dicitur, ὠμηστὴς, nempe crudiuorus, & κρανόμος, quia carnes distribuat, & forsitan ita Lycophroni vocatur, quia animantia capta trucidet, & euiscerет. Ideoq; ab Euripide nuncupatur θηρότροφος, quoniam Feris vescatur: alioquin θηροτρόφος nutriens Feras exponitur.

Epitheta ratione cibi.

Quoad veneficam qualitatem, nonnullis Græcis dicitur ἰοβόλος, nempe venenum iaciens: quamuis hoc vocabulo sagittas etiam iaculans significetur. Item ἰοβόρος, quod epitheton draconi bifariam competere videtur; tum quia veneniuorus, tum quia sit venenatus. Idcirco ab Euripide vocatur etiam φόνιος, idest lethifer, cum ab eodem authore

Epitheta malã qualitatem respicientia.

A thore ἔχις φόνιη, scilicet vipera lethalis appelletur. Rursus nominatur βλοσυρὸς truculentus, & Nazianzeno ἀδευκὴς acerbus, necnon αἱμοβόρος, seu αἱματοβόρος, sanguinarius. Alijs dictus fuit κρατερὸς, violentus, ὀλόμενος, idem, quod ὀλοός, siue ὀλοός perniciosus πελώριος, immanis, & δασπλὴς, grauis, & atrox. Apud Homerum legitur βροτολοιγος, idest hominum interemptor, Martis epitheton, quod etiam nonnulli competere Draconi voluerunt. Hinc Latini Draconem immitem, immanem, sæuum, & venenosum dixerunt.

Non defuerunt aliæ Draconis proprietates, à quibus Draco epitheta sortitus est. Ab Oppiano ἑρπυστὴς, nempè reptator, & συρικτὴς, quasi sibilans, necnon ab Orpheo θηροτύπος, quasi cauda verberans vocitatur. Hinc fortè alijs Græcis βριαρὸς, robustus, & ἀμαιμακετὸς, inexpugnabilis cognominatur. Immò apud Lycophronem dicitur ἄγριος, nimirum agrestis, & ferus, & rursus apud Oppianum, παναμείλικτος, quasi asper, crudelis, & rigidus.

Epitheta respicientia alias draconis proprietates.

Ratione vigilantiæ, apud Ouidium insomnis, & insopitus legitur: quare apud Hesychium fortè οἰκουρὸς δράκων nuncupabatur, quia Palladis ædem custodiret. Deinde, B quoniam astuta est bellua, Nazianzeno ἀγκυλομήτης, nempè obliqua agitans consilia, & versutus exponitur. Alioquin πυρφόρος, seu πυρόφορος ignifer fortè dictus, quia interno æstuet incendio. Aliter γηγενὴς ab Euripide dicitur, nempè ex terra ortus; quoniam Prisci, Dracones olim ex terra genitos fuisse arbitrabantur. Deniq; ἀργᾶς, ad mentem aliquorum, est genus Serpentis, vt in primo Libro exposuimus. Nihilominus multi asseuerant hoc nomen fuisse epitheton Draconis: qua de re Aeschines, hoc nomine, Demosthenem, ob ferinos, & agrestes mores insigniuit.

Vigilantia draconum.

Postremò, ratione loci, Draconem Indicum, Libycum, & Massylium, Poetæ latini indigitarunt. Sed non est omittendum hoc nomen (Elephantias) quod aliqui attribuerunt serpenti morsu suo elephantiasim generanti: cum tamen Salmasius in Solinum censeat potius, quòd ἐλεφαντίας sit epitheton Draconis, & potissimum illius speciei, quæ in India Elephantem aggreditur, vt eius sanguinem sorbeat: quapropter non est admiratione dignum, si, apud Aristophanem, Draco αἱματοπότης, idest sanguinipota nominetur. Aliquando etiam ab Homero, ὄρειος, nempe monticola vocatus fuit; cum loca montosa hoc animal summopere diligat.

Epitheta ratione loci.

Iliad χ.

C

MYTHOLOGICA.

PRISCI perpetuas agitantes fabulas, currum vnicuiq; planetæ à diuersis tractum animalibus assignarunt: has autem animantes illas esse pronunciabant, quæ in singulorum Deorum tutela esse credebantur. Quapropter currum Lunæ à duabus Virgunculis, currũ Solis ab equis, Martis à Vulpibus, Iouis à Pauonibus, Veneris à geminis columbis, Mercurij à gallis, & demùm Saturni plaustrum à Draconibus vehi fabulati sunt. Præterea non solum currui Saturni, sed etiam Cereris Dracones adiunxerunt. Ideo Ceres, postquam Triptolemum arandi, & seminandi artem docuerat, egrediens Celei domo, currum à Draconibus alatis tractum conscendisse fingitur. Quocirca Ouidius sic canit.

Currus planetarum à quibus trahantur animalibus.

Li. 5. Fast.

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; Dracones
D *Transit, & alifero tollitur axe Ceres.*

Sunt etiam multi, vt Hesiodi interpres, qui Dracones Cereris, volumina de agricultura à Triptolemo conscripta interprætentur: quamuis alij, longos sulcos ab aratro formatos, per Dracones Cereris significari dixerint. Amplius Medeam, combusto Creontis palatio, Draconibus alatis, per aerem, Thebas vectam fuisse tradunt. De hoc Ouidius sic canit.

Li. 2. Fast.

Vectam frænatis, per inane Draconibus egens
Credulus immerita Phasida fouit ope.

Alij, vt Diodorus Siculus, asserunt Medeam quibusdam cantionibus ita fuisse operatam, vt Diana per aerem à Draconibus veheretur. De tali curru hæc habet Ouidius.

Nec frustra volucrum tractus ceruice Draconum

Currus adest, aderat demissus ab æthere currus.

Denuò Mythologi tradiderunt Gigantum effigiem ita fuisse formatam, vt eorum pedes in volumina Draconis desinerent. Idq; factum fuisse multi produnt, vt intelligeremus eos nihil recti, aut sublimis vnquam cogitasse. Immò ab iisdem Gigantibus Draconem Mineruæ obiectum fuisse memorant; quem Dea comprehensum,& contortum ad sydera iecisse, & axi cælesti fixisse perhibetur. Idcirco hodie inter duas Vrsas talem Draconem locatum intuemur. Interim contorta Gigantum crura in mentem reuocant Erichtonium, qui cruribus serpentinis natus esse ferebatur: scilicet dum Minerua Vulcano in matrimonium tradita, prima nocte, è lecto mariti euanuit: siquidem Vulcanum tunc in terram concidisse, & semen profudisse fabulantur; ex quo Erichtonius dicitur ortus, à Minerua enutritus,& in cista inclusus, assignatusq; filiabus Cecropis, Aglauro, Pandroso, & Hersæ, hoc mandato, ne cistam ante eius aduentum recluderent. Verùm Aglauron, & Pandroson curiositate ductæ, cistam aperuisse, & circa infantem Draconem inuolutum conspexisse feruntur: id expressit Ouidius his versibus.

Draco inter duas cælestes vrsus.

L. 2. metã.

—— nam tempore quodam
Pallas Erichtonium prolem sine matre creatam,
Clauserat actæo tecta de vimine cista,
Virginibusq; tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, sua ne secreta viderent.
Addita fronde leui densa speculatur ab vlmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur.
Pandrosos, atq; Hersæ timidas vocat vna sorores.
Aglauros, nodosq; manu diducit, & intus
Infantemq; vident, apporrectumq; Draconem.

Filiæ Cecropis quot fuerint.

De horto Hesperidum, notas esse omnibus arbitramur Hesperides tres fuisse Hesperi filias; scilicet Aeglam, Heretusam, & Hesperetusam, quæ, vt fabulantur Poetæ; Hortum auriferis arboribus consitum habuerunt, cui peruigilem Draconem tanquam custodem adhibuerunt; quo postea, vel sopito, vel occiso, Hercules poma inde aurea abstulisse dicitur. Referunt nonnulli non aureas arbores, sed pecudum greges exquisita pulchritudine insignes ab Hesperidibus possessos fuisse, quibus pastorem nomine Draconem præfixerunt; quas postmodum oues aureas ex Africa in Græciam Hercules exportauit. Plinius tradit Hortos Hesperidum flexuoso quodam Maris meatu fuisse cinctos, qui procul intuentibus Draconis effigiem repræsentabat. Alij eruditi viri hanc finctionem poeticam ad sensum astrologicum traxerunt: ideoq; promulgarunt Hesperides fuisse stellas Cœli, vel Temporis vespertini filias, Hortum cũ pomis aureis in Occidente habentes: quoniam stellæ rotundæ tanquam mala,& instar auri micantes, nonnisi post Solis occasum apparent: signiferum verò circulum, nempe Zodiacum, instar Draconis obliquum, harum fuisse custodem voluerunt. Quapropter quãdo Hercules ab Hortis Hesperidum poma aurea surripuisse perhibetur, Astrologiæ scientiam ab Hercule in Græciam fuisse delatam significant.

Nomina Hesperidũ

Draco pastor.

Quis Astrologiam Græcos docuerit.

De Dracone autem velleris aurei custode, quid dicendum est? Diodorus Siculus hanc narrat fabellam Aethæ in Ponto regnanti ab oraculo responsum fuit datum, ipsum tunc obiturum, cum exteri nauigio delati aureum vellus sustulissent. Idcirco rex hanc disseminari famam iussit, se omnes hospites Dijs immolare, vt hoc diuulgato, cuncti itinerantes eum abhorrerent accessum: templum quoq; muro circumdedit, eiq; frequentes custodes ex Taurica accitos apposuit; quare dixerunt tauros ignem spirantes circa templum versari, & vellus à Dracone custodiri. Quamuis postea Iason opera Medeæ adiutus Draconem soporauerit, & Medeam cum vellere aureo in Patriam reuexerit. De hac expeditione Iasonis in Colchos legendus est Ouidius, vbi canit.

L. 4. Bybl. rer. antiq.

Velleris aurei fabula.

L. 7. metã.

Peruigilem superest herbis sopire Draconem,
Qui crista, linguisq; tribus præsignis, & vncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ,
Hunc postquam sparsit lethei gramine succi,
Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt;

Somnus

A *Somnus in ignotos oculos vbi venit, & auro*
Heros Æsonius potitur, spolioq; superbus
Muneris authorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Hinc quidam Poeta ad hunc Draconem sopitum, & ad furtum velleris aurei à Iasone commissum alludens, de dracone in curru existente sic cecinit.

Ille, vides, bijugos inter qui prominet axes
Cæruleo insultans pectore, & ore Draco?
Ille est auratæ fælix custodia lanæ,
Peruigil optatas ille tuetur opes.
Quæsitas tot opes studijs, nam vellere nobis
Prodigiosa in eo cura, tenaxq; labor.
O si qua auxilio veniat mihi Colchis, Iason,
Fiam ego, sed Graio ditior Æsonide.

Scripsit etiam Cicero magnam vim Anguium olim in Sidonio campo agri Lanouini B fuisse. Vnde Poetæ draconis Lanouini fabulam finxerunt: dum Lanouinum sub tutela draconis esse retulerunt; qui in specu quodam latibulabatur, per quod ad Inferos patere descensum tradebant. Illuc superstitioso ritu puellas mittebant, quæ proprijs manibus draconem cibarent: hæ si castæ erant, intactæ reuertebantur, & annus ab agricolis fertilis iudicabatur; impudicæ autem à Fera infestabantur. Huius vetustæ, & vanæ religionis meminit Propertius de Cynthia, & Dracone, sic canens.

Li. 1. & 2. de Diuin.

Draco Lanouinus.

Li. 3. Eleg.

Disce quid exquilias hac nocte fugarit aquosas
Cum vicina nouis turba cucurrit agris.
Lanuuium annosi vetus est tutela Draconis
Hic vbi tartareæ non perit hora moræ,
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Qua penetrat virgo, tale iter omne caue.
Ieiuni Serpentis honos cum pabula poscit
Annua, & ex ima sibila torquet humo,
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
C *Cum temerè anguineo creditur ore manus,*
Ille sibi admotas à Virgine corripit escas,
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum,
Clamantq; agricolæ, fertilis annus erit.

Relatum quoq; fuit ab Ouidio Cadmum Agenoris Phænicum Regis filium in remotas regiones, Europæ sororis conquirendæ gratia missum, cum mandato Patris, ne absq; sorore in patriam reuerteretur, oraculum Apollinis adijsse consultum, vt quid sibi esset faciendum, intelligeret. Itaq; responsum habuisse perhibent, vt in loco quiescentis indomitæ bouis sedem sibi ædificaret: quare Thebas Bœotiæ condens oraculo paruit, Harmoniam Martis ex Venere filiam vxorem duxit, Draconem Castalij fontis custodem, Martiq; sacratū interemit, & huius dentes, suadente Pallade, sulcis terræ mandauit; vnde postea multi milites armati prodeuntes se se mutuò cōfecerunt, prӕter quinq;, qui consilio Palladis, inita inter se pace, Cadmo, in Thebis instaurandis, non mediocrem tulerunt opem, qui deinde sua prole totam Græciam repleuerunt. Hanc igitur D fabulam, mirabili ingenio, Bartholomæus Anulus ad Typographos deduxit Lugdunenses, referens Draconis dentes ad sexdecim litteras, quæ ætate Cadmi, tot fuisse feruntur, inter quas consonantes se se inuicem interficere scripsit, cum seorsim prolatæ nihil virium habeant. At quinq; vocales, quæ per se vocem edunt, & quæ vim alijs etiam communicant, comparat ad quinq; milites, qui, postposito prælio, pacem complexi sunt; postremò Typographum elementorum typos, quasi Cadmum Draconis dentes disseminare tradidit. Carmina autem sunt talia.

L. 3. metā.

Cadmi fabula.

Comparatio Cadmi serētis dentes ad Typographos.

Cui iaculum, iaculoq; animus præstantior omni,
Atq; leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenorides præstans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, vt Leo magnanimus.

Vexit

Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas,
In quibus humanæ circulus est Sophiæ:
Quarum quinq; (alijs se collidentibus vltrò)
Plena vocales integritate manent.
At terrestribus has animis inseuit, & artes;
Ciuiles homines fecit, & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes sparsisse Draconis,
Exq; satis natos dentibus esse viros:
Qui se occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Post reliquos cæsos, quinq; superstitibus;
Ex quibus est hominum post multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad Architypum literas qui spargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, stemma Leonis habet,
Quiq; libris homines sapientes perficit: an non
Iure pari possit dicere chalcographus?
Semino Serpentis dentes in pelle Leonis,
Hoc est Lugduni, qui Leo Gallicus est.

Aeoli Thebarum Regis fabula.

Recitat insuper Ouidius, in volumine transformationum, fabulam Aeoli Thebarum Regis, cui Ino Cadmi, & Harmoniæ filia nupsit, qui postea ambo in Dracones transfigurati fuerunt. Horum etiam meminit idem Ouidius in Ibin.

Vt fuit Oetæo quondam, generoq; Draconum.

Deinde consultò omittentes Orphei caput in Draconem transmutatum, aliquid de fabula Protei trademus, qui in quamcumq; figuram mutari dicebatur: vnde abijt in prouerbium de homine variæ sententiæ. *Proteo mutabilior.* Hic igitur quandoq; effigiem Tigris, interdum formam draconis, & sic alias deinceps animatorum, & inanimatorum figuras induebat; de quo Virgilius eleganter canebat.

L.4.Georg.

Fiet enim subito sus horridus, atraq; tigris,
Squamosusq; Draco, & fulua ceruice Leæna,
Aut acrem flammæ sonitum dabit &c.

Hanc fabulam de mutabilitate Protei Lucianus ad saltationis artificium retulit. Inquit enim Proteum illum Aegyptium nil aliud, quàm saltatorem fuisse eximium; idque magis sibi persuadet: cum homo effingendi, & imitandi peritus, tunc nobis semetipsum in varias rerum facies transfigurare videtur, dum modò ignis celeritatem, modò Draconis volubilitatem, vel alterius rei impetum exprimit.

PROVERBIA.

Legendum est primũ caput primi libri.

EX Vulgi fæce desumptum fuisse hoc adagium putat Erasmus. ὄφις εἰμὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Idest *Serpens nisi Serpentem comederit, non fiet Draco*: hoc adagium Græci, quadam libertate, in potentiores iactare solebant, quasi significantes necessarium esse, quem statuerint Imperatorem, multos Principes, & Reges deglutire, & superare; vt ille Dominus dominantium euaderet. Idem author in adagio. *Virum improbum, vel mus mordeat.* Scripsit hoc à quibusdam ita inuersum fuisse. *Viros probos à mure morderi: improbis ne Draconem quidem audere dentes admoliri.* Quasi innuere vellent insontibus passim noxam afferri, quoniam hi impunè lædi posse videtur; cum nullam iniuriam referant, iuxta vulgatum carmen.

Dant veniam coruis, vexat censura columbas.

Deniq; circumfertur aliud. *Fel Draconis sub specie mellis.* Hoc promulgari potest in illos, qui aliud fronte simulantes, aliud pectore prementes fucum facere nituntur, dum toxicum saccharo conditum præbent.

HISTO-

A

HISTORICA.

QVI de rebus Chiorum historiam conscripserunt, teste Aeliano, in quadam Pellenæi montis valle proceris arboribus frequente, & opaca magnum Draconem habitasse tradiderunt, cuius sibilum Chij mirandum in modum perhorrescebant; quamobrem neq; Agricolæ, neq; pastores formidabilis bestiæ magnitudinem ex solo arguentes sibilo, vnquam propius accedere ausi sunt. Tandem violentissimo arbores vallis concusæ vento, vehementerq; collisæ ignem concepisse feruntur: vnde Fera magno intercepta incendio conflagrata perijt. Itaq; Chij metu liberati, cum spectatum venissent, ingentia ossa, & immane cranium offenderunt.

Chiorum draco qualis fuerit.

Ex eodem Aeliano habemus, quòd in Melite Aegyptia, Draco diuinis cumulabatur honoribus, nam in turri quadam vnà cum sacerdotibus, & ministris cum mensa, & cratere seruabatur, atq; alebatur: siquidem quotidie libum ex farina subacta, & mellicrato paratum crateri superponebant, & postridie reuersi craterem vacuum inueniebant. Verùm cum aliquando iuuenis summo videndi Draconis desiderio teneretur, solus in turrim ingressus, libo exposito, recessit, & paulò post, cum Draco mensam conscendisset, illicò fores pro more clausas reserauit: Quare Draco indignatus abijt, & iuuenis confestim mente captus obmutuit, & interijt.

B

Iuuenis captus desiderio videndi draconis.

Dracones autem à viris strenuis perempti apud varios Historiographos leguntur. Leonicenus narrat, vrbe in media Thespiensiũ, templũ Iouis cognomento Saotis, nempè Seruatoris, cum simulacro Dei æneo fuisse ædificatum: nam, cum immanis Draco olim vrbem deuastaret, neq; vllis hominũ artificijs exterminari, vel expugnari posset, Iouem consultum imperasse perhibent, vt, quotannis, adolescentulum sorte delectum bestiæ deuorandum offerrent; cum aliter cæteri vrbis incolæ ab incommodo Feræ tuti esse minimè possent. Verùm cum ad Cleostratum pusionem venustum sors tandem deuoluta fuerit, qui amatorem habebat quemdam nomine Menestratum virum tum suapté natura strenuum, tum amoris etiam stimulis audacem. Hic dilecti adolescentis mortem non æquo ferens animo, se pro illo, horrendo animali offerre cupiens, æneum thoracem ferreis hamis vndiq; fulcitum construxit, quo indutus Menestratus se Draconi, tali consilio, obtulit, vt & ipse periret, simulq; Feram interficeret, quod ex sententia successit.

Lib. 1. var. hist. c. 15.

C

Menestrati interitus qualis.

Olaus Magnus non dissimilem exarat historiam Araldi Noruegiani Regis, qui adhuc adolescens, commoransq; apud regem Byzantium, & homicidij causa damnatus, Draconi, de more, lacerandus, & deuorandus obiectus fuit. Huic in carcerem proficiscenti famulus ingenuæ fidei sponte se damnationis comitem exhibuit. Ideo custos antri vtrumq, inermem ad Draconem introduxit. Quare Araldus confestim collectis in antro cadauerum ossibus, & in sindone, quo præcinctus erat, ligatis, quamdam veluti clauam effecit, deinde Draconem in se ipsum irruentem, veloci saltu conscendens, nouacula clandestinè delata, circa vmbilicum bestiam vulnerauit, tuncq; seruus, compacto ossium gestamine, Draconis capite ad sanguinem, & necem vsq; vulnerato, belluam extinxit. Rex igitur, hoc intellecto, vltione in admirationem versa, fortitudini supplicium condonans, vtrumq; & nauigijs, & pecunijs munitum in Patriam remisit.

Araldus Noruegianus Draconem necat.

D

Corcyræi, ex Heraclide, Diomedem aduocarunt, qui Draconem illis valdè infestum debellaret. Orpheum aucupio intentum Draco erat inuasurus, nisi canes belluam interceptam occidissent, vt in poemate de lapidibus recitatur.

Canes draconẽ necãt.

Modò narrandæ sunt historię eorum Draconum, qui humanum genus singulari fauore sunt prosecuti. In primis tradit Aelianus vrbem in Achaia nomine Patram fuisse, in qua puer paruum emens Draconem, illum summa alebat diligentia, sed cum ad ingentẽ percreuisset molem, à ciuibus ad solitudinem fuit pulsus: puer autem Draconis altor iam adolescens factus, & domum à quodam spectaculo per opacum rediens nemus, in Latrones incidit: ideoq; alta voce opem implorans à Dracone auditus fuit, qui sibilando accurrens, horum partem in fugam vertit, partem verò dilaniauit, atq; hoc modo altorem suum tutatus est.

L. 14. var. hist.

Draco altorem suum tutatur.

Aliam

Aliam huius generis historiam non spernendam narrauit idem Ælianus. Nimirum, quòd Lycaon in Emathia regnans filium nomine Macedonem genuit, ex quo postea prodierunt Pindus robore animi, atq; virtutis indole insignis, nec nō alij liberi, fratresquè erga Pindum improbo affecti animo. Quamobrem Pindus se fratrum inuidia ardere noscens, Regno relicto, in remotissimas syluas, venatus gratia, se contulit. Vbi cum semel hinnulos insequeretur, summa virium contentione equum concitans, se longissimè à suis comitibus abduxit. At hinnuli profundam subeuntes cauernam ab Insectantis oculis euanuerunt. Pindus autem ab equo desiliens, latebramq; illam perscrutans sibi visus est audire vocem monentem, ne hinnulos tangeret: quapropter iuuenis circumspiciens, neminemq; videns, quasi perterritus, equū conscendens illinc discessit. Postero die Pindo in eumdem reuertenti locum ingens se se obtulit Draco; at ille minimè perterrefactus, nonnullas aues, quas ceperat Feræ obijciens, eam optimè mitigauit; vnde Draco his donis, quasi delinitus illinc recessit. Id autem ita iucundum Pindo fuit, vt deinceps multa eorum, quæ venatione, & aucupio coercebat, tanquam acquisitæ mercedem salutis Draconi offerret. Ob hoc igitur egregium factum, omnes hunc iuuenem singulari prosequebantur beneuolentia, præter solos fratres, qui infenso in illum semper erant animo: propterea solum aliquando venantem, omniq; destitutum auxilio, ex insidijs, stricto ense aggressi trucidarunt, sed vulneratum clamantem audiens Draco de cubili egrediens, impiosq; circumplectens suffocauit, deinde cæsum Pindum summa diligentia tandiù custodiuit, donec ad ipsum humandum aliqui amici accederent, quibus visis, secessit, vt commodius ab illis supremam gratiam assequeretur.

Pindus dracone in solitudine inuentum mitigat.

Pindi cadauer à Dracone custoditur.

Habemus insuper, ex Pausania, prudentem, & potentem quemdam virum inimicorum insidias metuentem, paruum filium in cista clausum secus dumetum occultasse, vbi maximè tutum fore sperabat. Interim lupo in pusionem impetum facturo præualidus repugnans Draco, infantis cistam spiris amplexus est. Pater autem reuertens, eminusq; Draconem conspicatus, emisso iaculo, vna cum dracone filium transfixit: sed is cum à quibusdam Pastoribus intellexisset se filij custodem peremisse: tunc communi rogo draconem, & filium concremauit. Ex Plinio, durant adhuc in Liternino, oliuæ manu prioris Africani satæ, subestq; specus ingens, vbi eius Manes à dracone custodiri feruntur. Cæterùm de Dracone cuiusdam puellæ amatore primum caput primi libri legendum est.

Draco Pusionis custos.

Variæ draconum historiæ varij sensus à prædictis, nec non à se inuicem ponderandæ supersunt. Vt Telephus, ex Aeliano, recumbens cum matre, qui stuprum proculdubio commisisset, nisi pius Draco, diuino quodam ductu, dirimisset. Lucianus in dialogo, qui inscribitur Pseudamantes, insinuat imposturas cuiusdam Præstigiatoris, qui cum draconem aluisset, eum Aesculapium prædicabat, mirisq; artibus homines illius ætatis ludificatus est. Item Delphicum oraculum, ex Plutarcho, aliquando desertum, & inaccessum fuisse perhibetur: cum immanis Draco eo in loco habitaret. Sed qui id scripserunt (inquit Plutarchus) rem perperam intellexerunt, quandoquidem solitudo draconem in eum locum traxit, non autem draco solitudinem fecit. Apud Plinium etiam legimus, Lepidum Triumuiratus officium obeuntem, à Magistratibus in nemorosum quemdam locum fuisse deductum; vbi postero die, auium concentu, somnum sibi fuisse ademptum conquestus est. At illi longissima membrana draconis effigie delineata locum circumdederunt, eoq; terrore aues siluisse tradiderunt. Meminimus etiam legisse apud Pausaniam in Atticis, quòd Sauromatæ, & præcipuè Nomades plurimos alunt equos, quibus non tantùm in bello vtuntur, sed eos quoq; Dijs immolant, & cibis adhibent; deinde vngulas eorum collectas purgant, & ad similitudinem squamarum Draconis dissecant.

Oraculum Delphicū cur aliquādo desertū.

Icone Draconis aues perterrefiunt.

A

NVMISMATA.

GRÆCA moneta ex fuluo metallo, cum icone Getæ, in iuuenili ætate constituti, cum litteris circumscriptis, ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙϹΑΡ. ϹΕΠΙΤΙ. ΓΕΤΑϹ. idest Imperator Cæsar Septimius Geta, habet in facie inuersa figuram Herculis, dextra clauam tenentis, brachiumq; attollentis, quasi Draconem pomiferam arborem custodientem interempturi; cum litteris vetustate adeo corrosis, vt legi nequeant. Hoc numisma proculdubio cusum fuit in aliqua Græciæ vrbe Imperio subiecta Romano, quæ in perpetuum tanti Principis monumentum, hanc monetam fabricauit. Pariter reperitur adhuc magnum numisma grecum ęreum Antonini Pij, cum litteris, ΑΥΤ.Κ.ΑΙΛ. ΑΔΡ. ΑΝΤΟΝΕΙΝΟϹ. ϹΕΒ.ΕΥϹ. idest, Imperator Cæsar Titus Aelius Adrianus Antoninus Augustus Pius. Huius monetæ alterum latus exhibet figuram Herculis pellem leoninam supra humeros gestantis, sinistra clauam, dextraq; colligentis poma ab arbore, de qua Draco pēdet exanimis, & litteræ circumscriptæ ΔΕϹΑΤΟΥ, ET L. hic nummus in honorem Antonini, in aliqua vrbe Græciæ fuit conflatus. Quandoquidem per figuram Herculis claua armati, virtus est intelligenda, & per iconem Draconis, malum: quasi innuentes virtute heroica huius Principis omne malum fuisse superatum, quo ablato impedimento, poma aurea, nempè fructus virtutis facilè percipiuntur: litteræ autem ΔΕϹΑΤΟΥ, annum decimum dominij huius Principis denotant, quo anno fortè hæc moneta fuit fabrefacta.

Numisma Getæ.

B

Moneta Antonini Pij.

Demùm circumfertur nummus Cæsaris Dict.III. qui exhibet caput Victoriæ alatæ, capillisq; in nodum collectis; in cuius altera facie, Roma gradiens, capite galeato, stola ad pedes demissa, dextra scutum gestans, & læua trophæum conspicitur, cum figura Draconis caput eleuantis, & inscriptio est talis. C. CLO. VI. PRAEF. M. idest Caius Clodius Sextus Præfectus Militum. Etenim Draconis icon in hoc numismate alludit ad Insigne militare, quod Prisci ad bellum proficiscentes gestabant.

Numisma Cæsaris Dict. III.

C

MIRACVLA.

MIRABILIA circa Dracones, quæ totius Mundi opifex, per Sanctos suos, in hoc terrarum Orbe patrauit, non longè petenda esse arbitramur. Siquidem in sacris Biblijs, Idolum Bel Babylonij venerabantur, eiq; quadraginta oues, & sex vini amphoras, singulis diebus, offerebant. Verùm patefactis ostiolis à Daniele, per quæ vxores, & filij Sacerdotum oblata absumebant: Rex Danieli Idolum, & Templum destruendum concessit; quo dissipato, in ea sede ingens Draco stabulabatur, quem postea Babylonij tanquam Deum viuum summis honoribus cumulabant. De hoc sic cecinit Reusnerus in Paradiso poetico.

Daniel. c. 14.

Squamigerum pauit Babylonia turba Draconem,
Et sibi præsentem credidit esse Deum.

Draco Babyloniorū.

Itaq; Daniel, mandato Regis, absq; ferro, supra vim naturæ, Feram extinxit. Quo peracto, Babylonij indignati Regem Iudæum, destructo Idolo, interfecto Dracone, & occisis Sacerdotibus, prædicarunt, & proculdubio in eum fecissent impetum, nisi eis Danielem in lacum Leonum abijciendum concessisset, qui postea inter Feras illæsus sedebat. Miraculum etiam Draconis extincti, virtute Deiparæ Virginis, habemus apud Matthiam à Michou, qui agens de Sarmatia Europea, Tauricam Insulam tribus ciuitatibus, & duobus castris ornatam inter Mæotidas paludes memorat. Inter has ciuitates vna vocabatur Kickel, cui de rupe impendebat castrum ex ligno, & argilla fabrefactum. In hac autem rupe Draco homines, & iumenta deuastans habitasse perhibetur: immò violentia Feræ homines sedem illam vacuam reliquerunt. At quoniam Græci, & Itali insulam colentes, auxilium Deiparæ semper Virginis implorarunt, tractu temporis, candellam in rupe accensam conspicati, alacri animo ascendentes, coram

D

L.1.c.16.

Draco vi Deiparæ extinctus.

ram Imagine Gloriosæ Virginis, candellam ardentem, & Draconem exanimatum in media rupe obseruarunt; quem postea, peractis Deo ob beneficium gratijs, in frusta dissectum, extra rupem truderunt. E

To. 2. offic. Præterea Philippus Apostolus, ex Textore, Draconi imperauit, vt innocuus in latebras abiret, cui animal nemini prorsus iniurium obtemperauit. Immò, & Mattheus Apostolus (vt recitat Abdyas) aliquando incidit in Magos, duos Dracones galeatos manu ducentes sulphureas è naribus spargentes auras, quarum odore homines exanimabantur. Hæ autem belluæ aduenientem Apostolum conspicatæ, demissis capitibus, sunt veneratæ; interea populi vociferabantur opem viri Sancti implorantes, vt eos ab huiusmodi ærumna liberaret: quocirca Apostolus, in nomine Iesu Christi, iussit Draconibus, vt ad sedes suas, nemine offenso, properarent, qua voce audita, bestiæ capita eleuantes, cunctis videntibus, extra ciuitatem non reuersuri abierunt.

Li. 7. Hist. apost.

Dracones pulsi extra ciuitatē à Mattheo Apostolo.

Surius etiam in vita Sanctæ Marinæ, quam Latina Ecclesia Margaritam appellat, meminit miraculi ad Draconem attinentis. Quandoquidem huic Martyri in custodijs oranti repente, magno terremotu excitato, diabolicus Draco horrendū edens sibilum, tetrumq; spirans odorem se se obtulit, qui vasto oris hiatu Sanctam circumdabat voraturus. Diua autem Margarita firma, & stabili mente, quippeq; omni ex parte Deum intuebatur, signo Crucis se muniuit, & illicò diruptum Draconis ventrem est conspicata. Vnde Christi Martyr à sæuo liberata Dracone corruscantem in carceribus fulgorem apparuisse vidit. Non desunt aliorum Sanctorum miracula de Draconibus: nā Diuus Hieronymus in Vita Sancti Hilarionis recitat, quemdam Draconem immensæ molis in Prouincia Dalmatiæ olim fuisse moratum, qui non solum armentis, sed etiam agricolis, & pastoribus maximo erat exitio. Ideo Sanctus Hilarion illius ætatis vir iustus, oratione præmissa, Draconem exanimauit, & concremari iussit. Non dissimile miraculum narrat Sozomenus (referente Baronio) à Sancto Donato Episcopo patratum. Draco enim in Chamezephiris quas vocant, ad viam regiam, lustrum habebat, & non modò bestias, sed homines quoq; rapiebat: Quamobrem Sanctus inermis bestiam aduentantem conspicatus, signum crucis manu expressit, deinde in faciem Draconis expuit, qui accepto sputo, confestim mortuus concidit. Incolæ verò exultantes ingentē bestiam in vasto combuserūt campo; ne, putrefacto cadauere, & aere inquinato, morbi pestilentes producerentur. F

D. Margarita cur pingatur cum Dracone.

Draco extinctus à S. Hilarione.

In Anual.

Item Sanctus Ioannicius Abbas, ex Surio, cum aliquando ad Chelidonem virum virtutibus insignem visitandum se conferret, perueniens ad flumen incidit in vastum Draconem, qui cursum aquæ, ad impediendum transitum, cohibebat; Sanctus ergo, precibus ad Deum fusis, & signo Crucis manu erga bestiam expresso, statim Draconem necatum aquis tradidit. Amplius Sanctus Syluester Pontifex, regnante Constantino, Draconem in quodam specu morantem, lethaliq; halitu homines necantem, ianua aenea signo Crucis obsignata in orificio antri locata, tanquam perpetuo ergastulo mancipauit. Idem quoq; narratur de Leone Quarto Pontifice Maximo, qui Draconem Romæ stabulantem, in cauerna apud Diuæ Luciæ templum in Orphea nuncupatū pœnitus effugauit, vt imposterum non fuerit visus. Alia huius generis miracula infinita à Sanctis Dei patrata recitantur. Etenim à Diuo Arsacio apud Nicomediam, Draco fuit debellatus, vt author est Sozomenus. Idem à Sancto Theodoro, à Sancto Marcello, & à Sancto Crescentino Martyre præstitum fuisse Historiographi perhibent. G

In vita eiusd. Sācti.

S. Syluestri Miraculū.

H

PRO-

A

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CECINNÆ Dracones, læto prodigio, de extis emicuisse tradit Plinius. Sub capite Spartaci venalis Romam delati, & dormientis complicatum Draconem visum fuisse referunt. Vnde Thracia mulier vaticinandi peritissima pronunciauit id fuisse signum formidabilis, & magnæ cuiusdam potentiæ, quæ tamen infaustum exitum erat habitura. Suetonius etiam in Vita Neronis, promulgauit missos à Messalina Neronem meridiantem strangulaturos, Dracone è puluino prodeunte, perterritos refugisse. Item Plutarchus narrat, qui Cleomenis corpus cruci affixũ custodiebant, tradidisse Draconem visum, qui cadauer circumplexus, illius faciem adeo tegebat, vt nulla auis ad eam depascendam accedere posset: qua de causa reuerentia quædam, & diuinitatis opinio huic Regi imposterum accessit.

Draco præsagium potentiæ.

In Vita Cleom.

B Scriptum est, quoq; in Romanis Annalibus, quòd Maurico imperante, Tyberis Fluuius tanta vndarum copia excreuit, vt eiusdem alluuiones super muros Vrbis fluerent; & tunc Draco insignis molis ad mare descendens visus est: quamobrem mox sæua pestilentia est subsecuta. Per epistolas, etiam Gesnerus intellexit non procul à Rheni litore, propè oppidum Niderburgum Germaniæ, ter sereno Cœlo, diuersis tamen temporibus, Draconem in aere caudam vibrantem fuisse obseruatum: vnde infaustus huius ostenti fuit euentus; quandoquidem illud oppidum, magno Indigenarum damno, & infortunio, fuit incendio consumptum. Item anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadragentesimum, die vigesima sexta Mensis Maij, ex Stumpfio, visus est Draco Lucernæ, qui è lacu per Rusam, secundo flumine ferebatur, magna omnium spectantium admiratione, sed quid postea præsagiuerit, non declarat. Præterea anno octuagesimo octauo, supra septingentesimum, in Anglia, Dracones ex ignea constantes substantia per aerem volitare visi sunt; quod prodigium præualidam famem, & infestationem Danicam præsagiuit.

Tyberis inundatio.

In Chronic

Dracones ignei in aere visi.

C

SOMNIA.

QVOTIES somnia, apud Antiquos, iconem Draconis dedissent, semper amplitudinis prænuncia esse opinabantur, quapropter Alexandro Macedoni Draco (quamquam ab alijs legatur serpens) dominij claritatem præsagiuit; dum per quietem, cum matre Olympia congredi visus est. Item Mammæa Alexandri Seueri mater pridie quam eniteretur se Dracunculum edidisse somniauit. Dedit, & Augusto præsagiũ Imperij somnium non dissimile; dum Actia mater eius, nocte intempesta, ad solemne Apollinis sacrum accedens, ibi obdormisset, nam ei Draco supra ventrem repere visus est; quare expergefacta maculam veluti Draconis picti in abdomine obseruauit, quæ nulla vnquam ablutione deleri potuit.

Imperij, & dignitatũ præsagia.

Ceterùm Franciscus Petrarcha mirabile somnium Alexandri Magni recitauit, quod ei accidisse fertur, dum Ptolemeus illi familiaris ab aspide saucius vehementissimo cru-D ciatu moriens afflictabatur. Alexander .n. amici misertus per noctem sibi visus est videre Draconem, quem genitrix Olympia in delicijs habebat, radicem ore gerere, & humano more, expressis verbis, locum castris proximum indicare, vbi illa nascebatur, & asserere futurum, vt eius ope languens amicus curaretur. Itaq; Alexander expergefactus misit, qui ostensam à Dracone radicem inquireret, qua inuenta, non modò Ptolemeum, sed multos quoq; alios ab eadem labe liberarunt. Cicero tamen hoc somnium penè inane, & risu dignum exagerat, & præcipuè, dum introducitur Draco loquens, & radicem ore gestans: cum nec etiam vir discretus id præstare posset: Et re vera quis non ageret Democritum, dum audiret oratorem serpentinum, vel Serpentem medicum intueretur. Non dissimiles ineptias exarauit Cardanus in Libris de Insomnijs, dum retulit figuram Draconis in gemmis cælatam, & per quietem visam indicare hominem crudelem,

Lib. 4. de Vir. Illust.

Curatio Ptolomei Saucij ab Aspide.

Li. 1. de Insom. c. 29.

delem, & superbum: quemadmodum figura Serpentis hominem fraudolentum, & malignum significat. Denuò paulo inferius, somniantes pellem Draconis induere, homines superbos, arrogantes, & auaros fieri est fabulatus.

Cap. 40.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

NON est in dubium reuocandum, in sacris litteris, Draconis nomine, Diabolũ præcipuè, deinde eius asseclas designari. Lucifer enim Draco Magnus in comparatione ad minores Dæmones fuit cognominatus. Etenim locutione mali, Diabolus semper intelligitur: siquidem quando hæc verba recitantur in precatione Dominica. *libera nos à malo.* Cyprianus legit. *libera nos à maligno.* Insuper ille celebris Draco Pytho apud Ethnicos nuncupatus, quem ab Apolline sagittis cõfectum fuisse tradunt, ad Diabolum refertur: cum Pythones in Actis Diui Pauli Dæmones nominẽtur, quia horum vnum à muliere obsessa egredi iussit, quæ Paulum, & eius comites Omnipotentis Dei veros famulos prædicabat. Quamuis postea Diuus Paulus cõquereretur (vt notat Origines) diuinæ seruitutis indignum testimonium à spiritu Pythonis exhiberi.

Pythones vocantur dæmones.

Reliquum modo est, vt alijs assertis sacræ paginæ nostram sententiam stabiliamus. Legitur ergo apud Ezechielem, Draco conculcans aquas, quem nonnulli hæreticum sacras litteras perturbantem intelligunt. Sed Diuus Hieronymus in Ezechielem, exponit Diabolum Hæresiarchis semel in suam potestatem redactis minimè parcere. Habemus insuper apud Psalmographũ. *Tu confregisti caput Draconis, & capita Draconum in aquis à Deo contrita.* Quamuis sensus litteralis denotet Pharaonem, nec non milites, & cẽturiones ab eodem Pharaone missos, vt populũ Israeliticum insectarentur, qui tandem aquarum inundatione suffocati, hacq; ratione contriti fuerunt, & Dracones forte nominati, quoniam Insignia militaria, Draconis effigie, exornata gestarent. Nihilominus, qui sensum mysticum meditantur, verba Psalmographi ad Christum referunt, qui omnem Diaboli facultatem sustulit. Quocirca etiam in Apocalypsi, Draco vinctus ab Angelo, per mille annos, indicat Diabolo sublatam fuisse potestatem seducendi gentes, donec venerit Antichristus. Iterùm in alio Apocalypsis loco, Draco proiectus in terram, mysticè designat (vt voluit Rupertus Abbas) tyrannidem Diaboli expugnatam, quando scilicet Imperatores Romani, contempto Idolorum cultu, ad Christum venerandũ confugerunt. Rectiùs Draco ille Magnus, qui mulieri parituræ infantem vocaturus assistebat, vt in supracitato Apocalypsis loco legitur, ex sententia eiusdem Ruperti Abbatis, mysticè demonstrat Diabolum paratum ad Christi fidem de mentibus piorum hominum expellendam. Quandoquidem mulier illa indicat Ecclesiam, quæ vtero gerere cæpit, quando fides Patriarcharũ ex promissione, Christum expectabat: tuncq; Diabolus cæpit esse Draco, qui prius Serpens nominabatur. Tandem Abbas Ioachimus Draconem septicipitem Apocalypsis interpretatur Diabolum, septem insectantes catholicam fidem, adiuuantem, & fouentem, inter quos primum locum Herodes occupauit.

Cap. 32.

Milites Pharaonis cur dracones dicti.

Cap. 20.

Lib. 13. de vict. verb. Dei.

Cur diabolus appelletur draco.

Præter Diabolum mysticè significatum à Dracone, succedit Draco spiritui aduersaria, de qua Psalmographus verba fecit dicens Draconem esse conculcandum. Etenim caro spiritui semper reluctatur, & spiritus quoq; iracundiæ, qui instar Draconis, ignem efflare videtur. Immò malitia, & fallacia allegorico Draconis nomine notatur: Quoniam in Exodo, Dracones Magorum cum Dracone Mosis certantes, & tandem ab illo deuorati, ex sententia Gregorij Niseni, fraudulentas cauillationes aduersus diuinum institutum significant, quas tandem virga veritatis absorbet. Præterquamquòd Dracones, in quos virgæ Magorum fuerunt transfiguratæ, Diaboli vafr amenta, & humanæ scientiæ fallacias indicant. Immò ipsa malitia, vel fallacia caro est, qui in mente improborum, tanquàm in proprio cubili stabulatur.

Psalm. 90.

Cap. 7.

Cauillationes fraudulentes denotantur à draconib.

Calamitates quoq;, & extremæ angustiæ allegoricè per Draconem intelliguntur. Iob enim scripsit se fuisse patrem Draconum, magnam denotans infælicitatem. Psalmographus etiam recitauit hæc verba. *quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & operuisti nos vmbra mortis.* Alij legunt. *Quoniam contristi nos in loco Draconis, & operuisti nos*

Cap. 30.

Psal. 43.

A *nos vmbra mortis.* Interpretes igitur, per locum Draconis, altissimam profunditatem exponũt, vt sit hyperbole pro extremis angustijs. Eumdem sensum mysticum habemus apud Ieremiam his verbis. *Onagri steterunt in excelsis, attraxerunt ventum tanquam Dracones.* Quasi Propheta velit innuere: non habebunt vnde famem, & sitim expleant; ideoq; inopia cibi, & potus peribunt, quam difficultatem Dracones sine grauiori incommodo ferunt. Dracones etiam mysticè appellari possunt Ethnici, de quibus Psalmographus loqui videtur, dum scribit. *Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyssi.* Quamobrem his verbis, Ethnici, destructa Idolatria, ad encomia omnipotentis Dei celebranda inuitari videntur. Quamuis Ricciardus in commentarijs symbolicis, scribat significari Angelos Abyssi, & Draconum præfectos, à quibus etiam Mundi opifex meritas laudes expostulat.

Cap. 14.

Psal. 148.

Demùm in Apocalypsi Draco septiceps cornibus decem insignitus describitur, qui mysticè à nonnullis exponitur Luterus, & eius secta. Verùm satius existimamus, si vnà cum Ricciardo dixerimus, primo huius bestiæ cornu, designari orientale regnum Califæ, secundo regnum Turcomaniæ, tertio regnum Bulgarorum gentile, quarto Maurorum, quinto Normanorum, sexto Hungarorum, septimo Occidentale regnum Califæ, octauo Tartarorum Imperium, nono Imperium Sultani Babylonici, & decimo Imperium Turcarum. Item septem capitibus huius Draconis, eodem Ricciardo teste, varia etiam dominia indicantur. Etenim primo capite huius bestiæ, Romanum Imperium gentile denotatur. Secundo Nero ad Constantinum vsq; Arrianum, vel vsq; ad Iulianum Apostatam; immò significatur etiam secundum bellum, quod membra Domini nostri à Paganorum gente passa sunt, aut, secundùm aliorum sententiam, regnum Gothorum indicatur, tertio exhibetur ætas Constantini Arriani vsq; ad Codroem Persarum Regem, nec non monstratur martyrium Christicolarum per Arrianos, &, ex aliorum mente, Regnum Vandalorum; quarto notantur Codrois Persarum Regis tempora, quibus impia Maumeti secta emersit, ad ætatem vsq; Henrici primi Imperatoris Alemani, nec non bellum quartum aduersus Christi fideles per Saracenos commissum, & secundùm alios, Regnum Alanorum; quinto indicatur tempus ab Henrico primo Alemanorum Rege, vsq; ad Saladinum Babyloniců, & quinta insectatio Christi fidelium per Alemanos, & secundùm alios, Regnum Hunnorum; sexto declaratur tempus à Saladino Aegypti Soldano, vsq; ad Federicum Secundum, & sexta calamitas quam Ecclesia Dei per Saracenos passa est, & secundùm alios, regnum Persarum, septimo tandem capite Draconis monstratur tempus à Federico Secundo vsq; ad Antichristum, nec non acerrimum certamen inter Principes Catholicos, & Hæreticos, & ex sententia aliorum, Regnum Longobardorum.

In comm. symb.

Quæ denotentur capitibus draconis Apocalypsis.

Aliæ significationes draconis Apocal.

His exaratis de capitibus, & cornibus prædicti Draconis in Apocalypsi descripti; reliquum est, vt ad allegoricam expositionem caudæ eiusdem animantis accedamus. Hæc autem cauda, vt legitur apud Ioannem supracitato loco, habebat nodum, & tertiam partem stellarum à Cœlo detrahebat. Propterea quod in octauo prælio, quod Asseclæ Antichristi, cum Christicolis inibunt, Antichristus tunc à recta fide tertiam partem eruditorum per stellas significatorum auertet.

Caudæ draconis Apocalypsis allegorica expositio.

HIEROGLYPHICA.

NON recedit à veritate illud Draconis hieroglyphicum, quo custodia designatur: quandoquidem hoc animal, ob acutissimam visionem, vigilans, & insopitum nominatur: immò hac ratione naturam Solis imitari dicitur. Quocirca Aegyptij Sacerdotes, ante litteras inuentas, pictura Draconis in semetipsum reflexi, caudamq; mordentis, annum indicabant, quoniam orbe agatur volubili. Huc respexit Claudianus, quando cecinit hunc in modum.

Anni hyeroglyphicum.

Omnia, quæ placido consumit numine Serpens,
Perpetuumq; viret squamis, caudamq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.

Cætera autem huius generis hieroglyphica in primo capite primi libri legenda sunt;

quoniam Authores discrimen Draconis, & Serpentis nihil pendentes vtriusq; animalis hieroglyphica simul permixta exararunt. E

MORALIA.

Draco assimilatur diabolo.

QVEMADMODVM in Mysticis Diabolus Draco fuit cognominatus, non erit pariter inferioris conditionis, in doctrina morali, in quare ob conformes proprietates Diabolus Draconi assimilatur. Nam primitùs veluti Draco exitiali redundat veneno: Diabolus item venenatis tentamentis per cōsensum peccati, hominibus interitum affert. Immò si Draco venenato halitu aerem inficit: Diabolus quoq; flatu lethalis suggestus, corda humana venenat, & aerem pestilentem, peccati delectatione, efficit. Interdum halitu Draconis superuolantes aues affectæ cadunt: sic aues moralis doctrinæ, nimirum homines diuina contemplantes, non ad tam excelsa mentem eleuare possunt, quin flatus Diaboli illuc peruenire possit, vt eos ad delicias, & ad mundi negocia attrahat. Denuò si draco adoritur Elephantum, vt eius sanguinem sorbeat: F Diabolus aggreditur probum virum, vt sanguinem pietatis ab illo auferat. Vel rectius speculari debemus dicendo, si Draco Elephantem petere audet, vt sugat sanguinem; Elephas postea concidens Draconem pondere perimit: pari ratione Diabolus omnes edidit conatus, vt Elephantem Christum, detracto per passionem sanguine, occideret; sed à Christo postea ob mortem cadēte oppressus fuit. Huius figura expressa est in sacris paginis, vbi Eleazar conficiens elephantem, eius casu tandem occisus fuit. Draco cauda potius, quàm ore lædit: sic Diabolus cauda blanditiarum pedetentim ingreditur, sed tandem postea mordebit vt Coluber. Dicitur quoq; Draco Ceruam vitare: Diabolus etiam Ceruam, nempe animam in rectis operibus diligentem abominatur. Deniq; Draco inter montis incendia, ad mentem Solini, versari, in aerem aliquando ferri, & eius veneno mare aliquando intumescere perhibetur. Talis est Diabolus, qui inter incendia infernæ regionis degit, aliquando per aerem discurrit, dum ad homines iustos tentamentis cruciandos accedit, & demùm mare Ecclesiæ interdum, eius veneno, nimirum supebia, & iracunda intumescit. G

L. 1. Mach. cap. 16.

Peccātes draconi assimilātur.

Præter Diabolum, peccans etiam Draconi est assimilandus. Nam si Aethiopes, ad æstum compescendum, sanguine Draconis vtūtur; deinde Dracone, abiectis felle, & lingua, vescuntur. Sic homo criminosus vocatur Draco, sanguis eius mors, fel peccatum abditum, & lingua peccatum manifestum exponitur. Itaq; Aethiopes sunt viri iusti feruore calamitatum, & ærumnarum denigrati, qui ad extinguendum concupiscentię ęstum, sanguine Draconis, nimirum contemplatione mortis diuitum vtuntur. Iuxta illud Psalmographi. *Manus suas lauabit iustus in sanguine peccatoris.* Ipsi postea Dracones, nempe peccantes, abiectis felle, & lingua, idest remotis vitijs, vorantur, idest diliguntur. Nec præter rationem, quandoquidem adeps Draconis, ex sententia Plinij, venenatis resistit ictibus: immo cum melle caligini oculorum medetur. Peccans igitur est Draco, qui interdum non est ita improbus, quin aliquid bonitatis participet: cum aliqui criminosi pietatis pinguedine scateant. Fel verò, scilicet ira peccantium, Iustorum oculos clarificare solet. Etenim ad mentem D. Gregorij, improborum prauitas proborum vtilitati conducere dicitur.

Fæneratores vocātur dracones.

Cæterùm meditantibus peccantes in specie, primò se se offerunt fæneratores, qui H Dracones simul complicatos, & per mare ad meliora transeuntes pabula imitantur; siquidem hi per mare diuitiarum fodinas auri petunt. Quamuis alij hanc similitudinem Dæmonibus applicent, qui interdum simul iuncti in mundano natantes mari aduersus viros iustos, aliquid semper machinantur. Non errabit præterea, qui dixerit, ab Auaro naturam Draconis diuitias custodientis, illisq, non vtentis repræsentari. Quocirca Petrus Chrysologus Auarum non patronum, sed auri, & argenti custodem appellauit. Item Chrysostomus alloquens populum Antiochenum, Auarum custodem non dominum pecuniarum, seruum, nō possessorem nominauit. Id quoq; confirmatum fuit à Martiali sic canente.

Serm. 32. Homil. 2. L. 12. epigr. Epigr. 45.

Nummi cum tibi sint, opesq; tantæ,

Quan-

A *Quantas Ciuis habet Paterne, rarus*
Largiris nihil, incubasq; Gazæ
Vt magnus Draco, quem canunt Poetæ
Custodem Scythici fuisse luci.

Qui igitur diuitias alijs, & non sibi custodit, infelicissimus profectò habendus est id.n. Cornelius Gallus elegantissimè expressit his versibus.

Efficior custos rerum magis ipse mearum,
Conseruans alijs, quæ periere mihi.
Sicut in auricomis pendentia plurimus hortis
Peruigil obseruat non sua poma Draco.

Eleg. 5.

Huc proculdubiò spectat illa sententia in Constitutionibus Apostolicis, ad eliminandam auaritiam, recitata. Qui pecunias possidet, ijsq; nec vtitur, nec alijs impartitur, locum Draconis penes thesaurum morantis sortitus est. Ille enim diuitias probè custodit, qui opes, vbi est opus, in res honestas, atq; vtiles expendit, namq; canebat ad rem Ouidius,

Auarus dicitur Draco.

B *Quas dederis, solas semper habebis opes.*

Iterum si Draco est animal sitibundum, vigilantissimum, in terra, in vndis, & in aere viuens, aues, & cæteras animantes vorans: sic qui lucris, & opibus semper inhiat, in nouo vaframenti genere indagando semper vigilat; vt vbicumq; sit, tam diuites, quàm pauperes contractibus non probandis denotet. Immò quemadmodum Dracones, cauda elephantorum crura ligant, vt melius eorum sanguinem absorbere possint: ita Vsurarij, varia genera contractuum, & captionum adeo vinciunt elephantes, nempè diuites, vt eorum sanguinem aureum rectius haurire queant.

Vsurarij Dracones dicti.

Præterea qui tanta referti sunt dementia, vt existiment se genitos esse ad superbiam à comparatione Draconis non sunt excludendi: quoniam si Draco naturali instinctu Elephanti insidiatur; similiter homo Phætonte, & Icaro superbior, Draconis naturam æmulatur; dum Elephanti, nimirum regnanti insidias tendit, vt & ipse ad summum dignitatum culmen quamp imùm peruenire possit.

Superbus vocatur Draco.

Immo Draco denotat etiam fœdam voluntatis momentaneæ titillationem, animas, C & corpora indignis modis polluentem: quandoquidem Veteres lasciuum amorem significaturi, partem postremam Chymeræ in Draconem terminare finxerunt: at in hoc genere Lenones nominantur Dracones, qui mulieres quæstuarias prostituunt, & pudicos adolescentes lasciuis verbis in dies venenant. Quare ab Antiquitate figura Herculis, Dracone perempto, cum tribus aureis pomis effigiabatur; vt extincto libidinis ardore, temperantiam commotionum omnium moderatricem partam demonstrarent.

Lenones dicti Dracones.

Succedunt ponderandi alienam lacerantes famam, qui proculdubio Draconũ mores sequuntur. Etenim si Dracones venenati vocantur, quoniam cibaria venenosa comedant. Obtrectatores, quoq; cunctorum studijs oblaterantes, cibos venenatos mandere dicuntur; huicq, veneno reluctans aliquod remedium vix inuenitur: cum fama ablata vix in integrum restitui possit. Item si, ex sententia Solini, Dracones linguam tantùm veneno refertam habent; criminosi obtrectatores, ad mordendum, & cauillandum, linguam admodum venenatam possident. Et si halitu Draconum aer inficitur, & inflammatur: prædictorum quoq; sermone audientes inficiuntur, & inflammantur. Iuxta illud Hieremiæ. *Ad vocem loquellæ, grandis exarsit ignis.*

Obtrectatores dicũtur Dracones.

Cap. 11.

D Postremò multi (referente Cælio) tradiderũt Proteum modò in suem, modò in Draconem transfiguratum; quoniam per suem, summum bonum in voluptate ostendebãt, & per Draconem, illorum errores, qui terrena pulchritudine fælicitatem metiebantur, quamuis alij pronuncient hanc Protei transmutationem ab antiquis fictam fuisse, ad hominum impiorum terrorem; vt pœnæ metu, vitia abominari inciperent. Iuxta illud.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Virtus deniq; indagatrix, & vitiorum expultrix, quæ diligentissimè omnia perscrutatur, Draconi est assimilanda, qui ab acuta visione nomen sibi comparauit. Ad finem Dracones, cum Elephantis certantes; vnde postea vtriusq; animantis dimanat interitus, ad duos præliantes exercitus optimè comparantur: quando scilicet pars vtraq; perit: tunc enim damnum inferentes, damnum etiam accipere dicuntur.

Duo præliãtes assimilãtur quandoq; Draconi, & Elephanti.

EM-

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

Embl.138 INFRASCRIPTVM emblema Alciatus diuulgauit, sumpto ab Homero argumento, quando Græci, ad Troiam euertendam nauigantes, aduerso vento, in Aulide portu Bæotiæ detenti fuerunt: vbi, Calchas augur peritissimus, cũ cæteris Græcis profectus Agamem nonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex Draconis augurio, qui in proximam platanum repens, nouem pullos passeris vnà cum parente deglutiuerat, decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit: dum pro passerculis annos, & pro Dracone tempus interpretatus est. Itaq; Alciatus effigiauit Draconem pullos passeris in platano vorantem, cum titulo. EX ARDVIS PERPETVVM NOMEN. deinde subscripsit hexastichon huius tenoris.

Crediderat plantani ramis sua pignora passer,
Et benè, ni sæuo visa Dracone forent
Glutijt hic pullos omnes, miseramq: parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece,
Hæc, nisi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis erit.

Voluit enim author mentibus humanis insinuare, præclara esse ardua, & nonnisi magna difficultate obtineri. Scribebat enim Cicero nullam esse posse diuturnam gloriam, quam strenuus labor non antecesserit. Ideo ad rem Hesiodi carmina leguntur. (Li.3.Tusc. quæst.)

Amplecti vitium cumulatim, & sumere promptum est,
Namq; iter id facile est, nec eo vicinius vllum:
Dij quoq; sudorem virtuti præposuerunt,
Ad quam longa via est, atq; ardua; & aspera multum
Offertur. tamen est vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus.

Vnde Horatius huc quoq; respiciebat canens.

Virtutem posuere Dij sudore parandam.

Li.4.Eleg. Propertius etiam id intactum non reliquit, cum cecinit.

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Nec putandum est id fuisse incognitum Ouidio, qui & ipse cecinit hunc in modum.

Li.4.Trist. *Ardua per præceps gloria vadit iter.*

Quapropter colligendum est, quòd mortalibus, pro virili parte, est adlaborandum, vt immortalis egregijs virtutibus gloria concilietur: qua de re germanam fatetur veritatem illud distichon, quod sic se habet.

Qui nescis, quid sit nostrum hoc, quod viuimus, audi,
Transitus in mortem, herculeusq; labor.

Posteaquàm in sermonem humani laboris incidimus, non erit ab re recitare aliud emblema Alciati, in quo figuratur Draco extinctus, & iuuenis dentes illius ferens; cuius historia in rubrica Mithologicorum fuit exarata. Est autem aduertendum, quod dentes Draconis, Cadmi labore, sati denotant litteras, quas ingeniosus, & industrius iuuenis omnium primus Græcis impertitus est. Idcirco Alciatus coronauit emblema hoc titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. carmina autem subscripta sunt huius tenoris. (Embl.185)

Vipereos Cadmus dentes, vt credidit aruis,
Seuit. & Aonio semina dira solo.
Terrigenum clypeata cohors exorta virorum est,
Hostili inter se, qui cecidere manu.
Euasere, quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notasq; magistris
Tradidit, ijs suauem iunxit, & harmoniam.

Quorum

A

Quorum discipulos contraria plurima vexant,
Nonnisi palladia qui dirimuntur ope.

Cæterùm animaduertit Reusnerus quemcumq; laborem diu noctuq; animum, & corpus fatigantem sine prudentia comite, esse irritum: quapropter delineat hominem offam Draconi offerentem, cum græca inscriptione. ΑΛΚΗ ΑΝΕΜΩΛΙΟΣ ΑΦΡΩΝ. Dicatq; hoc emblema Raymundo Pio Fichardo Iuris Consulto, cum infrascriptis versibus.

L. I. Embl. Embl. 28.

Melle soporatam Dux Troius obijcit offam
Cerbereis portis, Elisiumq; subit.
Igniuomum sopit medicata fruge Draconem
Auratæ Iason vellere diues ouis.
Anguicomæ Perseus superator Gorgonis, aureo
Alipedem fræno Palladis vrget equum.
Multum vis animi, sed plus sapientia præstat,
Quæ cum consilio cuncta modoq; gerit.

B

Quem ratio, non ira mouet, Dijs proximus ille est,
Plus ratio multo robore recta valet.
Mole sua vis consilij se se obruit expers,
Cui pectus sapit, hic vtilis esse potest.
Sic tu, sic pater ille tuus, Raymunde, magistra
Consulitis patriæ dum ratione simul:
Magnum equidem præstatis opus sapientia par est
Non vi velle magis, quàm ratione regi.

Neq; admiratione vlla teneri debemus, quoniam Camerarius ad calcem libri Emblematum ex Animalibus, Amorem omnium causam esse ostendit; dum effigiat quatuor animalia ex opposito se se intuentia, nimirum Aquilam, Leonem, Sirenem, & Draconem, cum titulo. AMOR CAVSA OMNIVM. Deinde exhibet distichon huius tenoris.

Si rerum quæras fuerit quis finis & ortus,
Desine, nam causa est vnica solus amor.

C

Addit postea, quòd Author huius symboli, prædictis quatuor animalibus, quatuor Amorum genera voluit repræsentare, nempè desiderium, & amorem veræ gloriæ, deinde virtutis, & præstantiæ animi, tertiò pulchritudinis, & demùm diuitiarum: ideoq; ratione primi, figurauit Aquilam inter cæteras aues altius volantem. Secundo Amori accommodauit Leonem, qui fortitudine quadam cæteris animantibus antecellit. Ad tertium Amorem exprimendum, qui in vera rerum pulchritudine appetenda consistit, Sirenem pinxit, cui poetæ tam suauem concedunt vocem, vt omnes audientes demulceat. Postremo Amoris generi Draco comparatur, quia circa diuitias, & mundanas opes versatur, quas Draco libenter custodire perhibetur. Verùm satius esset, si pro Dracone Auarum delineasset: cum is tanquam Draco diuitijs incubet. Quapropter Paulus Maccius piæ memoriæ ad rem nostram expressit picturam horti Hesperidum, cũ icone Draconis, & inscripsit emblema. IN AVAROS. cũ versibus infrascriptis.

Amorum quatuor symbola.

Embl. 52.

Peruigil intactos qui seruat in arbore ramos,
Et sibi non custos aurea mala Draco;

D

Par tibi, diues opum vigili torqueris amore,
Sed miser extructas non tibi claudis opes.
O aurum curæ fili, genitorq; doloris,
Si te habeam, metuo, ni te habeam, doleo?

Cæterùm satius fuisset demonstrasse mulieres & virgines potius quàm diuitias diligenti cura esse custodiendas. Quandoquidem Alciatus, in hoc monstrando, delineauit Palladem armatam, cum Draconis icone iuxta pedes, & decorauit emblema hoc titulo. CVSTODIENDAS VIRGINES. Addiditq; hexastichon huius tenoris.

Custodia virginum.
Embl. 22.

Vera hæc effigies innuptæ est Palladis, eius
Hic Draco qui Dominæ constitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? custodia rerum
Huic data sic lucos, sacraq; templa colit.

Innu-

Innuptas opus est cura asseruare puellas
Peruigili laqueos vndiq; tendit amor.

Nec præter rationem, Author asseruit Virgines diligenti, & peruigili cura esse seruandas: cum virgo Græcis dicatur παρθένος, & etymum deflectatur παρὰ τὸ παραμένειν τῇ μητρί: quoniam virgo apud matrem manere debeat, Huncq; morem veterum fuisse scripsit Hesyodus. Immò Homerus in persona Penelopes, voluit pudicam mulierem semper ancillis stipatam in medium prodire. Immò mulieres in conspectum hominum curiosiùs intuentium exeuntes, prudentia, & sapientia conspicabiles esse debent: veluti fuit Theano pulcherrima fæmina, propterquam bellum decenale, cum Phocensibus commissum fuit. Hæc enim aliquandò cum superiorem indueret vestem, fortè nudauit brachium, quod fortuitò quidam intuens dixit, ò pulchrum brachiũ, at illa sapienter respondit, sed non publicum; quibus verbis, & castitatem suam indicauit, & laudantis intemperantiam repressit. Ad rem Reusnerus exhibuit iconem Draconis humi strati, & picturam Apollinis arcu, & sagittis muniti, cum titulo. VITAE SAPIENTIA CVSTOS. Quoniam vir singulari præditus sapientia olim dignus Phæbi tripode iudicabatur. carmina autem Authoris sunt hæc.

Prudentia mulierum qualis esse debeat.

L. 3. emble. 7.

Stratus humi Python Phæbi iacet ecce sagittis
Terribilis serpens corpore, & ore minax.
Qui modò pestifero præsit tot iugera ventre,
Iam cinis, & puluis, iam nihil esse potest.
Pythia iam celebrat securo Græcia corde,
Laurea victoriæ cingat honora caput.
Prima docens rectum custos sapientia vitæ est,
Cum vitijs morbos pellit, & omne malum.

Catone, etiam sapientior ille iudicandus est, qui veluti prouocatur, respondet; comparaturq; Elephanti à Dracone ad prælium prouocato, qui extinctus, & cadens, pondere corporeæ molis Draconem obruit. Idcirco Camerarius pinxit Draconem, cum Elephante belligerantem, addiditq; hanc inscriptionem. NON IMPVNE FERES. Deinde protulit tale distichon.

In L. Emb. ex Ani. 27.

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam est hostis certa ruina sui.

Iouius scripsit hoc symbolum à se fuisse excogitatum in gratiam Sinibaldi, & Ottoboni Fliscorum, qui illud vsurparunt in monumentum iustæ vltionis, ob Fratrem Hieronymum Comitem crudeliter ab æmulis suis Fregosijs interemptum. Præterea hoc symbolo vsus est, etiam Delphinus Titio Comes Tesanæ, cum inscriptione non dissimili. DEO VINDICE. Demùm Paradinus in Heroicis exhibuit picturam Draconis alati serpentem vorantis, cum titulo. VNIVS COMPENDIVM ALTERIVS DISPENDIVM. Argumentum huius symboli desumptum est ex adagijs, vbi dicebamus Serpentem, qui non comederit serpentem, nullo modo fieri Draconem. Huius autem symboli, & adagij sensus est, multos homines aliorum damno, & ære alieno, & potentiores, & opulentiores euadere. Ad finem Russellius, quoq; diuulgauit symbolum litteræ D. esse iconem Draconis: quemadmodum symbolum litteræ S. pictura Serpentis esse dicebatur.

Symbolum, & Adagiũ.

Par. 2. memor. artif.

PHRENOSCHEMATA.

VIRI summa eruditione præstantes, ex varijs Draconum proprietatibus, varia etiam phrenoschematum argumenta auferunt. Quamobrem prima facie, nonnulla vigilantiam huius animalis respicientia in medium afferemus. Inter hæc autem primum locum occupat illud Insigne Eminentissimi Cardinalis Hyppoliti Estensis Principis Musarum, Charitumq; munificentia ornatissimi, qui, vt exprimeret neminem ità vigilem esse posse, quin aliquid eum fugere possit, delineauit Draconem secus arborem auream, & pomiferam, Aquilamq; circumuolitantem, pomaq; furtim subducentem, cum hoc aureo dicto. AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE.

Draco ad fores Palatij, quid indicet.

Alij

A Alij meditantes vigilantiam huius animalis, figurarunt Draconem supra ianuam alicuius domicilij cum Dicto. HAS SERVO FORES. Hæc autem pictura ad fores Palatij Illustriss. Co. Philippi Aldrouandi Senatoris Bonon. expressa obseruatur. Hieronymus Russellius effigiauit Draconem, Lupo strangulato, ad Cælum volantem, cũ Dicto. VIGILANTIBVS NVNQVAM. Voluit enim indicare hominem, qui in peragendis negocijs, laboriosissimo vtitur peruigilio, extincta tandem maleuolorum inuidia, à viris immodici honoris titulo insignitis ad sydera, vsq; extolli.

L. 3. Insign

Lucas etiam Contilis scriptor Italicus exhibuit picturam arboris malis aureis onustæ, eiq; Draconis iconem adiunxit, cum Dicto. NON SAT VOLVISSE. Etenim, cum per aurea mala, sapientia allegoricè intelligatur: author hoc phrenoschemate, illam summopere desiderasse innuit, dum, studendo, noctem diei coniunxit peruigilem. Icon autẽ Draconis pingitur ad ostẽdẽda pericula, & labores, quibus adolescentes, ad comparandas scientias, animum simul, & corpus assiduè fatigare debent. Idcirco phrenoschemati addidit hoc Dictum. NON SAT VOLVISSE. quoniam, in negotio comparandæ virtutis, non sufficit vulgatum decantare carmen.

In l. Insign.

Phrenoschema acquirendæ virtutis quale

B *Cum desint vires tamen est laudanda voluntas.*

Quandoquidem multiugis curis, atq; vigilijs vtendum est; iuxta illud Horatij.

Multa tulit, fecitq́; puer, sudauit, & alsit.

Præter vigilantiam, existimarunt authores prudentiam quasi lumen aliquod in hoc animali elucescere. Quapropter hanc bestiam nonnisi ab aliquo expressam prudentiæ ideam habente comprehendi posse opinantur. Ideoq; figurant aliquando Draconem cum hoc Dicto. PRVDENTIA VINCITVR. quale phrenoschema ad fores Illustrissimi Comitis Philippi Aldrouandi Senatoris Bononiæ intueri licet. Pariter Perciuallus scriptor Italicus, in libro Insignium, delineauit Draconem vetus spolium deponentem, cum Dicto. EX SCIENTIA PRVDENS. quoniam Draco ob diuturnam, quam ducit ætatem, animal est sagacissimum. Præterquamquòd ei assignatur Prudentia, quia, cum spolium inquinatum cognouerit, illud statim deponere perhibetur; quæ conditiones in viro prudentiæ nota præstantissimo obseruantur.

Phrenoschemata prudentiã Draconis respiciẽtia

Vincentius Russellius exhibet hoc phrenoschema, scilicet picturam Draconis in media palude lilijs coronati, cum Dicto. CONDECORATA VIRTVS. Asseritq; C fuisse alicuius viri percelebris demonstrantis propriam, & alterius virtutem, ex quo laudis, & honoris coronã fuerit cõsecutus, vel à generosissima Republica Veneta, propter pictam in phrenoschemate paludem, vel à christianissimo Galliarum Rege, vel à serenissima Farnesiana Familia propter lilia, quæ vtriusq; Insignia gentilitia exornãt: icon postea Draconis præfecturam denotat militarem, cuius munere fungens vigilantissimus esse debet. Aegidius Sadelerus picturam Draconis, cum Aquila præliantis exhibet, cum Dicto. DIMICANDVM. faceturq; hoc fuisse symbolum Christierni II. Regis Daniæ, Noruegiæ, Zelandiæ, & Gothiæ. Denuò repræsentat figuram Draconis supra sphæram, cum Dicto. NON MINOR EST VIRTVS. Traditq; fuisse symbolum Sigoberti primi Regis Metensium argumento fortè desumpto à Hieroglyphicis Aegyptiorum, qui iuxta varias Draconis figuras, tempus, annum, Solem, & deniq; totum terrarum orbem designarunt. Meminimus etiam vidisse imaginem alati Draconis in summitate baculi eminentem, caudæ spiris baculum amplexantem cum Dicto. SALVS VITÆ. hoc phrenoschema forsitam alludit ad baculum, & anguem Aesculapij, cuius numini Veteres tutelam vitæ consecrarunt.

Draco cum Aquila.

Draco supra sphærã

D Postremò venit in mentem phrenoschema cuiusdam viri, cuius opulentiæ olim nihil deerat, tuncq; multi annumerari volebant eorum gregi, quos diligebat. Verùm tractu temporis, ob infortunium, factus Iro mendicior, vno, & eodem tempore diuitijs, & amicis nudatus fuit: cum sententia Ouidij germanam fateatur veritatem.

Phrenoschema Diuitis mendici facti.

Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Is igitur olim in pelago diuitiarum, mox ærumnarum natans, pinxit Draconem, cum Dicto italico. TVTTO VELENO. Alludens fortè ad amicos, qui olim tantã erga se ipsum benignitatem, nunc in venenum transmutauerint: vel per Draconem intelligens semetipsum venenosa laborantem egestate, cui amici appropinquare non auderent.

INSI-

INSIGNIA MILITARIA.

L.17.Orig. cap.3.

CONSVEVERVNT Imperatores Romani, Imperio inclinante, pro simulacro Aquilæ, ad denotandam iugem Ducum vigilantiam, in vexillis, iconem Draconis gestare, cum hac inscriptione. PYTHONE PEREMPTO. quocirca Isidorus hæc verba protulit. Posteaquam Apollo Draconem Pythium confecit, ipse primus Draconis simulacrum gestauit: deinde Græci, & postmodum Romani talia simulacra ad bellum proficiscentes deferre cæperunt. Qua de re nummus Cæsaris Dict. III. in quo Victoriæ caput alatum conspicitur, habet in latere inuerso Draconem surrecto capite iuxta simulacrum Romæ galeatæ, cum inscriptione C.CLO.VI.PRÆF.M. idest Caius Clodius Sextus Præfectus militum. Huc quoq; respexit Baptista Mantuanus, canens.

Draconarij qui fuerint

Non mihi signabant picti vexilla Dracones,
Non Aquilæ.

Quoniam Vegetius scribebat primum legionis signum fuisse Aquilam, quam Aquilifer gestabat: Dracones autem erant Insignia, quæ ad prælium per singulas cohortes à Draconarijs ferebantur. Hinc postea omnes signiferi, per excellentiam, Draconarij fuerunt appellati. Modū autem gestandi, & formam horum Insigniū recitat Amianus Marcellinus, quando describit pompam Constantij Imperatoris, quam Vrbem ingrediens duxit. Inquit igitur: purpurea Draconis simulacra aureis, gemmatisq; hastarum summitatibus fuisse alligata, argenteo, & vasto hiatu; itaut, flante vento, veluti Dracones ira perciti sibilarent; reliqua parte ex holoserico subtilissimo, atq; leuissimo, vt & ipsa à vento agitata viui Draconis caudam æmularetur. De his Insignibus loquebatur Claudianus, quando canebat.

Insignium militarium descriptio.

Mansuescunt varij vento cessante Dracones.

Demùm Cortonacenses, coloris albi Draconem in rubra præferebant parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine autem duo erant circuli, quorum interior prassinum, exterior verò colorem album præ se ferebat, de his parmis cum simulacris Serpentum, vel Draconum legendum est primum caput primi libri, vbi multò plura explicantur.

INSIGNIA GENTILITIA.

INSIGNIA gentilitia eatenus à militaribus discrepare videntur, quatenus illa domi, hæc militiæ vsurpantur. Immò vnum, & idem Insigne interdum vtrobiq; adhibitum, & Militaris, & Gentilitij munus obire solet. Quamobrem in thorace Agamemnonis, & in scuto Herculis, icones Draconum conspiciebantur. Item generosissimus Imperator ille Epaminundas, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, gestamine Draconis domi, forisq; delectabatur: quapropter Antiqui eo in loco, vbi prælium commissum fuit, columnam cum clypeo effigiem Draconis referente, in tanti Principis monumentum erexerunt. Tale autem gentilitium Insigne ab hoc Principe fuit vsurpatum tradit Pausanias, vt ex cognatione Spartiatarum se progenitum esse ostenderet; quorum Insigne figura Draconis exornabat: cum ex seminio dentium Draconis à Cadmo satorum oriundi essent.

Discrimen inter Insigne gentilitium, & militare quale.

Non desunt nostra ætate familiæ, quæ in Insignibus gentilitijs effigie Draconis delectantur. Nouimus iuuenem cultioris litteraturæ consultissimum, qui proprium Insigne gentilitium Draconis icone decoratum supra ianuam musæi pingi curauit, deinde subscripsit hoc distichon.

Musarum est custos, custosq; Heliconis amæni,
Hesperidum hortorum ceu fuit ante Draco.

Familiæ postea supremæ conditionis non sunt omittendæ; quarum Insignia gentilitia Draco exornat, veluti est nobilissima Boncompagnorum familia Bonon. ex qua Gregorius XIII. Pontifex optimus Maximus emersit, cuius Insigni gentilitio, multi allu-

Draco in Insigni gētilitio multarum familiarū nobiliss.

dentes

A dentes ad Draconem, hoc Dictum adscripserunt. PRVDENTIA REGNAT. Meminimus alibi sub eodem Insigni gentilitio legisse hæc verba. PRVDENTIA NVNC EXPLICAT ALAS. Alij figuram Draconis in hoc Insigni gentilitio delineatam infrascriptis litteris coronarunt. VIRTVTE FORTIS, ET AVDAX. Alij verò, & potissimum Poetæ alludentes ad Draconem Insignis gentilitij Gregorij XIII. multa carmina conscripserunt. Horum igitur quidam Romam alloquens sic cecinit.

Ne Lupa serpentem metuas, qui reddere tutam
Te valet, hic tantùm signa timoris habet.

Apud alium poetam meminimus legisse aliud distichon huius tenoris.

Threicios nunc Roma Duces, nunc mille carinas
Temnat ab insomni benè custodita. Dracone.

Ogerius, quoq; qui fuit bonarum litterarum cultor per quàm studiosus in suo volumine syluarum hæc prodidit carmina. *Lib.3.*

Peruigil Hesperijs olim seruabat in hortis.
Poma Draco aurifero, & rutilanti tincta colore;
B *Ne quis sisyphijs ea posset tangere palmis;*
Raptaq; furtiuè cupidis includere cistis.
Sic prudens Heros vigilanti nomine dictus
Verè Gregorius, sibi quas Dominator olympi
Commendauit oues, truculento à dente Luporum
Defendit summo studio, curaq; perenni.

Neq; sunt omittendi versus Gulielmi Modicij viri in litteris summi; in quibus singulares dotes, & deniq; omnes prærogatiuæ tanti Principis, occasione Draconis in Insigni gentilio picti, sic exarantur.

Est Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil est, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties fessa labore sopor.
Thesauris igitur custos, templisq; Deorum
Appositus quondam dicitur esse Draco.
C *Est index animi prudentis; namq; minister.*
Dicitur armisonæ Palladis, atq; comes.
Quin olim Serpens Epidauro vectus in Vrbem,
A populo morbos depulit, atq; luem.
Principis hoc Insigne noui tibi Roma bonorum
Incrementa, decus, lætitiamq; notat.
Certa salus paritur populis, cum cernit acutum
Rex vigil, & custos aurea templa colit.
Gregorius vigilem grata fert voce Latinis.
Et magni memores nos facit esse patris.
Legiferam Cererem soliti vectare Dracones,
Signa redundantis fertilitatis habent.
Gaude Roma. Draco placidus viridantibus alis
Alta petens, animo te iubet esse bono.
Florebunt leges, diuinaq; iura, Dracone
D *Auspice; tum frugum copia maior erit.*
Felsina, ciue tuo terrarum Principe, doctum,
Et placidum gaudens effer ad astra caput.
Nemo tuos partus bonus horret; nam pia mater
Nil nisi mansuetum, nil nisi mite parit.
Quicquid habet tamen horroris Draco sentiet hostis
Thracius, & nigro gens Aquilone sata.
Non alia Deus ipse bonis placidissimus hostem
Horribilem præbet, se ratione malis.
Sic horrore lupos pastor fortissimus arcet,
Quem placidum peramant, quemq; sequuntur oues.

Quin natura iubet cunctis in Regibus esse
Diuersum quiddam, quod timeas, quod ames.

Idem author composuit decastichon pro Iacobo Gemmario, qui gemmam fortè simulacro Draconis signatam Summo Pontifici Gregorio XIII. dono dedit. Hoc autem sic se habet.

Alme Pater rerum, cui tradita summa potestas,
Et Christi toto, qui geris orbe vices:
Cum tibi sacrorum data sit custodia; custos
Templorum sequitur te Draco iure vigil.
Aliger est insignæ tuæ Draco gentis, & omen
Alta petens fecit laudibus ille tuis.
Hac nitet in gemma facies signata Draconis,
Expressit mira, quam vetus arte manus.
Parua damus, tamen hæc hilari pater accipe fronte
Inclyta, quæ generis sunt monumenta tui.

Familia Burghesia.

Familia de Maluasijs.

Sunt, & aliæ familiæ natalium claritudine conspicuæ, quæ in Insigni gentilitio Draconem habent; veluti Burghesiorum familia genere haud ignobili gloriosa, ex qua dimanauit Paulus Quintus Pontifex Maximus, qui nostro sæculo, tanta prudentia totum christianum orbem moderauit. Prædictis addamus nobilissimam Maluasiorum Bononiensium Familiam, in cuius etiam gentilitio insignij Draco conspicitur. In hac Familia hodie refulget Comes Cornelius ornatissimæ sapientiæ, & prudentiæ vir, qui dum hæc scriberemus, munere Vexilliferis Iustitiæ in Patria fungebatur.

SYMBOLICÆ ALLVSIONES.

Respiciunt varias prærogatiuas Draconis.

CVM omnibus prompta sit Gregorij XIII. Pontif. Maximi memoria, in cuius Insigni gentilitio Draco figurabatur: sciendum est, quòd Fabricius Principius vir in litteris clarus alludens ad varias huius animalis proprietates, & figuras, volumen Allusionum symbolicarum in sex distinctum libros composuit; in quibus Draconem, iuxta varias prærogatiuas effigians, cum suis Dictis: veri Principis vitam, effigiem, & labores legentibus insinuauit. Propterea nos in præsentia, ad perfectum huius historiæ tractatum, principaliora symbola ab hoc erudito viro repræsentata memorabimus.

Bononia Ciuitas parit omnia bona.

Itaq; in prima voluminis fronte, licet intueri Draconem triplici insignitum diademate referentem Insigne gentilitium Summi Pontificis Gregorij Decimitertij, cum titulo. DOMINATOR, ET RECTOR. quo tacitè exprimitur interesse Principis Sanctę Romanæ Ecclesiæ cuncta moderari, & regere. Sequitur icon Ciuitatis Bononiæ, cum Dracone superuolante, & titulo. BONA OMNIA. Hæc enim Ciuitas tanquam Summi Pontificis patria consideratur, quæ totius terrarum Orbis Principem edidit, sub cuius vmbra bona omnia rectè nominanda sunt. Ibi conspicitur sphærica machina, in cuius summitate duo parui Dracones caduceum ferè Mercurij referentes apparent, cum simulacro Solis, & Lunæ, & titulo. NATIVITATE INSIGNIS. Cum natiuitas hominis, hac ratione, ab Aegyptijs olim describeretur. Proponitur etiam icon Draconis inter duas militum acies quasi præliaturas, cum inscriptione. EX ARDVIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. sumpto fortè argumento ab illo infante, quem mulier quædam Eleis obiecit: vnde mox in Draconem transfiguratus, hostibus ob terrorem fugatis, Patriam liberauit. Pariter Author hoc symbolo significare nititur, quòd Princeps à teneris, etiam vnguiculis, in arduis patrandis, in hostibus sternendis, in Republica seruanda liberanda, & regenda, immortalitem adipiscitur. Rursus effigians Draconem pusionis dormientis caput spiris circumdantem, scribit hunc titulum. NIL CLARIVS NILVE NOBILIVS. Quoniam Draco, vel Serpens summam nominis amplitudinem in omnibus significare dicebatur: cum olim Haruspices serpentem dormientis pueri caput amplectentem retulerint, nihil præclarius ei accidere potuisse. Postmodum delineauit puerum supra Draconem volantem, cum titulo. ET EXALTAVIT HVMILES. Nam sicuti Poetæ Ganimedem per Aquilam raptum fuisse finxerunt, hic ab Authore, pro

Videnda sunt Draconis præsagia.

A pro Aquila, Draco describitur, qui rectius Deum videtur exprimere: Deus igitur Fastosos, & Arrogantes deprimit; Abiectos verò ad sydera vsq; extollit.

Succedit icon Draconis circulum formantis coronati hoc titulo. CELERITATE, ET MODO. Significatur enim, quòd veluti Sol perpetuo circulari cursu totum terrarum orbem illustrat; ita, qui in rebus agendis, nunquam procrastinat, ad Monarchiæ Principatum facilè peruenit. Deinde cum intersit Principis omnia destruere vitia, & Insignia virtutis extollere: pingitur Apollo Draconem Pythium sagittis conficiens, à quo postea Apollo Pythius fuit cognominatus: titulus est. A DEVICTO INSIGNIA SVMPSIT. Iterum conspicari licèt effigiem Saturni in antro, cum figuris sex puerorum, & Draconis, pro ætatum, & anni significatu, cum inscriptione. SVPER ÆTHERA NOTVS. cum senium, siue vltima hominis ætas illa sit, in qua, ad mentem Aristotelis, nobilitas signatur. Adiecit author multos Dracones extremitati caudæ insistentes, cum titulo. NOMINE, ET RE. Siquidem Dracones, & vigilantes sunt, & acutissimi visus ex proprio nomine esse perhibentur, veluti in Rubrica etymi fuit enucleatum; idcircò naturam huius animantis Princeps imitari debet. Sequitur imago Regis Draconem manutenentis, cum titulo. RERVM POTITVS OMNIVM. Huic enim symbolo argumentum dederunt hieroglyphica Aegyptiorum, qui aliquem regno potitum significaturi, prædicto simulacro vtebantur. Conspiciuntur icones Solis, cum Dracone, & Lunæ cum Aquila: inscriptio est. LVMINARIA MAGNA. Ad denotandam Summi Pontificis, & Imperatoris potestatem. Adduntur figuræ equitum spolio Draconis munitorum, cum titulo. IVS IN ARMIS. Cum hostes non solum vulneribus, sed terrore etiam arceantur. Item conspicari oportet simulacrum mulieris altera manu facem extinguentis, altera Draconem amplexantis, cum hac inscriptione. PVDICITIÆ CONSERVATIO. etenim Princeps faces Veneris procul expellere, aut prorsus extinguere debet. Cernitur etiam effigies Dianæ, cuius dextra facem, & sinistra Draconem stringit, cuius inscriptio est. LÆVA EIVS. nam Diana, nimirum Luna cælesti sponsæ, nempè Ecclesiæ Catholicæ assimilatur, & quemadmodum illa lumen à Sole recipiens refulget; ita Ecclesia, eiusq; Princeps Christicolarum corda illustrat. Pingitur quoq; nauis mercibus onusta, expansis velis, in pelago à magno recta Dracone, cum titulo. NAVCLERVS VRBIS, ET ORBIS. Pariter conspicitur simulacrum terræ, cum Dracone querna fronde coronato, & titulo. PATER PATRIÆ. Corona enim querna seruantibus ciuem olim à Romanis dabatur: Summus igitur Pontifex terram regens, Pater omnium nominatur, & coronam seruantis ciuem meretur.

Apollo draconem pythium necans, deinceps Insignia draconis reportauit.

B

Draco apud Ægyptios erat Hieroglyphicum regis.

Prudentia draconi attribuitur.

C

Corona querna olim dabatur seruātibus ciuē.

Icones etiam nonnullarum mulierum Draconem venerantium ibi visuntur, cum titulo. TIBI MERCES ET HONOR. Imagines enim illarum fæminarum Geometriam, Musicam, & Arithmeticam repræsentant, quæ Principis munificentia florent. Sequitur simulacrum Draconis stellam ad instar cometæ delineatam intuentis, inscriptio est. DOMINABITVR ASTRIS. Quoniam Princeps Astronomiæ studio insignis, prodigiorum minas facilè auertit. Insuper exhibetur Draco in medio Musarum cætu, hoc coronatus titulo. CERTVS APOLLO. Etenim largo munificentiæ Principis imbre asperſi Poetæ, eius encomia in dies decantare minimè cessant. Ibi videtur etiam Æsculapij imago nodosæ virgæ à Dracone circumdatæ nixa cum litteris. LIGNVM AMBIENS MORBOS PELLIT. Cum medica facultas ad Rempublicam, pro corporum salute, necessaria, sagacitate Pincipis, iuuetur. Pinguntur insuper multi libri, & Draco cum titulo. VIGILANTIBVS NON DORMIENTIBVS. Quandoquidem Princeps circa leges iugi versans vigilia, facillimè regimen Reipublicæ moderatur. Figurauit etiam Draconem intuentem simulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM. Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab Aegyptijs, qui Draconem mundi spiritum indigitabant; quare in hoc symbolo consideratur Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effundit. Huic addit simulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi, cum inscriptione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia solus Princeps est, Europam ab hostium manibus intactam tuetur.

Icon Æsculapij qualis.

D

Priscorum aliqui venerabātur Solem.

In progressu, conspicari possumus effigiem Veris, cum Dracone argentea redimito corona, & titulo huius tenoris. MICAT INTER OMNES. Siquidem, veluti aduentante Vere, frigus dissipatur, & nebulę dissoluuntur, ita candor Principis humanæ men-

Simulacra quatuor anni tēporũ.

tis tenebras fugat. Additur huic imago æstatis, cum Dracone spicis coronato, & titulo. LONGANIMITAS. Cum Principis cura, veluti æstas annona redundet. Neq; desideratur simulacrum Autumni, cum figura Draconis fructuum sertis ornati, & titulo. SVPEREMINET OMNES. Siquidem Principis potestas, de qua honores, & dignitates fluunt, Autumno fructuum ditissimo comparatur. Deniq; Author præbuit figuram Hyemis cum Dracone populeis frondibus exornato, & inscriptione. DIV NOCTVQVE REGIT. Quoniam Princeps, ob mentis, & corporis labores, dies, atq; noctes ducit insomnes, idq; populea fronde significatur.

Deus vocatur Alpha, & Omega.

Inter præcipuas libri secundi allusiones symbolicas, figuratum Draconem, cauda mordicus apprehensa, circulum formantem intuemur, cum titulo. ALPHA, ET OMEGA. Nam Deus, quo maius excogitari non potest, rerum omnium Principium, & Finis, carnem humanam indutus, vitam mortalibus restituit. Huic adduntur imagines gentium genuflexarum Draconem supra lignum eleuatum in solitudine venerantium, cum inscriptione CLAVIVM INDVLGENTIARVMQVE BENEFICIVM. Christus enim per æneum Serpentem in Deserto adoratum præsignatus, non solum mundana deleuit peccata, sed etiam indulgentiam, & criminum remissionem de eius latere effu- F

Laocoontis Icon.

dit. Figurato deinde Laocoonte cum filijs à Draconibus demorsis addidit hanc inscriptionem. QVID CONTEMNERE DIVOS. cum Deus sacrilegos, & simoniacos viuere non permittat. Insuper, sumpto argumento à Seruio in commentarijs ad Virgilium, qui Dracones in aqua versantes vocauit angues, in terra Serpentes, & in templis Dracones; effigiauit hanc bestiam in vndis natantem, per terram gradientem, & supra templi ædificium, cum titulo. SI SVMPSERO PENNAS DILVCVLO. Quandoquidem Deus cum sit vbiq;, criminosorum nullum est perfugium.

Draco trũcata cauda.

Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inscriptione. MISERICORDIA, ET VERITAS. quoniam Sinagoga, pro qua Christus humanum induit spolium, ob incredulitatem, à corpore Ecclesiæ rescissa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inscripsit SVSPICE, ET VALEBIS. cum Christus pretio proprij sanguinis humanum genus redemerit. Iterum supra lignum ad instar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA DVELLO. quoniam Christus in cruce efflans spiritum, mortem extinxit; deinde relata victoria, gloriosus triumphauit. Præterea delineauit Andromedam scopulo alligatam, monstrum per maris vndas ad G

Andromeda quid significet.

eam properans, & Draconem pro illius salute aduolantem, cũ inscriptione. REDEMPTOR, ET DEFENSOR. Siquidem Andromeda animam, scopulus peccatum, mare mundanas fallacias, monstrum hostem humani generis, & deniq; Draco diuinam opem significat: Cum Christus animam crimini alligatam, ab hostium potestate liberauerit. Item conspicari licet figurã Draconis in summo turris fastigio, cũ titulo. SANCTVM,

Deus vltionum quando dictus fuerit.

ET TERRIBILE. Cum in veteri testamento, Deus turrim sibi ædificasse, & Deus vltionum vocatus fuisse tradatur, qui hodie Deus Misericordiæ nuncupatur. Effigiauit quoq; illam, quam in Apocalypsi Ioannes vidit meretricem supra bestiam coccineam à Dracone conculcatam, cum inscriptione. MORTE MORTVA, VITA REVIXIT. Draco hoc in loco sumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex: Deus enim iniquitatum omnium satorem sternit. Amplius conspicitur Draco supra figuram sphæricam cum caduceo Mercurij, & legitur hæc inscriptio. REX REGVM. Hoc enim

Mundi regimen quomodo à Priscis denotaretur.

simulacro olim mũdi regimen denotabatur. Visitur quoq; figura monstrifica Draconis, cum titulo. VERITAS ET MENDACIVM. Siquidem falsitas veritatis est æmula; cunctis enim liquidò constat Christum olim figura Draconis, fuisse præsignificatum: H nihilominus Diabolus hanc Draconis formam induens, primos parentes nostros decepit.

Religionẽ intactam seruans princeps cõstituitur.

Item apparet figura Draconis, cuius caput spiris caudæ muniuit, cum titulo. SERVATA RELIGIO. Quandoquidem religionis caput quocunq; modo seruandum est, qui autem religionem intactam tuetur super alios Princeps constituitur. Deinde figuratæ naui in pelago additur icon Draconis, cum inscriptione. MINVS FLVCTVAT. quia Religio Principis Ecclesiam Dei ab Hæresum prauitate defendit. Ibi etiam Draco est supra firmam basim mitra tectus, cum titulo. QVIA LEGITIME CERTAVIT. Qui enim veritatem catholicam tuetur, omnium culmine dignitatum coronatur. Immò figurauit simulacrum Religionis supra Draconem sedens, cum titulo. RELIGIONIS

A NISIBASIS. quandoquidem, prudentia, & vigilantia Principis, religio candida, & intacta seruatur. Huic addidit effigiem Basilicæ D.Petri in Vaticano, cuius fastigium figura Draconis exornat, cum inscriptione. IVSTI INTRABVNT PER EAM. Propterea quòd Religiosus Princeps populum, etiam religiosum, & pium reddit. Ibidem fas est obseruare varias hominum icones Draconem epidaurium venerantes, cum titulo. OMNES GENTES SERVIENT EI. cũ religio diuina, & immaculata exteras, etiam Nationes sibi reddat subditas, & animarum languores sanet. Obseruantur etiam ibi Centaurorum, & Satyrorum picturæ, quæ, conspecto Dracone, fugiunt cum titulo. NVSQVAM AMPLIVS SVPERSTITIO. Etenim veneranda religio homines veneficos, & superstitionibus deditos viuere non patitur.

Diuina religio exteras, etiam gentes ad se trahit.

Verùm quia religio Principis in ædificandis, & instaurandis templis, cognoscitur, & probatur; Author pinxit imaginem Dei Genitricis Mariæ infantem Iesum amplexantis in curru à Draconibus tracto, cum titulo. DVX DVCTRICEM: Propterea quòd à Gregorio XIII. icon Deiparæ del SOCCORSO NVNCVPATÆ, in sacellum Gregorianum translata fuit. Postmodum simulacro Mineruæ corio Draconis indutæ, & scuto B capite Medusæ signato, armatæ inscripsit. VT ATTONITOS FORMIDINE TERREAT HOSTES. Quia religiosus Princeps, vtriusq; vitæ nimirum actiuæ, & contemplatiuæ, aduersus hostes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, milites mouet. Et cum Princeps petentibus benefitia singulari humanitate largiatur: exhibuit figuram hominum genuflexorum coram Dracone Aesculapij, cum titulo. PVBLICA SALVS. Deniq; conspicari possumus templum Apollinis, cum Dracone in tripode, & cortina, quæ olim ex pelle Draconis fabrefacta esse ferebatur, & titulus est. DA PATER AVGVRIVM; etenim religio petentibus iusta, responsa veritatis haudquaquam negat.

Mineruæ simulacrum

In tertio Libro allusionum symbolicarum quædam symbola habentur potiora. Inprimis effigiatur Deus Moysem alloquens, & Draco iuxta pedes, cum inscriptione. ATTENDE FINEM. Quoniam veluti fides hominem saluat: ita ærumnarum finis, qui in ipsis est obseruandus, sæpè Populorum Principem constituit. Deinde pingitur virga in Draconem transmutata coram Pharaone, cum titulo. SIGNA INFIDELIBVS. fides enim sicuti stipulam voluptatum accensam extinguit: sic Princeps vanitatem Infidelium damnat. Item videtur ibi Draco Moysis deuorans Dracones, vi cantionum, à C Magis excitatos, cum inscriptione. VERITATI MENDACIVM CEDERE. Quemadmodum enim fides mundanarum rerum amorem extinguit: ita Princeps, lumine veritatis mendacia detegit, atq; supprimit. Adduntur simulcra templorum Ethnicorum, necnon sapientum Græciæ faciem Draconis intuentium, cum titulo. LVX ORTA EST EIS. siquidem fides Christi tenebras Ethnicorum dissipat, atq; cõsumit. Succedit magna Draconis imago duas linguas exerens, cum inscriptione. VNVS PASTOR, ET VNA FIDES. Etenim fides est munus prædicationis ad Romanũ spectans Pontificem vtriusq; Ecclesiæ, nimirum Latinæ, & Græcæ Principem. Huic annectitur figura nauis, cuius nauita est Draco, cum inscriptione. QVI STATIS IN DOMO DOMINI. Quoniam fides perseuerantiam expostulat. Figura Cerui, etiam conspicitur ad fontem à Dracone custoditum properantis, cum titulo. VENITE AD AQVAS. Hocq; symbolo mentem fide expurgari significant. Effigiatur etiam Trophonij antrum, vbi Dracones responsa dare dicebantur, cum titulo. VERITATIS LVMEN. Siquidem Ethnici, sine lumine fidei, in rectis, etiam versantes operibus, nihil moliuntur; cum fides nostra tanquam Phæbus inter sydera refulgeat. In subsequenti symbolo tria conspiciuntur simu-D lacra, nempè nauis in mari, Draconis supra lapidem, & Aquilæ volantis, cum his verbis. QVAM INVESTIGABILES VIÆ EIVS; quoniam spes ad lumen veritatis mentem eleuat.

Veritatẽ mendaciũ cedere necesse est.

Fides perseuerantiam expostulat.

operationes rectæ sine lumine fidei nihil operantur.

Sequitur icon Draconis oues à varijs monstris defendentis, cum titulo. PHARMACVM, ET ANTIPHARMACVM. Nam veluti antipharmacum venenis reluctatur: sic spes. quæ anchora dicitur, animas à futuro liberat naufragio. Deinde quia Draco apud Aegyptios erat symbolum salutis, & in Tripode responsa veritatis dabantur: author Draconem in Tripode effigiauit, cum inscriptione. FOELIX PRÆSAGIVM. quoniam spes nominatur galea salutis, qua munitus Princeps, & Dei protectus virtute, hostibus facilè debellatis, triumphat. Denuò possumus intueri supra lignum eleuatum in Eremo pictum Draconem, Christum passum figurantem, cum titulo. ATTENDITE, ET VI-

 DETE.

Charitatis ardore homines moueri debent

DETE. cum charitatis ardore homines moueantur. Draconem insuper suspicientem, & halitu aues attrahentem pinxit, & inscripsit author hæc verba. EXPVLSOS DEPRIMIT SPIRITVS. charitas enim, cum peccatum expellat, Deus est, cuius vices Summus Pontifex subit. Draco postea supra quadratum lapidem pictus videtur, cum titulo, QVA PRÆSAGIVM VOCAT EVMDVM. Denotat Principem sapientem firmæ nixum veritati, qui in hoc vitæ triuio degentes, rectos vitæ tramites docet. Adiunxit figurã Draconis multitudini librorũ incubantis, & inscriptionẽ. IN SCRINIO PECTORIS OMNIA. Propterea quod interest Principis responsa fidei, & diuini iuris dogmata manifestare. In subsequenti symbolo inspicitur Draco ramis hæderæ coronatus, & inscriptio est. IN DIES LABORE VIRET. quoniam labore studiorum nomen Principis semper virens, & immortale redditur. Ibidem apparet figura sphyngis Draconem fugientis, cum titulo, FVGAT TENEBRAS. nam sapientiæ lumen, cæcitatis nebulas expellit. Pingitur deniq; Draco instructum militum aciem intuens, cum inscriptione. CEDANT ARMA TOGÆ. quandoquidem Princeps magis sapientia, & legum peritia, quàm armis operatur.

Diuini Iuris dogmata manifestare interest Pontificis.

Inter symbola quarti libri primum sibi vendicat locum figura Iani sinistra speculum, & dextra Draconem tenentis, cum titulo. NIHIL FVGIT. nam cum Ianus Principem summa prudentia insignem indicet, non possumus non fateri, in hoc symbolo veram prudentiæ principis descriptionem assignari. Addit preterea iconem populi Romani Draconem epidaurium adorantis, cum titulo. PROVIDENTIÆ CLYPEVS. quia Princeps altiori præditus prouidentia egregiè rebus reipublicæ prouidet, atq; consulit. Item licet conspicari iconem Columbæ supra caput Draconis his verbis exornatam. PRVDENS, ET SIMPLEX. Cum mens, atq; ratio Principis religionem in republica foueat, atq; nutriat. Immò Draconis figura in medio labyrinthi videtur cum his verbis. SILENTIO DIFFICILIVS NIHIL. Propterea quod arcana in corde Principis abdita seruantur. Ibidem Draco inspicitur proprios fouens fætus, & cæteras venenans animantes, inscriptio est. MORS IMPIIS VITA FIDELIBVS. Hoc symbolo ostenditur æquitas, & seueritas, seu pæna, & premium, quibus Princeps benè, & malè merentes prosequitur. Deinde possumus intueri simulacrum Draconis in summitate arcis Sancti Angeli, cum inscriptione. VERI IOVIS ALES. etenim in eminentia dignitatum constitutus Princeps, niueaq; probitate candidus, iustitiæ radios effundens, Christianæ Reipublicæ mores restituit.

Ianus exhibet symbolum veri Principis.

Aequitas, & seueritas, pæna, seù premiũ

Pingitur Draco in amenitate terrestris Paradisi inter ramos arboris occultatus, vbi quoq; conspicitur alius Draco locatus supra lignum ab Hæbræis in Deserto erectum, cum titulo. VBI MORS IBI VITA. Conuenit enim iustitiæ Principis, vt vbi peccatum commissũ est, ibi quoq; pæna soluatur. Deinde delineatur Phaeton Draconem intuens, & de curru Solis cadens, cum inscriptione. RVIT TEMERITAS. Siquidem hanc Princeps sua sæuitia præcipitat. Conspicitur ibidem pugna Draconis, & Aquilæ, cum his verbis: IVSTE CVLTVS. Cum Princeps rebellium iniuriarum vindex esse nullo iure prohibeatur. Certamen quoq; Draconis, cum Elephante figuratur, cum titulo FORTIOR IPSO NVLLVS. quoniam Princeps hostes Christianæ religionis cõculcat. olim, vt scripsimus in Historicis, Leutichio visus fuit Draco claui inuolutus: vnde author hoc in loco pingit Draconem claues tenentem, cum titulo. NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM. Nam potestas Ecclesiæ, ob Principis fortitudinem, secura, & intacta manet.

Phaeton est symbolũ temeritatis.

Potestas Ecclesiæ secura, & intacta manet,

Item Draco visitur mitra Pontificia coronatus, cum titulo. NVSQVAM TVTIVS. Dignitas enim Ecclesiæ, ob Constantiam Principis, nunquam deficiet. Videntur ibidem Dracones, caudis simul complicatis, erectis capitibus, amnem tranantes, cum inscriptione. OPERE, ET SERMONE. quoniam fiducia Principis ardua, etiam aspernatur. Pingitur item Draco spiris caudæ collum Leonis stringens, & titulus est. PRVDENTIA FORTITVDO FORTIOR. Cum prudentia quidem, & fortitudo seorsim polleant; simul tamen copulatæ multò plura operantur. Pinguntur etiam homines nauigantes, & Draco vellus aureum custodiens, cum titulo. PRÆDONVM EVERSOR. Quandoquidem thesaurus sapientiæ Principis custodia seruatur. Figuratur etiam Draco cælestis inter sydera refulgens, cum titulo. AB ANTIQVIS COGNITVS. Cum clara Principis origo, candore vetustatis fiat illustris. Demùm fas est conspicari Draconem

Prudentia, & fortitudo simul quid valeant.

A conem vetus spolium deponentē, cū litteris. ABSTINENTIA. Argumento desumpto à natura Draconis; qui priusquàm se renouet, à cibo abstinere dicitur: pariter animus Principis contemplatione rerum superiorum roboratur.

In quinto libro elegantiora, & potiora symbola sunt, veluti pictus Draco in horto Hesperidum hoc titulo coronatus. OPTIMVS RERVM SERVATOR. propterea quod vigilantia Principis Ecclesiam Dei ab hostium impetu tutatur. Huic additur icon Palladis cum Dracone, & titulo. CVSTODIA, ET VIGILANTIA. Insinuat enim author, quòd veluti Pallas virgines, ita Princeps Ecclesiæ dogmata intacta seruat. Deinde super gregem ouium Draco expansis alis figuratur, & additur hæc inscriptio. SVB VMBRA ALARVM TVARVM. Siquidem Princeps firmis catholicę fidei documentis imbutus, oues custodit. Iterū effigiatur Draco in fastigio arcis S. Angeli hac inscriptione decoratus. OMNIA TVTA VIDES: Princeps enim occulatus omnia videt, & seruat. Item conspicitur Draco Mineruæ minister ad fores templi cum titulo. VIGILAT. quoniam tempora Principi vigilanti semper famulantur. Licet ibidem intueri Draconem oculis apertis quiescentem cum inscriptione. DORMIENS VIGILAT. quia custo-B dia, & cura ad Principiem spectans insomnis esse debet.

Draco horti Hesperidum.

Princeps oculatus esse debet.

Delineantur postea duo Dracones cum cornucopia sub pileo alato, cum inscriptione. PACIS AVTHOR ÆTERNÆ. hoc enim est fælicitatis, & perpetuæ symbolum pacis. Huic adiungitur effigies Draconis supra figuram galeæ his inscripta verbis. PRO PACE BELLVM. quandoquidem, icone galeæ, bellum, & figura Draconis prudentia denotatur: quasi author velit innuere, quòd viri bellum mouentes, virtute prudentiæ pręstantissimi esse debent.

Symbolum fælicitatis quale.

Conspicitur Draco mordicùs caudam tenens supra lignum in solitudine erectum, cum titulo. VENI VIDI VICI. Siquidem victoria sanguine parta christianæ reipublicæ pacem æternam attulit: Prædictis annectit figuram Draconis inter icones caducei Mercurij, & cornucopiæ collocatam, cum titulo. VTRVMQVE. Præstat Propterea quod, figura Draconis, prudentia Principis, & cæteris imaginibus, pax, & diuitiæ designantur: cum Princeps pacem, & diuitias largiri possit. Deniq; pingitur mulier in throno sedens caduceum, & cornucopiam tenens, cum inscriptione. SIMVLACRVM FÆLICTATIS. cum hæc imago pro symbolo fælicitatis in numismate Iuliæ C Mammeæ conspiciatur: quamuis ibi de fælicitate mundana, hic de cælesti verba fiant.

Prudentia Principis quo designetur.

In sexti, & postremi libri prima fronte author delineat circulum arcticum imaginibus Vrsarum, & Draconis exornatum, quæ constellationes in nostro Hemispherio nunquam occidunt, cum titulo. DIGNITATVM CVLMEN. quoniam serenitas, Principis calumniantium turbine obnubilata semper defenditur. Huic symbolo additur icon Palatij in monte Exquilino ædificati, & spira Draconis circumdati, cum inscriptione. PRINCEPS REXQVE potentissimus. Argumento ab Ægyptijs desumpto, qui Principem æqua lance subditorum curam gerentem demonstraturi, hoc simulacro vtebantur. Item conspicitur Hecate viarum præses capite Draconis, loco humani, integrata, cum titulo. LEGVM DATOR, ET CVSTOS. Princeps enim leges condit, & seruat; quarum olim Hecate nempe Diana custos esse credebatur, cum vijs illam præfecissent. Pinguntur ibidem duæ columnæ spira Draconis circumdatæ cum inscriptione; NITITVR IN VTRAMQVE. Siquidem Princeps prudentiæ, & fortitudini, tanquam duabus firmis columnis semper adhæret. Videtur ibidem Draco inter duorum lapidum angustias pictus ad spolium deponendum, cum titulo. PÆNITEN-D TIA. quoniam sobrietas Principis longanimitatem parat.

Hieroglyphicū Principis iusti.

Cernitur etiam imago hominis domo exeuntis, & in mustelam, atq; Draconem incidentis, cum inscriptione. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. nam mustela mali, Draco vero, vel Serpens, boni hominis esse ab Antiquitate credebatur. Rursus figurauit author Draconem ouium custodem, & lupum fugantem, cum titulo. SVREXIT BONVS PASTOR. Etenim Princeps, sublata Ethnicorum superstitione, truculentam luporum rabiem facilè compescit. Annectitur simulacrum Æsculapij Dracone cincti inter cælestes imagines refulgens, nec non Draco Insignia gentilitia Gregorij decimi tertij exornans, his verbis coronatur. ALTIOR ILLO SPLENDET. nam Princeps immortalitatem assecutus super æthera notus, in dies clarior euadit. Ad finem licet intueri magnā Draconis effigiem caudam mordicùs tenentis, cum titulo. A QVO

Quæ animalia bonū, vel malum omen præsagirēt.

ET

Cuncta bona à Deo.

ET AD QVEM. Quoniam veluti vndæ maris fluentes, & refluentes semper in pelagus redeunt: sic à Deo Optimo Maximo cuncta bona prodeunt, & ad eumdẽ reuertuntur. E

SIMVLACRA.

IVXTA Ercynam flumen, in specu quodam, Draconum simulacra fuisse penès humanas icones, scripsit Pausanias. Quamobrem rerum antiquarum ignari has icones Æsculapij, & Hygiæ fuisse diuulgabant: cum tamen Ercynæ, & Trophonij essent, quibus etiam Dracones consacrauit Antiquitas. D. Augustus, ex Plinio, in curia, quam in comitio conseruabat, duas tabulas parieti impressit, in quarũ altera, pusio, præter ætatis discrimen patri similis, superuolante Aquila Draconem complexa, conspiciebatur. Chimarrus pyrata, ex Plutarcho, oram Lyciæ prædationibus infestans, in nauis prora, Leonis, & in puppi, Draconis simulacrum gerebat. Item chimæra tali modo à Priscis effigiebatur, vt prima pars Leonem, media Capram, & postrema Draconem repræsentaret. Iuxta illud. F

Quibus Antiquitas dracones consecrauerit.

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα

Nimirum.

Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimara.

Dummodò per hoc verbum (chimæra) in hoc versu capram intelligamus.

Li.2.c.46.

Paulus Venetus sermonem habens de Prouincia Cangiu, retulit incolas tam mares, quàm fẹminas acubus colla, manus, crura, & ventrem pungendo, simulacra Draconum, & aliarum Ferarum ita fingere, vt facile deleri nequeant: etenim quò quis plura huius generis in cute habuerit simulacra, eò pulchrior esse creditur. Insuper, qui Æolipilas cauant, in earum parte conuexa figuram Draconis superinducunt, ex cuius ore fistula illa spiritalis ventum perflans prominet. Hæc autem organa sunt pilæ æreæ, & cauæ, in quas, per angustissimum foramen, humor instillatur; ideoq; vbi ad ignem concalescunt, spiritum vehementissimè efflant: siquidem humor internus vi caloris rarefactus copiosum generat aerem, cuius cum minimè capax sit illa cauitas, vehementi impetu erumpere cogitur. Clusius quoq; in Exoticis, Coccum de Maldiua argento inclusum, figuram Draconis repræsentans, exhibet. G

Figura draconis in Aeolopilis.

Lib.1.

Caput draconis sub limine.

Itaq; Prisci (vt annotat Plinius) tantoperè Draconibus, & eorum simulacris delectabantur, vt capite Draconis limini ianuarum subdito, fortunatam domum facere promitterent; & ratio erat, quia has bestias ἀγατοὺς δαίμονας, nimirum bonos Dæmones appellabant; quocirca Lucanus huc respiciens, cecinit.

L.9.Pharsal.

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones.

Non procul ab Vrbe Romæ ingens Draconis simulacrum mirabili fabrefactum arte, ore acutissimum gestans gladium, in specu quodam olim seruabatur, cui, singulis annis, virgines copiosis exornatæ floribus hoc modo immolabantur; quatenus insciæ per scalam antri descendentes in acutissimum irruebant ensem, sicq; pereuntes sanguinem innocuum effundebant. Hoc tandem diabolicum Draconis simulacrum Monachus vir iustus (Stiliconi tunc patritio fraude detecta) solo baculo perfregit, & dissipauit.

Simulacrũ diabolicum draconis.

Syntag.7.

Sed maiori admiratione dignum est, quòd Veteres omnibus ferè Deorum iconibus simulacra Draconis copulabant. Primitùs, si respiciamus Apollinem. Ferunt, Iunonis mandato, Draconem Pythonem nominatum cunabula infantis Apollinis inuasisse: vnde Phæbus adhuc infans sagittis Feram confecisse dicitur. Hinc Gyraldus Apollinem Pythium nuncupatum fuisse asseuerat, & Propertius huc respiciens, sic canit. H

Pythius in longa carmina veste sonat.

Pythia quæ fuerit.

Viuus draco vbi coleretur.

Immò & vates Phœbi, quæ responsa in tripode dabat, Pythia quoq; fuit cognominata; de qua Chrysostomus hæc habet. Pythia fæmina fuisse traditur, quæ in tripode sedens, malignum spiritum per inferna emissum, denuò per partes genitales excipiebat; ideoq; resolutis crinibus debacchabatur, & ore spumam emittens, verba furoris plena profundebat. Quare deinceps maligni spiritus, Pythones, & Dracones fuerunt appellati. Item in templo Apollinis, apud Epirotas, non solum simulacrum Draconis, sed etiam viuus

Draco

A Draco colebatur, cui gentes offam offerentes, obseruantesq; num illa libenter vescerentur rei fælicis, vel infælicis euentum præsagiebant; quemadmodum ex Alexandro ab Alexandro licet colligere.

L.1.gē.dier cap.29.

Præterea venatrix Diana apud Pausaniam sic describitur, ceruina pelle velata, pendente ex humeris pharetra, altera manu lapidem, altera duos Dracones sustinens; & canis de genere venaticorum huic simulacro assistit. Gyraldus etiam narrat, quòd nonnulli Indi, qui olim maximas arbores, tanquā diuina numina sunt venerati, Draconem quinq; iugerum, tanquam Liberi patris simulacrum coluerunt. Amplius iconi Mineruæ siuè Palladis simulacrum Draconis addiderunt, & Hesychius οἰκυρὸν ὄφιν nuncupauit. Quamobrem Virgilius hac ratione fortassis ductus, geminos Dracones, qui Laocoontem, & filios occiderunt, ad sacra Palladis delubra confugisse, & sub eius clypei orbe delituisse decantauit.

Syntag.1.

Simulacrū Liberi patris apud Indos.

Pausanias tamen, in Atticis, simulacrum Mineruæ in hunc modum describit: nimirum ex auro, & ebore constructum, veste ad talos demissa, in medio galeæ Sphyngem, ad latera Gryphes depingit, Medusæ caput eius pectori inserit, manibus hastam addit, B iuxta hastam Draconem, & secus pedes scutum. In primis hoc Mineruæ simulacrum effigiabant armatum, vt virum sapientem, aduersus cunctas animi perturbationes, se armantem, & forti animo vitijs resistentem significarent: deinde galea cristata ad cerebrum viri sapientis refertur: hasta longa insinuat, quòd vir prudens, oratione, eminùs, etiam ferire potest: scutum christallinum magnam viri solertiam repræsentat: caput Medusæ pectori Mineruæ insculptum, terroris refert imaginem, quam sapiens vir in pectore, aduersus æmulos seruare debet: Draco deniq; adiungitur tanquam Vigilantiæ minister quandoquidem Prisci, hoc symbolo, virgines, peruigili cura custodiendas esse denotabant: vel dicamus Draconem huic simulacro fuisse additum, ob acutam visionem, quæ prudentiam demonstrat. Homerus tamen Mineruam glaucis oculis fuisse refertam tradit: qua de causa Noctuas, & Dracones animalia talibus prædita oculis Mineruæ consecrarunt. Quapropter Demosthenes promulgare solebat Palladem immanibus bestijs, scilicet Draconibus, atq; Noctuis delectari. Sed ambigendum esset, cur non etiam gallo gauderet, qui, ex Pausania, galeæ Mineruæ, in arce Eleorum, insidebat; & potissimum cum inter cæteras aues animal valde pugnax esse tradatur. Addit C Plinius Mineruam musicam, quoq; fuisse appellatam, quia Dracones in Gorgone eius, ad ictus citharæ, tinnitu resonarent.

Simulacrū Mineruæ ex Pausania.

Effigies draconis cur simulacro Mineruæ adderetur.

Minerua musica.

L.34.ca.8.

Quid de simulacro Aesculapij dicendum est? cui etiam figura Draconis à Priscis fuit addita. Recitatum fuit superius in primo capite primi libri, Aesculapium sub specie anguis à Legatis Romanis in Vrbem fuisse ductum, vt grassantem pestilētiam expugnaret. Ex altera parte tale quid sibi accidisse, Græci scripserunt; cum idem Deus Draconis effigie, à Nicagora Echetimi vxore, ad Sicyonios, Mulorum bigis, inuectus fuerit. Hac de causa simulacrum Draconis, cum Aesculapio pingebatur. Addunt alij id factum fuisse, quia ab Aesculapio educatus fuerit Draco, in quodam Pelei montis loco, qui Pelethronius ab vbertate florum nuncupabatur (Throna enim flores lingua Thessala vocantur) Et quamuis superius Pareæ serpentis innoxij simulacrum Aesculapio nonnulli addiderint: nihilominus alij figura galli, & Draconis, simulacrum Aesculapij exornarunt ob vigilantiam, quæ ægrotantibus, ad acquirendam, & conseruandam valetudinem, summopere necessaria esse perhibetur.

Simulacrū Draconis, cū Aesculapio cur pingeretur.

Mercurius quoq; Draconum imaginibus gaudere dicitur: quamuis exaratum fuerit D eius virgam duobus Serpentibus esse exornatam: attamen nonnulli caduceum Draconibus alatis decorant, quos Mercurius in Arcadiam proficiscens præliantes conspicatus, virga confestim conciliauit. Martialis igitur sic canit.

Cyllenes, Cœliq́, decus facunde minister,
Aurea cui torto virga Dracone viret.

Macrobius postea nititur persuadere, imaginibus Draconum in caduceo Mercurij delineatis, Solem, & Lunam, ob vtriusq; syderis flexuosum iter, repræsentari: nec non quia veluti Dracones, singulis annis, deposito senio, iuuenescunt: ita hæc duo mundi luminaria à quadam depressionis senecta in suam altitudinem, tanquam in robur suæ iuuentutis reuertuntur.

L.1.Satur. dier.ca.19 20.

Non est prætereunda Ceres, quæ, licèt apud aliquos supra bouem sedens, cum calatho

Simulacrũ Cereris quomodo ab Antiquis figuraretur. Lib.8.

tho seminum, agricolis assistentibus, pingeretur; nihilominus in monte quodam Arcadiæ, ex Pausania, simulacrum Cereris erat simile mulieri, quæ altera manu delphinum, altera columbam sustinebat, in cuius capite & Draconum, & aliarum Ferarum imagines cernebantur. Boccacius tamen in Geneologia Deorum, ad repræsentandum Cereris simulacrũ, mulierem spiceis coronatam sertis, à Draconibus in curru tractam effigiauit; ideo Ouidius canebat.

Flaua Ceres spicis tenues redimita capillos.

L.1.de Rapt.Proserp.

Hic autem currus, & Dracones elegantissimè describuntur à Claudiano his versibus,

——————— Sinuosa Draconum
Membra regens, volucriq; per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frana venenis.
Frontem crista tegit, pingunt maculosa virentes
Terga notæ, rutilum squamis intermicat aurum.

Addidit autem simulacro Cereris figuram Draconis Antiquitas: aut quia obliqui sulci à bobus arando formati, obliqua Draconis imagine demõstrarẽtur; aut in monumentũ Draconis ab insula Salamine pulsi, qui deinceps in delubro Cereris, tanquam eius Deæ minister latibulatus est. Vel, vt recitat Eusebius, referente Gyraldo, quia Persephoni, aut secundùm alios, Pherephatti Cereris filiæ Iupiter, sumpta Draconis forma coniunctus fuerit: vnde postea in Sabaziorum mysterijs, Draco in spiram conuolutus, ad memoriam facti commendandam, vel potius in testimonium tantæ turpitudinis, adhibebatur. Pictus quoq; fuit Triptolemus in curru à Draconibus vecto; quoniam, secundùm Phornutum, hic iuuenis à Cerere artem serendi edoctus, & curru eiusdem Deæ vsus, totum Terrarum orbem lustrauerit. Idcirco canebat ille.

Syntag.7.

Pictura Triptolemi qualis.

Angues Triptolemi strident, & squamea curuis
Colla leuant astricta iugis, lapsuq; sereno
Erecti, roseas tendunt ad carmina cristas.

Lib.9. Draco Marti sacer.

Item simulacrum Draconis nonnullli Marti adiunxerunt, quoniam, vt recitat Pausanias, supra fontem Ismenij, quem Marti sacrum dictitabant, Draco cernebatur, cui fontis custodia à Marte demandata fuerat. Serapis etiam Deus à Macrobio triceps descriptus spira Draconis circumdatus effigiabatur, cuius rei significatum alibi enucleauimus.

Figuris Herou cur simulacra draconum adderent Antiqui. Lib.4.

Præter Deos, Heroibus etiam Draconum simulacra adiunxit Antiquitas; hocq; non sine ratione factum putauit; quandoquidem ex medula humana Serpentem nasci diuulgatum est: quemadmodũ Virgilius in tumulo Anchisæ contigisse obseruauit; quam postea finctionem Poeta ex historia desumpsisse videtur. Siquidem Athenienses, apud Salaminam, contra Medos certamen inituri, Draconem in naui de improuiso apparentem conspicati, bonum omen ab euentu præsagierunt, cum in Salamina templum Cychreo dicatum, vt legitur apud Pausaniam, fuerit; & Apollo responsum dederit, Draconem illum Cychreum heroem fuisse, qui illis auxilium allaturus aduenerat, vel addenda sunt figuris Herouin simulacra Draconum, quia Aristomenes, annotante Pausania, qui adhuc apud Messenios, inter Heroes colitur; natalibus à Dracone nobilitatis, insignis fuisse tradatur: siquidem cum eius matre Nicotelea Genium quemdam sumpta Draconis forma, concubuisse memorant. Immò ob eamdem causam, scutum Menelai figura Draconis signatum referunt: quamuis Draco clypeo Menelai impressus denotet monumentum illius, qui Aulide inter sacra repens omnibus Ostento fuit.

Draco cur cum Archãgelo Michaele.

Omissis Ethnicorum simulacris, pictores etiam Christicolę iconibus multorum Sanctorum figuram Draconis adiungunt, sed potissimum sub imagine Sancti Michaelis Archangeli, nec immerito, quia sacris nituntur litteris, vbi legitur, quòd, facto in ætherea sede silentio, dum bellum à Dracone cum Michaele Archangelo committeretur, tandem, Omnipotentis mandato, Draco Lucifer ad caliginosa regna fuit expulsus.

Simulacrũ Custodiæ quale. Par.1.Icõ.

Postremò apud Ripam equitem, & virũ omnigena clarum eruditione, in suo simulacrorum volumine, vbi virtutum, & vitiorum icones exprimere, conatur, multæ Draconum figuræ conspiciuntur. Primò igitur in delineando Custodiæ simulacro, repræsentat mulierem armatam, cum ense nudato in manu, & iuxta pedes Draconem, ob vigilantiam, vel acutam visionem, quæ Daconi attribuitur. Iterùm vt exhiberet iconem fæmineæ pulchritudinis, effigiauit nudam mulierem lilijs ligustro insertis coronatam super

A super Dracone sedentem, in cuius altera manu speculum, & in altera telum cernitur. Huic simulacro additur figura Draconis, vt ostendatur venustæ pulchritudini mulieris non esse fidendum: siquidem ibi venenum affectionis animi, & zelotypiæ delitescit. Donus quoq; scriptor Italicus, in designanda Instabilitate, pinxit mulierem Draconi adhærentem duabus stellis in cauda, & in capite signato, tum quia Draco insomne, & inquietum sit animal, tum quia stellæ per cælestes semitas semper errantes conspiciuntur. Russelius in libro memoriæ artificiosæ figurauit Inuidos in tartarea regione humi prostratos, & à Dæmonibus formam Draconum habentibus, horrisonis verberatos flagellis, nec non liuore varios, & pallidos, veluti de Inuidia canebat Ouidius.

Simulacrũ pulchritudinis fæminea.

Li. 1. Pict. Instabilitatis simulacrum.

Par. 1.

> *Pallor in ore sedet, macies in corpore toto*
> *Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,*
> *Viscera felle virent, lingua est suffusa veneno.*

Deniq; in Astrolabio plano figuratur Draco magnus humi iacens, qui denotare dicitur vigesimum septimum gradum Arietis, & hominem in senio potestatem adepturum.

B

STATVÆ.

PETRVS Gillius agens de Antiquitatibus Constantinopoleos, vt nostra fert opinio ex Suida, retulit ad Diuum Mamantem, pontem fuisse duodecim constantem fornicibus; propterea quod multæ aquæ illuc confluerent; vbi statua Draconis ærea locata erat: cum olim ibidem viuus Draco stabularetur, vbi etiam multæ Virgines fieri prægnantes dicebantur. Item apud Pausaniam legimus commune, & vulgatum fuisse de Platæensi prælio Græcorum donum, nempe aureum tripodem, statua ænei Draconis sustinente: ideoq; author narrat, quòd æs ex eo donario adhuc manet integrum, cum tamen aureum Duces Phocensium amouerint. Neq; mirandum est, quoniam in celeberrimis ædificijs pulcherrimæ Draconum statuæ cernuntur. Meminimus vidisse in sumptuoso ampli palatij ædificio elegantes columnas, quarum singulam statua Draconis spiris caudæ circumplectebatur, capite fulcibat laquearia, quibus tabulatum innitebatur, & alæ vtrimque ad extremitatem contignationis extendebantur.

Lib. 4. c. 7.

Lib. 1

Statuæ draconum in ædificijs.

C

Contarenus etiam, in libro Antiquitatum Romanarum, describit statuam Herculis cum statua Draconis horti Hesperidum, quam in cauedio Latini Iuuenalis obseruauit. Pariter Romæ in capitolio, hæc statua Herculis ærea, & ab Excellentissimo artifice fabrefacta, & inaurata cernitur, cum tribus pomis in manu sinistra, horti Hesperidum mala æmulantibus, quæ tres heroicas virtutes Herculi assignatas demonstrant; prima est moderatio Iræ, secunda temperantia Auaritiæ, & tertia voluptatum contemptus.

Statua Herculis.

VSVS IN CIBIS.

CArnes Draconum esse vitrei coloris, & mirandum in modum refrigerare eos, qui illis vtuntur, Authores non vulgares tradiderunt. Idcirco Aethiopes, & feruidam incolentes plagam, libentissimè his carnibus vesci feruntur. In huius asserti confirmationem, intelleximus, quòd Americus Vespucius, extra fortunatas Insulas Occidentem versus nauigans Anthropophagos populos inuenit, & rursus iuxta idem litus progrediens peruenit ad alios populos, qui alebantur carnibus cuiusdam animalis, quod, demptis alis, Serpenti erat simillimum. Immò in eadem regione multa huius generis animantia, ligato ore, obseruauit, fortè nè cæteras læderent animantes. Neq; tamen hoc in admirationem nos debet trahere: quandoquidem Galenus, in tractatu de facultatibus alimentorum, scriptum reliquit gentes circa Ægyptum Serpentibus vesci. Præterea accedit, quòd multæ nationes viperis, more anguillarũ, coctis, abiectis tamen capite, & cauda in commessationibus vtuntur, quod etiam in capite de Vipera retulimus.

D

Anthropophagi populi vbi.

Lib. 1.

E

VSVS IN MEDICINA.

Quę partes draconum medico vsui famulẽtur.

MEDICI ex hoc animali, non paruam vtilitatem, immò incredibilem percipere creduntur, dum in medico vsu varias Draconis partes adhibent. Varro ex Dracone mortuo tres partes, ſcilicet oculos, pellem, & dentes, extrahendas eſſe exiſtimat: cum oculi igneo micantes fulgore lapidem pretioſum referant, & dentes ſint aprinis ſimiles, præterquamquòd ſunt multò graciliores. Plinius verò adipem potiſſimum huius Feræ, in venenatis animantibus fugandis commendat. Immò hac pinguedine ſiccata, vlceribus Serpentibus medetur. Amplius ex hoc adipe, & melle optimum, ad caligines inchoantes, componit medicamentum, & addit, habentem apud ſe caput Draconis lippitudine vexari minimè poſſe. Poſtmodum os ex ſpina Draconis, teſte eodem Plinio, dentium dolores ſedat. Deniq; legimus apud Authorem libri de natura rerum, linguam, fel, & inteſtina Draconis in vino decoquenda eſſe, quo balneo madefacti homines ab Incubis vexati liberari traduntur.

Adeps draconum ad quid valeat.

F

VSVS IN VARIIS.

MVLTI authores, & potiſſimum Plinius, Draconem varijs vſibus non vulgariter prodeſſe teſtificantur. Primùm probat Plinius caput huius beſtiæ limini ianuarum ſubditum, quoniam omnes habitantes reddi fortunatos nugatur. Deinde oculis Draconum cum melle tritis eos inungit, qui nocturnas formidant imagines, vt tuti quacumq; tranſire poſſint. Olim etiam oculis Draconum in veneficijs vtebantur, quod Lucanus verba faciens de Venefica necyomantiam exercente, decantabat hunc in modum.

Oculi draconum ad quid.

Viſcera non Lyncis non dura nodus Hyenæ
Defuit, & cerui paſti Serpente medulla,
Non puppi retinens Euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculiq́; Draconum.

G

Inſuper Antiqui cor, & hepar Draconum commendabant, vt ſapientiam adipiſcerentur: quamobrem Euſebius in Hieroclem protulit fuiſſe neceſſarium, vt Apollo corde, & hepate Draconum veſceretur, quoniam hac ratione, Arabum ſapientiæ factus eſt particeps. Nec mirandum eſt, quia Paraca Vrbs Indiæ celebratur, cuius ciues iecore, vel corde Draconis vorato, omnium animalium voces, vel murmura intelligere dicuntur. Prædictis addit Plinius, quod pinguedo cordis Draconum in pelle Dorcadum neruis ceruinis ligata, & geſtata victoriæ iudiciorum confert.

Cor, & hepar draconũ ad quid valeant.

Deniq; lapidem Draconum in varijs vſibus nõ vulgariter prodeſſe, tradit Philoſtratus, ſi tamen ei adhibenda eſt fides, qui copiam fabularum confinxit. Scripſit igitur annulo Gygis inſertum fuiſſe lapidem extractum à capite Draconis criſtati, de illorum genere, qui in India ſtabulantur; de quo annulo Plato, & Cicero in officijs, multa, & miranda prædicarunt: nimirum, quòd geſtans hunc annulum veſte in volam conuerſa à cæteris nõ videatur, donec pars illa veſtem attingeret. Poſtremò in certaminibus Pythicis, quæ in memoriam Draconis ab Apolline interfecti celebrabantur, tibiæ proprio ſono quandoq; colliſionem dentium Draconis ſagitta perempti æmulabantur, qui ſonus Polluci ὀδοντισμὸς nominabatur.

Lapis draconum cõmendatur.

H

Li.4.c.10.

DE

A

DE BASILISCO. Cap. II.

ÆQVIVOCA.

DIOSCORIDES huic animanti postremum, in suo de Venenis tractatu, locum assignauit, siue quia, penès malignitatem, inter Serpentes reatum possideat, siue quia ob eminentiam quamdam coronæ similem, quam in capite gestat, tanquam Fera omnium perniciosissima iudicetur. Nos autem oppositum seruantes ordinem, ob diuersas, & admirandas bestiæ proprietates, Basiliscum in prima Draconum sede collocauimus. Et quamuis ob paruam molem corpoream, potius inter Serpentes, quàm inter Dracones connumerandus esse videatur: nihilominus ob insignem veneni perniciem bestia magna potest nuncupari: deinde ob cristas, & alias prærogatiuas, hoc animal Draconibus annumerandum esse censuimus.

Ordinis ratio.

B

Cum autem hoc nomen (Basiliscus) varia indicet. Prima fronte viros strenuos, neq; humili loco natos hoc nomine nuncupatos fuisse narrabimus. Suidas enim recitat Basiliscum fuisse Numeriani Cæsaris filium, item Basiliscum Verenæ Imperatricis fratrem, qui, Leone imperante, Rustico exercitus Duci successit. Insuper Basiliscus fuit Orientalium Romanorum Rex, qui retia vbiq; ad nummos ita tendebat, vt à pauperrimis etiam pecunias exigeret: quandoquidem nummos rerum omnium optimos existimabat; cum tamen totum oppositum sentiendum sit, iuxta vulgatum carmen.

Basiliscus virorū nomen proprium.

Basiliscus Rex auarus.

Quid nummis melius? nomen, quid nomine rectum
Quid recto, pietas, quid pietate, nihil.

Deniq; Basiliscus fuit nomen Episcopi Commanæ ciuitatis in Ponto, qui Dominici gregis peruigil obseruator, custos indefessus, temporibus Maximiliani Imperatoris, martyriū subiuit; huiusq; tanti viri gloriam memorarunt, qui acta Sancti Chrysostomi scriptis mandarunt. Quoniam verò Basiliscus Latinis redditur Regulus: aduertendum est, quòd hoc vocabulum, cum sit à Rege diminutiuum, paruum Regem, non quoad corporis staturam, sed quoad potestatem, significat. Hodie enim Regulus vulgò *Duca* nominatur. Alioquin Reguli, filij, & nepotes Regum appellantur.

Basiliscus Episcopus, & martyr.

C

Regulus quoq; est auis minima, Trochilus Græcis dicta, nempe τρόχιλος, πρέσβυς, καὶ βασιλεύς, idest Trochilus, Senator, & Rex: nonnullis vocatur flos Calendulæ ob maculam verticis auream, apud populos Hetruscos, fior rantio, & Bononiæ papazino. Hæc auicula paulò maior est cicada gestans in vertice auream ex plumis maculam, instar cristæ Alaudæ, licet lōgè minorem; aliter, ob eamdem rationem, rex auium, & Suetonio Regaliolus nuncupata. Aduertendum tamen est hanc auem à Trochilo niliaco esse differentem, de qua aue in capite de crocodilo egimus. Immò Basiliscus, secundum Oppianum, est piscis circa petras litorales degens: cum etiam Rondeletius quamdam piscis speciem crista decoratam, Galeritam appellauerit. Amplius in Dictionario Paracelsi, Basiliscus minor stellionem denotat. Cælius & ipse scribit, ex Nicephoro, in Astrolabij structura, stellam illam maximam in corde cælestis Leonis valdè conspicuam, Basiliscum nuncupari, quam Chaldæi Reginam, & Dominam rerum cælestium esse existimarunt. Deniq; apud Georgium Agricolam, inter nomina bombardarum, Basiliscus numeratur. Huic sententiæ videtur adstipulari Damianus à Goes in opusculis historicis, dum scribit. Armabatur classis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quadraginta Basilisci, globum ferreum nonaginta librarum explodentes. Neq; mirandum est, si nomen Basilisci meruerint, cum strepitu, & ictu, tanquam Basiliscus animal sibilo, & intuitu homines arceat, atq; perimat. Quamobrem quidam ingeniosus vir in ænigmate bombardæ, non iniuria illam ad ferocem belluam cōparabat hunc in modū.

D

Basiliscus auis piscis, stella, & Bombarba.

Vulcanus genuit: peperit natura: Minerua
Edocuit: Nutrix ars fuit, atq; dies.
Vis mea de nihilo est, tria dant mihi corpora pastum.
Sunt Nati, Strages, Ira, Ruina, Fragor.

Dic Hospes quid sim, num terræ, an bellua Ponti?
An neutrum? aut quo sim facta, vel orta modo?

E

SYNONYMA, ET ETYMVM.

HOC cunctis exploratum esse opinamur, quòd hæc Fera Latinis Basiliscus, siue Regulus nuncupetur; quoniam Græcis βασιλίσκος nominatur: etenim βασιλεὺς Rex, βασίλεια regno in scholis Græcorum exponitur. Itaque hæc bestia donatur hoc nomine, vel quia, instar Regis, cæteris Draconibus sit terrori, vel quia tyrannidem, & sæuitiam in illos exerceat. Festus rationem huius etymologiæ hanc esse putat, quia quodam veluti diademate caput huius animantis exornetur. Vnde Auicennas à capite coronato deriuat. Consentiunt igitur vniuersi etymum, hanc bestiam Regulum nominari; & eò magis, cum Archelaus apud Aelianum narret, olim iumentum in solitudine quadam Africæ defecisse; ad cuius cadauer plurimi Dracones, pabuli causa, ventitarunt, qui, audito Basilisci sibilo, cōfestim profugerunt. At Basiliscus sine tumultu ad cadauer progressus, ad satietatem esitauit: quare illinc recedens, rursusq; sibilum edens, cæteris indicauit Draconibus, vt ad escam tutò reuerterentur. Hæc autem actio dominium significare videtur. Hac de causa Nicander, in Theriacis, non ignarus huius moris, cecinit hunc in modum.

Etymologiæ ratio.

F

Actio dominium significans.

Illius auditos expectant nulla susurros
Quantumuis magnas sinuent animalia spiras,
Quando vel in pastum, vel opacæ deuia syluæ
Irriguosuè locos mediæ sub luce diei
Excandescenti succensa furore feruntur,
Sed turpi conuersa fugæ dant terga retrorsum.

Quicquid scribat Agricola, in libro de Animalibus subterraneis; vbi hoc animal, ob excellentiam veneni, Basiliscum, siue Regulum indigitauit: vt quemadmodum Rex pretiosa supellectili cæteros antecellit, pariter Basiliscus, violētia veneni, cæteros Serpentes, & Dracones superet. Præterea ab Isidoro vocatur etiam Sibilus, quoniam cæteras animantes sola voce occidat.

Sibilus vocatur Basiliscus.

G

Nomina hæbraica Pethen, & Charamam Basiliscum significant, vt Munsterus in Dictionario trilingui testificatur. Alioquin eidem Authori, in Lexico Chaldaico, Armene exponitur Regulus volans, nimirum Serpens, qui flatu vrit, & de loco ad locum saltat. Aliter Armene, vel Harmene, siue Karmene, nomina sunt apud Syluaticum, quibus Basiliscus denotatur. Auicennas, & Albertus nominantes Basiliscum, & Harmenem, duas huius Feræ species constituere videntur: cum tamen in descriptione nullum discrimen, sed tantùm in magnitudine collocent. Quapropter hæc nomina vnius, & eiusdem Draconis synonyma esse arbitramur. Cælius scripsit Ægyptijs Vræum vocari illud animal, quod Græci Basiliscum cognominant. Germanicè dicitur Ein Ertz Schlengle. Italicè, & Hispanicè Basilisco, Gallicè Basilic.

Nomina hæbraica huius draconis.

DIFFERENTIÆ.

H

CVM de speciebus huius animantis summus inter Authores sit dissensus, horum opiniones examinare operæ pretium esse duximus, vt tandem melior, & veritati magis cōformis eligatur: quidam tria Basiliscorum genera cōstituunt, quorū primum, quod videt accendit, & inflāmat, & heliochrysos vocatur, quasi aureū habens colorem: secundus Basiliscus dicitur Chrysocephalos, nempè capitis tantùm aurei, & quod videt perterrefacit, & occidit: tertius nuncupatur Hæmatitis, nempè sanguineum referens colorem, & huius ictu percussum animal confestim carnibus nudatur. Has autem species Basiliscorum facilè venari traditur, qui secum herbam ocymum detulerit; quæ nugamenta esse opinamur. Ex Authore libri de natura rerum, genus quoddam

Basi-

A Basilisci nuncupatur illud, quod ex ouo galli decrepiti generatur. Immò hanc opinionem videtur confirmare Chrystophorus Encelius alias vir vndequaq; doctissimus, qui, in opere de re metallica, duas Basilisci species, nempe domesticam, & syluestrem constituit. Inquit enim, quod gallus gallinarum syluestrium, quæ à corylis nomen inuenerunt, rostrum in os fæmellæ inserens, sperma, more viperarum, infundit. Hincq; credibile esse arbitratur, quòd Aucupes, & venatores de syluestribus gallis referunt; nimirum hos gallinarum syluestrium gallos senectute confectos, oua, ritu fæmellæ, eniti, quæ postea excludunt Bufones, indeq; Basilisci syluestres prodeunt: quemadmodum ex ouo galli gallinacei annosi, per rubetam, Basiliscus domesticus excluditur; quæ omnia ineptias pueriles, & fabulas aniles esse arbitramur.

L. 3. c. 54.

Basiliscus syluestris, quomodo generiatur.

Lemnius agens de occultis rerum miraculis, narrat multa serpentum genera per Germaniæ syluas diuagari, creditq; inter hæc aliquam etiam Basilisci speciem versari, quæ non adeò exitiali veneno sit imbuta, quemadmodum prædicant de illa specie, quæ in Regionibus Africæ nidulatur. Testantur quidem Scriptores fide digni quoddam Basilisci genus syluestre in Saxonia passim conspici capite acuminato, colore flauo, longi- B tudine dodrantali, crassitudine enormi, aluo maculosa, candidis punctis insignita, tergore cæruleo, cauda turbinata, atq; incurua, rictu, pro corporea mole, immenso. Hoc autem Draconis genus an ad Basiliscos referendum sit, Lemnius pronunciare nō audet: solùm addit, quòd Agricolæ illarum Regionum non impunè illis se opponerent, quoniam intrepidè fustibus, & rusticis instrumentis eos adoriuntur, & nulla halitus contagione percepta conficiunt.

Lib. 4.

Genus Basilisci syluestris in Saxonia.

Recitat etiam Cardanus, quòd circulator quidam Serpentem, in macerijs domus dirutæ Mediolani inuentum, seruabat; qui caput oui magnitudine, & pro ratione corporis prægrande habebat, dentes in vtraq; mandibula viperinos, corpore, & forma stellioni simili. Pedes illi inerant duo, cruraq; breuia: vnde constabat non satis proportionatum animal à natura fuisse fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes necessarij fuissent. Tales pedes erant magni, & vngulis veluti felium muniti. Cauda longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas tubere capiti stelionis æquali erat prædita. Cardanus ex genere Basilisci hunc fuisse credidit: siquidem dum stabat gallo similis esse videbatur, nisi quod corio, & non plumis tegebatur, alisq; carebat. C Deniq; in volumine de Ostentis obseruatur icon cuiusdam Basilisci in solitudinibus Africæ stabulantis; quæ quoniam est figura animaduersione digna, diciturq; animal sibilo, halitu, & contactu cæteras animantes necare, herbasq; exsiccare; libuit ante legentium oculos talem iconem repræsentare.

Draco repertus in Macerijs domus diruta.

Basiliscus in solitudine Africæ viuens.

D

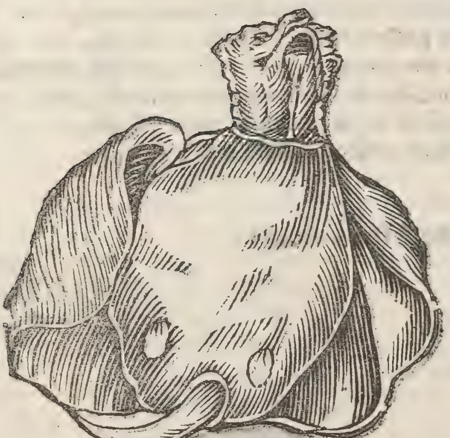
DESCRIPTIO.

GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem (si tamen liber hic tanto Authori est adscribendus) Basiliscum belluam subflauam, triplici frontis apice decoratam, visu, & sibilo homines, & Feras perimentem describebat. Alibi tamen Galenus scriptum reliquit, se Basilisci historiam omnino comprobare non posse: propterea quòd ei hanc bestiam intueri nunquam licuerit; addiditq; si vera sunt, quæ de illo referũtur, accedentem ad hoc animal maximum vitæ periculum incurrere. Clarissimus Mercurialis fatetur, dum apud Maximilianum Imperatorem esset, cadauer Basilisci in thesauro tanti Principis reconditum obseruasse. Verùm animaduertendum est, quòd Impostores sæpè sæpiùs ex paruis rais exsiccatis Feram effingunt, & pro cadauere Basilisci circumferunt; necnon Principibus tanquam insigne munus offerunt. Hoc in loco iconem bestiæ huius generis, pronè, & supinè delineatæ, exhibemus; qua admodum Reuerendus Pater Raphael Castellius Iesuita Bononiensis, Illustrissimum Dominum Octauianum Zambeccarium munerauit, qui, anno millesimo sexcentesimo trigesimo sexto, mensibus Septembris, & Octobris in dignitate Vexilliferi Iustitiæ constitutus, ad locupletandum rerum varietate publicum Musæum, ibidem in pyxide seruari mandauit.

Lib. 10 de simp. med. fac. cap. 1.

Basiliscus ex Raia eleganter concinnatus.

Basiliscus ex Raia effictus pronè, & supinè pictus.

Auicennas hanc Feram delineat, cum capite valdè acuto, oculis admodum rubentibus, & colore corporis ad nigredinem, & flauitiem vergente. Plinius Basilisci longitudinem duodecim digitorum constituit, & maculam candidam tanquam singulare diadema capiti animalis assignat. Greuinus nixus fortè verbis Nicandri, Basilisco longitudinem trium palmorum, corpus flauum, caput acutum, tribusq; eminentijs insignitum attribuit, quoniam Nicander sic cecinit.

L. 8. ca. 21.

Nunc modicum, & dominum serpentum perspice regem,
Eminet argutum caput, est flauo ipse colore,

Et

A *Et tribus extenso porrectus corpore palmis.*

Encelius autem descriptionem huius animalis sic assignat. In Marchia, & in Ditione Abbatis Zinnenzis, prope vrbem LucKenuualdam, talem contigit conspicari Draconem à pastore interfectum (illis enim in syluis magna gallinarum syluestrium copia versatur) Serpens erat acuti capitis, flaui coloris, tres palmos longus, & valdè crassus, cauda in latus turbinata, aluo notis candidis distincta, tergore ad colorem cyaneum tendente, & tandem ore magno in comparatione ad reliquum corpus. Pastor retulit illum vesci ranis, serpentibus, & animantibus cuiuscumq; generis, exceptis gallinis syluestribus, quarum de progenie natus esse creditur. Narrauit quoq; circa paludes diuagari, lacte delectari; ideoq; ictu venenato sæpè vaccas interimit. Quamobrem ex verbis Encelij colligenda est forma, & descriptio Basilisci, quam Nicāder delineauit.

Lib. 3. de re metal. c. 34

Descriptio basilisci syluestris ex mente Encelij.

Alij authores tradunt Basiliscum, præter illam capitis maculam, alis, etiam esse fulcitum, sed adeò exiguis, vt à terra vix eleuari possit: nituntur fortè authoritati Isaiæ, qui Reguli volantis meminit; sed adnotandum est, multos Dracones, vt exponetur suo loco, præter Basiliscum, alis munitos volare posse. Itaq; Greuinus vir vndequaq; doctissimus multa, quæ de moribus, & descriptione Basilisci à varijs scribuntur Authoribus, vanissima commenta esse opinatur; nixus verbis Nicandri, qui virus huius Draconis tam exitiosum non prædicat: cum tamen Poetæ sæpè numero fabellis opera sua ditare soleant. Nihilominus non audet affirmare nullos prorsus esse Basiliscos, existimat quidem minus perniciosos illis, quorum mores ab Authoribus describuntur. Immò exhibet iconem serpentis, seu Draconis, quam hic damus, cuius naturam inter cæteros Dracones perniciosissimam celebrat.

Cap. 14.

L. 1. de venen. c. 20.

B

Perniciosa serpentis natura.

GRESSVS, ET LOCVS.

HIC Draco dum graditur, non multiplici flexu vtitur, sed anteriorem corporis partem attollit, vt erectus incedere videatur: quapropter in gressu à posteriori tantummodo parte adminiculatur.

Locus natalis huius Feræ, iuxta varias Authorum opiniones, varius etiam constituitur. Etenim Aelianus Africam proprium Basilisci locum prædicat. Et Textor Africæ tantùm solitudines ab hac bestia coli autumat. Non igitur à recto tramite declinabit Reusnerus, si in Paradiso poetico Libyam Basilisci Regionem decantabit.

C

Locus natalis Basilisci qualis.

Natus in ardenti Lybiæ Basiliscus arena,
Vulnerat aspectu, luminibusq; necat.

Auicennas retulit hunc Draconem in terra Atorch, fortè Turcarum, necnon in Nubia multiplicari. Verumtamen, si fides Plinio est adhibenda, hæ bestiæ venenatæ in Cyrenaica Prouincia generantur.

L. 8. c. 21.

ANTIPATHIA.

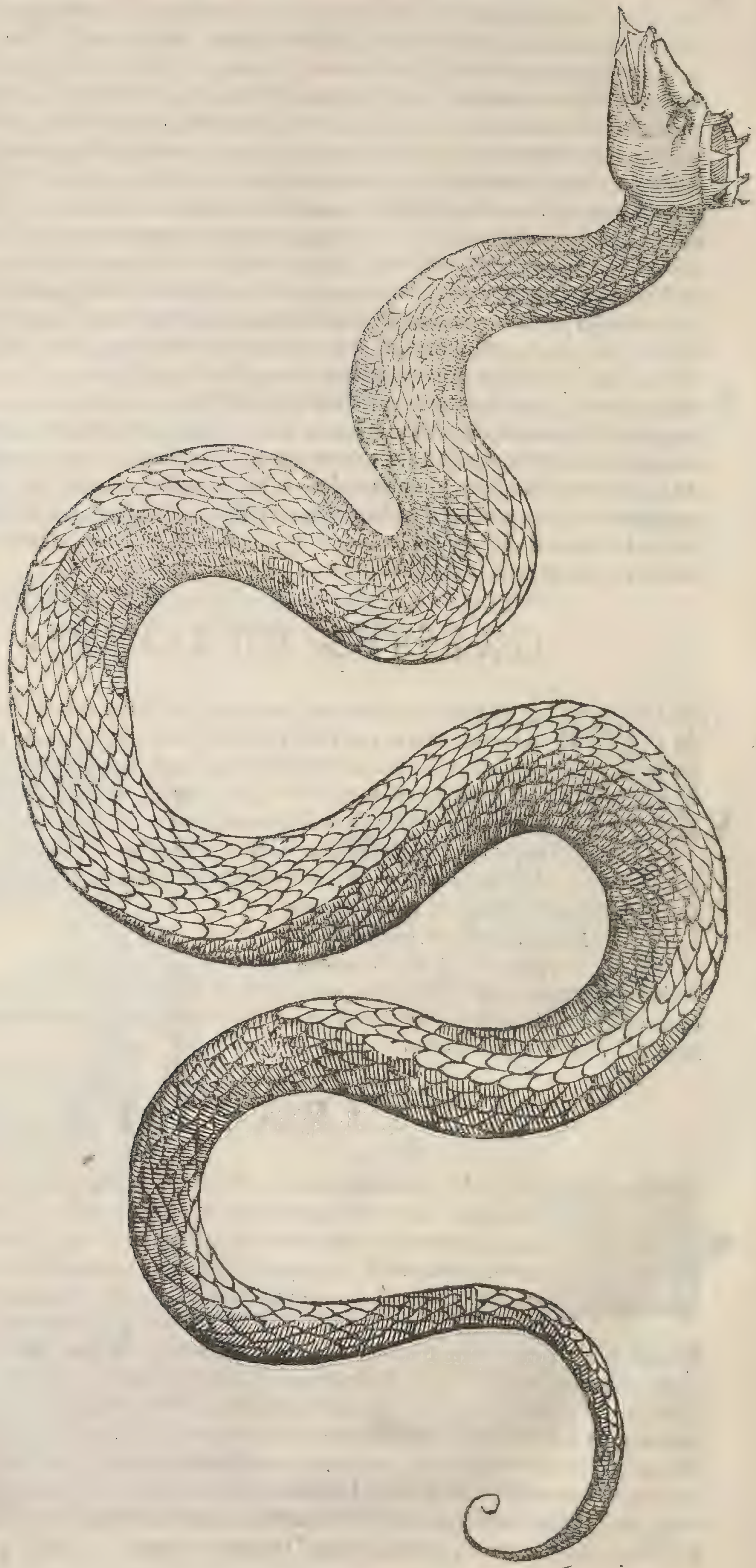
NVLLVM est animal, in hoc terrarum orbe, quòd Basiliscum odio plusquam vatiniano non insectetur, neq; aduersus ipsum præliari audeat; præter Mustelam, quæ esurutæ munita illum adoritur, atq; extra latebras, in quibus nidulatur, per tractum conterit: postea nisi mustela, debellato Basilisco, ruta denuò se reficeret, proculdubio, iuxta Lemnij sententiam, aeris ambientis contagione periret. Aelianus addit galli quoq; præsentiam Basilisco esse metui: immò canentem audiens gallum pauore concussus fugit, & paulò post moritur. Tradit etiam hanc antipathiam itinerantibus per Africam non esse incognitam: quandoquidem gallum itineris comitē secum deferunt, vt pestilens Basilisci virus arceant. Notum quidem est gallum, & præcipuè album à Leone formidari; idq; ob speciei contrarietatem contingere multi asseuerant. Verùm Albertus Magnus oppositæ fuit sententiæ; scripsit enim Leonem aspectu galli tanquam Basilisco similis perterrefieri: cum hoc animal cunctis Feris metum incutiat, & sibilo, vt notat Plinius, cæteros quoq; Dracones enecet.

D

Mustela Basiliscum superat.

Gallus timetur ab hoc serpēte.

Baſiliſcus, ſiue regulus Greuini.

A Sed aliud magis admirandum narrat Solinus; nimirum cæteras Feras ad Basilisci cadauer tanquam lethifero veneno redundans non accedere. Quocirca Pergameni, ex eodem Solino, reliquias huius animalis magna pecuniarum quantitate emerunt, vt in reticulo aureo ad Apollinis templum suspensę exercitium aranearum impedirent, atq; alites intrò volantes arcerent. In templo etiam Dianæ Basilisci corium olim fuisse suspensum referunt, qua de causa nulla hirundo intro volare audebat. Ideo domicilia pulvere huius animalis aspersa ab aranearum telis tuta esse testantur. Itaq; antipathiam huius Draconis, cum alijs Feris, & animantibus, nec non prauas huius bestiæ qualitates Georgius Pictorius, in Lerna Malorum, elegantissimè explicauit his versibus.

Basilisci cadauer in tēplis suspensū ad quid.

Rex est Serpentum Basiliscus, quem modò vincunt
Mustelæ insultus, sæuaq; bella Feræ:
Lernæum vermem Basiliscum fœda Cyrene
Producit cunctis maximè perniciem;
Et nasci ex ouo galli, si credere fas est
Decrepiti, in fimo, Sole nitente docent.
B *Sed quoniam olfactu lædit, visuq; Ferarum*
Omne genus, credas, nulla tenere bona.

GENERATIO.

MONIMENTIS mandauit Bartholomæus cognomento Anglicus, oua Aspidum parua, lurida, viscosa, fœtida, venenosa, simulq; filamentis quibusdam conglobata esse; quæ à rubeta, vel ab alio venenoso animali fota, vermem procreant, qui visu, & halitu primo fouentem, deinde cæteras etiam animantes extinguit. Oua Ibidum ab Aegyptijs passim frangi traduntur: proptereaquòd apud illos (referente Pierio) inualuit opinio Basiliscum ex ouo Ibidis aliquando emergere posse: cum hæc auis omniuora sit, & serpentum, necnon venenatorum animalium omne genus abliguriat. Prętерea Vulgus in tota Europa alia opinione imbutum est, vt ex ouo galli decrepiti Basi-C liscus prodeat. Cum Albertus scripserit ab ouo galli in letamine sepulto tandem Basiliscum prosilire, qui figura gallo prorsus est similis, præter caudam, quæ serpentem penitùs æmulatur; sed hoc fabulosum esse arbitramur. Solùm ponderandum est an fimi calore ab ouo gallinæ animal excludi posſit, quod negare nō audemus; quandoquidem experientia constat apud Aegyptios populos, oua in furnis temperato calefactis calore, breuissimo temporis spatio prolem dare: immò ex ouo in sinu mulieris delato tandem pullum emersisse intelleximus.

In lib. de rer. propr.

Hoc autem de ouo galli an commentitium sit, Lemnius pronunciare non audet; cum intellexerit duos annosos gallos in Ciuitate Zinzea, atq; in ambitu huius Insulæ, fustibus etiam percussos ab incubatu abigi minimè potuisse; sed quoniam ciues hanc conceperunt opinionem, ex tali ouo Basiliscum tandem erumpere, ouo contrito, gallum strangularunt. Hic autem duo inquirenda necessariò esse videntur. Primum est an gallus gallinaceus aliquando ouum enitatur, & deinde an ex illo Basiliscum excludat.

L. 4. de occult. rer. mirac.

Galli duo decrepiti ab incubatu oui abigi non potuerunt.

Quoad primum, gallus senio confectus, nempe circa septimum, nonum, vel ad sum-D mum, circa decimum quartum annum, pro maiori, vel minori virium imbecillitate, æstiuis mensibus, & exoriente canicula, ouum parere perhibetur, quod est formæ orbicularis, instar oui columbini, coloris flaui, seu liuidi, & versicoloris. Tacemus modò quòd à viris non plebeis nobis allatum fuit ouum prædictæ formæ, quod galli esse dicebatur; quo fracto, nihil nisi albumen cum pauca materia flauescente obseruabatur, & adhuc eius putamen in publico seruatur Musæo. Intelleximus autem in celeberrimo Musæo Ferantis Imperati Pharmacopolæ Neapolitani, ouum huius generis oblongum videri. Alij scriptum reliquerunt ouum galli testa carere, & pelle adeò dura esse tectum, vt fortissimis etiam ictibus resistat; quod planè fabulosum esse arbitramur.

Oui galli qualitates, & cōditiones.

Ouū galli in Musæo Imperati.

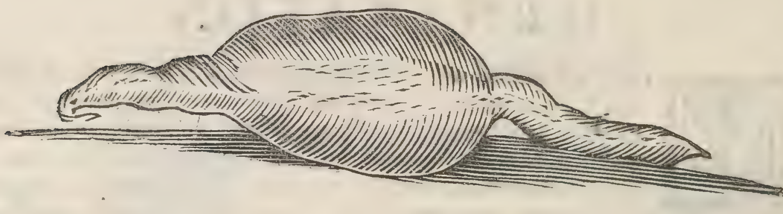
Possumus quidem adduci, vt credamus, gallum decrepitum, ouum ex semine putrefacto, vel ex humorum colluuie conflatum eniti, quod careat putamine, & tenui tantummo-

tummodo pelle tegatur, quale fuit illud natum Regij, anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo octauo, cuius genuinam iconem illinc ad nos detulit D. Antonius Mirandula Canonicus Regularis Sancti Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni, qui aliàs varijs etiam rebus exoticis hoc publicum Bononienſe Muſæum locupletauit; retulitq; diſrupta huius oui pelle, excrementum pituitoſum, veluti ſemen corruptũ intus fuiſſe obſeruatum. Quamobrem, in gratiam lectoris, iconem incidi curauimus, vnà cum alio ouo orbicularis formæ duro putamine munito, & pro ouo galli donato, quod à gallo fuiſſe editum nobis minimè perſuadere poſſumus, neq; iurantibus etiam crederemus: quandoquidem ouum integrum, & perfectum in matrice tantummodo producitur, qua galli carent; præterquamquòd id dogmatibus Philoſophorum, & Medicorum reluctaretur.

Ouum galli natum Regij anno 1628.

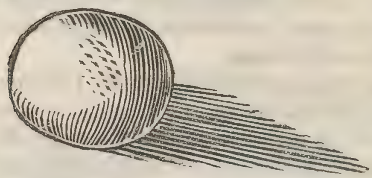
1 Ouum galli natum Regij anno 1628. cuius Iconem ad nos detulit D. Antonius Mirandula Canonicus Regularis S. Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni.

I

2 Ouum galli putatum, cuius putamen ſeruatur in Muſæo Illuſtriſs Senatus Bononienſis.

2

Quoad ſecundum, cum non ſit negandum, gallum in vltimo ſenio, quando non amplius congreditur, quid ouo ſimile ex putredine intus conglobata concipere; neceſſe etiam erit inueſtigare, an ex huiuſmodi materia ouo nuncupata, aliquod animal emergere poſſit. Lemnius in libro quarto de occultis rerum miraculis, putat ex hac materia, & ex calore galli fouentis virulentam inde beſtiam prodire poſſe, quam nomine Baſiliſci cognominant; cum alioquin Baſiliſcus ſit Serpentis, vel Draconis genus Africæ, & alijs Regionibus calidioribus familiare: immò ſuam roborat opinionem generatione vermium, qui in humanis inteſtinis ex putredine humorum, & beneficio caloris producuntur: præterquamquòd Curculiones, in tritico, & teredines in ligno, caloris, & ambientis aeris ope, animantur: pariter ex huiuſmodi galli ouo, aut vermis, aut animal alterius generis venenatum procreabitur.

Opinio Lẽmij circa generationem Baſiliſci.

Cæterùm, quoad ouum galli ſylueſtris, ex quo Encelius Baſiliſcum ſylueſtrem emergere tradebat, id credet, qui volet, nos enim volumus fidem apud ipſum manere: ſiquidem

A dem nemo tam disertus nobis persuadere poterit animalia ore concipere, vt ipse retulit, & ex ouis auium Dracones erumpere. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, tot opiniones circa naturam huius animalis ponderans, hanc historiam penitus fabulosam esse credidit, & præcipuè cum Dioscorides nihil de Basilisco proprio marte conscripserit; nam assertorum Authorem Erasistratum citauit. Et quando Hermes Basiliscum in fimo generari docuit, non de Basilisco Dracone (teste Alberto) sed de Elixire metalla transmutante verba fecit. Item, quoniam in antris subterraneis hoc animal ferè semper morari tradiderunt; multos, curiositatis gratia, illuc ingredientes, halitu huius bestiæ, perijsse retulerunt. Lemnius igitur iure optimo putat, id potius graueolentiæ, & fætori horum locorum, quam halitui alicuius animantis attribuendum esse: namq; in prædictis specubus, spiritu intercepto, homines suffocantur.

Li.6.c.vlt.

Opinio Diosc. circa Basiliscũ.

Itaq; ex hactenus enarratis, cuiq; coniectamus esse exploratissimum, neq; à gallo, ob defectum vteri, ouum perfectum procreari, neq; ex illo Basiliscum produci posse. Refert quidem Ioannes Baptista Porta, in Magia naturali, animal visu, & tactu nocens ex ouo fæcundæ gallinæ generari posse; dum quis fæcunda oua in scrobe plena Serpentum tabe, arsenico, alijsq; huius generis venenis, per aliquod temporis spatium, merserit. Sed cauendum esse admonet, ne qui hoc animal producere tentat, maximum in se pariat detrimentum. Huic tamen opinioni minimè assentimur.

Opinio Io. Bap. Portæ circa originem Basilisci.

NATVRA VENENI BASILISCI.

LITTERARIA Veterum monimenta personant, Basiliscum esse animal adeo exitiosum, vt intuitu, sibilo, halitu, & tandem tactu non solum homines, sed cæteras etiam animantes perimat. Quapropter Plinius naturam huius Draconis cum malignis moribus Catoblepæ penitus conuenire asseuerauit. Hinc viri non vulgariter eruditi Catoblepam à Basilisco haudquaquam discrepare tradiderunt.

Li.8.c.21.

Quoad visionem Basilisci attinet, diuulgauit Plinius, solo aspectu huius Feræ, homines, & cæteras animantes venenari: cum hæc intuens in aliquem, radio visionis, virus eiaculetur, & vitam adimat. Hinc Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, colligit historiam huius bestiæ prorsus esse fabulosam, quia non potest imaginari, quomodo factum sit, vt primi, qui hoc animal viderint, & obseruauerint, non perierint; & potissimum, cum, quoad molem corpoream, sit paruum, quod non eminus, sed cominus pro illius perfecta cognitione, & descriptione inspiciendum erat. Quamobrem Matthiolus hunc Draconem, ritu aliorum, morsu tantùm, non autem intuitu interimere arbitratus est. Immò magis, atq; magis suam stabiliuit sententiam; cum Erasistratus apud Dioscoridem, non veneni oculorum, sed morsus tantùm venenati meminerit.

Li.6.c.vlt.

Rationes Matthioli aduersus Basiliscũ.

Non est tamen negandum à spiritibus manantibus ab oculo venenati animalis malam impressionem in oculo hominis, vel alterius animantis non posse fieri: quandoquidem ex prauo aspectu, spiritus oculorum corrumpuntur, quibus infectis, cætera quoq; destruuntur, cum in corpore humano consensus vnus, & conspirantia sint omnia. Præterquamquòd meminimus in Historia quadrupedum digitatorum scripsisse, quamdam rubetæ speciem tanta redũdare malignitate, vt eam intuentis facies insigni pallore suffundatur. His addamus, quòd mulieres mensibus laborantes, spiritus habent inquinatos, & propterea, ex mente Aristotelis, in speculum intuentes, illud vitiant. Pariter infantes à quibusdam vetulis pertractati facilè in tabem incidunt, non solum ob fætentem oris halitum, qui in delicatos infantium pulmones penetrat, sed etiam ob inquinatos oculorum spiritus, qui in tenellis puerorum carnibus facillimè imprimuntur: idcircò non errauit Ficinus, quando promulgauit pueros à muliere annosa, aut mensibus laborante contrectatos infici posse. Hoc autem omnibus perspectissimum esse debet in ophthalmia: nam lippiens in aliquem sæpè intuens, eumdem morbũ ei communicat. Quare de hoc Ouidius iure sic canebat.

Intuitus oculorum aliquando nocuus.

Rubetæ maligna species.

Halitus, & intuitus vetularum perniciosus.

Cum

Cum spectant oculi lippum, læduntur & ipsi,
Multaq; corporibus transitione nocent.

Magna enim est vis oculorum, & spirituum excellentia, quæ alteri communicata, per totum corpus illicò disseminatur. Etenim Marsilius Ficinus in Commentarijs ad Symposium Platonis, de amatoria fascinatione verba faciens, prudenter scribebat sanguinem iuuenum clarum, subtilem, & calidum esse, consequenterq; visionis radios eiusdem naturæ procreare, qui ab oculis egredientes, & cõspecti hominis luminibus communicati, & reliquis humoribus permixti eumdem affectum, & effectum in conspecto procreant. Id clarè expressit Ouidius, canens.

Aspectus oculorum quid præstet.

Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Quapropter Apuleius ad rem hæc verba protulit. Doloris mei causa, & præsidium ex te proficiscuntur; isti enim oculi tui per meos oculos ad intima vsq; præcordia delapsi, penitioribus medullis communicarunt incendium. Id totum carminibus gallicis olim explicauit Greuinus, quæ latinè sic sonant.

Crudelis, quid fecisti? quid fecisti inimica?
An non humorem è tuis oculis exire vidi
Clarum, & igneum, subtilem, & suauem;
Qui eodem temporis momento vitam auferre mihi voluit?
Sanguinem habeo feruidum, & faciem pallidam,
Cor habeo incineratum, & corpus languidum;
Et perinde ac si malum esset contagiosum,
In me totum furorem suum relaxauit;
Et sicut clarus erat, ita miseri spiritus mei
Subitò, & facilè capti fuerunt;
Et sicut calidus erat, robur suum accendit,
Et quia subtilis erat, in cor meum ingressus est;
Hinc in vniuersum corpus.

Hoc igitur euitare incommodum docuit D. Lucia flos, & ornamentum virginitatis, quæ perpendens suæ virginitati, ob oculos periculum imminere, ad reprimendam insanam Tyranni libidinem, eos eruit, & ad Tyrannum, hoc dicto, misit. Scito nihil amplius in me superesse, quo à te iniuriam mihi timeã. Iuxta illud Euangelij. *Si oculus scandalizat te, crue eum, & proijce abs te.* Vnde colligere potest lector, ab oculis etiam veneficam vim prodire posse. Reliquum est, vt ad halitum huius animalis ponderandum accedamus, qui lethifero vapore aerem ambientem inquinare dicitur, & ex Rudio, pleraq; animantium genera interficit. Neq; hoc recedit à veritate; confirmant enim assertum illi Dracones, quorum Aristoteles in libro de proprietatibus elementorum meminit, qui aerem ambientem venenoso halitu ita inficiebant, vt itinerantes per vicina loca interirent. In confirmationem addamus, quòd Natio Thebiorum pestilenti halitu fuit notissima, quo non solum interimendi animantes vim possidebat, verùm quoq; eorum præsentia satis summoperè nocua esse ferebatur.

L. 2. de Venen. c. 20.

Natio Thebiorũ qualis.

Præterea sibilum huius Draconis animantes necantem admirari non debemus: siquidem narrat Lemnius, quod veluti lupus obuijs vocem adimit, & vaporis cõtagione raucedinem affert; ita Basiliscus sibilans, flatu oris emisso, tanquam acuto iaculo, remotiores quoq; bestias ferit. Ideo Lucanus ad rem canebat.

Li. 4. de occult. rer. mir.

L. 9. Pharsal.

Sibilaq; effundens cunctas terrentia pestes,
Ante venena nocens latè sibi submouet omne
Vulgus, & in vacua regnat Basiliscus arena.

Cum Basiliscus intuitu, halitu, & sibilo cætera animantia necare dicatur; nonnulli in hanc venerunt sententiam, huius Feræ venenum in capite tantummodo residere: cum tamen Priscorum assertis constet, totum Basilisci corpus veneno redundare: nam, ex Andromacho, quæcumq; bestia portionem illius cadaueris gustauerit, repentinum incurit interitum. Qua de causa nulla reptilia, neq; etiam alites ad huiusmodi cadauer, siue ad hominem tali veneno necatum accedere audent, canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Venenum Basilisci vbi.

Nullæ etiam volucres, quæ fœda cadauera pascunt,
Sic occisum hominem tangunt, vt vultur, & omnes

Huic

A *Huic similes aliæ, pluuiæ quoq; nuncius auis*
Coruus, nec quæcumq; feræ per deuia lustra
Degunt, è tali capiunt sibi pabula carne.
Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
Atq; propinquantes penetrant non segniter artus:
Sin cogente fame veniens approximet ales,
Tristia fata refert, certamq; ex aere mortem

Prædictis addit Galenus, in libro de Theriaca ad Pisonem, hoc animal esse adeo perniciosum, vt nullum reptilium genus cauernas specubus Basilisci proximas fabricet: cum eius antra (teste Rudio) facilè dignoscantur; quoniam herbæ vbiq; sponte crescentes, circa specus orificium, corruptæ, atq; aridæ semper conspiciuntur. Auicennas quoq; huius proprietatis haudquaquam ignarus fuit, dum narrat hoc Draconis genus eminus, virga leuiter contactum, venenato vapore secus baculum, vel virgam ad manum vsq; tangentis penetrante hominem extinguere: quamobrem Lucanus mortem Mauri militis hasta Basiliscum transfigentis talem fuisse memorat his versibus.

L. 2. de venen. c. 5.

Venenum Basilisci penetrat.

B *Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Mauri*
Transactus? velox currit per tela venenum,
Inuaditq; manum.

SIGNA VENENI BASILISCI.

HOC cunctis ab ouo ad mala vsq; compertum esse debet, scilicet nulla signa ab illis authoribus proposita fuisse, qui Basiliscum visu, sibilo, & halitu perniciosissimũ animal constituerunt: cum, ex mente Auicennæ, pereat etiam qui cadaueri appropinquat; ideoq; cum repentinum interitum hæc bestia afferat, Ætius, & signa, & remedia veneni in medium afferre superfluum esse existimauit. Illi autem authores, qui Basiliscum speciem Draconis Africæ non tanta præditum malificentia iudicarunt, quantam cæteri prædicarunt, varia symptomata morsus huius Feræ assignarunt. In primis Isidorus regulos, sicuti scorpiones arentia quæq; sectari scripsit, & postquàm ad aquas venerint, & aliquem momorderint, ipsum hydrophobum, & lymphaticum reddunt. Iorach verò intuitu quoq; Basilisci hominem hydrope corripi testatus est.

Animal perniciosissimum.

C Itaq; tria præcipua erunt symptomata, quæ morsum huius animantis concomitantur: primum est inflammatio totius corporis, quæ à violento calore per omnes venas, & arterias disseminato emergit, indeq; citam putredinem contrahit. Secundum symptoma assignat Erasistratus apud Dioscoridem, nempè vulnus morsu Basilisci inflictum illicò flauum reddi: quemadmodum in morsu etiam aliarum Ferarum quandoq; contingere solet: id autem inde oritur, quoniam sanguis tenuior redditus, atq; putrescens in bilem facillimè transmutatur. Tertium symptoma, authore Aetio, est defluuium pilorum, quod contingit ob quamdam veneni portionem, quæ malitia sua radices pilorum exedit. Nicander quoq; nonnullorum meminit symptomatum huius morsus, dum cecinit.

Primũ symptoma.

Li. 6. c. 55.

Secundum symptoma.

Tertium symptoma.

D *Quod ferit hic multo corpus succenditur igne,*
A membris resoluta suis caro defluit, & fit
Lurida, & obscuro nigrescit opaca colore.

Non defuerunt tandem authores, qui scriptum reliquerunt, venenum Basilisci à veneno Cerastis non esse admodum dissimile; quocirca eadem quoq; præsidia commendarunt.

PRÆ-

E

PRÆSIDIA VENENI BASILISCI.

Vsus speculorum in venatione Basilisci.

Remedia Erasistrati.

CVM abierit in ora vulgi, veneficam Basilisci vim in oculis potissimùm residere, multi authores tradiderunt, & præcipuè Dinothus in Aduersarijs, homines speculis munitos in solitudines ingredi, vt virus huius Draconis per speculũ in authorẽ reflectatur, & subinde pereat. Hoc autem nugamentum esse opinamur; quandoquidem venenum cum sit naturæ Basilisci conforme, in authorem etiam reciprocatum, nullum ei afferret detrimentum. Erasistratus igitur apud Dioscoridem, qui naturam huius Draconis ab aliorum moribus non valdè discrepantem esse putauit, drachmam castorei, & succum papaueris, ad tale virus profligandum præscripsit. Quibus verbis nixus fortè Auicennas hæc verba protulit: si venenum Basilisci curationem expostulat, proculdubio castoreum, & papauer conueniunt.

F

Li.8.c.21.

Li.1.Exotic.c.44.

Animal Basilisco consimile.

Li.7.Phyt.c.11.

L.3. de venen.c.vlt.

Actuarius autem admonet dandam esse operam, vt, prius quàm itinerantes in solitudinem ab huiusmodi bestijs frequentatam ingrediantur, medicamentis, & antidotis vtantur, quæ veneficam vim exterminare possint. Plinius, cum prius scripserit Basiliscum mustela impugnari, eius cinerem aduersus venenum huius Feræ extollit. Immo addit mustelis in antra Basiliscorum immissis, eos perire, quæ antra ab herbis circa orificium arefactis cognoscuntur. Hoc autem non omnino fabulosum esse opinamur: quandoquidem inter nuperos authores Carolus Clusius vir fide dignus memorans lignum colubrinum aduersus venenum, & præcipuè contra ictus Serpentum commendatum scripsit, in Zeilam insula versari quoddam Serpentis genus coronatum, seu eleganti diademate insignitũ, & maximè noxiũ, quod Lusitani *Cobras de capelo* vocitant; nos regulum diceremus; & ibi quoq; genus animalis magnitudine Viuerræ, seu Mustelæ prædicto Draconi inimicissimum diuagari. Id autem non prius cum regulo præliatur, quàm radicem ligni colubrini illic frequentem comederit. Immò incolæ, hac obseruatione, virtutem ligni colubrini aduersus venena compererunt. Addunt alij G gallum veneno Basilisci reluctari: idque inde cognitum esse tradit Porta, quoniam hæc Fera aspectum, & vocem galli pertimescat. Amplius idem author contemplans plantas, quarum summitas cristam æmulatur, veluti horminum, has ad extinguendum virus cristati Draconis, & potissimum Basilisci valere opinatus est. Deniq; Rudius, in expugnando Basilisci veneno, proponit medicamina, quæ aliàs ictibus aspidum vtilia prædicauit.

ALLEGORICA, ET MORALIA.

Basiliscus assimilatur Antichristo.

Cap.41.

Lib. 2. ad Thessalon. cap.2.

CVM in sacris litteris Basiliscus aliquando pro Antichristo, quem Iudæi pro Messia sunt suscepturi, quandoq; pro Dæmone, & pro quocumq; peccante allegoricè intelligatur. Attamen nõ erit ab re Feram hanc Antichristo assimilare. Etenim Basiliscus macula quadam candida, tanquam Draconum Rex coronatur, intuitu, & sibilo cæteras H necat animantes, plantas circumiacentes halitu destruit, & exsiccat, erectus incedit, aquas venenat, & tandem à sola mustela debellatur. Pari ratione Antichristus tanquam Rex inter omnes criminosos principatum occupabit. Iuxta illud Iob. *Ipse est Rex super omnes filios superbiæ.* Cæteros Serpentes, nempe alios peccantes sibilo prauæ doctrinæ, & toruo comminationis intuitu interficiet, dum illos à vera Christi fide segregabit. Plantas halitu exsiccabit, eius asseclas fructu boni operis denudans. Erectus incedet, quoniam neglecto hominum fætu, diuinum partum sibi arrogabit; & tandem aquas venenabit, dum, praua expositione, sensum sacræ paginæ corrumpet. Verùm ex altera parte Mustela nimirùm Christus tantùm Draconem exterminabit: etenim, iuxta sententiam Apostoli, cum proprio spiritu expugnabit, dùm,

cun-

A cunctis videntibus præcipitabitur. Ad rem, infrascripta leguntur carmina, quæ non solum Antichristi, sed etiam eius præcursorum naturam explanat.

Qui sic defraudant fidei pia dogmata nostræ,
Tunc Antichristo praui a castra locant:
Thesaurosq́; parant, quibus insatiabilis error
Ad se prauorum pectora victa trahat.
Conuolitant multi Antichristi signa ferentes,
Qui tentent sacram contaminare fidem.
Abducet fatuos funesta pecunia multos,
Quos Antichristi libera dona trahent.
Adq́; ministerium plures mercabitur ille
Tam fædum nummis, fraudibus, atq́; malis.
Sed non durabit longæuo tempore classis
Illa, sed in tumidis fluctibus acta ruet.

Deinde Basiliscus, vt habetur in Psalmo nonagesimo, Diabolum designat, qui Basilisci æmulus halitu tentamentorum corda hominum venenat. Verumtamen homo mustela factus, dum maiestatis suæ vexilla cunctis subministrat, facile tanti Basilisci arrogantiam debellat. Insuper ille, in quem omnia confluxerunt flagitia, à natura Basilisci non est segregandus; quandoquidem hic oculis inuidiæ intuens, & sibilo propudiosi dedecoris, in alienam debacchans famam, cunctis exitio esse solet. Item mulier venalem formam passim exhibens, Basilisci naturam æmulatur, dum castos adolescentes, vnico intuitu, in luxuriam soluens enecat. Quocirca sola mustela esu rutæ munita, nempè vir amarore pænitentiæ armatus meretricium Basiliscum superare, & exterminare poterit. Iuxta illud Hieremiæ. *Statue tibi speculam, pone tibi amaritudinem, dirige pedes tuos in viam rectam.* Verùm quamuis Basiliscus viuens venenorum omnium sentina esse feratur: nihilominus eius cadauer combustum, amissa venenata facultate, operibus chymicis, necnon metallorum transmutationibus vtilissimum prædicant. Ideo si peccans vocabatur Basiliscus, is in vnda lethalium criminum viuens, cunctis detrimento esse potest; at si pænitentia ductus, fiat mundi cadauer, & ad vitam æternorum bonorum animum dirigat, cunctis maximo erit emolumento. Hoc manifestarium euasit in Paulo Apostolo, qui scribens ad Galatas; hæc verba protulit. *Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Christus.* quoniam euasit vtilissimus, dum prædicationibus peccantem à consuetudine ad melioris vitæ rationes reducebat. Quamobrem veritatem assecutus est Psalmographus canens. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Basiliscus quoq; rectus incedens iure optimo comparatur ad illos, qui fulgore suæ fortunæ, insolenter gloriantur: nam horum animo ita magnus accreuit tumor, vt alios ignobiles, & inscios esse prædicent. Idcirco cum nulla in illis sit propensa in viros litteratos beneuolentia, melioris litteraturæ studia in dies collabuntur. Iuxta illud.

Basiliscus cõparatur Diabolo & vicissim.

Comparantur peccantes, & meretrices Basilisco.

Cap. 21.

Cap. 2.

Superbi arrogantia.

Nobilibus pudor est doctos versare libellos:
Heu laceris Pallas mæret vbiq; comis.
Gloria nulla datur, studiosis præmia nulla;
Incassum studij perditur vsq; labor.

Neq; Tyrannus hanc Basilisci similitudinem effugere potest: quandoquidem ritu eiusdem animalis, solo oculorum coniectu, nonnullos ad laqueum adigit. Hoc non fuit ignotum Baptistæ Mantuano, qui de Sancto Blasio canens, hæc habet.

Tyrannus potest appellari Basiliscus.

D *Maximilianus enim tanta impietate per orbem*
Sæuijt, vt sicut visu Basiliscus acuto,
Ore truci, nutuq́; homines extinguere posset.

Postremò omnibus in confesso esse debet, quòd Basiliscus in sacris paginis, nil nisi detrimentum, & iacturam significat: quamobrem Isaias, in hoc sensu hæc scribebat. *Oua aspidis rumpunt, & telas araneorum texunt, qui comederit de ouis eius morietur, & quod fractum erit, erumpet in regulum.* Rursus, in eodem significatu, legitur hæc sententia in Prouerbijs. *Vinum veluti Serpens mordebit, & veluti regulus dolore afficiet.* Quandoquidem vinum immoderatè haustum, cunctis semper perniciosum, & funestum est futurum.

Cap. 59.

Prouerb. 23.

MIRACVLA.

SI res admirabiles de Basilisco patratas audire desideramus, confugiendum erit ad Scriptores Actionum Sanctorum Patrum, apud quos legimus, quòd vir quidam iustus per Eremum ad fontem proficiscens, Basiliscum conspicatus est, & confestim, eleuatis in cœlum oculis exclamauit; ò Deus omnipotens, aut mihi, aut isti de vita decedendum est, & illicò Fera supra naturæ ordinem extincta est. Pariter legitur apud Surium, quòd Sanctus Ioannes Abbas in Pago Tornodorensi monasterium ædificabat, quod Reumaus nuncupatur, sed Monachos aquarum inopia laborantes obseruans, fortuitò puteum immani profunditate altũ reperit, in quo funestus Basiliscus delitescebat. Quamobrem Sanctus pia precatione Deum omnipotentem verum miraculorum patratorem adiuit: sicq; Dracone perempto, aquam ita potabilem reddidit, vt deinceps multi monachi, miraculi, & pietatis ergo, nec non multi ægrotantes, caussa valetudinis, hauserint.

Miraculũ Sancti Ioãnis Abbatis.

Contarenus, in libro Antiquitatum Romanarum, ab Honorio primo Pontifice maximo templum ædificatum, & Diuæ Luciæ consecratum fuisse tradidit. Verùm iuxta hanc sacram ædem in loco concamerato, vt annotat Sigonius, Basiliscus exitiale Draconis genus stabulabat, cuius halitu Roma, magna lue, diù affecta fuit. At Leo Quartus Pontifex Romanus, tacitis prius in templo precibus Deo omnipotenti allegatis, bestiam veneficam supra vim naturæ extinxit.

Basiliscus Romæ extinctus à Leone IV.

HIEROGLYPHICA.

AEGYPTII Sacerdotes perniciem aliquam ex optimis dimanantem consilijs graphicè expressuri, simulacro Ibidis, & Basilisci vtebantur: quandoquidem vtilitatem immensam ex hac aue salutifera Serpentes vorante percipiebant; sed ex ouo huius alitis Basiliscum perniciosissimum animal interdum nasci arbitrabantur. Denuò cum relatum sit Basiliscum sine morsu animalia perimere, Aegyptij hinc alterius Hieroglyphici argumentum desumpserunt: siquidem significaturi hominem à calumniatoribus malè affectum, & lethalibus delationibus afflictatum, iconem Basilisci palam repræsentabant: quoniam non alio simulacro calumniantes melius exprimi posse crediderunt: cum hi clanculum auribus Principum insusurrent, & absq; vllo morsu palam infixo, homines venenent: quemadmodum Basiliscus solo aspectu animalia occidere fertur.

Hieroglyphicum perniciei dimanantis ab optimo consilio.

Hieroglyphicum hominis calamitatibus affecti.

Deniq; Ægyptij sacerdotes æternitatem indicaturi, Basiliscum etiam figurabant: quoniam hanc Feram nullis consauciari modis, nullaq; ratione exanimari posse existimarunt: cum ei tantam inesse vim asseuerarent, qua non animantia modò, aspectu, extinguere, sed vegetantia quoq; exsiccare posset.

PHRENOSCHEMATA.

IOANNES Baptista Pittonus egregius Pictor Vicentinus exhibet phrenoschema Simeonis Thonni Decani Tridenti; in quo effigiatur Basiliscus in speculum intuens, cum Dicto. IN AVTHOREM. Hoc enim Insigni exprimitur homo in alios perditus, & malorum author, qui tandem omnium malorum, & necis causam in semetipsum machinatur. Subscripsit igitur carmina Italica huius tenoris.

Il Basilisco, che priua, e diuide
Ciascun di vita, in cui la vista gira,
Mentre sua imago entro lo specchio mira,

Se stes-

A *Se stesso, autor de l'altrui morte, uccide.*
Così non sempre à l'empio volgo arride
Fortuna ria, che contra à buon s'adira,
Di cui maluagio à l'altrui danno aspira,
Ma lui co i propri stral fere, e conquide.
E quiui con giustissima ragione,
Sì come dir si suole, à tempo, e luoco
Ritorna il male, in cui ne fù cagione.
Felice l'huomo è quel, ch'i dico, e poco,
Chi d'amor è innocente, e paragone:
E tien le pompe, e le ricchezze à gioco.

Alius vir eruditionem habens non vulgarem, vt innueret venustatem cuiuscumq; mulieris tutò conspici posse, dummodò illius oculi diligenter non obseruentur. Effigiauit Basiliscum intuitu enecantem, cum hoc Dicto italico. PVR CHE GLI OCCHI NON MIRI. Hoc autem argumentum fortè transcripsit, à Petrarcha, qui infrascriptis versibus italicis, de alio animali verba faciens, canebat hunc in modum.

Pulchritudo mulieris quomodo tutò conspici possit.

B *Ne l'estremo occidente*
Vna fera è soaue, e queta tanto,
Che nulla più; ma pianto,
E doglia, e morte dentro à gl'occhi porta,
Molto conuiene accorta
Esser qual vista mai ver lei si giri,
Pur che gli occhi non miri,
L'altro puossi veder sicuramente.

Hæc autem sententia veritati consona esse videtur, quoniam oculus est naturæ diaphanæ, & solaris, nec non spiritibus redundans, qui facillimè per aliam partem sibi similem penetrare possunt. Huc respexit poeta, quando cecinit.

Aspicias oculos tremulo fulgore micantes,
Vt sol in liquida sæpe refulget aqua.

Perciuallus quoque vir non vulgaris doctrinæ, in suo Insignium libro, meminit cuiusdam ingeniosi iuuenis, qui phrenoschema huius conditionis comperit. Delineauit C Basilisci iconem, cum Dicto italico, E DA GL'OCCHI, E DAL CANTO. Etenim, cum natura Basilisci sit talis, vt aspectu, & sibilo animantia exanimet: voluit fortè indicare vitandas esse illas mulieres Basilisci naturam participantes, quæ non modò aspectu, verum quoq; blanditijs verborum hominibus insidiantur.

Basiliscus intuitu, & sibilo necare dicitur.

SIMVLACRA.

IN tanta Religione, apud Ægyptios, Basiliscus olim fuit habitus, vt ex auro dedicaretur. Caput illi accipitrinum addebant, oculosq; eo concinnabant artificio, vt ad libitum claudi, & recludi possent. Itaq; hoc simulacrum aliquando oculis adapertis præferebant; & tunc vniuersa Aegyptus immensa perfundebatur lætitia, perinde ac si ab oculis diuinis inspiceretur. At quando hoc simulacrū, clausis oculis, in medium D afferrebant; illicò cuncti mærore non vulgari afficiebantur, & existimantes sibimet ipsis Deos vehementer esse infensos; in obscura penetralia se recipiebant; vt attentius rationem meditarentur, qua Deos in iram effusos mitigare possent. Hoc autem simulacrum in tabula Bembea ita habetur: propterea quod ipsi Iouem, authore Plutarcho, spiritum esse dicebant, & nulli animalium vehementiorem spiritum, quàm Basilisco, consequenterq; nulli simulacro magis, quàm huic diuinitatis symbolum attribuebant.

Simulacrū Basilisci apud Ægyptios quale.

Ex altera parte Ripa, ad exhibendum Calumniæ simulacrum, vsus est figura mulieris cum face, & Basilisco. Hoc enim animal eminus venenat: quemadmodum calumniator, euaginato linguæ gladio, procul etiam lacerat. Rursus idem author in Simulacro Maleuolentiæ, quæ voluptatem ex alterius damno sine emolumento percipit, delineauit Anum turpem, passis capillis, cum Basilisco. Cum maleuolentia, instar Basi-

In prima par. Icon. Calumniæ simulacrū. Maleuolentiæ icon.

 lisci,

lisci, solo venenato aspectu homines contaminet. Item apud eumdem Ripam in simulacro Contagionis, licet intueri iuuenem extenuatum, & pallidum, cum ramo nucis, & Basilisco; quoniam hæc bestia, inter cæteras, visum, sibilum, & halitum contagiosum habet. Præterquamquòd cæteræ animantes ad cadauer Basilisci, tanquam cadauer animalis contagio extincti minime accedant.

Contagionis figura.

Postremò Ripa, ad demonstrandam ætatem in genere, pinxit mulierem clamyde versicolore indutam, cum simulacro Solis, & Lunæ, & figura Basilisci iuxta latus: cum icon huius Draconis apud Ægyptios æui æterni esset hieroglyphicum; namq; cũ hoc animal immortale iudicarent, eius etiam imaginem ex auro fabrefactam supra Deorum caput collocabant.

Simulacrũ ætatis.

V S V S.

NVLLVM adeò exitiosum, & miserabile rerum omnium parens natura procreauit, quod aliquam saltem licet minimam boni portionem in se non contineat. Et si poeta canebat.

Nil prodest quod non lædere possit idem.

Nos vicissim possumus asseuerare nil lædere, quod aliqua ex parte prodesse nequeat. Idcirco Magi, referente Plinio, sanguinem Basilisci, Saturni sanguinem appellantes, picis modo cohærentem, & colore cinnabarino clariorem miris laudibus celebrabant, & pro amuleto ad veneficia, & pro remedio aduersus diuturnas affectiones prædicabant.

Amuletum ad veneficia.

DE DRACONE PYTHIO.

Cap. III.

ÆQVIVOCA.

VT à facilioribus ad difficiliora, & à notioribus ad ignotiora via mens semper sternamus: in hoc etiam capite de Dracone pedibus carente, tanquam notiori differemus, vt deinceps de ignotioribus, qui pedes, & alas habent, verba faciemus. Ad euitandam igitur ambiguitatem, aduertendum est, quòd vocabulum (Python) quo Draco hic designatur, pro nomine proprio virorum, locorum, & vrbium vsurpatur. Memoratur in primis à Plutarcho Python Aeneates, qui vnà cum Heraclide, occiso Cotye Rege, Traciam liberauit. Recitat etiam Aelianus, quòd Alexander dexteritatem Ptolemei habebat suspectam; Arij vero turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum studium timebat. Python etiam, ex Athenæo, fuit Orator Byzantinus corporis obesitate insignis, qui, orta aliquando inter Byzantios seditione, his verbis, ciues ad pacem hortatus esse fertur. Videte ò ciues meum corpus obesum, sed vxorem habeo multò me crassiorem, & quando concordes sumus, quiuis grabatus nos excipit: at vbi dissidemus, nec domus quidem tota nos capere potest.

Pythonomen virorum.

Li. 12. Dypnosoph. c. 28.

Python orator Bizantinus.

Præterea hoc nomen locis, etiam conuenit: siquidem legitur apud Ammonium. πύθων: ἡ, ὁ τόπος, nimirum locus, & πύθων, ὁ ὁ δράκων. Itaq; πύθων, καὶ πυθώ, ἡ vrbs est Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini sacra, nomen à πυθέσθαι sortita, διὰ τὸν ἐκεῖ τοξευθέντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ σαπέντα δράκοντα, vt Eustathius tradit. Qui accuratius populorũ indagant origines, scripserunt Delphi fuisse filium Pythin: propterea locum hunc varijs nominibus nuncupatum fuisse retulerunt: cum modò à patre modò à filio nomen sortiatur. Huius etiam loci meminit Galenus, quando agens de bonitate aquarum, monuit in Pytho tam hybernis, quàm æstiuis temporibus, puteos esse aqua redundantes.

Python nomen locorum.

Insuper Python vocabatur Dæmonium, cuius afflatu futura prædicebant Ideo apud Hesy-

Python Dæmonis nomen.

A Heſychium legitur πύτων ὁ ἐγγαστρίμυθος, vel ἐγγαστρίμαντις: quamobrem Plutarchus ſcripſit, ſua ætate, πυθῶνας vocatos fuiſſe τὰς ἐγγαστριμύθους, & Turnebus Genios è ventre hariolantes Pythones appellatos interpretatur. Immò in Actis Apoſtolorum fit mentio cuiuſdam ancillæ, quæ ſpiritu Pythonis agitata magnum diuinando faciebat quæſtum. Et libro primo Regum, Saul hoſtium caſtra conſpicatus, & timore vexatus Dominum cõſuluiſſe dicitur; cumq; nec per ſomnia, nec per Sacerdotes, nec per Prophetas ei reſponderet, iuſſit ſeruis ſuis, vt inquirerent mulierem habentem Pythonem, qui monuerunt talem Pythoniſſam in Endor habitare: ad hanc igitur Rex mutato habitu acceſſit, vt cantionibus animam Samuelis euocaret. Quamuis nonnulli ſint, qui aſſeruerint non animam Samuelis, ſed eius imaginem Pythoniſſæ fuiſſe obiectam. Cæterum alij, permittente Deo, veram fuiſſe animam ſtatuerunt; vt ex aſſeueratione calamitatis, quæ toties Sauli prædicta fuerat, acrius cruciaretur. Alioquin in Deuteronomio, Deus Optimus Maximus homines Pythonem conſulentes abominatur.

Cap. 16.
Cap. 28.
Pythoniſſa, quæ fuerit.
Cap. 18.

Denique Python dicitur eſſe illud cæleſte ſydus, quod Higynus inter duas Arctos, nempè Vrſas delineauit. De flexuoſa huius Draconis ſpira Vrſis adhærente Aratus in B Phenomenis ſic cecinit.

Python cõſtellatio.

> Τὰς δὲ δὶ ἀμφοτέρας οἵη ποταμοῖο ἀπορρὼξ
> Εἰλεῖται μεγα θαῦμα, δράκων περὶ τ' ἀμφὶ τ' ἑαγώς.

Senſus autem horum verſuum ſic reddi poteſt.

> *Vrſarum in medio, ſinuoſi fluminis inſtar,*
> *Curuatur longa immortalis ſpira Draconis,*

Verùm huius Draconis ſitus non longè eſt petendus: cum Virgilius in Georgicis polum Arcticum deſcribens, pereleganter illum nobis inſinuet hunc in modum.

Lib. 1.

> *Hic vertex nobis ſemper ſublimis, at illum*
> *Sub pedibus Stygx atra videt, maneſq; profundi.*
> *Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis*
> *Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos,*
> *Arctos Oceani metuentes æquore tingi.*

Modò, vt redeamus vnde digreſſi ſumus, Theon in Aratum diuulgauit hunc anguem ambas amplexantem Vrſas, Draconem olim à Cadmo interfectum, & ſecundùm ple- C roſq; Pythonem ab Apolline iaculis confixum repræſentare.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

PYTHON, vt refert Calepinus, iuxta genus maſculinum, & fæmininum inflecti poteſt: nam citat Tibullum, cui Delphica Python cognominatur. Poeta enim ſic canit.

> *Delos vbi nunc, Phœbe, tua eſt, vbi Delphica Python?*

Quamobrem ambigendum eſt, an Tibullus Draconem, an verò Sacerdotiſſam Apollinis in Tripode reſponſa reddentem intellexerit. Vorant ergo Latini Pythonem hunc Draconem Græcos imitati, quibus πύθων nominatur, à verbo græco πύθω putrefacio; quoniam hæc Fera ex putredine terræ, poſt diluuium Deucalionis orta eſſe perhibetur. Præterea Suidas hunc Draconem Delphinem etiam fuiſſe nuncupatum teſtificatur, cui poſtea Apollonius in Argonauticis ad- D ſtipulatur. Hocque nomen ſortitum tradunt, teſte Celio, quia Delphicum cuſtodiret Oraculum. Scribebat enim Suidas in Pytho; quòd Phocis Regio eſt Græciæ, quam vrbs Delphi cognominata nobilitat: quandoquidem in ea Vrbe ſumptuoſum Apollinis templum Python nuncupatum viſitur, in quo Tripus æneus eſt collocatus. Additque templum hoc Delphi etiam nominari: propterea quòd Delphinem Draconem ibi compertum Apollo confecerit, ſed deinceps, cum ibi Draco computruerit, Python fuit appellatum: aut etiam à perconctando, quod Græcè ſonat πυθέσθαι; cum nemo illuc, niſi Oraculum interrogandi gratia accederet. Quare impoſterum ciuitas illa non ſolùm Delphis, ſed etiam Pytho à finitimis fuit cognominata. Id totum confirmat Homerus de Phocenſium delectu.

Etymologia.
L. 2. Argõ.
Python cur Delphica dicatur.
Vbi Pythõ confectus fuerit.

DESCRIPTIO.

Magnitudo. PYTHON Draco fuisse traditur, os triplici dentium ordine armatum habens, oculis magnis, & acuti visus, cũ magnis palearibus sub mento instar barbæ pendentibus, flauo rutilantibus colore. Deinde tam immensæ fuit molis, vt Poetæ maximum, & tumidum appellauerint.

Strauimus innumeris tumidum Pythona sagittis.

Longitudo. Longitudinis quoq; fuit admirandæ; nam humi stratus amplum soli spatium occupabat; vt innuit Pamphilius canens.

Sanguinolentus erat spatiosa in iugera Python
Porrectus.

Color. Ratione coloris aliquando viridis interdum cæruleus fuit appellatus, nec præter rationem, cum hi colores in alijs plerisq; Draconibus obseruentur. Statius sic canit.

Li. 1. Theb. *Te viridis Python, Thebanaq; mater ouantem*
Horruit.

Et Claudianus cyanei coloris esse prædicat, dum inquit.

Cæruleus tali prostratus Apolline Python.

Figurant etiam hoc animal duris, fulgentibus, & eminentibus squamis tectum, veluti Baptista Mantuanus promulgauit, canens.

Grandibus horrentem squamis, & tergore durum
Cæruleo Pythona.

Hoc igitur in loco iconem Draconis non alati à Greuino delineati exhibemus; cum hæc pictura, ad nonnullorum mentem, Pythonem graphicè repræsentet.

GENERATIO.

Animalia ex putri. POETÆ hunc Draconem post diluuium Deucalionis genitum fuisse tradiderunt: quapropter, cum hoc tempus antiquitatem redoleat, hanc bestiam aliquando veterem, & quandoq; Deucalioneam cognominarunt.

Et vidisse tuis veterem Pythona sagittis.

Et rursus.

Li. 15. Metam. *Cum caput obscuro tollens de gurgite Serpens*
Deucalionæo maior Pythone.

Neque talis generatio alicui admiranda videri debet: quandoquidem, iuxta Textoris sententiam, veluti ex bobus mortuis, & putrescentibus apes, ex equis fuci, & ex asino crabrones procreantur; ita quoque ex humanis cadaueribus Serpentes generantur. Meminimus aliàs ad mentem Ouidij tradidisse.

Sunt quæ cum clauso putrefacta est spina sepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.

His accedit ex Macrobio, quòd mures in Aegypto ex terra, & imbre resultant, & in alijs locis ranæ quoque, & angues eadem ratione gignuntur. Tandem ex fimetis copiosum imbrem colligentibus, teste Plinio, multi Serpentes ortũ ducere solent. Alioquin credendum est, si datur, ritu aliorum congredi, atq; hoc modo prolem propagari arbitramur. Nam tempore congressus, Draconum, & Serpentum genera colligunt se se in vnum caput, vt superius fusè, literq; enucleauimus. Finxerunt postea hunc Draconem Phœbeis iaculis lethaliter affectum tandem concidisse, id innuit Claudianus his versibus. *(Ranæ ex putri vbi.)*

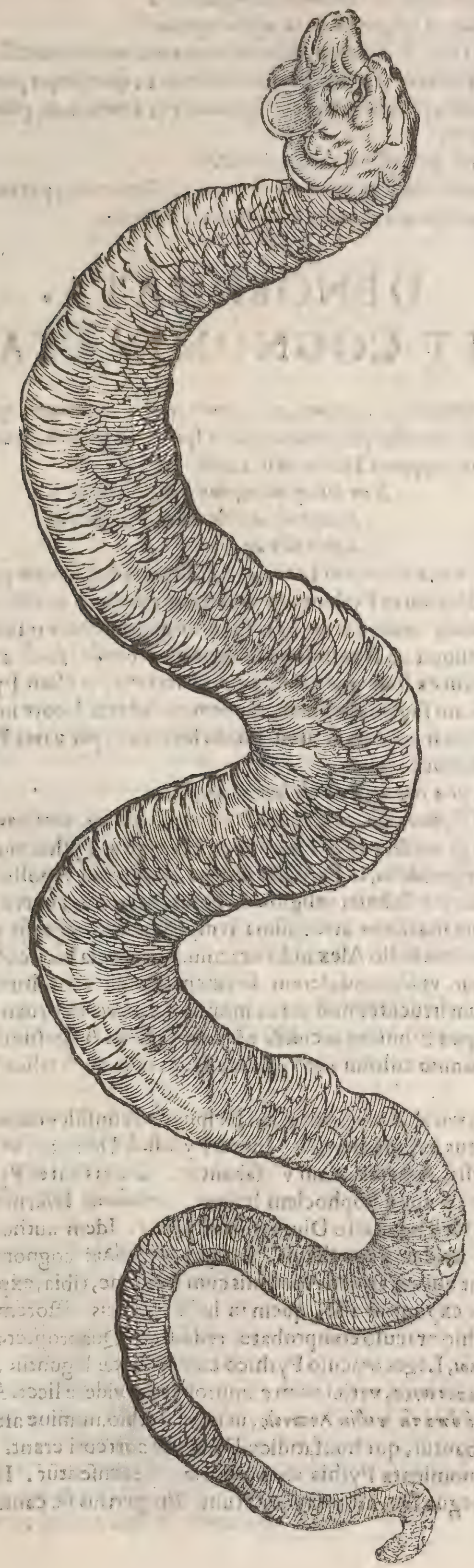
Cæruleus tali prostratus Apolline Python
Implicuit vastis moritura volumina syluis.

Id etiam significauit Ouidius in suo Transmutationum volumine, sic canens.

Lib. 1. Metam. *Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
Ante, nisi in damis capreisq; fugacibus vsus.

Mille

Draco Apteros Gesneri. Draco Pythius alterum.

Mille grauem telis exhausta penè pharetra
Perdidit effusò per vulnera nigra veneno.

Soli generatio attribuitur. Alij autem huius Draconis ortum, & interitum commentitium esse tradiderunt. Immò id totum Soli nuncupato Apollini attribuerunt, quippequi proprio calore in humidam agens terram, putredinem, consequenterq; animalium generationem producit. Et canebat ille.

Vel quia putrescant fœda calore Dei.

Apollo cur Pythius. Deinde idem Apollo humiditatem terræ in dies absumendo, putredinem terræ tollit, consequenterq; animantia ex putri nata materia destruit.

L. I. carm. ode 16.

DENOMINATA, ET COGNOMINATA.

A Pythone perempto, cuius non magis venenum, quàm corporea moles terrebat, Apollo nominis spolia reportans, deinceps Pythius fuit nuncupatus. Horatius sic canit.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius
Non Liber æquè.

Fabulantur enim Poetæ Iunonem Latonæ, Apollinem, & Dianam pariturae, obstitisse, & post partum, Draconem Pythium ad infantium cunabula misisse: quare, teste Macrobio, Apollo adhuc infans Feram necasse, & cognomen inde retulisse fertur. At Perottus scriptum reliquit ab Apolline hoc cognomentum sibi fuisse comparatum, quoniam Iuno Latonam ex Ioue grauidam animaduertens, in illam Pythonem immisit, quæ postea horrificam fugiens belluam, tandem ab Asteria sorore in Delo suscepta, Dianam, & Apollinem est enixa. Item Phæbi sacerdos, vel vates Pythia quoq; dicebatur. Vnde Lucretius canebat.

Sacerdos Phæbi Pythia dicebatur.

Pythia, quæ tripode à Phæbi lauroq; profatur.

Ab alijs vocata est Pythonissa, & Tibullo Python Delphica, tanquam hoc vocabulum (Python) duobus generibus esset commune. Hæc igitur Pythia mulier furore plena, perconctantibus respondens, in Parnasso monte, oraculum Apollinis celeberrimum reddidit. Quamobrem Ethnici religionem huius loci miris auxerunt miraculis. Et primò Gallos locum inuasuros atrocissima tempestate, & copiosis niuibus repressos fuisse tradunt. Deinde in bello Alexandri oraculum de tutela loci consuleretur, cũ respondisse perhibetur, vt sibi consulerent, se autem sibimet consulturum. Atq; paulò post milites in locum irruentes non parua montis pars à vertice ruens oppressit. Hæc autem, & similia apud Ethnicos accidisse nõ negat Diuus Augustinus: verùm affirmat religionem, & diuinum cultum adeò placere Deo, vt etiam si falsus sit, aliquo dignetur benefitio.

Spartæ Pythij dicti. Lib. 6. Amplius Pythij vocabantur Spartæ, qui Delphos ad consulendum oraculum mittebantur, vt Herodotus in Erato scripsit. Immò Pythij, & Deliastæ, vt habetur apud interprætem Sophoclis, Athenis etiam versabantur. Græcis vates Pythius πυθόμαντις nuncupatur. Idcirco apud Sophoclem legitur πυτόμαντις ἑστία, nimirum ἡ τῆς μαντικῆς πυθοῦς οἰκία, idest habitatio Diuinatoris Pythici. Idem author in Oedypo Tyranno πυθομάντεις fatidicos appellauit. Insuper πυθαύλης cognominatur carminis Pythici cantor, aut qui certamen Apollinis cum Pythone, tibia, exprimit. Et πυθιόνικος, Pythionices exponitur ille, quem in ludis Pythicis victorem pronunciabant. At πυθόχρηστος Pythio oraculo comprobatus redditur. Quapropter apud Xenophontem πυθόχρηστοι νόμοι, Leges oraculo Pythico comprobatæ leguntur. Et apud Aristotelem πυθόχρηστον μαντευμα, vaticinium comprobatum videre licet. Apud Suidam habetur πυθόληπτος, ὁ ὑπο τοῦ πυθίου ληπτεὶς, nempe Pythio numine afflatus. Item Latinis Pythonici dicebantur, qui hoc fatidico Dæmone correpti erant.

Pythomantis quis nominetur.

Loca Pythia nominata quæ. L. 3. eleg. 3. Loca multa cognominata Pythia ab Authoribus recensentur. Ideo Poetæ regna Apollinis, Pythia regna Dei intonsi vocitarunt. Propertius sic canit.

Dcum

A *Dum petit intonsi Pythia regna Dei.*

Pytheum postea, ex Cælio, locum oraculi appellabant. Pythium, & Delium erant aræ, vel templa, Apollini, vel Delio consecrata. Item Pythium erat ædes Apollinis Athenis à Pisistrato condita, in qua tripodes, ex Suida, dedicabantur. Pythium quoq; fuit apud Cretenses, in Gortynę meditullio, vbi Apollinis templum visebatur, cuius incolæ Pythies nominati fuerunt. Erat, & sacrum Macedonibus Pythium, vbi, & Pythia celebrabatur: immò, & Pythium erat propè Astacenum sinum, vnde & Pythiani populi, & Pythiana pocula, ad mentem Cælij, nomen traxerunt.

Pocula Pythiana.

Pythiopolis vrbs Asiæ à Theseo, oraculi Pythici monitu, constructa; huius meminit Plinius inter vrbes Mysiæ. Alioquin Pythiopolis, ex Stephano, est vrbs Cariæ denominata à Pythe, seu Pythio viro opulentissimo, qui Xerxem, cum exercitu honorificentissimè excepit. Similiter ad mentem Syluij, Pythia in Regione Pariana montem Pythium habuit imminentem. Tandem Pythonis Come, idest vicus, iuxta Plinij opinionem, est locus in Asia, quò, statuto tempore ciconiæ conuenientes, postremam aduolantem lacerant.

L. 5. ca. 32

L. 10. c. 23

B Pythia Pythiorum ludi erant Apollinares, quibus, ob cædem Draconis, Phæbo æterni honores decernebantur. Ouidius de his sic verba facit.

Instituit sacros celebri certamine ludos
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.

L. 1. Metã.

Alijs hoc certamen Pythicus agon fuit appellatus, quem Cyrrhæi grassantes labefactarunt, sed Thessalus Eurylocus, iunior Achilles nuncupatus (vt scribit Euphorion) in pristinum redegit statum. Hic agon olim *χρηματίτης*, nempe pecuniarius appellabatur: cum victori pecunia esset constituta: mox autem *στεφανίτης*, quia palmam in hoc certamine referentes laureis sertis coronabantur.

Agon Pythicus.

Accedit Pythicus nomos auleticus, nempe ratio modulandi tubas in ludis Pythijs; cuius quinq; partes (referente Cælio) enumerantur, scilicet Pera, Cataceleusmus, Iambicum, Spondeum, & Catachoreusis. Pera idest *πεῖρα*, Dei habet consilium, esset ne dignus, & conueniens certamini locus; in Cataceleusmo Draco ad prælium prouocabatur; in Iambico pugnabatur, simulq; tubæ inflabantur; immò, & odontismos hæc pars, etiam dicebatur, nempè dentium fremitus, quem Draco iaculis transfixus C edebat. Spondeū verò victoriã significabat. Tandē in Cathacoreusi, maxima cõparatæ à Phæbo victoriæ celebritas cõtinebatur. Sunt qui (eodem Cælio authore) huius nomi Pythici auletici partes sic distinguant, & Anacrusim, certaminis præludium statuant. Amperam primum pugnandi periculum, Cataceleusmum, ipsum certamen, Iambicum verò, & Dactilum, Pæana talibus rythmis, victoriæ gratia cõstitutum. Syringes deniq; Draconis deficientis languorem exprimebat.

Pythici nomi partes quot essēt.

Alia diuisio partium Nomi.

Prædictis Pythica vociferatio est addenda: cum legatur apud Suidam *πυθιὰς βοὴ*, Pythicus clamor editus forsan ab Auletibus Pythica carmina canentibus: quandoquidem scribebat Suidas, *ἡ μετ' αὐλῶ γινομένη φωνὴ, τὸ πύθιον μέλος.* Hinc postea Pythaulis denominatur. Immò Pythicum carmen pro heroico vsurpatur (quoniam teste Cælio) hoc carminis genus ab Apolline oraculis esset celebratum, aut quia, Pythone interfecto, Accolæ perterriti hexametrum primi composuerint.

Pythicum carmē quale.

Neq; omittendum est Pythicum stadium, quod pedibus mille, veluti olympicum quadringentis constitutum esse ferebatur. Ideoq; stadium non fuisse spatium certæ mensuræ credendum est: cum pars alicubi breuior, alicubi longior certaminibus fuerit destinata. Neq; officit stadium determinatis mensuratum passibus; quoniã stadium D bifariam considerari potest; altero modo, pro spatio cursoribus in agone statuto, quod determinatam non habet dimensionem, vt paulò ante explicauimus: altero modo sumitur pro genere dimensionis limitibus agrorum, & viarum famulantis, & hoc stadium semper vigintiquinq; passibus, nempè pedibus vigintiquinq; supra sexcentos integratur: hæc autem summa octies computata mille constituit, quæ dimensio ad milliare spectat; hoc enim octo stadijs integratur, & vnumquodq; stadium centũ vigintiquinq; passus perficiunt, & vnusquisq; passus pedibus constat quinq; & pes quilibet ex quatuor palmis resultat, palmum quatuor digiti constituunt, & deniq; quilibet digitus quatuor granis hordei simul copulatis mensuratur. Vnde versus.

Stadiũ quotuplex sit.

Mensuræ à minimis inchoant.

Quatuor ex granis digitus componitur vnus,

Est quater in palmo digitus, quater in pede palmus,
Quinq; pedes passum faciunt, passus quoq; centum
Vigintiquinq; hi stadium dant, sed milliare
Octo dabunt stadia &c.

Aliud notat Cælius scitu dignum, scilicet quòd, cum Olympias apud Græcos esset quinq; annorum spatium à Romanis lustrum nuncupatum, quoniam per Olympiadas Græci tempora supputabant, eodem modo, ab eruditis viris Pythias vsurpatur, vt videre licet apud Plutarchum καὶ μὴν οἶσθα μετῶ πυτίῳ λειτουργήσαντα πολλὰς πυθιάδας.

In l. An seni capess. respub.

Succedunt modò nonnulla nomina, quæ vtrum à Pythone deducantur, valdè dubitandum est. Vt Pythius architectus insignis, qui primus omnium Pirene templum Mineruæ construxit, vt scribit Herodotus. Pythius etiam fuit argentarius Syracusanus. Item Pythius Ischonoi filius Aegineta à Persis, virtutis ergo, seruatus, cæteris tamen hostibus mactatis, ex Herodoto. Cuiusdam Pythij meminit Galenus, qui multa medicamenta ad dentes motos præscripsit. Insuper Herodotus, in Polymnia, memorat Pythium filium Athys virum Lydum ditissimum, qui omnem Regis exercitum, ipsumq; Xerxem magnificentissimo excepit hospitio, magnamq; pecuniarum summam ei obtulit. Hic habuit singularis prudentiæ vxorem, quæ lepido commento, viri cupiditatem auri congerendi infinitam compescuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem in fodiendis thesauris occuparet, ita ut ferè nullum aliud ibi perageretur negocium, & pleriq; immodico superati labore interirent: Iussit vxor, absente Pythio, cibaria ex auro conflari. Aduenienti igitur marito aurea mensa, & insuper ex auro omnia apponuntur. Is nondum consilij gnarus, nec quò tenderent isthæc intelligens, mox edulia inferri iubet; at proba vxor obsonia pariter aurea inferre pergit. Et tandem marito ingentes irarum motus iam concipienti dixit mulier: ne afflicteris bile: an non sentis Pythi, præ vnius auri studio, in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi studium penitùs destitutum. Quin intereunt etiam homines: ideoq; si pergis, quid in humanam escam sit cessurum non video? Itaq; hoc salubri commento Pythius resipiscens, auri quidem studium prorsus non omisit (altius enim auiditas inhæserat) sed quintam solummodò ciuitatis partem in hoc opere continuit.

Lib. 8.
L. 5. de cōp. med. sec. loc.
Auri cupiditas infinita.

Neq; nos fugit Pythias, & Damon ex secta Pythagorea, qui (teste Valerio Maximo) tantam inter se coluerunt amicitiam, vt, cum alterum ex his Dionysius Tyrannus interficere vellet, alter pro altero vadem se Tyranno dare non dubitauerit, donec alter domo reuerteretur, quò, priuati negotij causa, se conferre impetrauit. Athenæus tandem cuiusdam Pythonicæ gulosæ meminit. Et Damocrates librum quemdam inscripsit Pythium, vt Galenus in libris de compositione Pharmacorum recitauit.

Lib. 4. c. 7.
L. 8. Dypnosoph. c. 6.
L. 5. de cōp. med. sec. loc.

HISTORICA.

SCRIPTIS mandauit Pausanias, Pythonem, non Draconem, sed quemdam hominem regionis, nempè Soli Delphici incolam fuisse, qui ab Apolline iaculis lethaliter saucius ibi contabuit: vnde vrbs postea nomen sortita est. Id confirmare videtur Strabo, dum Pythonem hominem colluuione omnium vitiorum contaminatum prædicat. Sunt etiam, qui scribant, ex Cælio, fuisse hominem nomine Pythonem, & cognomento Draconem, qui dum sagittis debellaretur, Apollinem, vel Latonam proclamasse fertur ἰὲ παιὰν, nimirum immitte feriendo. Hinc inoleuit consuetudo apud homines, vt aciem conserturi, Pæanis celebrationem clamitarent.

Lib. 8.
Vir Python cognomento Draco.

Itaque Apollinem, & Dianam (referente Pausania) cæso Pythone, vt se expiarent, Aegialem venisse, sed quodam correptos timore in Cretam ad Carmanorem diuertisse tradunt. Cæterùm Cleombrotus (vt annotat Plutarchus de Oraculorum defectu) quæ audierat ab extraneo quodam Philosopho ad litus rubri maris habitante narrans, inter cætera, retulit, Philosophum illum nouisse etiam, quæ de Dracone Pythio circumferebantur, atq; dixisse eum, qui Draconem Pythium occiderat, non tantùm per decennij spatiū exulasse, sed etiam Tempe fugisse. Vnde tandem post nouem anni magni reuolutiones, expiatus rediens Oraculum Delphicum recuperauit, quod Themidis custodiæ interim commissum fuerat.

Relatio philosophi cuiusdam de Pythone.

ADA-

A

ADAGIA.

VT omnibus huius historiæ rubricis satisfaciamus, non sunt postponenda, quæ ad Prouerbiorum doctrinam attinent. Hæc autem quamuis sint pauca: nihilominus in gratiam legentium euulganda sunt. Inter hæc prima fronte hoc legitur. *Post Pythia venisti.* Proferturq; in illos, qui egregio negocio non interfuerunt; cum, re iam peracta, accesserint. Sequitur aliud. *In Templo Pythij cacare.* diuulgatur hoc adagium de illo, qui rem nefariam, & periculosam subit: quandoquidem Pisistratus Tyrannus, ædificato Pythij Apollinis templo, inscripserat, ne quis ibi ventrem exoneraret; immò quemdam comprehensum aduenam, vltimo vitæ supplicio affecit. Accedit aliud. *Iterum, atq; iterum ad Pythum via.* Pronunciatum fuit de illis, qui de eadem re sæpius percontantes, molesti sunt. Id itinerantes, viæ ignari præstare solent, dum quemcumq; obuium de via interrogant. Pythus enim erat ciuitas Apollini sacrata, quam in dies pleriq; visitabant.

Post Pythia venisti.

In templo Pythij cacare.

B

Deniq; profertur aliud, *Pythia, & Delia.* cuius adagij rationem hanc affert Suidas. Inquit enim Polycratem Sami Tyrannum, cum Pythia, & Delia simul fecisset, Delum misisse percontatum, an præfinito tempore afferret; cui Pythia Apollinis Sacerdotissa respondisse fertur. Hæc tibi, & Pythia sunt, & Delia; innuens esse vltima, quoniam Tyrannus paulò post obijt. Erasmus verò aliter exponit huius prouerbij rationem, scribit enim hoc adagium vsurpari, quando supremum aliquod opus denotatur, quasi dicatur, hæc est summa omnium, quæ aliquis viuens est gesturus. Citatur adagium ex Menandro, & natum traditur ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum Tyranno. Is enim cum Rheneam insulam cepisset, illamq; institutis pulcherrimis ludis, Apollini consacrasset, Delphos misit consulturos, vtrum oporteret huiusmodi ludos Pythios an Delios nuncupare. At oraculum respondisse traditur. ταῦτά σοι καὶ πύθια, καὶ δήλια. significans futurum, vt propediem Tyrannus è vita decederet; idq; euenisse narrant: quamobrem res in prouerbium versa dicitur.

Pythia, & Delia.

Alia ratio Adagij.

C

MORALIA.

VARIÆ Pythonis proprietates, diuersas quoq; morali doctrinæ suppeditarunt ansas discurrendi. Quandoquidem Pythonis corium multis tumidum eminentijs, Auarum superfluis redundantem diuitijs repræsentat, in quibus adeò inuoluitur, vt difficillimè ab illis se extricare possit. Cum aliquando tam mira diuitiarum fames vexet hominem, vt occultatos in remotissimis cryptis thesauros, nec etiam proprijs filijs reuelet, qui postea ad inopiam remis velisq; properare coguntur. Audiamus Plautum in Prologo Aulularíæ sic loquentem.

Maxima Auari sitis demonstratur.

Sed mihi auus huius obsecrans concredit,
Auri thesaurum clam omnes, in medio loco
Defodit, venerans me, vt id seruarem sibi.
Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,
Nunquam indicare id filio voluit suo:
Inopemq; optauit potius eum relinquere,
Quàm eum thesaurum commonstraret filio.

D

Quamobrem Auari iure optimo poterunt apibus comparari, quæ sæpè sæpius non sibi, sed fucis fauos congerunt. Audiamus Lucianum in Diuite sic loquentem.

Nobilis est animi thesaurus, nobilis ille
Postrema quisquis parte locabit opes.
Diues erit verè, qui fidos inter amicos
Largiter effundit parta labore bona.
Sed genium quisquis defraudat, opesq; tenacem

Diues auarus assimilatur Api.

Con-

Congerit in testam, quo numerare queat,
Qualis apes, frustra studio complebit auaro
Vascula, mox fuco diripiente fauos.

Python, ad mentem nonnullorum, tam rigidum dicebatur habere collum, vt illud curuare non posset, nisi totum simul corpus flecteret. Talis Python est ille, qui Phaetonte, & Icaro euasit superbior; quoniam collum demissionis animi nequit flectere, nisi vnà totum etiam corpus interitu curuetur: quandoquidem superbiam omnium criminum caput esse certò scimus, quo dissipato, & debellato, cætera etiam crimina facilè expugnantur: veluti infrascripta docent carmina.

Superbiæ vitium.

Criminis est omnis caput, & certissima radix
Fastus: eo victo, crimina cuncta ruunt.
Per fastum primos Paradisi sede parentes
Depulit astuta perfidus arte Satan.
Ergo palestinas acies si frangere cura est,
Immani Goliath fac cadat ense caput;
Namq; inimica phalanx, Duce cæso, protinus arma
Abijcit, & celeri tendit abire fuga.
Iungere se tantùm fastus virtutibus audet,
Cætera cum fugiant crimina cuncta procul.
Scilicet vt fructum penitus corrumpat earum,
Non secus, ac Cereris munus auena solet.
Quam verè scriptura canit, non deniq; quemquam
Ordiri, cum iam culmina summa tenet.
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, cum fastus prælia dira mouet.

Amplius Python, quamuis esset bestia, humanam reddere vocem ferebatur. Modò Python potest nuncupari homo in libidinem procliuis, qui licèt humanam edat vocem, nimirum rationis sit particeps; nihilominus brutorum more viuit, dùm à rei venereæ proluuio non potest abduci: reluctatur enim sententia Apostoli ad Romanos. *Curam carnis ne feceris in desiderijs*. Item Python humana voce in dandis responsis vtebatur: similiter publicum scortum Pythonis nomen sibi comparauit, dum per humanis, blandis, & mellifluis vocibus iuuenes attrahit, & allectos, quoad gratiam, famam, substantiam, & virtutem, deuorat: iuxta illud Prouerbiorum. *Fauus distillans labia meretricis, nouissima autem eius amara velut absynthium*. Hinc discant iuuenes, postposita inhonesta, & perniciosa voluptate, cunctarum splendorem, & ornamentum virtutum adipisci; Iuxta illud.

Homo luxurisus Python dicitur.
Cap. 3.
Prouerb. 5.

Frangitur hic puro dictamine blanda voluptas,
Et spurcæ Veneris marcida castra iacent.
Sed virtus niueo victricia tela triumpho
Suspendit cælo, seq;, suosq; beat.
Hanc amet imberbis iuuenis, vitæq; magistram
Ducat, & æterno munere formet opus.
Illecebras fugiat, quas spondet vana libido,
Hæc animos frangit, pectora casta terit.
Fœdat & ingenij cultus, sensusq; pudicos
Destruit, & semper blanda venena vomit.
O iuuenes spectate probè, quid candida virtus
Possit, quid noceat luxuriosa Venus.

Rursus homines, qui effusissimis habenis alienam inuadunt famam, Pythoni assimilandi sunt: nam si ille vocem humanam æmulabatur, isti dulcisonis verbis coram hominibus loquuntur, quorum absentium honorem mordicus lacessunt. In eadem naui versantur Vsurarij, qui, more Pythonis, sermone suauiloquo aliquibus blandiuntur, vt nefarijs contractibus aliquid ab eis eripere possint.

Detractores.
Vsurarij.

In Ethnicorum etiam scriptis habita est illustris memoria, quòd Python aliquando nonnullorum audaciam militum oraculũ magno impetu aggredientium compescuit, dum repentè montis partem in illos præcipitauit. Id autem in morali doctrina significat

A ficat nefas planè esse omnipotenti Deo quicquam honoris denegari: nam Deus postmodum tarditatem supplicij grauitate pœnæ compensat. De his igitur diuina aspernantibus hæc habentur.

Deo maximus sæper honos habendus est.

Quis tolerare queat fatuos, qui sæpè Tonantem
Contemnunt verbis, & certant murmure contra.
Noctes, atq; dies patris mandata superni
Confundunt linguæ petulantia, verbaq; promunt;
Tanquam de nostri generis sit semine natus,
Aequalis nobis, nec sit metuenda potestas
Iudicij superum, nec præsens pœna nocentum.
Mox Deus ad pœnas cum te non trudit amaras,
Ignouisse putas, quia cum tonat, ociùs ilex
Fulmine discutitur rapido, quàm tuq; dum vsq;
O malè fidentes: vitam sic ferre nocentem
Quid iuuat vsq; adeo? Deus est super omnia iustus
B *Cuncta videt, contundit enim sua lumina nullus.*
Non ne putas vitæ metam durare perennem,
Vt sint ad veniam tibi tempora longa precanda.
O fatue, enormis noli confidere rebus
Pestiferis, omnes horrenda morte peribunt.
Te peccare sinit, siquidem diuina potestas
Temporis in spatio parcit quandoq; nocenti:
Sed grauius tandem tormentum rector Olympi
Iniungit, torquetq; magis delicta nocentum.
O malè prudentes, quorum sic corda tenebris
Obfuscata iacent, nequeant vt credere rectè,
Et curare Deum, quo sunt elementa creata;
A quo processit nitidus Sol, lucida Phœbe,
Qui statuit lucem, & noctes, & tempora cuncta.
In cuius manibus spatium dependet vtrumq;,
C *Et vitæ, mortisq; gradus, Deus omnia nouit.*
Quem peccasse pudet, cui tædia vita probrosa
Efficit, & curat cursum emendare priorem.
Hic speret veniam facti, pacemq; benignam:
Nam Deus omnipotens lugentem exaudiet ipsum.

Postremò Python humanam reddens vocem ad Diabolum comparandus est, qui tentamenta, voce humana, hominibus suggerit, vt eos de statu gratiæ in amœnissimum criminum campum deducat.

Diabolus dicitur Python.

SIMVLACRA.

LIQVIDO constat, ex Volaterrani scriptis, Epirotas Apollinem, & eius simulacrum mirandum in modum venerari: in cuius templo Draconem singularibus quibusdam afficiunt honoribus, in monumentum Pythonis, à quo se prognatos esse promulgarunt. Aelianus autem D scriptis mandauit, non ipsos Epirotas, sed Dracones, quos Apollini sacratos prædicabant, ab ipso Pythone Delphico esse natos. Plinius meminit statuæ Apollinis Citharedi, nec non Draconis Pythij, quæ manu Leontij insignis statuarij cælata fuit.

Epirotæ Pythonem venerantur.

DE HYDRA. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

PRODITVM est in capite antecedenti naturam illorum Draconum prius esse euulgandam, qui notiores, & Serpentibus magis conformes esse videntur, de quibus hactenus egimus. Modò ad Dracones duobus incedentes pedibus, & reliquo corpore serpentes ponderandos accedemus. Inter hos autem prima facie homines Hydram admirantur: propterea illius historiam hoc in loco exarare, nostra intererit. Cum autem hoc nomen (Hydra) ambiguitatis notam non effugiat. Scire oportet Hydram quandoq; sumi pro Hydro fœmina, vel Chersydro; quemadmodum in capite de Hydro enucleauimus. Namq; Hydra hoc in loco tanquam Fera septiceps fabulosa vsurpatur.

Hydra est nomen ambiguum.

Alioquin, authore Strabone, Hydra est Promontorium Aeolidis inter vrbes Myrinam, & Phocæam situm. Immò Hydra fuit oppidum Aetoliæ, quod postea Lysimachiam appellarunt. Item insula Dolopum vocatur Hydra; nec non insula iuxta Carthaginem, vt ex sententia Ephori, Stephanus tradidit. Demum secundùm aliquos Hydra cæleste sydus esse perhibetur. Cæterùm est notandum, quòd Proclus hanc constellationem non Hydram, sed Hydrum nuncupauit, quem Coruus aquatum ab Apolline missus causam tantæ moræ esse retulit; quemadmodum in capite de Hydro recitauimus. Est quidem fabulis Poetarum consonum, Cancrum duodecim Zodiaci signa complentem fuisse illum, qui Hydram aduersus Herculem tutatus est: hac de causa à Iunone inter sydera collocatus est.

Hydra nomen multorum locorum.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

HYDRA Græcis ὕδρα apud Lexicographos legitur, quæ idem significat, quòd ὕδρος; est enim Serpens in aquis viuens: quamuis plerumq; pro angue ab Hercule interfecto sumatur: qui, cum in lacu Lerneo stabularetur, ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua nomen sortitus est: etenim ὕδωρ aquam significat. Virgilius hanc Draconem belluam Lernæ cognominauit, nimirum à loco, in quo ab Hercule interfecta fuisse dicebatur.

L. 6. Æneid.

Et centumgeminus Briareus, ac Bellua Lernæ.

Hac de re multis alijs authoribus hæc Fera, serpens Lernæa nominatur, iuxta illud.

Talis in Alcidem Serpens Lernæa venenum
Excijt.

L. 12. Orig.

Ab Isidoro hæc bellua monstrifica, Excedra vocatur, alijs Excetra, quoniam, vno cæso capite, duo, vel tria excrescerent. Vsus est hoc nomine Plautus in Perseo, vbi sic loquitur. *Cum Excetra, cum Anteo deluctari mauelim, quàm cum Amore.* Deniq; Euripides in Hercule furente hanc Hydram κύνα nominauit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Hydra cristatus Serpens secundùm aliquos.

HERODOTVS Hydram comparans ad Dracones alatos Arabiæ, eos figura Hydrarum esse pronunciabat: quare tunc author Hydrorum fortè aspectum respiciebat; & eò magis in hanc venimus sententiam, quoniam Pausanias hanc belluam magnitudine tantùm, alios Hydros excellere voluit. Cæterùm Author Culicis poematis Virgilio adscripti Hydram Serpentem cristatum appellat his versibus.

Nam

A *Nam solitum voluens ad tempus tractibus Hydræ*
Immanis vario maculatus corpore Serpens,
Mersus vt in limo, magno sub Syderis æstu,
Obuia vibranti carpens grauis aerea lingua,
Squamosos latè torquebat montibus Orbes,
Pallebant auræ liuentis ad omnia visus.
Iam magis, atq; magis corpus reuolubile voluens
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi ceruice caput, cui crista supernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aspectuq; micant flammantia lumina toruo.

Varij præterea authores scripserunt Hydræ multa inesse capita: illud tamen veritati cōsonum esse videtur, ad mentem Pausaniæ, nimirū Hydram fuisse bestiam vno tantùm capite præditam. Quamuis postea Pisander Camireus (referente Cælio) vt res mirabilior videretur, ei plura capita attribuerit. Verùm si daretur hæc bestia polycephalos, planè monstrifica, & fabulosa foret. At sententiæ Pisandri multi adhærentes in B prædictum inciderunt errorem. Varinus enim non solum Hydram multorum capitum, sed etiam facies variorum Serpentum retinentem constituit. Hinc Baptista Mantuanus canit.

Hydra quot habuerit capita.

Hydra ferens longis septem ceruicibus ora.

Immò deinceps non modò septem, sed nouem quoq; & plures etiam facies ei assignarunt. Alcæus ἐννεακέφαλον, nempe nouem capitū Hydram appellat, & Simonides πεντηκοντακέφαλον, nempe quinquaginta capitum. Hunc authorem postea imitatus Virgilius sic cecinit.

Hydra plurimū capitū.

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Aduertendum autem est, quod isti authores, more poetico, vsi sunt numero multitudinem indicante; quandoquidem numerus nouenarius, & quinquagenarius sunt ex illis, quos poetæ pro numero multitudinis vsurpant. Virgilius enim alicubi, ad plures famulas denotandas quinquaginta nominauit. Nihilominus Hydram vt plurimum septicipitem describunt: sed quia poetæ veritatis parùm amici sunt, putat Erythræus C hoc esse tam verum, quàm verum est Castorem, & Pollucem, ex ouo esse natos, Plutonem in Tartareis regnare Regionibus, & homines armatos ex satis Draconum dentibus prosilijsse: hoc autem dixisse voluit, vt rerum naturalium imperitos moneret, ne Hydram septem ceruicibus integratam, & à Circumforaneis fictam horreret, quasi naturam, tam terrifica producentem monstra accusantes.

Hydra multorum capitum fabulosa.

Visa est icon septicipitis Hydræ in pagina quadam impressa, cum hac inscriptione. Anno Domini trigesimo supra sesquimillesimum, Mense Ianuario, monstrosus Draco septiceps ex Turcica Regione ad Venetos perlatus, deinde Francorum Regi dono datus est. Immò quidam oculatus testis similem Draconem Venetijs in thesauro Principum, incredibili ferè pretio, ob raritatem redemptum, & seruatum vidisse Gesnero retulit, qui hunc verum fuisse Draconem sibi nunquam persuadere potuit. Vidimus, & nos nonnullis ab hinc annis quamdam Hydram Venetijs septicipitem, bipedem, sex vnguibus armatam, & squamosam: sed illa capita, mirabili quadam industria, circa latitudinem corporis erant coniuncta: corpus enim valdè latum erat, in cuius latitudine Circumforanei, asserta Poetarum imitantes, eleganti artificio, multa capita D concinnant.

Icon hydræ Venetijs visa.

Li. 9. de rerum subtil

Hanc sententiam stabilire videtur Cardanus, dum tradit quosdam nostræ ætatis ausos esse Draconem ostentare duobus pedibus, & septem capitibus integratum, qualis in Apocalypsi legitur. Medium igitur caput longius, & crassius, reliquis breuioribus, & æqualiter inter se distantibus, constituerunt: capita videbantur Viperarum, oculis post aures, hiatu maximo, dentibus caninis, gracilioribus tamen, & anterioribus exiguis, lingua lata, capite humano, pelle durissima continua, cum sudibus cartilagineis, vt in Sturione. Maculosa colla, inter se distincta, à corpore prodibant. Cauda erat dimidio longior toto corpore, serpentum caudæ similis, pedibus paruis vnguibus munitis. Moles corporea erat instar cuniculi, colore sub ventre candido, circa dorsum flauo, seu viridi diluto; hosq; Dracones vtriusq; sexus viuos inuentos esse affirmabant.

Hydræ fabulosæ vera descriptio.

Hydra septiceps Gesn. summo artificio efficta, & in Thesauro Veneto seruata.

Hydra septiceps Equitis de Corneto assectatoris olim Sereniss. Ducis Ferrariæ.

Verùm Cardanus commentitios esse arbitratus est, & præcipuè cum doctissimus, & fide dignus vir Ioannes Meona Pisanus hoc esse fictitium opus testificatus fuerit. Etenim is dum esset à secretis Don Ferrandi Gonzaghæ Mantuæ hoc monstrum dissecans fictitium esse comperit. Quapropter se ignorare fatetur Cardanus, an maius miraculum Naturæ genitricis, an artis fictricis celebrare debeat. Nos quoq; cum variæ huius Hydræ assignentur descriptiones, & diuersæ, etiam mõstrentur icones, animal prorsus commentitium, & fictitium esse arbitramur; quemadmodum lector in sequentibus iconibus contemplari poterit. E

VENENVM HYDRÆ QVALE.

HYDRAM fuisse animal solo afflatu homines necans multi tradiderunt, quam tandem Hercules, monente Minerua, penitùs extinxisse dicitur. At moribus huius belluæ Herculem valdè afflictatum fuisse ferũt; dum reciso vno capite, multa renascerentur; quod innuebat Horatius in Odis, canens. F

Quis hydrã extinxerit.

Nam Hydra scisso corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Cæterùm felle superati Draconis sagittas ab Hercule fuisse imbutas asseuerant; vt feriendo, & venenando, necessariam vulneratis mortem afferret. Idcirco Aelianus scriptum reliquit, quod veluti vespæ in viperam mortuam aduolantes veneno aculeum inficiunt; assimiliter Hercules sagittarum spicula huius animantis felle tinxit: cum hoc venenum ἀνίατον, nempe immedicabile cognouerit. Itaq; Hercules, cum Deianira vxore, ad quemdam Aetoliæ fluuium perueniens, eam Centauro ibi stabulanti transuehendam commisit, cum ipse primùm intrepidus tranasset: at ex altera amnis ripa animaduertens Centaurum nouam nuptam vitiare volentem, iaculis huiusmodi toxico madidis vulnerauit. Hic igitur, intellecta necis hora, vt hostem vlcisceretur, Deianiræ propriam vestem sanguine inquinatam dono dedit, eiq; talem vim amatoriam inesse asseuerauit, vt maritus illa induens nunquam alterius mulieris amore corriperetur. Cum igitur Deianira amorem Ioles in Herculem suspicaretur, eum tali veste sacrificaturum amiciuit, qui confestim vehementi correptus furore insaniuit. Pausanias verò retulit Centaurum saucium in flumine à Lapitha Arcadiæ monte descendente, vulnus lauisse, cuius aqua deinceps, ob prauam veneni qualitatem, tetrum odorem contraxit. G

Fel hydræ est venenũ immedicabile.

Centaurus felle hydræ extinctus.

An verò illud veneni genus, quod toxicum ab Antiquis fuit cognominatum, venenum huius animalis fuerit, an verò aliud virus compositũ, inuestigare oportet. Quamquam ad nostra vsq; tempora illius cognitionem penetrasse minimè opinamur. Dioscorides quidem, Galenus, & Auicennas, nec non quamplurimi alij authores, toxici meminerunt, sed postea illud non describentes, veram eius historiam non assignarunt. Dioscorides recitat solùm illa, quæ Nicander de toxico typis mandauit. Galenus toxicum tantummodò venenum esse pronunciauit. Anicennas autem multò plura, sed valdè ambigua tradidit. Hinc Manardus Medicus Ferrariensis verbis Auicennæ deceptus, Napellum Arabum toxicum, Priscorum fuisse existimauit. Id autem à veritate alienum esse arbitramur; propterea quòd napellus, neq; furorem, neq; rabiem in patientibus generat, quæ symptomata toxicum, ad Nicandri mentem, producere solet.

Toxicũ Priscorũ, quod genus veneni.

Napellus.

Plinius autem inter alios authores, metam attigisse putauit, dum toxicum, iuxta sententiam nonnullorum, venenum ex taxo arbore sumptum, indeq; toxicum, quasi taxicum nuncupari promulgauit. Hoc igitur in doctrina Nicandri valdè absurdum esse attestamur, quoniam Nicander primùm de toxico, deinde de taxo, etiam arbore verba fecit: quamobrem si apud ipsum, hæc duo in vnum coinciderent, proculdubiò de vtroq; seorsim non egisset. Expositores Nicandri hoc nomen toxici inde dimanasse affirmant; quoniam Hercules sagittis Græcæ τόξοις Hydram confecerit, quæ deinceps sanguine huius animantis madefactæ toxicò nomen fecisse traduntur. H

Opinio Plinij circa toxicum.

Toxici Etymum.

Cæterùm toxicum, quid compositum, non autem simplex venenum fuisse multi autumant; primò quoniam in libro Admirabilium Aristoteli adscripto legitur, quòd venenum,

A venenum, Gallis nuncupatum toxicum, ita paratur, vt animantibus vulneratis velocem afferat interitum. Ideoq; venatores, quando sagitta hoc lethifero madefacta liquore, ceruum sauciauerint, illicò accurrentes carnem vulneris resecant, ne, cibi gratia, reliquæ animalis partes veneno afficiantur. Huius autem veneni folium roboris, vel aliud folium ceruarium appellatum, singulare præsidium esse prædicant; cum ceruos hoc veneno vexatos illud vtiliter degustasse obseruauerint.

Alij in hanc venerunt sententiam, toxicum nil aliud esse, nisi venenum Scythicum, in quo illi populi sagittas intingunt, quod ex tabe viperarum, & humano sanguine putrefacto parant: quemadmodum in capite de viperis retulimus. Neq; hic verum toxicũ Antiquorũ esse arbitramur: propterea quòd nõ talem necis vim huic inesse, qualem toxico Veterum existimamus; etenim toxicum perniciosissimum prædicat Nicander in Theriacis his versibus in latinum sermonem translatis.

Venenum Scythicum quale.

Illo Gerrhæos Euphratis ad arua colonos
Humanam in cædem sua tingere spicula dicunt.
Sic quia tincta ferunt hæc immedicabile vulnus,
B *Quòd nigram fouet hinc carnem, sub ea acre venenum*
Putrescit, fœdoq; cutis sudore fatiscit.

Hinc cæteri poetæ, ob exploratas toxici vires, dum excellentissimum venenum mentibus legentium insinuare vellent, toxicum nominabant. Audiamus Ouidium sic canentem.

L. 2. Amor. Eleg. 3.

Non scelus aggredimur, non admiscenda coimus
Toxica, non stricto fulminat ense manus.

Quocirca satius erit Gorræi opinionem sectari, qui in natura, & descriptione, tam potentis, & pestiferi veneni inuestiganda, nondũ laborandum esse censuit; immò addit omnem diligentiam potius esse adhibendam, vt illam inuentam amittamus.

SIGNA TOXICI.

C HOC venenum, ab effectu, naturam eorum participare cognoscitur, quæ tota substantia humanæ vitæ insidiantur. Deinde, præter hanc maleficam vim, talem caliditatem, & siccitatem possidere videtur, vt lingua patientis insigni correpta inflammatione, necessario intumescat. Idcircò Dioscorides, propter enarratas causas, in hoc casu, non solum linguam, sed etiam labia tumefieri tradidit. Insuper oritur tussis sicca; itaut ægrotantes frequenter tussientes nihil reijciant: amplius, propter latentem veneni facultatem, occulta quædam putredo inflammationem concomitatur; hinc gingiuæ & humores corporis humani admirandam incurrunt corruptionem, à quibus postea vapores maligni sursùm elati, tremorem cordis, phrenitidem, & incompositum quemdam oculorum motum generant: spiritus quoq; inordinatè moti, & vehementer agitati spumam extra os trudunt.

Lingua & labia tumefiunt.

Corruptio admirãda in corpore.

Item, Nicandro teste, clamores quidam, & vlulatus audiuntur non absimiles illis, quos homo, aduersus semetipsum conspicatus vibratum ensem, emittit. Denuò Nicander has vociferationes comparat ad illas, quas Phæa Sacerdos, in sacrificijs, nono cuiuscumq; mensis die, edebat. Etenim inter alias ceremonias, per montem vociferans D errabat, veluti in institutione horum sacrificiorum sancitum fuit.

Vociferatio patientis.

Deniq; tanta est huius veneni malitia, vt difficillimũ sit quemquam toxico affectum euadere. Verùm si contingat (licèt rarò) hoc infortunium à quopiam euitari, vt plurimùm insignis virium imbecillitas, per longum temporis spatium opprimit patientem; quoniam vapores venefici cerebrum petentes, non modò vertiginem, delirium, & alia huius generis symptomata producunt, verùm quoq; omnes neruos mirandum in modum labefactant.

Postremò in parte saucia à iaculis toxico infectis, obseruatur liuor maximam arguens corruptionem, & cutis ita exsiccatur, vt instar corij flãmæ admoti, facilè dirumpatur. Hoc autem symptoma mirum veneni calorem, & siccitatem præ se fert. Sed hęc omnia Nicander in Theriacis eleganter explicauit his versibus.

Symptoma arguẽs magnum calorem.

Pol-

Pellere nunc etiam perimentia toxica disce,
Quando suis hominem miserè cruciatibus angunt,
Crassa fit illius iuxta imum lingua recessum,
Turgida labra calent, mox arida sputa sequuntur,
Atq; recedentes inferna parte dehiscunt.
Gingiuæ, èq; sua luxæ statione mouentur;
Cor stupet, omnis abit sensus, turbataq; mens est.
Hunc rabida innumeras edit vesania nugas,
Clamosoq; dolens homo vociferatur hiatu,
Secta velut trunco vellatur corpore ceruix.
Non secus, ac magnæ matris furiosa sacerdos
Noua sacrificans mensis per compita luce,
Longum terribili circumsonat ore boatum,
Quem propè percipiens per montem turba tremiscit.
Non aliter rabido miser eiulat ille furore,
Et trucium fugiens vlulat de more luporum,
Obliquisq; ferus, ceu taurus, atrociter hirquis
Prospicit, & nudo fremebundus dente renidet.

E F

TOXICI MEDELA.

Collocassiō remidium Toxici.

AVTHORES græci scriptis mandarunt Herculem veneno Hydræ infectum ab oraculo accepisse se aliter liberari non posse, nisi ad flumen, eam eradicaret herbam, cuius radix colocassion, & caulis ciborium nuncupatur. Ideo Hercules, cum illam circa ripas Beli amnis comperisset, confestim à tali toxico liber euasit. Præterea panax asclepium contra omnes serpentum ictus, & potissimum ad morsum Hydrę commendatur: quādoquidem Aesculapium circa ripas Melani fluuij, hanc euulsisse herbam ferunt, qua Iolaum Iphicli filium ab Hydra percussum sanauit; vt Nicander in Theriacis cecinit, vbi de remedijs in genere ad venena attinentibus pertractauit.

G

Quin Phlegyeum, etiam panaces cape, clara quod olim
Phœbi progenies ad cærula flumina carpsit,
Prælustri ex Iphicle fatum curans Iolaum,
Herculei quando comes, adiutorq; laboris
Lernaam domuit victoribus ignibus Hydram.

Præsidia aduersus toxicūqualia

Itaq; expugnatio huius veneni in recta remediorum administratione consistit: quandoquidem æger primùm vinculis coercendus est; alioquin, ob alienationem mentis, præceptis medicis non obtemperaret. Deinde vomitus digito, vel penna est prouocandus; aut oleo rosaceo, vel irino in fauces instillato, vel potius iusculo anserino, aut decoctione ex rapis parata. Præterea clysteres non sunt omittendi, vt, si materia venefica ad intestina descenderit, facile eliciatur. His peractis ad peculiaria præsidia properandum est, quæ frigida, & humida esse debent, vt caliditati, & siccitati toxici reluctentur.

Cydonia in hoc casu cō mendātur.

In horum præsidiorum numero, tàm satiua, quàm syluestria pomorum omnium genera collocantur, Immò eorum etiam folia, & rami in aqua decoquuntur, vt talis decoctio ægrotantibus propinetur. Cæterùm inter hæc mirandam videtur habere prærogatiuam decoctio, & caro cydoniorum, quæ non modò propria temperatura huic veneno resistunt, verùm quoq; ventriculum, in hoc affectu valdè labefactatum, mirificè roborant; audiamus Nicandrum hæc præsidia in Theriacis sigillatim enumerantem, hunc in modum.

H

Hunc benè complicitis deuinctum nexibus ambi,
Infusoq; statim thoracem prolue vino,
Atq; vel inuitum satia, mansuetaq; verba
Da furienti homini, ac inserto stipite frendens
Fortiter os aperi, vt dirum mox euomat haustum,

A

Vel tu pascentis tenerum anseris accipe pullum,
Et coque, & austera, cui montes patria, pomi
Syluestrem (fuerit mundus tamen à cute) librum,
Vel cape plantatos nascentia mala per hortos,
Ludicra quæ pulchris fert æstas dona puellis,
Aut etiam grauida struthia ex arbore carpe.
Atq; adstringenti laudata cydonia succo,
Quæ riguo diues produxit Cretæ recessu,
Atq; hæc tusa probè fluuiali pelue lympha;
Mixtaq; pulegij ramis simul omnia tunde.
Præterea sumpta redolentis parte rosacei
In bibula instillans os, vt bibat, illine lana.
Hunc etiam præstans valet iridis vnguen ad vsum.
Sic ægrè, & multo tandem post longa labore
Tempora, vix tremulis languens incessibus ibit;
Attonitumq; geret non recto limite visum.

B

Quamuis Nicander mixturam ex seminibus cytoniorum, & pulegio trito paratam in hac affectione summopere celebrauerit: nihilominus Dioscorides quibusdam alijs remedijs vtitur, veluti sanguine hircino, & aliorum quorumdam animantium, qui cæca quadam suæ naturæ contrarietate hoc virus arcere possunt. Præterquamquòd huic spectant illa medicamina, quæ ad ictus cuiuscunq; pestiferi anguis in primo libro fuerunt examinata. Libuit autem hoc in loco toxici, licèt veneni incogniti medelam assignare, tum quia Nicander huius meminit, tùm etiam quia hæc alijs venenis simili qualitate præditis facillimè accommodari possunt.

Remedia Dioscorid. aduersus Toxicum.

LOCVS.

BELLVAM hanc septicipitem apud Inferos fabulari Poetæ finxerunt. Ideo Virgilius interiorem Infernorum partem describens, in qua varia versari monstra retulit, Hydræ quoq; meminit his versibus.

C

L.6. Aeneid.

Multaq; præterea variarum monstra Ferarum,
Centauri in foribus stabulant, scyllæq; biformes,
Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrendum stridens, flammisq; armata Chimæra
Gorgones, Harpyæq; &c.

Et paulò inferius eumdem etiam locum assignat Hydræ dum canit.

Panduntur portæ, cernis custodia qualis
Vestibulo sedeat? facies, quæ limina seruet?
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sæuior intus habet sedem.

Vnde postea Sanazarius Virgilium imitatus in suo opere de partu Virginis sic cecinit.

Lib. II. de partu Virg.

Tam variæ pestes, & monstra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briareia turba Cerastæ,
Semiferumq; genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæq; Sphingesq; ardentiaq; ora Chimeræ,
Atq; Hydra, atq; canes, & terribiles Harpyæ.

D

Pausanias tamen, in Corynthiacis ad calcem, tradidit iuxta Amymone fontem, amplam, densisq; comis Platanum excreuisse, sub qua Hydram altam fuisse perhibent. Communis tamen authorum opinio est locum natalem huius Feræ Lernam lacum fuisse Argiuis, & Mycenæis conterminum, ad quem omnia deportabantur purgamenta, ex quorum tandem corruptione talem Feram prosilijsse affirmant.

Locus natalis venus Hydræ.

OR-

ORTVS, ET INTERITVS.

HESIODVS, in Theogonia, Hydram Echidnæ ex Typhone filiam, & à Iunone in odium Herculis nutritam fuisse promulgauit. Echidna enim, vt aliàs explicatum fuit, dimidia sui parte speciosam repræsentabat puellam, cum partes inferiores in horrificum Serpentem terminarent. Hæc igitur in vasta versans cauerna, crudaq; mandens, aliquando Typhoni permixta Hydram, & Cerberum peperit: reliqua apud Gyraldum legenda sunt. Idcirco ad rem, libro secundo Austriados, sic canitur.

Syntag. 5.

Inarimem quondam sub terras tristis Echidna
Incoluit, nymphæ vultu, tenus inguine Serpens
Inferius, sæuo quæ mixta Typhaone natos
Horrendos peperit, custodem Cerberon Orci,
Cuius demorsos terret vox ærea manes
Lernæamq; Hydram, quam ferro, atq; ignibus hausit
Amphitryoniades cum belligero Iolao,

Quamuis Historiographi vnanimes diuulgauerint Hydram ex sordibus in Lernam lacum passim delatis, ibiq; putrefactis originem traxisse.

Hanc tandem immanem belluam omnia deuastantem, & perniciem hominibus, belluisq; afferentem ab Hercule interfectã fuisse volunt. Quamobrem Martialis innuens Domitianum, sub Herculis nomine, ob stratam viam Apiam, cultum fuisse; Hydræ ab Hercule superatæ, ex extinctæ meminit.

L. 9. Epigr. 104.

Fæcundam vetuit reparari moribus Hydram.

In ferius quoq; ad mortem Hydræ alludens sic cecinit.

L. 14. Epigr. 177.

Elidit geminos infans, nec respicit angues.
Iam poterat teneras Hydra timere manus.

Cæterùm tam horrenda, immanis, & monstrifica fuit hæc bestia, vt à nemine, nisi ab Hercule superari, & debellari potuerit: quocirca eius cædes inter res præclarè gestas ab Hercule locum habere meruerit: propterea Ausonius egregios Herculis labores recitans, necis Hydræ meminit sic canens.

Hydra interitus. *Epigr. 139*

Prima Cleonæi tolerata ærumna laboris,
Proxima Lernæam ferro, & face contudit Hydram.

Eumdem sensum habemus in Epigrammatibus græcis, vbi leguntur hæc verba.

Lib. 4.

Πρῶτα μὲν ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα
Δεύτερον ἐν λέρνῃ πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδρην.

Idest.

Primò quidem in Nemea fortem interfecit Leonem.
Secundò in Lerna multi ceruicem perdidit Hydram.

Nam cum Hydra (referente Seneca) regionem totam natalem deuastaret, ab Hercule primùm claua percussa fuit, deinde ob tetrum, quem spirabat odorem, sagittis eminus petita; postremò in solitis se condentem cauernis, congesta lignorum strue, Hercules penitus destruxit, & expugnauit.

Hydra claua percutitur.

PRÆSAGIA.

QVIDAM author innominatus Germanus agens de Hydra ex Turcica regione delata, cuius iconem exhibuimus, hæc verba protulit. Nemini dubium est, rerum mutationem monstris significari; sed Germania, vel christianus Orbis hodie tam grauibus afflictatur ærumnis, vt ei, præter exitium, nihil grauius accidere queat. Ideo coniicio hæc monstra ad maiorem calamitatem non esse extimescenda; & præcipuè cum res Turcicæ ad summum potentiæ gradum, & fælicitatis fastigium peruenerint: quamobrem huiusmodi monstra aliquid mali illi minari diuinarem, sub cuius Ditione

A tione monstrum repertum, & obseruatum est, & potissimum cum capita huius monstri ab occipitio gestamen pilei turcici ostentet.

Verùm hic Hariolus quisquis fuerit, primitùs inuestigare debebat: an monstrum, cuius icon exhibetur à natura productum, an verò ab arte fabricatum fuerit. Quandoquidem Gesnerus vnà cum Erythræo belluam hanc multicipitem planè commentum artis esse existimat. Aures enim, lingua, nasus, facies, toto genere à Serpentum, vel Draconum figura discrepant. Quocirca si author huius figmenti, rerum naturalium monstris etiam accidentium imperitus non fuisset, melius spectatoribus imponere potuisset. Sed etiamsi hanc monstrosam Feram à natura productam esse concedamus, cur potius Turcis, non autem nobis aliquod malum minabitur? Itane tam cæci erimus, vt culpam nostram non agnoscamus, & omne sinistrum omen in hostes Christifidelium reijciamus?

Hydra septiceps an sit fictitia.

HISTORICA.

B DE vera Hydræ historia, fidem veri adhuc pendere existimamus: propterea quod Historiographi sibi inuicem reclamare videntur. In primis Isidorus scriptum reliquit Hydram fuisse lacum copiam aquarum eructantem, & proximas vastantem ciuitates: siquidem ex multis meatibus aqua scaturiebat; immò obstructo vno scaturiginis orificio, aqua per plura alia foramina erumpebat. Alij paludem Lernæ frequenter exsiccari, denuoq; aquis repleri memorarunt: quare Hercules scaturiginum meatus diligenter rimatus, igne adhibito, intra proprias cauernas aquam cohibuit. Zenodotus diuulgauit locum quemdam in Argolica regione fuisse, in quem omnia sordium genera promiscuè conijciebantur; quæ postea nebulas maleolentes, & pestiferas exhalare solebant, quas à loco humido dimanantes Hydras nuncupabant. At, huiusmodi loco ab Hercule exsiccato, Regio saluberrimum aerem deinceps adepta est.

L. 12. Orig.

Palus Lernæ quomodo exiccata fuerit.

Multi asseuerarunt quoddam anguium genus, sub quo Hydra continetur, adeò prolificum fuisse, vt, nisi igne eorum semina coercerentur, fæcunditati illorum nemo resistere posset: hinc factum volunt fabulæ locum, quòd extincto vno Hydræ capite, plura C renascerentur. Alij referunt Achelorum Fluuium Acarnaniam ab Aetolia segregantem solere interdum vtramq; regionem ita inundare, vt omnes agrorum limites confunderentur: quamobrem, consumptis aquis, sæpè sæpiùs Incolæ litibus premebantur. Hinc Hercules impetum amnis aggeribus compescens, & deinceps intra alueum fluere aquam cogens, omnes Incolarum lites temperauit: qua de causa Hydram ab Hercule interfectam pronunciarunt. Hæc historia memoratur Libro nono Austriados hunc in modum.

Genus anguiũ valde prolificum.

Hercules impetũ amnis compescuit.

——— & semper plagis viuacibus Hydram
Ruptaq; deuictis Acheloia cornua ripis.

Lernæo Serpenti Hydræ nuncupato, dum ab Hercule expugnaretur, Cancrum auxiliatum fuisse produnt. At vicissim ab Hercule, Iolai implorata ope, bestia tandem debellata fuisse perhibetur. Palephatus verò id totum sic exarat. Primò Lernum Regem quemdam constituit (habitabant olim homines in pagis, & cuicumq; loco rex suus præerat) Sthenelaus igitur Persei filius, vt ipse refert, Mycenas amplissimum locum, D hominumq; frequentia nobilitatum occupabat. Huic Lernus Rex minimè subiacere volebat; hac de causa ambo inter se præliabantur. Lernus in sua Ditione paruum oppidum Hydram nuncupatum à quinquaginta sagittarijs in quadam turri inclusis diligenter custoditum possidebat. Itaq; Hercules ad expugnandum hoc munitum oppidum missus à sagittiferis ignem, & iacula in hostes proijcientibus repulsus fuit: nam licèt eorum vnus interimeretur, confestim duo alij locum defuncti occupabant. Lernus autem perpendens se viribus esse inferiorem, auxilium Cancri, seu Carcini cuiusdam strenui Ducis implorauit, qui accedens, iunctisq; copijs, in Herculem impetum fecisse traditur. Ex altera parte Iolaus Iphicli filius, atq; Herculis nepos, Thebanorum ducens exercitum Herculi auxiliaturus accessit: quare Hercules, hoc opitulatur, Hydram oppidum expugnauit, diruit, & concremauit.

Historia hydræ oppidi ab Hercule expugnati.

Alij

Hydra Sophista fuit.

Alij crediderunt Hydram fuisse sophistam quemdam callidissimum, qui rationes ambiguas in medium semper afferebat, vt alios ab ipsa veritate depelleret, cuius vna confutata ratione, plures inde cauillationes oriebantur. Idcirco Hercules, igne, nimirum feruore sui ingenij, has omnes argutias diremit. Tandem multi voluerunt Hydram hoc modo ab Hercule necatam fuisse, dum animi sui, & continentiæ, ignita quadam face, renascentia identidem libidinum, & cęterorum vitiorum capita represserit, & penitus extinxerit.

E

EPITHETA.

MVLTA capita, quibus Hydram redundare monimentis mandauit Antiquitas, varijs epithetis cùm latinis, tùm græcis ansam præbuerunt. Latini hanc Feram fæcundam, populosam, famosam, rediuiuam, renascentem, multiplicem, & deniq; septemplicem indigitarunt. Baptista Mantuanus sic canebat.

F

Bellaq; & atroces iras septemplicis Hydræ.

Epitheta græca.

Itaq; Græcis, ob eamdem rationem, Hydra πολυαύχενος multas habens ceruices exponitur; cum αὐχὴν ceruix reddatur. Item πολυκάρηνος multa habens capita. Immò quandoq, vocatur πολυδειράς, quod epitheton monti multa cacumina habẽti propriè conuenit. Rursùs, eadem de causa, ἑκατογκέφαλος, idest centum habens capita appellatur: immò μυριόκραλος, nempe infinitis redũdans capitibus, quod epitheton ab Euripide, in Hercule furente, vsurpatur.

Epitheta ratione loci

Si meditemur huius belluæ locum, Græcis, λερναίη, & Latinis Lernæa cognominatur; quoniam in Lernæa palude stabulari diceretur. Apud Aratum nominatur αἴθοψ, fortassis propter colorem; cum hæc vox aliquando nigrum, & quandoq; rutilum colorem significet. Alioquin Claudianus virentem illam indigitat.

Lernæamq; virens obsederat Hydra paludem.

Epitheta à sæuitia petita.

Postremò, ratione sæuitiæ, ὀλοόφρων, dicitur Homero, quia perniciosæ mentis fuerit. Alijs αἰνόμορος, quoniam graui, & crudeli fato premeretur: vel, vt placuit Euripidi in Hercule furente, πολυφόνος; quoniam multas cædes perpetrauerit. Deniq; Latini immanem, nocentem, horrendam, tumentem, diram, improbam, superbam, ferocem, colubris vallatam, vel colubriferam Hydram indigitarunt.

G

PROVERBIA.

Adagia hydrã respicientia.

Salpa piscis.

ADAGIA ad hunc spectantia locum, partim hoc animal, partim locum eius natalem, & Herculem Hydræ interfectorem respiciunt. Si contemplemur Feram, hoc adagium circumfertur apud Græcos. ποικιλώτερος ὕδρας, idest, *magis varius, quàm Hydra.* profertur de hominibus dolosis: quandoquidem Hydra maculis versicoloribus distincta esse ferebatur. Huic affine est cognomentũ Mnaseæ Colophonis Poetæ, qui Salpa cognominatus fuit: cum in carminibus conscribendis fuerit admodum varius. Salpa enim est piscis aureis, & rubentibus lineis à ceruice ad caudam vsq; picturatus: quamuis aliter illaudati saporis esse feratur.

H

Sequitur aliud adagium. ὕδραν τέμνεις, idest. *Hydram secas.* Suidas tradit hoc esse pronunciandum de illis rebus, quæ haudquaquam fieri possunt. Legitur quoq; hoc adagium apud Platonem libro quarto de Republica; & promulgari potest in illos, qui dum vnum incommodum auferre conantur, plura incurrunt: veluti vno Hydræ Lerneæ secto capite, plura renascebantur. Vsus est etiam Plutarchus hoc prouerbio, in commentarijs de fortuna Alexandri; quando aliquo terminato, & sopito bello, necnon composita pace, subinde alij, atq; alij populi aduersus ipsum belligerantes insurgebãt. Quapropter Cyneas quoq; cognita Romanorum multitudine, qui post acceptam aliquam cladem, copias denuò, & confestim instaurabant, hæc verba protulisse dicitur. *Pyrrhum sibi videri aduersus Lernæam bellare Hydram*; hoc adagium optimè in litigatores

A res quadrat, qui interdum vnà composita controuersia, in plura incidunt litigia. Lis enim sæpè numero litem parere solet.

Sequitur aliud adagium. *Hydram gestas.* diciturq; de illo, qui corallium tanquam tutelam aduersus fulmina, & tempestates gestat: quandoquidem hæc planta apud Plinium vocatur Gorgonia, cum extra aquam instar lapidis durescat. Gorgones autem, secundùm Seruium in commentarijs ad librum sextum Aeneidos, fuerunt tres puellæ lectæ venustatis pulcherrimæ, quas adolescentes conspicati in lapidem transmutari dicebantur.

L.37.c.10

Si contemplemur interfectorem Hydræ, oritur aliud adagium. *Nec Hercules quidem contra duos.* Hoc inde natum esse volunt ex summo Herculis labore in necanda Hydra: etenim Cancrum Hydræ vehementer oppressæ auxiliaturum venisse ferunt: quare vicissim Hercules, implorata Iolai ope, Hydram tandem superauit, & Cancrum interemit.

Adagia ratione interfectoris hydra.

Si mens dirigatur ad locum, in quo Hydra stabulabatur, hic nobis exhibet illud prouerbium. λέρνη κακῶν. idest. *Lerna malorum.* hoc prouerbium pronunciatur, non secus, B ac si dicatur. *Ilias malorum. Mare malorum. Thesaurus malorum.* His enim adagijs plurima mala in vnum congesta significamus. Originem duxit hoc prouerbium à loco natali Hydræ, quem fuisse lacum omnium sordium, & vndiq; congestarum plenum tradiderunt: quemadmodum superius, iuxta mentem Strabonis, scriptum fuit. Propterea quotiescumq; hominem valdè infamem, vel omni turpitudinis generis contaminatum, aut cætum hominum postilentium, quasi colluuiem facinorosorum indicare volumus; rectè Lernam malorum pronunciamus. Idcirco Cratinus Comicus, apud Hesychium, theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluuie constaret, iure merito λέρνην θεατῶν appellauit.

Adagia petita à loco hydra.

Lib.8.

MORALIA.

C CYPRIANVS, libro primo de Incarnatione Christi, Hydram optimo iure ad fæcunditatem hæresum comparauit. Scripsit enim, quòd hæreses in Ecclesijs Hydræ similitudinem gerunt, quoniam istæ aduersus nostras mentes linguis feralibus sibilant, & lethale virus iaculantur; immò truncatis capitibus renascuntur. Sed quoniam resurgente morbo non debet cessare medicina, ideo quantò maior fuerit ægritudo, tantò validior debet esse curatio. Potens enim est Dominus Deus noster, vt quod de interitu Hydræ Ethnici prædicarunt, id in bellis Ecclesiarum veritas peragat; & ignitus Spiritus Sancti gladius ita, in extinguenda, & extirpanda nouella hæresi, omnes penitus medullas pernitiosæ generationis exurat, vt tandem prodigiosa fæcunditas, emorientibus venis, denuò parere cesset. Diuus etiam Ambrosius, in suo opere de fide, hanc similitudinem Hydræ, & hæresis amplexus est: siquidem veluti, vna Hydræ ablata ceruice, aliæ statim emergebant; ita pariter vna ablata hæresi, multæ aliæ insurgunt. Ideoq; ritu necis Hydræ, hæ nonnisi incendio auferri possunt. Huius etiam comparationis meminit Baptista Mantuanus de Diuo Ambrosio canens hunc n modum.

Hæresis hydra comparatur.

Lib. 1.c.4.

Arius humani generis lethale venenum,
D *Legis in excidium natus fideiq; ruinam,*
Polluerat gentes, totumq; infecerat Orbem,
Præsertim Italiam. Tunc tota Insubria fractis
Viribus ægrotans isto in languore iacebat.
Ambrosius, qui tunc erat ex Proconsule factus
Pastor, in hanc Hydram claua insurrexit, & arcu,
Et velut Alcides alius Lernæa fugauit
Toxica, Niligenas abigens ab ouilibus Hydros.

Amplius, in morali doctrina, Sophistici, & fallaces verborum gannitus non iniuria ad Hydram comparantur; cum ab hoc vocum monstro infinita dimanent deliramenta, quæ animis nostris plurimum detrimenti, & magnam quoq; perniciem semper sunt allatura

Sofistæ hydra dicuntur.

latura. Immò omnes mulieres, quæ pudicitiam habent in propatulo similitudinem Hydræ non effugiunt: quandoquidem Anaxilas comicus fabulosa quædam Priscorum monstra, publica scorta interpretatus est. Hinc Atheneus Gnathænam Sinopæ vetulæ subnascentem ipsa duplo deteriorem esse retulit. Id in capitibus Hydræ obseruabatur, dum vno ablato, alia multo deteriora oriebantur.

L.13.Dypnosoph.c.80.

Insuper homines, qui asperè, & acutè non solum quacumq; occasione, sed etiam contumeliosissimè solent loqui, cum Hydris comparandi erunt; quare non immeritò Diuus Hieronymus (referente Cælio) obtrectatorem virulentum, Excetram, nempe Hydram cognominauit. Rursus in proemio Esdræ, aduersus suos obtrectatores sic loquebatur. Quamuis Hydra sibilet, victorq; Simon incendia iactet, nunquam meum, iuuante Christo, silebit eloquium. Item Hydra hominibus omni crudelitatis genere inquinatis iusta de causa assimilanda est: cum recisa vna crudelitatis ceruice, denuò noui sæuitiæ modi repullulent. Vnde Baptista Mantuanus in Bucolicis canebat.

Eclog.3.

Transrem laturus opem, tu sæuior Hydra
Me fugis.

Demùm qui inani scientiæ persuasione, vel alia de causa intumescit, Hydram proculdubio repræsentare videtur: cum illa Fera ita superbiret, & se se efferret, vt quodcumq; ferrum in sui necem fabricatum aspernaretur. Idem præstat homo nimium sui admirator, ac pro sententia, cui semel adhæret, etiam contra verum contumax, & refractarius. Cum autem nullum vitium Deo inuisus sit arrogantia; homo criminosus hos teterrimos mores in candidos mutare debet. Verùm cum difficillimum sit in Superborum mentem modestiam, & animi demissionem inducere deberent saltèm meminisse illius, quod de ostentatione superbiæ quidam poeta tradidit hunc in modum.

Superbus nuncupatur hydra.

Sordida laus semper proprio quæ prodit ab ore
Hanc sapiens refugit.
Efficit, & fatuos pomposa superbia plures,
Tartara quos rapiunt.

Vir quoq; omnigena eruditione clarus, & Aenigmatistes, vt mens superbi resipisceret, hanc obscuram scripsit veritatem.

O		*be*
cur	*super*	*bis*
tua		*bia*
te		*abit.*

Nimirum ò Superbe, cur superbis, tua Superbia te superabit.

Postremò Seneca doctrinam moralem de fortitudinine, & Iustitia insinuans, exemplo Hydræ, virtutes non esse animalia docuit his verbis. *Non.n quicquid ab homine fit, homo est, & iustitia quid est inquit? animus quodammodo sic se habens. Itaq; si animus animal est, & iustitia minimè. Hæc enim habitus animi est, & quædam vis. Idem animus in varias figuras conuertitur, & non toties animal aliud est, quoties aliud fuerit, nec illud, quod fit ab animo, animal est, si iustitia animal est fortitudo, sic cæteræ virtutes: vtrum desinunt animalia esse subinde vt rursus incipiant, an semper sunt: desinere virtutes non possunt: ergo multa animalia, immò innumerabilia in hoc animo versantur. Non sunt, inquit multa quia ex vno religata sunt, & partes vnius, ac membra sunt. Talem ergo faciem animi nobis proponimus, qualis est Hydræ multa habentis capita, quorum vnumquodq; per se pugnet per se noceat. Atqui nullum ex illis capitibus animal est, sed animalis caput: cæterùm ipsa vnum animal est.*

Lib.20. Epist.21.

Hydræ similitudo quædam.

At quid de toxico dicendum erit? Hoc cum esset perniciosissimum, aliquando tamen vitale fuit appellatum. Etenim (referente Ioanne Sarisberiensi) Tiberius à Iulio Imperatore tertius toxico interijt, cuius morte ita lætatus est populus, vt Terram matrem, & Deos manes oraret, ne mortuo sedem vllam, nisi inter impios, concederent. Et licet toxicum semper fuerit detestabile, & exitiosum, tamen illud populus vitale esse censuit.

Li.8.Polyt. cap.19.

HIE-

A

HIEROGLYPHICA.

NONNVLLI, referente Pierio Valeriano, per simulacrum Hydræ, Inuidiam hieroglyphicè repræsentari posse tradunt: quandoquidem Hydram animal palustre, & ex sordido cæno natum fuisse asseuerant. Inuidia quoq; nonnisi in abiecto, & demisso animo residet. Quocirca Ouidius, in volumine Transformationum, hanc in imis conuallibus latibulari confinxit; deinde reliqua, quæ de Inuidia scripsit, ad Hydræ significatum pertinere videntur. Præterquamquod Erictonius pedibus anguineis (quamuis alij ad custodiam, serpentem ei assignatum fuisse dixerint) Inuidiam denotare perhibetur: cum illa, post res præclarè gestas, in arenam prodiens, paulatim in cordium penetralibus occultetur, virulento spiritu ad custodiam destinato. Huius autem exemplum in primis fratribus manifestum habemus.

Inuidiæ Hieroglyphicum.

Inuidia causa fratricidij fuit

B

Maior & inuidia est fraternis cordibus orta,
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.
Hoc Abel, atq; Chaim: hoc Atreus, atq; Thyestes
Etheocles cum fratre suo; pluresq; docebunt.
Inuidiam idcirco fugiat sapiensq; bonusq;

Itaq; hoc est illud odium, quod Diodorus, pictura serpentis denotari posse diuulgauit. Insuper Pierius Valerianus, simulacro Hydræ ab Hercule superatæ, hieroglyphicè demonstrari posse vitium à virtute domitum pronunciauit. Etenim talis pictura admonet vnumquemq; virtutis, qua homo fretus illecebras amatorias per Hydram expressas remouere conatur.

Lib. 6. Hierogl.

PHRENOSCHEMATA.

C

PRISCA consuetudine receptum fuisse, in Insignibus Hydram delineare testatur Capaneus, qui olim pro egregio Insigni, Hydram habuisse traditur. Quocirca hic mos ad nostram vsquè ætatem penetrans, multis phrenoschematum ansam præbuit. Vnde Hieronymus Russelius, in libro Insignium, exhibuit simulacrum Hydræ septicipitis, cum Dicto. VTCVMQ; Demonstrabat autem inuentorem phrenoschematis quouis modo, omnes difficultates sibi oblatas, esse superaturum, vel innuebat totos conatus esse inflexurum, & omnia ablaturum impedimenta. Hoc deniq; phrenoschemate generosus, & inuictus animus demonstratur. Item Ioannes Baptista Pittonus Pictor Vicentinus in Insigni Sfortiæ Pallauicini, effigiauit Hydrã cũ Dicto. VTCVMQ; Vt indicaret hominem aduersus infortunia virtutes semper augentem. Subscripsit autem carmina Italica huius tenoris.

Insigne Capanei.

Come ch'à l'Idra vn collo si recida
Vi nascon tanti in vece di quell'vno,
Ch'esser non pote, che già mai l'ancida,
Opri quanto si voglia ingegno alcuno.

D

Tal la virtù, ch'in cor alto s'annida,
Non teme volto minacioso, e bruno
Di nemica fortuna, ò assalto d'armi;
Ma via è più salda, che l'incudi e i marmi.

Iterum Hieronymus Russelius effigiauit manum, cum gladio recidentem vnum ex capitibus Hydræ in quadam palude iacentis, cum Dicto Italico desumpto ex carminibus Petrarchæ. E S'IO L' VCCIDO, PIV FORTE RINASCE. Quare intelligimus authorem Phrenoschematis conari, omni diligentia, desiderium amatæ rei extinguere, cum tamen illud magis insurgat, & quasi altera Hydra multiplicetur.

Lib. 3. Insign.

Lucas etiam Contilis scriptor italicus eamdem Hydræ iconem cum manu, & gladio figurauit, & addidit Dictum huius generis. SPES ÆGRA SALVTIS. Et monet

lectorem, quòd author huius phrenoschematis voluit insinuare animi sui inquietem, quià multis vexabatur ærumnis, & quamuis aliquando vnam auferret, aliæ tamen, atq; aliæ emergebant: propterea se ægram sperare salutem protulit.

Animi inquies quomodo demõstretur.

Perciuallus quoq; delineauit Draconem septicipitem, cũ Dicto. IN OMNIBVS HYDRA. Alludebat enim ad omnes huius Feræ proprietates. Primùm, quia flatu graueolenti, cunctos ad se accedentes arceret, deinde, quià truncato vno capite, plura renascerentur. Sic in mundanis euenit negotijs, quæ plurimas semper pariunt difficultates.

SIMVLACRA.

PAVSANIAS, in Eliacis, scriptum reliquit, quòd in Elide templum Iunonis erat, in quo, præter alia simulacra, Pallas Herculi Hydram conficienti assistens visebatur. In clypeo Auentini simulacrum Hydræ conspiciebatur: nam Virgilius sermonem habens de filio Herculis, scripsit ipsum vehi curru cum signo palmę, more triumphantis, gestantem clypeum, figura Hydrę refulgentem, in patris monumentum, qui hunc septicipitē Draconē in palude Lernęa exanimauit. Sic igitur canit Virgilius.

Lib. 7. Aeneid.

Post hos insignem palma per gramina currum,
Victoresq; ostentat equos satus Hercule pulchro.
Pulcher Auentinus, clypeoq; insigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus Hydram.

Memorat etiam Baptista Mantuanus simulacrum Hydræ in marmore quodam Spartano cælatum, dum canit hunc in modum.

Non procul inde virens Spartano è marmore moles,
Phidiacam testata manum, pendebat ab alto;
Margine pars clauæ, partem consumpserat ætas.
Lernææ pars prima Hydræ, quæ guttura septem
Porrigit, & linguis septem vibrantibus ora
Arcus, Acarnanis fluuij duo cornua frugum.
Plena; Molorcheo pellis detracta Leoni.

Meminimus, & nos vidisse Romæ multas Herculis statuas insigni cælatura admirandas, sed potissimum per collem Quirinalem, vulgò *Monte Cauallo* appellatum, in Viridario, & Vineto olim Eminētissimi Cardinalis de Carpo, insigniores cum claua, & spolio Leonis, alicubi hæc statua caput Leonis, alibi verò fructus horti Hesperidum manu tenebat: verùm inter has, hoc in eodem loco Paradisum terrestrem ferè ęmulante, visebatur tabula marmorea figuram exhibens Herculis manu stringentis comam mulieris, cuius crura serpentinam effigiem præseferebant: nonnulli sunt opinati insinuare voluisse spectantibus paludem Lernæam, in qua Hercules Hydram confecisse traditur. Neq; volumus in præsentia ignotam esse legentibus egregiam statuam æream Herculis, & Hydræ ad caminum amplæ aulæ Palatij Illustrissimæ familiæ de Tanarijs, in qua hodie Comes Ioannes Nicolaus Bononiæ Senator summæ vir prudentię refulget; quę statua malleo, & manu Excellentis Argentifabri Horatij Proualij Bononiensis inchoata, & absoluta fuit. Aliqui etiam, pro simulacro Romam repræsentante, delinearunt mulierem bellue septicipiti insidentem, propter septem colles in Romana vrbe conspicuos, & eminentes. Quapropter aliquando Roma septicollis fuit cognominata. Vnde Poeta Italicus canebat.

Tanariorũ mentio.

——— *Roma ogn' hora*
Con gl' occhi di dolor bagnati, e molli
Ti chier mercè da tutti sette i colli.

Amplius, Ripa, in secunda parte Iconologiæ, vt Inuidiæ exhiberet simulacrum, pinxit annosam mulierem cum Hydra, quoniam hæc Fera, pestifero, & lethali halitu magis, quàm aliud animal, inficiat, & occidat. Assimiliter idem præstat Inuidia, cum semper hominibus detrimentũ, atq; ruinam, corporis, & animæ machinetur. Præterquamquòd Hydra, amisso vno capite, plura acquirit, quemadmodum Inuidia, quæ vi virtutis penè oppressa, magis atq; magis aduersus eam crescit, atq; augetur. Id optimè expressit Petrarcha canens.

Simulacrũ Inuidiæ.

A *O Inuidia nimica di virtude,*
Ch'à bei principij volontier contrasti.

Iterum Ripa dum conatur exprimere hominem se recipientem ad optimam frugem, quam Vulgus Conuersionem vocat; figurat mulierem plorantem, & tenui indutam velamine, cum Hydra ad pedes; additq; hoc Dictum. IN TE DOMINE SPERAVI. Etenim lacrymas pænitentiæ indices esse annotauit Curtius. Hydra verò eatenus in hoc simulacro locum habet, quatenus crimina conculcanda esse demõstrat, quod maxima præstatur difficultate: veluti Hydra summis laboribus ab Hercule expugnata, & extincta fuit. Ratio autem huius simulacri infrascriptis versibus explicatur.

Simulacrũ Conuersionis vulgo dictæ.

Diuitiæ attalicæ iaceant, aurumq; comæq;
Et leuis hæc tantùm fascia membra tegat.
Et modò iam menti sedeat sententia nostræ,
Quæ vela exorient pectoris alba mei.
Hydra, vel hæc pedibus iaceat supposita diris,
Ne illius pereant pectora nostra dolis.
B *Cuncta tenenda modò sunt hæc de sede suprema*
Luminibus pateant lumina clara meis.

Deniq; idem author in postrema Iconologiæ parte, ad significandam Religionem simulatam, vsus est pictura mulieris attalicis indutæ vestibus, redimitæ corona, & supra Hydram sedentis; nam veluti Hydra ab aliorum animalium natura valde recedit. Ita hæc Religio à vera, & recta mirandum in modum discrepat.

Falsæ religionis simulacrum.

DE DRACONE BIPEDE
In agro Bononiensi capto. Cap. V.
ORDINIS RATIO.

C CVM in præcedenti capite de Draconibus pedibus fulcitis pertractare cæperimus, ordinis rationem secuti, hanc sedem Draconi bipedi Bononiensi assignare decreuimus, antequam de Draconibus alatis verba fiant. Itaq; hanc difficillimam libenter suscepimus prouinciam, præsertim cum animal huius figuræ nunquam in Europa visum, nec à quopiam, vt nostra fert opinio, descriptum fuerit. Et tamen nullum animal tam paruum, & ignobile in rerum natura reperitur, quin diuinum opus in eo semper elucescat. Ideo iure optimo Heraclitus philosophus, vitandæ gratia aeris frigidioris iniuriæ, in humili pistoris casa morans; nonnullis viris nobilibus ipsum alloqui cupientibus iussit, vt in tugurium ingredi dignarentur, asseuerans neq; tali loco Deos immortales deesse.

Deus est vbiq;

Immò rectius Diuus Augustinus in psalmos, admirabilem Omnipotentis prouidentiam in minimis contemplans animalibus; hæc verba proferebat. Quis singula pulicis, vel culicis membra non admiretur; quatenus ordinem, motum, & vitam participent. Amplius considerandum est, quemadmodum hæc animalcula mortem fugiant, D vitam diligant, voluptates appetant, molestias vitent, & deniq; qua ratione in motu sibi congruo vigeant. Quis disponit ista? inquit Augustinus; expauescis in minimis, lauda infinitam Dei potentiam. Idcircò nos quoq; in exaranda huius admirabilis Draconis bipedis historia, idem præstare debemus.

Animaliũ paruorum consideratio.

DRACO BONONIENSIS quo tempore inuentus fuerit.

VERTENTE anno nostræ salutis septuagesimo secundo supra millesimum, & quingentesimum. III. Idus Maij, tempore creationis Summi Pontificis Gregorij Decimitertij Bononiẽsis, hic Draco bipes, more Serpentino sibilans se manifestauit. Nam penès prædiolum Domini Petronij de Dosijs in loco *Malauolta* nuncupato delitescebat, sed tandem post diem Ascensionis Redemptoris nostri eiusdem anni, hora decima septima in via publica iuxta sepem prænominati prædij spatio milliaris à nostra distantis Ciuitate, à quodã bubulco Baptista nominato de Camalduio deprehensus fuit. Is enim Bononia, cum bobus currum trahentibus rus petens pedetentim currum sequens, boues sistere gradum animaduertit; vnde sumpto perone in illos sæuiens acriter stimulauit: at illi timore quodam perciti, & genuflexi, vlterius progredi non audebant. Interim, magno audito sibilo, bubulcus circumspiciens admirabilem Draconis figuram deprehendit; & illicò pauore affectus eleuata hastula, capite belluæ percusso, animal interfecit.

Boues timore draconis affecti.

Sed mirandum est, quòd Draco nunquam ab illo discesserit loco; immò boues, & bubulcum toruis oculis, & erecto capite intuens, fortè in illos se iaculari volebat; at fraxini cuiusdam propinquitate fortassis impeditus, neq; rustico, neq; bobus vllo fuit incommodo. Virtutem enim fraxini, aduersus omne Serpentum genus, cunctis manifestam esse arbitramur. Et quamuis Serpentes animantes voracissimi, tenui gula referti, caudæ extremitati, capite eleuato, insistere soleant, vt melius cibaria in alluum dilabantur: non est tamen credendum hunc Draconem duobus inhærentem pedibus, cibi causa, caput eleuasse, sed potius, vt facilius in bubulcum se se eiaculari posset.

Fraxini vis.

Insuper bubulcus metuens, ne animal primo ictu prorsus extinctũ esset, rursus ferro, quo hastulæ bubulcorum armari solent, anteriorem Draconis pedem abscidit: itaq; interfectus biduo ibi iacuit. Interea Dominus Horatius Fõtana hanc singularem bestiam humi iacentem animaduertens ad doctissimũ Vlyssem Aldrouandum, & diligentissimũ rerum naturalium perscrutatorem deferri iussit; qui animal conspicatus rarissimum, nec vnquam in Italia, immo, nec in Europa visum, primò ad viuum pingi, deinde summa industria exsiccari, & in Musæo appendi curauit; quemadmodum etiam hodie vnusquisq; illum intueri potest. Et quoniam hic Draco eo tempore inuentus fuit, quo non solum Gregorius XIII. ad maximum euectus fuit Pontificatum, in cuius Insigni gentilitio Draco refulgebat, sed etiam eo tempore, quo Draco cœlestis exoriebatur: ideo Iuuenis exquisitissimæ doctrinæ sic cecinit.

Animal ad viuum pingitur.

Lustris ter centum, & bis septem, dum abditur annus,
Bis; Draco Felsineo sibilat ortus Agro,
Sibilat Eoo quoq; Cæli cardine eodem
Tempore, Romana sceptriger Vrbe Draco.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ADMIRABILIS hic Draco à capite ad extremitatem vsq; caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium vsq; latitudinis corporeæ dodrans inter corporis latitudinem, & caudæ principium obseruabatur. Deinde ad extremitatem vsq; caudæ longitudo cubitalis, nempe duorum dodrantum, huiusmodi partem adæquabat. Propè collum erat latitudinis duorum digitorum, & à capite ad primum vsq; & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis, & à primo pede ad eam vsq; partem,

Lõgitudo, & latitudo draconis.

viperæ

A viperæ assimilabatur. Et corpus in ea parte, latitudinis sesquipalmaris, nimirum sex digitorum visebatur.

Posteriorem colli partem torques albus exornabat, ad instar Natricis torquatæ, vel instar Anatis sylvestris torquatæ, quæ Italis vulgò *Cesone* nuncupatur, vel tandem instar merulæ alpestris torquatæ, quæ vulgò *Merla della collana* cognominatur. Cæterùm in hoc Dracone torques non erat mutilus, vt in multis alijs animantibus obseruatur, sed absoluti circuli torquem integrabant.

Torque ornabatur.

Supra dorsum squamæ latæ apparebant, æmulantes squamas Cyprini piscis Aristolis, qui Vulgò *Raina* appellatur. Maior pars harum squamarum ad viriditatem tendebant: immò aliquæ erant subrubræ, sed inter has quædam nigrescebant; hinc deprehensum est hoc animal ad genus Draconum referendum esse: propterea quòd Dracones, vt plurimum, virides effigiari soleant. Pars alui Draconem propriè repræsentans squamis viridibus erat exornata.

Si pedes contemplemur. Primò aduertendum est, quòd fæmur iunctum tibiæ erat latitudinis pollicis; & digiti suis articulationibus connectebantur, vt in lacertorum digitis obseruatur. Digiti tamen non erant quini, vt in lacertis, sed tantùm B quatuor breuibus vnguibus armati, qui adhuc eorum primordia pre se ferebant: vnde Draconem iuuenem esse coniectauimus: quemadmodum etiam ex dentibus dignosci poterat. Præterea altitudo pedum latitudinem corporis adæquabat. Immò magna admiratione tenebamur, quòd pedes ex opposito iuncti non essent; veluti in cæteris animalibus quadrupedibus, & in alijs exanguibus multipedibus obseruamus; sed pedum vnus erat anterior altero, distantia sex digitorum, neq; in eodem latere; immò per diametrum erant oppositi; vt facilius fortè corpus mouere posset: propterea quòd media pars corporis motu progressiuo impellebatur; reliquæ autem partes, nempe colli, & caudæ per lubricos fluxus ritu serpentino, mouebantur.

Pedum huius Draconis situs qualis.

Podex ab extremitate caudæ duobus distabat palmis; pars caudæ superior viperæ erat similis, inferior verò dissimilis: siquidem squamæ partim nigræ, partim virides erant hoc tamen ordine, & figura, vt quasi singulæ formam semicircularem referrent, & binæ tantùm latitudinem caudæ amplectebantur. Secus verò in vipera se habent, quoniam squamæ rectæ sunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Dracone, C à podice ad caput vsq; squamæ inferiores, tam residui caudæ, quàm ventris, & totius colli ad os vsq;, rectæ erant, vt in vipera, hoc tamen ordine, vt imbricatim sitæ essent, colore vsq; ad aluum partim albo, partim nigro, sub ventre albæ, & latiores dimidio ferè digito. At in extremitate squamarum rectarum nonnihil coloris viridis conspiciebatur. Demùm extremitas caudæ durissimo, & corneo ferè apice munita erat, cuius vna pars squamulis tegebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus instar litteræ C, seu instar centri scorpionis, erat repandus. Quamobrem verisimile fuit hoc animal huiusmodi aculeo, pro tutella aduersus cætera animantia vti.

Squamæ huius Draconis quales essent.

Extremitas caudæ qualis.

Cæterùm, vt melius forma huius Draconis exprimatur, denuò singulas partes ponderabimus, caput erat admodum simile viperino, pars capitis superior iuxta extremitatem, erat nigra, nouem nigris squamis integrata, reliqua autem pars squamis maioribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. Oris hiatus longitudo erat duorum digitorum: lingua tenuis, longa, & bifida, more aliorum serpentum, conspiciebatur. Singula oris latera dentes serrati, & graciles armabant: anterioribus tamen in vipera obseruatis carebat. Hinc collegimus hoc animal non valdè fuisse venenosum. Oculos in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re D Draconem hunc solaris naturæ fuisse iudicauimus. Foramina aurium, ritu auium, habebat; deinde auriculis carebat. quamuis in Heluetijs anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadringentesimum, Draco auribus longissimis præditus fuerit inuentus. Idcirco ad monstrum in genere serpentum reducendū fuisse putauimus. Reliquum est modò, vt iconem tam admirabilis Draconis legentibus exhibeamus, vt, num descriptioni respondeat, intueri, & meditari possint.

Dētes quales essent.

Oculi huius Draconis quales.

Dra-

Draco bipes apteros captus in Agro Bononiensi.

A

GENERATIO.

SI meditemur hunc Draconem bipedem in Agro Bononiensi comprehensum, non possumus non maxima admiratione, vnà cum multis alijs Philosophis affici, & præsertim generationis modum ponderantes; cum nunquàm huiusmodi animal in tota Europa visum fuerit: quapropter huius rationem assignare admodum difficilè esse arbitramur. Immò in numero rerum naturalium collocandus esse videtur, quorum ratio, teste Diuo Augustino, reddi haudquaquàm potest. Et tamen hæc non esse, vel falsa esse, non est dicendum; quamuis eorum veram rationem perscrutari nequeamus. Neq; existimandum est isthæc à Deo Optimo Maximo, absq; ratione procreata fuisse, quamquam nos causa lateat. Præterea multa naturalia quotidie prę oculis habentur, quorum causa ignota est. In primis caro pauonis mortui per anni spa-B tium seruata putredinem non contrahit, huiusq; causam multi ignotam prædicant: licèt quis causam calori non facilè compactam, & exsiccatam eius naturam dissoluenti assignare posset, qui humorem naturalem expellere nequeat: cum, authore Galeno, hæc caro valdè dura, & fibrosa sit.

Cur Pauonis caro diu duret.

Rursus Philosophi in dies rimari causam conantur, cur magnes ferrum attrahat, atq; illud abigat: deinde cur ad proximiorem polum, siue Arcticum, siue Antarcticum se vertat, & tamen huius actionis causam non inueniunt. Iterum quænam vis tam frigida insit paleæ, vt niues, & glaciem æstiuis conseruet temporibus, aut tam calida, vt poma acerba concoquat, & maturet. Neq; Philosophi vnquam inuestigare potuerunt rationem, propterquam, lignum ficulneum Aegypti, seu lignum Sycomori non instar aliorum lignorum, in aquis natet, sed mergatur: immò quod magis mirabilius est, quando in imo aliquandiù moratum fuerit, ad aquæ superficiem emergit, cum totum oppositum præstandum esset, nam quod humore imbutum est pondere grauatur.

Vis Magnetis qualis.

Paleæ facultas est varia.

Quid de lapide selenite, vel speculari dicendum erit? cuius candor cum Luna crescere, & decrescere traditur; oriturq; in Persia, & pariter in montibus gypseis Agri Bo-C noniensis, qui Plinio ignoti non fuerunt, quando scriptum reliquit, in Bononiensi Italiæ parte lapides speculares inueniri, qui in subtilissimas laminas scindűtur. Alia quoq; innumera huius generis in medium afferri possent, quorum causas indagare non est facilè.

Lapidis specularis conditiones.

Itaq; in præsentia Aristotelis doctrinæ adhærentes, qui in libris Posteriorum, de quacunq; re naturali quatuor quæsita proponit, nimirum si est, quid est, quod est, & propter quid est, hæc in nostro Dracone sigillatim indagabimus. Primùm quæsitum est notissimű, propterea quod à plurimis viris fide dignis hic Draco fuit visus, & adhuc exsiccatus in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis conspici potest. Secundum quæsitum per allatam descriptionem est manifestum: sed quia adhuc perfecta non habetur cognitio; restat vt reliqua deinceps inquiramus. Serpentum igitur, vel Draconum alios terrestres, alios aquatiles esse iam decreuimus: hunc autem Draconem bipedem ad genus terrestrium reducendum esse existimamus, præsertim cum in terra, non autem in aquis deprehensus fuerit. Præterea cum parte posteriori serperet, & partem anteriorem mole corporea grauatam, progressiuo pedum motu duceret; necessa-D riò ad illud serpentis genus partim serpens, partim progrediens referẽdum esse censuimus, sub quo genere Dracones continentur.

Lib. 2. Post. cap. 1.

Hic draco ad genus terrestriũ reducẽdus est.

Hic Draco tardus erat in motu, cum pedibus esset refertus, qui serpentibus potius impedimento, quàm commoditati esse solent; vt apud Philosophum, in libro de incessu animalium, manifestatum fuit. Quòd autem tardi esset gressus, inde collegimus, quoniam minimè aufugiens ictum rustici ferientis expectauit. Vnde aliqui his rationibus moti, hunc Draconem bipedem Basiliscum, vel ei congenerem esse voluerunt: cum tamen hoc à ratione valde alienum sit: carebat enim illis omnibus conditionibus quas in capite de Basilisco patefecimus.

Hic draco fuit tardi motus.

Seriò igitur ponderaturi modum, quo hic bipes Draco genitus fuerit, habitum philosophi induemus, variasq; in medium afferremus rationes, quibus tandem ex plo-

Consideratio originis huius Draconis.

sis,

sis, nostram sententiam aperiemus. Itaq; primò in arenam quatuor opiniones prodibunt; Prima erit an aliunde hic Draco migrauerit. Secunda an è cœlo cum pluuijs ceciderit. Tertia, an ex permixtione animalium diuersi generis ortus fuerit. Quarta deniq; erit, an ex putri materia sit originarius.

E

AN ALIVNDE MIGRAVERIT.

QVI tuentur hanc opinionem, multa aliorum animalium migrantium, & remigrantium exempla afferunt. Quandoquidem Graculus Bohemicus auis olim nostris incognita regionibus, elapsis annis, ad nos migrauit, non quidem ex plaga orientali, vt quidam perperam arbitrati sunt: sed huiusmodi aues ex loco Septentrionali, aut niuium copia, aut ingenti algore, aut aliqua inundatione coactas hùc measse censemus: nam quæ postea aucupis laqueos vitarunt, in sua loca frigida remeasse credimus. Item auis quędam Kemperchens, quasi pugnatrix dicta, ex remotis borealis plagæ penetralibus, Maio mense, in Brabantiam aduolat, & huiusmodi auis Ardeæ congener esse videtur: quemadmodum in Historia auium explicatum fuit. Gillius in Aelianum prodidit Ciconias cum Gruibus non simul, sed temporibus diuersis, iniuriam frigoris fugientes, mutatione Coeli, sibi consulere, & transacta bruma, rursùs ad patrias sedes se conferre.

Auis pugnatrix quæ fuerit.

F

Pariter Coturnices, & Turdi, quot annis, in Italiam transuolant. Milui etiam, Erytaci, & Hirundines, per Aestatem tantùm, in Europa degunt, & circa Aequinoctium Autumnale, fortassis pabuli gratia, aliò remigrant. Nam Hirundines, per brumam, in nostris regionibus, nullo inuento pabulo, perirent: quare in Regione calidiori hyemem transigunt, donec, aduentante Aequinoctio verno, ad nos remigrent. Similiter Locustæ quandoq; ex remotissimis regionibus migrant, vt testatus est Plinius. Namq; anno quadragesimo secundo suprà millesimũ, & quingentesimum, agmina locustarum inaudita ex paludibus Meotidibus profecta, non solùm vniuersam Panoniam, & maximam Germaniæ partem, sed totam ferè Italiam, non sine magna omnium à terra nascentium pernitie, occuparunt. Immò etiam homines ab animalibus fortasse edocti, suum locũ natalem, propter æstũ, deserunt, vt homines iuga montium Pyreneorum colentes, & Incolæ Alpium Heluetiæ, Aluerniæ, & Sabaudiæ, qui, vrgente bruma, propria relinquentes domicilia, ad loca plana migrant, vbi varijs occupati exercitijs, quæstum, ad victum, faciunt: elapsa autem hyeme, ad propria domicilia reuertuntur.

Quænam aues migrent in Italiam. L. 11. c. 19.

G

Homines migrantes, & remigrãtes qui.

His igitur notatis, aliquis pronunciare posset, hunc Draconem bipedem ex remotissimo aliquo loco, necessitate aliqua coactum, ad nos profectum fuisse; quamuis inter animalia migratoria non recenseatur, quæ statuto quodam tempore gradiuntur, & regrediuntur: cum hoc animalis genus nunquam aliàs in Europa visum fuerit. Meminimus quidem legisse in historia Prouinciæ Carniæ Regi Tartarorum subiectæ, Serpentes ibi versari, qui pro anterioribus pedibus, vngulas, instar vnguium Leonum habent. Cæterùm cum noster Draco non vngues tantùm, sed pedes digitis tibia, & fæmore distinctos habuerit: idcirco hunc bipidem Draconem fuisse consimilem, vel congenerem Serpenti vngulas habenti apud Tartaros, affirmare non audemus. Præterea hanc sententiam non possumus amplecti, quoniam inter Serpentes, seu Dracones non alatos, & aues æqualis non est comparatio: nam his propter alas commoda est migratio; cum illi per terram gradientes, & per loca habitata transeuntes, non ita facilè hominum insidias euitare valeant.

Draco nunquã visus in Europa.

Draco hic non fuit alatus.

H

Ex altera parte ambigere posset aliquis, an per aquas, more piscium, ad nostràs regiones confugerit: cum pisces commodè de vna regione in aliam transmeent: nam in pelago nullis hominum insidijs sunt obnoxij. Constat enim experientia, multa piscium genera proprijs non contenta sedibus, ad alias confugere habitationes. Siquidem nonnulli pisces domicilium maris deserentes, dulces fluuiorum vndas subeunt; immò ibi copia ciborum inescati, aquarum tranquillitate allecti, & propiæ habitationis planè immemores, reliquum vitæ tempus ibi transigunt. Sunt tamen alij, quos quidem maris interdum tædet, & amnibus sese insinuant, vt Lampetræ, Sturiones, Alosæ, Sal-

Pisces locum natalem deserẽtes qui.

mones,

A mones, & similes; at loci natalis omninò non obliuiscuntur; cum, stato tempore, ad mare remeent. Sunt etiam qui relictis aquis in terram prodeant, vt testificatur Rondeletius, in quorum numero Polypi, Murænæ, & similes recensentur. Id etiam anguillæ nobis manifestant, quæ in dulcibus genitæ aquis, amaros lacus, & paludes sulphur, & alumen redolentes ingrediuntur, ibiq; natalis oblitæ loci, reliquam ætatē ducunt. Affirmant quoq; nuperorum quidam anguillas in Normania Galliæ Prouincia, extra aquas vagari, & serpentum more, humi victum quæritare. Quare his iactis fundamentis, quidam asseuerare possent, hunc Draconem cuidam serpenti aculeum corneum in cauda habenti, & in Oceano mari versanti fuisse congenerem, quo aculeo amputato, reliquum corpus, pro cibo, piscatores commendant: quamobrem hic Draco aculeum corneum in extremitate caudæ gerebat, vt in descriptione fuit explicatum; ideò ex mari Adriatico per semperuirens Rauennæ pinetum ad nos migrasse dicendum erit. Quemadmodum igitur pisces loca mutare dicuntur, vt superius satis superq; explanatum fuit; licebit quoq; pronunciare hunc Draconem bipedem è Regione natali hùc accessisse, fortassis illuc reuersurum, nisi interfectus fuisset.

Anguillarũ natura.

Draco aculeum corneũ in caudæ extremitate habebat.

B Quamuis rationes allatæ sint probabiles; nihilominus credendum non esse opinamur hoc animal, si fuisset aquatile, ad loca à mari remotissima migrasse. Præterquam quòd si species huius bestiæ Adriatici maris fuisset incola, proculdubio quandoq; à nauigantibus conspecta fuisset: ideo cum nunquam ibi visa fuerit; non est asserendum hanc animalis speciem ibi versari. Demum cum hic Draco, ratione capitis, & caudæ, viperæ assimiletur, potius statuendum est Draconem hunc inter angues terrestres, non autem inter aquatiles esse collocandum.

AN CVM PLVVIA DECIDERIT.

C POSTEAQVAM satis superq; explicatum fuerit hunc bipedem Draconem aliundè, more auium, vel piscium nequaquam migrare potuisse opus est diligenter speculari, an fortuitò ventorum violentia delatus, tandem cum pluuia deciderit, & tractu alicuius temporis, illam adeptus fuerit molem corpoream, qualis in icone demonstratur. Hæc autem opinio non multùm à veritate declinat; cum varij Historici fide digni pluuias animatorum, & inanimatorum memorauerint. Athenæus, per spatium trium dierum, in Cheroneso, piscibus pluisse scribit. Huic adstipulatur Philarcus, qui multis in locis, non solùm piscibus, sed ranis, & frumentis pluisse fatetur. Pariter Heraclides in Histor. js diuulgauit, circa Dardaniam, & Pœoniam, tanta ranarum copia pluisse, vt vijs, & habitationibus repletis, incolæ alio migrare coacti fuerint. Ranarum quoq; pluuiam Diodorus Siculus recitat. Meminimus etiam legisse apud alios Historiographos, bestiolas quadrupedes magnitudine soricis, vario distinctas pilo, in Noruegia pluisse; quod animalis genus, locustarum more, omnia viridantia depascebatur: vnde omni consumpto pabulo, & aere corrupto, pestilentia subinde orta est. Immò Cardanus id non explodit, quoniam harum pluuiarum causam in ventorum violentiam refert, qui per aerem sæuiendo, è iugis montium, ranas, pisciculos, & lapides, in D modum imbris, deferunt. Nonnè olim Bononiæ, tanta erucarum copia, vi ventorum delata è cœlo decidit, vt cunctis non paucam attulerit admirationem? Item à nonnullis intelleximus huic Draconi consimiles, & etiam dissimiles animantes, in Agro Bononiensi, iuxta templum Diui Apollinaris ad Comitem Ioannem de Blãchis spectans, conspectos fuisse; quod si veritatem assequitur, proculdubio, vi ventorum, & pluuiarum decidisse attestabimur.

Lib. 2. Dypnosoph.

Lib. 4.

Lib. 21.

Pluuia pisciũ, & ranarũ vbi.

Ventorum, & pluuiæ violentia qualis.

His addamus non solùm animata, sed etiam multa inanimata diuersi generis è Cœlo, instar imbrium, ad terram fluxisse. Plinius enim lac, & sanguinem, Attilio, & C. Portio Consulibus, pluisse pronunciauit: vnde, & Cicero in libris de Diuinatione hec verba protulit, sanguine pluisse, Senatui nunciatum est. Item Valerius Maximus carnes in modum nimbi dissipatas aliquando cecidisse protulit, quarum maiorem partem

Li. 2. c. 25.

Lib. 1.

Pluuia carnium.

aues consumpserunt. Denuò iuxta sententiam Plinij, ferrum etiam in modum pluuiæ decidit in Lucanis, anno præcedente mortem M. Crassi, qui à Parthis crudeliter fuit interfectus: effigies autem ferri similis spongijs esse tradebatur. Mirabilis quoq; lanæ pluuia circa Castellum Carissanum accidit eo tempore, quo P. Annius Milo occisus fuit. Tandem scripsit Liuius libro sexto de bello Macedonico, Tarracinæ,& Amiterni nunciatum esse aliquando lapidibus pluisse. Quamobrem nulla admiratione teneri debemus, si Diuus Augustinus ad Marcellinum scribens, pluuiam terræ, & lapidum memorauerit. Itaq; si noster Draco ventorum vi, & pluuia delatus fuisset, non fuisset verisimile, quòd solus conspectus fuerit; nam plures proculdubio decidissent: quemadmodum in allatis exemplis ranarum, piscium, carnium, lactis, sanguinis, ferri, lanarum, & lapidum patefactum fuit: idcirco hæc opinio tanquam imaginaria, & veritati minimè conformis explodenda est.

Ferri pluuia vbi cõtigerit.

AN EX CONGRESSV ANIMALIVM diuersorum ortus fuerit.

EX permixtione animalium diuersi generis hunc Draconem bipedem genitum fuisse multi autumant, nec præter rationem; quandoquidem multa animalia huic consimilia, atq; bigenera nuncupata aliquando nasci obseruatum est. Empedocles enim agens de proprietate animalium, nonnulla bigenera interdum oriri tradidit: itaut in vno corpore diuersæ duorum animalium naturæ coalescere viderentur: sic enim canit.

Multa genus duplex referunt animalia membris,
Pectore, vel capite, aut alio sicut videatur
Anteriore, retroq; bouis forma, aut vice versa,
In pecore humanæ quondam vestigia formæ.
Insunt, & pecoris humano in corpore contra.

Idcircò facilè nobis persuadere poterimus hunc Draconem ex animalibus diuersæ speciei prodijsse: quemadmodum est illud animal vocatum Aphat, quod ex Leone, & Leopardo gigni perhibetur. Leonum etiam genus quoddam ignobile ex Leænis, & Pardis refultat: veluti Leopardi ex Pardo, & Leæna, teste Theophrasto profiliunt.

Aphat animal quale.

In Alpibus Heluetiæ ad Pagum *Speinga*, ex equa, & tauro genitus est equus, qui forè tè hippobos, vel hippotau us poterat nuncupari. Intelleximus circa Gratianopolim, ex asina, & tauro natum animal, quod lingua vernacula *Famur* dicebatur. Idq; hippoboui fortassis simile fuisse arbitramur. Item ex equa, & asino, vel ex onagro, & equa, mulæ in cursu velocissimæ generantur. Præterea Ibris ex apris, & suibus, Tytirus ex oue, & hirco, & musmo ex capra, & ariete gignuntur.

Hippobos quid sit.

Mulæ quænam sint veloces in cursu.

Insuper Lupæ ex canibus concipiunt, vt Lycisca ex cane, & lupa, & lupus canarius ex congressu canis, & lupi oritur. Neq; omittendi sunt canes alopecides, qui ex vulpe, & cane prodeunt. Immò Leontomiges canes ex leonibus natos Pollux appellauit. Didimus quoq; scriptis mandauit Camelum ex apris simul pascentibus cõcipere: vnde postea animans Aprocamelus vocatus emergat. Hoc autem si sit verum necne, fides apud Authorem maneat. Philosophus enim equam pati congressum cameli tantummodò retulit.

Aprocamelus, quod animal.

Non defuerunt, qui murem araneum ex fele, & mure nasci diuulgarunt; quod veritati minimè accedere potest: siquidem hæc duo animalia maximas inter se exercent inimicitias. Athenæus, ex Andrea quodam, murænas ex vipera genitas morsu interficere pronunciauit: quasi, ad illius mentem, viperæ cum murænis congrediantur: immò Sostratem huic opinioni adstipulantem adducit: deinde versus Nicandri in Theriacis recitat hunc in modum.

Præterea quæcumq; suis mare fluctibus ambit
Nouimus, inter quæ cautæ mirabile factum

Muræ-

A *Muraena est, quod saepè citò viuaria lapsu*
Deserat, atrociq; petens audacula morsu
Voluat in aequoreas piscantem è naue procellas
Fama est, si modò vera, quòd haec sua pascua linquat,
Atq; eat in siccum, cogente libidine, littus,
Et cum vipereo coiens serpente grauetur.

Amplius narrauit Cardanus, in libris de subtilitate, se vidisse Papiae animal magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus praelongis, ad instar sciuri, oculis Serpentinis, nempè carentibus angulis. Pileus hircinae barbae simillimus caput tegebat. Pilus erat mustelinus. Anteriores pedes vt taxi. Aures, & posteriores pedes ab humanis nihilo discrepabant: nisi quòd vngula vrsi pedes munibat. Dorsum, & postremam partem centum spinae circiter, ad modum histricis, exornabant, quae non emissariae, vt in histrice, sed immobiles erant. Cauda anserina, cuius plumae in spinas terminabant. Vox animantis erat subobscura, rauca, quasi latrantis canis. Hoc animal erat iracundum, quamuis à circulatore facilè pertractaretur. Cardanus igitur hoc animal non sui generis, sed potius ex histrice, & alio animali, veluti vrso natum esse credidit. Non nè etiam Galliarum Rex equum habuisse perhibetur, qui parte posteriori corporis ceruum aemulabatur? ideoq; ex ceruo, & equa genitus esse ferebatur: qua de re hippelaphos iure optimo nuncupari poterat.

Animal rarum Papiae visum.

B

Hippelapos quod animal.

His notatis ad magis peculiaria accedendum est, vt cunctis pateat, ex quorum animantium congressu hic bipes Draco emerserit. Multi in hanc venerũt opinionem, hunc Draconem testudinis, & viperae fuisse partum; quasi ex permixtione testudinis, & viperae tertia species animantis producta fuerit: siquidem caput, collum, & postrema pars caudae huius Draconis viperam repraesentabat: dorsum verò, & superficies cum pedibus testudineam figuram exprimere videbatur. Quocirca, si ortus huius animalis, ex vipera, & testudine prodijsset, velocitatem motus viperae hic Draco participans, naturam quãdam mediam inter velocitatem, & tarditatem esset adeptus. quapropter iure merito, pro symbolo Summi Pontificis Gregorij XIII. in cuius Insigni gentilitio figura Draconis refulgebat, vsurpari potuisset, cum hoc Dicto. FESTINA LENTE. Hoc enim Dictum sub symbolo Caesaris legitur, in quo anchorae, & delphini icones conspiciuntur. Propterea quòd hoc symbolum integritati, & naturae tanti Principis congruebat, qui populos summa prudentia, sapientia, & intellectus velocitate regebat.

Partus testudinis ex vipera.

Symbolum Caesaris.

C

Rationes igitur, Draconem hunc bipedem ex praedicto congressu prosilijsse demonstrantes, sunt quidem probabiles, non autem tanquam concludentes admitti possunt. Primò, quia licèt hoc animal, iuxta dorsum, figuram testudinis aemulari videatur, nihilominus, si quispiam tergus Draconis diligenter intueatur, illud squamosum, more piscium, non autem cortice tectum, ritu testudinis, obseruabit. Praeterquamquòd pedes testudinis, ad modum lacertorum, quinq; digitis integrantur: cum tamen noster Draco pedes digitis tantùm quatuor refertos habuerit. Deinde hic Draco ex congressu testudinis, & viperae nasci haudquaquàm potuit: propterea quòd animantia, ob antipathiam quamdam, inter se dissentientia, simul permisceri posse non est verisimile. Narrat enim Plinius testudines cum serpentibus praeliaturas, herba cunila se prius munire, ne fortè venenum circa dentes viperinos delitescens sibimetipsis noceat: hac de re vnicuiq; innotescit testudines, & viperas permisceri minimè posse. His addamus testudines ad congressum cum vipera ineptas esse, quia testudines, more quadrupedũ, mare superueniente, permiscentur; & praecipuè cum omnibus liquidò constet testudines inter animantes quadrupedes ouiparas à nobis aliàs collocatas fuisse. Et vicissim manifestatum fuit in primo libro, capite secundo, viperas mutuo complexu, ob corporis longitudinem, congredi. Praeterquamquòd testudo genitali duro, & ferè osseo referta est, quod ad congressum Serpentum penitùs ineptum esse creditur.

Dorsum huius draconis quale.

L.20.c.16.

Testudinũ congressus qualis.

D

Figura lacertorum similis est formae anguium.

Cum igitur congressus testudinis, & viperae confutatus fuerit: reliquum est, vt meditemur, num ex permixtione lacerti viridis, & viperae tanquam commodiori, dimanare potuerit. Etenim hic lacertus maximam cum Serpentibus habet conuenientiam, quia cortice licèt molliori tegatur, tamen lingua longa, & bifida, quasi Serpentina est praeditus. Demùm si pedes lacerti demantur, omnia eius membra Serpentibus postea assimilantur: quemadmodum in historia lacertarũ explanatũ fuit. Idcirco complexu

non dissimili, & lacerti, & serpentes coire videntur. Idq; pluries confirmauit Plinius asseuerans in lacertis, veluti in bestijs pedes non habentibus, eumdem celebrari congressum. Prædictis addamus oculatam fidem: cũ circa finem Mensis Martij, lacerti complicati, ventribus iunctis, caudis, & reliquo corpore intortis, more Serpentum, obseruentur. Immò additur maxima ouorum lacertorum, & anguium similitudo, quæ sub terra condita sua sponte aperiuntur, catuliq; veluti ex aliorum ouis serpentum egrediuntur. Ad finem lacerti naturam anguium induentes, brumali tempore, subterraneos meatus ingrediuntur, & frigus vitantes occultantur. Quamobrem probabile videtur viperam cum his lacertis congredi potuisse; idq; nobis magis insinuat viridis color huius Draconis, quem in squamis passim repræsentat.

Oua lacertorum ouis serpẽtinis similia sũt

Cæterùm, vt veritatem fateamur, neq; hanc bipedis huiusce Draconis originem concedere possumus, & præsertim quoniam lacertus viridis, cum serpentibus acriter præliatur: quapropter in historia quadrupedum digitatorum ophiomacus fuit appellatus. Insuper hic lacertus annumeratur eorum animalium gregi, qui homines mirandum in modum diligit: idcirco vbicumq; fuerit homo, ibi quoq; lacertorum copia congregatur, qui, erecto capite, faciem hominis intuentur, & vicissim lacerti ab hominibus impunè pertractantur, & si ori admoueantur libenter saliuam humanam lambunt. Et, quod maiori dignum est admiratione, lacertus viridis homini dormienti assistens, si anguium insidias animaduerterit, per collum, & faciem dormientis circumcursitat, donec excitetur. Quare homo expergefactus, conspecto lacerto, aliquem serpentem in insidijs morari coniectatur. Quamobrem, ob maximam antipathiam inter viperas, & lacertos virides, horum animalium permixtionem explodimus.

Lacertus viridis, cũ serpẽtibus præliatur.

Lacertus assistit homini dormienti.

Iterum vir acri ingenio præditus ambigere posset, an hic Draco bipes ex congressu ranæ, & viperæ ortus fuerit: siquidem aliquæ sunt ranæ, quæ ex coitu, aliquæ verò, quæ ex putri materia generantur. Idq; magis id posset sibi persuadere: cum pedes huius Draconis figuram pedum ranarum æmulentur. Neq; hæc opinio nobis potest arridere, non solum quia pedes huius Draconis pedibus posterioribus ranæ sint dissimiles; nam ranæ, anserum ritu, sunt steganopodes; pedes enim membrana quadam interstinctos habent, vt facilius natare valeant: verumetiam quia viperæ in montibus, & nemoribus, ranæ verò in lacunis, & paludibus stabulantur. Et quamuis potuerit ingeniosus vir replicare hunc Draconem ex copula ranæ rubetæ, seù bufonis, & viperæ prosilijsse, quæ ambo animalia in ijsdem cryptis sæpè versantur: nihilominus hanc non commendamus sententiam: tum quia rubetas ex putri tantùm materia gigni aliàs declaratum fuit: tum etiam quia quadrupedum, & anguium copula est ineptissima: veluti paulò ante de copula testudinis, & viperæ fuit expositum. Nisi velimus ridiculã nonnullorum amplecti opinionem, qui voluerunt hunc Draconem olim fuisse viperam, quę bufonem deglutiuerit, cuius duo pedes per aluum viperinam exerti ita coaluerint, vt deinceps vipera Draconis bipedis formam induerit.

Congressus ranæ, & viperæ.

Permixtio rubetæ, & viperæ.

AN EX PVTRI MATERIA GENITVS.

POSTREMO loco remanet ponderandum, num hic Draco bipes ex putri materia originem traxerit: cum ex congressu diuersorum animalium generari minimè posse probatum fuerit. Et potissimum cum animalia non modò exanguia, verum quoq; sanguinea ex putrida materia interdum producantur. In primis cunctis liquidò constare opinamur, in mari Oceano Hiberniæ, & Scotiæ, à facultate forsan aquæ innata, Berniclas aues, siuè Brantas, ob putridam malorum nauium materiam, breuissimo temporis spatio generari. Quandoquidem ex contabulatis nauium putrescentibus fungi quidàm erumpunt, qui paulatim in figuras auium abeunt. Immò & alij referunt in Scotia, circa arborum litoralium caudices quosdam oriri fungos, qui paulò post integram auis formam adipiscuntur: Rostro enim aliquantisper pendent, deinde in

Berniclæ aues ex putri materia genitæ.

A in aquam decidunt, & more aliorum animalium, vitam participant. Harum autem auium icones liberalitate clarissimi viri Ioannis Brancionis Michleniensis, ex Brabantia habuimus.

Item in cauitatibus saxorum, & in terræ penetralibus ranæ venenatæ procreantur, quæ statim atq; in lucem emergunt, turgent, & paulò post pereunt. Tales ranæ frequenter in Gallia propè Tolosam, in saxo arenario rubro maculis distincto reperiuntur, ex quo molæ parari solent. Quid mirum? nonnè intra etiam dura saxa balani quidam ostreacei, dactyli marini nuncupati, ad mare propè Anconam gignuntur, quos vulgus balaros appellat. Diodorus quoq; scripsit, post inundationem Nili, fætus diuersorum animalium, ob putredinem, obseruari solere: nam recedente aqua, ex limo terræ radijs solaribus arefacto, variæ animalium species prodeunt. Immo tantùm abest, vt animalia ex putredine generari non possint, vt potius cuncta mundi animantia eodem modo produci queant.

Dactyli marini qui. *Lib. 1. c. 2.*

Etenim multi Astrologi in hanc vsq; descenderunt sententiam, vt asseuerauerint, animantes etiam ex semine generari solitas, vi astrorum in sublunaria agentium, ex B putredine quoq; produci posse: cum hæc inferiora, pro varia rerum generatione, ab astris in dies præparentur. Hanc opinionem secutus esse videtur Auicennas, dum aliquam differentiam inter creantem, & disponentem formas collocauit: idcirco hæc verba protulit: quando materia rationem seminis subiens congruentem adepta est dispositionem; tunc vi stellarum, & Solis formam induit; sicq; idem Animal ab eodem agente, non autem ab eodem disponente, ex semine, & sine semine, in lucem prodire posse tradit.

An idẽ animal, seu vnũquodque animal ex materia putri generari possit.

Hæc igitur dispositio fortassis eo tempore fuit in aliqua constellatione agente, & operante, quando hic Draco bipes genitus fuit. Hæc autem opinio ab Auerroe refellitur: quandoquidem aliud esset agens, & aliud generans formam, & generatum non esset vnum in actu. Consequens est manifestum, quoniam veluti actio agentis debet ad ens actu terminare: ita actio dispositoris pariter ad ens actu terminare debet; alioquin ambæ essent otiosæ. Quamobrem cum sint duæ actiones generatum etiam in actu duplex esset. Hinc ratio Auicennæ falsitatem effugere non potest. Dicendum igitur est, ad generationem animalium ex putri materia prodeuntium, solem, C & astra tanquam causam vniuersalem; putredinem verò tanquam particularem, & subeuntem vicem seminis concurrere.

Putredo quomodo concurrat ad generationem.

Modò ambiget aliquis, si indubitatum est, hunc Draconem bipedem tum ex putri materia, tum ex semine indiscriminatim gigni potuisse, an esset eiusdem speciei iudicandus. Id negandum esse arbitramur: quandoquidem mus ex putrefactione natus, & mus ex semine genitus non sunt ijdem specie, sed ad idem genus iure optimo reducuntur. Præterea Suessanus, & multi alij animalia perfecta ex putredine ortum trahere negant; quæ sententia à veritate remota esse videtur: cũ experientia constet Berniclas aues ex putri materia prodeuntes perfecta esse animalia, cum quinq; sensibus integrentur: immò ranæ illæ fossiles perfectionem animantium sunt adeptæ, & tamen ex putredine originem ducunt.

Bernicla aues sunt animalia perfecta.

Restat considerandum, cur in Italia, elapsis annis Dracones huius generis ex putri materia geniti, & visi nõ fuerint: ideo possumus asseuerare, genitos quidem, sed nõ obseruatos fuisse. Præterquamquòd materia nonnisi determinato aliquo tempore alicuius constellationis, ad putredinem disponitur, & præparatur. In prædictorum confir-D mationem, in medium afferre possumus anguillam animal perfectum non solum ex putri materia generari, sed etiam in illa nullum prorsus sexum obseruari, vt Aristoteles asseuerantius dixit. Id autem in nostro Dracone bipede obseruatum fuit: nam quamuis hic Draco magno capite refertus esset, quæ prærogatiua mari potius, quàm fæminæ competere solet: quemadmodum etiam in anguillis intuemur, quarum aliæ maiorem capitis figuram repræsentant: nihilominus Philosophus hanc magni, vel parui capitis anguillarum obseruationem non ad sexum, sed ad speciem spectare retulit.

L. 1. de gener. Anim. c. 18.

Insuper anguilla non generat; nam si generaret, oua aliqua in vtero gestaret, quod falsum semper comperimus. Et quamuis in anguillarum anatome, nonnulli lumbrici, veluti quædam capillamenta in ventriculo harum bestiarum reperta sint: attamen hæc fœturæ primordia minimè fuisse est credendum; quoniam hæc in parte coctioni, &

Anguillæ sexu non distinguũtur.

non generationi destinata erant; ventriculus enim est pars, in qua cibaria, non autem vbi fœtus conficiantur. Immò si anguillæ sexu ab inuicem distinguerentur, proculdubio earum aliqua ouis referta esset, & fœmina potissimum meatus seminales patentes haberet: hoc tamen per anatomen veritati refragatur; siquidem Philosophus anguillas tantummodo, inter animalia sanguinea, sine semine, & ouatione nasci tradidit.

Aristoteles non nouit generationem omnium animalium.

Hoc autem Aristotelis assertum non esse simpliciter verum attestamur; nam Bernidæ aues, & hic Draco bipes fuerunt animalia sanguine prædita, & tamen, secundùm aliquos, sine semine, ex putrida materia prodierunt. Cæterùm partes Aristotelis tueri poterimus, si dixerimus animantes tantummodo aquatiles ab Aristotele intellectas fuisse: deinde addemus, quòd Aristoteles de illis tantùm animalibus verba faciebat, quę illis fuerunt cognita; sed prædictæ aues, veluti, & ranæ in cauitatibus saxorũ ortæ illi fuerunt incognitæ: quapropter horum animantiũ generationem haudquaquàm nouit.

Li. 2. mag. nat. c. 4. Generatio anguillarũ quo artificio paretur.

Itaq; anguillas ex putri materia dimanantes inde cognoscimus, quoniam stagna per aliquod temporis spatium exsiccata, nullisq; animalibus prorsus scatentia, denuò aquis repleta pluuijs anguillas produxerunt. Immò compertum est ex equo mortuo in lacuna iniecto innumerabiles anguillas paulò post prodijsse. Id quoq; in aliorum etiam animalium cadaueribus in paludes proiectis obseruare licet. Ioannes Baptista Porta fatetur se nouisse amicum, qui ligneis vasis aqua plenis, algis, & quibusdam alijs fluminum herbis incisis, & lapidum pondere oppressis, sub dio, paucis diebus anguillas generabat. Plinius verò anguillas hoc modo gigni asserit, nimirum anguillis ad scopulos attritis, quoniam illa strigmenta viuescunt. At Oppianus, contra Philosophi opinionem, anguillas concumbere, sic decantauit.

Anguillæ spiris, multoq; volumine nixæ
Concumbunt, lentor destillat corpore toto;
Qui spumæ similis bibula cælatur arena,
Accipit hunc cœnum, quid enim fœcundius illo?
Concipit accepto, nascuntur lubrica terga;
Flexibus innumeris anguillæ in littore repunt.

Anguillarũ duplex genus.

Alberti opinio fuit, anguillas pluuio tantùm tempore, oua in gutture habere, qui error proculdubio refellendus est: posteaquàm anatome constat, nulla prorsus oua in anguillis inueniri. Rondeletius partes generationi destinatas in anguillis esse, consequenterq; congredi, & oua in eis procreari scripsit, sed postea has partes pinguedine obrutas non apparere diuulgauit. Quamobrem, in hac difficultate, duplex anguillarum genus esse statuendum erit: cum aliæ ex putredine nascantur, vt Aristoteli placuit, aliæ verò ex congressu, vt Oppianus decantauit.

Itaq; animalia ex putrida materia resultantia, & vtrumq; sexum participantia congredi posse affirmamus, & aliquid ex illis gigni, ex illo postea, iuxta doctrinam Aristotelis, nihil amplius procreari poterit. Vnde noster Draco bipes, si in eo sexu fuisset, aliquod, nempe vermiculum generasset, sed ex illo postea nihil prorsus fuisset genitum. Hinc igitur eliciendum est Draconem hunc, virtute stellarum, ex materia præparata, & disposita gigni potuisse.

Clarus.

An animalia ex putri vel per se, vel casu generentur.

Aliqui in præsentia controuersiam faciunt, an animalia ex putredine prodeuntia, vel per se, vel casu genita fuerint. Ideo Aueroes inter Philosophos, animata ex putri materia emergentia casu haudquaquam genita esse voluit, his potissimum motus rationibus. Prima est hæc. Nulla species fit casu, animalia ex putrefactione genita sunt species, vt Berniclæ aues, quædam ranæ, mures, & anguillæ: quare concludendum est, has animantes, casu, in lucem minimè prosilijsse. Maior propositio huius argumenti meridiano iubare clarior esse videtur, quoniam Natura omnes species per se, & non per accidens procreat. Deinde ab Aueroe additur alia ratio, quæ est hæc. Quod à Natura determinato fit tempore, illud casu genitum esse non potest, sed animal ex putri materia productum, tempore determinato in lucem venit, ergo non poterimus asserere animalia ex putredine nascentia, casu fieri. Maiorem propositionem huius rationis cũctis patentem esse arbitramur: cum Aristoteles casum à causa determinata non fieri statuerit. Minor quoq; propositio probationis indigere non videtur, siquidem generans materiam sibimet appropinquantem disponit, formamque de eius potentia educit: quamobrem id à designata causa, veluti à determinata constellatione producitur.

Secunda ratio Auerois. C. 2. Phys.

Tertiò,

A Tertio, quod producitur in pluribus, casu genitum esse non dicitur, veluti Philosophorum Princeps in Physicis docuit. Sed animalia ex putrefactione generabilia in pluribus generantur: quemadmodum in vermibus, & muscis constat: ergo animalia, quorum origo è putri pendet materia, casu non generantur. Demùm, quod potest Agens minoris, potest & Agens maioris virtutis producere, dummodo causam, & proportionem super effectum possideant: sed Agens particulare, nempe mus generans, per se marem procreare potest; ergo cœlum Agens vniuersale, & maioris virtutis per se marem generare poterit; consequenterq; tale animal casu non erit genitum. In minori propositione huius argumenti dicebatur, dummodo Agens causam, & proportionem habeat, propter animalia perfecta, in quorum productione causa, & proportio cœlo non inest, nisi Agente particulari concurrente: quoniam non solus Sol hominem, vel Leonem, sed vna cum homine, vel Leone producit.

Agens vniuersale, & Agens particulare quid.

Antequam rationem eorum, qui genita ex putri materia, tuentur, casu esse generata, refellantur: necesse est, vt nonnulla, iuxta mentem Diui Thomæ, in medium afferantur. Primò notandum est generata ex putredine, bifariam considerari posse, quoB niam ad diuersa comparata, & per se, & per accidens genita esse traduntur: quemadmodum sanitas per frictionem in corpus humanum introducta: siquidem hæc valetudo, ratione fricantis, per accidens introducitur, quia non sanitatem introducere, sed fricando pruritum tantummodo pellere nititur. At si comparetur ad virtutem animal regentem, id fit per se à virtute regente animal, dum calor frictione excitatus deperditam restituit valetudinem. Pariter de animali ex putri materia genito idem erit dicendum: etenim si consideretur ratione putridi caloris, nemini dubium est, quòd casu generatur, cum ille calor extrahens humiditatem, animalis productionem non respicit. Sin ad virtutem cœlestem vniuersum gubernantem dirigamus animum, videbimus illud animal per se produci: quoniam vis cœlestis omnes formas de potentia materiæ educere nititur. Ideoq; illas producit formas, quas ex se producere potest: sed quoniam materia aliquorum, nempè animalium perfectorum maiori indiget præparatione, & dispositione, quàm virtus syderum præstare possit: propterea nō immediatè omnes formas producit.

Genita ex putri materia bifariā considerantur.

Cœlestis vis qualis sit.

Quare si consideretur generatio ex putri materia, vel huius Draconis bipedis, vel C Berniclarum auium in mari Oceano genitarum, dicendum erit, per se generari, licèt, ratione putredinis, casu genita esse videantur. Præterquamquòd in materia putrida aliquod proportione respondens semini reperitur, in quo virtus similis semini conseruatur. His notatis, facilis patebit responsio afferenda rationibus in oppositum paulò antè allatis.

Itaq;, quando in maiori propositione primi argumenti dicebatur nullam speciem casu fieri: hoc assertum simpliciter verum esse non affirmamus: nam respiciendo causam vniuersalem, nempè cœlū, per se, & non casu fiunt. Sin respiciamus calorem in putridam agentem materiam, casu fieri dicuntur. Præterea, quando in minori propositione secundi argumenti pronunciabatur animal à putredine prodiens, tempore determinato generari, consequenterq; casu non fieri: Respondendum est, verum esse non fieri per accidens, ratione virtutis cœlestis mundum sublunarem regentis, sed solùm ratione caloris in putrem materiam agentis, casu produci. Tertio argumento, in quo diuulgabamus productum in pluribus, non fieri casu; respondendum est, verū esse non fieri casu, ratione cœli operantis, nil tamen repugnat casu fieri, ratione caloris putriD dæ materiæ qui Agentis particularis vices subit. Tandem quarto, & postremo argumento eamdem competere responsionem opinamur.

Ratione cælestis virtutis res per se fiunt.

Quæritur in præsentia, an cuncta animalia ex semine producta, sine semine possint procreari. Deinde si producta sine semine, cum cæteris eiusdem speciei esse possint. Prima opinio fuit Auicennæ, & Alberti, qui cuncta animalia, tam perfecta, quàm imperfecta vtroq; modo produci posse voluerunt. Prima igitur Auicennæ ratio est hæc. Homines, post diluuium, virtute, & determinato stellarum aspectu, ex terra geniti sunt; quoniam quod potest virtus inferior, potest etiam superior, & amplius: sed Agens particulare, vt homo, licèt sit virtutis inferioris, hominem generare potest, & equus equum: ergo multò magis id à Cœlo præstari posse affirmat.

Opinio Auicennæ circa productionē per se, & per accidens.

Secundum argumentum, ex mente Auicennæ, est tale. Cœlestia corpora, iuxta

varios, & determinatos aspectus producunt inferiora; ergo iuxta aspectum vel magis, vel minus nobilem, animal etiam magis, vel minus nobile procreabunt. Ideoq; veluti propter aspectum ignobilem, aliquandò animal imperfectum, vt rana generatur; ita ratione nobilis aspectus, animal perfectum, veluti Leo producetur, & deniq; propter aspectum nobilissimum homo.

Rationes Auicennæ exploduntur.

Cæterùm rationes Auicennæ nullius valoris esse videntur: proptereaquòd virtus cælestium, & sublunarium ita simul iungi debet, vt ambæ copulatæ ad generationem concurrant: cum altera sine altera, perfectas animantes procreare nequeat. Deinde aduertendum est, cœlum, nonnisi per secundas causas, nihil in mundo inferiori generare; quapropter homo sine cœlo hominem generare nequit, nec cœlum sine homine, tanquam Agente particulari id præstat.

Nonnulli, ad infringendam Auicennæ sententiam, monimentis mandarunt non solum animalia perfecta, sed etiam imperfecta, absq; semine, produci minimè posse: quoniam vnumquodq; in Naturalibus, à sibi simili necessariò generari arbitrati sunt. Hæc tamen proposito sensui, & experientiæ refragatur: cum ex cadauere gigni animalia videamus, quæ cum illo nullam præ se ferunt similitudinem, & in quo nullum præcessit semen: nisi velimus asserere putridam illã materiam vices seminis subire. Præter hæc, ex Philosophorum doctrina, hoc pro comperto habetur, quòd aliqua animalia, veluti & plantæ ex semine, & ex putri materia producuntur.

Opinio Scoti circa productionem animaliũ ex putri materia.

An verò animalia prodeuntia ex putri materia sint eiusdem speciei cum illis, quę ex semine ortum trahunt, hoc non caret difficultate. Quandoquidem Scotus Excellentissimi vir ingenij, vnà cum multis alijs viris eruditis, hæc animalia esse eiusdem speciei opinatus est, tali fretus ratione. Animalia tam ex spermate, quàm ex putredine producta, eumdem motum, & consimiles operationes exercent, necnon ijsdem prærogatiuis gaudent: ergo eiusdem speciei esse statuendum est. Idq; quod de animantibus asseritur, de plantis quoq; pronunciare necesse est. Consequens huius argumenti luce clarius esse videtur, quia in Naturalibus veritatem, vel distinctionem specificam ex proprijs accidentibus, affectibus, & effectibus Philosophi semper venantur.

Animalia ex semine, & sine semine orta non sunt eiusdem speciei.

Cæterùm nos non ita facilè adducemur, vt huic succinamus sententiæ; quandoquidem animalia ex semine dimanantia, & sine semine in lucem prodeuntia eiusdem speciei esse minimè credimus. Et quamuis mures ex putrida orti materia, eodem modo saltent, & rodant: nihilominus ad eamdem speciem eos referre non audemus; quoniam gaudebunt postea alijs effectibus à sua forma specifica prosilientibus: cum nos lateant multæ proprietates particulares, quæ diuersam speciem arguunt: veluti perspicuum, & exploratum est in quibusdam anguillis, quarum aliæ ex putredine, aliæ ex semine procreantur, & tamen ad diuersas species reducuntur.

Hic draco an ex putri materia.

Modò ad rem nostram reuertentes, Draconem hunc bipedem ex putredine gigni potuisse non negamus: cum hoc rationi, & veritati reclamare non videatur. Etenim Aelianus in primis hanc sententiam fouere videtur, dum ex putrida hominis medulla Dracones produci posse retulit. Plinius ab hac opinione non recedit, dum circa initia belli Marsici, ab ancilla quadam serpentem editum fuisse pronunciauit, quem more vermium, ex putrida materia natum esse non dubitabat. Immò intelleximus, quod olim, dum cuiusdam nobilis puellæ diris cruciatibus mortuæ à chirurgis causam incogniti morbi, & mortis perscrutantibus venter incideretur, duo serpentes ex interna nati putredine prodierunt. Legimus, quoq; mense quinctili anni quinquagesimi primi supra milliesimum, & quingentesimum, in Hungaria, iuxta flumen Theisum id accidisse, vt in aluis multorum, serpentes, & lacerti naturalibus similes generarentur: hinc sæuissimis doloribus oborτis, patientes succumbebãt; ita vt multitudo hominum ter mille circiter, hac affectione perijsse traderetur. Quare circà nos eadem ratione moti generationem huius bipedis Draconis ex putredine prodeuntem quodammodo amplecti poteramus.

Hic generationis modus non conceditur.

Sed, vt veritatem fateamur, neq; huic opinioni adhærendum est: nam si ex putri ortus esset materia, hoc in loco, vel alibi determinato quodam tempore, alij huic consimiles Dracones visi essent, cum in cæteris animalibus ex putredine genitis id contingere soleat. At cum nullibi talis species in proprijs indiuiduis relucere visa sit: propterea neq; hunc generationis modum concedimus. Immò cum nudius tertius iconem huius

Dra-

A Draconis clarissimo viro Pompeio Bolognetto in patrio Bononiensi Gymnasio Medicinæ ordinariæ professori, & Philosopho eximio ostenderemus; ipse quoq; statim in hanc venit sententiam, ex putredine hunc Draconem non prodijsse: propterea quod plures huius generis animantes aliquo tempore conspicerentur.

Hactenus varios explicauimus modos, quibus aliquis probabilibus motus rationibus Draconis nostri bipedis generationem insinuare poterat. Sed cum nec aliundè hùc migrasse, nec cum pluuia decidisse, nec ex congressu animalium diuersæ speciei dimanasse, neq; ex putri materia genitum esse fusè latèq; probatum fuerit. Superest tandem vt nostram aperiamus sententiam. Ideò statim atq; in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis, hanc Draconis bipedis in Agro Bononiensi capti iconem inuenimus, & diligenter conspicati, illicò hunc in genere anguium monstrosè genitum fuisse suspicati sumus. Quare cum hanc iconem Excellentissimus vir Ioannes Augustinus Cucchius Chirurgiæ in Patrio Bononiensi Gymnasio professor, necnon Anatomicus insignis, & inter celeberrimos Medicos non infimus animaduerteret, absq; vlla difficultate, & ipse in nostram venit sententiam, hunc Draconem, in genere serpentum

Nostra opinio circa generationem huius draconis.

B monstriferum fuisse. Idq; ob raritatem stabilire possumus: cum neq; ante, neq; post inuentionem huius bestiæ, alia consimilis Fera in tota Europa visa fuerit. Hæc autem opinio Aristotelis doctrinæ est conformis: nam scriptis mandauit in generatione Serpentum raros contingere errores: hac de causa in hoc Ferarũ genere rara producuntur monstra; redditq; rationem, quoniam angues formam vteri valdè longam habent, & oua subinde non aceruatim descendunt, veluti in gallinis euenit. Quamobrem geminus fætus in ouis anguiũ rarus esse perhibetur; sicuti vicissim in ouis gallinarum fætum geminum, & monstrosum, frequentiorem conspicari licet. De Serpente bicipite monstroso actum fuit in primo capite primi libri. Tricipitem quoq; anguem in montibus Pyreneis interfectum fuisse Arnoldus tradit. Solus Apollonius, in historijs, serpentis bipedis meminit, qui ritu Crocodili gradiebatur. Præterea si lector ad descriptionem huius nostri Draconis bipedis superius recitatam confugiat, magis, atq; magis hanc bestiam monstriferam fuisse affirmabit: cum duos tantum pedes à se inuicem per sex digitos distinctos tali ordine habuerit, vt dexter caudæ proximior, sinister verò capiti esset propinquior.

Lib. 4. de gene. anim.

Anguis triceps vbi visus.

C Quare cum id quoq; à nobis narratum fuerit Clarissimo viro Sebastiano Regulo, in patrio Bononiensi Gymnasio, Philosophiæ professori ordinario, qui iam prælectionum quadragesimum attingit annum: Monstrum hoc Serpentinum ex ouo enormis molis natum esse statuit; ideoq; à natura, ob materiæ abundantiam, medium corporis anguini crassamentum, cum binis pedibus perperam locatis, tamquam duabus superfluæ materiæ appendicibus, esse procreatum philosophatus est.

Vnde quemadmodum, in genere Serpentum, monstra sunt rarissima, vt paulò ante fuit exaratum; vice versa in gallinacea familia, propter allatas rationes, monstra frequentissima contingunt: inter quæ memorandus fuit ille gallus Draconis cauda insignis, quem viuum in aula Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis Francisci Medicei obseruauimus: viris enim magnanimis terrifico suo aspectu timorem incutiebat. Caput non crista carnea, vt in vulgaribus gallis, ornabatur, nec paleæ erant carneæ, sed vtræq; ex plumis constabant conos galeæ militum æmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, seu potius pennarum calamos (erant enim nudæ) surrectos, seu duo cornua; item binos alios ab vtraq; parte rostri propè nares, sed qui in extremitate plumas tenuissimas ritu

Gallus monstruosus cauda draconis.

D setarum edebant, necnon, & alium in ceruice, qui à principio huiusmodi setis erat exornatus. Color totius corporis ferè subfuscus, sed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant constitutæ, vt veluti squamas æmularentur, propè vropyggium, qua cauda exit, tuberculum erat rotundum, & subalbidum. Cauda non more auium ex plumis constabat, sed carnosa, ritu caudæ quadrupedum, & pilis nuda erat; quæ in extremitate floccum gerebat candicantem; cauda subcærulea; tibiæ velut ocreis erant indutæ.

Duo insuper in hac bestia erant animaduersione digna primum, & præcipuum erat, quòd alarum penitus contrario, quàm in alijs, modo collocabantur; nam pars illarum prona, quæ ex naturæ præscripto in alijs interius vergit, in hoc exterior conspiciebatur; ita vt tota ala penitus inuersa videretur. Alterum notatu dignum in hoc monstro erat,

Duo erant admirãda in gallo monstruoso.

erat, quod ceruicis plumæ caput versus, ciri instar, erigebantur, quorsum etiam tota cauda attolli conspiciebatur. Iconem huius monstri pagina 62. dabit, quam lector adire poterit, vt diligenter contempletur, an in genere gallinaceo hic gallus, an in genere Serpentum noster Draco bipes magis sit memorandus, & admirandus.

DE DRACONIBVS ALATIS.
Cap. VI.
SYNONYMA.

QVONIAM superius in capite primo huius secundi Libri, Dracones alatos in aliqua terrarum orbis regione diuagari retulimus: ideo post aliorum Draconum examen, libuit etiam annectere, quid de huiusmodi alatis bestijs sentiendum esset. Modò, ante differentiarum Rubricam, varias afferremus nomenclaturas. Cardanus, ex mente nonnullorum, hos Dracones, angues aligeros nuncupatos fuisse testatur. Virgilius eos appellat angues stridentibus alis, dum canit.

Angues aligeri qui.

L.7. Aeneid

Illa autem attollit stridentes anguibus alas.

Ouidius quoq; multis in locis, sed potissimum libro septimo Metamorphoseos, hos Dracones, pennatos angues nominauit, vbi meminit Medeæ, quæ, Pelia iugulato, Draconum alatorum ope, per aerem vecta fuisse dicebatur, his versibus.

Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in vndis,
Quæ nisi pennatis Serpentibus isset in auras,
Non exempta foret pœnæ; fugit alta, superq;
Pelion vmbrosum &c.

Immò Lucanus, & ipse has bestias, serpentes volucres cognominauit, vbi de quadam muliere venefica mortuum, per necyomantiam, excitante sic canebat.

L.6. Pharsal.

Non Arabum volucer serpens, innataq; rubris
Aequoribus custos pretiosæ vipera conchæ,
Aut viuentis adhuc Lybicæ membrana Cerastæ.

Deniq; Altararat nonnulli volunt esse nomenclaturam arabicam, qua Draco volans significatur.

DIFFERENTIÆ.

AMMIANVS Marcellinus Dracones alatos fabulosos esse opinatur, & eò magis suam roborat sententiam, quoniam fama rerum nouitates augeri soleat. Hinc Poetæ Triptolemum in curru à Draconibus alatis tracto per aerem progressum fuisse promulgarunt. Verùm aduertendum est, quòd assertum Ammiani Marcellini non tantùm antiquis repugnat authoribus, sed etiam experientiæ reclamat: quandoquidem hac ætate certo certius est in Aethiopia Dracones alis refertos stabulari, quamuis postea Triptolemum ab alatis Draconibus vectum poetæ commenti sint. Immò ad maiorem huius sententiæ confirmationem, nobis relatum fuit à viris fide dignis, in loco Agri Pistoriensis *Costone* nuncupato, magnum visum fuisse Draconem, cuius alæ multis intertextæ neruis ad cubitum longæ, & latæ erant: bestia duobus nitebatur pedibus breuibus, munitis vnguibus, quasi aquilinis. Totum animal squamis tegebatur, rictu magnis dentibus armato, & auribus, ad instar vrsi pilosis. Quamobrem lector hinc coniectabit hanc bestiam Draconibus Aethiopicis fuisse similem: veluti in fine huius Rubricæ inueniri poterit.

Dracones alati reperiuntur.

Insuper Isidorus scriptis mandauit serpentes alatos Arabiæ Sirenes nūcupari, illosq; potius

A potius volare, quàm currere, & eorum virus tanti valoris esse celebrauit, vt morsum potius interitus, quàm dolor concomitetur. Quapropter circa notitiam Sirenum parumper digredi necesse erit. Itaq; pleriq; authorum Sirenem monstri marini genus fuisse prædicant, ita nuncupatum ἀπὸ τῆς σειρᾶς, nempe à catena, quia hæc monstra suauitate cantus transeuntes veluti quadam ligatos catena in naufragium pellicerent. Quamuis alij à verbo hæbraico, *Sar*, deriuent, quod canere significat. Alioquin σειρὴν est Insecti genus api non dissimile, de quo Aristoteles, & Plinius egerunt. Aliter in Lexicis græcolatinis exponitur quædam auis canora, Gallis, *Serin*, fortassis quasi Sirena dicta: cum, vt nostra fert opinio, sit Achanthis Aristotelis, quam vocem Theodorus Gaza Spinum, & Ligurinum exposuit.

Sirenum natura, & mores.

Siren auis canora.

Sirenæ igitur, vt constat in poetarum fabulis, tres puellæ fuisse perhibentur (quamuis ab alijs quatuor, & ab alijs quinq; constituantur) nimirum Parthenope, Leucosia, & Ligia, Acheloi fluminis, & Calliopes musæ filiæ: harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat, & primùm iuxta Pelorum, postea in Capreis insulis habitarunt, quæ allectos suo cantu in naufragia deducere ferebantur. Quoad figuram, Grammatici græci à pectore ad superiora effigiem passeris, in reliqua corporis parte, formam virginis eis attribuebant. Ouidius tamen totum oppositum sentire videtur, dum canit hunc in modum.

Sirenæ quæ fuerint.

Locus Sirenarum.

B

——— vobis Acheloides vndæ
Pluma, pedesq; auium, cum virginis ora geratis.

Claudianus eleganter has puellas volucres esse statuit his versibus.

Descriptio Sirenarū.

Dulce malum pelago Siren, volucresq; puellæ,
Scyllæos inter fremitus, auidamq; Charybdin,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,
Blanda pericla maris: terror quoq; gratus in vndis
Delatis licet huc incumberet aura carinis
Implessentq; sinus venti de puppe ferentes.
Figebat vox vna ratem: nec tendere certum
Delectabat iter, reditus, odiumq; iuuabat:
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipsa voluptas.

C Boccacius eamdem secutus sententiam, corpus virgineum vmbelico tenùs, & pedes gallinaceos in Sirenibus describebat. Alij quoq; authores Sirenis ad vmbilicū, vsq; figuram proceræ mulieris horrendæ faciei, longissimisq; capillis assignabant, & reliquam corporis partem aquilinam, demonstrabant, illisq; caudas veluti piscium addebant, quibus tanquam remigijs ad natandum, has bestias vti affirmabant. Immò cum fœtibus in vlnis aliquando conspici promulgabant: idcirco prænauigantes eorum impetum, atq; ferociam timentes, eis lagenam proijcere dicebant; qua cum, illis diu ludentibus, nautæ illæsi transire tradebantur. Quamuis alij retulerint nauigantes Sirenum cantu in somnum prolapsos, ab illis postea dilaniari: quapropter nautæ, obturatis diligenter auribus, hoc incommodum euitare didicerunt.

Sirenarum figura secūdum Boccacium.

Quare constare videtur postremam Sirenum partem perperam à Nuperis fuisse delineatam, dum eam pisciformem describunt; quæ figura Nereidibus potius, quàm Sirenis assignabatur. Idq; inde factum esse coniectamus: posteaquàm Sirenas monstra maris esse constituerint; Iuxta illud.

Nereidum figura qualis.

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora
D *Quaslibet admissas detinuere rates.*

Hinc Orpheus, in Argonauticis, coram Sirenibus harmonicum edens sonum introducitur, cuius dulcisoni cantu Sirenas inuidia ductas in mare se præcipites dedisse, & in petras ingentes transmutatas fuisse prodiderunt.

Hæc autem Sirenum doctrina omni ex parte fabulosa esse non videtur: quoniam Fulgosius, ex Plinio, tradidit Galliarum Legatum Augusto Cæsari scripsisse, multas Nereides, & Sirenas, ea, qua pinguntur, forma, mortuas in litore compertas fuisse: cum tamen in nostris plinianis codicibus, hæc Sirenum mentio non legatur. Rursus ex eodem Fulgosio, Nympharum marinarum corpora humanis, præter cutem, similia visa sunt: siquidem cutis corium anguillæ æmulabatur: Immò, Phoca imperante, Nymphæ marinæ humanam ferè repræsentantes effigiem in Insulis Cycladibus apparuerunt.

Nymphæ marinæ.

fuerunt. Præterea Philippus Archidux Austriæ, Anno Domini quadragesimo octauo supra millesimum, & quingentesimum, Genuam, spectaculi gratia, Sirenam mortuam secum duxisse fertur. Meminimus etiam legisse in Nauigatione cuiusdam Amburgensis, quod anno nostræ salutis quadragesimo nono supra millesimũ, & quingentesimum, è Lusitania, Meridiem versus, in Orbe nouo, pisces tam mares, quàm fœminas humana facie, cauda oblonga, squamis more piscium obsita, cruribus breuibus iuxta caudam prominentibus visi fuerunt. His addunt recentiores quidam monstrum marinum olim fuisse deprehensum, quod Germanicè Ein I jn nominabatur, magnitudine ouis, facie virginea, reliquo corpore in piscem terminante; hoc, sereno tantùm tempore apparere, & ingruente tempestate, in cauitatibus scopulorum latibulari affirmarunt. Item, in oris Saxoniæ, monstrum nomine *Meermed*, vel *Seemed* visum fuisse multi scribunt, quod vocabulum virginem marinam significat. Præterquamquòd Plato, etiam in Sympofio Sirenum meminit.

Sirena mortua vbi visa.

Monstrum marinum vbi visum.

Virgo marina, quæ.

Nonnulli tamen historiographi monimentis mandarunt, quædam auium genera iucunditate cantus, nulla comparatione, egregia, in India modulari, quæ Sirenas nominari, Plinius, & Aelianus diuulgarunt. At Suidas voluit Sirenas dicendas esse quasdam maris angustias, vel voragines inter duos eminentes colles existentes, veluti circa Syrtes, vbi tumuli arenarum sub aquis occultantur: quandoquidem in hac maris angustia, vndæ inter scopulos agitatæ, & compressæ quemdam veluti argutum, & suauem sonum edunt, & prænauigantes absorbent.

Voragines maris quales.

Sunt qui existimarunt Sirenas esse loca caua, ex quibus continuus egreditur spiritus, qui per fistulas ab incolis appositas exceptus, tam gratum, & iucundum emittit sonum, vt transeuntes in admirationem trahat. Xenophon autem fuit huius opinionis, Sirenes esse nuncupandos illos, qui celeberrima virorum insignium encomia recitabant: vnde, apud Homerum, Sirenæ, laudes Vlyssis totius Græciæ ornamenti, canere fingebantur. Deniq; iuxta Seruij sententiam Sirenæ meretrices fuerunt, quæ transeuntes, quoniam deducebant ad egestatem, fictæ sunt inferre naufragia.

His notatis de Sirenis, quæ ad genus Draconum minime referri possunt: verorum Draconum species ad duas præcipuas reducemus: nam alij sunt alati, alij verò alis carent. Quamuis inter Dracones alatos, qui pedibus careant esse perhibeantur, & vice versa alati cum quatuor pedibus aliquando videantur: Gesnerus enim tradit, Anno Domini quadragesimo tertio, supra millesimum, & quingentesimum, se intellexisse aliud Draconis genus in finibus Germaniæ propè Stiriam apparuisse, quod pedes more lacertorum, & alas ritu vespertilionum habebat, morsu immedicabili. Idq; Froschonerus ex bibliopola Stirio narrabat. Propterea in gratiam Lectoris hic datur Draco alatus apos, necnon Draco alatus cum pedibus.

Species draconũ, quæ.

DESCRIPTIO.

IVLIVS Cæsar Scaliger genus serpentum ferum aliquando describẽs, longitudinem quatuor pedum, & crassitudinem humani brachij illi assignabat, & de lateribus alas cartilagineas pendere significabat. Idcirco Herodotus huic Draconum generi figuram Hydrarum, & alas glabras, necnon alis vespertilionum similes attribuebat. Idq; verum esse inde elucescit; quoniam (referente Brodeo) ad inuictissimum Franciscum Galliarum Regem alatus Draco fuit delatus, ab agricola apud Sanctones ligone occisus: hunc multi viri spectatæ fidei vidisse testati sunt, & ex regionibus transmarinis, adiuuante vento, in eam prouinciam migrasse cogitarunt. Alioquin Gallia hoc Ferarum genere caret.

Lib. 3. Miscel. cap. 1.

Cardanus quoq; dum Lutetiæ versaretur, Dracones alatos, apud Gulielmum musicum, numero quinq; conspicatus est. Erant autem bipedes, alisq; tam exiguis præditi, vt vix volare posse credendum esset. Caput capiti Serpentino assimilabatur, colore lurido, plumis, & pillis nullis, magnitudine cuniculi (loquendo tamen de maiori.) Has bestias ex India delatas vulgus Dracones appellabat. Præterea erant tam diligenter exsiccati, vt viui prorsus esse viderentur. Neq; Cardanus hos Dracones commenti-

L. 7. de rer. var. ca. 29

tios

Draco alatus Apes ex Greuino.

Draconis Alati figura ex Pareo.

titios esse existimauit: siquidem diuersis temporibus, semper eadem insigniti forma per nautas transmissi fuerunt.

His addenda est authoritas Bellonij, qui in suis obseruationibus, integra Draconum alatorum cadauera diligentissimè condita se vidisse narrat; & de eorum genere esse tradit, qui ex Arabia in Aegyptum aduolant. Erant autem (vt ipse refert) circa aluum crassi, duobus pedibus, & alis totidem, more vespertilionum, integrati, cum anguina cauda. Hæc descriptio à veritate aliena esse non videtur: siquidem olim à Gabriele Barbaro communicata fuit icon Draconis Aethiopici ad viuum depicti Doctissimo Viro Vlyssi Aldrouando, quæ optimè iconi Bellonij in obseruationibus orientalibus exhibiti respondebat. Item anno salutis nostræ quinquagesimo primo supra sesquimillesimum, à Francisco Centensi verus Draco Aethiopicus exsiccatus Clarissimo Vlyssi Aldrouando dono fuit datus, qui prorsus Draconē Bellonij repræsentabat: præterquamquòd in dorso quinq; tubercula prominentia, & conspicua habebat, quæ in Dracone Bellonij desiderantur; binis pedibus vngue armatis, & totidem auriculis erat refertus. Totus squamis viridibus, & subnigricantibus ornabatur. Insuper alas ad volandum idoneas gestabat, cauda longa, & flexuosa, subluteis squamis tecta, quales in ventre, & gula refulgebant. Os dentibus acutis muniebatur. Pars inferior capitis versus auriculas erat plana. Oculi pupilla nigra erat cum circulo semiluteo. Demum nares binæ, & apertæ conspiciebantur. Idcirco hic duas damus icones.

Dracones alatos quis viderit.

Draco alatus Bononiæ visus.

NATVRA, ET LOCVS.

DRACO alatus cum Aquila, & Elephanto præliari traditur: veluti superius in capite primo huius libri fusè, lateq; exaratum fuit. Pugna igitur, quam exercet cum Aquila, eleganter exprimitur à Nicandro: quemadmodum illa, quam init cum Elephanto, doctè à Plinio describitur. Præterea Dracones alati per Africam volando, ingentes bestias, veluti tauros, cauda, ad necem vsq; verberant; neq; Elephantos miræ magnitudinis veneno interficiunt: quandoquidem, præter venenum, in afferenda nece, satis virium possidere feruntur. Idcirco Lucanus huc respiciens canebat.

Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus spatio est elephas, datis omnia letho
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.

Lib. 8. natur. hist.

L. 9. Pharsal.

Si locum natalem meditemur, tales Feras in Arabia potissimum versari comperiemus: proptereaquòd Aelianus ab ibidibus nigris pestilentes Serpentum alatorum cateruas ex Arabia intra limites Aegyptios aduolantes interfici, atq; consumi diuulgauit. Quamuis alij tradiderint, quòd aduentante Vere, Feræ alatæ huius generis in Aegyptum initio volare conantur, sed ibides occurrentes ad planitiei ingressum, transitum omni conatu impediunt. Quapropter Arabiæ locus est ad Brutum vrbem, vbi ossa, & spinæ innumerabiles horum Draconum ab ibidibus cæsorum conspiciuntur: cum prædictæ aues pestem ab Aegypto auertant, dum alatos Dracones ex vastitate Lybiæ inuectos absumunt. Ideo Cicero has Feras ex Lybia discedere scripsit; cum cæteri authores ex Arabia aduolare retulerint.

Draconum alatorū locus.

L. 1. de nat Deor.

Solinus enim circa paludes Arabicas Serpentum alatorum examina constituit, quorum virus ita exitiale prædicat, vt morsum ante mors, quam dolor insequatur; quamuis postea horum agmina ab Ibidibus deuorentur. Immò, ex sententia Herodoti, tales Feræ circa arbores thuriferas Arabiæ diuagantur, neq; alio præsidio, nisi fumo styracis à prædictis plantis arceri possunt. Vnde Plinius, iuxta aliquorum mentem, Dracones aligeros circa paludes, vbi nascitur cassia, collocauit: sicq; difficilem huius aromatis collectionem reddebant, vt pretium illius augere possent. Lucanus quoq; sermonem habens de venefica defunctum per necyomantiam excitante, anguium alatorum in Arabica versantium regione meminit.

Li. 6. Pharsal.

Draco Aethiopicus.

Draco alatus Aethiopicus mas cum eminentijs dorsi.

Non arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus &c.

Lib. 1. de hist. Anim. Cap. 5.

Aristoteles verò Dracones bipedes, & aligeros circa Aethiopiam volare narrauit. Cæterùm, cum hæc animalia orientali plaga delectentur, in antris, ob æstum Solis, diu morantur: rarò enim nonnisi in locis calidioribus inueniuntur. Hinc Megasthenes (tradente Aeliano) alatos Serpentes in India etiam generari prodidit, vbi noctu tantummodo molesti esse feruntur, cum eorum lotij contactus partes animalium putrefaciat. Deniq; ex Scaligero, mons regnum Narsingæ diuidens à Malabaris, multas alit Feras, inter quas aligeri Dracones recensentur, qui afflatu propiùs accedentes interimunt.

MORALIA.

Triplex cōcupiscētia.

CVM superius, occasione Draconis alati, Sirenum mores ponderati fuerint: non ab re in præsentia esse arbitramur, quid Sirenæ in morali doctrina significent, exarare. Tres igitur Sirenæ olim fuisse perhibentur, quæ triplicem concupiscentiam, nimirum carnem, mundum, & Dæmonem, ex mente authorum moralium denotant. Harum igitur cantricum iucundæ cantilenæ sunt blandæ ad mundana gaudia hortationes; instrumenta verò musica, quibus vtuntur, deliciæ, honores, & diuitiæ esse feruntur.

Dæmon prima siren.

Caro secūda siren.

Mundus tertia siren

Itaq; prodit in arenam prima Sirena, nempè Dæmon, arreptoq; musico instrumento, scilicet cunctis immodici honoris titulis, & eminentijs, insolentem superbiæ cantum effundit, vt effrenem animis nobilibus arrogantiam competere demonstret. Secunda Siren, nimirum caro, proprio instrumento, nempè vtens voluptate, homines ad cænas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas inuitat, consequenterq; ad luxum incitat. Iuxta illud, *Edamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Tertia demum Siren, idest mundus, instrumento diuitiarum sumpto, rationem auaritiæ intonat, vt homines per vndas calamitosæ huius vitæ nauigantes multiplici soporatos crimine ad inopiam virtutum deducat.

Diabolus siren.

Modò seorsim nos melius contemplari decet, quomodò Dæmon, & cætera vitia Sirenis assimilentur. In primis se se offert Diabolus, qui Sirenam imitatus, viro in nauī alicuius virtutis sedenti, semper naufragium machinatur. Ideo ad euitandum hoc periculum, infrascripta carmina memoriæ mandanda essent.

Semina cum quædam Christus tibi mittit ab alto,
Hæc tibi ne rapiat miluus ab ore, caue,
Peruigil excubias agita, nam peruigil hostis
Excubat, vt rapiat munera missa tibi.
Vt genuisse marem te perspicit, illicò currit
Vt necet hunc Pharij gens truculenta ducis.
Natus vt est in te Christus; Rex impius ipsum
Protinus horrenda tollere morte cupit.

Hæreticus siren.

Cap. 16.

Hæreticus quoq; diabolicæ naturæ particeps, & ritu sirenū, homines in cymba fidei, vel ordinis religiosi, per mare pænitentiæ ad æternam fælicitatem properantes, falsis dogmatibus soporare conatur, vt illi à naue fidei per hæresim, vel à statu religiosi ordinis, per Apostasiam, vel à cymba gratiæ, per lethalia crimina, ad litus mundanæ nequitiæ deducantur. Quamobrem de Hæreticis hæc scribuntur ab Apostolo ad Romanos. Per dulces sermones, & benedictiones innocentium mentes decipiuntur.

Item voracitas, & nimius delicatorum ciborum appetitus, tanquam Siren, nempe vorago maris copiam eduliorum absorbet, & tandem animam suffocat, atq; perdit. Quare Faustus sic canebat.

Crapula quid præstet.

Sint ignota licet magni patrimonia Cræsi,
Immensæ absumunt alta barathra gulæ.

Idcirco

A Idcirco optima de causa, de homine crapulam exhalante poterimus infrascriptum octastichon pronunciare.

Qui ventrem tantùm curat, pro numine ventrem
Censet, datq; animæ pabula nulla suæ.
Pythonici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Susq; velut viuit, sus moriturq; velut.
Truncus is, horrendumq; humano in corpore monstrum est,
Prorsus ad immanes dignus abire Feras.
Vt breuiter dicam (quale inter sydera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalos.

Quapropter homo voracitati deditus in periculis vitiorum innumeris versari creditur, iuxta illud.

Paupertatis onus vix ganeo præterit ille,
Noctes atq; dies qui bibit, atq; vorat:
B *Illius ingluuies, crapula, immoderata voluptas*
Rerum, animæ interitum, corporis atq; facit.

Id autem stabilire videtur Plautus in Mustelaria quando scripsit.

Aedes plenas esse conuiuarum, & mulierum miserum est opus.

Præter hæc, mulieres venalem formam passim exhibentes Sirenum mores imitantur, dum suis cantibus, & nutibus, iuuenes in delicijs soporant: ipsosq; de naui diuitiarum ad litus siccum egestatis perducunt, & tandem ipsos fama, honore, atq; vita priuant; audiamus Plautum id mirificè explicantem his verbis.

Meretrices Sirenis assimilãtur.

Meretrix meum herum miserum suis blanditijs intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore, atq; amicis.

Summis igitur rationibus Hugo promulgabat hæc verba. In fauo mellis duo sunt, nempe mel, & cera; in facie meretricis pariter duo, decor, & gratia, nimirum pulchritudo oris, & dulcedo sermonis conspiciuntur. Cera succendit ignem, mel præbet dulcedinem: sic meretricia pulchritudo igne libidinis inflammat carnem, & blandimento lenocinantis sermonis subuertit mentem. Quamobrem poterimus non iniuria vnà cum C Fausto hanc germanam decantare veritatem.

Non scortum est aliud, nisi blanda, & subdola Sirena,
Quæ trahit humanum sub vada cæca genus.

Itaq; homines in hoc casu Vlyssem imitari debent, qui, vt legitur in historijs, loca Sirenarum, obturatis auribus, tutò pertransiuit. Vnde non immeritò scripsit Amos, *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Immò id eleganter expressit Diuus Hieronymus in Prologo, dum dixit. Nos autem ad patriam properantes lethiferas Sirenum cantilenas, surdis auribus, transeamus. Quamuis alij satius esse existiment, conspecto periculo, confestim recedendum esse: quoniam libidinem longè certius fuga, quàm dimicatione vinci posse opinantur. Ideoq; ad rem non iniucundum octastichon pigebit exarare.

Modus euitandi pericula Sirenarum. Cap. 5.

In reliquis vitijs sequitur victoria pugnam.
D *Vincitur at celeri sæua libido fuga.*
Regius huic cessit vates, huic filius, atq;
Huic Samsom fortis vir pius, & sapiens:
His cum nec sophia, nec sis pietate, nec æquis
Viribus, arripies, si sapis ipse, fugam.
Nemo etenim, nisi qui metuet, fugietq; periclum,
Tutus ab hac poterit viuere peste diu.

Hanc sententiam veram esse nihil diffitetur Propertius: quandoquidem & ipse cecinit hunc in modum.

Longum iter ad doctas proficisci cogor Athenas,
Vt me longa graui soluat amore via.

Tandem per Sirenes possumus intelligere quascumq; voluptates, quæ blandis, & mellitis præstigijs, cunctos per mare huius vitæ nauigantes ad naufragium trahere conantur. Quapropter Virgilius scopulos Sirenarum describens multa defunctorum ossa memorauit his versibus.

Voluptates dicũtur Sirenæ.

Iamq;

7. Aeneid

Iamq; adeo scopulos Sirenum aduecta subibat
Difficiles quondam, multorumq; ossibus albos.

Nec præter rationem: propterea quod Poeta his verbis ostendebat ruinam, & mortem, quæ lasciuas cogitationes, & voluptates per Sirenes designatas cõcomitari solent, hinc canebat quidam hunc in modum.

Cur ò mortales patimur non cognita Priscis
Vlcera? cur pestes, mortis & omne genus?
Cur homicidia tot, saui cur arma Gradiui
Iamq; diu exanguem gens miseranda famem?
In promptu causa est, spreta virtute, voluptas
Regnat in orbe nocens, & vitiosa Venus.

Illi igitur facillimè superabunt voluptates, qui exemplo Vlyssis, animæ facultates, & sensuũ instrumẽta diuinis actionibus, veluti quadã cera aures referserint: hac enim ratione iucundos voluptatum cantus sentientes, sentire non videbuntur. Hic etiam recensendi sunt amici Sirenum naturam æmulantes, qui nonnisi hypocrisi student, & apud amicos semper aliquid fingunt; idq; præstare solent, vt ex amicitia aliquod emolumentum haurire possint. Immò quemadmodum Sirenes naufragos deuorant: ita amici simulati aliorum carnes, nempe substantiam, & diuitias ad proprium trahunt commodum. Huius rei figura in sacris paginis fuit Dalida, quæ tanquam Siren vafra Samsonem soporauit, vt illum radere, & rodere posset. Quo circa sapienter canebat ille.

Hypocritæ Sirenæ dicuntur.

Sed genus est varium, quod fraudibus inficit orbem
Falsus amor fallit multorum credula corda,
Nempe latens gestat sub lingua sæpè venenum.

Prædictis addamus tanquàm coronidem multitudinem hominum, qui immoderatè honores appetunt: siquidem Ambitiosi sirenas imitati, blandis sermonibus, & iucundis adulationum cantibus alios decipiunt; vt ab eis ad summum dignitatum fastigium eleuentur; in quo statim atq; constituti fuerint, cæteros aspernantur, & occidunt. Huius exemplum sacra demonstrauit pagina in Abimelech filio Gedeonis spurio, qui suauissimis verborum præstigijs, atq; vaframentis vsus, tandem regiam dignitatem est consecutus: at confestim, mutatis moribus, suos septuaginta fratres interemit. Præterquamquòd ambitiosus tanquàm formosa siren à cunctis diligi, & honorari desiderat recordatus illius carminis Iuuenalis.

Ambitiosi dicuntur Sirenæ.

Satyr. 1.

At pulchrum est digito monstrari, & dicier, hic est,

Immò homines ambitione tumidi aliquando ita se se efferunt, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum sibi arrogent, dum sibi persuadent necessarium esse, vt cæteri homines eis æternos decernant honores. Id tamen solis Dijs competere Euripedes in Hyppolito pronunciauit.

Ενεςι γαρ δὴ κ' ἂν θεων γενειτόδε
Τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο.

Inest enim sanè Deorum generi hoc
Honore affici gaudent ab hominibus.

Demùm vt nostra hæc historia veritatis scopum attingat: notandum est, quòd Sirenæ mendacij symbolum præseferunt: cum scripserit Theognis, Principium mendacij nonnihil gratiæ participare, sed circa finem turpe lucrum. Idq; in Sirenibus manifestarium euasit. At vicissim Musæ veritatis vexillum repræsentant: vnde Pythagoras hanc sententiam pronunciare solebat. μούσας σειρήνων ἡγεῖσθαι, nimirum Musæ Sirenibus sunt præferendæ. Hoc autem proferendum est, quotiescumq; simplex veritas iucundis, sed perniciosis sermonibus est anteponenda. Sed aduertendum est, quod veritas est huius conditionis, vt eam semper Inimicitiæ persequantur: quemadmodum per adulationem, amicitiæ perniciosæ comparatur; libenter enim quod delectat audimus, & offendit tantùm quod nolumus. Hinc optimo iure canebat quidam.

Syren est symbolum mendacij.

Qui vult esse veritatis
Cultor, & beatitatis,
Semper hic aduersitatis
Sentiet obstacula.

Nihilo-

A Nihilominus sacræ adhærentes paginæ, facere non possumus quin asseramus. *Omnes populi clamauerunt, & dixerunt. Magna est veritas, & præualet.* Præterquamquòd Psalmographus asseuerantius dixit in Psalmo decimo sexto supra centesimum. *Veritas Domini manet in æternum.* Veritas igitur nunquam silentio est inuoluenda, iuxta illud.

Esdr. c. 4.

Quisquis amore, metu, pretio, atq; fauore minisuè
Non loquitur verùm, sed benè facta silet.
Qui populo vt placeat, supplantat vera palato,
Hic Antichristi cursor amicus erit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

INDEX

RERVM, ET VERBORVM

Nec non diuersarum linguarum locupletissimus.

A

ABides quid 278.c.
Absynthiũ arcet angues 28.e.
Abrotonũ fugat angues 28.e.
Abortiui incommodi figura 150.f.
Abortus causæ 240.f.
Aconiti remedium 43.c.
Aconitum resistit venenis 137.c.
Aconitum cur lethale 123.d.
Acorus.44.g.
Aceti tepidi embrocha vbi conueniat 325.d.
Acetum cur sanet morsus 203.a.b.
Acetum in morsu viperæ.138.e.
Aceti virtus in morsu Aspidum 203.a.
Accipenser piscis 265.d.
Accipitres expugnant Cerastes 178.g.
Acontiæ æquiuoca 252.g. *Synonyma,& etymum* 253.a. *Differentiæ* 253.d. *Mores* 254.g *Icones* 255.256 *Locus* 257.d. *Moralia* 258.e. *Signa,& remedia veneni* 258.h. *Vsus in medicina* 259.a.
Acontias herba 252.g.
Acontia hasta 252.g.
Acontiæ stellæ 252.e.
Acontiæ color qualis 253.d.
Acontias Gesneri 253.d.
Acontiæ alterius descriptio 254.f.
Acontias Bellonij 255.
Acontias alter 256.
Acus piscis Aristotelis 297.a.
Achillinorum mentio 80.e.
Adamas veneno resistit 142.f.
Adulteri assimilantur bestijs 153.b.
Adulterij simulacrum 102.f.
Adulteri supplitium 241.b.
Ægypti Elasi filij mors qualis 37.d.
Æoli Thebarum regis fabula 334.f.
Ætatis simulacrum 376.e.
Ætatis hieroglyphicum 77.d.
Æsculapius sub specie Serpentis cultus 99.a.
Æsculapij icon qualis 351.e.
Æsculapij simulacrum destructum 100.e.
Æsculapij simulacrum multiplex 224.g.
Æsculapij statua vbi 103.d.
Aer igneus vbi sit 220.f.
Æternitatis hieroglyphicum 374.h.
Afis quid sit 111.a.
Africæ simulacrum 154.h.
Afrodius quid sit 180.g.
Agarico gentes Agariæ vtuntur 44.g.
Agens vniuersale, & particulare quid 413.a.
Agricolæ dementati ob necem aspidis historia 209.b.
Alopecia 3.a.
Alopeciæ remedia 105.b.159.d.
Alius peccat, alius plectitur 81.c.
Alexandri magni matris somnium 97.a.
Alcismus animal 237.a.
Alcibiadium quæ planta 137.c. 144.f.
Albuminis oui virtus 185.c.
Allium Serpentibus inuisum 28.e.
Allij mira vis 24.g.
Ampeloprassum 44.g.
Ambrosia antidotus 45.c.
Amoris quatuor symbola 345.c.
Amoris lasciui hieroglyphicum 79.a.
Amor causa omnium 345.b.
Amputatio partis in morsu viperæ 136.g.
Amatorium vulnus qua figura notetur 150.g.
Amantes cur fatui 227.b.
Ambitiosi cur sirenæ dicti 426.g.
Ammon Abbas duos serpentes habuit 90.e.
Ammoditis æquiuoca 167.c. *Etymum, & synonyma* 167.d. *Forma, & descriptio* 168.h. *Icon* 169. *Natura, & locus* 170.e. *Signa,& remedia veneni* 170.g.
Ammodites quomodo viperæ similis 160.e.
Ammodites piscis 167.e.
Ammodites quare cornutus 168.g.
Ammobates 168.f.
Ammobatæ non sunt Libyes 306.f.
Amphisbæna æquiuoca 236.g. *Synonyma,& etymum* 236.h. *Descriptio* 237.b. *Icon* 239.

Locus,& mores 239.d.Signa,& remedia veneni 240.g. Hieroglyphica 241.b. Moralia 241.d.vsus in varijs 242.h.
Amphisbæna piscis 236.g.
Amphisilena animal 237.a.
Amphisbæna opinio ex Matthiolo 237.d.
Amphisbęnę opinio secundū Hesychium 237.d.
Amphisbæna marina vbi capiatur 238.f.
Amphisbæna cur cæcutiat 238.g.
Amphisbænæ gressus qualis 238.g.
Amphisbæna descriptio ex Nicandro 238.h.
Amphisbæna vigilantia 240.e.
Amphicephalon animal 236.h.
Ames quid sit 306.g.
Anagyrus Nicandri 35.c.
Anagallis 44.g.
Anchusa anguibus inuisa 27.d.137.b.
Anchusa species quædam dicitur Serpentina 50.e.
Andrias quid sit 260.f.
Andrius quid 278.e.
Ancilla spiritu Pythonis agitata 377.a.
Anguillarum generatio artificiosa 412.f.
Anguillarum natura qualis 401.f.
Anguillarum duplex genus 412.f.
Anguillæ terrestres Americanorum 307.d.
Anguillæ historia scitu digna 28.g.
Anguillæ etymum 49.b.
Anguillæ, & Serpentis apologus 68.h.
Anguillæ Serpentibus amica 28.g.
Anguillæ sexu non distinguuntur 411.d.
Anima peccantis dicitur Serpens 71.c.
Animal rarum Papiæ visum 409.a.
Animal quodcumq; an gigni possit ex putri materia 411.b.
Animal sine pedibus gradiens quale 92.d.
Animal quale deglubtum viuat 92.f.
Animal tetracephalon 338.e.
Animal bucculentum quale 268.g.
Animal quadraginta quatuor vocatum 303.c.
Animal visu, & tactu nocens 369.b.
Animal Basilisco congener 312.f.
Animalia ouipara quali cute tegantur 8.g.
Animalia ex putri nata vbi 378.g.
Animalia ex putri an casu gignantur 412.h.
Animalia ictu viperæ percuntia 133.d.
Animalia longæ vitæ quæ 156.h.
Animalia ex semine,& sine orta, an eiusdem speciei 414.g.
Animi elegantia cum pulchritudine corporis copulanda 293.c.
Anger quid sit 215.d.
Anginæ remedia 155.d.
Angoris simulacrum 101.b.
Anguiculus 49.a.
Anguis triceps vbi visus 415.b.
Anguis Æsculapij æquiuoca 268.g. Synonyma & etymum 268.h.Differentiæ 269.d.Icones 270.271. Sceleton 273. Descriptio 272.f. Anatomica 272.g. Natura, & locus 272.h. Simulacra 272.g. Moralia 274.h.
Anguis Aesculapij vulgaris icon 270.
Anguis nigri Aesculapij icon 271.
Anguis Æsculapij sceleton longum 272.h.
Anguis Aesculapij morsus incommoda 274.e.
Anguis Aesculapij odor gratus 274.e.
Anguis generis promiscui 3.d.
Anguis etymum 3.d.
Anguis cur Psyllis populis non noceat 25.a.
Anguigena qui 24.h.
Anguitenens qui 53.b.
Angues cornuti qui 173.a.
Anguium Septentrionalium proprietas 263.b.
Angues innocui vbi 269.d.
Angues aligeri qui 416.f.
Angues pennati 416.f.
Anguium genus prolificum 395.c.
Antidotus Heraclidis 45.c.
Antidotus ex terra lemnia 45.c.
Antidotus Eupatoris ex scinco 45.c.
Antidotus Aelij Galli 45.c.
Antidotus Democratis 45.c.
Antidotus Adriani ad ictus venenatos 45.d.
Antidotus Apollodori 138.f.
Antidotus rustici medici 138.e.
Antidotus Auicennæ 138.g.
Antidotus Galli 138.g.
Antidotus Antipatri quæ simplicia recipiat (203.d.
Antidotus noua ad morsum aspidum 204.h.
Antichristus assimilatur Basilisco 372.h.
Antichristus per Cerastem significatur 179.d.
Antonini Pij moneta 337.a.
Antonij Mirandulæ Canonici regularis mentio 368.f.
Anthropophagi populi vbi 359.d.
Anni hieroglyphicum 341.d.
Apesanti mors qualis 37.d.
Aphat animal quale 408.g.
Aprocamelus animal quale 408.h.
Anni temporum simulacra quatuor 352.e.
Aparine qualis planta 125.d.
Aparine ad quid valeat 44.g.
Apes vt ad aluearia reuertantur quid agendum 108.e.
Apum virtus 45.b.
Apollinis simulacrum cum Serpente 98.h.
Apollinis pulchra statua vbi 103.c.
Apollo Draconis Insignia reportat 351.a.
Apollo cur Pythius dictus 380.e.
Appetitus humani simulacrum 102.g.
Appetitus vt excitetur quid præstandū 225.c.
Appetitus difficultas enodanda 227.b.

Appe-

INDEX.

Aquila odit Serpentem 25.a.
Aquilæ & Draconis dissensus 223.b.
Aqua commendatur in ictu Serpentum 32.h.
Aqua quintæ essentiæ Matthioli 45.a.
Aqua viperarum veneno resistens 140.g.
Aqua viperarum alia 162.e.f.
Aqua circulatoris cuiusdam 204.h.
Aquæ marinæ virtus 205.b.
Aristolochiæ mentio 252.c.
Aristolochiæ mentio 137.b.
Aristolochia rotunda anguibus resistit 32.f.
Aristolochia longa ad quid 44.g.
Aristoteles non nouit generationẽ omnium animalium 412.e.
Arges Serpens 4 g.
Argoli serpentes qui 306.f.
Armene animal 362 g.
Armilla 3 a.
Aranei, & anguis antipathia 27.e.
Araneus piscis 301.c.312.g.
Argentum viuum in congregandis serpentibus adhibetur 33.a.
Argenti viui natura 44.e.
Arbores ad ictus serpentum 44.f.
Arborum glandiferarum vis 264.h.
Ara cum Serpente quid significet 86.f.
Araldus Noruegianus Draconem necat 335.c.
Araxa meretrix quomodo figurata 150.f.
Ari radix aduersatur aspidi 200.h.
Ari species quinq; 328 f.
Arisari species duæ 228 f.
Aracis serpens 248.g.
Asellus quid sit 302 g.
Asini pulmo ad quid 31.c.
Asiæ icon cum serpentibus 100 h.
Asphodellus arefactus ad quid 178.e. 185.c.
Aspidis æquiuoca 192.b. Synonyma, et etymum 193.b. Differentiæ 193.d. Descriptio 195.c. Icones 196. 197. Natura, & mores 198.f. Locus 199.d. Antipathia, & sympathia 200.g. Veneni signa 201.b. Veneni medela 202.g. Epitheta 205.c. Denominata 206.f. Mystica, & allegorica 206.g. Moralia 207.b. Historica 209.a. Prouerbia 209.d. Miracula 210.g. Hieroglyphica 210.g. Emblemata 211.a. Phrenoschemata 211.d Simulacra 212.f. Vsus in cibis 213.b. Vsus in medicina, & in varijs 213.c.
Aspis surda quæ 6.h.
Aspis cornuta quæ 168.g.
Aspidis Bellonij icon 169.a.
Aspis insula 192.h.
Aspis scutum significat 192.h.
Aspis promontorium 192.h.
Aspis Vrbs 193.a.
Aspis athaes 193.c.
Aspidis species tres secundum Galenum 194.e
Aspidum tubercula qualia 198.e.
Aspidum color qualis 194.f.
Aspis chelidonia cuius sit longitudinis 194.f.
Aspis tabifica qualis serpens 190.h.
Aspis chersea quæ 194 f.
Aspis acontias 253.b.
Aspis Ptyas quæ 194.f.
Aspis hæmorrhois 180.f.
Aspidis specierum etyma 194.h.
Aspides nostrates vbi 195.b.
Aspidum dentes quales 195.c.
Aspidis descriptio secundum Nicãdrum 195.d.
Aspidis species quædam colore subuiridi 197.a.
Aspidis nonnisi associata egreditur 198.g.
Aspis cur visum habeat imbecillum 198.g.
Aspis auditum habet vigilem 198.g.
Aspidis vulnus quando lethalius 199.a.
Aspis Ægypto magis familiaris 200.f.
Aspis cur dicatur surda 205.c.
Aspis cur dicatur somnifica 205.d.
Aspis cur dicatur sicca 206.e.
Aspidis morsus prouerbium 209.d.
Aspis à vipera prouerbium 210.e.
Aspis obturans aures quid significet 211.d.
Aspidum oua qualia 199.d.
Aspides non sunt in Gallia 199.d.
Aspides delectantur regione calida 199.d.
Aspidum vsus in supplicijs 213.d.
Aspidum locus ex mente Veterum 210.f.
Aspidum generatio apud Ægyptios 209.b.
Aspides quomodo condiantur 213.b.
Aspidibus populi familiares qui 201.a.
Aspidiscos quid sit 206 f.
Aspidas vocabant campos 206.f.
Aster atticus 44.g.
Astrologi taxantur 227.d.
Astrologiam quis Græcos docuerit 332.g.
Astroites lapis qualis 229.b.
Athenienfium rex quis primus 80.g.
Auis pugnax quæ 406.e.
Auis similis merulæ ex putri materia genita 18.f.
Auis sana quæ 88.e.
Aues migratoriæ quæ 407.f.
Aues vt pennas mutent quid agendum 107.a.
Auari serpentibus similes 75.b.c.
Auari sitis demonstratur 383.c.
Auari hominis conditiones 224.e.
Auari hieroglyphicum 77.d.
Auarus æmulatur aspidem 207.c.
Auarus vocatur Draco 343.a.
Auarus assimilatur api 383.d.
Auri cupiditas infinita 382.f.
Aurium affectarium remedia 105.d.
Aulicus demorsus à vipera 134.e.

Auceps demorsus à Dipsade 228.*g.*
Auicennæ opinio circa productionem animalium 413.*d.*

B

Baccharis 44.*h.*
Balsamum radicale quale 12.*e.*
Balsamum ad ictus Serpentum 44.*f.*
Babyloniæ muri ex qua materia constructi 34.*f.*
Baron Serpens 269.*b.*
Basilisci Aequiuoca 361.*a. Synonyma, & Etymum* 362.*e. Differentiæ* 362.*h. Icon* 363.*d. Descriptio* 364.*e. Gressus, & Locus* 365.*c. Antipathia* 365.*d. Icon alia* 366. *Generatio* 367.*b. Natura* 369.*b. Veneni signa* 371.*c. Remedia veneni* 372.*e. Allegorica, & Moralia* 372.*h. Miracula* 374.*c. Hieroglyphica* 374.*g. Phrenoschemata* 374.*h. Simulacra* 375.*d. Vsus* 376.*f.*
Basiliscus Numeriani filius 361.*b.*
Basiliscus Verenæ frater ibidem.
Basiliscus Rex Romanorum ibidem.
Basiliscus Episcopus in Ponto, ibidem.
Basiliscus piscis 361.*c.*
Basiliscus stella, ibidem.
Basiliscus minor quid sit, ibidem.
Basiliscus bombardæ species 361.*d.*
Basilisci syluestris origo 363.*a.*
Basilisci syluestris descriptio 365.*a.*
Basilisci Greuini icon 366. (*a.*
Basilisci cadauer cur in tẽplis suspẽderetur 367.
Basilisci simulacrum apud Aegyptios quomodo fingeretur 375.*c.*
Basiliscus syluestris in Saxonia 363.*b.*
Basiliscus viuens in solitudine Africæ 363.*d.*
Basiliscus ex raia effictus 364.*f.*
Basiliscus Romæ necatur 374.*f.*
Basiliscus Chymistarum quid sit 53.*d.*
Bdelium 45.*d.*
Bellua Lernæ quæ 386.*g.*
Benantis mors qualis 37.*d.*
Bernicle aues quomodo generentur 410.*h.*
Bernicle aues sunt animalia perfecta 411.*c.*
Bestia polycephalos 387.*b.*
Betula folia vbi non deponat 22.*f.* 263.*c.*
Betonica anguibus inimica 27.*d.*
Bibones comparantur Dipsadi 224.*f.*
Bibacis hominis hieroglyphicum 229.*b.*
Bicipitij hieroglyphicum 241.*b.*
Bistorta Loniceri quæ 49.*d.*
Bistorta Herbariorum 137.*c.*
Bitumen 45.*b.*
Bitumen ad Serpentes valet 34.*e.*
Blattaria 44.*h.*
Boa serpens 265.*g.* 279.*b.*
Boa vernacula quæ 279.*b.*
Boa tumoris genus 295.*a.*
Boa magnus serpens 295.*d.*
Boa morbi genus 294.*h.* 295.*a.*
Boua quid sit 295.*b.*
Boæ æquiuoca 294.*h. Synonyma, & Etymum* 295.*b. Natura* 295.*d.*
Boues, vt toto anno valeant 107.*e.*
Boues timore Draconis correpti 402.*f.*
Bombardæ ænigma 361.*d.*
Boncompagnæ familiæ mentio 349.*a.*
Bononiæ Ciuitas parit bona 350.*g.*
Brassicæ vis 137.*c.*
Bruta à viperis denominata 143.*d.*
Bryinus quid 259.*d.*
Bryoniæ mentio 44.*h. Et virtus* 137.*c.*
Bryonia vbi dicatur colubrina 50.*f.*
Bufonis lapis quomodo venenũ detegat 142.*f.*
Bufo cauda anguina 61.*d.* 63.*a.*
Burghesiæ familiæ mentio 350.*f.*
Butrisa quid sit 306.*g.*

C

Calx cum oleo vbi conueniat 283.*d.*
Calabricus serpens qualis 277.*c.*
Cadmi fabula 333.*e.*
Cadmus cum Hermione in anguẽ mutatus 66.*e.*
Cadmi socij à Serpente necati 65.*b.*
Caduceus Mercurij cur serpẽtib. insignitus 68.*e.*
Caduceus Mercurij in quibus monetis fuerit vsus 86.*e.*
Caduce⁹ in manu simulacri quid significet 86.*f.*
Calamenthi tres species 35.*a.*
Callionymus piscis 167.*c.*
Calumniæ simulacrum 375.*d.*
Canopus gubernator nauis Menelai quomodo perierit 37.*d.*
Canobus quis 183.*b.*
Cathartica medicamẽta quando adhibẽda 41.*d.*
Capparis nomina 50.*f.*
Capparini odio habent serpentes 27.*d.*
Capræ multæ partes medẽtur ictib. serpẽtũ 43.*b.*
Capræ nigræ lac medetur morsui serpentũ 43.*b.*
Caprea demorsa à vipera quomodo liberata 136.*g.*
Caprifici virtus 45.*h.*
Caprillum stercus ad quid 137.*b.* 139.*a.*
Caprimulga Serpens 266.*g.*
Carthamus 45.*b.*
Catuli Serpentini qui 49.*b.*
Canis rabidi remedia ad ictum viperæ valent (136.*c.*
Cane peius & angue prouerbium 83.*c.*
Candei populi qui 104.*e.*
Canes Draconem necant 335.*d.*
Cantabrica vbi dicatur serpentina 50.*e.*

Cancri

INDEX.

Cancri fluuiatilis virtus 137.a.
Carbonarius Serpens 287.d.
Caro cur dicatur Siren 424.f.
Carnium pluuia 409.e.
Casus nonnullorum, qui demorsi a vipera interierunt 132.e.f.
Castitatis simulacrum 101.b.
Castoreum cum vino ad quid 178.f.
Causticum ex vipera 159.d.
Causos Serpens 214.h.216.e.
Causidici assimilantur serpentibus 275.a.
Capanei Insigne 399.c.
Cæsaris symbolum 409.b.
Cæsaris Dict. III. numisma 337.b.
Cæciliæ æquiuoca 243.c. *Synonima, etymum* 244.e. *Differentiæ & descriptio* 244.g. *Icones* 245. *Natura, & mores* 246.f. *Vsus in medicina* 246.g.
Cæcilia nomen proprium mulierum 243.c.
Cæcilia familia quæ. ibidem.
Cæcilia Imperati quod genus animalis. ibidem.
Cæcilia marina 243.d.
Cæcilia oppidum Hispaniæ 243.e.
Cæcilia aquatica an detur 244.g.
Cæcilia vulgaris quæ 245.a.
Cæciliæ color 244.h.
Cæciliæ dentes quales 246.e.
Cæciliæ oculi qui. ibidem.
Cæciliæ gressus. ibidem.
Cæciliæ partus 246.f.
Cæciliæ morsus remedia 246.g.
Cæcula 244.f.
Cæriala 244.f.
Cascauella Serpens. 6.e.
Catti pinguedo ad quid 31.e.
Cæriæ virtus 278.f.
Cedrus fugat Serpentes 32.e.
Centaureæ virtus 44.h.
Centaurus felle Hydræ necatur 390.f.
Cerastæ qui 171.c.
Cerastia 171.c.
Cerastia quid 171.b.
Cerastis maxillaris mentio 172.g.
Cerastibus redundat Africa 176.h.
Cerastis temperamentum 176.g.
Cerastis gressus 173.d.176.f.
Cerastes quot habeat cornua 7.c.
Cerastis æquiuoca 171.a. *Synonyma, & etymum* 171.d. *Differentiæ* 172.g. *Descriptio* 173.b. *Icones* 174. & 175. *Natura, & mores* 176.e. *Locus* 176.h *Veneni signa* 177.b. *Medela* 178.e. *Epitheta* 178.h. *Moralia* 179.a. *Vsus in medicina* 179.c.
Cerastis descriptio ex Bellonio 173.b.
Cerastes insecti genus 171.a.
Cerastes nomen promiscui generis 171.d.
Cerastes Cerui epitheton 171.b.
Cerastes nomen viri 171.b.
Cerastes cometæ species 171.b.
Cerastes piscis 171.b.
Cerastes cur crinalis dicatur 178.h.
Ceristalis quid 122.e.
Cerui quo tempore non ediles 26.f.
Ceruorum duplex genus. ibidem.
Ceruorum multæ partes venenis resistunt 31.b
Cerui etymum 49.c.
Cerui maris genitale ad quid 137.a.
Cerui coaguli virtus. ibidem.
Ceruonis descriptio 266.h.
Ceruonis anguis meminit Faloppius 266.g.
Cerati viperini virtus 156.f.
Ceratum viperarum quale 162.e.
Centrina, seu centrites quid 168.e.
Cereris simulacrũ quomodo fingeretur 358.c.
Cepa colubrina quæ 50.g.
Cepa cum aceto ad quid 138.f.
Cenchri æquiuoca 247.a. *Synonyma, & etymũ* 247.c. *Descriptio* 249.a. *Natura* 249.c. *Icon* 250. *Locus* 251.a. *Veneni signa* 251.c. *Medela* 252.e.
Cenchros 247.a.
Cenchris. ibidem.
Cenchrites. ibidem.
Cenchrines. ibidem.
Cenchrias. ibidem.
Cenchrus semen 247.b.
Cenchris auis. ibidem.
Cenchrus adamantis genus. ibidem.
Cenchrites gemma. ibidem.
Cenchrites genus herpetum 247.c.
Cenchrus animantes flagellat 249.c.
Cenchri color 249.a.
Cenchri gressus 249.d.
Cenchris Veterum Bellonij 250.e.
Cenchri morsus generat putredinem 251.d.
Centipeda quid sit 402.g.
Cecropis filiæ quot fuerint 332.f.
Chamælea, & chamæleon confundũtur 214.g.
Chamæleontis, & Serpentis inimicitia 27.b.
Chamædrys 44.h.
Chamæpitis 44.h.
Chamæcyparissus 35.b.
Charitatis ardore homines mouentur 354.e.
Chelidonium 44.h.
Chersydrus 6.g.253.b.
Chersydri ceruix qualis 8.f.
Chersydal quid 260.f.
Chelydrus animal 260.f.
Chersydrus serpens qualis 277.b.
Chersydrus Nicandri quid sit 277.c.
Chersydrus piscibus, & ranis vescitur 279.c.
Chersydrus Greuini 280.e.

Chrisantemum valentinum dicitur herba Serpentis 50.g.
Christus dicitur virga mystica 70.e.
Christus Serpens mysticus 70.e.
Christus coluber dictus 70.f.
Christus mortem extinxit 148.g.
Christianæ virginis miraculum 210.f.
Chrysocephalos 362.h.
Cibus Serpentum iuxta opinionem Arist. 23.b.
Ciconiæ stomachus ad quid 203.b.
Ciconiæ medentur morsui Cenchri 252.f.
Ciconiæ cur odio habeant Serpentes 25.c.
Cimices Serpentibus aduersantur 200.b.
Cinnabaris Plinij quid sit 329.b.
Cinnabaris factitia 329.c.
Citri virtus admiranda 203.a.
Clinopodium 44.h.
Cleopatræ interitus qualis 199.a.
Cleopatræ ancillarum nomina 192.b.
Cleopatræ mors cur difficilis cognitu 201.b.
Cleopatræ statua 213.a.
Cœlestis vis qualis 213.b.
Cocatrix quid sit 327.d.
Colocassia florem, & pistillum emittit 328.f.
Colocassion remedium toxici 392.f.
Colici affectus remedia 105.d.
Color cutis cur in morsu viperæ varius 135.a.
Coluber pro Serpente 3.c.
Coluber pro Hydro 3.d.
Coluber Columellæ quid sit 48.e.
Coluber sacer qui 193.c.
Coluber Thebanus qui 172.c.
Coluber aquatilis quale animal 277.e.
Colubri etymum 3.c.
Colubri morsus cura 284.f.
Colubra quid sit 3.d.
Colubræ ventris cæcæ quales 3.d.
Colubræ dicebantur Furiæ 48.h.
Colubraria insula 21.a. 53.a.
Colubriferum monstrum 49.b.
Colubrina bombardæ species 53.d.
Collyria cum cinere viperæ 159.d.
Columba viua dissecta ictui Serpentis conuenit 43.a.
Coniza est triplex 35.b.
Confectio Hermetis 46.e.
Concordiæ simulacrum 101.e.
Conscientiæ simulacrum 101.b.
Contemptus voluptatum 101.d.
Coniugij reuerentia quæ 153.a.b.
Contagionis simulacrum 376.e.
Conuersionis simulacrum 401.a.
Concupiscentia quatuplex 424.f.
Coronopus dicitur Serpentina 50.e.
Corona querna cui concederetur 351.c.
Cornua, & ungulæ animalium ad quid 142.e.
Cornu Serpentis virtus 142.g.
Cornu Cerui ad quid 45.b.
Cornix scorpium prouerbium 83.c.
Cornu capræ, vel damæ ad quid 34.e.
Corui, & Serpentis apologus 69.a.
Cortina tripodis Phœbi ex qua materia 107.c.
Corruda 44.h.
Crocodili terrestris stercus ad quid 31.c.
Creta insula habet viperas 172.b.
Crocis herba 144.e.
Cristalis quid sit 172.e.
Crapula fugienda 226.e.
Crapula quid præstet 424.h.
Cracus Polonorum princeps Draconem interemit 327.a.
Cruciator Serpens qui 215.d.
Cucumis anguinus cur ita dictus 50.f.
Cucurbita anguina quæ 50.f.
Cucurbitulæ an conueniant in ictu serpentum 42.e.
Cuminum syluestre 44.h.
Cuffi Serpentes qui 194.g.
Custodiæ simulacrum quale 358.h.
Cydonia toxici remedia 392.h.
Cyclaminus 44.h.
Cynoglossa minor quæ 144.f.
Cynoglossa 44.h.
Cyperus 44.h.

D

DActyli marini qui 411.a.
Dæmon Euã decipiens cur potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit 91.d.
Dæmones omnes cur Serpentes dicti 71.a.
Dæmones Pythones nominantur 340.f.
Dauci virtus 44.h.
Detractores similes aspidibus 208.e.
Detractores taxantur 227.c.
Detractores cur similes Serpentibus 76.h.
Detractores Pythoni comparantur 384.h.
Delatores similes iaculis 258.e.
Dentes humani ad quid 138.h.
Dentitionis remedium 155.d.
Dendrogaila 260.f.
Deus vltionum quando dictus 352.g.
Deus vocatur Alpha, & Omega 252.e.
Deliastæ qui 380.g.
Demetrij Phalerei mors qualis 33.c.
Democratiæ simulacrum quale 100.h.
Diaboli symbolum vipera 146.e.
Diabolus Serpens dicitur 70.h. 72.h.
Diabolus cur appelletur Draco 340.g. 342.e.
Diabolus comparatur ad Dipsadem 207.b.
Diabolus Cerasti assimilatur 179.b.

Dia-

INDEX.

Diabolus comparatur Basilisco 373.*b.*
Diabolus Dipsadi similis 228.*e.*
Diabolus cur Siren dictus 424.*g.*
Diademata regum Ægypti qualia 210 *g.*
Diamaton quid sit 45.*c.*
Dictamnum 44.*h.*
Dictamnum fugat Serpentes 32.*e.*
Dictamnum album 137.*d.*
Diacidnes quid sit 145.*b.*
Diogenes speculo delectabatur 293.*d.*
Dipsas discrepat à vipera 6.*g.* 316.*g.*
Dipsas non est in Italia. ibidem.
Dipsas non habet varietatem colorum 217.*b.*
Dipsas Tantalo similis 217.*d.*
Dipsas ictu sitim excitat 219.*a.*
Dipsadis locus natalis 217.*a.*
Dipsades versantur in solitudine 217.*c.*
Dipsadis morsus symptomata 219.*c.*
Dipsadis descriptio ex Luciano 220.*g.*
Dipsadis morsu læsus cur crucietur siti 223.*c.*
Dipsadis morsus reddit hominem similem Hydropico 221.*b.*
Dipsadis morsus immedicabilis 222.*f.*
Dipsas est terra arida 214.*f.*
Dipsas spinæ genus 214.*f.*
Dipsades Danai filiæ 214.*g.*
Dispadis æquiuoca 214.*e. Synonyma, & etymum* 215.*c.* Differentiæ 217.*f.* Descriptio 216.*h.* *Natura* 217.*c.* *Icon* 218. *Locus* 220.*e.* *Signa veneni* 221.*a.* *Medela* 222.*f.* *Mythologica* 223.*b.* *Moralia* 224.*e.* *Emblemata* 228 *f.* *Hieroglyphica* 229.*b.*
Discordiæ simulacrum 102.*f.*
Diuitis mendici phrenoschema 347.*d.*
Diuretica medicamenta vbi conueniant 222.*g.* 268.*e.*
Domus vt Serpentibus plena appareat 18.*f.* 107.*b.*
Dolor inguinum comitatur morsum Cerastis 177.*c.*
Dolorum remedia 242.*h.*
Draconis æquiuoca 312.*f.* *Synonyma, & etymum* 314.*f.* Differentiæ 317.*a.* Descriptio 319.*d.* *Mores* 320.*h.* *Coitus, & partus* 321.*c.* *Locus* 321.*d.* *Victus* 322.*g.* *Antipathia* 323 *b.* *Venenum* 324.*h.* *Veneni signa, & remedia* 325.*c.* *Fugãdi, & capiẽdi ratio* 326 *f.* Denominata & cognominata 327.*b.* *Epitheta* 330.*g.* *Fabulosa* 331.*a.* *Prouerbia* 334 *h.* *Historica* 335.*a.* *Numismata* 337.*a.* *Miracula* 337.*c.* *Prodigia, & præsagia* 339.*a.* *Somnia* 339.*c.* *Mystica, & allegorica* 340.*e.* *Hieroglyphica* 341.*d.* *Moralia* 342.*e.* *Emblemata, & symbola* 344.*e.* *Phrenoschemata* 346.*b.* *Insignia militaria, & gentilitia* 348.*g.* *Allusiones symbolicæ* 350.*g.* *Simulacra* 356.*e.* *statuæ* 359.*b.* *Vsus in cibis* 359.*d.* *Vsus in medicina* 360.*e.* *Vsus in varijs* 360.*g.*
Draco pro serpente 4.*f.*
Draco alatus Bononiæ visus 421.*b.*
Draco marinus Plinij 296 *f.*
Draco nomen proprium virorum 312.*f.*
Draco grammaticus 312.*f.*
Draco medicus. ibidem.
Draco piscis 312.*g.*
Draco domorum 312.*g.*
Draco herba 313.*a.*
Draco arbor. ibidem
Draco fluuius. ibidem.
Draco vitis. ibidem.
Draco volans 313.*a.* 313.*d.*
Draco cælestis 313.*b.*
Draco diabolus 313.*c.*
Draco chymistarum quid sit 313.*c.*
Draco mons. ibidem.
Draco nomen laquei. ibidem.
Draco nomen fistulæ 313.*d.*
Draco ex lupo, & aquila 317.*d.*
Draco cur difficulter comprehendi possit 320.*g.*
Draco quando sibilum emittat 320.*h.*
Draco ex India delatus 322.*e.*
Draco syluestris herba 328.*e.*
Draco hortensis herba ibidem.
Draco cur inter duas Vrsas locatus 332.*e.*
Draco pastoris nomen 332.*g.*
Draco lanouinus 333.*b.*
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334.*h.*
Draco Chiorum qualis 335.*a.*
Draco altorem suum tutatur 335.*d.*
Draco pusionis custos 336.*f.*
Draco Babyloniorum qualis 337.*c.*
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.*d.*
Draco cur pingatur apud simulacrum D. Margaritæ 338.*f.*
Draco à S. Hilarione necatur 338.*f.*
Draco præsagit potentiam 339.*a.*
Draco præsagit dignitates 339.*c.*
Draco in gemmis cælatus, & per quietem visus quid indicet 339.*d.*
Draco conculcans aquas quid denotet 340.*f.*
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.*g.*
Draco Delphicus 377.*c.*
Draco apteros Greuini 379.*a.*
Draco Bononiensis quo tempore inuectus 400.*e.*
Draco Bononiensis fuit tardi motus 405.*d.*
Draco nunquam visus in Europa 406.*g.*
Draco magnus denotat Luciferum 340.*e.*
Draco magnus mulieri pariture assistens quid demonstret 340.*g.*
Draco septiceps in Apocalypsi quid significet 341.*b.*

Draco

Draco cũ elephante pictus quid designet 346.f.
Draco ad fores Palatij 346.h.
Draco cum Aquila supra sphæram 347.d.
Draco pingitur in Insigni gentilitio multarum familiarum 348.h.
Draco apud Ægyptios erat hieroglyphicum Regis 351.b.
Draco truncata cauda quid indicet 352.f.
Draco horti Hesperidum quid designet 355.a.
Draco viuus vbi coleretur. 356.h.
Draco cur addatur simulacro Michaelis Archãgeli 358.h.
Draco repertus in macerijs dom⁹ dirutæ 363.b.
Draco ex lupo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendi possit 320.g.
Draco quando sibilum emittat 320.h.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco syluestris herba 328 e.
Draco hortensis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Vrsas locatus 332.e.
Draco pastoris nomen 332.g.
Draco lanouinus 333.b.
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334.h.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem suum tutatur 335.d.
Draco pusionis custos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337 c.
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.d.
Draco cur pingatur apud simulacrum D. Margaritæ 338.f.
Draco à S. Hilarione necatur 338.f.
Draco præsagit potentiam 339.a.
Draco præsagit dignitates 339.c.
Draco in gemmis cælatus, & per quietem visus quid indicet 339.d.
Draco conculcans aquas quid denotat 340.f.
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.g.
Draconis, & serpentis etymologia eadem 312.h.
Draconis etymum ex Scaligero 314.f.
Draconis intestinum longum centum, & viginti pedes 317.c.
Draconis dentium numerus 320.e.
Draconis discrimen ratione cristarum 320.f.
Draconis caudæ inest magna vis 320.h.
Draconis partus monstrificus 321.b.
Draconis morsus qualis 324.b
Draconis sanguis lethalis 325.b.
Draconis fel apud Chymistas quid 330.e.
Draconis cauda apud Chymistas quid 330.f.
Draconis cauda, & caput apud Astrologos quid. ibidem.
Draconis fel sub specie mellis prouerbiũ 334.h.
Draconis icon aues per terre facit 336.h.
Draconis Apocalypsis caudæ expositio allegorica 341.c.
Draconis simulacro gemma insignita 350.e.
Draconis præsagia quæ 350.h.
Draconis figura in Aeolopilis 356.f.
Draconis caput sub limine 356.g.
Draconis simulacrum diabolicum 356.g.
Draconis effigies cur simulacro Mineruæ adderetur 357.b.
Draconis icon cur pingeretur cum Æsculapio 357.c.
Draconis icon cur adderetur simulacris Heroum 358.g.
Draconis Bononiensis descriptio 402.h.
Draconis Bononiensis pedũ situs 302.b. Squamæ quales 403.c. Extremitas caudæ qualis. ibidem. Dentes, & oculi quales. 403.d. Icon 404. Generatio 405. An aliunde migrauerit 406.e. An cum pluuia deciderit 407.c. An ex congressu diuersorum animalium natus 408.f. An ex putri materia genitus 410.h.
Draconis Bononiensis vera generatio 415.a.
Draconis alati icon ex Greuino 419.
Draconis alati figura ex Perco 420.
Draconis Æthiopici icon 422.
Draconis Æthiopici icon cũ eminẽtijs dorsi 423.
Dracones sunt armillæ 313.d.
Dracones simulati ex Raia 314.e. 315. 316.
Dracones elephantorum interfectores 317.b.
Dracones centum cubitorum vbi. ibidem.
Dracones maximi in Brasilia 317.b.
Dracones vbi adorentur 318.f.
Dracones anserinis pedibus 318.h.
Dracones ciures quis habuerit 321.b.
Dracones habitant deserta loca 321.d.
Dracones an viuipari, vel ouipari 321.c.
Dracones sub æquinoctiali versantur 322.f.
Dracones aliquando venantur aues 322.h.
Dracones montis Atlantici quales 325.a.
Dracones venenati vbi 325.b.
Dracones pugnantes facile capiuntur 426.f.
Dracones extra ciuitatem pelluntur à Matthæo Apostolo 338.e.
Dracones ignei in aere visi 339.b.
Dracones alatos quis viderit 421.b.
Draconum color qualis 317.e.
Draconum palearia quæ 318.d.
Draconum discrimen ratione oris 319.d.
Draconum ætas qualis 321.a.
Draconum vrbs quæ 329.d.
Draconum mons 329.d.
Draconum fons vbi 330.e.
Draconum partes medicinæ inseruiunt 360.e.
Draconum adeps ad quid 360.e.
Draconum oculi ad quid 360.f.
Draconum cor, & hepar ad quid 360.g.
Draconum lapis quid valeat. 360.h.
Draconuum alatorum locus 421.c.

Draconum alatorum natura 421.d.
Dracunculi pisces qui 327.d.
Dracunculus maior quid sit. 320.f.
Dracunculus aquaticus serrato folio 328.e.
Dracunculus minor quæ planta. ibidem.
Dracunculus morbi species 328.g.
Dracunculus quid sit 44.h.
Dracontea serpentes necat 27.d.
Draconites gemma 50.h.
Draconcopedes serpentes 318.f.
Dracontides quis 327.b.
Dracontius iudex Campaniæ 327.b.
Dracontius episcopus 327.c.
Dracona mulier 327.c.
Dracontion vitis 327.d.
Dracontium triticum 328.e.
Draconon quid sit. ibidem.
Draconarij qui 327.c. 348.e.
Draconigena vrbs quæ 328.d.
Draconigenæ qui fuerint 327.c.
Dracontia ficini 329.b.
Dracugna quid sit 329.c.
Draconus fluuius 330.e.
Dryinus quid 6.g.
Dryini cutis qualis 261.b.
Dryini morsus accidentia 263.d.
Dryini vsus in sacrificijs Bacchi 265.a.
Dryinus Greuini quid sit 262.e.
Dryini æquiuoca 259 a. *Synonyma,& Etymum* 259.a. *Descriptio* 261.a. *Natura, & Locus* 261.c. *Icon* 262. *Signa veneni* 263.d. *Medela* 264.h. *Vsus* 265 a.
Durinos quid sit 306 g.
Dysenteriæ remedia 10?.d.

E

EBrij quid præstent in mensa 224.h.
Ebuli radix quid præstet 32.e.
Echidna nomen æquiuocum 4.f.
Echidna chimeræ mater 108.g.
Echidna nympha ibidem.
Echidna musæ species 108.h.
Echidna pro hydra 108.h. 109.a.
Echidnæ etymum 109.d.
Echidnios herba 144.e.
Echidrion quid sit 144.g.
Echidnon vrbs 144 h.
Echidnia quid sit 145.c.
Echinus serpenti inuisus 26.h.
Echium cur valeat contra Serpentes 35.b.
Echium palustre quid 144 f.
Echion nomen virorum 143.b.
Echion medicamentum 145.a.
Echium herba 144.f.
Echite herba 144.g.
Echites gemma 50.g.
Echeon quid sit 145.a.
Echendra quid sit 109.a.
Echydrus 278.e.
Elaphis æquiuoca 265.c. *Synonyma* 266.e. *Descriptio* 266.h. *Icon* 267. *Morsus Medela* 268.e.
Elaps serpens 265.c. 266.e.
Elops serpens 265.c. 266.e.
Elops piscis rarus 265.e.
Elops cum Cæcilia confunditur 266.f.
Eloquentiæ symbolum fuit orpheus 84.h.
Electionis simulacrum 101.c.
Elephanti inimici serpentibus 26.e.
Elephantis adeps quid præstet 31.b.
Elephanti fel ad quid 45.b.
Elephanti cur anguimane dicti 49 b.
Elephanti, & Draconis dissensus 324.e.
Elephantias quid sit. 48.e.
Elephantiasis cura 157.a.b.c.d. 158.e.
Elephantias serpens 265.c. 331.b.
Elephaboscum 44.h. 50.e.
Elixir metala transmutans 369.a.
Ellebori natura 151.c.
Embolines quid 44.f.
Emplastra ad ictus serpentum 46.e.
Emplastrum sacrum ad quid 140.e.
Enhydrus quid 276.e.
Enula cur serpenti inimica 28.e.
Enula cur serpentina dicta 50.e.
Epipactis 44.f.
Epilepsiæ remedia 161.a.
Epirotæ venerantur Pythonem 385 d.
Equus, vt tanquam mortuus humi decumbat 107.a.
Equi stranguriæ remedia. ibidem.
Equi vlcerum remedia ibidem.
Eruca bicauda 60.h.
Eruca cauda anguina 60.h. 61.a.
Erucæ oleum ad quid valeat 31.c.
Erica ad quid 44 h.
Erotici affectus medela 227.e.
Eraton quid sit 306. g.
Erichtonius quis fuerit 332.e.
Eryngium 44 h.
Erythrodanum ad quid valeat 35.d.
Essentia viperarum 162.e.
Ethnici Dracones dicuntur 341.a.
Euridices interitus 37.c.
Euphorbium 45.b.
Excantationes damnantur 31.a.
Excedra animal 386.g.
Excetra quid sit ibidem.

F

Facies ut horribilis appareat 107.d.
Facies ne ullã contrahat maculam 105.a.
Fagus viperæ inuisa 123.b.
Fallacia Draconis nomine notatur 340.b.
Familiæ à Serpentibus cognominatæ 49.a.
Famusus Serpens 248.g.
Faustinæ somnium 97.b.
Febrilis calor quo præsidio remittatur 14.g.
Febris ardens cur morsum viperæ sequatur 135.a.
Febris quartanæ remedium 161.a.213.e.
Febris mali moris præsidia 161.d.
Felis volantes ubi 318.g.
Felis, & anguis odium 27.a.
Fellis viperæ remedium 140.b.
Fernelij opinio circa carnem viperarum 157.d. 158.e.
Ferula 44.b.
Ferrum quomodo temperetur ut marmor incidat 107.c.
Ferri pluuia ubi contigerit 408.e.
Filix aduersatur Serpentibus 32.f.
Filius aduersus matrẽ conspirans quomodo pingeretur 150.f.
Fides perseuerantiam expostulat 353.c.
Flos calendulæ nomen auis 361.c.
Fœniculo cur Serpentes delectentur 29.a.
Fœniculum baccatum quid sit. ibidem.
Fœniculi vis 44.b.
Fœtus serpentinus 59.d.
Fœtus mortui eductio 106.e.
Fœneratores viperis similes 148.e.
Fœneratores vocantur Dracones 342.b.
Fœlicitatis symbolum quale 355.b.
Formicæ sua inest bilis 83.c.
Fratricidij causa quæ 399.b.
Fraudis simulacrum 102.e.
Fraxinus serpentibus inuisa 27.c. 402.f.
Fraxinus viperæ inimica 123.c. 137.c. 136.b.
Fraxinellæ virtus 137.c.
Fructus arborum an venenari possint à Serpentibus 257.b.
Fulmen quid sit 52.g.
Fulicæ sanguis ad quid 137.b.
Fungi vbi lethales 132.f.
Furfures medentur morsui viperæ 139.b.
Furiæ infernales quibus appellentur nominibus 48.g.
Furoris implacabilis hieroglyphicum 77.c.
Furoris simulacrum quomodo pingatur 212.b.

G

Gagates impedit Serpentum morsum 32.b.
Galbanum fugat Serpentes 32.b.
Galenis quid sit 145.b.
Gallus, & gallina, qua ratione adhibeantur in ictu Serpentum 43.a.
Gallus cauda anguina 62.a.
Gallus timetur à Basilisco 365.d.
Gallus monstrosus cauda Draconis 415.c.
Gallus gallinaceus an ouum edat 367.c.d.
Galli decrepiti ab incubatu vix fustibus abiguntur 367.c.
Galli cerebrum ad quid 136.a.
Galli fel, & ercus ad quid 137.e.
Gallinæ quomodo carne viperina nutriantur 158.b. 159.a.b.
Gallina viua dissecta quomodo adhibẽda 223.a.
Garamantes populi Libyæ 220.e.
Garamantes homines frugales 220.f.
Genius bonus quomodo pingeretur 85.d.
Gentianæ maioris virtus 44.b.
Geryonis boues 108.b.
Getæ numisma quale 337.a.
Gigãtes cur pingerẽtur obtortis cruribus 77.a.
Gladiolus 44.b.
Glandium virtus 44.b.
Glandosa animal 260.f.
Glires quando sint venenati 132.f.
Glossopetra quid sit 52.f.
Glossopetra Plinij quæ 285.b.
Glossopetra magna vbi 285.b.
Granatum Syriæ marmoris species 51.a.
Granatorum radices ad quid 170.g.
Gramen iuuat demorsos à Dracone 326.e.
Gramina medicata quæ 326.f.
Gratia S. Pauli quæ, & vbi 21.a.
Griphus de ijs quæ sunt eadem in cœlo, in terra, & in mari 3.a.
Gryphes odio habent Dracones 324.g.

H

Hæmorrhoidum remedia 105.a.
Hæmorrhoi aquiuoca 179.d. Synonyma, & etymum 180. Descriptio 181.a. Natura 181.d. Icon 182. Locus 183.d. Signa veneni 184.e Medela 185.b.
Hæmorrhous, & Hæmorrhois differunt 179.d.
Hæmorrhois venarum genus 179.d.
Hæmorrhous significat mulierem ibidem.
Hæmorrhoi gressus qualis 181.a.
Hæmorrhoi ictu cur sanguis manet ab omnibus partibus 184.b.

Hæ-

INDEX.

Hæmalapathon quid sit 328.*e.*
Hæmatitis animal 362.*h.*
Hæmus mons cur ita dictus 67.*e.*
Hæresis simulacrum 103.*b.*
Hæresis hydræ comparatur 397.*c.*
Hæreticus cur dicatur Siren 424.*h.*
Hæretici cur similes anguibus 77.*b.*
Hæresiarchæ viperis similes 148.*e.f.*
Halicacabum 45.*b.*
Halicacabum aduersatur aspidi 200.*h.*
Handrius quid sit 278.*e.*
Harmene animal 362.*g.*
Harpocratis simulacrum 100.*g.*
Hasta regalis quid sit 35.*c.*
Hedera, cur angues delectentur 29.*a.*
Heliochrysos 362.*h.*
Heliotropij virtus 44.*h.*
Hemerocallis 45.*b.*
Herba echidnæ 35.*b.*
Herba Balin mira vis 38.*e.*
Herba de Corso quæ 139.*b.*
Herba natricum quæ 50.*g.*
Herba indica ad viperas coercendas 130.*f.*
Herbæ Serpentum quæ 50.*g.*
Hercules impetum amnis compescuit 395.*c.*
Hercules nec etiam cõtra duos prouerbiũ 397.*a*
Herculis cursus qualis 59.*c.*
Herculis imago cum Serpentibus vbi 100.*g.*
Hesperidum nomina 332.*f.*
Hesperiæ puellæ mors qualis 37.*a.*
Hirudines conueniunt in ictu Serpentum 42.*f.*
Hilarius in Gallinaria insula metam anguibus constituit 89.*h.*
Historia rustici ab Acontia læsi 254.*e.*
Historia pastoris percussi à Iaculo 257.*b.*
Historia iuuenis capti desiderio videndi Draconis 335.*b.*
Hippobos quid sit 408.*b.*
Hippelaphos animal 409.*b.*
Hœdus in ictu veneni conuenit 43.*b.*
Homo mitis, & patiens similis angui Æsculapij 275.*b.*
Homo nudus à Serpente timetur 24.*g.*
Homo ieiunus percussus à vipera cur magis patiatur 141.*d.*
Homicidæ cur Serpentes dicti 76.*f.*
Hominis saliua Serpentes necat 24.*g.*
Hominis crudelis signa 24.*e.*
Hominis iuuenescentis hieroglyphicum 78.*h.*
Homines parui menti cur sint fallaces 24.*e.*
Homines infæcundi qui 9.*c.*
Homines ex stirpe D. Pauli 230.*f.*
Homines ancipites similes Amphisbænæ 241.*c.*
Homines habentes in ventre anguem quomodo liberentur 292.*f.*
Homines aliqui assimilantur Natrici torquatæ 393.*b.*
Homines migrantes, & remigrãtes qui 406.*g.*
Homines fastosi similes Natrici torquatę 293.*e.*
Homeri poemata litteris aureis exarata vbi 317.*c.*
Hostes clancularij quales 241.*d.*
Humanæ conditionis deploratio 11.*a.*
Hydri æquiuoca 275.*c. Synonyma, & etymum* 277.*a. Differẽtiæ, & descriptio* 278.*g. Mores* 279.*c. Icon* 280. *Locus* 282.*f. Signa veneni* 282.*h. Medela* 273.*b. Epitheta* 274.*g. Denominata* 285.*a. Prouerbia* 285.*c. Moralia* 286.*e. Vsus in medicina* 286.*g.*
Hydrus vrbs 276.*e.*
Hydrus constellatio 276.*f.*
Hydrus Dioscoridis 277.*c.*
Hydrus in aquis pulchrior 278.*g.*
Hydrus magnus qui 279.*a.*
Hydrus in dolio prouerbium 285.*e.*
Hydrus marinus genuinus 297.*c.*
Hydri fabula 276.*g.*
Hydri Greuini descriptio 278.*h.*
Hydri locus qualis 279.*a.*
Hydri aquis calidis delectantur 282.*g.*
Hydri morsus symptomata ex Ætio 283.*a.*
Hydri vulgares innoxij 284.*g.*
Hydri dentes ad quid 286.*g.*
Hydri syphar 286.*f.*
Hydri marini synonyma, & etymum 296.*f.*
Hydri marini differentiæ, & descriptio 296.*g.*
Hydri marini icones 298. 299. 300.
Hydri marini magnæ molis vbi 296.*g.h.*
Hydri marini, & fluuialis differentia 301.*b.*
Hydrorum iecur ad quid 284.*e.*
Hydris immitior prouerbium 285.*c.*
Hydra quod animal 277.*b.*
Hydra pro Hydro fæmina 376.*f.*
Hydra promontorium. ibidem.
Hydra oppidum. ibidem.
Hydra insula. ibidem.
Hydra sydus cæleste. ibidem.
Hydra multorum capitum fabulosa 387.*c.*
Hydræ icon Venetijs visa ibidem.
Hydræ fabulosæ vera descriptio 387.*d.*
Hydræ fel venenum immedicabile 390.*f.*
Hydræ interitus qualis 394.*g.*
Hydræ oppidi historia 395.*d.*
Hydra septiceps Equitis de Corneto 389.*a.*
Hydra claua percutitur 394.*g.*
Hydra septiceps an fictitia 395.*a.*
Hydra fuit sophista 396.*e.*
Hydra magis varius prouerbium 396.*g.*
Hydram secas prouerbium 396.*h.*
Hydram gestas prouerbium 397.*a.*
Hydram quis extinxerit 390.*f.*
Hydræ æquiuoca 386.*e. Synonyma, & etymum* 386.*e.*

386.g. Forma 386.h. Icones 388. 389. Venenũ 390.e. Locus 393.c. Ortus, & interitus 394.e. Præsagia 394.b. Historica 395.b. Epitheta 396.e. Prouerbia 396.h. Moralia 397.c. Hieroglyphica 399.a. Phrenoschemata 399.c. Simulacra 400.f.
Hydrusa cur dicatur Cyprus 52.h.
Hydropis remedia 287.a.
Hydracia quæ sint 295.a.
Hyæna serpens quid sit 306.e.
Hypocritæ dicuntur Sirenæ 426.f.
Hypocritæ dicuntur serpentes 71.d. 77.a.

I

IAculus serpens qui 224.f.
Iaculus serpens. vide Acontia.
Ianus exhibet symbolum veri Principis 254.f.
Iberidis virtus 45.b.
Ibis auis qualis 25.d.
Ibides conficiunt Dracones 379.a.
Ichneumon dicitur ophiomachus 49.d.
Icteritia an consequatur morsũ viperæ 134.f.
Idolum Mexicanorum quale 100.f.
Ignis cur angui inuisus 29.f.
Ignis sacri medela 159.e.
Ilicinus serpens 260.f.
Illuuies excreta per vrinam 17.a.
Imperij simulacrum 78.g.
Impetiginis remedia 104.g.
Impostores cur viperæ dicantur 143.c.
Indus Serpente territus baptizatur 56.e.
Ingratitudinis simulacrum 102.g.h.
Ingrati animi vitium quale. 153.a. 154.f.
Inedia anguibus competit 22.h.
Inobsequentis simulacrum 212.h.
Inuidiæ simulacrum 102.a. 400.b.
Inuidiæ hieroglyphicum 399.a.
Inuidia assimilatur viperæ 152.e.
Inuidi cur anguibus similes 70.g.
Inuidi viperis similes 147.d.
Intelligentiæ simulacrum 101.d.
Insidiatoris simulacrum 102.f.
Insigne gentilitium Græciæ 94.a.
Insigne gentilitium Mediolani 94.c.
Insigne gentilitium Gregorij XIII. 340.a.
Insignium militarium descriptio 348.f.
Insignis militaris, & gẽtilitij differẽtia 348.g.
Insula Tyberina quam formam habuerit 274.f.
Inustio laudatur in ictu serpentum 42.f.
Ioannitius Abbas serpentes insulæ in mare præcipitat 88.b.
Ioannis Abbatis miraculum 174.e.
Ioannis Augustini Cucchij mentio 315.a.
Iosephi de Sauijs pharmacopæi mentio 326.b.
160.g.
Iracundi viperis similes 147.d.
Iracundi remedium 292.h.
Isidis corona qualis 211.g.
Isiaca tabula quid repræsentet 212.f.
Iudicis simulacrum 101.c.
Iudæi cur progenies viperarum dicatur 146.f. 137.c.
Iulianus Saba in solitudine magnum necat Serpentem 89.a.
Iupiter in anguem mutatus 65.a.
Iuniperi baccæ ad quid 137.d.
Iumẽtorũ à viperis demorsorũ medela 141.b.c.
Iustitiæ rectæ simulacrum 101.c.
Iuris diuini dogmata quis manifestet 354.c.
Iuuentus quomodo conseruetur 159.b. 162.e.

K

KErsudurus 278.e.
Karmene animal 262.g.

L

LAbrum Veneris planta 214.g.
Labula, seu anabula quid sit 32.f.
Lac quomodo seruetur ab anguibus intactum 28.e.
Lac Colubri quid sit 50.f.
Lacerti cur Serpentes dicantur 2.g.
Lacerta chalcidica 186.f.
Lacertorum figura qualis 409.d.
Lacertorum oua qualia 410.e.
Lacertus viridis cũ Serpẽtibus præliatur. ibidẽ.
Lacertus assistit homini dormienti 410.f.
Laocoontis icon 252.f.
Laocoontis statua vbi 103.c.
Laocoontis filiorum nomina 6.e.
Laodiceæ ciuitatis Asiæ mores 208.h.
Lapis ceraunias quid sit 52.f.
Lapis serpentis ad quid 44.e. 140.e.
Lapis hæmatites 140.e.
Lapis Islebanus qui 51.b.
Lapis gagates veneno resistit 142.f.
Lapis ex quo æs conficitur. ibidem.
Lapis prassius venenum detegit 142.f.
Lapis viperinus qui 144.h.
Lapis pisciformis 51.b.c.
Lapis ouo serpentino Plinij similis inuentus in agro Bononiensi 52.e.
Lapis malacensis qualis 203.c.
Lapis Histricis qualis 203.c.
Lapis genitus in Hydris 281.c.
Lapis hydrinus qualis 285.a.

Lapidisi.

Lapidis specularis conditiones 405.c.
Lapidis Hydrini probitas examinatur 286.h.
Lapidis Hydri generatio 282.e.
Lapidis Hydri extrahendi ratio 281.d.
Lapilli animaliũ valent contra serpentes 142.e
Laphiati serpens 266.e.
Lasciuia comparatur Scytali 235.a.
Lasciuia quomodo dometur 251.d.
Lasciui comparantur natricibus 286.f.
Laser quid sit 36.e.
Laserpitium quid sit ibidem.
Leberis quid sit 84.e.
Leberide asperior prouerbium 84.f.
Leberide inanior prouerbium 84.e.
Leberide cæcior prouerbium. ibidem.
Leopardi odor serpentes fugat 26.e.
Leontopetalon 44.h.
Leonina pinguedo ad quid 31.b.
Leo serpens qui 248.e.
Lemnij opinio circa generationẽ Basilisci 368.h
Lenones Dracones dicuntur 343.c.
Lepræ remedia 12.c.104.g.105.g.157.b.
Leprosę mulieris casus 157.b.
Leprosorum liberatorum historiæ 158.g.h.
Lerna malorum prouerbium 397.b.
Liberi patris simulacrum 357.a.
Libidinosi similes serpentibus 75.d.
Libido est alterum caput Amphisbenæ 242.f.
Libido cur dicatur serpens 71.c.
Libycus vir in morsu Cerastis valet 178.g.
Lilij radix serpentes fugat 32.e.
Limonium 44.h.
Liquiritiæ virtus ibidem.
Lignum colubrinum quale 139.c. 140.d.
Lithiasis remedia 106.e.
Lituani colebant angues 98.f.
Littera S quid significet 83.a.
Locustæ quædã species pugnat cũ serpente 27.e.
Loripedes qui fuerint 48.h.
Lonchitis aspera colubrina dicitur 49.d.
Logicæ simulacrum 101.a.
Lumbricorum remedia 161.b.
Lunæ eclipsis opinio Indorum 96.h.
Luna cur dicta Proserpina 53.b.
Luph serpentis quid sit 49.d.
Lutrix quid sit 277.c.
Luxuriosus cur Python dicatur 284.g.

M

Marsi populi qui 25.a.
Marsorũ natio quomodo ab alijs distinגueretur 30.f.
Marassus quid 110.e.
Magi serpentibus cruciantur 87.d.
Magia cur damnata 31.b.
Maiorana syluestris quid sit 35.b.
Marubij nigri virtus 45.a.
Mali aurantij vis 45.a.
Martij Imperatoris filia demorsa à Serpẽte, quo remedio sanata 46.e.
Mare serpentum vbi 53.a.
Mare malorum prouerbium 399.b.
Manicheorum error 73.d.
Mariæ semper Virginis emblema 79.a.
Materia aurea in serpentem mutata 90.h.
Maluasiorum mentio 350.f.
Maleuolentiæ simulacrum 375.d.
Medusæ capilli cur in angues trãsmutati 63.b.
Medusæ capitis statua vbi 103.d.
Medicorum vigilantia qualis 79.d. 80.e.
Medicamenta alterantia in morsu viperæ qualia 136.f.
Medicinæ simulacrum 101.a.
Medicamenta chirurgica in morsu viperæ ibid.
Medicamentum ex ficubus, nucibus, & grano salis 142.g.
Melitensis insula viperis scatet 126.b.
Melanurus serpens qualis 215.a.
Melanurus piscis 215.a.
Melissæ virtus 139.c.
Melanthij vis 137.d.
Mel exsiccatum ad quid 170.g.
Megalanæ serpentes quales 311.e.
Menestrati interitus 335.e.
Mentæ saracenicæ virtus 252.e.
Mensium prouocatio 104.h.
Meribiba, & multibiba 224.f.
Meretrices comparantur Basilisco 273.b.
Meretrices sirenis assimilantur 425.b.
Meretrix similis serpenti 76.e.
Meretrix cõparatur Natrici torquatæ 294.g.
Mercurium Argiphontẽ quis appellauerit 4.g.
Mercurij virga cur ornata Serpentibus 99.a.
Merces anguina quæ 81.c
Merguli Serpentes qui 306.f.
Millepeda quid sit 302.h.
Millepedis rudimentũ per vrinã excretũ 17.a.
Mithridatica confectio 45.c.
Minerua musica 357.b.
Minerua cur pingatur cũ icone serpentis 98.g.
Mineruæ simulacrum 353.b.
Mineruæ simulacrum ex Pausania 357.a. (b.
Misericordiæ genꝰ est, sceclestos interimere 211.
Morbi gallici remedia 105.a.160.h.
Mosci virtus 141.h.
Morbi articularis cura 159.e.
Monstra in quibus animalib. frequẽtiora 237.c
Monstrum marinum vbi visum 418.e.
Moluri serpentes qui 7.a.
Mulier cur viso serpente abortiat 24.f.
Mulieres quandoq; serpentem enituntur 58.f.

Mulier serpentē deglutit,& cū partu egerit 96.e
Mulier viperæ assimilatur 146.g.
Mulier improba cōparatur aspidi 209.d.211.d
Mulieris improbæ descriptio 235.d.
Mulier irata assimilatur Myagro 292.g.
Mulierum prudentia qualis esse debeat 346.e.
Mulieris pulchritudo qua ratione tutò conspici possit 325.b.
Mulæ veloces in cursu quæ 408.g.
Mulus venenatis auxiliatur 43.a.
Mullus piscis ad quid 226.e.
Mustela basiliscum superat 365.d.
Mustelæ virtus 137.a.
Mustelæ cinis ad quid 27.a.
Mundi hieroglyphicum 78.f.
Mundi regimen quomodo à Priscis designaretur 352.h.
Mundus cur dicatur Siren 424.g.
Musæ sunt symbolum veritatis 426.h.
Muranę quo artificio capiantur 18.g.
Mures quo artificio congregentur 31.a.
Mures quinam anguibus sint amici 28.h.
Mures à viperis interimuntur 128.g.
Muria contra serpentes adhibetur 33.a.
Muriæ virtus 139.e.
Murrhinum quid sit 51.b.
Myrica 45.b.137.d.
Myagrum Dioscoridis quid sit 787.c.
Myagrus veterum qualis serpens 282.d.

N

Nadera 278.e.f. (40.h.
Napellus vbi perniciosissimus nascatur
Napellus an sit toxicum veterum 390.g.
Nasturtium contra Serpentes valet 34.e.
Natrix quid sit 260.f.277.b.
Natrix mulier 276.h.
Natrix planta ibidem.
Natrix serpens masculini generis 277.c.
Natrix latinorum quid sit ibidem.
Natrix domestica 279.b.
Natrix vbi sit magis virulentus 281.c.
Natrix rubetaria qualis 288.g.
Natricis vulgaris æquiuoca 276.g.
Natricis torquatę ęquiuoca synonyma, & etymum 287.c. Differentię, & descriptio 288.e. Icones 289.290. Sceleton 291. Locus, & Natura 292.e. Moralia 292.g.
Natrices vbi non interimantur 292.e.
Natricum lingua quid sit 285.a.
Nepa quid sit 109.c.
Nepeta anguibus inimica 28.e.
Nerium ad ictus serpentum commēdatur 43.e.
Nereidum figura 417.c.
Nerophis serpens 287.d.
Neruorum nodi quomodo tollantur 159.c.
Nigella aduersatur serpentibus 34.e.
Nitri virtus 45.b.
Nodus Gordianus, siue Herculeus, cur dicatur serpentinus 54.e.
Numularia dicitur serpentaria tertia 50.e.
Nympha marina quæ 417.d.

O

Obtrectatores dicuntur Dracones 343.c.
Obtrectatores Hydræ comparātur 398.e.
Oculi maculis rubentibus infecti, quid significent 117.c.
Oculorum debilitas quomodo tollatur 156.h.
Oculorum albugines quibus præsidijs auferantur 159.c.d.
Oculorum claritas qua ratione cōparetur 159.d.160.e.
Oculorum aspectus quid præstet 370.e.
Oculorum intuitus aliquando nocuus 369.c.
Oculorum morbi remedia 105.c.d.
Octauiani Zambeccarij mentio 364.f.
Ocymi virtus 362.h.45.b.
Odontalgiæ remedia 104.h.105.c.
Odor teter assignatur Chelydris 260.h. 261.c.
Odoris Dryini qualitas 263.a.
Oleum de scorpionibus Matthioli 46.f.140.f.
Oleum de serpentibus quomodo paretur. 104.g.
Olei diuini compositio 46.f.
Olei laurini virtus 139.c.
Olei viperini descriptio 161.d.
Oleastri bacillus cute Amphisbanæ circumdatus ad quid 243.a.
Omen bonum, vel malum à quibus animalibus præsagiatur 355.d.
Oniscus quid sit 302.g.
Onisci sunt serpentum cibus 22.g.
Onocephali qui 98.f.
Operationis rectæ simulacrum 101.c. (353.d.
Operationes rectæ sine lumine fidei nihil valent
Ophis capitis affectio 3.a.
Ophis pericarpium, vel armilla 3.a.
Ophis ornamentum capitis ibidem.
Ophiusa Rhodus dictus 5.h.
Ophiusa insula 21.a.50.e.53.a.
Ophiusa herba quæ 49.d.
Ophiogenes qui 24.h.
Ophiomacus quid 27.b.
Ophiomacus auis ibidem.
Ophiomachus nomen duorum animalium 49.c.
Ophion nomen viri 48.f.
Ophion socius Cadmi ibidem.
Ophion gigantis nomen 48.g.

Ophion animal Ceruo simile 49.c.
Ophioneus vates ibidem.
Ophioneus princeps Dæmonum ibidem.
Ophici qui 48.h.
Ophiophagi populi qui 49.a.
Ophitæ Hæretici qui 49.a.
Ophiomorphi. ibidem.
Ophiogenum quid sit 50.e.
Ophiostaphylon quid 50.f.
Ophioglossum cur lingua serpetina dicta. ibid.
Ophioscorodon allij species 50.g.
Ophiocardellus quid 50.g.h.
Ophites fluuius 53.b.
Ophites gemma 50.g.
Ophites marmoris species 50.h.51.a.
Ophite locus 52.h.
Ophiasis qualis affectus 54.e.
Ophionem quem nominauerint Antiqui 98.e.
Ophiocephali qui 98.f.
Ophidion piscis, & serpens 296.f. (336.g.
Oraculum Delphicum cur aliquando desertum
Origanum serpentes fugat 32.e.45.a.
Originis occultæ hieroglyphicum 77.c.
Orionis interitus qualis 37.c.
Oris hieroglyphicum 77.c
Orestes ictu anguis interijt 37.c.
Orontes fluuius 53.b.
Oscorzones 110.h.
Otalgiæ remedia 286.h.
Oua serpentibus grata 23.b.
Ouum galli seruatum in Musæo 368.g.
Ouum serpentinum Plinij quid 51.d.52.e.
Ouum galli natum Regij 368.e.
Ouum anguinum ad quid 107.b.
Ouum gallinæ in sinu mulieris delatum dedit prolem 367.c.
Oua gallinarũ viperis nutritarũ ad quid 159.b
Oua Aspidis quid significent 206.h.
Oua Struthionum ad quid 217.c.
Oua Aspidum qualia 367.b.
Oua Ibidum cur passim frangantur 367.b.
Oua calore furni dant prolem 367.c.
Oua auium Draconibus grata 343.a.

P

Padera 278.e.f.
Pæderotæ angyes quales. 5.d.
Pagerina serpens 269.b.
Palus lernę qua ratione exiccata fuerit 395.b.
Paleæ facultas varia 405.b.
Paliurus 45.a.
Pallas cur pingatur cũ icone Draconis 345.d.
Panis quãtitas pro trochiscis viperę conficiendis 165.c.d.
Panax vbi vtile 178.f.
Panax chironium quale 139.c.
Panni quomodo intacti seruẽtur à tineis 108.e.
Panormitanorum Insigne 92.h.
Pancratium extra terram floret 23.a.
Pantheræ Draconibus inimicæ 324.b.
Papaueris semen ad quid 240.h.
Paralysis remedia 105.a.156.f. (140.f.
Pareus à vipera demorsus quomodo curatus
Parea serpens quæ 268.f.
Pareæ serpentis etymologia 268.h.269.b.
Paroi equi quales 269.a.
Partus difficilis remedia 105.a.106.e.156.e.
Partes saucię ab anguib. cur intumescãt 91.d.
Partis amputatio in morsu Cerastis 178.e.
Partis inustio in morsu Hæmorrhoi 175.b.
Partis mutilatio vbi conueniat 202.g. 222.f.
Partis vulneratæ exustio quãdo faciẽda 202.g.
Paulus Apostolus à vipera vulneratus 149.d.
Paulus Apostolus cur vipera dictus 147.a.
Pauonis caro diu durat 405.b.
Pauo in aspidem conuersus 209.c.
Pauo odit serpentem & vicissim 25.c.
Parus serpens 7.e.
Peccata dicuntur serpentes 71.a.73.d.
Peccantium, & serpentum similitudo 74.c.
Peccati simulacrum 101.d.
Peccantes viperas imitantur 146.h.
Peccãtes quãdo debeant imitari viperã 147.b.
Peccãtes obstinati assimilantur aspidib. 207.d.
Peccantes comparantur Basilisco 373.b.
Peccantes cur dicantur Dracones 342.g.
Pediculi cur Serpentes dicantur 2.f.
Pediculorum generatio quando fiat 155.c.
Pericarpium quid sit 3.a.
Peucedani radix Serpentes fugat 32.e.
Perfoliata 45.a.
Personatæ vis 139.e.
Perniciei hieroglyphicum 150.g.374.g.
Periculi simulacrum 154.g.
Pestis remedia 161.a.b.d. 246.h.
Pharisei cur serpentes nominati 2.h.
Phalangites 45.a.
Pharias serpens 269.b.
Pharaonis milites cur Dracones dicti 340.f.
Phaeton est symbolum temeritatis 354.g.
Pinastellus ad quid 35.d.
Pistaciorum vis 45.a.
Pinnothera quid 108.f.
Pili cur cadant in morsu sepis 191.c.
Picalis quid 231.c. (336.e.
Pindus Dracone in solitudine inuentũ mitigat
Pindi cadauer à Dracone custoditur 336.f.
Pisces locum natalem deserentes qui 407.h.
Piscium & Ranarum pluuia 406.c.
Picis virtus 138.e.

Pix in Ægypto laudatur ad morsus serpentum 42.f.
Plantæ squamosæ morsibus Serpẽtum medentur 178.e.
Plantæ aliquæ cur hyeme folia nõ deponãt 12.h.
Platani pilularum vis 45 a.
Planetarum currus à quibus animalibus trahi fingeretur 331.c.
Plumbinensis ager ope suum à serpente liberatus 26.h.
Pæonia 45.a.
Polemonium, ibidem.
Porphyrij serpentis descriptio 307.a.
Porphyrius anguis cur non noceat 81.b.
Podagræ remedia 104.g. 105.a.
Poma vt flores contineant 107.c.
Porri succus ad quid 137.c.
Portulaca syluestris 185.d.
Portulaca vbi conueniat 222.h.
Potus serpentum qualis 23.d.
Prudentia quotuplex 13.b.
Prudentia omnia gubernantur 81.a.
Prudentia Draconi attribuitur 351.b.
Prudentia, & fortitudo quid possint 354.h.
Princeps oculatus esse debet 355.a.
Principis prudentia quomodo denotetur 355.b.
Principis iusti hieroglyphicum 355.c.
Presteris, & Dipsadis differentia 216.e.
Presteris, & Dipsadis symptomata eadẽ 221.d.
Prester anguis 215.a.
Prester turbo igneus, ibidem.
Prester pars gutturis 215.b.
Proditores cui assimilentur 241.d.
Promethei fabula 223.b.
Prothei transfiguratio 343.d.
Psammodites 167.c.
Psitacorum solertia in nidificando 23.c.
Psyllorum gens quæ fuerit 24.h.
Psylli, & Marsi medebantur ictibus Serpentum 41.b.
Psilothra ex quibus parentur 304.h.
Ptolemei saucij ab aspide curatio 339.d.
Pullus coctus in anguem transmutatur 90.g.
Pulchritudinis fœmineæ simulacrum 399.a.
Puluis ad morsum viperæ 140.h.
Puellæ demorsæ à vipera casus 136.h.
Pueri demorsi ab aspide historia 203.a.
Puer aspidem pertractat illæsus 210.f.
Pusio ictu serpentis extinctus reuiuiscit 88.f.
Putredo quomodo concurrat ad generationem (411.c.
Putria quid sit 187.b.
Pytiocampæ 128.g.
Pythij Draconis æquiuoca 376.g. Synonyma, & etymum 377.d. Descriptio 378.e. Generatio 378.g. Icon 379. Denominata, & cognominata 380.f. Historica 382.h. Adagia 383.a. Moralia 383.d. Simulacra 385.d.
Python virorum nomen 376.g.
Python orator Bizantinus 376.h.
Python nomen Dæmonis, ibidem.
Python nomen locorum 376.h.
Python sydus 377.a.b.
Python templum 377.d. 381.a.
Python fuit vir cognomento Draco 382.h.
Pythonis relatio habita à quodam Philosopho 382.h.
Pythia quæ fuerit 356.h.
Pythia ludi erant 381.b.
Pythia, & Delia prouerbium 383.b.
Pythias pro Olympiade vsurpatur 382.e.
Pythias, & Damon 382.g.
Pythonissa quæ fuerit 377.a.
Pytho vrbs 377.d.
Pythij Draconis magnitudo, longitudo, & color 378.e.f.
Pythonici qui dicerentur 380.h.
Pythomantis quis 380.h.
Pythies populi 381.a.
Pythiana pocula 381.h.
Pythiopolis vrbs Asiæ 381.a.
Pythicus agon 381.a.
Pythicus nomos ibidem.
Pythica vociferatio quæ 381.c.
Pythicum carmen quale, ibidem.
Pythaulis, ibidem.
Pythicum stadium, ibidem.
Pythius Architectus 382.e.
Pythius argentarius 382.e.
Pythius Ischonoi filius 382.e.
Pythius medicus apud Galenum, ibidem.
Pythius Lydus, ibidem.
Pythij in templo cacare prouerbium 383.b.
Pythijs confectis venisti prouerbium 383.b.

Q

Qualitates secundæ quæ 39.b.
Querculus serpens, vide Dryinus.
Quercus serpentibus aduersatur 27.d.
Quinta essentia Matthioli 305.a.

R

Rabiei remedia 105.a. 106.e.
Radicis serpentiformis icon 55.a.
Rana, & viperæ congressus 410.f.
Ranæ Aegyptiæ astutia 481.a.
Raphani succus resistit Serpentibus 32.f. 45.a.
Raptores cur dicantur viperæ 147.c.
Regaliolus auis 361.c.

Regu-

Regulus volans 362.g.
Regulus quid significet 361.c.
Reguli filij, & nepotes regum. ibidem.
Regulus auis minima. ibidem.
Regis hieroglyphicum 78.h.
Reginæ Ægypti interitus qualis 112.c.
Regio inaccessa vbi 220.g.
Religiosi improbi cur viperæ dicti 147.b.
Religio diuina exteras gētes ad se trahit 353.a.
Religionis falsæ simulacrum 401.b.
Religionem intactam quis seruet 352.h.
Retæ ad capiendos angues 29.d.
Rhabarbarum 45.a.
Rhododendrum. ibidem.
Roborea materia impedit generationem Serpentum 32.f.
Rubetæ malignæ species 369.d.
Rubetæ, & viperæ permixtio 410.g.
Rubiæ virtus 45.a.
Ruta libyca ad quid 28.e.
Rutæ virtus 45.a.
Ruta cur viperalis dicta 123.a.145.a.
Ruta vbi venenata 127.c.

S

Sabina serpentibus amica 29.b.
Saliua hominis ad quid 130.g.
Sal ammoniacum ad serpentes 33.a.
Salacitas icone viperæ indicatur 150.e.
Sales viperæ quales 160.e.f.
Sales theriacales varij 160.f.g.h.
Salis theriacalis virtus 161.a.b.
Salis theriacalis dosis. ibidem.
Salix casta Nicandri quid sit 35.a.
Salpæ piscis conditiones 396.g.
Salus icone viperæ designatur 150.e.
Salutis simulacrum 101.a.
Salsamenta venenis resistunt 192.g.
Saluia in sterquilinio posita serpentem generat (18.e.
Sancti calcant angues impunè 88.h.
Sanguinarij cur viperæ dicantur 147.e.
Sanguis Draconis herba 318.e.
Sanguinis Draconis adulteratio 329.c.
Sapphirus 45.b.
Saturni currus à quibus animalib. tractus 98.g
Sauritæ serpentes qui 6.f.
Sauromatæ populi qui, & vnde dicti 143.c.
Saxum ophioglossum 52.f.
Scabiei contumacis remedia 162.g.
Scoti opinio circa productionē animaliū 414.f.
Scordij vis 45.a.
Scorpio assatus ad quid 137.b.
Scorpius, & araneus cur inter Serpentes reponantur 2.f.
Scillæ virtus 45.b.139.d.
Scilla cur extra terrā folia, & flores edat 32.a.
Scismatici cur similes viperis 148.e.f.
Scorzonei 110.h.111.d.
Scorzonera cur viperaria dicta 144.g.
Scorzonera herba vbi nascatur 21.c.
Scolopendræ marinæ synonyma 302.g. Differentiæ, & descriptio 303.a. Natura & ingenium 303.d. Icones 304.f.g. Vsus in varijs 304.h.
Scolopendræ etymum 302.g.
Scolopendræ teter odor 303.d.
Scolopendræ hieroglyphicum. ibidem.
Scolopendra marina amethistini coloris 305.
Scolopēdra qua ratione ab hamo se liberet 303.b.
Scytalis æquiuoca 229.d. Synonyma, & etymum 231.b. Differentiæ 231.d. Descriptio 232.f. Icon 233.a. Mores 234.e. Veneni signa, & remedia 234.g. Moralia 235.b. Phrenoschemata 236.e.
Scytalis, & situlæ discrimen 229.d.
Scytale flagrum. 230.e.
Scytale saccus. ibidem.
Scytale claua 230.e.
Scytale turma equitum ibidem.
Scytale sex significat 230.f.
Scytale non est mus araneus 230.g.
Scytale genus est laconicæ epistolæ 230.h.231.
Scytale chalcidica quid sit 232.e.
Scytale est similis Amphisbænæ 232.f.
Scytale an vescatur fæniculo 234.f.
Scytalis morsus accidentia 234.h.
Scytala insula 230.h.
Scytalion planta 230.f.
Scytalides apud Galenum quid 230.e.
Scysculus 229.d.
Sebastiani Reguli mentio 415.c.
Selenes herba Plinij 28.e.
Sepis æquiuoca 186.e. Synonyma, & etymum 187.a. Differentiæ 187.d. Icones 188.189. Descriptio 189.d. Natura, & locus 190.e. Signa veneni 191.b. Medela 192.f.
Seps dicitur quilibet serpens veneficus 186.e.
Seps species lacertæ 186.g.
Seps, & salamādra cur serpentes dicantur. 2.f.
Seps, & sepedon an synonyma 187.b.
Seps infert putredinem morsu 187.b.
Seps, & Cerastes an idem. 187.c.
Seps fœminini generis quid 186.g.h.
Sepis differentiæ penès caudam 187.d.
Sepis differentiæ ratione coloris 187.c.
Sepis gressus qualis 190.g.
Sepis venenum quale 190.h.
Sepis serpentis ceruix qualis 8.f.
Sepedones vlcerum species 186.h.
Serpens Æsculapij 6.h.
Serpens mas an venenosior fæmina 7.b.

INDEX.

Serpens participium 3.f.
Serpens cristatus 7.c. 386.h.
Serpens sydus cæleste 2.h.
Serpens nomẽ substãtiuũ promiscui generis 2.f.
Serpens dicitur homo malignus. ibidem.
Serpens pro quocunq; animali venenato 2.h.
Serpens, anguis, & ophis synonyma 4.e.
Serpens piscis 3.a.
Serpens longitudinis iugeri 5.c.
Serpens sacer 5.h.
Serpens lactis amantissimus 22.g.
Serpens quomodo deponat spolium 10.h.
Serpens an cantionibus capi possit 30.e.
Serpens spatio semestris absq; cibo viuit 22.h.
Serpens ne columbario accedat 31.a.
Serpens animal omniuorum 23.c.
Serpens halitu inficit 40 f.
Serpens per hastã manui percutientis venenum communicat 40 g.
Serpens ictui Serpentis medetur 43.e.
Serpens victoriam prænunciat 57.b.
Serpens luxurians quid sit 53.d.
Serpens pugnam infælicem præsignificat 56.f.
Serpens repens super galeã quid præsagiat 57.b.
Serpens mortem Sempronij præsagiuit 56.f.
Serpens ab ouo auis emergit 57.c.
Serpens dignitates præsagit 57.d.
Serpens bellum Troianum prænunciauit. 56.f.
Serpens in sepulcro inuentus 58.h.
Serpens fuit præsagium vaticinij 58.e.
Serpens pilosus 59.d.
Serpens Noruegiæ subuersionem portẽdit 59.a.
Serpens Christi resurrectionem denotat 70.e.
Serpens in saxum mutatus 64.e.g.
Serpens Idolatris author 70.h.
Serpens æneus in Deserto quid significet 69.d.
Serpens lacte oblato egreditur à corpore 84.f.
Serpens cur dicatur typus mortis 72.e.
Serpens cicur supra vim naturæ 88.h.
Serpens cur virga Aesculapij amplectatur. 80.e.
Serpens virum quemdam strangulat 90.f.
Serpens furem horti detegit 90.e.
Serpens lancea transfixus quid significet 92.g.
Serpens iuuenem parui pendentem matrem punit 90.g.
Serpẽs intra herbã figuratus quid designet 92.h
Serpens in medio flammarum pictus quid denotet 92.g.
Serpens radios solares intuens quid demonstret 93.b.
Serpẽs cur pingatur in Insigni Mediolani 94.g.
Serpens inter duo saxa effigiatus quid indicet 92.h.93.a.
Serpẽs circa feniculũ pictus qd significet 93.c.
Serpens Niliaca quæ 193.b.201.c.
Serpens Eleorum hostes fugat 96.d.
Serpens æneus à quo contritus 98.c.
Serpens æneus quo tempore cultus 97.d.
Serpes cornutus qui 168.h.
Serpens cur pingatur in simulacro Harpocratis 100.g.h.
Serpens piger qui 181.d.
Serpens Aegyptia quæ 193.b.
Serpens peregrina quæ. ibidem.
Serpens biceps vbi 238.e.
Serpens vrens qui 215.d.
Serpens miliaris 248.g.
Serpens lenticularis qui 248.f.
Serpens niger Matthioli 287.d.
Serpens marinus familiaris mari Noruegico 299.a.
Serpens marinus flaui coloris 300.a.
Serpens marinus edilis 302.f.
Serpentis descriptio 8.e.
Serpentis cranium quale 8.b.
Serpentis æquiuoca 2.f.
Serpentis etymum 3.6.
Serpentis lingua qualis 8.b.
Serpentis vox qualis 19.b.
Serpentis temperamentum 14.e.f.
Serpentis gressus 19.d.
Serpentis capiendi, fugandi, & necandi ratio 29.b.
Serpentis os est quidam locus 53.a.
Serpentis caput est quædam regio 53.a.
Serpentis, & Agricolæ apologus 65.b.
Serpentis bicipitis, donati ab Illustriss. Comite Aldrouando icon 60.e.
Serpentis recordatio ad quid 73.c.
Serpentis ænei virtus sanandi vnde manauerit 70.f.
Serpentis figura in monumentis cur sculpta 78.h.
Serpentis caput in manu Iunonis quid significet 85.d.
Serpentis caput fidem Christi denotat 70.g.
Serpentis oculus, adagium 83.d.
Serpentis ictus remedia 105.a.
Serpentis morsum ne quis timeat 104.h.
Serpentis marini mira proprietas 301.c.
Serpentis marini descriptio 297.c.
Serpentis rubescentis descriptio 306.h.
Serpentis Indici fætus numerosus 309.a.
Serpentis Brasiliani proprietas 307.c.
Serpentis Americani icon 308.e.
Serpentis Americani descriptio 307.b.
Serpentem in sinu gestantes qui fuerint 56.e.
Serpentem fouere prouerbium 83.b.
Serpentes parui vbi 5.b.
Serpentes suum regem cognoscunt. ibidem.
Serpentes magni vbi. ibidem.
Serpentes versicolores vbi copiosi 6.f.

Ser-

INDEX.

Serpentes aspectu horribiles 5.c.
Serpentes necare vbi non liceat 6.e.
Serpentes pigmentis distincti 5.d.
Serpentes vbi maximè venenosi 6.g.
Serpentes maris indigenæ. ibidem.
Serpentes magnitudine suum 5.d.
Serpentes amphibij 6.g.
Serpentes abundant copia fellis 9.b.
Serpentes cur maxima audacia referti 9.a.
Serpentes quot mensibus delitescant 10.g.
Serpentes ratione ouorum, in quo differant à piscibus, & ab auibus 10.e.
Serpentes quo tempore venenosiores 10.h.
Serpentes cur deponant exuuias 11.b.c.d.
Serpentes odorem spirantes vbi 13.d.
Serpentes frigoris impatientes 10.g.
Serpentes cur non emittant pilos 11.a.
Serpentes cur prudentes dicantur 13.b.
Serpentes quomodo ex putri materia generentur 18.e.
Serpentes quo tempore spirent odorem 18.g.
Serpentes ex quibus cadaueribus oriantur 16.f.
Serpentes intra saxa inuenti 18.f.
Serpentes cur pedibus careant 20.f.
Serpentes agricolis infesti vbi 21.c.
Serpentes cur dicantur asymetri 20.b.
Serpentes quibus in locis non sint 20.g.
Serpentes intuitu necantes 7.d.
Serpentes vbi minus noxij. ibidem.
Serpentes audent ceruum aggredi 26.g.
Serpentes vini incontinentes 23.d.
Serpentes à cancris necantur 27.c.
Serpentes cur à cauernis flatu Cerui extrahantur 26.e.
Serpentes cur carminibus moueantur 32.a.
Serpentes qua ratione tractari possint impunè 29.e. 40.e.
Serpentes saxei vbi 52.e.
Serpentes annonæ caritatem augurantur 56.g.
Serpentes Serpentibus destruuntur 31.d.
Serpentes terrei vbi 52.f.
Serpentes terræmotum præsagiant. 57.a.
Serpentes mortem Didij prænunciarunt 58.g.
Serpentes pestilentiam præcedunt 58.h.
Serpentes volare vbi visi 58.g.
Serpentes immissi in populum Israeliticum cur ignei 86.g.h.
Serpentes Aesculapio dicati 68.f.
Serpentes Magorum an veri 87.a.b.
Serpentes in vrbe capti cur non occidendi 84.g.
Serpentes cur testibus careant 91.c.
Serpentes cur facile caput moueant in partem posteriorem 91.b.
Serpentes erga homines benigni 95.a.
Serpentes aspersi aqua frigida cur citò fugiant 91.d.
Serpens per quietem visi quid denotent 97.c.
Serpentes ad sonum musici instrumenti trepudiant 106.h.
Serpentes infantium custodes vbi 96.f.
Serpentes pingebantur pro reuerentia loci 98.g.
Serpentes à terra aliquando in mare exeunt 302.e.
Serpentes in choreis adhibiti 106.f.
Serpentes moscati 6.h.
Serpentes frigidi nuncupati qui 307.d.
Serpentes innoxij vbi 6.h.7.a.
Serpentes solo halitu inficientes 7.b.
Serpentes viuipari apud Indos 309.a.
Serpentes odio habent multas aues 25.e.
Serpentum dentes quales 8.f.
Serpentum pulmonis descriptio 9.a.
Serpentum costæ quot sint 9.d.
Serpentum venenum vbi delitescat 10.f.
Serpentum anatomen 8.h.
Serpentum ossa qualia 9.d.
Serpentum venenum vbi delitescat 10.f.
Serpentum feces quales 9.d.
Serpentum longæ vitæ causa 12.g.
Serpentum cibus hyeme qualis 12.e.
Serpentum multitudo vbi creuerit 16.g.
Serpentum oculorum situs 13.a.
Serpentum locus 20.h.
Serpentum coitus, & partus 15.e.
Serpentum antipathia 24.f.
Serpentum victus 22.g.
Serpentum sympathia 28.f.
Serpentum physiognomonica 23.d.
Serpentum ictibus occisi, & sancij qui 36.h.
Serpentum excantatio apud Nigritas 30.g.
Serpentum differentiæ ratione pabuli 40.h.
Serpentum quædam imagines fugant Serpentes 33.b.
Serpẽtũ ictibus læsi in Syria quid præstẽt 46.g.
Serpentũ copia necẽ ardentium prædicit 57.b.
Serpentum monstra 59.b.c.a.
Serpentum prodigia, & præsagia 56.e.
Serpentum epitheta græca, & latina 47.b.
Serpentum mystica, & allegorica 69.b.
Serpentum apologi 68.g.h.
Serpentum emblemata, & symbola 79.a.
Serpentum moralia 72.f.g.h.
Serpentum prouerbia 83.c.d.
Serpentum hieroglyphica 77.c.d.
Serpentum miracula 86.g.h.87.a.b.c.d.
Serpentum numismata 84.h.
Serpentum ænigmata 92.c.
Serpentum problemata 91.b.
Serpentum phrenoschemata 92.g. *Insignia gẽtilitia, & militaria* 94.e. *Historica* 95.c. *Somnia, eorumq; præsagia* 97.a.b.c. *Simulacra & statuæ* 97.98.99.100.101.102.103.

Vsus

Vsus in cibis 104. *e.* *Vsus in medicina* 104. *g.* 105. & 106. *Vsus in varijs* 106. *g.* 107. *a.*
Serpentum lingua cur venenata 91. *b.*
Serpentum vsus in bello 106. *b.*
Serpentum morsus cur venenatus 91. *c.*
Serpentum quinam oua, vel fœtus viuos pariant 112. *f.*
Serpentum marinorum, & terrestrium pugna 301. *c.*
Serpentum exoticorum venenum 307. *d.*
Serpentum varietas ratione oculorum 7. *c.*
Serpentum cornua qualia 7. *d.*
Serpentum caro optima 104. *f.*
Serpa Serena 248. *g.*
Serpula quid sit 3. *c.*
Serpentini spolij vera opinio 12. *g.*
Serpentini monstri effigies 17. *a.*
Serpentiformis vermis effigies. ibidem.
Serpentinum ouum in ignem proiectum quid præstet 32. *e.*
Serpentina caro an venenata 39. *d.*
Serpentina alembici species 53. *d.*
Serpentina herba 45. *a.*
Serpentina bombardæ species 53. *d.*
Serpentina instrumentum tormenti manualis 53. *d.*
Serpentigeri qui dicerentur 48. *b.*
Serpentaria maior Herbariorum 49. *d.*
Serpentinæ naturæ opinio Ægyptiorum 78. *f.*
Serpentarius quis 53. *b.*
Serperastra quæ 53. *d.*
Serpenticida vbi puniatur 100. *f.*
Serræ inuentio 107. *a.*
Setæ equinæ serpentes procreant 18. *e.*
Sibilus est vox æquiuoca 19. *b.*
Sicalis quid 231. *c.*
Silphium quid 36. *e.*
Sinapi viperæ aduersatur 123. *b.*
Signa morsus viperæ maris differunt à signis morsus fœminæ 135. *c.*
Signa prognostica morsus viperæ 135. *d.*
Sirtalis quid 172. *e.*
Simoniæ icon 179. *b.*
Sistrum quem sonum ederet 212. *g.*
Situla serpens 215. *c.*
Sitis diuturnæ causa 217. *d.*
Simulacrum supra serpentem sedens 100. *e.*
Simulacra cum figuris anguium 274. *g.*
Siren symbolum mendacij 426. *b.*
Siren mortua vbi visa 418. *e.*
Siren auis canora 417. *a.*
Sirenum natura, & mores 417. *a.*
Sirenum locus 417. *a.*
Sirenum descriptio 417. *b.*
Sirenum figura 417. *c.*
Sirenum periculum quomodo vitandum 425. *c.*
Sirenas Albertus vocauit Dracones 319. *a.*
Sirenæ quot fuerint 417. *a.*
Slaa quid sit 231. *c. d.*
Smaragdi virtus contra venena 142. *f.*
Smaragdus viperæ aduersatur 123. *c.*
Smyrnium 45. *a.*
Smilus arbor 27. *d.*
Solini erratum in descriptione Scytalis 232. *b.*
Solem venerabantur quidam Priscorum 351. *d.*
Solis simulacrum quale 100. *g.*
Solis nummus qualis 151. *a.*
Somnia terribilia quomodo excitentur 107. *d.*
Sopor comitatur morsum aspidis 201. *d.*
Sosipolis Genius qualis 96. *g.*
Sparganium 45. *b.*
Spartæ cur dicti Pythij 380. *g.*
Spolium anguis delatum quid præstet 57. *d.*
Spes fallit incautos 82. *e.*
Sphinx cum serpente quid 93. *c.*
Spectaficus quid sit 187. *c.*
Spina sitiens Plinij 214. *f.*
Spathiurus serpens qui 288. *g.*
Speculorum vsus in venatione Basilisci 372. *e.*
Squarus serpens 260. *e.*
Squamus serpens. ibidem.
Stadium quotuplex 381. *d.*
Sratuæ Draconum in ædificijs 359. *b.*
Statua ærea Draconis vbi 359. *b.*
Stagnum serpentum vbi 53. *a.*
Staphisagria 45. *a.*
Stellio exuit senectutem 12. *e.*
Sterelitatis remedia 105. *b.* 157. *c.*
Strumum quid sit 35. *c.*
Strumarum remedia 104. *b.* 105. *a. c.* 157. *a.* 159. *c.* 213. *d.* 286. *b.*
Styrax ad quid 32. *f.*
Substratus plantarum ad quid 34. *f.*
Suggestus comæ 3. *a.*
Sues Serpentibus cur inuisi 26. *g.*
Supplicium Parricidarum 106. *g.*
Supplicium Reorum apud Aegyptios 106. *g.*
Suffitus quales conueniant in ictu serpentum 42. *e.*
Sulphur 45. *b.*
Superbus serpenti comparatur 74. *b.*
Surditatis remedia 104. *g.*
Suffusionis remedia 156. *f.* 213. *c.*
Superbus vocatur Draco 343. *b.*
Superbus comparatur Pythoni 384. *e.*
Superbus nuncupatur hydra 398. *f.*
Superbiæ arrogantia qualis 373. *c.*
Syphar quid 10. *b.* 84. *f.*
Syri dormientes à serpētibus nō vexantur 24. *b.*
Symbolum Alciati quale 29. *c.*
Synon quid 111. *a.*
Sycomori vis 139. *d.*

Syri ad Phœnices prouerbium 149.e.
Symptomata morsus specierum aspidis 202.e.f.
Symptoma arguens magnum calorem 391.d.

T

TAbidorum cura 161.b.
Talpa qualis 8.f.
Tanariorum mentio 400.g.
Tapetum color qualis 190.f.
Taranta serpens 306.f.
Tarantula viua Romam missa 22.h.
Tarantulæ remedium 43.b.
Tauri cornu anguibus resistit 31.c.
Taurinum fel ad quid 45.b.
Taxus arbor valet ad venena 138.e.
Tempus designat calamitatem 78.e.
Temporis hieroglyphicum 77.d.
Tephloti, & Tephlini 244.e.
Terra in ictu serpentum valet 42.h.
Terra Africæ quid præstet 33.a.
Testudinis partus 409.b.
Testudinum sanguis ad quid 403.c. 137.b.
Testudinum, & serpentum inimicitia 27.a.
Testudinum congressus qualis 409.b.
Thair quæ vox 113.d. 172.g.
Thebiorum natio qualis 370.g.
Theriaca Zenonis Laodicei 45.c.
Theriaca Philometoris 138.f.
Theriaca adhibetur in remedijs externis 140.f.
Theriaca benedicta quæ 162.e.
Theriaca cœlestis ibidem.
Theriaca diatesseron regia ibidem.
Theriaca cur abierit in dissuetudinẽ 163.a.b.
Theriaca cur admittat viperas 163.c.d.
Theriaca Andromachi 105.b.
Theriaca qua ratione iuuet demorsum à Dipsade 22.g.
Theriaca ad ictus serpentum 42.g.
Theriacæ Andromaci laudes 222.g.
Theriacæ etymum 145.b.
Theriacæ vsus olim frequens 162.h.
Theriacæ vires quæ, & quot 166.g.
Theriacæ optimæ examen 166.h.
Therionarcha Plinij 28.f.
Thesaurus malorum 397.b.
Thonis quis fuerit 183.d.
Thyrus quid sit 4.e.
Thyria quid 111.h.
Thyites quid sit 51.a.
Tibicinum cantus quid præstet 140.g.
Tinctura viperarum quæ 162.e.
Tormentillæ virtus 45.a. 139.d.
Toxicum Priscorum quid 390.g.
Toxicum quando vitale appellatum 398.h.
Toxicum Priscorum quale 132.g.
Toxici etymum 390.h.
Toxici signa diagnostica 391.c.
Toxici medela 392.f.
Toxici præsidia ex Dioscoride 393.b.
Tragorigani virtus 138.e.
Triptolemi figura qualis 358.f.
Tribuli terrestris vis 139.d.
Tribulus herba fugat serpentes 32.f.
Trifolium serpentibus inimicum 27.d.
Trifolij bituminosi virtus 139.d.
Trischalis quid 172.e.
Tristalis quid sit. ibidem.
Trochisci viperini an differant à Trochiscis Thyri 111.d.
Trochisci viperæ, qua ratione seruẽtur 165.d.
Trochiscorum viperæ compositio 165.b.c.
Trochiscorum viperæ difficultas soluitur 166.a.b.
Trochilus auis 361.c.
Trophonij antrum vbi 68.f.
Trophonius quis fuerit. ibidem.
Tyberis inundatio 339.b.
Tymbra ad serpentes valet 34.e.
Tynni animalia 314.g.
Typhonis origo 66.h. 67.a.
Typhonis descriptio 67.c.
Typhonis locus natalis. ibidem.
Typographi comparantur ad Cadmum serẽtem dentes Draconis 333.d.
Tyrannus aspidi similis 208.f.

V

VAda cæca cur viperæ dicantur 143.a.
Vasæ Antiquorum pro seruanda Theriaca, ex qua materia fabrefierent 51.a.
Velleris aurei fabula 332.h.
Venenum denotat veneficium 38.f.
Venenum sumitur pro tinctura 38.g.
Venenum naturale quale 58.h.
Venenum in qua parte serpentis resideat 38.h.
Venenum cur aliquando seriùs, & aliquando citiùs necet 39.b.
Venenum Calligulæ quale 39.c.
Venenum detegitur cornu Cerastis 179.c.
Venenum exiccans quale 221.b.
Venenum Scytalis quale 234.g.
Venenum Amphisbænæ quale 240.f.
Venenum Boæ quale 296.e.
Venenum Scolopendræ quale 303.d.
Venenum Draconum quale 319.c.
Venenum Basilisci, in qua parte resideat 370.e.
Venenum Basilisci penetrat 371.b.

Ve-

Venenum Basilisci tria symptomata comitantur 371.c.
Venenum scythicum quale 391.a.
Veneni serpentum differentiæ 38.g. 39.c.
Veneni serpentini signa 40.h.
Veneni serpentini medela 41.a.
Veneni serpentini rationalia remedia 41.d.
Veneni vera prouidentia 47.a.
Veneni sepis malitia 192.e.
Veneni Dipsadis qualitas 219.d.
Veneni Hydri natura 281.a.
Venenorum esui an quis assuefieri possit 46.h.
Venenorum genera quæ 131.a.
Veneficiorum amuletum 376.f.
Venæ sectio in ictu serpentis an cõueniat 42.e
Vena meden quid sit 328.h.
Veneris effectus quales 226.g.h.
Veneris comparatio ad Dipsadẽ 226.h.227.a.
Ventus Prester vnde dictus 215.b.
Ventorum violentia 407.d.
Ventriculi os cor dicitur 184.g.
Vernatio quid sit 10.g.52.g.
Verdiana virgo duos habuit serpentes 90.e.
Veritati mendatium cedit 353.c.
Veteramenta combusta fugant serpentes 33.a.
Vetularum halitus, & intuitus pernitiosus 369.d.
Victo Episcopus horrificum serpentem extinguit 89.c.
Vigo Episcopus magnum serpentem ligat 89.c.
Vigilantia Draconibus attribuitur 320.g.
Viator sitibundus à Dipsade percussus 228.f.
Vinum corruptum quomodo corrigatur 163.d.
Vinum medicatum contra serpentes 28.g.
Vini copia quid generet 226.f.
Vini viperini præparatio 162.e.
Vini commoda quæ sint 226.g.
Vipera Aegypti marmoris species 51.a. 108.g.
Vipera monoceros vbi 7.c. 168.g.
Vipera serpens maris rubri 108.g.
Vipera est in veprecula prouerbium 83.d.
Vipera quasi viuipara 109.b.
Vipera nomen anus 108.f.
Vipera per excellentiam dicitur serpens 109.c.
Vipera piscis. ibidem.
Vipera cur calida 117.d.
Vipera cancer minimus. ibidem.
Vipera quo tempore gerat vtero 126.h.
Vipera quibus plantis delectetur 122.g.
Vipera montes amat 127.c.
Vipera ex muliere orta 123.d.
Vipera ab hominis ventriculo extracta 130.h.
Vipera inclusa electro 127.c.
Vipera ad morsum viperæ remedium 136.h. 138.h.
Vipera quando lethalior 132.h.133.a.128.g.
Vipera S.Charito à morte liberatur 149 d.
Vipera quo remedio necetur spatio semihoræ 138.h.
Vipera quando pingatur cum Ceruo 150.h.
Vipera in supplicio parricidij adhibebatur 150 f.
Vipera bicauda 154.e.
Vipera biceps vbi 154.e.
Vipera quis primus in medicamentis vsus 162.g.
Vipera vtilis ad prorogandam vitam 155.b.
Vipera cornuta Illyrica 168.g.
Vipera pro antidotis an mas, vel fæmina esse debeat, & si fæmina an prægnans 164.f.g.
Vipera prester 215.c.
Viperæ æquiuoca 108.f. Synonyma 109.a. Etymum 109.b. Differentiæ 111.c. Descriptio 114.e. Physiognomonicæ 117.d. Mores 122.e. Sympathia, & antipathia 122.g. Coitus, & partus 123.d. Locus 127.a. Victus 128.g. Tẽperamentũ 129.a. Capiẽdi, & fugãdi ratio 130.e. Venenũ 131.a. Veneni signa 134.e. Veneni remedia 136.e. Epitheta 142.b. Denominata 143.b. Moralia 146.e. Prouerbia 149.a. Miracula 149.d. Hieroglyphica 150.e. Numismata 151.a. Emblemata 151.c. Phreneschemata 155.d. Monstra 154.e. Simulacra 154.g. Vsus in cibis 155.a. Vsus in medicina 155.d. Vsus in theriaca 162.h. Vsus in varijs 167.a.
Vipera parua quæ 197.a.
Vipera siticulosa quæ 215.c.
Vipera aquatilis Cardani 277.d.
Viperæ conditiones 109.c.
Viperæ nomine vterq; sexus denotatur 109.c.
Viperæ color qualis 110.f. 112.g.
Viperæ dentium ordo 118.c.
Viperæ dentium numerus 110.g. 117.d. 118.e.
Viperæ maris, & fæminæ morsus differentiæ 111.c.
Viperæ maris descriptio 114.e.
Viperæ descriptio ad mentem Galeni 114.g.
Viperæ maris icon 115.
Viperæ fæminæ icon 116.
Viperæ pulmo qualis 118.g.
Viperæ intestina qualia 118.h.
Viperæ fæminæ genitalia 119.b.
Viperæ maris partium internarum icon 120.
Viperæ fæminæ partium internarum icon 121.
Viperæ odor qualis 112.e.f.
Viperæ, & murænæ amicitia 122.g.
Viperæ, & mulieris grauidæ antipathia 122.h.
Viperæ muribus inuisa 122.h.
Viperæ, & testudinis odium 123.h.
Viperæ, & ossifragæ dimicatio 123.a.
Viperæ partus falsa opinio 125.a.b.c.d.

Vipera, & scorpionis dissensus 123.*b.*
Viperæ catulorum numerus 126.*g.*
Viperæ partus qualis 124.*h.*
Viperæ catulorum ordo in partu 126.*h.*
Viperæ fætura qualis 126.*f.*
Viperæ, & Picæ pugna 128.*h.*
Viperæ ictu naufragus perit 127.*d.*
Viperæ potus qualis 128.*h.*
Viperæ vbi hyeme delitescant 128.*e.f.*
Viperæ virus quale 131.*c.*
Viperæ oua cur non sint dari putaminis 129.*a.*
Viperæ venenũ non oritur ab extrinseco 131.*d.*
Viperæ fel quando venenosum 131.*c.*
Viperæ ictus vbi non lethalis 132.*d.*
Viperæ morsus lethaliter ledit 131.*d.* 132.*e.*
Viperæ caput appensum ad quid 155.*d.*
Viperæ carnibus qui vescantur 155.*a.*
Viperæ hepar in edulijs 156.*e.*
Viperæ caro quomodo cõdienda pro cibis 155.*b.*
Viperæ ossa quid præstent 156.*e.*
Viperæ pinguedinis præparatio 156.*a.*
Viperæ carnis virtus 157.*a.b.*
Viperæ nigriores quæ 161.*b.*
Viperæ dissectæ pro theriaca, qua ratione dignoscantur an bonæ sint 165.*a.*
Viperæ fel in morbis oculorum 156.*e.*
Viperæ exta in morsu viperæ laudantur 156.*e.*
Viperæ spolij virtus 156.*e.*
Viperæ pulueris præparatio 159.*c.*
Viperæ decoctio ad quid 162.*g.*
Viperæ cauda, & caput cur abijciatur 164.*h.*
Viperarum cognitio cur aliquando fuit ignota 163.*b.*
Viperarum magnitudo qualis 113.*a.*
Viperarum congressus qualis 124.*f.*
Viperarum capiendarum tempus 164.*e.*
Viperarum, & murænarum congressus an detur 124.*g.h.*
Viperarum generatio qualis 123.*d.*
Viperarum esus cur sitim generet 129.*c.*
Viperarum cerebri quantitas 117.*d.*
Viperarum iecoris figura 118.*g.*
Viperarum cordis motus 118.*g.*
Viperarum stomachi locus 118.*g.*
Viperarum partes genitales quales, & quæ (119.*a.*
Viperarum lumbrici 118.*h.*
Viperaria quæ, & ad quid 157.*c.* 144.*f.*
Viperarius quis 143.*b.d.*
Vipereum genus quod 143.*b.*
Vir iustus comparatur Smaragdo 146.*e.*
Virgo marina quæ 418.*e.*
Viri iusti cur Serpentes dicti 72.*g.*
Viri inobedientis hieroglyphicum 210.*h.*
Virtutis acquirendæ phrenoschema 347.*a.*
Vita quomodo prorogetur 156.*g.*
Vitam longam, qui auxerint 156.*h.*
Vitis aduersatur amphisbænæ 243.*a.*
Viris nigra fugat Serpentes 32.*f.*
Vitex arcet serpentes 28.*e.*
Viticis dantur tres differentiæ 35.*a.*
Vitrium cum ophite confundit Galenus 51.*b.*
Vlceris maligni remedia 157.*a.*
Vlcus sanatum à serpente 95.*d.*
Vnguentum Circulatorum pro captura viperarum 130.*g.*
Vnguentum pro manibus ne lædãtur à serpentibus 29.*c.*
Vnguentum ad morsus serpentum 36.*e.*
Vnguentum ex viperis 167.*b.*
Voluptatum contemptus 72.*f.*
Voluptatem vincere est voluptas 82.*h.*
Voluptas, & dolor cur simul iungantur 152.*g.*
Voluptatis lasciuæ descriptio 235.*b.*
Voluptatis lasciuæ comparatio ad meretricem 235.*c.*
Voluptas similis Amphisbænæ 242.*c.*
Voluptates dicuntur Sirenæ 425.*d.*
Vomitus vbi prouocandus 222.*h.*
Vomitus quando conueniat 268.*e.*
Voragines maris quales 418.*f.*
Vranus animal 362.*g.*
Vrinæ humanæ virtus 137.*b.* 43.*b.*
Vrinæ impubium ad quid 203.*b.*
Vrtica ad quid 45.*a.* 34.*f.*
Vsurarij Pythones dicuntur 384.*h.*
Vtrimq; grada animal 236.*h.*
Vulpes anguibus amicæ 28.*h.*
Vulcani antistes sanabat saucios ab anguibus 41.*a.*
Vulturis iecur ad quid 31.*d.*
Vultures inimici Serpentibus 25.*c.*
Vxor mala viperæ comparatur 152.*g.*

Z

Zopyria antidotus 45.*e.*
Zoili dicuntur serpentes 82.*g.*

Græ-

INDEX.

Græca noua, & vetera.

A

Αγκήλομητης 331.b.
αγριος 361.a.
αδευκὴς 331.a.
ἀιμοῤῥοος 171.d.
ἀιμοῤῥοις 179.d.
ἅιμα 67.c.
αιματοπὸς 330.f.
ἀιμοβόρος 331.a.
ἀιματόβορος 331.a.
αιματοπότης 331.b.
αἴθοψ 396.f.
αινὸς 47.c.
ἄιολος 47.b.
ἀιολοσκόπος 330.g.
ἀινόμορος 396.f.
ἀκοντιὰς 252.g.253.a.
ἀκοντίλη 253.a.
ἀκοντιζος 253.a.
ἀλκιβιαδιος 50.e.
αμαιμαχετὸς 331.a.
ἄμμος 167.c.
ἀμμοδύτης 167.d.
ἀμμοδύωτης 167.d.
ἀμμοβάτης 167.d.215.e.
ἀμφισβαίνα 236.h.
αμφίσμαινα 236.h.
ἀμφίσθμαινα 237.a.
ἄποδες 49.c.
αργὰς 4.f.331.b.
ἀργὸς 4.f.
ἄργης 4.g.
ἀρχέκακος 47.c.
ἀσπὶς 193.b.
ἀσπιδόδηκτος 206.f.
ασπιδότροφος 206.f.

B

Βάσιλευς 361.c.362.e.
βασίλισκος 362.e.
βλοσυρὸς 331.a.
βλοσυρωπὸς 330.g.
βόα 295.b.
βριαρός 331.a.
βροτολοιγος 331.a.
βύη 295.a.

γ

γαλέη 145.b.
γηγενὴς 331.b.
γλαυκῶψ 47.b.330.h.
γλαυκοπὴς 47.c.
γοργωπὸς 47.c.

Δ

Δασπλὴς 331.a.
δεινὸς 47.c.
δερὴ 143.a.
δέρκω 314.f.
δηλήμων 47.d.
δίακιδνης 145.b.
διφυὴς 80.g.
διψὰς 214.f.215.c.
διψακὸς 214.f.
δολιχὸς 47.b.
δόρη 252.g.
δρακος 314.f.
δράκον θαλάσσιος 312.f.
δράκαινα 312.f.
δρακαινίδες 327.d.
δρύινος 259.d.
δρύινα 259.d.
δρῦς 259.d.260.e.
δύη 295.a.
δύτης 295.c.
δυκτικὸς 295.c.

E

Εκατογκέφαλος 396.f.
ἔλαφος 49.c.
ἔλαψ 265.d.
ελοψ 265.c.
ἔλωψ 265.d.
ἔλλοψ 265.d.
ελεφαντίας 331.b.
ἔμβρυα 49.b.
ἔνυδρος 277.a.
ἔνυδρις 277.a.
ἐννεακέφαλος 387.b.
ἑρπετα 2.g.3.b.
ἑρπέιν 2.g.
ερπηστὴρ 48.e.
ἑρπυστὴς 331.a.
ἔχις 109.d.
ἔχις φονίη 142.h.& 331.a.
ἐχισίοβολος 142.h.
ἔχιον 50.e.144.f.
ἐχίτης 144.g.
ἔχεις 143.b.
ἐχίδνα 108.g.
ἔχιδνα μιξοπάρθενος 108.h.

ἔχιδνα

ἔχιδνα φολόεις 143.a.
ἐχίδνιον 143.d.
ἐχείδιον 143.d.
ἐχίδριον 144.g.
ἐχιδναῖος 145.a.
ἐχιόδηκτος 145.a.

Θ

θαλάσσια 4.h.
θηρίον 111.a.
θηρία 4.e.
θηρία ἰοβόλα 148.b.
θηριακὰ 4.e.
θηριακὴ ἀντίδοτος 4.f.
θηροτροφος 330.h.
θηροτύπος 331.a.

I

ἰοβόλος 47.d. & 330.h.

K

κακοῦργος 47.d.
κάλλιπαρηος 268.b.
κάρδαμον 252.e.
καρορὺς 277.a.
καῦσος 214.h.
κεγχρίας 163.e.247.a.
κεγχρίτης 168.e.247.a
κέγχρος 247.a.
κέγχρις 247.a.
κεγχρίνης. ibidem.
κέντρα 168.f.
κεραστὴς 171.b.d.
κηροτροφος 47.d.
κνώδαλα 4.b.
κολόβη 110.g.
κρανόμος 330.h.
κρατερὸς 331.a.
κωφίας 244.e.

M

Μελάνουρος 215.e.
μιλτοπάρηος 268.a.
μολουρὶς 7.b.
μυόθηρ ὄφις 48.e.
μυίαγρος 292.e.
μυρίοκρανος 396.f.

O

Οἰκουρὸς 331.a.
ὁλκήρης 47.b.
ολοὸς 47.d.331.a.
ὀλοόφρων 396.f.
ὀνίσκος 22.g.
ὄνος 22.g.
ὄπτομαι 4.f.
ὄρειος 231.b.
ὀροφὴ 287.c.
οροφιας. ibidem.
οὐλόμενος 331.a.47.d.
ὄφις 2.b.3.a.
ὄφις θαλάσσιος 296.f.312.g.
ὀφίουρος 330.g.49.c.
ὀφιακὸς 54.e.
ὀφιοῦχος 5..b
ὀφιδι 4.f.
ὀφείδιον 49.a.
ὀφιόνεος 49.b.
ὀφίασις 3.a.
ὀφιοκτονὸς 4.g.48.f.
ὀφιοβόλος 48.f.
ὀφιόδηκτος 48.f.
ὀφιογενης 48.b.
ὀφιοβόρος 49.a.
ὀφιώδης 49.b.52.e.
ὀφιόπους 49.c.
οφιοφάγος 49.c.
οφιομάχης 49.d.
οφιώδια 52.b.
οφεος κεφαλὴ 53.a.
ὀφιοσταφύλη 50.f.

Π

παρεία 268 f.h.
παρούα 268.b.
παναμειλικτος 331.a.
πελώριος 331.a.
πεῖρα 381.b.
πελωρὸς 47.c.
πεντηκοντακέφαλος 387.b
περκνὸς 143.a.
πυκρὸς 47.c.
πυνοθήρις 108.g.
ποικίλος 47.b.330.g.
ποικιλόδειρος 143.a.
ποικιλονώτος 330.g.
πολυκρανος
πολυκάρηνος 396.f.
πολυδειρὰς 396.f.
πολυφόνος 396.g.
πουλυκάρηνος 48.e.
πρεσβὺς 361.c.
πρηστὴρ 215.b.
πτύαδες 194.h.
πύθων 48.e.377.a.

πυθικὰς βοὴ 381.e.
πυθόμαντις 380.g.
πύθαυλης 380.g.
πυθιονικος 380.h.
πυθόχρυσος 380.h.
πυθόληπτος. ibidem.
πυῤῥίας 48.e.269 a.
πυρφόρος 331.b.
πυρόφορος. ibidem.

Ρ

Ρίζα οφιώδης 55.a.

Σ

Σαυρὸς 6.f.
σαῦρα 143.c.
σαρκοφαγία 16.h.
σὴψ 187.a.
σηπεδὼν 187.b.
σκολιὸς 47.b.330.g.
σκολόπενδρα θαλάττια 302.g
σκόλοψ 302.g.
σκυτάλη 230.e.231 b.
σκυτάλιδες 230.e.
σκυτάλιον 230 f.
σκυτάριον. ibidem.
σκυτάριον. ibidem.
σκύτος 231.b.
σμερδαλέος 330.g.
στέαρ ἑρπετοῦ 107.a.
σίφαρ 52.g.
συρικτὴς 331.a.
σωσίπολις 96.g.

Τ

Τετραέλικτος ὄφις 47.b.
τρισσὸς 306.f.
τριττὸς 306.g.
τρόχιλος 361.c.

Υ

ὕδρα 386.g.
ὕδρος 277.a.386.g.
ὑδραλὴς 277.a.

Φ

φιλοστάφυλον 50.f.
φρυγὸς 48.e.

Χ

χελιδωνία 194.h.
χέλυδρος 260.e.
χέλυς 260.e.
χερσαία 194.h.
χέρσυδρος 277.a.
χθόνιος ὄφις 47.c.

Ψ

ψάμμος 167.c.
ψαμμοδύτης 167.d.
ψόλος 143.a.
ψυχρὸς 47.d.

Ω

ὠμηστὴς 47.c.330.h.
ὠτόκος ὄφις 48.e.

Hebraica.

A
Akschuh 193.c.
B
Bethara 53.a.
C
Charamam 362.h.
L
Leuiathan 4.h.
N
Nachasch 4.h.
O
Oach 314.g.
Ochim. ibidem.
P
Pethen 193.c.362.g.
S
Schephiphon 4.g.172.e.
T
Thaninim 4.h.314.g.
Thannin. ibidem.
Z
Zipheoni 193.c.
Zepha 277.d.

Arabica.

A
Altararat 253.b.416.g.
Albedisimon Persin 314.g
Alhatraf. ibidem.

Ce

C
Carnen 314.g.
Cerasti 172.e.
Chafezati 253.b.
G
Geluc 52.h.
Genlut. ibidem.
Guasseuabras 306.g.
H
Haie 4.b.
Hadare. ibidem.
Harem 314.g.
Helsir 187.c.
L
Labane 111.a.
S
Sabrin 180.g.
Sciniar 139.e.
Selsir 187.c.
Semabras 306.g.
Sifcetati 231.e.
V
Vesga 312.g.

Gallica.

B
Basilic 362.g.
D
Doublemarcheur 237.a.
Dragon 314.h.
O
On serpent cornu 172.f.
V
Vn serpent 4.h.
Vn aspic 193.c.
Vne Ceraste 172.f.
Vipere 111.a.

Hispanica.

B
Basilisco 362.g.
Bicha 111.a.
Biuora 111.a.193.c.
C
Corso 139.b.
D
Dragonera 53.a.
E
Escurzo 112.b.
P
Pelle della Culebre 52.h.
S
Scorzone 287.d.
Scorzonera 287.d.
Sierpe 4.h.

Germanica.

B
Baggen 269.b.
Bick natern 287.d.
Blinden sclychri 244.f.
Brandischlangen 11.b.
E
Ein schlang. 4.h.
Ein schlangen haut 52.h.
Ein Nater sotter 111.b.
Ein Beetnater. ibidem.
Ein Geehyrnte schlang. 172.f.
Ein schlang genannt 193.c.
Ein scossz oden angel schlang 257.a.
Ein baggen schlang 269.b.
Ein ertz schlengle 262.g.
Ein stinck schlang 260.f.
Ein eysch schlang 260.f.
L
Lindmurm 314.h.
N
Nater 278.e.
Nater n 287.d.
V
Viper nater 111.b.

Polonica.

V
Vuodnyuuaz 278.e.

Belgica.

S
Schncken 287.d.

Anglica.

S
Sandilz 167.c.
Slau vuorm 244.f.
V
Vuater ader 278.e.

Indica.

Boiquatrara 306.h.

C

Copaibas 44.f.

P

Picietbl 130.f.

Italica.

A

Aspide 193.c.
Aspido tormento 195.a.
Anza 266.g.269.c.

B

Basilisco 362.g.
Bissia 5.a.
Bissia angela 6.h.269.c.
Bissa orbala 244.f.
Bissa bona 269.b.

C

Cecella 244.f.
Ceraste 172.f.
Ceruone 266.g.
Ceruera 266.f.
Cesia 244.f.
Cusso 6.h.

D

Drago 314.h.
Dragone.ibidem.
Duca 361.c.

L

Lucignola 244.f.

M

Magarasso 110.g.193.c.
Marasso d'acqua 278.e.
Milort 112.g.
Magnanazzo 287.d.

O

Orbiga 244.f.
Orbighina.ibidem.

P

Papazino 361.c.

R

Rubello 295.a.

S

Saettone 253.c.
Sagittari 253.c.
Scorzone 5.a.110.b.
Serpe 5.a.
Serpente.ibidem.

Nomina barbara.

Agestim 5.a.
Apartias.ibidem.
Atussi.ibidem.
Tenstu.ibidem.
Testhu.ibidem.

FINIS.

Errata ſic corrigantur.

PAg.2.g.ſumitur.l.ſumatur. pag 5.b.confectus fuit.l.confectum fuit. pag 6.f.aereis.l.æreis. pag.6.g.Dry-nus l.Dryinus. pag.8.f.atterrantur.l.atterantur. pag.9.a.inteſtinum canino.l.inteſtino canino. pag.9.b.fe is l fellis. pag.9.d.ciſtis felis. l.cyſtis fellis. pag.12.h.acccidere. l.accidere. pag 18.g murenas. l.murænas. pag.20.a.exarratum.l exaratum. pag 21.b. redundantum.l.redundantem. pag.22.h.intermedio.l.interno-dio. pag.27 b.pororſus.l.prorſus. pag.29.d.ſtepitu.l ſtrepitu. pag.34.g.in carminibus Nicandri,artibus.l.ar-tubus. pag 35 c.folijs Potri.l.folijs Porri. pag.35.d.in carminibus Nicandri,inuaſeris artus.l inunxeris artus. pag.37.b in carminibus Ouidij,aduco.l.adunco. pag.37.d læthaliter. lethaliter. pag.38.g læthalia.l.lethalia. pag.43.d.Toxia l toxica. Ibidem a.in margine indicium veneni ſuperat l.indicium veneni ſuperati. Ibidem c.in margine. fimus ſu llos l.fimus ſuillus. pag.44.e.in marg murant.l murænà pag.44.g.adrantum.l.adian-tum. pag.45.c.in margine theriacæ Andromachi viris.l.theriacæ Andromachi vires. pag.45 b.chamælon. l chamæleon. pag.46.h.ſerpentipus.l.ſerpentibus. pag.47.a.in carminibus Martialis,porto.l.poto ibidem h. in carmine Ouidij Arpyias.l. Harpyias. ibidem.h ob quemdam cum ſerpentibus familiaritatem l.ob quam-dam cum ſerpentibus familiaritatem. pag.47.b Huc.l.Hac. pag.47.c calidum l.callidum. pag 50.e.Brum-felſio.l.Brunfelſio. pag.51 a.lithotom.l.lithotomi. pag.53 a. fuiſe. l.fuiſſe. pag.53. c. in carminibus Ouidij ſubſtulit l.ſuſtulit. pag 56 h.in carminibus Ouidij,propecata l.properata. pag.57 c.ariolati ſunt.l.hariolati ſunt pag.58.g Mattis.l.Martis. pag.63.c in margine. Cerber.l.Cerberi pag 64.e bacilo. l.bacillo. ibidem. ariolatus. l. harriolatus. pag.65.c. ſerparat. l.ſeparat. pag.68.f. Beotiæ. l.Bæotiæ. pag.70 g in marg Gneus. l.Aeneus. pag.74.h.in marg ſimilis.l.ſimiles. pag.70.l e.t mæretrix l.meretrix pag.76 g.felicem. l.fælicem. pag.79.b.craſſante.l.graſſante. pag 80.e.tibridis. l.tybridis pag 80.f ſeruatorum. l.Seruatorem. pag 81. a. inſertum pinum l inſertam pinum. pag 81.d. Achili. l.Achilli. pag.82.c.quæ l quia. pag 83.a caracthere. l.charactere. pag.84 h perhibeatur l.perhibetur. pag.87.d.videntur.l.videtur. pag.92.g.deſumpſerunt.l de-ſumpſerunt. pag.94.b. Triptolemeus l.Triptolemus. ibidem. Triptolemei l. Triptolemi. pag 95.c.ſpira ma-bus.l.ſpira tanquam manibus. pag.96 f.craſſante.l graſſante. ibidem. parian l.pariant. pag 96.f. Ariolis.l.Ha-riolis pag.97.b.interremptis.l interemptis. pag 99.a.girum l.gyrum. pag 99.b craſſante. l.graſſante. Ibid. corpore.l.corpora ibidem.d.Tiberis. l. Tyberis. ibidem Orbem.l Vrbem pag.100. f.vtrimq;.l.vtrinq; pag. 100.g.Botios.l. Bæotios. pag 100 h in margine Democrat s.l Democratiæ. pag.101.d leua.l.læua. pag.101. e in margine purgatur l pingatur pag 102.c fraudolentus.l. fraudulentus. ibidem. tradit.l.trahit. pag.102. f.murena l muræna. pag 103.a.quærimonia.l querimonia ibidem. deſcendere.l diſcedere. pag 103.d pæ-nes l.penès. pag.105.a.hemorrhoidum l.hæmorrhoidum pag 105.c auferuntur.l.auferuntur. pag.105.a. in margine.valent l.valeat pag 105.e.manna.l.manè pag 107.b in margine. nugamento.l nugamenta. pag. 107.d.l.ſi ſupra menſam collocatus fuerit. ibidem. aderit.l.aderit. pag. 111. a τηρ, ſeu τηρίον. l.θὴρ, ſeu θηρίον. pag.123.b.in margine. Paris.l.Pariæ. pag 128.g.eoxa l.coxa pag.130.h.in margine necans. l.necatus. pag. 133.a,læ.næ l.læænæ ibidem lea l.ſæua. pag.134 g aeris l æris. pag 134 h.amethiſtnum.l amethiſtinum pag. 138.f.verfibus l verſibus. pag.138.h. lapis theramenes. l.lapis theamedes pag.139.b.baccæ. l.baccæ lauri. pag 139 c. in margine Araſtæ. l Acoſtæ. ibidem. valeri.l.valere. pag 140.in margine lymfonia l ſymphonia. pag.141. c. educant l.educatur. pag.141. d. illis bono eſſet, in dies. l.illis bono eſſet, qui in dies. pag 143. a. φιλχος l φολος. pag 144.f.procreet l.procreentur pag 145. c. τηρ. l. θὴρ. pag 146 g Ledens. l.Lædens. pag. 150.e in margine mæretricis l.meretricis. pag. 156.e in margine. ſuſpectam l.ſuſpectum pag.156.e. defe-runtur.l deferantur. pag.157.d.pænitus. l.penitus. pag.163 a. Caleno. l Galeno. ibidem eareret. l.careret. pag.163 b medica l medicam. pag.163 a. in margine venus the. l verus theriacæ. pag.165. d. Vitium. l.Vi-trum pag 166. g Aiij. l. Aliæ pag.167. a. concinnari. l. concinnare. pag.181. b adherentes. l. adhærentes. pag.187.d quòd l.quem. pag.193.d.qualesnam l.qualeſnam. pag 221.b quærelas. l querelas. pag 221 d. cumulis.l.cumulus. pag.228.g iacit. l. iacet. pag 229 c.Aethyope. l Aethiope. ibidem.d.Scytulæ l Situlæ. pag.235.b.petulia.l.petulca pag.236. h.vtrimq;. l.vtrinq; pag.236.h. Amphicæphalon. l.Amphicephalon. pag.259.a.in margine. ſuffuſiones. l.ad ſuffuſiones. pag.265. c. opere pretium. l operæpretium pag.277.d. Echydnæ. l echidnæ. ibidem. interpetes l.interpretes pag 288.e.pænes. l.penès. ibid. g aptime. l.apprimè. ibidem.h.ſepelliatur.l.ſepeliatur. pag.297.c.in margine. quales.l.qualis. pag.312 g θαλασσιως.l.θαλασσιος. pag.314.a Syrenas.l.Sirenas. pag.318.f.à vultu.l.vultu. pag 320.h ſibilat, torto.l ſibilat, & torto. pag 325.b. in margine letifer.l lethifer. pag.330 h.τηρότροφος. l. θηροτροφος. pag 340 g Draco. l.Caio. pag 350. Vexilli-feris. l.Vexilliferi. pag.354. g. in margine Phæton. l.Phaeton. pag.367. c. letamine. l. lætamine. pag 377 a. πύτων. l. πίθων pag 377.c.vorant. l.vocant. pag 380.g.oraculum de tutela loci conſuleretur, cum reſpon-diſſe perhibetur. l.cum oraculum de tutela loci conſuleretur, reſpondiſſe perhibetur. pag.384. f. in margine luxurioſus. l.luxurioſus. pag.392.f.in margine collocaſſion. l.colocaſſion. pag.393.d in margine venus. l.ve-rus. pag.396 μυρίοκραλος. l. μοριοκρανες. pag.397.d.in margine ſofiſtæ. l.ſophiſtæ pag.409.a in marg. Hip-pelpos.l.Hippelaphos. pag.425.c.ſubdola Sirena.l.ſubdola Siren. pag.426.h.in margine Syren.l.Siren.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes ſunt Terniones, præter Nn, & Qq, quæ ſunt Duerniones.

BONONIÆ M.DC.XXXIX.

Ex Typographia Clementis Ferronij. Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.